วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์
Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2565)
E-ISSN: 2630-0362 Vol.9 No.5 (May 2022)

วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.

บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศ์ภาพรรณ คูวิเศษแสง
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ
นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

♦ ฝ่ายประสานงานและจัดการ
พระไกรศร ปิยสีโล
พระดิศรณ์ สิงห์เพียง
พระเดโช ปุญญวโร
พระบุริศร์ ศรีสุข
ส.ณ.ศักดิ์นฤน อาสา
นายอนุชิต ปราบพาล

♦ ฝ่ายกฎหมาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก
นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม
นายอนุชิต ปราบพาล

พิมพ์ที่
ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

เจ้าของ
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2565 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 **ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)** เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของ สกอ. ทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 5 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 37 เรื่อง บทความวิชาการ 4 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **ธรรมาสน์ในประเทศไทย : ความหมาย ความเป็นมา หน้าที่และรูปแบบ** โดย *ปติสร เพ็ญสุต* บทความฉบับนี้กล่าวถึง ประวัติของการใช้ธรรมาสน์ในประเทศไทย ธรรมาสน์เป็นอาสนะสำหรับพระภิกษุสงฆ์ใช้แสดงธรรม ในความหมายเชิงลึกอาจกล่าวได้ว่า ธรรมาสน์คือบัลลังก์ของพระธรรม ในฐานะที่พระธรรมเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ซึ่งมีการกำหนดไว้พระไตรปิฎกในหมวดพระวินัยอย่างชัดแจ้งว่า เมื่อภิกษุจะแสดงธรรมนั้น ต้องอยู่ในระดับที่สูงกว่าผู้รับฟังธรรม เพื่อเป็นการให้ความเคารพแก่ธรรมที่จะแสดง ชาวพุทธจึงมีประเพณีให้เกียรติแก่พระธรรมมากขึ้นไปอีก ด้วยการจัดสร้างธรรมาสน์อย่างประณีตซับซ้อน โดยใช้ศิลปะรูปแบบเดียวกันกับพระราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะแตกต่างออกไปตามแต่ละวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ มีธรรมเนียมการแสดงธรรมบนธรรมาสน์หลากหลายรูปแบบ เช่น ในภาคกลางจะนิยมแสดงธรรมในศาลาการเปรียญ ภาคอีสานที่มีการสร้าง “หอแจก” ขณะที่ภาคใต้มีประเพณีการแสดงธรรมในระเบียงคดเพิ่มเติมเข้ามาด้วย ส่วนในภาคเหนือนั้น มักจัดวางธรรมาสน์ในวิหารด้านขวาของพระพุทธรูปประธาน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ธรรมาสน์คืออาสนะสำหรับแสดงธรรมของพระสงฆ์ มีความหมายโดยนัยคือ “บัลลังก์ของพระธรรม” ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระไตรปิฎกคือ เป็นอาสนะระดับที่ผู้นั่งแสดงธรรมจะอยู่สูงกว่าผู้ฟังธรรม นอกจากนั้นชาวพุทธยังเน้นย้ำประเพณีนี้ด้วยการให้เกียรติพระธรรมให้สูงส่งขึ้นไปอีก โดยการออกแบบธรรมาสน์ให้คล้ายคลึงกับพระราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างออกไปตามแต่ละวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทยนั้นโดยมากมีรูปแบบเป็นบุษบกเรือนยอดหรือ “ปราสาท” ซึ่งเป็นการจำลองอาคารฐานันดรสูงที่สงวนไว้สำหรับพระมหากษัตริย์เท่านั้นมาใช้เป็นธรรมาสน์ด้วย

กองบรรณาธิการ**วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

การศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช 1

A STUDY OF MARKETING AND PRODUCT POSITIONING ANALYSIS OF LOCAL WOVEN FABRIC PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT

เมธาวัตร ภูธรภักดี, สุภาวดี พรหมมา, เมธาวี จำเนียร, ปาริฉัตร ศรีหะรัญ และตรีฤกษ์ เพชรมนต์

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 15

PERFORMANCE EFFECTIVENESS OF EMPLOYEES IN BANGKHAYAENG SUB DISTRICT MUNICIPALITY, MUANG PATHUMTHANI DISTRICT, PATHUMATHANI PROVINCE

ภมร ขันธหัตถ์, นิเทศ ตินณะกุล, วิทยา สุจริตธนารักษ์, กานดา ผรณเกียรติ์ และสมนึก สอนเนย

ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 31

THE DEMAND FOR PUBLIC HEALTH SERVICES OF PEOPLE IN BANGLUANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY MUNICIPALITY MUANG PATHUMTHANI DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

สมนึก สอนเนย, ธนกฤต โพธิ์เงิน, วิทยา สุจริตธนารักษ์, ภมร ขันธหัตถ์ และวุฒิเลิศ เทวกุล

การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี 50

SOLID WASTE MANAGEMENT IN NAMAI SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION LAT LUM KAEO DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

ภมร ขันธหัตถ์, การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน, สรรเสริญ อินทรัตน์, วุฒิเลิศ เทวกุล และเบญยาศิริ งามสะอาด

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 63

THE EVALUATION OF ASSISTANCE AND THE STUDENT CARE SYSTEM PROJECT OF ANUBAN NAKHON SI THAMMARAT "NA NAKHON UTIT" UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ลภัสรดา เกตุสกุล

ธรรมาสน์ในประเทศไทย : ความหมาย ความเป็นมา หน้าที่และรูปแบบ 82

THE SERMON THRONE IN THAILAND: MEANING, HISTORY, FUNCTION AND STYLE

ปติสร เพ็ญสุต

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย 96

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF PRESCHOOL TEACHER

ปิยลักษณ์ พฤกษะวัน

การจัดการทุนมนุษย์: ยุคเจเนอเรชั่นวาย 112

HUMAN CAPITAL MANAGEMENT: GENERATION Y

สุภาภรณ์ โสภา, ภัชลดา สุวรรณนวล, พระครูภาวนาจันทคุณ, พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์ และพระปลัดฤทธิพร จารุวณฺโณ (ทุมสุวรรณ)

พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช 129

THE MPS ELECTION BEHAVIORS IN NOPPHITAM DISTRICT OF NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ชนิกานต์ ใสยเกื้อ

อิทธิพลของสื่อออนไลน์ และปัจจัยทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร 146

THE INFLUENCE OF ONLINE MEDIA AND MARKETING MIX FACTORS TO PURCHASE INTENTION OF PLANT BASED MEAT CONSUMERS IN BANGKOK

พลอยไพลิน โพธิ์ย้อย, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรรณ อภิศุภะโชค

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ 161

A COMPARISON OF MATHEMATICS ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITY ON CONIC SECTIONS OF MATHAYOMSUKSA IV STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY) BY USING ACTIVE LEARNING AND THE CONVENTIONAL METHOD

ธนกฤต อัธยาจิรกูล และสุณิสา สุมิรัตนะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 174

THE LEARNING MANAGEMENT USING CREATIVE PROBLEM SOLVING PROCESS TOGETHER WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE ON MATHEMATICAL CREATIVE PROBLEM SOLVING ABILITY OF SEVENTH GRADE STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

ทิพย์วรรณ จันทร์เขียว และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 186

THE LEARNING MANAGEMENT USING ACTIVITY BASED LEARNING WITH COOPERATIVE LEARNING ON MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND LEARNING ACHIEVEMENT IN LINEAR EQUATIONS IN ONE VARIABLE OF SEVENTH GRADE STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

จุฑามณี อินทร์อุริศ และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี

ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์มาร์เก็ต ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 198

COMMUNICATION FACTORS AFFECTING PURCHASE DECISION BEHAVIORS AT TOPS MARKET AMONG CONSUMERS IN BANGKOK DURING COVID-19 PANDEMIC

ปาริฉัตร แสงแก้ว และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี

การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 212

THE PROMOTIONAL ACTIVITIES TO THE HAPPINESS OF ELDERLY IN AREA OF NA PHO SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เปี่ยมอำพร ช่วยบำรุง, ดิเรก นุ่นกล่ำ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, สามิตร อ่อนคง และเดชชาติ ตรีทรัพย์

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช 226

A HOLISTIC HEALTH CARE TO THE MONKS IN THE AREA OF NABON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระสุริยา ฐิตสีโล, ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แขน้ำแก้ว

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 240

FACTORS AFFECTING CONSUMER'S BUYING BEHAVIOR OF SECOND-HAND CAR IN MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์ และถนอม คณิตปัญญาเจริญ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้บ้านเป็นฐานในช่วงวิกฤติโควิด-19 252

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: INTEGRATED INSTRUCTION BASED ON HOME-BASED LEARNING IN CRISIS PERIOD OF COVID-19

อัษฎาวุธ สุวัตถี, วุฒิชัย เนียมเทศ, เรชา ชูสุวรรณ และจิระวัฒน์ ตันสกุล

ความเท่าเทียมระหว่างเพศในหน้าที่รับราชการทหาร 268

GENDER EQUALITY OF THE NATIONAL CONSCRIPTION

ธนัท นิภานันท์ และธานี วรภัทร์

สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ 285
LIFELONG LEARNING COMPETENCY IN DISRUPTIVE FOR SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN SOUTHERN
พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ, ชวลิต เกิดทิพย์ และวรลักษณ์ ชูกำเนิด

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ 300
THE EFFECTS OF EMPOWERMENT ENHANCEMENT PROGRAM IN UNCONTROLLED TYPE 2 DIABETES MELLITUS PATIENTS
เพ็ญศรี รอดพรม, นฤมล จันทร์สุข และนันตพร ทองเต็ม

อิทธิพลการเปิดรับสื่อออนไลน์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์บ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย 313
THE INFLUENCE OF ONLINE MEDIA EXPOSURE AND MARKETING MIX ON PURCHASE INTENTION FOR DETACHED HOUSE OF GENERATION Y
อัยดา ไชยชำนาญ, ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และวราพรรณ อภิศุภะโชค

การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อยที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช 331
A POTENTIAL DEVELOPMENT OF PATROL POLICE ON THE BASIC OF NATIONAL SECURITY: A CASE STUDY OF 424 COMPANY, SICHON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.
เพลิน จามจุรี, ดิเรก นุ่นกล่ำ และกันตภณ หนูทองแก้ว

การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 343
ASSESSMENT OF PROJECT TO PROMOTE LEARNING TOWARDS ACADEMIC EXCELLENCE OF BAN PAK LONG SCHOOL NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4
ชัยยุทธ จุลเสวตร์

ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 359
A STUDY OF THE REQUIREMENT FOR LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF ELDERLY IN TAMBOL CLONGDAN COMMUNITY, RANOD DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
สุภัทชัย ดำสีใหม่, ไพรัตน์ ฉิมหาด และพระครูวิรัตธรรมโชติ

ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง 372

THE SUCCESS FACTORS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION WITH GOOD GOVERNANCE AWARD: A CASE STUDY OF POSA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, ANG THONG PROVINCE

สุปัญญดา สุนทรนนธ์

การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 388

THE SOLID WASTE MANAGEMENT OF HOUSEHOLDS IN MAMUANG SONG TON SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT

พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ดิเรก นุ่นกล่ำ, สามิตร อ่อนคง, บุญฤทธิ์ คงยศ และกันตภณ หนูทองแก้ว

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม 400

THE DEVELOPMENT OF COOPERATIVE LEARNING ACTIVITIES USING ONLINE TEAM GAME TOURNAMENT TECHNIQUE (TGT) FOR IMPROVING LEARNING ACHIEVEMENT AND TEAMWORK SKILLS

รัฐพร กลิ่นมาลี

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 415

STRATEGIES FOR SCHOOL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF BAN MAHA CHAROEN SCHOOL UNDER THE SAKAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ทวีศักดิ์ พึ่งบัว, เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, พระครูอุทัยสุตกิจ และสุวิชัย อินทกุล

นวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 428

INNOVATIVE EVALUATION ON TRAINING PROJECT IMPLEMENTATION FOR DEVELOPING THE TEACHER PROFESSION COMPETENCY IN THE 21st CENTURY

อังคณา กุลนภาดล และหนึ่งฤทัย เมฆวทัต

การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์ 445
COMPETENCY DEVELOPMENT IN ART LEARNING MANAGEMENT OF SCHOOL ART EDUCATION TEACHERS THAT DEVELOPS THE 21st CENTURY LEARNER SKILLS THROUGH ONLINE TRAINING
ประไพลิน จันทน์หอม

การศึกษาการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ 462
STUDY OF PLAI USING IN THAI TRADITIONAL MEDICINAL FORMULAS FOR TREATMENT OF MUSCULOSKELETAL DISORDERS
พรนิภา สิทธิสระดู่, กนกวรรณ วงศ์แก้ว และมัณฑนา คำอ้าย

การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี 476
NEW NORMAL MANAGEMENT TOWARDS THE DEVELOPMENT OF THAI MASSAGE SALON BUSINESS IN NONTHABURI PROVINCE
พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์

การศึกษาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน 492
THE STUDY OF THAI TRADITIONAL MOBILE CLINIC BAG PACKING FOR ELDERLY BEDRIDDEN HEALTHCARE IN THE COMMUNITY
หทัยกาญจน์ เยาวบุตร, ชุนห์พิมาณ ณิชาเกษม และวิชุดา ร่วมกระโทก

การสร้างสรรค์หมอลำเพลินร่วมสมัยจากฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ 511
THE CREATION OF CONTEMPORARY MOR LAM PLEARN OF SANG SINSAI'S HOOP TAEM
รสสุคนธ์ อ้มเถื่อน, ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์ และรังสรรค์ สิงหเลิศ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 525
THE PARTICIPATION OF DEVELOPMENT OF VILLAGE COMMITTEE IN NA PHO SUBDISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
สรวิศ เพ็ชรมาตศรี

การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด7 เสาหลักของพระสงฆ์และชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 539
THE DEVELOPMENT OF THE MODEL FOR COMMUNITY FOREST CONSERVATION BY APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES AND THE 7 PILLARS OF THE MONK AND COMMUNITY AT WAT PHACHATURAPHAKPIMAN IN ROI-ET PROVINCE
พระครูปลัดสมหมาย อตฺถสิทฺโธ, พระครูวาปีจันทคุณ, พระมหานำเกียรติ วิสุทฺโธ, เสรี สวัสดิ์เอื้อ และอัจฉรา บุปผาพันธ์

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม 555
GOVERNANCE IN A DEMOCRATIC SYSTEM UNDER THE RULE OF LAW
โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรสฐาพร ปภสฺสโร และพระครูวินัยธรสุริยา สุริโย

กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขและความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 570
NEW MEDIA COMMUNICATION STRATEGIES OF THE PUBLIC HEALTH MINISTRY AND PUBLIC TRUST DURING THE COVID-19 PANDEMIC
ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี

ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน 585
SELF-MANAGEMENT EXPERIENCES OF OBESITY NURSING STUDENTS
มลฤดี แสนจันทร์ และนิสากร วิบูลชัย

ประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย 603
THE EXPERIENCES OF MOTHERS ON CARING LOW BIRTH WEIGHT PREMATURE INFANTS
สุจิมา ติลการยทรัพย์, นุชนาถ บุญมาศ และนิศานาถ ถิระชัย

ภาวะผู้นำท้องที่ตามแนวพระพุทธศาสนา 617
LOCAL LEADERSHIP ALONG BUDDHISM
บุญฤทธิ์ คงยศ

ระบบการปกครองกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 626
GOVERNANCE SYSTEM AND POLITICAL CHANGE
พระครูวาทีธรรมวิภัช (สุชาติ ฐิตญาโณ)

สถาบันทางการเมืองกับการปกครองแนวพุทธ 638
POLITICAL INSTITUTIONS AND BUDDHIST GOVERNANCE
สามิตร อ่อนคง

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน ฎ

บทความวิจัย

การศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช*

A STUDY OF MARKETING AND PRODUCT POSITIONING ANALYSIS OF LOCAL WOVEN FABRIC PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT

เมธาวัตร ภูธรภักดี
Methawat Phutornpukdee
สุภาวดี พรหมมา
Supavadee Promma
เมธาวี จำเนียร
Methawee Chamnian
ปาริฉัตร ศรีหะรัญ
Parichat Sriharan
ตรีฤกษ์ เพชรมนต์
Treererk Pechmon
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: Methawat_phu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจตลาดผ้าพื้นถิ่น 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผ้าพื้นถิ่น และ 3)เพื่อวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์ และตารางวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่น 6 กลุ่ม ร้านค้า 4 ร้าน และผู้บริโภค 30 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย การสำรวจตลาดผ้าพื้นถิ่น พบว่า มีโอกาสเติบโต เพราะ ความมีชื่อเสียงเรื่องผ้ายก ผ้าทอ นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัด ความมีเอกลักษณ์การทอ การออกแบบ และลวดลาย ด้านอำนาจการต่อรองของผู้ขาย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบ คือ ผ้ายกหรือผ้าทอ ต้องสั่งซื้อเส้นไหม เส้นฝ้ายจากภายนอก ราคาไม่สามารถควบคุมได้ ด้านผ้ามัดย้อม และผ้าบาติก ผู้ผลิตต้องสั่งซื้อเสื้อสำเร็จรูปนำมามัดย้อม หรือเพ้นท์ลาย ด้านอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ ปัจจัยสำคัญ คือ สินค้าทำมือ สินค้าไม่คงที่ เช่น สี ลวดลาย ด้านอุปสรรคจากสินค้าทดแทน มีปัจจัยสำคัญ คือ ผ้า

* Received June 30, 2021; Revised March 30, 2022; Accepted April 12, 2022

สำเร็จรูปมีราคาถูกกว่า หาซื้อได้ง่ายกว่า มีการออกแบบหลากหลาย ใช้ทดแทนกันได้ อุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่ พบว่า นักลงทุนหน้าใหม่เข้ามายาก เพราะเป็นสินค้าที่ต้องอาศัยความชำนาญ การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค แบ่งตามลักษณะองค์กร และลักษณะผ้า คือ ผ้ายก ผ้าทอ สำหรับกลุ่มทำงานอายุ 30 ปีขึ้นไป ผ้าบาติก สำหรับ กลุ่มทำงานตอนต้น อายุ 25 ปี ขึ้นไป นิยมผ้ามีสีสัน ลวดลายสวยงาม และผ้ามัดย้อม สำหรับ กลุ่มวัยรุ่น 18 -24 ปี นักเรียน นักศึกษา การวางตำแหน่งการตลาด พบว่า ผู้ผลิตวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์เชื่อมโยง อัตลักษณ์ผ้ากับราคา ในใจผู้บริโภค

คำสำคัญ:การตลาด, ตำแหน่งทางการตลาด, ผ้าพื้นถิ่น

Abstract

This research is contained 3 objectives as following ; 1) to explore the local fabric market 2) to study the local fabric consumer behaviors , and 3) to analyze the product positioning of local fabric businesses in Nakhon Si Thammarat. The instruments were interview questionnaires and table analysis. The purposive sampling consisted of 6 groups local fabric producers, 4 businesses, and 30 consumers. Content analysis and data triangulation were also employed for the data analysis processes. The results indicated that there were factors contributing to an opportunity for the market growth of local fabric., there was still an opportunity for local brocade weaving cloth business due to the famous legacy on unique patterns and identity as well as the Governor's policy. Regarding the bargaining power of sellers, it was found that influential factor was the provision of raw materials and supplies. The local business owners needed to order the cotton threads from the suppliers. Therefore, the raw material prices were uncontrollable. Similarly, the tie-dyed cloth and the batik cloth producers also needed to order ready-made shirts to paint on. When looking at the bargaining power of customers, it was seen that the hand-made products were most affected by the inconsistency of colors, patterns. Regarding replaceable products, vital factors were the competitive price of the ready-made cloth as well as the availability and variety of patterns. Concerning the factor of new entrepreneurs, it was found that it was difficult for new businesses to enter and compete in local brocade weaving cloth business, due to sophisticated craftsmanship skills for the production. Consumer behaviors were categorized,

types of organizations, and types of fabrics. The brocade and woven cloth targeting for 30-year-old customers, the Batik cloth for 25-year-old customers who love colorful outfits, and the tie-dyed cloth targeting for teenagers, high school, and college students who are between 18 to 24 years old. In terms of the market positioning, it was found that positioned their products in relation to identity of the cloth, and the expected prices from consumers.
Keyword: Marketing, Product Positioning, Local woven cloth

บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมารุ่นสู่รุ่น หนึ่งในเอกลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญ คือ ผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อมูลกลอนกล่อมเด็กจากฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ ที่ทำให้ทราบว่านครศรีธรรมราชมีการทอผ้ามาเป็นเวลานานแล้ว ดังบทร้องที่ว่า (ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้, 2563)

ไปเมืองคอนเหอ ไปซื้อผ้าลายทองสลับ
ซื้อมาตั้งพับ สลับทองห่างห่าง
หยิบนุ่งหยิบห่ม ให้สมขุมนน้ำขุนนาง
สลับทองห่างห่าง ทุกหมู่ขุนนางนุ่ง... เหอ

หนึ่งในผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่กล่าวขานมาอย่างยาวนาน คือ “ผ้ายกเมืองนคร” เป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป ผ้ายกเมืองนคร นับเป็นพื้นที่เดียวที่ทอผ้ายกไหมและผ้ายกทอง ต่างจากพื้นที่อื่นซึ่งทอเฉพาะผ้ายกไหม ผ้ายกทองเป็นผ้าที่บุคคลระดับสูง คือ พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์มักใช้นุ่งภายในราชสำนักตั้งแต่สมัยอยุธยา (จันทรา ทองสมัคร, 2554) อย่างไรก็ตาม ผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราราช ปัจจุบันมีหลายประเภทที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน

ดังนั้นด้วยเหตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีภูมิปัญญาด้านการทอผ้าปรากฏให้เห็นอยู่ในท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชภายใต้การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาได้เล็งเห็นความสำคัญของผ้าพื้นถิ่นและศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาผ้าพื้นถิ่นสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจึงได้พัฒนาแผนงานวิจัย “การวิจัยและพัฒนาผ้าพื้นถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพจังหวัดนครศรีธรรมราช” ขึ้น ประกอบกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง กับการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ ต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีด

ความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

คณะผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่นที่มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้มีศักยภาพเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปี แฮนด์เมด อำเภอพิปูน ซึ่งผลิตผ้ามัดย้อมที่มีลวดลายที่หลากหลายจากสีเคมีและสีธรรมชาติ เช่น เปลือกมังคุด ประ นำมาพัฒนาเป็นทั้งผ้าชิ้น ผ้าพันคอ เสื้อ พวงกุญแจ หมอน กระเป๋า เป็นต้น กลุ่มวิสาหกิจสวนขันเกษตรยั่งยืน หรือกลุ่มบาติกสวนขัน ตำบลช้างกลาง กล่าวว่า ทางกลุ่มบาติกสวนขัน ผลิตทั้งผ้ามัดย้อม ผ้าบาติก จากสีเคมีและสีธรรมชาติ เช่น เปลือกมังคุด ดอกขัน ใบดอกขัน ซึ่งได้สีเขียวไพร นอกจากนี้ ยังมีการผลิตผ้ามัดย้อมที่มีการวาดลวดลายบาติกแบบผสมผสานด้วย โดยกลุ่มรับผลิตเสื้อซาฟารีของหน่วยงานราชการ มีลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ในการทำบาติก ได้แก่ ลายดอกขัน (เป็นหลัก) ลายรวงผึ้ง ลายช้างศึก ช้างป่า ลายนะโม เขาเหมน เจดีย์วัดธาตุน้อย เป็นต้น สำหรับผ้ามัดย้อมของทางกลุ่ม เน้นสี ไม่เน้นลวดลาย ซึ่งตอนนี้สีเหลืองและฟ้า เป็นสีที่ลูกค้าต้องการมาก (จุไรวรรณ ศรีพุฒ, 2562)

กลุ่มทอผ้า บ้านตรอกแค อำเภอชะอวด กล่าวว่า การทอผ้ายกของทางกลุ่ม เป็นการผลิตผ้าทอ ผ้ายก โดยมีลวดลายที่สืบทอดมาแต่โบราณ เช่น ลายดอกพิกุล ลายเกร็ดพิมเสน นับเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้สืบทอดผ้ายกเมืองนครจากบรรพบุรุษ (วิไล จิตรเวช, 2563) จากการการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า สิ่งที่ทุกกลุ่มมีเหมือนกันนั่นก็คือความเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันภายใต้ความเป็นผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ขณะเดียวกันเมื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในภาพรวมของจังหวัดนครศรีธรรมราชอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความไม่เด่นชัดของตัวผลิตภัณฑ์ได้

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก การนำภูมิปัญญาด้านการผลิตผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช มาสู่ตลาดในระดับประเทศ ด้วยการสำรวจตลาด วิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค และวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการนำสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและงานทางด้านการตลาดของผ้าพื้นถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตลาดผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผ้าพื้นถิ่นของผู้บริโภคจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่นที่ได้รับการพัฒนาด้านการผลิตผ้าพื้นถิ่นจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีทั้งหมด จำนวน 6 กลุ่ม คือ กลุ่มผ้ายกผ้าทอตรอกแค กลุ่มผ้ามัดย้อมพออวด กลุ่มผ้ามัดย้อมต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด กลุ่มผ้ามัดย้อมสวนตาเหน่ง กลุ่ม 4 ป.บาติก กลุ่มบาติกสวนขัน เกษตรยั่งยืน 2) กลุ่มผู้จำหน่ายผ้าผืนถิ่นที่มีการจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง จำนวน 4 ร้าน ได้แก่ ร้าน 12 นักษัตรศูนย์สินค้าพื้นเมืองและหัตถกรรมพื้นบ้าน ร้านผู้ผลิตและจำหน่ายกลุ่มผ้าบาติกสำเภาทอง ร้านผู้ผลิตและจำหน่ายกลุ่มลายเทียนบาติกสีธรรมชาติบ้านคีรีวง และ ผู้ผลิตและจำหน่ายบาติกกลุ่มลูกไม้บ้านคีรีวง 3) กลุ่มผู้บริโภคสุ่มเจาะจงเลือกจากผู้ที่เคยซื้อ หรือเคยใช้ผ้าพื้นถิ่น จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้บริโภคเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น อายุ 18 – 24 ปี กลุ่มวัยทำงานตอนต้น อายุ 25 - 30 ปี และกลุ่มผู้มีอายุ 30 ปีขึ้นไป

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตลาดผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการตลาด การส่งเสริมการตลาด การแข่งขันภายใน อำนาจการต่อรองของผู้ขาย อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ อุปสรรคของสินค้าทดแทน อุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่ ของตลาดผ้าพื้นถิ่นได้แก่ ผ้าทอผ้ายก ผ้ามัดย้อม ผ้าบาติก ที่จำหน่ายในจังหวัดนครศรีธรรมราช

พฤติกรรมการบริโภคผ้าพื้นถิ่นของผู้บริโภคจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษากลุ่มผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่น ผ้าพื้นถิ่นที่ซื้อ สถานที่ซื้อ สถานการณ์ที่ซื้อ เหตุผลที่ซื้อ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการซื้อ และวิธีการซื้อ ผ้าพื้นถิ่นของผู้บริโภค ตำแหน่งทางการตลาด ศึกษาอัตลักษณ์ของผ้าเปรียบเทียบกับราคา

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อำเภอเมือง อำเภอลานสกา อำเภอชะอวด อำเภอพระพรหม อำเภอพิปูน อำเภอสิชล อำเภอนบพิตำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีของ ไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael Porter) คือ Five Forces Model (ปฏิพล ตั้งจักรวรานนท์, 2564) และหลักการตลาด เพื่อนำมาพัฒนาแบบสัมภาษณ์ด้านการตลาดผ้าพื้นถิ่น และศึกษาเอกสารแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค 6 Ws 1H (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2560) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาพัฒนาแบบสัมภาษณ์ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่น แบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมาได้นำไปให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือก่อนนำมาใช้จริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คณะผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวในการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาที่ผู้เข้าร่วมวิจัยสะดวก เมื่อถึงวันเวลาที่ได้นัดหมาย ผู้วิจัยได้แนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตบันทึกเสียง ระหว่างการสัมภาษณ์ อธิบายรายละเอียดการสัมภาษณ์และขอความยินยอมในการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม วิจัยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 50 - 60 นาที

3. เมื่อการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นผู้วิจัยถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ทันที และตรวจสอบความถูกต้องของข้อความที่ผู้วิจัยได้บันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์การตลาดผ้าพื้นถิ่น พฤติกรรมผู้บริโภค ด้วยการบรรยายตามหัวข้อที่สัมภาษณ์ และข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และอัตลักษณ์ผ้าพื้นถิ่น มาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์สรุปตำแหน่งทางการตลาดของผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า กับ นักวิชาการ ตัวแทนผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่น และ ผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ตลาดผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ด้านการแข่งขันภายในตลาดผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มทอผ้าที่เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ กลุ่มทอผ้าบ้านมะม่วงปลายแขน กลุ่มทอผ้าบ้านตรอกแค กลุ่มทอผ้าบ้านเนินมวง สำหรับกลุ่มผ้าบาติก เช่น บาติกสำเภาทอง กลุ่มบาติกสีธรรมชาติคีรีวงค์ และกลุ่มที่มาแรงในปัจจุบัน คือ กลุ่ม 4 ป.บาติก อำเภอนบพิตำ กลุ่มบาติกสวนขันเกษตรยั่งยืน อำเภอลานสกา กลุ่มผ้ามัดย้อม เช่น กลุ่มวิสาหกิจต้นน้ำตาปี แฮนด์เมด อำเภอฉวาง กลุ่มผ้ามัดย้อมสวนตาเหน่ง อำเภอสิชล ดังนั้นการเติบโตของผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีโอกาสเติบโตได้ เพราะ

1.1.1 ความมีชื่อเสียงเรื่องผ้ายกผ้าทอที่มีลวดลายเฉพาะ และเป็นที่รู้จักกันมานานของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1.2 ด้วยนโยบายที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องของผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชในทุกยุค ทุกสมัยเรื่องการใส่เสื้อพื้นเมืองของจังหวัด

1.1.3 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรในจังหวัด กับจำนวนผู้ใส่แล้ว พบว่า ตลาดผ้าพื้นถิ่นยังมีโอกาสเติบโต

1.1.4 ความแตกต่างของสินค้า หากเป็นสินค้าผ้าทอ จะพบความแตกต่างในลายผ้า ค่อนข้างน้อย แต่หากเป็นผ้ายก กลุ่มที่มีความโดดเด่น และเข้มแข็ง คือ กลุ่มทอผ้าบ้านตรอกแค หากเป็นผ้าบาติก มีลวดลายเฉพาะคือ กลุ่ม 4 ป. บาติก และ บาติกสำเภาทอง และกลุ่มมัดย้อมที่มีลายผ้า และสีสันโดดเด่น คือ กลุ่มต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด กลุ่มบาติกสีธรรมชาติคีรีวงค์

1.1.5 ความผูกพันในตราสินค้าของผู้บริโภค ในแบรนด์ใดแบรนด์หนึ่งยังมีน้อย แม้นบางกลุ่มจะมีชื่อเสียงมาเนิ่นนาน เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านมะม่วงปลายแขน กลุ่มทอผ้าบ้านเนินธัมมัง บ้านตรอกแค แต่กลุ่มผู้บริโภคก็ไม่ติดยึดในตราสินค้า

1.2 ด้านอำนาจการต่อรองของผู้ขาย พบว่า ตลาดผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและจำหน่าย คือ

1.2.1 การทำผ้ายกผ้าทอ วัตถุดิบที่นำมาทอ คือเส้นไหม หรือเส้นฝ้าย ผู้ผลิตและจำหน่ายผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการสั่งซื้อเส้นไหม เส้นฝ้ายจากภายนอกจังหวัด เพราะไม่สามารถผลิตได้เองในท้องถิ่น ดังนั้นต้นทุนของวัตถุดิบที่นำมาทอผู้ผลิตไม่สามารถกำหนดราคาได้ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ราคาของผ้ายกผ้าทอราคาสูง

1.2.2 การทำเสื้อมัดย้อม เสื้อที่นำมามัดย้อมเป็นเสื้อสำเร็จรูปที่ผู้จำหน่ายผ้าพื้นถิ่น สั่งซื้อเพื่อนำมาทำการมัดย้อม หรือผ้าซึ่งนำมาใช้ทำผ้าบาติก เป็นการสั่งซื้อผ้าจากห้างร้านในจังหวัด หรือสั่งออนไลน์จากกรุงเทพฯ จึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการตั้งราคาสินค้า

1.2.3 ปัจจุบันคนนิยมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูป การนำผ้าพื้นถิ่นมาตัดเย็บ พบว่า คนตัดเย็บเสื้อสำเร็จรูปมีน้อย ส่งผลให้ราคาผ้าพื้นถิ่นค่อนข้างสูงด้วย

1.3 ด้านอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบดังนี้

1.3.1 ผ้ายกผ้าทอ ผ้ามัดย้อม ผ้าบาติกเป็นสินค้าทำมือ ราคาอาจสูงสำหรับลูกค้าในบ้างกลุ่ม

1.3.2 ผ้ายกผ้าทอ ผ้ามัดย้อม ผ้าบาติกเป็นสินค้าทำมือสีที่ได้อาจทำให้เกิดการผิดเพี้ยนจากที่ต้องการได้

1.3.3 ผู้บริโภคมีทางเลือกกล่าวคือสามารถใช้ผ้าทอจากเครื่องจักรที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ราคาถูกกว่าได้

1.3.4 ลูกค้าไม่สามารถหาร้านตัดเสื้อสำเร็จรูปได้

1.4 ด้านอุปสรรคจากสินค้าทดแทนผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบ คือ สินค้าที่ทดแทนคือ ผ้าสำเร็จรูปทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีราคาถูกกว่า หาซื้อได้ง่ายกว่า มีวางจำหน่ายทั่วไป การออกแบบมีหลากหลาย

1.5 ด้านอุปสรรคของผู้เข้ามาใหม่จะผลิตผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบ ดังนี้

1.5.1 นักทุนหน้าใหม่เข้ามายาก เพราะเป็นสินค้าที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ความชำนาญเฉพาะตน โดยเฉพาะผ้าทอผ้ายก

1.5.2 คนทั่วไปจะรู้จักผ้าทอบ้านมะม่วงปลายแขน ผ้าบ้านตรอกแค ผ้าทอบ้านขอนหาด ที่มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน

1.5.3 นโยบายของจังหวัดหนุนเสริม ส่วนใหญ่กับผู้ผลิตรายเดิม

1.5.4 ผ้ามัดย้อมอุตสาหกรรมเรื่องผ้าทำผ้าเลียนแบบ โอกาสเกิดอุตสาหกรรมด้านนี้มีสูง

1.5.5 อุปสรรคสำคัญคือ ผู้ผลิตผ้าพื้นถิ่น โดยเฉพาะผ้าทอผ้ายก เป็นผู้สูงอายุมากกว่าคนวัยหนุ่ม สาว ดังนั้นโอกาสเกิดการสืบทอดการผลิตผ้าพื้นถิ่นจึงมีน้อย แต่เป็นโอกาสที่ผู้ผลิตหน้าใหม่จะเข้ามาโดยเฉพาะผ้าประเภทผ้ามัดย้อม หรือผ้าบาติก

2. การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

พฤติกรรมผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สามารถแบ่งได้ตามลักษณะหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล และแบ่งได้ตามลักษณะผ้า คือ

แบ่งตามลักษณะหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน องค์กรภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล สถานศึกษา สมาคมต่าง ๆ **กลุ่มเป้าหมายรอง** สถานบริการ โรงแรม รีสอร์ต ต่าง ๆ **กลุ่มเป้าหมาย** ที่สามารถเติบโตได้ ได้แก่ นักท่องเที่ยว

แบ่งตามลักษณะผ้า ได้แก่ **ผ้ายกผ้าทอ**- กลุ่มทำงานวัยกลางคนอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป และนักท่องเที่ยวที่รู้ความเป็นมาของผ้าเมืองนคร ฯ **ผ้าบาติก** กลุ่มวัยทำงานตอนต้น อายุประมาณ 25 ปี ขึ้นไป ที่นิยมผ้าแบบมีสีสัน ลวดลายสวยงามเป็นหนึ่งเดียว และนักท่องเที่ยวที่นิยมนุ่งผ้าแบบสบาย ๆ มีสีสัน **ผ้ามัดย้อม** กลุ่มวัยรุ่น 18 - 24 ปี นักเรียน นักศึกษาและวัยทำงานตอนต้นขึ้นไป และนักท่องเที่ยวที่นิยมลวดลายผ้าแบบทันสมัย

2.2 ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ผู้บริโภคนิยมซื้อ พบว่า สามารถแบ่งได้ตามลักษณะหน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคล และแบ่งได้ตามประเภทผ้า คือ

หน่วยงานองค์กร นิยมซื้อผ้าชิ้น ประเภท ผ้าทอ เช่น ลายดอกพิกุล ลายพิมทอง เป็นต้น ประเภท ผ้าบาติก ลวดลายต่าง ๆ เช่น รูปผลไม้ รูปดอกไม้ แล้วนำไปตัดเย็บออกแบบเอง หรือ หากสั่งจำนวนมากจะให้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรับตัดเป็นเสื้อสำเร็จรูป นอกจากนั้นนิยมซื้อ กระเป๋าใส่เอกสาร

ประเภทผ้า ผู้บริโภคมักจะนิยมซื้อผ้าต่าง ๆ โดยนำไปใช้งานต่างกัน ดังนี้ **ผ้าทอผ้ายก** กลุ่มผู้บริโภคนิยมซื้อผ้าชิ้นเพื่อนำไปตัดเป็นเสื้อใส่ประจำหน่วยงาน หรือ ในบางครั้งนิยมเป็นของฝาก ของไหว้ **ผ้าบาติก** นิยมซื้อผ้าชิ้นเพื่อนำไปตัดเป็นเสื้อใส่ประจำหน่วยงาน ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ **ผ้ามัดย้อม** นิยมซื้อเสื้อยืดมัดย้อม ผ้าชิ้น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ

2.3 เหตุผลที่ผู้บริโภคซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ส่วนใหญ่เป็นไปตามนโยบายของจังหวัด ขององค์กร หรือของหน่วยงาน ซื้อเพราะผ้ายก ผ้าทอเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครฯ เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงสืบทอดมาเนิ่นนาน มีคุณค่าทางจิตใจ ซื้อใช้เพื่อแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวหรือเป็นเอกลักษณ์ของหน่วยงานตน ซื้อเพราะเป็นงานฝีมือ มีการออกแบบลวดลายที่สวยงาม มีเอกลักษณ์ และซื้อเพราะผ้าพื้นถิ่นผลิตจากสีธรรมชาติ

2.4 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อ เพราะกลุ่มเพื่อน, เพื่อนร่วมงาน และซื้อเพราะข้อแนะนำจากผู้ผลิตสินค้า (ผู้ทอผ้า หรือ คนขาย)

2.5 สถานการณ์ที่ซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นอกเหนือจากการซื้อตามนโยบายของจังหวัด ของหน่วยงานแล้วจะมีการซื้อตามวาระ เช่น กิจกรรมวันแม่ วันพ่อ หรือซื้อในวันสำคัญ งานแต่งงาน งานหมั้นเพื่อเป็นของรับไหว้

2.6 สถานที่ซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภค นิยมซื้อที่ร้าน 12 นักษัตรหลังการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จ.นครศรีธรรมราช สนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราช จุดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลนครศรีธรรมราช และซื้อที่กลุ่มทอผ้าบ้านตรอกแค บ้านเนินมวง บ้านมะม่วงปลายแขน บ้านเนินธัมมัง บาติกมัดย้อมคีรีวงค์ บาติกสำเภาทอง กลุ่ม 4 ป. บาติก นบพิตำ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นน้ำตาปีแฮนด์เมด มัดย้อมสวนตาเหน่ง และซื้อในการออกร้านในงานกิจกรรมต่าง ๆ งานแสดงสินค้าต่าง ๆ เช่น งาน OTOP

2.7 วิธีการซื้อผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักซื้อผ้าพื้นถิ่นจากการบอกต่อ ๆ มาจากเพื่อน จากเพื่อนร่วมงาน และวิธีการซื้อ ผู้บริโภคจะซื้อผ้าพื้นถิ่นจากร้านที่เพื่อนแนะนำ หรือเดินทางไปซื้อด้วยตนเองในแหล่งผลิต หรือซื้อจากเว็บไซต์ จากไลน์

3. การวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่าย ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่น ผ้าพื้นถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงด้านการมีอัตลักษณ์ผ้า กับด้านราคา ในใจผู้บริโภค กล่าวคือ การมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การใช้เทคนิคการมัดย้อม เช่น สีที่มาจากธรรมชาติในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่า และราคากล่าวคือ แต่ละกลุ่มจะมีการทอ หรือการคิดลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เช่น ผ้าทอตรอกแคเน้นทักทอลายโบราณ มีการทอประณีต ทำให้สามารถตั้งราคาผ้าได้สูง กลุ่ม 4 ป บาติก เน้นลวดลายนกฮูก ซึ่งเป็นนกประจำพื้นถิ่น สีสันสดใส มีเรื่องเล่า บาติกสวนขันเกษตรยั่งยืน ใช้สีธรรมชาติจากดอกขัน และวาดลวดลายผ้าเป็นดอกขัน เป็นต้น สามารถแสดงการวิเคราะห์ตำแหน่งผลิตภัณฑ์ได้ ดังนี้

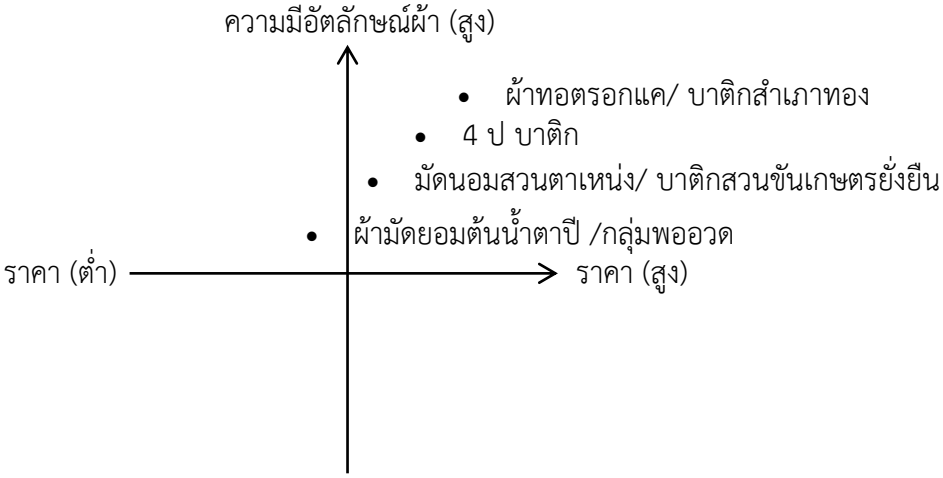

ภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของผ้าพื้นถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 2 ประมวลภาพบางส่วนการลงพื้นที่การเก็บข้อมูลผู้ผลิตและผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่น

อภิปรายผล

จากการศึกษา ของ เกศทิพย์ กรี่เงิน สมภพ สุวรรณรัฐ และ สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย ของผู้บริโภค ในงานแสดงสินค้าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่า สาเหตุของการซื้อ 3 อันดับแรก คือ เพื่ออนุรักษ์ผ้าทอไทย เพื่อสนับสนุนผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และ เป็นของขวัญในโอกาสต่าง ๆ (เกศทิพย์ กรี่เงิน สมภพ สุวรรณรัฐ และ สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์, 2561) ซึ่งมีความเหมือน และมีส่วนที่แตกต่างจากการสำรวจตลาดผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายในจังหวัด

นครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่เป็นบุคลากรในหน่วยงานองค์กร ซึ่งนิยมผ้าชิ้นที่สามารถนำไปตัดเย็บเอง และเมื่อทำการแยกตามประเภทของผ้าแล้ว พบว่า ผ้าทอและผ้ายก ลูกค้านิยมผ้าชิ้นเพื่อนำไปตัดเป็นเสื้อใส่ประจำหน่วยงาน และส่วนที่เหมือนคือ เป็นของฝาก หรือของที่ระลึกสำหรับผู้ใหญ่ ส่วนผ้าบาติกนิยมซื้อเป็นผ้าชิ้นเพื่อนำไปตัดเป็นเสื้อใส่ประจำหน่วยงาน ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอ ส่วนผ้ามัดย้อมนิยมซื้อเป็นเสื้อยืดมัดย้อม ผ้าชิ้น ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอ โดยการซื้อส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นไปตามนโยบายของจังหวัดหรือหน่วยงานที่สังกัด โดยมีเหตุผลในการเลือกซื้อคือความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครฯ เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงสืบทอดมาเนิ่นนาน มีคุณค่าทางจิตใจ และเพื่อแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวหรือเป็นเอกลักษณ์ของหน่วยงานตน เพราะเป็นงานฝีมือ มีการออกแบบลวดลายที่สวยงาม มีเอกลักษณ์ นอกเหนือจากการซื้อตามนโยบายของจังหวัด ของหน่วยงาน แล้วจะมีการซื้อตามวาระ เช่น วันสำคัญ งานแต่งงาน งานหมั้นเพื่อเป็นของรับไหว้ กิจกรรมวันแม่ วันพ่อ หรือในโอกาสต่างๆ

กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เหตุผลในการซื้อผ้าคือความชอบส่วนตัว และกลยุทธ์จูงใจให้ลูกค้ามาซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ การจัดระบบการแสดงผลิตภัณฑ์ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่า ผู้ผลิตมีการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์เรื่องความมีอัตลักษณ์ของผ้า เพื่อจูงใจผู้บริโภค และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่องความมีอัตลักษณ์ของผ้าเช่นเดียวกัน (ธัญญธร ศรีวิเชียร, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาตลาดและวิเคราะห์ตำแหน่งทางการตลาดของผ้าพื้นถิ่นที่ผลิตและจำหน่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หากแบ่งตลาดโดยพิจารณาจากผู้ซื้อ กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน องค์กรภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มเป้าหมายรอง สถานบริการ โรงแรม รีสอร์ต ต่าง ๆ กลุ่มเป้าหมาย ที่สามารถเติบโตได้ คือ นักท่องเที่ยว โดยผ้ายก ผ้าทอ ผู้นิยมใช้ ได้แก่ กลุ่มทำงานวัยกลางคนอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป และนักท่องเที่ยวที่รู้ความเป็นมาของผ้าเมืองนครฯ ผ้าบาติก ได้แก่ กลุ่มวัยทำงานตอนต้น อายุประมาณ 25 ปี ขึ้นไป ที่นิยมผ้าแบบมีสีสันลวดลายสวยงามเป็นหนึ่งเดียว และนักท่องเที่ยวที่นิยมนุ่งผ้าแบบสบาย ๆ มีสีสัน ผ้ามัดย้อม ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่น 18 -24 ปี นักเรียน นักศึกษาและวัยทำงานตอนต้นขึ้นไป การซื้อหรือใช้ - ส่วนใหญ่เป็นไปตามนโยบายของจังหวัด ขององค์กร หรือของหน่วยงาน - ซื้อเพราะผ้ายก ผ้าทอเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครฯ เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงสืบทอดมาเนิ่นนาน มีคุณค่าทางจิตใจ โดย หน่วยงานองค์กร – นิยมซื้อผ้าชิ้น ประเภท ผ้าทอ เช่น ลายดอกพิกุล ลายพิมทอง เป็นต้น ประเภท ผ้าบาติก ลวดลายต่าง ๆ เช่น รูปผลไม้ รูปดอกไม้ แล้วนำไปตัดเย็บออกแบบเอง ผู้มี

ส่วนร่วมในการซื้อ คือ เพื่อน เพื่อนร่วมงาน นอกเหนือจากนั้นมีการซื้อตามวาระ เช่น กิจกรรมวันแม่ วันพ่อ หรือซื้อวันสำคัญ งานแต่งงาน งานหมั้นเพื่อเป็นของรับไหว้ สถานที่ซื้อ ร้าน 12 นักษัตร จ.นครศรีธรรมราช สนามบิน จังหวัดนครศรีธรรมราช จุดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ห้างสรรพสินค้า กลุ่มทอผ้าในชุมชน วิธีการซื้อ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักซื้อผ้าจากการบอกต่อ ๆ จากเพื่อน เพื่อนร่วมงาน และใช้วิธีการซื้อจากร้านที่เพื่อนแนะนำ หรือเดินทางไปซื้อด้วยตนเองในแหล่งผลิต ซื้อจากการออกร้าน งานแสดงสินค้าต่าง ๆ จากเว็บไซต์ จากไลน์ การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น เชื่อมโยงด้านการมีอัตลักษณ์ผ้า กล่าวคือ แต่ละกลุ่มจะมีการทอหรือการคิดลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เช่น ผ้าทอตรอกแคเน้นทักทอลายโบราณมีการทอประณีต ทำให้สามารถตั้งราคาผ้าได้สูง กลุ่ม 4 ป บาติก เน้นลวดลายนกฮูก ซึ่งเป็นนกประจำพื้นถิ่น สีสันสดใส มีเรื่องเล่า บาติกสวนขันเกษตรยั่งยืน ใช้สีธรรมชาติจากดอกขัน และวาดลวดลายผ้าเป็นดอกขัน เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในขั้นต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจการมีอัตลักษณ์ของผ้าสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวมีผลการตัดสินใจซื้อผ้าพื้นถิ่นได้หรือไม่ การมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำผ้า หรือได้เรียนรู้เทคนิคการทำมีผลต่อการตัดสินใจซื้อมาพื้นถิ่นหรือไม่ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ การสำรวจตลาดสามารถแบ่งพฤติกรรมการซื้อผ้าพื้นถิ่น ดังนั้น ผู้ผลิต สามารถผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งมีความต้องการที่แตกต่างกันได้ เพื่อให้มีสินค้าเพียงพอต่อความต้องการ ด้านการวางตำแหน่งพฤติกรรมผู้บริโภค ทำให้สามารถสื่อสารสินค้าให้กับผู้บริโภคที่มีความแตกต่างกัน เป็นหนทางที่ผู้ผลิตสามารถหาวิธีการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายของตนเพื่อสร้างแบรนด์ได้อย่างต่อเนื่องได้

เอกสารอ้างอิง

เกศทิพย์ กรี่เงิน สมภพ สุวรรณรัฐ และ สุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย ของผู้บริโภค . วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 12, (1), 183 -198.

จันทรา ทองสมัคร. (2554). ผ้ายกเมืองนคร. นครศรีธรรมราช: อักษรการพิมพ์.

จุไรวรรณ ศรีพุฒ. (11 ตุลาคม 2562). การผลิตผ้าบาติกสวนขัน. (นางสาวสุภาวดี พรหมมา, ผู้สัมภาษณ์)

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้. (ม.ป.ป.). ผ้ายกเมืองนคร. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2564 จาก https://clib.psu. ac.th/southerninfo/ content/2/dc04d320 /

ธัญญธร ศรีวิเชียร. (2561). กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 5, (1), 60 – 74.

ปฏิพล ตั้งจักรวรานนท์. (2564). คัมภีร์การตลาด. กรุงเทพมหานคร: กรีน ไลฟ์ พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

วิไล จิตรเวช. (10 มิถุนายน 2563). การผลิตผ้ายกเมืองนคร. (นางสาวสุภาวดี พรหมมา, ผู้สัมภาษณ์)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2560). การบริหารตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก https://www. nesdc.go.th/ewt_dl_link. php?nid=6422

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*

PERFORMANCE EFFECTIVENESS OF EMPLOYEES IN BANGKHAYAENG SUB DISTRICT MUNICIPALITY, MUANG PATHUMTHANI DISTRICT, PATHUMATHANI PROVINCE

ภมร ขันธหัตถ์
Pamorn Khantahat
นิเทศ ตินณะกุล
Nithat Thinnakul
วิทยา สุจริตธนารักษ์
Withaya Sucharitharugse
กานดา ผรณเกียรติ์
Kanda Paronakian
สมนึก สอนเนย
Somnuek Sonnoei
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3) เสนอแนวทางประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดการวิจัยใช้แนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ประชากรเป้าหมายที่ใช้วิจัย ได้แก่ พนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง ทั้งหมด จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม นำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริการสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา

* Received August 13, 2021; Revised April 13, 2022; Accepted April 28, 2022

ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง ด้านการบริหารจัดการ และด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2)เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยงที่มี อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยงที่มี เพศ ต่างกัน มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3) เสนอแนวทางประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง พบว่า เทศบาลต้องดำเนินการ ดังนี้ 1) กิจกรรมเทศบาลต้องประชาสัมพันธ์ให้พนักงานทราบอย่างละเอียด 2)การปฏิบัติหน้าที่ต้องชัดเจน เหมาะสมตำแหน่ง ความรู้ ความสามารถ 3)การบริหารงานต้องมีคณะกรรมการชัดเจน ตรวจสอบได้ และ 4)การบริการประชาชนต้องรวดเร็วมีแผนงาน

คำสำคัญ: ประสิทธิผล, การปฏิบัติงาน, พนักงาน, เทศบาลตำบลบางขะแยงในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study level of performance effectiveness of employees. 2) to compare performance effectiveness of employees and 3) to propose performance effectiveness guideline of employees in Bangkhayaeng sub district municipality**.** The research methodology was a quantitative. The conceptual framework of the study was created using theory of Department of Local administration. The study target population were 140 employees of Bangkhayaeng sub district municipality. The research instrument was a questionnaire. The reliability of the questionnaire was .87. The statistic used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test and One Way ANOVA. The study results revealed that 1) performance effectiveness of employees in Bangkhayaeng sub district municipality as a whole was at much level. When considering each aspect indicated that all 4 aspects were at much levels as orderly organized from high to low as following: public service aspect was at much average, followed by financial and fiscal management aspect and personnel administration, administration aspect and council affairs aspect was at less level. 2) Compare performance effectiveness of employees in Bangkhayaeng sub district municipality classified by personal qualification, it found that employees in Bangkhayaeng sub district municipality with different ages, educational levels, work periods were no difference on performance

effectiveness. By employees in Bangkhayaeng sub district municipality with different genders were difference on performance effectiveness with statistically significant level of .05 and 3) Propose performance effectiveness of employees in Bangkhayaeng sub district municipality showed as follows: 1. municipal activities must be provided to employees, 2.Their responsibilities must be clear, appropriate position, knowledge, skills, 3 Administration must be a committee clearly and verifiable and 5. People service must be done quickly with plan management.

Keywords: effectiveness, performance, employees , Bangkhayaeng sub district municipality in Pathumthani province

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน มีรายได้และงบประมาณเป็นของตนเอง นอกจากนี้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับคัดเลือกจากประชาชน การดำเนินกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการจัดบริการสาธารณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน ได้แก่ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน สะพาน การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล การรักษาพยาบาล การจัดการศึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัย การจัดสวัสดิการและสังคม การสงเคราะห์ การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การส่งเสริมและการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การอำนวยความสะดวกและการบริการประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อให้ สามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอำนาจของท้องถิ่น ใน พ.ศ. 2542 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับการกระจายอำนาจมากขึ้น ซึ่งจะต้องรับผิดชอบจัดบริการสาธารณะเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี เป้าหมายให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 ปี ให้ดำเนินการถ่ายโอนให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี โดยกำหนดถ่ายโอนภารกิจให้ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 245 ภารกิจ แบ่งภารกิจถ่ายโอน ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้าง

พื้นฐาน 2) ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผนและการส่งเสริมการลงทุน พานิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ด้านศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เทศบาลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเป็นรูปแบบแรกภายหลัง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่มีความเจริญและ โดยส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมืองและมีประชากรหนาแน่นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 โดยกำหนดให้เทศบาลมี 3 ระดับ คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล (ธนกฤต รอดเขียว, 2553)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กล่าวถึงการปฏิรูปและการพัฒนา ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้ 1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ 2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ 3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่นำพาองค์การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นองค์การต้องมีสุขภาพสมบูรณ์ ตามความหมายประสิทธิผลขององค์การ เน้นในความหมายของความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการนี้ ประการแรก ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (integration) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (adaptability) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสังคม (social retevance) และผลผลิตขององค์การ (productivity) และในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง วึ่งเกิดขึ้นนอกองค์การ และการปราศจากความกดดัน (สำเภา ศรีสมศักดิ์, 2561)

ภาระงานในหน้าที่ให้บริการของเทศบาลตำบลบางขะแยง ตามโครงสร้างการบริหารงานแบ่งออกเป็น 3 กอง ดังนี้ 1) สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานทะเบียนราษฎร์ สำนักปลัด มีหน่วยงานย่อยอีก 3 งาน ดังนี้ 1.1) งานสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับสาธารณสุขชุมชนส่งเสริมสุขภาพและอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ 1.2) งานการศึกษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและพัฒนาการศึกษา และ 1.3) งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานป้องกันและระงับอัคคีภัย 2) กองคลัง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการเงินและบัญชี งานพัสดุและทรัพย์สิน และงานผลประโยชน์ และ 3)

กองช่าง มีหน้าที่ ควบคุมดูแลและรับผิดชอบปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิศวกรรม งานสถาปัตยกรรม งานผังเมือง และการควบคุมอาคารให้เป็นไปตามกฎหมาย และงานสาธารณูปโภค งานสวนสาธารณะ และงานศูนย์เครื่องจักรกล จะเห็นได้ว่างานในหน้าที่ให้บริการมีจำนวนมาก แต่พนักงานของเทศบาล มีจำนวนทั้งสิ้น 140 คน และต้องให้บริการประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น (เทศบาลตำบลบางขะแยง, 2559)

พนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง มีภาระจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอาณาเขตและประชากรที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร ซึ่งสังเกตเห็นได้จากผลการดำเนินงานโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาในที่ผ่านมา พ.ศ. 2558 พบว่า โครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่ตั้งไว้จำนวน 86 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 52 โครงการ ดังนี้1) การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐานที่ตั้งไว้จำนวน 13 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 2 โครงการ 2) การพัฒนาศักยภาพคนและความเข้มแข็งของชุมชน ที่ตั้งไว้จำนวน 6 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 6 โครงการ 3) การพัฒนาระบบการบริหาร และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ตั้งไว้จำนวน 7 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 4 โครงการ 4) การพัฒนาระบบการศึกษา คุณภาพชีวิตและคุณค่าทางสังคมและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ตั้งไว้จำนวน 26 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 18 โครงการ 5) การพัฒนาประสิทธิภาพการเมือง การบริหาร การพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น และการบริหารจัดการที่ดี ที่ตั้งไว้จำนวน 27 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 18 โครงการ 6) การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการด้านสาธารณสุข ที่ตั้งไว้จำนวน 6 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 3 โครงการ และ7) การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของระบบเศรษฐกิจชุมชน และการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่ตั้งไว้จำนวน 2 โครงการและสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จำนวน 1 โครงการ (เทศบาลตำบลบางขะแยง, 2559) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เสนอแนวทางประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประชากรเป้าหมายทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ทั้งหมด ได้แก่ พนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 140 คน (เทศบาลตำบลบางขะแยง, 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list) เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามใช้มาตรส่วนประมาณค่า (rating scale) เกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวคิดของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 4 ด้าน ๆ ละ จำนวน 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการ	จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา	จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง	จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านการบริการสาธารณะ	จำนวน 5 ข้อ
รวม จำนวน 20 ข้อ	

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและและมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับประสิทธิผล	คะแนนข้อความเชิงบวก	คะแนนข้อความเชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์การให้คะแนนเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ให้เกณฑ์การวัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ยในการแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

1.00 - 1.80	หมายถึง	มีประสิทธิผลระดับน้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	มีประสิทธิผลระดับน้อย
2.61 - 3.40	หมายถึง	มีประสิทธิผลระดับปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	มีประสิทธิผลระดับมาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	มีประสิทธิผลระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นปลายเปิดให้เติมข้อความ

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือวิจัย

สำหรับการสร้างและการทดสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวความคิด ทฤษฎี เอกสาร/บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษา โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

3. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยให้ตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 20 ข้อ ใช้ได้จำนวน 20 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00

6. นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

7. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง

8. เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่ศึกษา แต่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ พนักงานเทศบาลบ้านใหม่ อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

จำนวน 30 คน แล้วนำ ผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbaach) ผลการทดสอบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .87

9. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ตามจำนวนที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยได้อธิบายเหตุผลการทำวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ และรอรับกลับคืนหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว

3. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืนจากพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยการแจงนับความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่างกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว One–way ANOVA (F-test)

ตอนที่ 4 รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

การมีส่วนร่วม	μ	σ	ระดับการปฏิบัติงาน
1. ด้านการบริหารจัดการ	3.80	.74	มาก
2. ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา	3.62	.71	มาก
3. ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง	3.82	.78	มาก
4. ด้านการบริการสาธารณะ	3.88	.76	มาก
รวม	**3.78**	**.51**	**มาก**

พบว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก (μ = 3.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ด้านการบริการสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด(μ = 3.88) รองลงมา ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง (μ = 3.82) ด้านการบริหารจัดการ (μ = 3.80) และด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (μ = 3.62) เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน

1.1 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ข้อ มีการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานครอบคลุมทุกด้านเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา การบริหารงานของเทศบาลจะยึดหลักผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตรงกับความต้องการของประชาชน มีการปรับปรุงภารกิจของเทศบาลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของเทศบาลที่เป็นที่รับรู้และเข้าใจของพนักงานทุกคน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ข้อ การปรับปรุงอัตรากำลังมีการคำนึงถึงความจำเป็น และความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีระบบการแจ้งเตือนการเลื่อนระดับเพื่อไม่ให้พนักงานเสียสิทธิที่พึงจะได้รับ มีการแจ้งผลการประเมินผลการเลื่อนระดับและขั้นเงินเดือนของพนักงานให้รับทราบทุกครั้ง อัตรากาลังของพนักงานมีเหมาะสมกับปริมาณงานของเทศบาล และการมอบหมายงานให้พนักงานจะยึดหลักความรู้ ความสามารถและความเหมาะสมของตำแหน่งเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ข้อ มีการจัดทำทะเบียนคุมครุภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีการใช้แผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินเป็น ข้อมูลในการวางแผนในการพัฒนาการจัดเก็บรายได้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี การรับ การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงินการวางฎีกาเบิกจ่ายเงินมีการจัดทำรายการบัญชี รายงานการเงิน ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมีการจัดทำแผนอนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำรายงานขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้างแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำข้อสรุปผลการจัดซื้อจัดจ้างถูกต้องตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.4 ด้านการบริการสาธารณะโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ข้อ มีจุดให้บริการน้ำดื่มที่สะอาดแก่ประชาชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยจัดให้มีหนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่าง ๆ ให้บริการประชาชนระหว่างรอรับบริการ การให้บริการจะยึดหลักความพึงพอใจของประชาชนเป็นสำคัญ มีการแยกห้องน้ำทั่วไป ห้องน้ำผู้สูงอายุ และผู้พิการให้บริการประชาชน และมีแผงผังขั้นตอนการให้บริการให้ประชาชนได้รับทราบและติดในที่มองเห็นได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้	**เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้**
1. เพศ	-	✓
2. อายุ	✓	-
3. ระดับการศึกษา	✓	-
4. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	✓	-

3. เสนอแนวทางประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง พบว่า เทศบาลต้องดำเนินการ ดังนี้ 1) กิจกรรมเทศบาลต้องประชาสัมพันธ์ให้พนักงานทราบอย่างละเอียด 2)การปฏิบัติหน้าที่ต้องชัดเจน เหมาะสมตำแหน่ง ความรู้ ความสามารถ 3)การบริหารงานต้องมีคณะกรรมการชัดเจน ตรวจสอบได้ และ 4)การบริการประชาชนต้องรวดเร็วมีแผนงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีพบว่า โดยภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทหน้าของตนและศึกษากฎระเบียบในการบริหารงาน พนักงานรวมใจเป็นหนึ่งเกิดความสามัคคีในหมู่คณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดผลงานเชิงประจักษ์และสอดคล้องกับแนวคิดประสิทธิผล(Effective) หมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (Integration) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability) การปรับตัวขององค์การให้สอดคล้องกับสังคม (Social Relevance) และผลผลิตขององค์การ (Productivity) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เชษฐวุฒิ กฤตลักษณ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ภาพรวมด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการจัดการขยะของเทศบาลเมือง ด้านประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นการศึกษาพบว่าการกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะ (เชษฐวุฒิ กฤตลักษณ์, 2561) และงานของสมนึก สอนเนย ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) ปัจจัยภาวะผู้นำส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสารและ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 75.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์ 2. การแสดงตนเพื่อเป็นแบบอย่าง 3. การสื่อสารหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม 4. การคิดบวก 5. หลักธรรมาภิบาลและ 6. ระบบคุณธรรม (สมนึก สอนเนย, 2564)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.ด้านการบริหารจัดการโดยรวมมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการปฏิบัติงานมีการศึกษาระเบียบและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุศริน กลิ่นอยู่ ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (บุศ

ริน กลิ่นอยู่, 2558) และการวิจัยของ อีลิซ่า เบอร์ตัน พบว่า ผู้เกี่ยวข้องและบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในสปอร์ตคลับรากหญ้ามีความสำคัญมากต่อประสิทธิผลของสปอร์ตคลับ สมาชิก คณะกรรมการ อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่มีผลกระทบอย่างมากต่อประสิทธิผลขององค์การของสปอร์ตคลับรากหญ้า ในแง่ของผู้บริหารและผู้มีอำนาจในสปอร์ตคลับรากหญ้า ถูกพบว่ามีความสำคัญต่อประสิทธิผลของสปอร์ตคลับรากหญ้าด้วยเช่นกัน (Elissa J. Burton., 2009) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณิชา ทศตา วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการเรียน ด้านการสอนและการดำเนินการต่าง ๆ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในและด้านครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (อรณิชา ทศตา, 2558)

2.ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภาโดยรวมมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะทุกฝ่ายมีความรู้ความสามารถในบทบาทหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรากร สังข์วงษา วิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์การด้านงานผังเมือง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านผังเมืองมีคะแนนเฉลี่ยระดับความสำเร็จค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาประสิทธิผลการบริหารจัดการในแต่ละด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจในงานและด้านการพัฒนาองค์การ (วรากร สังข์วงษา, 2553)

3.ด้านการบริหารงานการเงินและการคลังโดยรวมมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารยึดระเบียบเป็นหลักพื้นที่มีความพร้อมหลายประการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุศริน กลิ่นอยู่ ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (บุศริน กลิ่นอยู่, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ศรีมารุต วิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิผลองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า 1) องค์ประกอบและตังบ่งชี้ประสิทธิผลองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 70 ตัวบ่งชี้ และ 2) ประสิทธิผลองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้รับบริการมีประสิทธิผลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการเงิน และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (เบญจวรรณ ศรีมารุต, 2558)

4.ด้านการบริการสาธารณะโดยรวมมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก เนื่องจากทีมบริหารให้ความสำคัญในพื้นที่เป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำเภา ศรีสมศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ

มากจำแนกตามลำดับดังนี้ ด้านผู้รับบริการ ด้านการเงินและด้านการบริหารงานภายในและด้านการเรียนรู้และพัฒนา (สำเภา ศรีสมศักดิ์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานท้องถิ่นสิ่งสำคัญคือการบริการสาธารณะให้กับประชาชน ต้องตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ การใช้จ่ายเงินงบประมาณตรงกับความต้องการมีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ใช้งบประมาณสุดท้ายที่ผู้บริหารต้องดำเนินการคือ “การบริหารจัดการ” เพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงกับองค์กรอย่างยั่งยืน

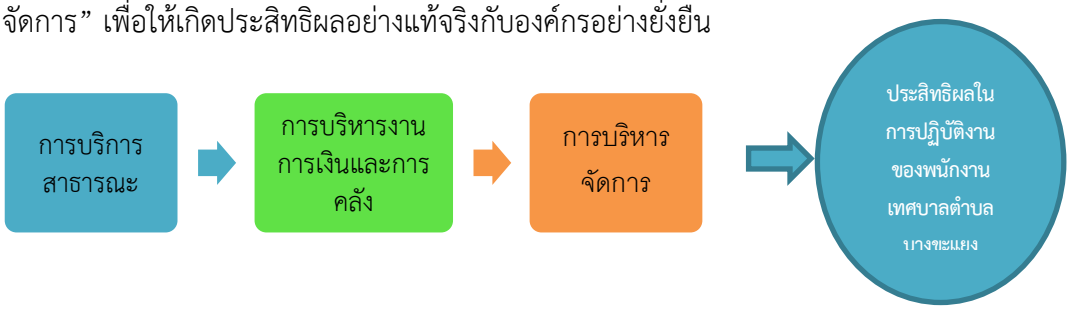

ภาพที่ 1 ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบางขะแยง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีพบว่า ผู้บริหารดำเนินการพัฒนาเทศบาลตำบลบางขะแยงตามแผนพัฒนาตำบลโดยใช้แผน 5 ปี ภาพโดยรวมเกิดประสิทธิผลตรงกับแผนพัฒนาประชาชนพึงพอใจในระดับหนึ่ง แต่มีบางข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสมควรได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้ ควรจะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของเทศบาลให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจของพนักงานทุกคน เพื่อให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ควรจัดงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและตำแหน่งของบุคลากร ก่อนที่จะมอบหมายงาน จัดทำแผนผังขั้นตอนการให้บริการให้ประชาชนได้รับทราบและติดในที่มองเห็นได้ง่าย เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

เชษฐวุฒิ กฤตลักษณ์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ . มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

เทศบาลตำบลบางขะแยง. (2559). รายงานประจำปี 2559. ปทุมธานี : เทศบาลตำบลบางขะแยง.

ธนกฤต รอดเขียว. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุศริน กลิ่นอยู่. (2558). ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต :มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

เบญจวรรณ ศรีมารุต. (2558). การประเมินประสิทธิผลองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงาน ผลงานวิจัยระดับชาติ “ทิศทางการศึกษาไทย กับประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

วรากร สังข์วงษา. (2553) ประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์การด้านงานผังเมือง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เมษายน 2560).

สำเภา ศรีสมศักดิ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สมนึก สอนเนย. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อรณิชา ทศตา. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31.ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงาน ผลงานวิจัยระดับชาติ “ทิศทางการศึกษาไทย กับประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

เชษฐวุฒิ กฤตลักษณ์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

เทศบาลตำบลบางขะแยง. (2559). รายงานประจำปี 2559. ปทุมธานี: เทศบาลตำบลบางขะแยง.

ธนกฤต รอดเขียว. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุศริน กลิ่นอยู่. (2558). ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

เบญจวรรณ ศรีมารุต. (2558). การประเมินประสิทธิผลองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงาน ผลงานวิจัยระดับชาติ “ทิศทางการศึกษาไทย กับประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เมษายน 2560).

วรากร สังข์วงษา. (2553). ประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์การด้านงานผังเมือง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สมนึก สอนเนย. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุษฎีนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สำเภา ศรีสมศักดิ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อรณิชา ทศตา. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอ

ผลงาน ผลงานวิจัยระดับชาติ “ทิศทางการศึกษาไทย กับประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

Elissa J. Burton. (2009). Organisations Effectiveness in Selected Grass Roots Sport Clubs in Western Australia. Western Australia: Edith Cowan University.

ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*

THE DEMAND FOR PUBLIC HEALTH SERVICES OF PEOPLE IN BANGLUANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY MUNICIPALITY MUANG PATHUMTHANI DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

สมนึก สอนเนย
Somnuek Sonnoei
ธนกฤต โพธิ์เงิน
Thanakrit Phoengurn
วิทยา สุจริตธนารักษ์
Withaya Sucharitharugse
ภมร ขันธหัตถ์
Pamorn Khantahat
วุฒิเลิศ เทวกุล
Wutilert Devakul
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข 2) เปรียบเทียบความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3) แนวทางความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดใช้งานวิจัยของ ปทุมรัตน์ รัตนธารี ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาล จำนวน 6,772 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวน 378 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม นำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมากไปน้อย พบว่า อยู่ระดับมากที่สุด 2 ด้าน ระดับมาก 3 ด้าน ด้านงานส่งเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ยมาก

* Received August 14, 2021; Revised April 15, 2022; Accepted April 28, 2022

ที่สุด และด้านงานรักษาความสะอาด ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค และด้านการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2)เปรียบเทียบความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พบว่าประชาชน ที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขไม่แตกต่างกัน ส่วน ประชาชน ที่มีเพศ รายได้ต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3) แนวทางความต้องการของประชาชน พบว่า เทศบาลต้องดำเนินการ ดังนี้ 1.งานด้านประชาสัมพันธ์โรคระบาดโควิด-19 พร้อมเอกสาร 2.การให้ความรู้ด้านกฎหมายในยุคโควิด-19 ซึ่งประชาชนต้องให้ความร่วมมือรวมทั้ง Social Distancing และ3.ข้าราชการต้องมีความเสียสละ จิตสาธารณะ

คำสำคัญ ความต้องการรับบริการ, ประชาชน, ด้านสาธารณสุข, เทศบาลตำบลบางหลวงในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research were :1) to study the demand for public health services, 2) to compare demand for public health services that classified by personal qualification and 3) to propose demand for public health services of people.The research methodology was a quantitative. The conceptual framework of the study was created using research of Pathumrat Rattahnathara. The study population were 6,772 people who lived in municipality area. The sample size was 378 people and determined by Taro were at much levels and 3 aspects were at the most levels as orderly organized from high to low as following: health promotion aspect was at the most level and cleaning aspect, sanitation and environment hygiene aspect, disease prevention and control aspect and medical treatment aspect were at less level. 2) Compare demand for public health services that classified by personal qualification , it found that people who lived in Bangluang sub district municipality with different ages, marital status, educational levels and occupations showed no difference on needs in public health service. By people who lived in in Bangluang sub district municipality with different genders, incomes showed needs in public health service with statistically significant level of .05 and 3) Propose people’s needs guideline in public health service in Bangluang Subdistrict municipality, it found that Bangluang Subdistrict municipality must perform as follows: 1. COVID -19

public relations with documents, 2. Legal knowledge in the Covid-19 era which people must cooperate including Social Distancing 3. Civil servants must have public consciousness.

Keywords: demand for services, public health aspect, Bangluang Sub district Municipality in Pathumthani province

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 55 (1)รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด (2)บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย (3) รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มาตรา 56 (1) รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2)โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้ (3)การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร (4)การนำสาธารณูปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน. (รัฐธรรมนูญ, 2560)

การปกครองส่วนท้องถิ่นหมายถึงการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มรอำนาจการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองจากประชาชนในท้องถิ่นแล้วรัฐบาลของท้องถิ่นย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน (ชำนิ รักษายศ, 2561)

เทศบาลตำบลบางหลวง มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง มีความหลากหลายของประชากร ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง มีที่อยู่อาศัยที่เป็นโครงการหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นจำนวนประชาการเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปีผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น 1) ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม อาทิ ร้านอาหาร คุณภาพน้ำดื่ม

การจัดการสิ่งปฏิกูล ส้วมสาธารณะและการจัดการขยะทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน และกฎหมาย 2) ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค เช่นการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อป้องกันมิให้มีพาหะและสื่อนำโรค ทั้งนี้เพื่อทำให้การแพร่กระจายของเชื้อที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคโดยผ่านทาง สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน 3) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ เช่นการใช้วัคซีน เช่น การให้ภูมิคุ้มกันโรคขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กเล็กที่จำเป็นต้องได้รับสำหรับการป้องกันโรคคอตีบไอกรน บาดทะยัก ไข้ไขสันหลังอักเสบ หรือโรคโปลิโอ และวัณโรค และการให้ภูมิคุ้มกันโรคขั้นเสริม ซึ่งได้แก่ กลุ่มชนอายุต่าง ๆ ตามความจำเป็นและโอกาสที่ต้องเสี่ยงต่อการเกิดโรค ได้แก่ การให้ภูมิคุ้มกันโรคอหิวาต์ ไข้ไทฟอยด์ ไข้สมองอักเสบ ไข้หัด เป็นต้น 4) ด้านงานรักษาความสะอาด โดยร้อยละ 62 ของขยะมูลฝอย ได้รับการจัดการไม่ถูกต้อง ท้องถิ่นไม่มีระบบกำจัด หรืองบประมาณไม่เพียงพอ ต้นทุนการสร้างระบบกำจัดขยะต้องใช้งบประมาณสูง ในบางชุมชนไม่มีสถานที่ในการบริหารจัดการ และ 5) ด้านการรักษาพยาบาล การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การดูแลหญิง ตั้งครรภ์ทั้งในระยะก่อนและหลังคลอด การคุมกำเนิด การเฝ้าระวังทางโภชนาการ การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก การตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้ป่วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิต มะเร็งปากมดลูก และ โรคอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจะต้องได้รับการแก้ไขและจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งสองฝ่าย ประชาชนและเทศบาล (เทศบาลตำบลบางหลวง, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษางานด้านการบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีความสนใจศึกษาความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีเพื่อให้ทราบถึงลักษณะความต้องการด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม และผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงด้านสาธารณสุขของเทศบาลตำบลบางหลวง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล บางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

2. เปรียบเทียบความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. แนวทางความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 6,772 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวน 378 คน ด้วยการคำนวณจากสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลของประชากรในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ตามลักษณะตัวแปร คือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรสระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นแบบสำรวจรายการ 9 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนด้านสาธารณสุข 5 ด้าน คือ ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ ด้านงานรักษาความสะอาด และด้านการรักษาพยาบาล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) จำนวน 42 ข้อ ลักษณะแบบวัด ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 5 ระดับ คือ ต้องการมากที่สุด ต้องการมาก ต้องการปานกลาง ต้องการน้อย ต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริการด้านสาธารณสุข 5 ด้าน คือ ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ ด้านงานรักษาความสะอาด และด้านการรักษาพยาบาล

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบโครงสร้างของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามโดยการกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของ

ประชาชน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยคำถาม 42 ข้อ

3. นำแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำ

4. แก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Conbach's Alpha) (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538 : 9) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .95

การแปลความหมายของคะแนนระดับความต้องการ ได้มีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์สำหรับแปลความหมายของคะแนนระดับ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละข้อเป็น 5 ระดับ (Best. 1981 : 236) ฉะนั้น ในแต่ละระดับจะมีอันตรภาคชั้น (class interval) ดังนี้

$$\text{ค่าพิสัย} = \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.80$$

ดังนั้นในการแปลผลจึงได้กำหนดความกว้างของอันตรภาคชั้น เท่ากับ 0.80 คะแนน จากความกว้างของอันตรภาคชั้น จึงกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีความต้องการน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีความต้องการมาก
ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 378 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้ศึกษานำสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม จำแนกตามเพศ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้ t - test

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ โดยใช้ F – test กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’s)

ผลการวิจัย

1.ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน โดยรวมทุกด้าน n=378

ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม	4.19	0.58	มาก
2. ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค	4.15	0.58	มาก
3. ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ	4.23	0.59	มากที่สุด
4. ด้านงานรักษาความสะอาด	4.23	0.59	มากที่สุด
5. ด้านการรักษาพยาบาล	4.14	0.57	มาก
รวม	**4.19**	**0.52**	**มาก**

พบว่า ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19 ; S.D.= 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ และด้านงานรักษาความสะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.23 ; S.D.=0.59) รองลงมาคือ ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.19 ; S.D.= 0.58) ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค ($\bar{X}$ = 4.15 ; S.D.=0.58) และด้านการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.14 ; S.D.=0.57) ตามลำดับ

1.1 ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.19 ; S.D.= 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกตรวจร้านเสริมสวยให้ปฏิบัติตามหลักสุขาภิบาล เพื่อความปลอดภัยของประชาชนทุก 6 เดือน ($\overline{X}$ = 4.28 ; S.D.= 0.89) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ท่านต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ออกตรวจร้านอาหาร เพื่อให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร เดือนละ 1 ครั้ง ($\overline{X}$ = 4.25 ; S.D.= 0.88) และท่านต้องการให้มีการจัดระเบียบตลาด, แผงลอยให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร ($\overline{X}$ = 4.10; S.D.= 0.80) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.2 ด้านงานป้องกันและควบคุมโรคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.15 ; S.D.= 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ($\overline{X}$ = 4.31 ; S.D.= 0.89) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ท่านต้องการให้มีการจัดโครงการควบคุมดูแลสุนัขจรจัดและควบคุมประชากรสุนัข ปีละ 2 ครั้ง ($\overline{X}$ = 4.24 ; S.D.= 0.87) และ ท่านต้องการให้มีการกำจัดแหล่งเพาะพันธ์ยุงลาย แมลงวันหรือพาหะนำโรค โดยจัดให้มีการแจกทรายอะเบท (ทรายฆ่าลูกน้ำ) , ยาเบื่อหนู ($\overline{X}$ = 4.05 ; S.D.= 0.76) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.3 ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.23 ; S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อและอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านต้องการให้มีการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเรื่องการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพ ($\overline{X}$ = 4.36 ; S.D.= 0.90) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ท่านต้องการเข้าร่วมกลุ่มหรือชมรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพโดยการสนับสนุนของเทศบาล ($\overline{X}$ = 4.24 ; S.D.= 0.87) และท่านต้องการให้มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายที่ได้มาตรฐานเพิ่มมากขึ้น เช่น ฟิตเนส, สระว่ายน้ำ, สนามแบตมินตัน, สนามเปตอง ฯลฯ ($\overline{X}$ = 4.19 ; S.D.= 0.85) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.4 ด้านงานรักษาความสะอาด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.23 ; S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5ข้อ และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านต้องการให้มีการทำความสะอาดตลาดสดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ($\overline{X}$ = 4.30 ; S.D.= 0.89) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ท่านต้องการให้มีการกำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบการรักษาความสะอาดบริเวณนอกเขตรั้วบ้านของตนเอง ($\overline{X}$ = 4.26 ; S.D.= 0.88) และท่านต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดที่ชุมชนจัดขึ้น ($\overline{X}$ = 4.17 ; S.D.= 0.84) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

1.5 ด้านการรักษาพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14 ; S.D.= 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านต้องการให้มีการออกตรวจสุขภาพนักเรียนตามสถานศึกษาในเขตเทศบาลทุก 6 เดือน ($\overline{X}$ = 4.31 ; S.D.= 0.89) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ท่านต้องการให้มีการจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ($\overline{X}$ = 4.20 ; S.D.= 0.86) และท่านต้องการให้มีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 3.97 ; S.D.= 0.66) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. เปรียบเทียบความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความต้องการของประชาชนในการรับบริการด้านสาธารณสุขในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	164	3.82	0.51	-3.641	.018*
หญิง	214	3.81	0.51		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน จำแนกตามอายุ

อายุ	df	SS	MS	F	Sig.
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	.992	5	.646	0.706	.879
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	192.592	372	.722		
รวม	**193.584**	**377**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมี ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	df	SS	MS	F	Sig.
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2.675	2	1.437	2.598	.292
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	191.910	375	.716		
รวม	**193.584**	**377**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่ไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมี ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	df	SS	MS	F	Sig.
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3.517	3	1.306	2.346	.294
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	191.067	374	.715		
รวม	**194.584**	**377**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมี ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนจำแนกตามรายได้

รายได้	df	SS	MS	F	Sig.
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	8.717	3	3.039	5.867	.001*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	185.867	374	.701		
รวม	**194.584**	**377**			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe') ดังแสดงผลในตารางที่ 20-24

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้

รายได้	$\overline{X}$	รายได้			
		1	2	3	4
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.68	-	0.54*	-.49	-.66*
5,001-10,000 บาท	4.02	-	-	.24	-.32
10,001-15,000 บาท	3.97	-	-	-	-.37
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	4.15	-	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ พบว่า มีแตกต่างกันอยู่ 2 คู่ คือ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้ 5,001-10,000 บาท คู่ที่ 2 ระหว่าง รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค จำแนกตามรายได้

รายได้	$\overline{X}$	รายได้			
		1	2	3	4
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.58	-	0.64*	-.49	-.69*
5,001-10,000 บาท	3.68	-	-	.25	-.34
10,001-15,000 บาท	3.97	-	-	-	-.39
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	4.20	-	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค จำแนกตามรายได้ พบว่า มีแตกต่างกันอยู่ 2 คู่ คือ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้ 5,001-10,000 บาท คู่ที่ 2 ระหว่าง รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานรักษาความสะอาด จำแนกตามรายได้

รายได้	$\overline{X}$	รายได้			
		1	2	3	4
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.56	-	0.58*	-.43	-.69*
5,001-10,000 บาท	3.66	-	-	.33	-.34
10,001-15,000 บาท	3.95	-	-	-	-.39
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	4.18	-	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานรักษาความสะอาด จำแนกตามรายได้ พบว่า มีแตกต่างกันอยู่ 2 คู่ คือ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้ 5,001-10,000 บาท คู่ที่ 2 ระหว่าง รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนด้านงานส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามรายได้

รายได้	$\overline{X}$	รายได้			
		1	2	3	4
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.56	-	0.58*	-.43	-.69*
5,001-10,000 บาท	3.66	-	-	.33	-.34
10,001-15,000 บาท	3.95	-	-	-	-.39
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	4.18	-	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่า ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามรายได้ พบว่า มีแตกต่างกันอยู่ 2 คู่ คือ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้ 5,001-10,000 บาท คู่ที่ 2 ระหว่าง รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน ด้านการรักษาพยาบาล จำแนกตามรายได้

รายได้	$\overline{X}$	รายได้			
		1	2	3	4
ต่ำกว่า 5,000 บาท	4.23	-	0.61*	-.47	-.63*
5,001-10,000 บาท	4.22	-	-	.28	-.33

10,001-15,000 บาท	4.18	-	-	-	-.37
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	3.94	-	-	-	-

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนด้านการรักษาพยาบาล จำแนกตามรายได้ พบว่า มีแตกต่างกันอยู่ 2 คู่ คือ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้ 5,001-10,000 บาท คู่ที่ 2 ระหว่าง รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับ รายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	df	SS	MS	F	Sig.
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	8.917	4	1.503	2.539	.494
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	187.867	373	.926		
รวม	**196.784**	**377**			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่ไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 7 ประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน จำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
รู้	305	4.14	0.53	1.19	.955
ไม่รู้	73	4.16	0.54		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 พบว่า ประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขต่างกัน มีความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไม่ไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ตารางที่ 15 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1.เพศ	.018*	✓	-
2.อายุ	.879	-	✓
3.สถานภาพสมรส	.292	-	✓
4.ระดับการศึกษา	.294	-	✓
5.รายได้	.001*	✓	-
6. อาชีพ	.494	-	✓
7. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.955	-	✓

3. แนวทางความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ดังนี้ 1.งานด้านประชาสัมพันธ์โรคระบาดโควิด-19 พร้อมเอกสาร 2.การให้ความรู้ด้านกฎหมายในยุคโควิด-19 ซึ่งประชาชนต้องให้ความร่วมมือรวมทั้ง Social Distancing 3.ข้าราชการต้องมีความเสียสละ จิตสาธารณะ และ 4.เทศบาลตำบลบางหลวงต้องประสานงานภายในและภายนอกอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี สามารถนามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา อยู่สบายพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสวัสดิการสังคมโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ต้องการมากที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยในชีวิต เนื่องจากในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการดูแล และจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ในการใช้ชีวิต อย่างปกติสุข ในสังคม โดยสวัสดิการสังคมในทุกด้านนั้นนับว่าเป็นความต้องการขั้นพื้น ฐานตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ของมนุษย์ของ Maslow ทั้งสิ้น นันทนา อยู่สบาย (2556) และงานวิจัยของอ้อยฤดี สันทร วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน

คือด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการวางแผนการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย อ้อยฤดี สันทร (2561) และงานวิจัยของ สุธิศา บุญรัตน์ วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้สูงอายุในตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากและพบว่า ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพอาชีพ ลักษณะครอบครัวภาวะการณ์ที่มีโรคประจำตัวและแรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สุธิศา บุญรัตน์ (2561)

1.1 ด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจในหารบริหารงานเป็นอย่างดี รวมทั้งประชาชนมีความสนใจปัญหาด้านสุขาภิบาลอนามัยสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมสมัย พิลาแดง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการ สวัสดิการสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ต้องการ มากที่สุด คือด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส สมสมัย พิลาแดง (2557) และงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ถืออยู่ วิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความสุขของผู้สูงอายุกับกิจกรรมนันทนาการ พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ในระดับดี ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านกิจกรรม ด้านการบริหารจัดการ และด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก สมสมัย พิลาแดง (2557)

1.2 ด้านงานป้องกันและควบคุมโรค พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการมากซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ต้องการให้มีการจัดโครงการควบคุมดูแลสุนัขจรจัดและควบคุมประชากรสุนัขจรจัดปีละ 2 ครั้ง ต้องการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีการดูแลรักษาสุขภาพเพื่อการป้องกันโรคและวิธีการกำจัดแหล่งแพร่เชื้อ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นุชจรี คำโชติรส ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความคาดหวังที่มี ต่อเนื้อหาสื่อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อนิตยสาร สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ และความคาดหวังที่มีต่อรูปแบบมี ความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อโทรทัศนและสื่ออินเทอร์เน็ต นุชจรี คำโชติรส (2556)

1.3 ด้านงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความต้องการในเรื่องการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเรื่องการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพ สถานที่ออกกำลังกายการส่งเสริมสุขภาพในเด็กอ่อน คลินิกอดบุหรี่ และการอบรมการ

ป้องกันควบคุมเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ซึ่งประชาชนต้องการมีสุขภาพดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา อยู่สบาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสวัสดิการสังคมโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ต้องการมากที่สุด คือ ด้านความปลอดภัยในชีวิต เนื่องจากในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการดูแล และจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ในการใช้ชีวิต อย่างปกติสุข ในสังคม โดยสวัสดิการสังคมในทุกด้านนั้นนับว่าเป็นความต้องการขั้นพื้น ฐานตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ของมนุษย์ของ Maslow ทั้งสิ้น นันทนา อยู่สบาย (2556)

1.4 ด้านรักษาความสะอาด พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความต้องการให้มีการทำความสะอาดตลาดสด อย่างน้อยสัปดาห์ละ2 วัน ต้องการให้มีการกำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบการรักษาความสะอาดบริเวณนอกเขตรั้วบ้านของ ตนเอง ต้องการให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำความสะอาด เช่น รถกวาดขยะ รถดูดโคลน เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมพิศ มีสุข ได้ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้ ดังนี้ คือ ด้านรายได้ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนและด้านนันทนาการ ตามลำดับ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้สูงอายุต่อความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลห้วยสำราญ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบล จัดอบรมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีกองทุนเงินกู้สำหรับผู้สูงอายุ ตามลำดับ สมพิศ มีสุข (2554)

1.5 ด้านรักษาพายาบาล พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ต้องการให้ชุมชนแต่ละชุมชนจัดตั้งชมรมรักษาสุขภาพ เพื่อดูแลและเยี่ยมผู้ป่วย สำรวจค้นหาผู้ป่วยที่มีโรคประจาตัวเพื่อการดูแลที่ต่อเนื่อง ต้องการให้มีการจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ต้องการให้มีทีมงานหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ออกเยี่ยมบ้านติดตามดูแลสุขภาพให้กับประชาชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชาญวิทย์ บ่วงราบ ได้ศึกษาความต้องการการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่อาศัยและมี

ทะเบียนบ้านอยู่ในเขตตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีในภาพรวม และรายด้านแต่ละด้านทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่ผู้สูงอายุมีความต้องการมากที่สุด คือ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ชาญวิทย์ บ่วงราบ (2551)

องค์ความรู้ใหม่

ด้านส่งเสริมสุขภาพสิ่งที่ควรรู้ตามวัยเช่น การใช้เวลาว่างเกิดประโยชน์กับตนเอง สิ่งที่ต้องรู้ เช่น อาหาร การพักผ่อน และสิ่งที่ต้องปฏิบัติเช่น การออกกำลังกาย ทั้งสามสิ่งในแต่ละวัยสำหรับประชาชนในทุวัยยุคนี้และด้านรักษาความสะอาด เช่น ที่พักอาศัย ร่างกายเป็นสิ่งสำคัญมาก และเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่อง ความต้องการรับบริการด้านสาธารณสุขของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี พบว่าประชาชนมีความต้องการด้านสาธารณสุขในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการดูแลและจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ในการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคม โดยสวัสดิการสังคมในทุกด้านนั้นนับว่าเป็นความต้องการขั้นพื้น ฐานตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งยังมีบางข้อคำถามที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสมควรได้รับข้อเสนอแนะความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ เพื่อความปลอดภัยของประชาชนทุก 6 เดือน เทศบาลควรมีการออกตรวจร้านอาหาร เพื่อให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร ที่สำคัญควรสวมแมสทุกครั้งในการออกจากที่พักอาศัย จัดให้มีการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพในเรื่องการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพ การจัดสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน

เข้าร่วมกลุ่มหรือชมรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพโดยการสนับสนุนของเทศบาล และควรจัดให้มีการกำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบการรักษาความสะอาดบริเวณนอกเขตรั้วบ้านของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ ม่วงราบ. (2551). ความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการโครงการและการประเมินโครงการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ชำนิ รักษายศ. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

เทศบาลตำบลบางหลวง. (2559). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา. ปทุมธานี : เทศบาลตำบลบางหลวง.

นุชจรี คำโชติรส (2556). การเปิดรับการใช้ประโยชน์และ ความพึงพอใจสื่อเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของ ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทนา อยู่สบาย. (2556). ความต้องการสวัสดิการสังคมของ ผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศีรษะจรเข้น้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย. ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา, 18 (3), 8-11.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560)

สมสมัย พิลาแดง. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพยุง อำเภอ ดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ 3 (1), 133-148.

สุธิศา บุญรัตน์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2561 มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อ้อยฤดี สันทร. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2561 มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อนุวัฒน์ ถืออยู่. (2561). แนวทางการสร้างความสุขของผู้สูงอายุกับกิจกรรมนันทนาการ. ในการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2561 มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

Best, J.W. (1981). Research in education. New jersey: Prentice-Hall.

การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี*

SOLID WASTE MANAGEMENT IN NAMAI SUB DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION LAT LUM KAEO DISTRICT, PATHUMTHANI PROVINCE

ภมร ขันธหัตถ์
Pamorn Khantahat
การรุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน
Karunluck Bahalayodhin
สรรเสริญ อินทรัตน์
Sansern Intharat
วุฒิเลิศ เทวกุล
Wutilert Devakul
เบญยาศิริ งามสะอาด
Benyasiri Ngamsaad
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University, Thailand
E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ 2) เปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลและ 3) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ 5,020 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม นำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับการจัดการขยะมูลฝอย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมากไปน้อย พบว่า อยู่ระดับมาก 2 ด้านได้แก่ ด้านการ

* Received August 15, 2021; Revised March 30, 2022; Accepted April 23, 2022

สนับสนุนกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม และระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านทัศนคติของผู้บริหาร และด้านอุปกรณ์ ตามลำดับ 2)เพื่อเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอย จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกันไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 3) เสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรปฏิบัติ ดังนี้ 1)ควรจัดให้มีรถขยะเพิ่มขึ้น 2)ควรแจ้งวัน เวลา ที่จะไปเก็บขยะ และ3)จัดอบรมความรู้ด้านการคัดแยกขยะ
คำสำคัญ: การจัดการ, ขยะมูลฝอย, องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study level of solid waste in Namai sub district administrative organization, 2) to compare solid waste and 3) to propose solid waste management guideline in Namai sub district administrative organization lat Lum kaeo district Pathumthani Province. The research methodology was a quantitative. The conceptual framework of the study was created using research of Somjed Samard. The study population were 5,020 people who had aged 18 years old up and lived. The sample size was 370 people and determined by Taro Yamane. The research instrument was questionnaire. The reliability of the questionnaire was .87. The statistic used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test and One way ANOVA. The study results revealed that 1) solid waste level management as a whole was at moderate level. When considering each aspect from the highest to the lowest found that s aspects were at much level as activity support aspect was the highest average, followed by participation aspect and 2 aspects were at moderate level. 2) Compare solid waste management in Namai sub district administrative organization that classified by personal qualification found that people who lived in Namai sub district administrative organization with different genders, ages, educational levels, incomes, occupations and living periods in this area were opinions no difference on solid waste management in Namai sub district administrative organization without the hypothesis setting and 3) Propose solid waste management in Namai sub district administrative organization , it found that Namai sub district administrative organization should be done as follows:1.

should provide more waste trucks, 2.Should inform the date and time of garbage collection clearly, 3.Need to have training on waste separation knowledge.
Keywords: management, solid waste , Namai sub district administrative organization

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานและนับวันยิ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นสาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทุกปีตามอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ในขณะเดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยประกอบด้วยการจัดเก็บ การเคลื่อนย้ายและการทำลาย จะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2555 พบปริมาณขยะชุมชนมีมากถึงประมาณ 24.73 ล้านตัน ในจำนวนนี้สามารถกำจัดได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ประมาณ 5.83 ล้านตัน และถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์ ประมาณ 5.28 ล้านตันมูลฝอยส่วนที่เหลือกว่า13.62 ล้านตัน ยังคงถูกกำจัดทิ้งอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ เช่น วิธีการเทกองกลางแจ้ง การเผาในที่โล่ง เป็นต้น

ขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. ขยะมูลฝอยทั่วไปหมายถึงขยะมูลฝอยที่ไม่มีพิษ เกิดจากเศษวัสดุเหลือใช้ในบ้านเรือน หรือเศษวัสดุทางธรรมชาติ และสามารถย่อยสลายให้หมดไปได้ตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1.1 ขยะมูลฝอยเปียก ได้แก่ เศษอาหาร ขยะมูลฝอยจากตลาดสด ซึ่งมีความชื้นสูง ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเน่าเปื่อยเร็ว ส่งกลิ่นเหม็น 1.2 ขยะมูลฝอยแห้ง ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่มีความชื้นน้อย เน่าเปื่อยน้อย หรือไม่เน่าเปื่อย เช่น กระดาษ กระป๋อง เศษไม้ เป็นต้น 2. ขยะมูลฝอยที่เป็นพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ และก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ 2.1 ขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือน ได้แก่ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ ผลิตภัณฑ์ประเภทเคมี สารกำจัดแมลง น้ำยาทำความสะอาด สารเหลวติดไฟ 2.2 ขยะมูลฝอยติดเชื้อ ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่เกิดจากสถานพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นเศษวัสดุ พลาสติก เข็มฉีดยาที่ใช้แล้ว ตลอดจนเศษผ้าซับเลือด ซับแผลอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ขยะมูลฝอยเหล่านี้ต้องอยู่ในการควบคุมของกรมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 และ2.3 กากอุตสาหกรรมเป็นพิษ เป็นขยะมูลฝอยอันตรายชนิดหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ขยะมูลฝอยเหล่านี้ต้องอยู่ในความควบคุมของกรมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการจัดตั้งถังขยะภายในชุมชน และจัดส่งเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะในแต่ละวันซึ่งประกอบด้วยพนักงานขับรถบรรทุกขยะ เจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะ จำนวน 8 คน โดยใช้รถบรรทุกขยะแบบอัดท้ายจำนวน 3 คัน สามารถจัดเก็บขยะได้เพียงวันละประมาณ 7,000 กิโลกรัมและยังเหลือประมาณขยะตกค้างอีกไม่น้อยกว่า 5,000 กิโลกรัมต่อวัน (องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2560) เนื่องจากในปัจจุบันมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลหน้าไม้เพิ่มขึ้น ทำให้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัย ทั้งบ้านเรือน ห้องเช่า ตึกแถว และอาคารพาณิชย์ รวมทั้งประชากรแฝงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และจากการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน พ.ศ. 2560 (องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2560) ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดตามมา เช่น มลภาวะทางอากาศเนื่องจากกลิ่นของขยะรบกวน การเผาขยะซึ่งบางครั้งมีการลุกลามทำให้เกิดอัคคีภัยในพื้นที่ การทิ้งขยะลงแหล่งน้ำธรรมชาติ การแอบนำขยะไปทิ้งยังพื้นที่รกร้าง ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ อีกทั้งบ่อยครั้งยังเกิดปัญหาการร้องเรียนเรื่องการปฏิบัติงานของพนักงาน ถังขยะไม่เพียงพอปริมาณขยะล้นถังในวันหยุดของพนักงาน จุดที่จัดภาชนะรองรับขยะยังมีน้อยเกินไป ซึ่งขยะที่จัดเก็บได้ทางหน่วยงานได้นำไปทิ้งยังที่ทิ้งขยะของอำเภอไทรน้อย โดยค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยเหล่านี้ องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ได้เรียกเก็บเป็นค่าบริการจากประชาชนที่ขอรับบริการเดือนละ 40 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งไม่เพียงพอในการดำเนินการ จึงต้องหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว การจัดการขยะมูลฝอยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปกำหนดเป็นทิศทางและแนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดผลกระทบเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

2.เปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล

3.แนวทางการพัฒนาการการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5,020 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1967) ได้จำนวน 370 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทำการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างโดยวิธีการพัฒนามากผู้อื่น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการอยู่อาศัย

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนกิจกรรม 2) ด้านอุปกรณ์และสถานที่ 3) ด้านทัศนคติของผู้บริหาร 4) ด้านการมีส่วนร่วมโดยมีลักษณะการสร้างระดับคำถามตามแบบมาตรวัดเจตคติของ ลิเคิทสเกล (Likert scale) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ดังนี้

	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ	
ระดับ	5	1	มากที่สุด
ระดับ	4	2	มาก
ระดับ	3	3	ปานกลาง
ระดับ	2	4	น้อย
ระดับ	1	5	น้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best, J.W, 1981) โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างคำถามตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

2. หาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาคำถาม นำมาหาค่า IOC
โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมทั้งทางด้านการใช้ภาษา ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

3. หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (try-out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลราษฎร์นิยม อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีคุณสมบัติเบื้องต้น คือ เป็นประชากรที่ไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α)ของ ครอนบาค (Cronbach's reliability coefficient alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมมุติฐาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล นำเสนอโดยใช้ค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี นำเสนอโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยจำแนกตามเพศ โดยใช้ค่า t-test

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ โดยใช้ค่า F-test

หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1.ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวม

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการสนับสนุนกิจกรรม	4.00	0.83	มาก
2. ด้านอุปกรณ์	3.39	0.98	ปานกลาง
3. ด้านทัศนคติของผู้บริหาร	3.43	0.88	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วม	3.65	0.93	มาก
รวม	**3.62**	**0.91**	**มาก**

พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.62 ; S.D.= 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความความคิดเห็น ด้านการสนับสนุนกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.00 ; S.D.=0.83) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 3.65 ; S.D.= 0.93) ด้านทัศนคติของผู้บริหาร ($\overline{X}$ = 3.43 ; S.D.= 0.88) และด้านอุปกรณ์ ($\overline{X}$ = 3.39 ; S.D.=0.98) ตามลำดับ

2.เปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1.เพศ	0.44	-	✓
2.อายุ	0.20	-	✓
3.ระดับการศึกษา	0.22	-	✓
4. รายได้	0.28	-	✓
5. อาชีพ	0.10	-	✓
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่	0.08	-	✓

3.แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ควรปฏิบัติดังนี้ 1.ควรจัดให้มีรถขยะเพิ่มขึ้นมากกว่านี้ เช่น หมู่ละ 1 คัน 2.ควรแจ้งวัน เวลา ที่จะไปเก็บขยะให้ชัดเจน 3.ต้องการให้มีการจัดอบรมความรู้ด้านการคัดแยกขยะ 4.ปรับปรุงรถเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ และ 5.ควรหาวิธีเพิ่มมูลค่าจากขยะจากการคัดแยกขยะ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิจัย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยรวมภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากทีมบริหารให้ความสำคัญในการบริหารงาน ทราบขั้นตอน ติดตามให้คำแนะนำทำให้บรรลุตามเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมพงษ์ แก้วประยูร เรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมือนควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง มีทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก (สมพงษ์ แก้วประยูร, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม การสมมิตร์ ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านหลักเกณฑ์การให้บริการ ด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (นิคม การสมมิตร์, 2552) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวัตร วิชัย ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านสวน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริการจัดการขยะในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อันดับแรกคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รองลงมาคือด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ (ศุภวัตร วิชัย, 2555) แลสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์ วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล (อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ชื่นโพธิ์กลาง วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัด

นครราชสีมา พบว่า ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนกับเทศบาลในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก คือด้านการบริหารจัดการมูลฝอย ด้านความพึงพอใจ เว้นแต่ด้านการสนับสนุนกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง (ณัฐวุฒิ ชื่นโพธิ์กลาง, 2558)
เมื่อพิจารณารายด้าน

1.1 ด้านการสนับสนุนกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย หรือเศษสิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ รวมไปถึงวัสดุที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ภายในองค์กร ซึ่งถูกทิ้ง หรือไม่ต้องการนำกลับมาใช้งานอีก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมเจฏ สามารถ ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี (สมเจฎ สามารถ, 2550) ในภาพรวมพบว่า เห็นด้วยมากต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง โดยด้านการสนับสนุนกิจกรรมกำจัดขยะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในเรื่องการชำระค่าจัดเก็บขยะให้อบต. สม่ำเสมอ และการร่วมกิจกรรมรณรงค์กำจัดขยะกับ อบต. รองลงมาด้านทัศนคติของผู้บริหาร ในเรื่องการให้ความสำคัญต่อนโยบายการกำจัดขยะ การดูแลเอาใจใส่ การติดตามผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ การดูแลอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้านอุปกรณ์โดยในเรื่อง อบต. จัดให้มีสถานที่ทิ้งขยะสามารถเก็บขยะได้มากขึ้น และรถขยะของอบต. ไม่มีกลิ่นรบกวนขณะปฏิบัติงาน สำหรับด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยในเรื่องการรณรงค์การกำจัดขยะ การเข้าอบรม และการติดตามวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกำจัดขยะ

1.2 ด้านอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจาก องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้มีการบริหารจัดการเรื่องการจัดหาสถานที่ทิ้งขยะห่างไกลจากชุมชน และ มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ของอบต.หน้าไม้ เช่น คราด ไม้กวาด ถุงใส่ขยะ มีความเพียงพอต่อการกำจัดขยะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมพงษ์ แก้วประยูร เรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง มีทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก (สมพงษ์ แก้วประยูร, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาริณีย์ สุวรรณศีลศักดิ์ ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอย

ชุมชนระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ที่ระดับนัยสำคัญ .01 เพศ อายุ อาชีพ มีผลต่อความคิดเห็นที่ระดับนัยสำคัญ .01 ส่วนจำนวนสมาชิกในครัวเรือน การรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง มีผลต่อความคิดเห็น ที่ระดับนัยสำคัญ .05 สำหรับปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ในส่วนของประชาชน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการที่ไม่ถูกวิธี ขาดความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากในแต่ละสัปดาห์ ตลอดถึงถังขยะและบุคลากรที่มีไม่เพียงพอ นอกจากนี้พ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะลงในที่ที่จัดเตรียมไว้ และปัญหาในตัวข้อบังคับของเทศบาลที่มีบทลงโทษที่ไม่เข้มงวด ส่วนปัญหาของหน่วยงานภาคราชการ คือ การมีงบประมาณที่จำกัดทำให้ขาดแคลนบุคคลกรและอุปกรณ์ในการทำงาน สภาพพื้นที่ของตลาดน้ำอัมพวาที่มีน้ำล้อมรอบเป็นอุปสรรคในการเก็บขนขยะ อีกทั้งประชาชนและผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (สาริณี สุวรรณศีลศักดิ์, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพพงษ์ ดีไชย ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มุ่งเน้นการศึกษา 3 เรื่องหลัก คือ ข้อมูลการจัดการในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นของประชาชนการบริหารงานของเทศบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกาสรปัญหาสิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น 4 หัวข้อ คือ ย้ำ อากาศ เสียง และขยะ ซึ่งพบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องเหล่านี้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.4 36.3 35.15 และ 44.15 ตามลำดับ สำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมจะมุ่งเน้นปัญหาเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการเกี่ยวกับอากาศและขยะอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.71 และ28.41 ตามลำดับ แต่มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและเสียงอยู่ในระดับต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 28.79 และ 30.17 โดยสรุปว่า ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ คือ ควรมีการฝึกอบรมประชาชนให้มากขึ้น ควรมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและควรจัดการกรรมที่เกี่ยวข้องในเทศบาลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (นพพงษ์ ดีไชย, 2553)

1.3 ด้านทัศนคติของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องผู้บริหารกำหนดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการูแล และการกำจัดขยะอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารกำหนดวิธีการ / รูปแบบการกำจัดขยะที่ชัดเจน และในระดับปานกลางในเรื่อง ผู้บริหารของท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อนโยบายการกำจัดขยะ ส่วนผู้บริหารของท้องถิ่นดูแลเอาใจใส่และติดตามผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นพวรรณ ใจพราหมณ์ เรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยตำบลเจ้าเจ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เห็นด้วยด้านการสนับสนุนกิจกรรมสูงสุด รองลงมาคือด้านอุปกรณ์ ด้านทัศนคติของผู้บริหาร และด้าน

การมีส่วนร่วมตามลำดับ ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ ต่างกันมีความติดเห็นต่อการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา รายได้/เดือนและระยะเวลาเข้าอยู่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยกับองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาวรินท์ นาจำปา ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสรุปได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในตำบลต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย (ปภาวรินท์ นาจำปา, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีบางข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ สมควรได้รับข้อเสนอแนะดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เข้าร่วมประชุมเพื่อปรับปรุงวิธีการกำจัดขยะ หาวิธีเพิ่มมูลค่าจากขยะ การดูแลเอาใจใส่และติดตามผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ควรเพิ่มวันมาเก็บขยะให้บ่อยขึ้น และควรแจ้งวัน เวลา ที่จะไปเก็บให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้เตรียมขยะมารอ จะได้ไม่มีขยะตกค้าง รวมทั้งวางแผนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ของท้องถิ่น และควรมีการติดตามผลการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกำจัดขยะ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ ชื่นโพธิ์กลาง. (2558). การบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี2561 . มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

นพพงษ์ ดีไชย. (2553). ความคิดเห็นของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิคม การสมมิตร์. (2552). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

ปภาวรินท์ นาจำปา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. ใน สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน . มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภวัตร วิชัย. (2555). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านสวน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. ใน ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมเจฎ สามารถ. (2550). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพานทอง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. ใน ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมพงษ์ แก้วประยูร. (2558). ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สาริณี สุวรรณศีลศักดิ์. (2555). ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม) สาขา มนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้. (2560). แผนพัฒนาสามปี (2560 - 2562). ปทุมธานี: องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้.

อธิพงษ์ เพชรสุทธิ์. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. ใน การประชุม

วิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2561. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

Best, J.W. (1981). Research in education. New jersey: Prentice-Hall.

Yamane, T. (1967). Statistics, : An Introductory Analysis (2nd ed.). New York: Harpet and Row.

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

THE EVALUATION OF ASSISTANCE AND THE STUDENT CARE SYSTEM PROJECT OF ANUBAN NAKHON SI THAMMARAT “NA NAKHON UTIT” UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ลภัสรดา เกตุสกุล
Laphatrada Katsakul
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: cherrybara@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” ในด้าน 1) ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) กระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการวิจัยเชิงประเมินผลประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูแนะแนว จำนวน 2 คน ครูประจำชั้น จำนวน 78 คน นักเรียน จำนวน 2,166 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 2,166 คน รวม 4,416 คน กลุ่มตัวอย่างในการประเมินโครงการครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1,316 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูแนะแนว จำนวน 1 คน ครูประจำชั้น จำนวน 42 คน นักเรียน จำนวน 1,031 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วย แบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

* Received March 30, 2022; Revised April 9, 2022; Accepted April 20, 2022

โดยรวมอยู่ในระดับดี เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ความต้องการจำเป็นของโครงการมีความสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการที่ตั้งไว้ 2) การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมพบว่าการดำเนินงานด้านนี้อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน และ3) การประเมินผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมพบว่า ผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และคุณลักษณะของนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การประเมินโครงการ, โรงเรียนอนุบาล

Abstract

The Objectives of this research article were to evaluate the Student Care System Project of Anuban Nakhon Si Thammarat “Na Nakhon Utit” aimed to assess 1) environmental fundamentals of the student support system project, 2) Process of the student care system project, and 3) Output of the student care system project. The evaluation research population are as follows: 1 director of school, 3 deputy director of the school, 2 guidance teachers, 78 class teachers , 2,166 students and 2,166 students' parents a total of 4,416 people A sample in the project assessment of 1,316 cases were drawn from Purposive Sampling method, 1 director of school, 1 deputy director of the school, 1 guidance teacher, 42 class teachers, 1,013 students and 240 parents. The instruments for assessment, observation and analysis form, an interview form and and a questionnaire, data analysis using Triangulation.The research findings were as follows: 1. The assessment of the fundamental environmental factors of the student support system project overall was at a good level. meet the set criteria The project needs are consistent with the project principles and rationale set forth. 2. Evaluating the student support system project implementation process. Overall, it was found that the operations in this area were at the highest level. meet the set criteria The project operation is systematic. and effective The school has steps to help students. with clear work methods and tools. 3. The production evaluation of the student support system project. Overall, it was found that the productivity of the student support system project was at the

highest level. which meets the set criteria and student characteristics to achieve the project objectives

Keywords: The Student Care System Project, Care System, Student support

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะสาเหตุที่ว่ามนุษย์เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติหากเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรอบรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประหยัดคุ้มค่า และมีประโยชน์สูงสุด (กรมสุขภาพจิต, 2544) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนยุทธศาสตร์ในระยะปานกลางที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการต่อเนื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 – 11 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” แสดงให้เห็นว่าหากคนได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ก็จะเกิดความสมบูรณ์ด้วยร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนที่มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ความคิดวิเคราะห์ พึ่งตนเองได้ก็จะทำให้ประชาชนมั่งคั่งมีความสุข สังคมก็เข้มแข็ง ประเทศชาติมีความมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3) ตามมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

เด็กและเยาวชนเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมไทย หรือมีผู้กล่าวเสมอว่า “เด็กและเยาวชน คืออนาคตของชาติ” (สุวรรณา แสงสุริยฉาย, 2556) ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3) จะต้องอาศัยการบริหารจัดการให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้สอดประสานกันอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การทำให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้อยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข ด้วยกระบวนการบริหาร จัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพภายใต้บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ปลอดภัย เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา (ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ, 2557) แต่ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้พฤติกรรม ความคิดและทัศนคติของเด็กเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในส่วนที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษกับตัวเด็กเอง ซึ่งนับวันจะทวีความซับซ้อนมีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของ เด็กและเยาวชนของชาติ ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลายเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการศึกษา กรมสุขภาพจิตและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความหมายนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโดยสรุป หมายถึง นักเรียนที่มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหามากกว่าบุคคลทั่วไป ถ้าไม่ได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันจะทำให้เกิดปัญหาได้และหากปล่อยให้มีนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนก็จะพบสภาพปัญหา ดังที่กรมสุขภาพจิต กล่าวถึงคือ ด้านการเรียนนักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่สนใจการเรียน หนีเรียน มาโรงเรียนสายประจำ เรียนไม่ทันเพื่อน และด้านพฤติกรรม นักเรียนจะมีพฤติกรรมการแต่งกายผิด ระเบียบ ท่าทางกระด้าง ก้าวร้าว ไม่มีมีสัมมาคารวะ เบื่อหน่าย ปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนไม่ได้ ความสัมพันธ์ กับคนในครอบครัวหรือเพื่อนไม่ดี มีเพื่อนน้อย มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ติดสารเสพติด มั่วสุมแหล่ง อบายมุข (กรมสุขภาพจิต, 2544)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนป้องกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการสื่อสารเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านเศรษฐกิจ การระบาดของสารเสพติด ครอบครัว การพนัน ชู้สาว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันกันในรูปแบบต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การ

ปรับตัวที่ไม่เหมาะสมซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของทุกคนที่เกี่ยวข้อง (กรมสุขภาพจิต, 2544)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานหนึ่งที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแนวความคิดในการดำเนินงาน กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) กล่าวว่า คือ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริมสิ่งที่เป็นจุดเด่นของนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือของการดำเนินงานสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติดเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน

การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมประสานความร่วมมือกัน ส่งเสริมช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางดำเนินงาน คือปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สร้างความมั่นใจ ให้แก่นักเรียนทุกคนว่ามีครูที่ปรึกษาที่คอยดูแลทุกข์สุขเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน ชุมชน และโรงเรียนเชื่อมประสานและรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับชุมชน ผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ (สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดและมีเมตตาต่อศิษย์ ดังนั้นการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน

ส่วนของโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้ดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแผนปฏิบัติการสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 โดยยึดทฤษฎีของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันปัญหา และการช่วยเหลือแก้ไขในด้านความสามารถในการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว โดยดำเนินการตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข และการส่งต่อนักเรียนเมื่อมีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีพร้อมสามบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่มีสุขสมดังข้อความ “เก่ง ดี มีสุข”

ด้วยสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ทำการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยได้นำแบบจำลองการประเมินของเยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี ที่เรียกว่าแบบจำลองการประเมินซีโป (CPO’S Evaluation Model) มาเป็นรูปแบบการประเมินโครงการในครั้งนี้ โดยประเมิน 3 ด้าน คือปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างการดำเนินโครงการ (Process) และด้านผลผลิตของโครงการ (Outcome) (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2549) ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงพัฒนาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุม ครบถ้วน มีความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงเพื่อเป็นการเตรียมของความพร้อมของเรียนสำหรับการประเมินภายนอกจากการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบสี่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) ได้แก่ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร

2. เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ (Process) ได้แก่ กิจกรรมรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลกิจกรรมคัดกรองนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน และกิจกรรมป้องกันและช่วยเหลือ

3. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ (Outcome) ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้รูปแบบการประเมินซีโป (CPO' S Evaluation Model) ของเยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2549 : 301 – 309) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีแนวทางประเมิน 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context)
2. ด้านกระบวนการดำเนินโครงการ (Process)
3. ด้านผลผลิตของโครงการ (Outcome) ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว ครูประจำชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) และผู้ปกครอง โรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" รวม 4,416 คน ได้แก่

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน
2. รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน
3. ครูแนะแนว จำนวน 2 คน
4. ครูประจำชั้น จำนวน 78 คน
5. นักเรียน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) จำนวน 2,166 คน
6. ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 2,166 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1,316 คน ดังนี้

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน
2. รองผู้อำนวยการสถานศึกษา (ฝ่ายวิชาการ) จำนวน 1 คน
3. ครูแนะแนว จำนวน 1 คน
4. ครูประจำชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) จำนวน 42 คน
5. นักเรียน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) จำนวน 1,031 คน
6. ผู้ปกครองนักเรียน (ห้องละ 10 คน) จำนวน 240 คน

โดยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลซึ่งนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เป็นนักเรียนที่สามารถอ่านและเข้าใจในข้อคำถามและให้ข้อมูลได้ด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีทั้งหมด 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่มีการกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ และครูมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินโครงการ เอกสาร และงานประเมินที่เกี่ยวข้องกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขอบเขตและประเด็นในการประเมิน

1.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แล้วร่างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบ แนวคิด โดยอาศัยคู่มือแนวทางคำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือ

1.3 ผู้ศึกษาสร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะ แวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

1.4 นำข้อคำถามที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.5 เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ (ฉบับร่าง) เสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษา ความเหมาะสมของข้อความ ความชัดเจนของภาษาพร้อมทั้งระบุข้อบกพร่องแต่ละข้อ

1.6 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม ค่า IOC กับเนื้อหาโดยใช้สูตรซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.66 - 1.00

1.7 นำแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์

2. แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกระบวนการ และผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครู และนักเรียน

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินโครงการ เอกสาร และงานประเมินที่ เกี่ยวข้องกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขอบเขตและประเด็นใน การประเมิน

2.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสอบถามแล้วร่างแบบสอบถามตามกรอบ แนวคิด โดยอาศัยคู่มือแนวทางการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือ

2.3 ศึกษาลักษณะเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีลิเคอร์ท และศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรูปแบบซีโป

2.4 สร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาด้านกระบวนการดำเนินโครงการและ ผลผลิตของโครงการ โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

2.5 เมื่อผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความชัดเจนในการสื่อความหมาย โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.6 นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. แบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ กรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน โดยวิเคราะห์ตามเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพโครงการระบบดูแลช่วยเหลือ

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสาร

3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินโครงการ เอกสาร และงานประเมินที่เกี่ยวข้อง กับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างขอบเขตและประเด็นในการประเมิน

3.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสารแล้วร่างแบบ สังเกตและวิเคราะห์เอกสารตามกรอบแนวคิด โดยอาศัยคู่มือแนวทางการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือ

3.3 ผู้ศึกษาได้ปรับปรุงพัฒนาแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนจากเอกสารตามคู่มือแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สร้างเป็นข้อคำถามครอบคลุมในแต่ละด้าน จากนั้นนำข้อคำถามที่ได้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมโครงการระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม กระบวนการ และผลผลิต

3.4 เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความชัดเจน แบบสังเกตและวิเคราะห์ ในการสื่อความหมาย โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 นำแบบสังเกตและวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ค่าระหว่าง 0.66 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษานำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อกำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลตามระหว่างเดือน มกราคม – มีนาคม ปีการศึกษา 2563

3. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ และนำไปบันทึก วิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการประเมินโดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ประเมินปัจจัยพื้นฐานด้นสภาวะแวดล้อม ประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ และประเมินผลผลิตของโครงการ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลนี้กระทำไปพร้อมกับการเก็บรวมรวมข้อมูลจากการสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้การวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (S.D.) และนำผลการสัมภาษณ์และผลการวิเคราะห์เอกสารมาวิเคราะห์และตีความข้อมูลอย่างละเอียดและเป็นระบบ มีการตรวจสอบข้อมูล คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัย

1. การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ

การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนของความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 เมื่อพิจารณาความต้องการของโครงการมีความสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการที่ตั้งไว้ ส่วนความพร้อมและทรัพยากร พบว่า ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง มีการร่วมมือกัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากโรงเรียน ซึ่งจากสภาพสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผู้รับผิดชอบโครงการเห็นความจำเป็นที่นำไปสู่การดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากบริบทสังคม ปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น นักเรียนไม่สนใจเรียนในห้องเรียน ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงทำให้ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลและอบรมสั่งสอนลูก เมื่อนักเรียนมีปัญหาไม่มีใครคอยให้คำปรึกษา ประกอบกับนักเรียนอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้นักเรียนติดเกมส์ มีความสนใจในสังคมโซเชียลมีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลกับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการที่ตั้งไว้นำไปสู่ความจำเป็นในการดำเนินโครงการ

2. การประเมินกระบวนการการดำเนินโครงการ

การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนกิจกรรมรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล กิจกรรมคัดกรองนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน กิจกรรมช่วยเหลือและป้องกัน พบว่า โดยรวมกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.44) ความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกิจกรรมป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านกิจกรรมส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการดำเนินโครงการ คือ มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน มีการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และมีการส่งต่อนักเรียนในกรณีที่มีปัญหาของนักเรียนยกต่อการช่วยเหลือ ซึ่งเมื่อประเมินกระบวนการการดำเนินโครงการแล้วพบว่าในการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลมีการใช้ระเบียนสะสม และแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) มีการคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นภาพรวมของโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีการประสานกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ปัญหาของนักเรียนตาม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการส่งต่อนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3. ผลผลิตของโครงการ

การประเมินผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนคุณลักษณะของนักเรียนพบว่า ผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.47) นักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) ผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ นักเรียนมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย นักเรียนรู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองพร้อมที่จะปรับปรุง และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และนักเรียนไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติดซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้มุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังนี้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร ทุกรายวิชา นักเรียนมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย นักเรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น นักเรียนไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด นักเรียนมีการใช้จ่ายอย่างเพียงพอในการศึกษาเล่าเรียน และนักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงและทักษะในการป้องกันตนเองให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเมื่อนักเรียนเข้าร่วมโครงการนี้แล้ว นักเรียนมีคุณลักษณะดังนี้ รู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น จุดด้วยของตนเอง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย (นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ร้อยละ 91.57) นักเรียนพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงทางอารมณ์และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น นักเรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุข สิ่งมอมเมา นักเรียนรู้จักหลีกเลี่ยงอันตรายที่มีในสังคม

อภิปรายผล

1. การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ

การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนของความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร โดยรวมอยู่ใน

ระดับดี ซึ่งจากสภาพสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผู้รับผิดชอบโครงการเห็นความจำเป็นที่นำไปสู่การดำเนินโครงการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากบริบทสังคม ปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น นักเรียนไม่สนใจเรียนในห้องเรียน ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงทำให้ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลและอบรมสั่งสอนลูก เมื่อนักเรียนมีปัญหาไม่มีใครคอยให้คำปรึกษา ประกอบกับนักเรียนอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้นักเรียนติดเกมส์ มีความสนใจในสังคมโซเชียลมีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลกับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3) ตามมาตรา 6 ได้กำหนดความ มุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมประสานความร่วมมือกัน ส่งเสริมช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางดำเนินงาน คือปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมสร้างความมั่นใจ ให้แก่นักเรียนทุกคนว่ามีครูที่ปรึกษาที่คอยดูแลทุกข์สุขเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้บ้าน ชุมชน และโรงเรียนเชื่อมประสานและรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับชุมชน ผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ

เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ (สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สอดคล้องกับผลการวิจัยของอาสณี นิสาแล๊ะ ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแย้มจาดวิชชานุสรณ์ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การประเมินครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมินซีโป คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินพบว่า การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ พบว่า ลักษณะของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความต้องการจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมในปัจจุบัน และวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคม ส่วนความเป็นไปได้ของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง (อาสณี นิสาแล๊ะ, 2555) และผลการวิจัยของทินกร คุ้มวงษ์ ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และศึกษาความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ผลการประเมินพบว่า โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้พบว่า การดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ทินกร คุ้มวงษ์, 2560)

2. การประเมินกระบวนการการดำเนินโครงการ

การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช "ณ นครอุทิศ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนกิจกรรมรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล กิจกรรมคัดกรองนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน กิจกรรมช่วยเหลือและป้องกันพบว่าโดยรวมกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานหนึ่งที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานต้องจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีแนวความคิดในการดำเนินงาน

กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) กล่าวว่า คือ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายรวมถึง การส่งเสริมสิ่งที่เป็นจุดเด่นของนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือของการดำเนินงานสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติดเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ในส่วนของโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” ได้ดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแผนปฏิบัติการสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกันปัญหา และการช่วยเหลือแก้ไขในด้านความสามารถในการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว โดยดำเนินการตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไข และการส่งต่อนักเรียนเมื่อมีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีพร้อมสามบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่มีสุข สมดังข้อความ “เก่ง ดี มีสุข”

ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการสอดคล้องกับงานวิจัยของผล พรมทอง ได้ศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 4 การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 และเพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลายวิทยาลัย ปทุมธานี ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การส่งเสริมนักเรียน การเรียนรู้นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน (ผล พรมทอง, 2555) และผลการวิจัยของทินกร คุ้มวงษ์ ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้ ปีการศึกษา 2560 พบว่า การดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรกด้าน

ผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้ายคือด้านบริบท อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ (ทินกร คุ้มวงษ์, 2560)

3. ผลผลิตของโครงการ

ประเมินผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนคุณลักษณะของนักเรียนพบว่า ผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เมื่อดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว นักเรียนมีคุณลักษณะดังนี้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา นักเรียนมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย นักเรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น นักเรียนไม่เสพสิ่งเสพติด รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด นักเรียนมีการใช้จ่ายอย่างเพียงพอในการศึกษาเล่าเรียน และนักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงและทักษะในการป้องกันตนเองให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 11 การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะสาเหตุที่ว่ามนุษย์เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติหากเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรอบรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประหยัดคุ้มค่า และมีประโยชน์สูงสุด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาว และมีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 11 ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” แสดงให้เห็นว่าหากคนได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ก็จะเกิดความสมบูรณ์ด้วยร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนที่มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ความคิดวิเคราะห์ พึ่งตนเองได้ก็จะทำให้ประชาชนมั่งคั่งมีความสุข สังคมก็เข้มแข็งประเทศชาติมีความมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การประเมินด้านผลผลิตของโครงการระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนสอดคล้องกับผลการวิจัยของอาสณี นิสาแล๊ะ ได้ศึกษาการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแย้มจาดวิชชานุสรณ์ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การประเมินครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมินซีโป คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินพบว่า ในด้านการประเมินผลผลิต

ของโครงการ โดยรวมพบว่าการดำเนินงานด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง และคุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ จากผลจากการประเมินในแต่ละด้านทำให้สามารถสรุปผลการประเมินในภาพรวมได้ว่า การดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนี้เป็นโครงการมีประโยชน์สำหรับนักเรียน โรงเรียนควรจะดำเนินการโครงการนี้ต่อไป (อาสณี นิสาแล๊ะ, 2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมยุรี สาระบุตร ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาปัจจัยความสำเร็จและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคุณภาพนักเรียนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ปัจจัยความสำเร็จการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคุณภาพนักเรียนมีความสัมพันธ์ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แนวทาง การพัฒนาปัจจัยความสำเร็จและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาควรจัดให้มี ความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงาน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความพอเพียงของทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากร การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน โดยปัจจัยความสำเร็จ และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายร้อยละ 97.8 (มยุรี สาระบุตร, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของโครงการมีความสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการที่ตั้งไว้ ส่วนความพร้อมและทรัพยากรพบว่าผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง มีการร่วมมือกัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียนและเพื่อให้โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีขึ้น การประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช “ณ นครอุทิศ” เป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน การประเมินด้านผลผลิตของโครงการระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำให้โครงการระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนโครงการให้ดียิ่งขึ้น และดำเนินโครงการต่อไป ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของโครงการมีความความจำเป็นในการจัดทำโครงการ จะพบว่าในด้านครูที่ปรึกษามีความเข้าใจในการงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับการประเมินที่น้อยกว่าในด้านอื่น ๆ ซึ่งในส่วนตรงนี้การที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ ความเข้าใจให้มากพอ และปฏิบัติได้ในรูปแบบเดียวกัน โรงเรียนจึงควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดทำคู่มือระบบดูแลนักเรียน ควบคู่กับการพัฒนาระบบการทำงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้น 2) การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในส่วนกิจกรรมรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีผลการประเมินน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ในส่วนตรงนี้การที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ ความเข้าใจให้มากพอ โรงเรียนจึงควรมีแนวทางที่จะทำความเข้าใจบุคลากรที่เกี่ยวข้องควบคู่กับการพัฒนาระบบการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 3) การประเมินผลผลิตของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการประเมินคุณลักษณะของนักเรียนในด้านต่าง ๆ นี้ ควรมีการจัดทำแบบประเมิน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น ผู้ปกครอง หรือตัวนักเรียนเองก็ควรมีโอกาสประเมินตัวเองในด้านเหล่านี้ 4) ควรนำผลการประเมินโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้รับทราบ เพื่อให้การสนับสนุน และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไปในทุก ๆ ปี แล้วนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบความสำเร็จในการดำเนินงานของแต่ละปี เพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุง/พัฒนาให้โครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ 2) ควรมีการประเมินโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการขึ้นทุก ๆ โครงการเพื่อได้ทราบผลการดำเนินงานโครงการ เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการดำเนินโครงการดังกล่าวในปีต่อ ๆ ไป 3) ควรประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบอื่น ๆ เช่น ใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิมบีม (Daneil L. Stufflebeam) รูปแบบการประเมินของโพรวัส (Malcolm M.Provus) หรือรูปแบบของแบบจำลองการประเมินของสเตก (Stake)

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2544). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร

ทินกร คุ้มวงษ์. (2560). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชุมชนวัดหน้าไม้. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. กระทรวงศึกษาธิการ.

ผล พรมทอง. (2555). ระบบช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนนวมินทรชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ, ผศ. ดร. (2557,มกราคม-เมษายน). การประเมินโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการ สร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching & Mentoring ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 7(1), 1-14

มยุรี สาระบุตร. (2560). ปัจจัยสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีเทิร์น.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2549). การประเมินโครงการ : แนวคิดและปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สอบสอง. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

สุวรรณา แสงสุริยฉาย. (2556,มกราคม-เมษายน). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบ ออนไลน์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 6(1), 373-384.

อาสณี นิสาแล๊ะ. (2555). การประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำพู เขต 1. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธรรมาสน์ในประเทศไทย : ความหมาย ความเป็นมา หน้าที่และรูปแบบ*
THE SERMON THRONE IN THAILAND: MEANING, HISTORY, FUNCTION AND STYLE

ปติสร เพ็ญสุต
Patison Benyasuta
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University, Thailand
E-mail: Patisonii4@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เน้นไปที่การศึกษาความหมาย หน้าที่ และประวัติของการใช้ธรรมาสน์ในประเทศไทย ธรรมาสน์เป็นอาสนะสำหรับพระภิกษุสงฆ์ใช้แสดงธรรม ในความหมายเชิงลึกอาจกล่าวได้ว่า ธรรมาสน์คือบัลลังก์ของพระธรรม ในฐานะที่พระธรรมเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ซึ่งมีการกำหนดไว้พระไตรปิฎกในหมวดพระวินัยอย่างชัดแจ้งว่า เมื่อภิกษุจะแสดงธรรมนั้น ต้องอยู่ในระดับที่สูงกว่าผู้รับฟังธรรม เพื่อเป็นการให้ความเคารพแก่ธรรมที่จะแสดง ชาวพุทธจึงมีประเพณีให้เกียรติแก่พระธรรมมากขึ้นไปอีก ด้วยการจัดสร้างธรรมาสน์อย่างประณีตซับซ้อน โดยใช้ศิลปะรูปแบบเดียวกันกับพระราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะแตกต่างออกไปตามแต่ละวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ สำหรับในประเทศไทย เชื่อว่าการใช้ธรรมาสน์คงปรากฏขึ้นตั้งแต่วัฒนธรรมทวารวดี (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 – 16) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียแบบคุปตะ – หลังคุปตะอย่างชัดเจน และสืบเนื่องต่อมาในสมัยสุโขทัยที่ปรากฏหลักฐานการกล่าวถึงธรรมาสน์ในศิลาจารึกหลักต่าง ๆ และปรากฏหลักฐานการใช้ธรรมาสน์ศิลาแลงในวิหารวัดชมชื่น สุโขทัย ส่วนในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์นั้น เป็นช่วงเวลาที่ยังคงหลงเหลือหลักฐานการใช้งานธรรมาสน์มากที่สุด และมีความหลากหลายมากที่สุด มีธรรมเนียมการแสดงธรรมบนธรรมาสน์หลากหลายรูปแบบ เช่น ในภาคกลางจะนิยมแสดงธรรมในศาลาการเปรียญ เช่นเดียวกับในภาคอีสานที่มีการสร้าง “หอแจก” และสร้างธรรมาสน์ด้วยรูปแบบหลากหลาย ขณะที่ใช้ภาคใต้มีประเพณีการแสดงธรรมในระเบียงคดเพิ่มเติมเข้ามาด้วย ส่วนในภาคเหนือนั้นมักจัดวางธรรมาสน์ในวิหารด้านขวาของพระพุทธรูปประธาน และมีการออกแบบธรรมาสน์ที่สามารถกระจายเสียงให้ดังขึ้นอีกด้วย

* Received March 28, 2022; Revised April 6, 2022; Accepted April 17, 2022

คำสำคัญ: ธรรมาสน์, ศิลปะไทย, ไม้แกะสลัก, การแสดงธรรม

Abstract

This article focuses on the study of the meaning, function and history of ancient sermon throne usage in Thailand. The sermon throne or pulpit is a sacred seat for monks to teach the Dharma. In a deeper sense, it can be said that it is the significant throne of the Dharma. which clearly stated in the Tipitaka that When a certain monk starts to preach, he must be at a higher level than the listener. Therefore, Buddhist in several region eventually practiced the tradition to give honor to the Dharma as a sacred taught of Buddha, they also elaborated and made more complex construction of the pulpit by Using the same style as the royal throne of the secular monarch which demonstrated in difference styles according to each culture of their own community. In Thailand, Buddhist believes that the ancient pulpit might have been appeared since the Dvaravati culture which has clearly influenced from India continental and later, successively in the Sukhothai period, which is evidenced in some inscriptions. From the Ayutthaya and Rattanakosin periods, there are numerous evidences of the pulpit's using and also appearance of various traditions of Dharma preaching on the pulpit. In the Central region, Dharma was preached by the Monk in the sermon hall (Sala-Karnparian) similarly to the Northeastern region where there usually were constructions of "Hor Jak" (Hall of the alms bowl) and here pulpits were created with varieties of forms. Unlike in northern and northeastern, in southern region, there was an additional tradition of Dharma preaching in the Gallery terrace. In the Northern region, the pulpits were always placed on the right of the main Buddha image inside the Viharn, and were designed to disperse louder sounds.

Keyword: Pulpit, Sermon throne, Thai art, wood carving, preaching

บทนำ

บทความนี้มีจุดประสงค์ในการศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา หน้าที่และรูปแบบการใช้งานธรรมาสน์ในวัฒนธรรมศาสนาพุทธเถรวาทในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ได้แก่การตั้งสมมติฐานว่าธรรมาสน์นั้นเป็นบัลลังก์ของพระธรรม องค์ประกอบหนึ่งในพระรัตนตรัยที่ชาว

พุทธให้ความเคารพนับถือเสมอเหมือนหรือเทียบเท่ากับพระพุทธองค์ ดังนั้นเมื่อมีการแสดงธรรมจึงต้องให้เกียรติด้วยอาสนะที่จัดสร้างขึ้นอย่างละเอียดซับซ้อนที่สุดเท่าที่สกุลช่างประจำท้องถิ่นจะทำได้ จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นทางศาสนา ได้แก่ คัมภีร์ต่าง ๆ และเอกสารชั้นรองที่มีผู้ศึกษามาก่อนแล้ว รวมทั้งวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะทำความเข้าใจความสำคัญของธรรมาสน์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หน้าที่การใช้งาน จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลออกมาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ความหมายของธรรมาสน์

ธรรมาสน์ เป็นภาษาบาลี มาจากคำสนธิจากคำว่า ธรรม + อาสนะ หมายถึงที่นั่งสำหรับพระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา หรือในอีกนัยหนึ่ง อาจแปลว่า “บัลลังก์ของพระธรรม” ก็ได้ ซึ่งเป็นศัพท์ทั่วไปที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนี้ยังมีคำอื่น ๆ ที่ใช้เรียกธรรมาสน์อยู่อีก เช่น ร้านเทศน์ ร้านสวด ในดินแดนล้านนายังเรียกธรรมาสน์ว่า “ปราสาทแก้ว” หรือ “มณเฑียรแก้ว” (พระมหาจรัญ ยาวินัน, 2549) ส่วนธรรมาสน์ยาว ซึ่งเป็นธรรมาสน์อีกรูปแบบหนึ่งที่พระภิกษุสามารถขึ้นไปนั่งได้หลายรูป ยังมีคำเรียกว่า “เตียงสวด” หรือ “สังเค็ด” ซึ่งคำ ๆ นี้ ใช้เรียกจนติดปากโดยทั่วไป แต่ในความเป็นจริงแล้ว คำว่าสังเค็ดหมายถึง “สิ่งของถวายพระ” ซึ่งส่วนมากจะเป็นข้าวของ ๆ ผู้ตาย หรืออาจจะเป็นสิ่งของขนาดใหญ่ที่ญาติถวายพระสงฆ์เพื่อทำบุญให้ผู้ล่วงลับก็ได้ (เสถียรโกเศศ, 2505)

ส่วนธรรมาสน์ยอดที่พระภิกษุสามารถนั่งได้องค์เดียวนั้น เป็นอาสนะที่ใช้ในการแสดงธรรมของพระภิกษุสงฆ์ ใช้ในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่มีพระวินัยกำหนดชัดเจนว่าพระภิกษุจะต้องแสดงธรรมบนธรรมาสน์เท่านั้น แต่ก็มีร่องรอยบางประการที่แสดงรายละเอียดในการแสดงธรรมปรากฏในพระไตรปิฎก รวมทั้งยังมีประเพณีพื้นเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงธรรมบนธรรมาสน์อยู่มากมาย แสดงให้เห็นว่าในวัฒนธรรมไทย (รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการให้เกียรติพระธรรม มีการยกย่องเทิดทูนพระธรรมไว้เป็นของสูงด้วยเหตุนี้เอง ในคัมภีร์ต่าง ๆ จึงกล่าวถึงการให้เกียรติพระธรรมด้วยพิธีกรรมและเครื่องบูชาและอันมีค่าต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ เมื่อพระภิกษุสงฆ์จะแสดงธรรม จึงต้องมีองค์ประกอบเงื่อนไขหลายประการ จากการศึกษาพบว่า พระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำเงื่อนไขของการแสดงธรรมไว้อย่างมากมาย ดังปรากฏการบัญญัติไว้ในพระวินัยอย่างละเอียด เช่น ห้ามแสดงธรรมแก่คนที่ใส่รองเท้า ห้ามเหยียบ ห้ามสวม รวมทั้งห้ามรองเท้าหุ้มส้นด้วย ห้ามแสดงธรรมแก่คนถือไม้พลอง (ไม้เท้ายาวสี่ศอกสำหรับคนชราหรือมัชฌิมบุรุษ) ห้ามแสดงธรรมแก่ผู้ถือร่ม (ร่มผ้าขาว ร่มลำแพน ร่มใบไม้) ห้ามแสดงธรรมแก่ผู้นั่งยาน คานหาม เปลหาม เตียงหาม วอ รถ ห้ามแสดง

ธรรมแก่ผู้อยู่บนที่นอน ห้ามแสดงธรรมแก่ผู้ใช้ผ้าโพกศีรษะ หรือคลุมศีรษะฯลฯ (วิ.มหา. (ไทย) 2/857-869/ 926.) เป็นต้น

บัญญัติทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงมีความละเอียดรอบคอบในการแสดงธรรมแก่บุคคลสถานะ เพศและวัยต่าง ๆ รวมไปถึงการแสดงกริยาท่าทาง การแต่งกาย มารยาทว่าผู้ฟังมีความพร้อม มีความเคารพให้เกียรติมากเพียงใดในการรับฟังธรรม ในบางกรณีเป็นการแสดงออกที่ไม่สุภาพ เช่น การสวมรองเท้า หรือ การคลุมผม ซึ่งพุทธศาสนนิกชนยังคงถือปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้ แม้กระทั่งผู้มีฐานันดรสูงหรือพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้รับยกเว้น เช่น ผู้ที่กั้นร่มขาว (หมายถึงเศวตฉัตร) ผู้ที่นั่งบนยานคานหาม (ขุนนางชนชั้นสูง) เป็นต้น หรือบางกรณีก็อาจหมายรวมถึงนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ด้วย คือ ผู้นั่งรัดเข่าด้วยผ้า หรือ รัดเข่าด้วยมือ (สายโยคปัฏ) ซึ่งหมายถึงพวกโยคีที่มีการนั่งบำเพ็ญภาวนาแบบโยคาสนะ

ในบรรดาเงื่อนไขข้อห้ามแสดงธรรมเหล่านี้ พฤติกรรมข้อห้ามของผู้ฟังธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงรายละเอียดมากที่สุดคือ ห้ามแสดงธรรมแก่ผู้นั่งบนอาสนะ อันหมายถึงที่นั่งอันสูงกว่าพระภิกษุสงฆ์ผู้แสดงธรรม มีเหตุแห่งการห้ามไว้เพราะพระฉัพพัคคีย์นั่งแสดงธรรมบนอาสนะที่ต่ำกว่าผู้ฟังธรรม บรรดาพระภิกษุผู้น้อยมาเห็นเข้าก็พากันติเตียนเพ่งโทษและโพนทะนา แล้วกราบทูลพระพุทธเจ้า ทรงสอบถามได้ความเป็นว่าจริงดังนั้น ก็ทรงติเตียนแล้วทรงแสดงธรรมเรื่อง บุรุษลักมะม่วงของหลวงดังปรากฏในพระวินัยปิฎก สาวัตถีนิทาน ปาทุกาวรรค สิกขาบทที่ 9 ความว่า มีจัณฑาลผู้หนึ่ง ต้องการลักมะม่วงของพระราชาไปให้ภรรยาที่ตั้งครรภ์รับประทาน ขณะที่ลอบปีนต้นมะม่วงในสวนหลวง ก็ได้ยินพราหมณ์กำลังสอนมนต์ให้กษัตริย์ โดยที่ตัวพราหมณ์นั้นนั่งอยู่ในระดับต่ำกว่ากษัตริย์ จึงคิดว่าทั้งคู่นั้นไม่เป็นผู้เคารพต่อธรรม เพราะผู้เรียนนั่งอยู่เหนือผู้สอน ตัวเขาซึ่งลักมะม่วงพระราชา ก็ไม่เคารพธรรมเช่นกัน จึงลงจากต้นมะม่วงมาติเตียน ทั้งหมดต่างก็ยอมรับว่าตนไม่เคารพธรรม

บุรุษจัณฑาลนั้นได้กล่าวต่อไปว่า

“ท่านพราหมณ์ เราติเตียนการได้ทรัพย์และการได้ยศ เพราะนั่นเป็นการเลี้ยงชีพโดยความเป็นเหตุให้ตกต่ำ และเป็นการเลี้ยงชีพโดยทางที่ไม่ชอบธรรม จะประโยชน์อันใดด้วยการเลี้ยงชีพเช่นนั้น ท่านจงรีบออกไปเสียเถิดท่านมหาพราหมณ์ แม้สัตว์ที่มีชีวิตเหล่าอื่นก็ยังหุงหากินได้ ความอาธรรม์ที่ท่านได้ประพฤติมาแล้ว อย่าได้ทำลายท่านดุจก้อนหินทำลายหม้อน้ำฉะนั้น” (วิ. มหา. (ไทย) 2/871-872/938.)

จากข้อความนี้ พระพุทธองค์น่าจะทรงหมายถึงผู้สอนธรรมหรือนักบวชเฉกเช่นพราหมณ์ ที่สอนธรรมแก่พระมหากษัตริย์เพื่อหวังผลตอบแทนเป็นทรัพย์สมบัติและยศ โดยไม่สนใจการให้เกียรติแก่พระธรรมว่าเป็นสิ่งพึงเคารพเลย ดังนั้นอาจอุปมานได้ว่า ธรรมาสน์นั้นแท้จริงแล้วคือ “บัลลังก์” ของพระธรรม มิใช่อาสนะสำหรับผู้แสดงธรรม ซึ่งเป็นเพียง “สื่อ” ถ่ายทอดสำหรับการแสดงธรรมเท่านั้น ดังนั้นวัฒนธรรมการเทศน์ในพุทธศาสนาในยุคโบราณ

จึงเป็นการถ่ายทอดด้วยการอ่านออกเสียงจากคัมภีร์ใบลาน มิใช่การแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์อย่างอิสระ เนื่องจากสิ่งที่สำคัญที่สุดเน้นไปที่ตัวบทจากพระธรรมที่บันทึกไว้ มิใช่ตัวผู้เทศน์ที่เทศน์ด้วยการอ่าน

จากพระวินัยที่กำหนดให้พระภิกษุผู้แสดงธรรมเทศนาอยู่ในระดับสูงกว่าผู้ฟังธรรม อาจจะเป็นต้นกำเนิดธรรมเนียมการสร้างธรรมาสน์ที่มีอาสนะสูงกว่าระดับพื้นของผู้ฟังเพื่อให้เกียรติแก่พระธรรมขึ้น ความสูงในที่นี้หมายถึงทั้ง “ระดับความสูง” และ “ฐานันดรอันสูง” ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่มาของการสร้าง “ธรรมาสน์” ให้มีความสูงกว่าที่นั่งของฆราวาส และมี “ฐานานุศักดิ์” ที่สูงที่สุด เพื่อที่มิให้ที่นั่งใด ๆ ของฆราวาสสูงส่งกว่า นั่นคือเทียบเท่าอาสนะหรือ “พระราชบัลลังก์” ของพระมหากษัตริย์นั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาสน์ พุทธบัลลังก์ และพระราชบัลลังก์

การให้เกียรติยกย่องพระธรรมว่าเป็นของสูง จนกระทั่งพระมหากษัตริย์ยังต้องประทับนั่งในระดับที่ต่ำกว่า ดังปรากฏความจากในพระวินัย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดการแสดงออกทางศิลปกรรมของธรรมาสน์นั้น ต้องจัดสร้างขึ้นให้อยู่ในฐานานุศักดิ์ที่สูงที่สุด เพื่อว่าเมื่อพระมหากษัตริย์ประทับฟังธรรมในที่นั้น พระราชอาสน์ของพระองค์จะมิได้มีความสูงส่งกว่า “ธรรมาสน์” อันเป็นที่ประทับของพระธรรม ทั้งในเรื่องของระดับความสูง ความสวยงามซับซ้อนและฐานันดร จึงพบว่าศิลปกรรมธรรมาสน์นั้น มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์อยู่กับรูปแบบของพระราชบัลลังก์ มีทั้งในด้านรูปแบบและการใช้งาน

ความเกี่ยวข้องของพระธรรมกับกษัตริย์หรือพระมหาจักรพรรดินั้นยังแสดงออกมาให้เห็นเด่นชัด ในเวลาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาที่ป่าอิสิปตนมฤทายวัน เป็นครั้งแรกที่จะมีการแสดงพระธรรมในกัลป์ของพระศรีศากยมุนี ในพุทธศาสนามหายาน คัมภีร์ลลิตวิสตระได้กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ยอมละทิ้งทิฏฐิมานะที่เคยต่อต้านพระพุทธองค์โดยไม่ยอมออกมาต้อนรับ ท่านเหล่านั้นได้ทำความเคารพพระพุทธองค์โดยถวายการสรงน้ำในสระใหญ่ เมื่อพระพุทธองค์เสด็จขึ้นจากน้ำ ก็ทรงดำริถึงสถานที่แสดงปฐมเทศนา ปรากฏว่ามีอาสนะพันองค์ที่ประดับแก้ว 7 ประการ ผุดขึ้นมาจากพื้นดิน

“ตถาคตขึ้นจากอาบน้ำแล้วมีความคิดอย่างนี้ว่า พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธองค์ก่อน ๆ ประทับนั่ง หมุนจักรคือธรรมที่ไหนแล ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตอรหันต์องค์ก่อน ๆ หมุนจักรคือธรรมในประเทศปฐพี ครั้งนั้นในประเทศปฐพีนั้น ได้มีอานสนะจำนวนพัน ล้วนแล้วด้วยแก้ว ๗ ประการปรากฏขึ้นแล้ว ครั้งนั้น ตถาคตกระทำประทักษิณอาสนะ ๓ อาสนะด้วยความเคารพพระตถาคตองค์ก่อน ๆ แล้วนั่งคู้บัลลังก์ (ขัดสมาธิ์เพชร) บนอาสนะที่ ๔ ปราศจากความกลัวเหมือนราชสีห์” (แสง มณวิฑูร, 2514)

แก้ว 7 ประการที่ประดับอาสนะทิพย์ของพระพุทธเจ้าในครั้งนั้น อาจเปรียบเทียบได้กับแก้ว 7 ประการอันเป็นสมบัติของพระมหาจักรพรรดิ ผู้ปกครองทวีปใหญ่น้อยในจักรวาล ขณะที่พระองค์กำลังเริ่มแสดงปฐมเทศนา เหล่าเทวดาในภพภูมิต่าง ๆ รีบลงมาชุมนุมกันตกแต่งสถานที่ด้วยธงชัย ธงปตาก และเนรมิตอาสนะถวายพระพุทธเจ้าอีกครั้ง

คัมภีร์ลลิตวิสตระอัธยายที่ 26 ชื่อธรรมจักรประวรรตนปริวรรต ได้กล่าวต่อไปว่า เมื่อจะทรงแสดงปฐมเทศนานั้น บรรดาเทวดาในสวรรค์ชั้นกามาพจรได้เนรมิต “พระแท่น 84 แสน” ถวายพระองค์ และทูลว่า “ขอพระองค์โปรดนั่งบนพระแท่นนี้ หมุนจักรคือธรรม เพื่อถือเป็นการอนุเคราะห์แก่ข้าพระองค์ทั้งหลาย” (แสง มณวิฑูร, 2514) จำนวนพระแท่น 84 แสนนั้นสอดคล้องกันดีกับจำนวนพระธรรม 84,000 พระธรรมขันธ์ หมายความว่าเป็นพระแท่นสำหรับประดิษฐานพระธรรมนั่นเอง

ในศิลปะอินเดียแบบคุปตะ – หลังคุปตะ แสดงพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาโดยประทับนั่งห้อยพระบาท (ประลัมพปาทาสนะ) ซึ่งเป็นท่านั่งสำหรับพระมหากษัตริย์ประทับบนพระราชบัลลังก์ (ในศิลปะอินเดีย ซึ่งมีรูปแบบเหมือนเก้าอี้ตกแต่งอย่างงดงาม) ทั้งที่โดยปกติแล้ว พระองค์จะประทับขัดสมาธิราบ (โยคาสนะ) เนื่องจากในวาระการแสดงปฐมเทศนานั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระองค์เป็นจักรพรรดิทั้งทางโลกและทางธรรม ธรรมาสน์จึงไม่ใช่เก้าอี้ธรรมดา แต่เป็นพระราชบัลลังก์สำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ และพระวิหารหรือสถานที่สำหรับแสดงธรรมนั้นก็เปรียบได้กับท้องพระโรง อาจพบเค้าความคิดของการให้เกียรติการแสดงธรรมโดยใช้เครื่องราชูปโภคแบบกษัตริย์นี้ได้ในวัฒนธรรมอินเดียหลายแห่ง เช่น ในถ้ำอชันต้าที่ 25 หรือภาพการเสด็จออกมหาสมาคมของพระพุทธองค์ในถ้ำอชันตา ก็แสดงภาพพระพุทธเจ้าประทับห้อยพระบาทบนบัลลังก์ล้อมรอบด้วยพุทธสาวกและพระโพธิสัตว์เช่นเดียวกัน ส่วนในทางพุทธศาสนาเถรวาทพบความเกี่ยวเนื่องการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระองค์ในฐานะพระมหาจักรพรรดิในหลายเรื่องราว เช่น เรื่องชมพูบดีสูตร เป็นต้น

ดังนั้นพระราชบัลลังก์ของกษัตริย์และอาสนะสำหรับพระสงฆ์จึงสามารถแทนที่กันได้ ดังปรากฏในนิทานชาดกหลายเรื่องที่กล่าวถึงการที่พระราชาเสด็จลุกจากพระราชอาสน์ เพื่อนิมนต์พระสงฆ์ที่ทรงเคารพนับถือให้นั่งแสดงธรรมแทน ความคิดนี้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในงานพระบรมศพพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรี มีการอุทิศพระแท่นราชบัลลังก์สำหรับให้พระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรมดังเช่นในการพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็มีการอุทิศพระแท่นราชบัลลังก์ประดับมุกให้เป็นธรรมาสน์สำหรับพระสงฆ์แสดงธรรม เป็นต้น (ยิ้ม ปัณฑยางกูร, 2528)

แนวคิดนี้อาจตกทอดต่อมาถึงแนวคิดของการสร้างธรรมาสน์ในสมัยหลังว่าเป็นการจำลองพระราชบัลลังก์ของกษัตริย์ด้วย เป็นคติแนวคิดร่วมกันของกลุ่มประเทศที่นับถือพุทธศาสนา จึงมีการสร้างธรรมาสน์ที่คล้ายคลึงกับพระราชบัลลังก์ขึ้น ธรรมาสน์ในวัฒนธรรมพุทธ

ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นจึงมีความคล้ายคลึงกันประการหนึ่งคือ เป็นอาสนะที่ประดับตกแต่งอย่างงดงาม เทียบเคียงได้กับพระราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ในแต่ละท้องถิ่น สังเกตได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นธรรมาสน์ในศิลปะไทย พม่า เขมร หรือศรีลังกา ล้วนจำลองรูปแบบของพระราชบัลลังก์ของวัฒนธรรมนั้น ๆ มาสร้างทั้งสิ้น (ภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2) สาเหตุหลักน่าจะเป็นการให้เกียรติแก่พระธรรมในฐานะสิ่งประเสริฐ อย่างไรก็ตาม อาจมีคำอธิบายทางประติมานวิทยาละเอียดซับซ้อน เจาะจงลงไปในการให้ความหมายกับธรรมาสน์มากขึ้น

ภาพที่ 1 การใช้ธรรมาสน์ของพระสงฆ์ศรีลังกาในปัจจุบัน (Tamil Guardian, 2017.)

ภาพที่ 2 ธรรมาสน์ศิลปะพม่า

ด้วยเหตุนี้ ธรรมาสน์ทรงบุษบกต่าง ๆ ที่พบในประเทศไทย จึงมีลักษณะไม่ต่างกับพระราชบัลลังก์ในราชสำนัก พระเจ้าแผ่นดินประทับขัดสมาธิราบในบุษบก ไม่มีการนั่งห้อยพระบาทแบบอินเดียอีกต่อไป มีการปิดส่วนของอาสนะอย่างมิดชิดด้วยแผงกั้นจนไม่อาจเห็นส่วนเท้าได้ ลักษณะเช่นนี้ก็คล้ายคลึงกับพระราชบัลลังก์ต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาและลพบุรี ที่มีลักษณะคล้ายบัญชรมียอดปราสาท ในคติปราสาทขนาดเล็กที่ซ้อนอยู่ในปราสาทขนาดใหญ่ (หรือสถาปัตยกรรมจริง) พระมหากษัตริย์ทรงเผยพระวรกายเพียงครึ่งพระองค์เท่านั้น ดังเช่นพระราชบัลลังก์ในพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท และพระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท เป็นต้น ธรรมาสน์ในสมัยอยุธยาจึงใช้คติเดียวกันกับพระราชบัลลังก์ แม้ว่าจะมีพระราชบัลลังก์บางประเภทที่พระมหากษัตริย์จะประทับห้อยพระบาท แต่ด้วยเงื่อนไขเกี่ยวกับความสำรวมของพระภิกษุสงฆ์ จึงต้องสร้างพนักปิดส่วนล่างของร่างกายไว้เสมอ ความเป็นพระราชบัลลังก์ของธรรมาสน์ยังแสดงออกอย่างชัดเจนในเรื่องของชื่อเรียก ในล้านนายังเรียกธรรมาสน์ว่าปราสาท

แก้ว หรือมณเฑียรคำ อันเป็นคำที่ใช้เรียกที่ประทับของพระมหากษัตริย์ (พระมหาจรัญ ยาวินัน , 2549)

หน้าที่และรูปแบบของธรรมาสน์ในวัฒนธรรมต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย

1. ธรรมาสน์ในวัฒนธรรมทวารวดี

ในดินแดนภาคกลางของประเทศไทยนั้นไม่อาจกำหนดได้ชัดเจนว่า มีการใช้งานธรรมาสน์มาตั้งแต่สมัยใด เนื่องจากธรรมาสน์นั้นเป็นอาสนะที่สร้างจากไม้จำหลัก เป็นวัสดุไม่คงทนมีอายุไม่มากนัก เชื่อว่าคงจะเป็นของที่มีมาพร้อมการพระพุทธศาสนาที่แพร่หลายเข้ามาในดินแดนไทยตั้งแต่สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12 – 16) แต่ไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ อย่างไรก็ตาม มีการค้นพบประติมากรรมพระพุทธรูปปางแสดงธรรมเป็นจำนวนมาก เช่น ที่วัดหน้าพระเมรุ และวัดพระปฐมเจดีย์ พระพุทธรูปเหล่านี้แสดงมุทราจีบนิ้วพระหัตถ์เป็นรูปธรรมจักร เรียกว่า วิตรรกมุทรา ที่สำคัญก็คือมักจะประทับนั่งห้อยพระบาท หรือ ประลัมพปาทาสนะ บนบัลลังก์ (ภาพที่ 3) ซึ่งเป็นเก้าอี้ที่ตกแต่งพนักด้วยลวดลายสวยงามตามแบบอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะ – ปาละ ที่แสดงพนักพิงเป็นรูปเสาตั้งคานทับ และประดับด้วยลายตัววยาลและมกรคายท่อนพวงมาลัย มีลักษณะใกล้เคียงกับพระพุทธรูปจากวิหารน้อยวัดหน้าพระเมรุฯ อยุธยา

ภาพที่ 3 พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาศิลปะทวารวดี

ในเวลานั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระองค์เป็นจักรพรรดิทั้งทางโลกและทางธรรม ท่านั่งขัดสมาธิ ซึ่งเป็นท่านั่งของพระพุทธเจ้าในเวลาปกตินั้นเป็นท่านั่งแบบโยคะหรือสำหรับนักบวช ส่วนท่านั่งห้อยพระบาทบนบัลลังก์นั้นเป็นท่านั่งสำหรับกษัตริย์ และอาจเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับท่านั่งประติมากรรมกษัตริย์ในราชวงศ์กุษาณะในอินเดียมาก่อน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์,

2556) การแสดงธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเป็นจักรพรรดิทั้งทางโลกและทางธรรมนั้นแสดงร่องรอยความคิดออกมาทางงานศิลปกรรม

ด้วยเหตุนี้จึงอาจมีความเป็นไปได้ว่า ชาวพุทธในสมัยทวารวดีรับรู้คติของการแสดงธรรมของพระพุทธองค์ว่าเป็นการแสดงพระองค์ในฐานะพระเจ้าจักรพรรดิ และพระพุทธอาสน์นั้นก็ได้รับการยกย่องให้เกียรติเสมอกับพระราชบัลลังก์

2. ธรรมาสน์ในวัฒนธรรมสุโขทัย

ในวัฒนธรรมสุโขทัยช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 นั้น มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่า พระราชบัลลังก์และธรรมาสน์ที่ใช้สำหรับพระสงฆ์แสดงธรรม สามารถสลับสับเปลี่ยนใช้งานทดแทนกันได้ มีปรากฏหลักฐานจากศิลาจารึกหลักที่ 1 กล่าวถึงพ่อขุนรามคำแหงประทับนั่งบน “ขดานหิน” หรือแสดงธรรมโปรดประชาชน

“พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองศรีสัชชนาลัยสุโขทัย ขึ้นนั่งเหนือขดานหิน ให้ฝูงท่วยลูกเจ้าลูกขุน ฝูงท่วยถือบ้านถือเมือง.....ในกลางป่าตาลนี้ มีศาลาสองอัน อันณึ่งชื่อศาลาพระมาส อันณึ่งชื่อพุทธศาสนา ขดานหินนี้ ชื่อมนังศิลาบาตร สถาบกไว้นี” (กรมศิลปากร, 2548)

ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงนั้นกล่าวถึงพระแท่นกระดานหินชื่อมนังศิลาบาตร ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงโปรดให้ช่างสร้างขึ้นประดิษฐานไว้ในดงไม้ตาล โปรดให้พระภิกษุสงฆ์มหาเถรที่มีความรู้แสดงธรรมโปรดประชาชนในธรรมสวนะหรือวันพระ (วันข้างขึ้นข้างแรม แปดค่ำ) ส่วนวันที่มิใช่วันพระนั้น พ่อขุนรามคำแหงเสด็จประทับเหนือกระดานหินตรัสสั่งสอนประชาชนทั้งหลาย จากจารึกหลักที่ 1 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบของการแสดงธรรมในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีประเพณีการแสดงธรรมกลางแจ้ง ในดงไม้ตาล และ “ธรรมาสน์” ที่ใช้ก็เป็นเพียงกระดานหินธรรมดา ไม่ใช่ธรรมาสน์บุษบกที่มีแกะสลักจากไม้ อย่างไรก็ตาม หลักฐานเพียงประการเดียวไม่อาจกล่าวสรุปครอบคลุมถึงลักษณะโดยรวมของธรรมาสน์ในวัฒนธรรมสุโขทัยทั้งหมดได้ ประเพณีการแสดงธรรมเหนือกระดานหินนี้จึงจำเป็นต้องสืบค้นหาความหมายต่อไป

ในช่วงหลังจากรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ราวช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 ปรากฏหลักฐานจากจารึกวัดช้างล้อมของพนมไสดำ (พ.ศ.1927) ได้กล่าวถึงการอุทิศสิ่งของถวายพระภิกษุสงฆ์ไว้ดังนี้

“แล้วมากระทำผกาส เย็บผ้าสนับเชิงอาธาร กับด้วยพัดสวดธรรม แต่งที่นั่งพระเจ้า จรามขันอันหนึ่ง ฟูกอันหนึ่ง หมอนอันหนึ่ง บังงาอันหนึ่ง” (กรมศิลปากร, 2548)

ไม่อาจทราบแน่ชัดว่า ที่นั่งพระเจ้า ในจารึกวัดช้างล้อมจะหมายถึงอะไร แต่คงไม่ใช่ที่ประดิษฐานพระพุทธรูป เพราะกล่าวรวมไปกับสิ่งของเครื่องใช้ของพระภิกษุสงฆ์คือพัดสวดธรรม (ตาลปัตร) จรามขัน (จมฺมขณฑ) หรือแผ่นหนัง ฟูกและหมอน อันเป็นเครื่องรองอาสนะของพระสงฆ์ สันนิษฐานว่าอาจจะมีความหมายถึงธรรมาสน์ของพระภิกษุนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม พบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีบางอย่างซึ่งอาจจะเป็นหลักฐานเกี่ยวกับการใช้งานธรรมาสน์ในสมัยสุโขทัยจากวัดชมชื่น ศรีสัชนาลัย (ภาพที่ 4) มีอายุในพุทธศตวรรษที่ 20 ว่ามีแท่นศิลาแลงตั้งไว้ด้านขวามือของพระประธานในวิหาร ในตำแหน่งเดียวกับการตั้งธรรมาสน์ในวัฒนธรรมล้านนา อันเป็นธรรมาสน์ประเภทที่ยึดติดกับพื้น เคลื่อนย้ายไม่ได้ จึงสันนิษฐานว่าในสมัยสุโขทัยก็มีการใช้ธรรมาสน์แล้ว แสดงให้เห็นว่าสุโขทัยมีประเพณีการแสดงธรรมในวิหารหลวงเช่นเดียวกับดินแดนล้านนา แตกต่างไปจากความรับรู้ทั่วไปของผู้คนในปัจจุบัน ที่การแสดงธรรมมักจะกระทำในศาลาการเปรียญ นอกจากนั้นยังพบภาพสลักหินในอุโมงค์วัดศรีชุม แสดงภาพพระโพธิสัตว์นั่งบนฐานยกพื้นแสดงธรรมเทศนาแก่บุคคลต่าง ๆ อีกด้วย

ภาพที่ 4 แท่นศิลาแลงที่เชื่อว่าอาจจะเป็นแท่นธรรมาสน์จากวัดชมชื่น ศรีสัชนาลัย

3. ธรรมาสน์ในวัฒนธรรมอยุธยา – รัตนโกสินทร์

ในวัฒนธรรมอยุธยา – รัตนโกสินทร์นั้น โดยมากมักตั้งธรรมาสน์ไว้ในศาลาการเปรียญ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับฆราวาสมาประกอบพิธีกรรม ฟังเทศน์ฟังธรรมในวันสำคัญทางศาสนาโดยเฉพาะ ไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีมากนักเกี่ยวกับการแสดงธรรมในสมัยอยุธยา แต่ยังพบร่องรอยได้จากบันทึกของหมอแกมเฟอร์ได้ให้รายละเอียดการฟังธรรมเทศนาในสมัยอยุธยาตอนปลายไว้ว่า

“ทางด้านหนึ่งเป็นห้องโถงสาธารณะหรือที่แสดงพระธรรมเทศนา เรียกว่าพระกุฎี ซึ่งตามธรรมดาเป็นโรงไม้กระดานใหญ่คล้ายโบสถ์มาก ชายคาปิดทองมีบันไดขึ้น 2 - 3 ขั้น มีฝาไม้

ระแนงแทนหน้าต่างเป็นช่องลม ในขณะที่เทศนามีการประชุมฟังธรรม ข้างในมีเสาค้ำเพดานเป็นแถวยาวสองแถว และกั้นห้องเป็นชั้นเป็นคอก ตรงกลางห้องสูงจากพื้นขึ้นไป 2 – 3 ก้าว เป็นธรรมาสน์สลักรูปแปลก ๆ และปิดทองเหมือนอย่างที่มีอยู่ในโบสถ์ของเรา ถึงเวลามีพระแก่ ๆ ขึ้นไปแสดงพระธรรมกางคัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรดำ อ่านด้วยสำเนียงช้า ๆ และชัดถ้อยชัดคำให้บรรดาผู้ฟังซึ่งส่วนมากเป็นพระนักเรียนหรือพระหนุ่ม ๆ ..... รอบ ๆ ห้องประดับด้วยช่อไม้มงกุฎ ธงกระดาษ และเครื่องประดับอื่น ๆ แลเลื่อมเป็นมันไว้กับปล้องไม้ไผ่เหมือนอย่างที่มีในกระบวนแห่ศพ.....ในระหว่างการประชุม ฉันได้สังเกตเห็นเครื่องอะไรอย่างหนึ่งตั้งอยู่หน้าธรรมาสน์เป็นนิตย์ เครื่องนี้ก่อด้วยไม้ไผ่เป็นรูปโต๊ะ ห้อยผ้าเหลืองอย่างที่พระสงฆ์นุ่งห่ม มีดอกไม้ต่าง ๆ ติดไว้ทั่วเป็นการประดับ ข้างบนมีชามและจานวางเป็นสำรับอยู่หลายใบ ล้วนบรรจุด้วยข้าว ไม้จันทร์ หอมจันทร์เทศ ปลาแห้ง มะนาว มะม่วงและผลไม้อย่างอื่น ๆ ของพื้นเมืองเป็นเครื่องกัณฑ์ถวายพระ” (น. ณ ปากน้ำ, 2543)

ประเพณีการตกแต่งธรรมาสน์ด้วยเครื่องกระดาษเงิน กระดาษทอง กระดาษแก้วสีต่าง ๆ มาตัดฉลุเป็นรูปร่างลวดลาย หรือ “ธงไส้หมู” “โคมหวด” ทิวธงต่าง ๆ ติดลงไปในธรรมมาสน์ ตามขอบชายคาเสาและฐานสิงห์นั้น ปัจจุบันก็ยังคงปรากฏอยู่ในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญใหญ่ประจำปี มีการเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก ชาวบ้านก็มักจะประดับประดาธรรมาสน์ด้วยต้นไม้ ดอกไม้ เช่นต้นกล้วย ต้นอ้อย ให้ดูเสมือนเป็นป่าที่พระเวสสันดรออกผนวช มีการทำบุญด้วยการถวายกัณฑ์เทศน์ประจำกัณฑ์ เป็นข้าวปลาอาหารและผลไม้แกะสลักรูปร่างต่าง ๆ ประกวดแข่งขันกันอย่างเต็มที่

แต่ในภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะในดินแดนล้านนา อีสาน รวมทั้งรัฐทางใต้อย่างนครศรีธรรมราช การแสดงธรรมมิได้จำกัดไว้เฉพาะในศาลาการเปรียญเท่านั้น บางวัฒนธรรมไม่มีการใช้ศาลาการเปรียญ เช่น รัฐล้านนา การแสดงธรรมจะใช้พื้นที่ภายในวิหารหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ใช้สอยอเนกประสงค์ ตัวอย่างเช่น วิหารหลวงของวัดพระธาตุลำปางหลวง มีกู่พระเจ้าล้านทองเป็นประธาน ด้านขวาของพระประธานเป็นธรรมาสน์ ส่วนด้านซ้ายเป็นอาสนะสงฆ์ การจัดเรียงรูปแบบเช่นนี้ทำให้องค์ประกอบของพระรัตนตรัยครบถ้วนอยู่ในอาคารหลังเดียว วัฒนธรรมล้านนายังมีธรรมาสน์รูปแบบพิเศษ คือธรรมาสน์ทรงกล่อง (ภาพที่ 5) ซึ่งเชื่อว่านอกจากจะช่วยในการขยายเสียงในการเทศน์แล้ว ยังเชื่อว่าการปิดบังตัวพระสงฆ์ผู้เทศน์ ทำให้คล้ายกับฟังเทศน์จากพระพุทธรูปประธานโดยตรง ทั้งมิให้ยึดติดกับตัวพระสงฆ์ผู้เทศนาอีกด้วย

ส่วนในภาคอีสานนั้นไม่มีวิหารหลวง มีแต่ “สิม” หรือพระอุโบสถขนาดเล็กที่ใช้งานเฉพาะการบวช ไม่ได้ใช้ในการประชุมฆราวาส ดังนั้นจึงมีการสร้าง “หอแจก” “หัวแจก” หรือ “โฮงธรรม” ซึ่งก็คือศาลาการเปรียญโถงโปร่งเปิดโล่งขนาดใหญ่ในการฟังธรรม และตัวธรรมาสน์ก็มักจะตั้งเป็นประธานอยู่กลางศาลาโถงนั้นเอง ชาวบ้านก็จะนั่งรายรอบธรรมาสน์ ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลายยิ่งกว่าภาคอื่น ๆ (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 5 ธรรมาสน์วัดปงยางคก ลำปาง อยู่ในวิหารหลวง

ภาพที่ 6 ธรรมาสน์วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ อุบลราชธานี บนหอแจก

ส่วนในภาคใต้ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราชนั้น ก็มีร่องรอยการแสดงธรรมในวิหารหลวงและในระเบียงคดทับเกษตรของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารด้วย ซึ่งส่งผลให้ยอดของธรรมาสน์ถูกตัดออกไปกลายเป็นธรรมาสน์หลังคาตัดแทน เนื่องจากหลังคาทับเกษตรค่อนข้างต่ำ และกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของธรรมาสน์ภาคใต้ที่ได้รับความนิยมสืบเนื่องมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ธรรมาสน์ยอดตัดในวัดพระบรมธาตุฯ นครศรีธรรมราช

ธรรมาสน์ประเภทนี้ มิใช่ธรรมาสน์ยาวหรือ “เตียงสวด” ที่ใช้ในการสวดพระอภิธรรม ดังนั้นพระภิกษุสามารถนั่งได้เพียงรูปเดียวเท่านั้น หากมีการแสดงธรรมแบบปุจฉา - วิสัชนา ก็

มักจะมีการสร้างธรรมาสน์เพิ่มเติมขึ้น 2 องค์ อาจมีลักษณะเดียวกันหรือย่อสัดส่วนและรายละเอียดลงก็ได้ เช่น ธรรมาสน์คู่ในศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ กรุงเทพฯ (ภาพที่ 8) หรือหากมีการ เทศน์แจง ซึ่งเป็นการอธิบายข้อวินัยและจำลองการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นบุญใหญ่ เป็นการรักษาพระธรรมวินัยไว้มักจะเทศน์ในงานศพผู้ใหญ่ ก็จะใช้ธรรมาสน์ 3 องค์ โดยสมมติพระภิกษุให้เป็นพระมหากัสสปะ พระอุบาลี และพระอานนท์ ซึ่งเป็นพระเถระที่มีบทบาทมากในการทำการสังคายนาครั้งแรกที่ถ้ำสัตตบรรณคูหา หรือหากเทศน์ 3 ธรรมาสน์เรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การจำลองสังคายนา ก็จะมีการสมมติพระสงฆ์ผู้ถามให้เป็นพระสักวาที พระสงฆ์ผู้ตอบเป็นพระปรวาที และพระสงฆ์ผู้ขยายความเป็นพระวิภัชชวาที เป็นต้น (พระครูใบฎีกาอาทิตย์ อคฺคธมฺโม, สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2561) การเทศน์พระมาลัย ก็ใช้พระภิกษุ 3 รูปเทศน์บนธรรมาสน์ 3 องค์เช่นกัน ซึ่งการใช้ธรรมาสน์จำนวนมากลักษณะเช่นนี้มักพบได้ในวัดขนาดใหญ่เท่านั้น เช่น ธรรมาสน์ในศาลาการเปรียญวัดกษัตรา อยุธยา (ภาพที่ 9) เป็นต้น

ภาพที่ 8 ธรรมาสน์คู่ภายในศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ กรุงเทพฯ (อีกองค์หนึ่งตั้งอยู่ด้านซ้ายของภาพ)

ภาพที่ 9 การตั้งธรรมาสน์ 3 องค์ ภายในศาลาการเปรียญวัดกษัตรา อยุธยา

สรุป

ธรรมาสน์คืออาสนะสำหรับแสดงธรรมของพระสงฆ์ มีความหมายโดยนัยคือ “บัลลังก์ของพระธรรม” ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระไตรปิฎกคือ เป็นอาสนะระดับที่ผู้นั่งแสดงธรรมจะอยู่สูงกว่าผู้ฟังธรรม นอกจากนั้นชาวพุทธยังเน้นย้ำประเพณีนี้ด้วยการให้เกียรติพระธรรมให้สูงส่งขึ้นไปอีก โดยการออกแบบธรรมาสน์ให้คล้ายคลึงกับพระราช

บัลลังก์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างออกไปตามแต่ละวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทยนั้นโดยมากมีรูปแบบเป็นบุษบกเรือนยอดหรือ “ปราสาท” ซึ่งเป็นการจำลองอาคารฐานันดรสูงที่สงวนไว้สำหรับพระมหากษัตริย์เท่านั้นมาใช้เป็นธรรมาสน์ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง ธรรมาสน์สมัยอยุธยา : พัฒนาการด้านรูปแบบและความต่อเนื่อง อนึ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ติงสัญชลี ศาสตราจารย์ดร.สันติ เล็กสุขุม รศ.ดร.ประภัสสร์ ชูวิเชียร และนายภัครงค์ วังสมบัติ ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2548). ประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ศิลปากร.

น. ณ ปากน้ำ. (2543). ธรรมาสน์ ศักดิ์และศรีแห่งศิลปะไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, (2525). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหามงกุฎราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาจรัญ ยาวินัน. (2549). ธรรมาสน์พื้นเมืองล้านนาในจังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2556). พระพุทธรูปในประเทศไทย รูปแบบ พัฒนาการ และความเชื่อของคนไทย, (พิมพ์ครั้งที่ 1) . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาพันธ์.

เสถียรโกเศศ. (2505). สดุดีเด็ก ๆ และสังเค็ด. กรุงเทพมหานคร.

แสง มนวิทูร. (2514). คัมภีร์ลลิตวิสตระ พระพุทธประวัติฝ่ายมหายาน ตอน 2. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

ยิ้ม ปัณฑยางกูร. (2528). งานพระเมรุมาศสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.

Tamil Guardian. (2017). Sri Lankan soldier turned Buddhist monk in Jaffna to preach to troops . Retrieved October 15, 2021 from https://www.tamilguardian.com/content/sri-lankan-soldier-turned-buddhist-monkjaffna%C2%A0-preach-troops.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย*

A CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF PRESCHOOL TEACHER

ปิยลักษณ์ พฤกษะวัน
Piyaluck Brikshavana
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram RaJabhat University, Thailand
E-mail: piyaluck.b@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 161 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.904 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิงด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และใช้โปรแกรม LISREL 8.8 สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย พบว่า มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าระดับความกลมกลืน คือ Chi-square=0.96, df=2, p-value=0.61894, RMSEA=0.000, GFI=0.998, AGFI=0.982 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทุกองค์ประกอบ และมีค่าอยู่ระหว่าง 0.655 ถึง 0.972 องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ รองลงมา คือ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ ดังนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 5 องค์ประกอบ

* Received March 17, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted May 1, 2022

ของครูปฐมวัยจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการและการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ครูปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were to study the desirable characteristics of preschool teacher according to the teachers' views and to analyze the confirmatory factors of the desirable characteristics of preschool teacher. A sample used in the research included 161 preschool teachers in schools under the office of the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1. The instrument used in the research was a 5 - level – rating scale opinion questionnaire with a confidence level at 0.904. To Analyze the data based on descriptive statistics and reference statistics used basic statistical analyzing package software and used LISREL 8.8 for confirmatory factors analysis. The findings found that 1) Overall of the desirable characteristics of the preschool teacher according to the teachers' views was rated in most important level and by aspects consideration found that the 3 - highest ranked desirable characteristics of the preschool teacher were morality and ethics, personality and academic. 2) The confirmatory factor analysis result of the desirable characteristics of preschool teacher was shown the consistency with the empirical data while the fitted measurements were Chi - square = 0.96, df = 2, p – value = 0.61894, RMSEA = 0.000, GFI = 0.998, AGFI = 0.982 with positive significance weights of factors by statistically significant level at 0.01 in every aspect and the range between 0.655 to 0.972. The factor with highest significance weight was academic, followings were work readiness, learning management skills, morality and ethics and personality respectively. As a result, the 5 factors of the desirable characteristics of the teacher effect to efficiency of early childhood development and learning skills in order to achieve quality population.

Keywords: desirable characteristics, a confirmatory factor analysis, preschool teacher

บทนำ

วัยปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่เด็กมีการเจริญเติบโตและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วที่สุดของชีวิต เพราะช่วงวัยนี้สมองมีการพัฒนาวงจรที่ควบคุมอารมณ์ ความสนใจ การควบคุมตนเอง และความเครียดหล่อหลอมมาจากพันธุกรรมและประสบการณ์ของเด็กโดยเฉพาะ จึงเป็นช่วงวัยที่ความสำคัญและอ่อนไหวอย่างยิ่งต่อพัฒนาการมนุษย์ (Boivin, M. & Hertzman, C., 2012) ศูนย์พัฒนาเด็กแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด อธิบายว่า สมองของเด็กปฐมวัยมีความยืดหยุ่นมากที่สุดหรือถูกหล่อหลอมตามความหลากหลายของสภาพแวดล้อมที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วยในช่วงต้นของชีวิต แต่เมื่อสมองมีการเจริญเติบโตพัฒนาเต็มที่จะมีความเชี่ยวชาญทำหน้าที่ซับซ้อนได้มากขึ้น ในขณะที่ความสามารถในการจัดระเบียบใหม่และปรับตัวให้เข้ากับความท้าทายใหม่ได้ลดลง ดังนั้น การหล่อหลอมเด็กปฐมวัยช่วงเริ่มแรกของชีวิตจึงเป็นเรื่องง่ายกว่าและมีประสิทธิภาพสูงกว่า มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสมองของทารกมากกว่าการมาปรับเปลี่ยนวงจรสมองในตอนเป็นผู้ใหญ่ (Center on the Development Child of Harvard University, 2007) ซึ่งการก่อตัวบุคลิกภาพนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสมองของเด็กปฐมวัย เมื่อบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยก่อตัวขึ้นในช่วงปฐมวัยแล้วจะมีความคงทนเป็นเรื่องยากที่จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยในภายหลัง

ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กในช่วงแรกของชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญมากและส่งผลต่อชีวิตของบุคคลนั้นไปตลอดชีวิต บุคคลที่มีอิทธิพลในการดูแลเด็กปฐมวัยคือ พ่อแม่ และครู แต่ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาทำงานหาเลี้ยงครอบครัวมากขึ้น ส่งผลให้เด็กปฐมวัยเข้ามาสู่สถานศึกษาในอายุที่น้อยลงเรื่อย ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ระยะเวลาที่เด็กปฐมวัยอยู่กับพ่อแม่ลดลง แต่ใช้เวลาอยู่กับครูที่โรงเรียนมากขึ้น ครูปฐมวัยจึงเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดรองจากพ่อแม่และผู้ปกครอง เด็กจึงยึดถือครูเป็นแบบอย่างและเลียนแบบครูในด้านบุคลิกภาพ ความคิดเห็น ทัศนคติ และอารมณ์ความรู้สึก (ศรีสุดา นามจิต และคณะ, 2554) ดังนั้น ครูปฐมวัยจึงต้องตระหนักต่อบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบ (T.I.M.E. KIDS., 2019) ว่าพฤติกรรมการแสดงออกของตนเด็กปฐมวัยสังเกตอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น ครูปฐมวัยยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ต้องสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับวัย ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพของเด็กโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจและความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคลเพื่อเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กุลยา ตันติผลา

ชีวะ, 2540) ครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ติดตามข่าวสารข้อมูลทางวิชาการ ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีทักษะทางวิชาการ เปิดใจกว้างต่อสื่อและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่อบอุ่น เข้าใจความหลากหลายของเด็ก และสามารถจัดระบบห้องเรียนให้เป็นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาปฐมวัย โคลเกอร์ (Colker, L.J., 2018) ได้ระบุถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 12 ประการ ได้แก่ 1) มีแรงบันดาลใจ 2) ความพากเพียร 3) ความกล้าหาญ 4) นักปฏิบัติ 5) ความอดทน 6) ความยืดหยุ่น 7) ความเคารพ 8) ความคิดสร้างสรรค์ 9) ความถูกต้อง 10) รักในการเรียนรู้ 11) มีความเข้มแข็ง 12) มีอารมณ์ขัน ทั้งนี้ (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2555) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ 4 มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ คือ การแต่งกายสะอาดสุภาพเหมาะสม กิริยาท่าทาง การนั่ง ยืน เดิน เป็นแบบอย่างได้ มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ร่างกายสะอาด มีอารมณ์ขัน ใช้คำพูดเหมาะสมกับบุคคลและโอกาส 2) ด้านประสิทธิภาพทางวิชาการ คือ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการสอนพัฒนาการเด็กและการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก มีการเตรียมความพร้อมในการสอนด้วยการศึกษาหลักสูตรและพัฒนาแผนการสอนด้วยวิธีการสอนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนและจัดเตรียมเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็กที่มีเกณฑ์ชัดเจน และครูต้องมีทักษะการสอนโดยดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนดไว้และมีกิจกรรมที่หลากหลายให้เป็นไปตามความสนใจเด็กโดยมีทั้งกิจกรรมรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ จัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะและเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการประเมินพัฒนาการที่เหมาะสมพร้อมทั้งนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กมาปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ และคณะ, 2556) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้แก่ ครูปฐมวัยต้องใช้หลักสูตรปฐมวัยอย่างมีความเข้าใจ วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีการจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้สื่อเพื่อพัฒนาผู้เรียน ประเมินพัฒนาการผู้เรียนตามสภาพจริงและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน มีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น นั่นแสดงให้เห็นว่าบทบาทของครูปฐมวัยต้องอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาให้กับเด็ก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมที่มีการบูรณาการที่หลากหลายมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเองเสมอ จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยประสบความสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับกรอบการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครู (คุรุสภา, 2556) จึงสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ดังแสดงในภาพที่ 1

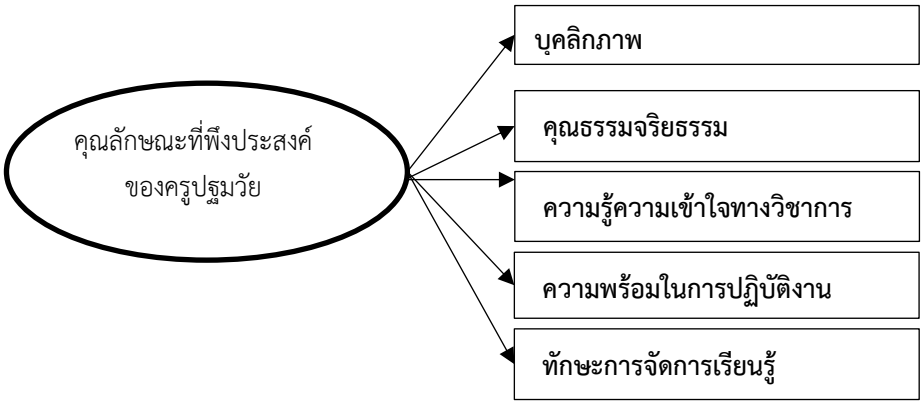

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัย และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่จะเป็นครูปฐมวัยในอนาคตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป็นกลไกสำคัญที่สามารถพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างเป็นองค์รวมเป็นการวางรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นของครูปฐมวัย
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 655 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair, J.F. et al. (2010) ที่กำหนดการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง 100 หน่วย เป็นอย่างน้อย และขนาดตัวอย่าง 15 หน่วยต่อหนึ่งพารามิเตอร์ ในงานวิจัยนี้มีพารามิเตอร์ทั้งหมด 10 พารามิเตอร์ จำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้ควรมีค่ามากกว่า 150 คน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รับการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 161 ชุด ซึ่งเป็นไปตามหลักการคำนวณกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ 4) ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน และ 5) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ได้แก่ อายุ สถานะ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานกับเด็กปฐมวัย และตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ 4) ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน 5) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่างมากกว่า 0.6 - 1.00 นำแบบสอบถามไป ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 แบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.904 ดังนั้นแบบสอบถามคุณลักษณะครูปฐมวัยจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนเพื่อให้ครูปฐมวัยตอบแบบสอบถาม โดยได้รับแบบสอบถามที่ส่งกลับมา 161 ชุดจากแบบสอบถาม 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.5 ของแบบสอบถามที่ส่งไป ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สถิติอ้างอิงเพื่อหาค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งควรมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig<.05) และค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ต้องมีค่ามากกว่า 0.5 จึงจะเหมาะสมในการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (สุวิมล ติรกานันท์, 2553) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนของ ประกฤติยา ทักษิโณ (2559) ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics: X^2) ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square Statistics: X^2/df) ต้องมีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัด

ระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative of Fit Index: CFI) ต้องมีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation :RMSEA) ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.07 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ขององค์ประกอบย่อยต้องมีค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป ส่วนค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลักต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความสำคัญ
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.65	0.36	มากที่สุด
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.66	0.35	มากที่สุด
3. ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ	4.56	0.44	มากที่สุด
4.ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน	4.48	0.48	มาก
5. ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้	4.53	0.44	มากที่สุด
ภาพรวม	4.61	0.38	มากที่สุด

จากตาราง 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นและการรับรู้ของครูปฐมวัย ในภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.61 S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยที่มีความสำคัญระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$ =4.66 S.D.=0.35) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$ =4.65 S.D.=0.36) ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ($\bar{X}$ =4.56 S.D.=0.44) และ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.53 S.D.=0.44) และด้านความพร้อมในการปฏิบัติงานความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.48 S.D.=0.48)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ			
	b(SE)	β	T	R^2
บุคลิกภาพ (aa)	0.242(0.026)	0.655	9.190**	0.429
คุณธรรม จริยธรรม (bb)	0.266(0.025)	0.739	10.746**	0.546
ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ (cc)	0.438(0.027)	0.972	16.137**	0.946
ความพร้อมในการปฏิบัติงาน (dd)	0.432(0.030)	0.901	14.245**	0.811
ทักษะการจัดการเรียนรู้ (ee)	0.360(0.031)	0.817	11.591**	0.668
Chi-square=0.96, df=2, p-value=0.61894, RMSEA= 0.000, GFI=0.998, AGFI=0.982				

**p<0.01

ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย พบว่า โมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (Chi-square = 0.96) ที่องศาอิสระเท่ากับ 2 (df=2) โดยมีค่าความน่าจะเป็นมากกว่า .05 (p = 0.62) แสดงว่าไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลสมมติฐานทางทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนเหลือ (RMR) เท่ากับ 0.00 และค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.00 มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ซึ่งค่าสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในจังหวัดพิษณุโลกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรในโมเดลพบว่าทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนดิบ(b) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) และสัมประสิทธิ์การทำนาย(R^2) เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของโมเดล พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของโมเดลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยทั้ง 5 องค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01) แสดงว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย 5 องค์ประกอบดังกล่าวมีน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.655 ถึง 0.972 โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ

ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ รองลงมาคือ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นและการรับรู้ของครูปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยรายด้านเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นว่าครูปฐมวัยให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะดังกล่าวมีความจำเป็นต่อวิชาชีพ โดยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังคำกล่าวของ พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ, 2546) ที่ว่า “ครูผู้สร้างโลก” คือ ครูสร้างจิตวิญญาณของเด็ก ครูจึงอยู่ในฐานะสร้างโลก โดยผ่านทางเด็ก การที่ครูปฐมวัยต่างมองเห็นความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันดับแรกที่ครูปฐมวัยจำเป็นต้องมี แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทการเป็นแม่พิมพ์ที่ดีเพื่อช่วยสร้างเด็กปฐมวัยที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นประเด็นสำคัญ ในขณะเดียวกันย่อมสะท้อนให้เห็นมุมมองของครูปฐมวัยต่อสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนในสังคมให้ความสำคัญกับฐานะทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณธรรมจริยธรรมและเกิดปัญหาต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อเด็ก โดยข้อมูลจากองค์การเอมนาสตี (เฝาชี ล่าเต๊ะ, 2564) กล่าวถึงข้อมูลจากศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน เปิดเผยว่าในปี พ.ศ.2556-2562 มีทั้งหมด 1,186 กรณี และมี 105 กรณีที่ครูหรือบุคลากรการศึกษากระทำกับเด็ก สภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ซึ่งทุกปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นล้วนมีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้น (องค์การยูนิเซฟ, 2565) ระบุว่า เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกทำร้าย การถูกละเลยทอดทิ้ง และการถูกแสวงประโยชน์ ความรุนแรงสามารถส่งผลกระทบอย่างทันทีต่อพวกเด็กๆ ได้ตั้งแต่อาการบาดเจ็บทางกาย พัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้และผลการเรียนของเด็ก และอาจส่งผลเสียระยะยาวที่ติดตัวเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่ และส่งผลให้ครูปฐมวัยให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นอันดับแรก ที่จะหล่อหลอมสร้างคุณลักษณะของเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมของสังคม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สุนทร เทียนงาม, 2559) ที่ทำการวิเคราะห์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พบว่าคุณลักษณะครูปฐมวัยที่สำคัญที่สุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีใจรัก เมตตากรุณาต่อเด็กปฐมวัย มีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยอันดับรองมาที่ครูให้ความสำคัญ คือ 2) ด้านบุคลิกภาพ ต้องเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน รู้จักกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สอดคล้องกับ แบนดูรา (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2550) ที่ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม บุคคลเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบและจะทำการลอกเลียนแบบ ครูปฐมวัยจึงเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อเด็กปฐมวัยด้วยเหตุผลที่ว่าครูปฐมวัยใช้เวลาอยู่กับเด็กปฐมวัยมาก โอกาสที่เด็กปฐมวัยจะเลียนแบบการกระทำ คำพูด กิริยาท่าทาง รวมถึงบุคลิกภาพของครูนั้นย่อมมากด้วย การที่ครูปฐมวัยมีบุคลิกภาพที่ดีเป็นแบบอย่างให้เด็กซึมซับยึดถือเป็นตัวอย่างพฤติกรรมหล่อหลอมไปเป็นบุคลิกภาพของเด็กในที่สุด นอกจากนั้น ครูปฐมวัยต้องตระหนักถึงความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยแต่ละคนที่แตกต่างจากช่วงวัยอื่นและมีอิทธิพลส่งผลต่อการพัฒนาช่วงชีวิตต่อไปในอนาคต ขณะที่ ทราเวอร์โซ เยเพส (Traverso-Yepez, M., 2017) อธิบายว่า เด็กจะเกิดการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพอยู่ที่การปูพื้นฐานความเห็นอกเห็นใจ ความมั่นใจและเต็มใจในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวางพื้นฐานที่ดีที่ติดตัวอยู่กับเด็กไปตลอดชีวิต จึงส่งผลทำให้บทบาทครูในระดับปฐมวัยแตกต่างจากบทบาทของครูในระดับอื่นๆด้วย นอกจากการจัดการเรียนการสอนและการอบรมเลี้ยงดู ปัจจัยที่จะทำให้พัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ครูปฐมวัยต้องสร้างการปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กด้วย

ลำดับต่อมาที่ครูให้ความสำคัญ คือ 3) ด้านความรู้เข้าใจทางวิชาการ และ4) ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือครูปฐมวัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการศึกษา พัฒนาการเด็ก หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอนครูควรจะเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กปฐมวัย พัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กปฐมวัย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะสอน การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย การวิจัยในชั้นเรียน เมื่อมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วครูสามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ และลำดับสุดท้ายที่ครูมีความเห็นว่ามีความสำคัญในระดับมาก คือ 5) ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน เป็นการนำความรู้ความเข้าใจทางวิชาการมาสู่การเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานครูปฐมวัย เช่น การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแล้วนำผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์เพื่อเตรียมแผนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มีการจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง รวมถึงการจัดเตรียมงานธุรการชั้นเรียน ซึ่งในการปฏิบัติงานของครูปฐมวัยนั้น การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก

ปฐมวัยนั้นก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าครูมีการเตรียมความพร้อมดีก็จะสามารถจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยได้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ได้กำหนดไว้ว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการอย่างรอบด้านและสมดุล มีความเชื่อมั่นและมีความภูมิใจในตนเอง มีทักษะการคิด กำกับตนเองได้และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ความพร้อมในการปฏิบัติงาน และทักษะการจัดการเรียนรู้ เป็นโมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ที่ระดับ .01 ทุกองค์ประกอบ จัดเรียงน้ำหนักขององค์ประกอบจากมากไปหาน้อยโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้ทำให้เห็นค่าน้ำหนักความสำคัญที่แท้จริงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ1) ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดที่ครูปฐมวัยจะต้องมีเป็นอันดับแรก เนื่องจากครูปฐมวัยนั้นเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กปฐมวัย ดูแลจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งเด็กวัยนี้มีลักษณะพัฒนาการและวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ อีกทั้งเป็นช่วงวัยที่มนุษย์มีการเจริญเติบโตที่เร็วที่สุดในชีวิต ดังนั้นจึงมีนักวิชาการกล่าวว่า ช่วงปฐมวัยเป็นวัยทองของชีวิต และถ้าครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องของเด็กปฐมวัยก็จะทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การบังคับเด็กปฐมวัยเขียน ท่องสระ พยัญชนะ สะกดคำ อ่าน หรือคิดเลข ท่องสูตรคูณ เป็นต้น ซึ่งขัดแย้งกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็ก และอาจเกิดผลเสียมากกว่าทำให้เด็กปฐมวัยมีแรงจูงใจต่ำในการเรียนรู้ ขาดความเชื่อมั่นหรือไม่อยากมาโรงเรียน ส่งผลเสียระยะยาวต่ออนาคตของเด็กปฐมวัย ถ้าครูมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการศึกษา พัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็ก ธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็ก จิตวิทยาการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดประสบการณ์ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก การประเมินพัฒนาการตลอดจนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก็จะเป็นพื้นฐานความรู้ที่ส่งผลให้ครูปฐมวัยสามารถเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย สิ่งสำคัญแท้จริงที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในลำดับต่อมาคือ 2) ความพร้อมในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ในการปฏิบัติงานนั้นครูปฐมวัยจะต้องมีความพร้อมในการจัดเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย โดยครูต้องมีการศึกษาผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแต่ละคนเพื่อวิเคราะห์ผู้เรียนแล้วนำจัดเตรียมวางแผนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเน้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมสื่อที่หลากหลายและเพียงพอกับจำนวนเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เตรียมแหล่ง

เรียนรู้และประสานความร่วมมือกับชุมชนในการให้ความรู้ เตรียมเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล เตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาเรียนร่วมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เตรียมความพร้อมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก วางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กปฐมวัย และการจัดเตรียมธุรการในชั้นเรียนและเอกสารประกอบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัย 3) ทักษะการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนตามแผนประสบการณ์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เด็กเรียนเรียนรู้รายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ มีทักษะการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการคิดของเด็กสามารถดึงประสบการณ์เดิมของเด็กเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ได้ ใช้ภาษาในการอธิบายได้ถูกต้องชัดเจน ใช้สื่อหรือนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก วางเงื่อนไขและเสริมแรงทางบวกให้กับเด็กได้ สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ มีการสังเกตประเมินพัฒนาการเด็กและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินพัฒนาการได้อย่างเป็นระบบและนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กต่อไป สอดคล้องกับ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2555) ที่ทำการศึกษาวิจัยคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ 4 พบว่า คุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิต มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ และด้านประสิทธิภาพทางวิชาการ โดยระบุถึงด้านประสิทธิภาพทางวิชาการประกอบด้วย ความรู้ ความพร้อมและทักษะการจัดการเรียนรู้ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณลักษณะของครูปฐมวัยในการที่จะจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ และคณะ (2556) ที่กล่าวถึงสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูปฐมวัยควรพัฒนา ได้แก่ การใช้หลักสูตรปฐมวัยอย่างมีความรู้ความเข้าใจ การวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อเพื่อพัฒนาผู้เรียน การประเมินพัฒนาการผู้เรียนตามสภาพจริง การใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านบุคลิกภาพเป็นลำดับถัดมาซึ่งก็มีความสำคัญในการหล่อหลอมและพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยเช่นกัน

จากการอภิปรายผลการศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยและการรับรู้ของครูปฐมวัยนั้นทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ครูปฐมวัยทุกคนต้องมีเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พิทักษ์ โสตถยาคม และคณะ (2561) ที่ทำการ

วิจัยปัจจัยเงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ของครูมุมมองของครูผู้นำและผู้บริหารโรงเรียน พบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขของการจัดการเรียนรู้ของครู มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตวิญญาณความเป็นครู ทักษะการจัดการเรียนรู้และความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบและปัจจัยภายนอก ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อเกื้อหนุนและลดอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามของผู้บริหาร แรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นในการผลิตครูของสถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องผลิตนักศึกษาครูเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย กล่าวคือ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาครูเกิดความพร้อมในการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูปฐมวัย ทั้งมีทักษะการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย การปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับการเป็นครูปฐมวัย ต้องฝึกฝนตนเองให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพครูเพื่อที่จะสามารถเป็นครูปฐมวัยที่มีคุณภาพต่อไป ดังนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)ที่ระบุถึงแนวปฏิบัติสำหรับครูปฐมวัย ครูคุณภาพ ครูเพื่อศิษย์ นั้น ต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู เชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะทางสมอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่น กล้าเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีกว่า เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่พึ่งทางใจและมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ในขณะที่ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย พบว่า มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทุกองค์ประกอบ และองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยไปใช้ดังนี้ 1. ผลการวิจัยเป็นการยืนยันคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ ซึ่งแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่จำเป็นที่จะส่งผลให้ครูปฐมวัยสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัยสามารถนำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยกำหนดเป็นเป้าหมายของหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย พัฒนานักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณลักษณะดังกล่าว โดยสอดแทรกคุณลักษณะดังกล่าวสู่รายวิชาและกิจกรรมของนักศึกษาครูปฐมวัย 3. ผลการวิจัยนี้ทำให้ตระหนักในความสำคัญและการเชื่อมโยงของคุณลักษณะครูปฐมวัยแต่ละองค์ประกอบ ดังนั้นการผลิตและพัฒนาครูปฐมวัยจำเป็นต้องสร้างคุณลักษณะด้านความรู้ความเข้าใจทางวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการเห็นความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน ซึ่งถ้าเตรียมความพร้อมดี ก็จะทำให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมจากประสบการณ์การปฏิบัติงาน ซึ่งต้องควบคู่กับการพัฒนาบุคลิกภาพตลอดจนการยึดถือคุณธรรม จริยธรรมสู่การปฏิบัติหน้าที่ครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้ 1. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามทัศนะของผู้บริหารและผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัย 2. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะครูปฐมวัยที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เพื่อจัดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและผู้เรียน 3. ควรมีการพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจะเป็นครูปฐมวัยในอนาคต 4. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะครูปฐมวัยในระดับนานาชาติ เพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาครูปฐมวัยไทยสู่ระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2540). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทครูปฐมวัยในทศวรรษหน้า. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 1(3), 63-73.

คุรุสภา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2560 จาก http://www.educ.su.ac.th/images/curriculum/

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2555). การศึกษาคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ 4. วารสารครุศาสตร์, 39(2), 1-10.

เฝาชี ล่าเต๊ะ. (2564). ละเมิดสิทธิหนูทำไม...เสียงเล็กๆที่ถูกมองข้ามในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก https://www.amnesty.or.th/latest/blog/865/

ประกฤติยา ทักษิโณ. (2559). เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย LISREL และ MPLUS ความรู้พื้นฐานก่อนการวิเคราะห์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิทักษ์ โสตถยาคม และคณะ. (2561). ปัจจัยเงื่อนไขการจัดเรียนรู้ของครู มุมมองของครูผู้นำและผู้บริหารโรงเรียน. Veridien E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(1), 759-772.

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ). (2546). ธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: สานอักษร.

พรทิพย์ เอี่ยมประเสริฐ และคณะ. (2556). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. การประชุมสัมมนาการบริหารศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2563). นโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2564 จากhttps://moe360.blog/2020/09/23/early-childhood/

ศรีสุดา นามจิต และคณะ. (2554). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 1(1), 35-40.

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2560). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย. โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สุนทร เทียนงาม. (2559). การวิเคราะห์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นครูปฐมวัยใน

ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(1), 90-106.

สุวิมล ติรกานันท์. (2553). การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การยูนิเซฟ. (2565). การคุ้มครองเด็ก ไม่ควรมีเด็กคนใดต้องใช้ชีวิตอย่างหวาดกลัว. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก https://www.unicef.org/thailand/th/ภารกิจของยูนิเซฟ/การคุ้มครองเด็ก

Boivin, M., & Hertzman, C. (2012). Early Childhood Development: adverse experiences and developmental health. Royal Society of Canada - Canadian Academy of HealthSciences Expert Panel. Ottawa, ON: Royal Society of Canada Retrieved January 16, 2016, from: https://rsc-src.ca/sites/default/files/pdf/ECD%20Report_0.pdf

Colker, L., J. (2008). Twelve characteristics of effective early childhood teachers. Beyond the Journal; Young children on the Web, 63(1), 1-6.

Hair, J.F. et al., (2010). Multivariate data analysis. (7 th ed.). New Jesey: Pearson Education.

Harvard University, Center on the Developing Child. (2007). The Science of Early Childhood Development (InBrief). Retrieved September 12, 2016, from: https://developingchild.harvard.edu/resources/inbrief-science- of-ecd/

T.I.M.E. KIDS. (2019). The Triad-school, Parents and Teachers-role in Shaping a Child. Retrieved November 8, 2020, from https://timekidspreschools.in / parenting- blog/ ? p= 383&fbcid= lwARILYiqgMnK9gOsoYJVd0ok7lESKNf0YhmLB-UOL_PGOks7jjwHw470a6yE

Traverso-Yepez, M. (2017). The Lifelong Impact of Early Experiences and Its Connection with Mental and Physical Health. Newfoundland Quarterly, 109(4), 46-49.

บทความวิชาการ

การจัดการทุนมนุษย์: ยุคเจเนอเรชั่นวาย*
HUMAN CAPITAL MANAGEMENT: GENERATION Y

สุภาภรณ์ โสภา
Supaporn Sopa
ภัชลดา สุวรรณนวล
Patchlada Suwannual
พระครูภาวนาจันทคุณ
Phrakhru Phawanachanthakhun
พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์
Phrasmu Chawalit Suwannachan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Thailand
พระปลัดฤทธิพร จารุวณฺโณ (ทุมสุวรรณ)
Phra Paladritthiphon Jaruwanno (Tumsuwan)
วัดหัวถนน ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
Wat Hua Thanon, Prik Sub-district, Sadao District, Songkhla Province, Thailand
E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการทุนมนุษย์ยุคเจเนอเรชั่นวาย คนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งองค์ความรู้ ทำให้มีความอดทนเริ่มน้อยลง สมาธิสั้นขึ้น และเปลี่ยนงานบ่อย คนเจนนี้ไม่ชอบชนชั้น หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อมๆ กับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้องเข้าออฟฟิศให้ปวดหัว ขอให้วัดกันที่ผลงาน ไม่ต้องการเวลาทำงานที่แน่นอนและงานหนักต้องมาพร้อมกับผลตอบแทนที่ตนพอใจ ซึ่งตรงนี้หมายถึงการทำงานและใช้ชีวิต โดยเด็กยุคนี้ชอบการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก มีวิถีการดำเนินชีวิตที่รวดเร็ว มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการการยอมรับ ชอบความท้าทายและอยากรู้อยากเห็นแต่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าจึงมักมีเงื่อนไขในการทำงานเสมอ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างเร่งด่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำและมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ดังนั้นกระบวนการจัดการทุนมนุษย์

* Received March 29, 2022; Revised April 8, 2022; Accepted April 18, 2022

แบ่งออกเป็น 3 ระยะ 1) ระยะการได้มา โดยการสรรหาในระบบอินเตอร์เน็ต การคัดเลือก และการปฐมนิเทศ 2) ระยะการดูแลรักษา การประเมินผลงาน การจัดวางคนให้เหมาะสมกับงาน การฝึกอบรมและพัฒนา การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย และ 3) ระยะการออกจากงาน การช่วยเหลือและกำกับการออกจากองค์การ สรุปแฟ้มประวัติการจ้างงาน การดำเนินการเรื่องการจ่ายเงินก่อนออกจากงาน และการสัมภาษณ์ก่อนออกเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของการลาออก
คำสำคัญ : การจัดการ, ทุนมนุษย์, เจเนอเรชั่น วาย

Abstract

This article aims to Studying human capital management in the Generation Y era These people are born with modern technology. Including knowledge Causing a lesser patience Hyperactivity And change jobs frequently Jane does not like class. Find a job that you like to do while having a comfortable life at the same time. With high compensation You don't have to go to the office for a headache. Ask to measure each other at the results. They do not need a fixed working time and their hard work comes with satisfactory rewards. This means working and living. In which children today like to work as a team Because it grew up in an era of high economic growth and great technological advancement. Have a fast lifestyle Has a high individuality Need recognition Like a challenge and inquisitive, but sensitive to stimuli, there are always conditions at hand. This resulted in an accelerated consumption behavior, prioritizing thought processes over memorization, and the ability to multitask. Therefore, the human capital management process is divided into three phases: 1) acquisition phase through internet recruitment, selection and orientation; 2) maintenance phase. Performance evaluation Appropriate people placement for the job Training and development Compensation and Benefits Management Health care and safety, and 3) phase of work Assisting and directing the exit from the organization Summary of employment history files Processing of payments before leaving work And pre-leave interviews to gather relevant information and reasons for resignation.
Keywords: Management, Human Capital, Generation Y

บทนำ

องค์การส่วนใหญ่มักจะมีทุนพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เงินทุน ทรัพยากร เทคโนโลยี ความสามารถในการเข้าถึงตลาด เหมือนๆ กัน ดังนั้นทุนที่จะช่วยให้องค์การมีความแตกต่างที่มีลักษณะเฉพาะตัว คือ “ทุนมนุษย์” ซึ่งหมายความว่าองค์การจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานอันเกิดจากการคงความสามารถไว้ หรือได้มาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับทุนมนุษย์เป็นสำคัญ (Penrose, 1959) เนื่องจากองค์การที่มีทุนมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงจะเป็นองค์การที่มีความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน และมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่าทุนมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดของการผลิตของระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ ส่วนในระดับองค์การนั้นพบว่าทุนมนุษย์นั้นมีผลกระทบในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

ทรัพยากรมนุษย์ หรือ คน จึงเป็นทรัพยากรในการจัดการที่สำคัญที่สุดคือ เพราะเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยสามารถเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะทางด้านความคิดและการกระทำ สามารถผลักดันภารกิจทั้งหลายขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการของผู้บริหาร ที่จะสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจหรือการกระตุ้นให้คนในองค์กรมีแรงจูงใจการปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ดังนั้น คน จึงเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของขององค์การ และเป็นปัจจัยในการกำหนดโอกาสการเจริญเติบโตขององค์กรได้ แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละองค์การ ก็สร้างปัญหาเกิดขึ้นหลายลักษณะให้แก่องค์การเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งในลักษณะที่เกิดจากระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากร การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร และการขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพราะหากไม่ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบนั้นจะก่อให้เกิดผลเสียต่อองค์กรในอนาคตได้ เพราะผลที่ได้รับจากการจัดการเหล่านั้นจะยังไม่สอดคล้องกับความสำเร็จหรือเป้าหมายขององค์การ (ชัชชัย พันธุ์เกตุ, 2564) ดังนั้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นการจัดการความหลากหลายของมนุษย์ในหลายๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทัศนคติรวมถึงความแตกต่างขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่สำคัญที่สุด คือ ช่วงของอายุหรือยุคของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งคนในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นล้วนผ่านการถูกเลี้ยงดูเติบโตมาท่ามกลางสภาพแวดล้อม ความเจริญก้าวหน้าทางด้านสังคม และเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน เมื่อเติบโตขึ้นมาทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัยก็จะต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้มีผู้ศึกษาเรื่องราวของคนในแต่ละรุ่นที่เกี่ยวพันกับยุคสมัย หรือที่เรียกกันว่า เจเนอเรชั่น (Generation) (นพพล นพรัตน์, 2564) เพื่อที่จะได้รู้ถึงลักษณะเด่น พฤติกรรมธรรมชาติของนิสัยในการใช้ชีวิตของคนเจเนอเรชั่นวาย ว่าเป็นอย่างไรหรือบางคนเรียกกลุ่ม

Millennium คือ เกิดช่วงยุคปี ค.ศ. 2000 คนเหล่านี้เกิดขึ้นมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ของโลกในเรื่องเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเตอร์เน็ตความเร็วสูง เป็นยุคที่การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วและมีต้นทุนไม่สูงมาก คนกลุ่มนี้ได้รับการดูแลจากครอบครัวอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุผลพ่อแม่มีการมีงานทำเป็นหลักฐานมั่นคง สามารถให้สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ลูกได้อย่างเต็มที่ ให้การศึกษาที่สูงเท่าที่เป็นไปได้ คนเจเนอเรชั่นวายเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความเพียบพร้อม ความสะดวก ความง่าย และข้อจำกัดที่ลดน้อยลงมากกว่ายุคก่อน คนยุคนี้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว พวกเขาสามารถหาข้อมูลมาหักล้างคำสอนของพ่อแม่หรือใครก็ตามได้อย่างทันที ทำให้ คนเจเนอเรชั่นวาย ค่อนข้างมีความมั่นใจในตนเองสูงมาก และไม่ชอบอยู่ในกฎ หรือ ระเบียบที่เคร่งครัด ชอบการใช้ชีวิตแบบอิสระ ไม่ติดกับกรอบใดๆ ทำให้เป็นกลุ่มคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นตัวของตัวเองสูงมาก ชอบให้คนเอาใจใส่ เหมือนพ่อแม่ดูแลพวกเขา ไม่ชอบทำงานหนัก แต่ชอบทำงานที่ท้าทายความสามารถ อยากก้าวหน้าเร็วในขณะที่อายุยังน้อย เป้าหมายไม่ใช่การเข้าทำงานในบริษัทขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง แต่หวังที่จะเป็นเจ้าของธุรกิจของตนเองที่สามารถควบคุมดูแลได้ไม่ยากนัก ปัจจุบันคนเจเนอเรชั่นวาย เริ่มเข้าสู่การทำงานในองค์การมากขึ้นพฤติกรรมและความต้องการด้านการทำงานก็จะเป็นในแบบฉบับของตนเอง แตกต่างจากบุคลากรเจเนอเรชั่นอื่นในองค์การ ส่งผลให้กลุ่มคนเจเนอเรชั่นวายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงงานบ่อยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ (ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ, 2561) ได้มีการเผยผลสำรวจกลุ่มคนเจเนอเรชั่นวายทำงานเฉลี่ยแห่งละ 2 ปี 5 เดือน สั้นกว่าเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ ซึ่งทำงานเฉลี่ย 5 ปี 5 เดือน ซึ่งเจเนอเรชั่นวายให้เหตุผลถึงการเปลี่ยนแปลงงานบ่อยโดยเกิดจากมีความต้องการที่จะร่วมงานในองค์การขนาดใหญ่มีความมั่นคงค่าตอบแทนในการดำเนินงาน และสวัสดิการที่เพิ่มสูงขึ้น การเรียนรู้ความต้องการของคนกลุ่ม เจเนอเรชั่นวายอย่างลึกซึ้ง ก็จะสามารถสร้างแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้ใช้ศักยภาพที่มีอย่างถูกต้องและอย่างเต็มที่เพราะคนเจเนอเรชั่นวายนี้ จะเป็นช่วงชีวิตของคนวัยทำงานที่กำลังจะเติบโตเพื่อก้าวสูงระดับผู้นำขององค์กรต่อไปในอนาคตและเป็นพลังขับเคลื่อนองค์การในอนาคตได้

ความหมายของการจัดการทุนมนุษย์

การจัดการทุนมนุษย์ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การจัดการทุนมนุษย์ เป็นการใช้ทุนมนุษย์เพื่อให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (Mondy & Noe, 1996) หรือการจัดการบุคลากรในองค์การ โดยให้ความสำคัญในศักดิ์ศรี ความเป็นคนและต้องทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม (William Werther & Kiath David, 1985) ในขณะที่ คลาร์ค (Clark, 1992) มีแนวคิดของการจัดการทุนมนุษย์ว่า เป็นการจัดการความสัมพันธ์ของคนงานและผู้บริหาร โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้

องค์การบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การจัดการทุนมนุษย์ให้ความสำคัญกับการจัดการความสัมพันธ์ ที่ไม่ใช่เป็นการจัดการบุคคล (2) การจัดการทุนมนุษย์มุ่งเน้นที่เป้าประสงค์ขององค์การ เมื่อวัตถุประสงค์ขององค์การเปลี่ยนแปลงไป การจัดการความสัมพันธ์ดังกล่าวก็จะเปลี่ยนด้วย และ (3) วัตถุประสงค์หลักของการจัดการทุนมนุษย์ควรมุ่งที่องค์การ ส่วนสมาชิกขององค์การแต่ละคนจะเป็นวัตถุประสงค์รอง นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้ แนวคิดการจัดการทุนมนุษย์แตกต่างกัน เป็นต้นว่า การบริหารทุนมนุษย์ในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังล้าหลังอยู่ ซึ่งปัญหาและอุปสรรค ที่ขัดขวางความก้าวหน้าของประเทศไทย คือ การขาดการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งจะสังเกตได้ว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกข้าว แต่ผลผลิตต่อไร่นั้นต่ำกว่าประเทศอื่นๆในโลกหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของไทยตกต่ำลงเพราะไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการที่จะปรับปรุงผลิตภาพให้ดียิ่งขึ้น ขณะที่ประเทศจีนกำลังพัฒนาเทคโนโลยี Bio-Tech รวมทั้งการพัฒนาพันธุกรรมของข้าวและพืชผักธัญญาหาร ซึ่งในที่สุดหากประเทศไทยยังไม่เริ่มที่จะพัฒนาเทคโนโลยีให้เท่าทันประเทศอื่น จะทำให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรงตามมา ก็คือในเมื่อผลิตภัณฑ์ของไทยมีคุณภาพ มีรูปแบบที่สู้ประเทศคู่แข่งไม่ได้ ก็ต้องมีการลดราคาเพื่อให้สามารถขายได้ และการลดราคาที่ลดไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็จะทำให้เกิดการขาดทุน และทำลายวงจรธุรกิจทั้งระบบในที่สุด (วิโรจน์ ลักขณาอดิศร, 2552)

การจัดการทุนมนุษย์ในองค์การว่า ทรัพยากรหมายถึงคนหรือกลุ่มคน ซึ่งเป็นคนที่มีค่ามากที่สุดในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน เมื่อนำคำ 2 คำมารวมกัน ก็คือการจัดการทุนมนุษย์ ก่อนหน้านั้นก็มีการเรียกชื่อให้ต่างกันออกไป เรียกว่าการใช้ประโยชน์ทุนมนุษย์หรือการบริหารบุคลากร บางครั้งบอกว่าการจัดการทุนมนุษย์หมายถึงกิจกรรมหรือ การปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน กำลังคน การจัดคนให้เข้ากับตำแหน่ง การเลือกสรรหรือการคัดเลือก การเลื่อน ลด ปลด ย้าย หรือการปูนบำเหน็จรางวัล วินัย การลงโทษ การดำรงรักษาคนเอาไว้การพัฒนา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552) ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึงบุคคลซึ่งมีความพร้อม มีความจริงใจ และสามารถที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การหรือเป็นบุคคลในองค์การที่สามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารงานและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ องค์การมีหน้าที่ในการบริหารทุนมนุษย์ เพื่อให้ปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (ธงชัย สันติวงษ์ และสมชาย หิรัญกิตติ,2548)

สรุปได้ว่า การจัดการทุนมนุษย์ ได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากมีการให้ความสำคัญว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใดๆ มาทดแทนได้ มนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากมนุษย์มีสมอง มีความรู้สึกนึกคิด และมีจิตวิญญาณ การจัดการทุนมนุษย์ มีความแตกต่างจากทรัพยากรอื่นๆ ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของคนงาน การให้เกียรติ และการปฏิบัติต่อกัน

เยี่ยงมนุษย์ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของคนงานด้วย โดยเป้าหมายการจัดการจะเน้นที่การสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นโดยการใช้ศักยภาพของมนุษย์ที่จะทำให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ความสำคัญของการจัดการทุนมนุษย์

การบริหารองค์การ มนุษย์นับเป็นทรัพยากรสำคัญที่จำเป็นและต้องใช้ทุนมนุษย์จำนวนมากในหลากหลายหน้าที่ เพราะทุนมนุษย์จะเป็นผู้สร้างสรรค์งานบริการและเป็นผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ที่เน้นคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการที่จะได้มาซึ่งทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพการพัฒนาและการรักษาทุนมนุษย์ให้ทำงานให้กับองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการออกจากองค์การไปด้วยดีนั้น ล้วนต้องอาศัยการจัดการทุนมนุษย์ที่ดี ดังนั้น การจัดการทุนมนุษย์มีความสำคัญกับการบริหารองค์การดังต่อไปนี้คือ (Hyun, 2010)

1. ทำให้มีบุคลากรทำงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะต้องมีการวางแผนทุนมนุษย์ โดยมีการทำนายความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคต ซึ่งต้องสัมพันธ์กับทิศทางและแผนงานขององค์การ ตลอดจนกิจกรรมขององค์การที่คาดว่าจะมีในอนาคต นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงตลาดแรงงานของทุนมนุษย์ เพื่อที่จะคาดการณ์ได้ว่าองค์การมีความต้องการทุนมนุษย์ประเภทใด จำนวนเท่าใด เมื่อใด ทำให้สามารถวางแผนการรับคนเข้าทำงาน การฝึกอบรมและพัฒนา และการหาทรัพยากรอื่นมาทดแทนถ้าจำเป็น ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีบุคลากรทำงานอย่างเพียงพอตามความจำเป็น และมีบุคลากรที่ทำงานในหน้าที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการขยายหรือหดตัวของธุรกิจขององค์การ ส่งผลให้องค์การสามารถดำเนินงานไปได้ตามทิศทางและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2. ทำให้ได้คนดีและมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์การ การจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะนำมาสู่กระบวนการสรรหา คัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งบุคคลที่เป็นคนดีและมีความสามารถสอดคล้องกับความต้องการขององค์การ

3. ทำให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์ การฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์นับเป็นบทบาทหนึ่งของการจัดการทุนมนุษย์ ซึ่งการฝึกอบรมและพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับคนที่ทำงานในองค์การ ทั้งคนที่รับเข้ามาทำงานใหม่และคนที่ทำงานอยู่เดิม เพื่อเพิ่มศักยภาพของทุนมนุษย์เหล่านี้ให้ทำงานได้ ทำงานเป็น ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำงานได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ในการบริหารองค์การ

4. ทำให้มีการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม การจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะทำให้เกิดการพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมกับการ

ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นการดึงดูดและรักษาคนให้คงอยู่กับองค์การ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับองค์การ

5. ทำให้เกิดการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคลากร ในการจัดการทุนมนุษย์จะมีการวางกฎระเบียบด้านวินัยของบุคลากรหรือคนทำงานให้เป็นไปตามสภาพลักษณะงานและวัตถุประสงค์ขององค์การ

6. ทำให้เกิดการประเมินผลงานของบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนคนทำงานดี การจัดการทุนมนุษย์ที่มีการกำหนดกระบวนการประเมินผลงานของบุคคลากรที่ดีและเป็นธรรม จะส่งผลให้มีการให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานดี และการลงโทษผู้ที่ปฏิบัติงานไม่ดีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนทำงานด้วยกันและคนทำงานกับผู้บริหาร เนื่องจากการจัดการทุนมนุษย์จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทำงานด้วยกัน และระหว่างคนทำงานกับผู้บริหารหรือแรงงานสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และเป็นการลดความขัดแย้งและกรณีพิพาทต่างๆ ที่จะส่งผลลบต่อองค์การ

สรุปได้ว่า การจัดการทุนมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์การ ทำให้มีบุคลากรทำงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง ทำให้ได้คนดีและมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์การ ทำให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์ เช่น การฝึกอบรม ทำให้มีการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคลากร ทำให้เกิดการประเมินผลงานของบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนคนทำงานดี ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนทำงานด้วยกันและคนทำงานกับผู้บริหาร

กระบวนการจัดการทุนมนุษย์

หกระบวนการจัดการทุนมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะสำคัญ ตั้งแต่การได้คนมาทำงานในองค์การ (Acquisition) การดูแลรักษาให้คนในองค์การทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล (Retention) และการดูแลการออกจากงานของคนงาน (Separation) โดยในแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมย่อยที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งในกระบวนการจัดการทุนมนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานด้วย (Ciisio, Wayne F. 2003; Cornelius, Nelarine, 2001)

1. ระยะการได้มา (Acquisition)

ระยะการได้มาซึ่งทุนมนุษย์ที่จะเข้ามาทำงานใน จะประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญในการบริหารทุนมนุษย์ ได้แก่ การวางแผนทุนมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก และการปฐมนิเทศคนเข้ามาทำงานใหม่

1.1 การวางแผนทุนมนุษย์ (Human Capital Planning) เป็นกิจกรรมการจัดการทุนมนุษย์ขั้นตอนแรกก่อนที่จะมีการสรรหา การคัดเลือกและการบรรจุพนักงานเข้าทำงาน ซึ่งการวางแผนทุนมนุษย์ เป็นการพยากรณ์ความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคต ทั้งในด้านจำนวนและทักษะความสามารถเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีทุนมนุษย์ใช้ตามความต้องการขององค์การ การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากองค์การมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ ดังนั้นความต้องการทุนมนุษย์ขององค์การจึงมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งเช่นกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคตที่สำคัญขององค์การ ได้แก่ การเจริญเติบโตขององค์การ และการออกจากงานของคนงาน เช่น ความต้องการใช้บริการของลูกค้าเพิ่มขึ้น มีการขยายบริการ หรือเพิ่มคุณภาพและระดับความสามารถในการทำงานขึ้น รวมทั้งการลาออก การให้ออก และการเกษียณของคนงานเก่า หากขาดการวางแผนที่ดีจะทำให้คนงานที่มีอยู่เก่าและคนงานที่รับใหม่มีไม่เพียงพอ หรือบางครั้งเกินความต้องการขององค์การได้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การ หรือส่งผลต่อค่าใช้จ่ายขององค์การในกรณีที่มีคนเกิน เป็นต้น

กระบวนการวางแผนทุนมนุษย์จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อุปสงค์ (Demand) ด้านทุนมนุษย์จากแผนธุรกิจและแผนกิจกรรมที่จะมีในอนาคตเพื่อสามารถคาดการณ์ความต้องการในอนาคตในขณะเดียวกันต้องวิเคราะห์อุปทาน (Supply) ด้านทุนมนุษย์ประเภทต่างๆ ที่องค์การต้องการในอนาคต ทั้งทรัพยากรที่มีอยู่เดิมในองค์การ เช่น การเลื่อน การโอนย้ายตำแหน่งคนงานที่มีอยู่เดิม และจากตลาดแรงงานภายนอกองค์การ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ผู้บริหารคาดการณ์ได้ว่าจะมีคนงานขาดหรือเกินในอนาคต ถ้าคาดว่าจะขาดคนงาน จำเป็นต้องวางแผนการสรรหา การฝึกอบรมพัฒนา การเพิ่มผลผลิตของคนงานเดิม หรือการใช้ทรัพยากรทางเลือกอื่นๆ ถ้าทำได้ ส่วนในกรณีที่คาดการณ์ว่าจะมีคนงานเกินจำเป็นต้องวางแผนการลดคนงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้เกษียณก่อนกำหนด หรือการขยายงานให้สอดคล้องกับจำนวนคนงานเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งเมื่อวางแผนการเพิ่มหรือลดคนแล้ว จะต้องมีการกำหนดงบประมาณที่จะใช้ และมาตรฐานทุนมนุษย์ที่ต้องการ เช่น จำนวนคนงาน ความรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการ รวมถึงการกำหนดวิธีการควบคุมให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

ถึงแม้ว่าการวางแผนจะถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ในระยะของการได้มา แต่การวางแผนทุนมนุษย์จะต้องมองภาพรวมของกระบวนการ

จัดการทุนมนุษย์ คือ ทั้งการได้มา การดูแลรักษา และการออกจากงาน เพราะทั้ง 3 ระยะต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

1.2 การสรรหา (Recruitment) การสรรหา เป็นกระบวนการค้นหาและชักจูงให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามต้องการมาสมัครทำงาน เพื่อองค์การจะได้ทำการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดเข้าทำงานต่อไป การสรรหาสามารถทำได้ทั้งจากแหล่งภายในองค์การเอง เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การโอนย้าย หรือจากแหล่งภายนอกองค์การก็ได้ ซึ่งทั้งสองแหล่งมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะใช้วิธีการสรรหาว่าจ้างคนใหม่เข้ามาทำงาน ผู้บริหารองค์การควรพิจารณาทางเลือกอื่นๆ ก่อน เช่น การให้คนงานที่มีอยู่ทำงานล่วงเวลา หรือการจ้างคนงานชั่วคราวหรือทำงานบางเวลา เพื่อไม่ให้เป็นภาระในการจัดการทุนมนุษย์ในระยะยาว แต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่มีทางเลือกอื่น จำเป็นต้องสรรหาคนใหม่เข้ามาทำงานในองค์การ สามารถใช้วิธีการสรรหาได้หลายวิธี คือ

1) การให้ผู้สมัครมาสมัครเอง (Walk In) ซึ่งเหมาะกับสถานที่ที่มีชื่อเสียงและตั้งอยู่ในที่ผู้สมัครสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2) การให้คนงานเดิมแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดมาสมัคร

3) การโฆษณาผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารวิชาชีพ วิทยุ หรือโทรทัศน์

4) การแจ้งผ่านสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรในตำแหน่งที่องค์การต้องการ

5) การแจ้งผ่านสมาคมวิชาชีพของงานที่ต้องการ เช่น แพทย์สภา หรือสภาการพยาบาล สมาคมฯ

6) การแจ้งผ่านศูนย์จัดหางาน ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ที่กรมการจัดหางาน หรือสำนักงานจัดหางานของเอกชน เป็นต้น

7) การทาบทามบุคคลที่เป็นที่รู้จักดีอยู่แล้วและทำงานที่องค์การหรือองค์การอื่น ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถและประสบการณ์ตรงตามที่ต้องการ วิธีนี้เหมาะกับตำแหน่งงานในระดับสูง

8) การให้บริษัทค้นหาผู้บริหาร (Executive Search Firms) เป็นบริษัทที่ทำหน้าที่ค้นหาบุคคลที่มีความสามารถและประสบการณ์สูงในตำแหน่งที่ต้องการรับ ซึ่งมักเป็นตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะค้นหาและทาบทามบุคคลดังกล่าว (Headhunters) ที่ทำงานอยู่ในองค์การอื่นให้มาทำงานกับองค์การที่ต้องการ ซึ่งมักได้คนที่ความสามารถสูงและมาทำงานได้ทันที แต่ต้องเสียค่าบริการในอัตราสูง

1.3 การคัดเลือก (Selection) การคัดเลือก เป็นการกลั่นกรองผู้สมัครงาน เพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตำแหน่งงานว่างที่เปิดรับ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการสรรหาได้ผู้มาสมัครงานในจำนวนที่พึงพอใจแล้ว กระบวนการคัดเลือกที่ดีจะทำให้ได้คนที่เหมาะสมกับงานที่ต้องการ หรือ Put the Right Man on The Right Job นั่นเอง

ขั้นตอนการคัดเลือกอาจแตกต่างกันไปในแต่ละองค์การและในแต่ละตำแหน่ง เช่น บางองค์การอาจไม่มีการสัมภาษณ์ขั้นต้นแต่ใช้วิธีการทดสอบข้อเขียนก่อนโดยเฉพาะตำแหน่งที่มีคนสมัครจำนวนมากเพื่อคัดกรองคนที่เหมาะสมให้เหลือน้อยลง หรือบางตำแหน่งอาจใช้วิธีการทดสอบภาคปฏิบัติ เช่น ตำแหน่งพนักงานธุรการ อาจให้ทดสอบการพิมพ์ หรือการใช้คอมพิวเตอร์ บางตำแหน่งที่มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพไว้แน่นอนแล้ว เช่น แพทย์ พยาบาล หรือเภสัชกร อาจพิจารณาจากใบประกอบวิชาชีพแทนการสอบ

สำหรับการสัมภาษณ์เพื่อจ้างงาน นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพราะสามารถรวบรวมข้อมูลของผู้สมัครในลักษณะการเผชิญหน้า จึงมีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงตามเป็นจริงได้มาก เพราะสามารถสังเกตปฏิกิริยาประกอบการสัมภาษณ์ได้ด้วย ซึ่งการสัมภาษณ์นอกจากจะได้ข้อมูลของผู้สมัครเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทักษะ ไหวพริบ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานที่สมัครแล้ว ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงบางประการเกี่ยวกับลักษณะงานในองค์การ เพื่อให้ผู้สมัครพิจารณาว่าตรงตามที่คาดหวังหรือไม่ เมื่อจบการสัมภาษณ์ควรให้ผู้สมัครประเมินตนเองว่า เหมาะสมกับตำแหน่งที่จะรับหรือไม่

1.4 การปฐมนิเทศ (Orientation) ภายหลังการคัดเลือกแล้ว การแนะนำตัวและการปฐมนิเทศพนักงานใหม่เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการต่อไป วัตถุประสงค์ของการปฐมนิเทศ คือ เพื่อให้พนักงานใหม่เข้าใจปรัชญาและวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการรับรู้เกี่ยวกับองค์การและบทบาทของตนเองอย่างถูกต้อง ได้เรียนรู้วิธีการทำงานและวัฒนธรรมขององค์การ ตลอดจนรู้จักเพื่อนร่วมงานใหม่และสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยองค์การควรให้ข้อมูลแก่พนักงานใหม่ในเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ขององค์การ สภาพทางกายภาพขององค์การ โครงสร้างการบริหาร แนวปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยและอัคคีภัย บริการด้านสุขภาพและบริการช่วยเหลืออื่นๆ นโยบายสำคัญและสิทธิประโยชน์ที่พนักงานจะได้รับ รวมถึงช่วงเวลา วิธีการ และผู้ทำหน้าที่ให้การดูแลฝึกอบรมและทดลองงานของพนักงานงานใหม่ ซึ่งการปฐมนิเทศที่ดีจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้พนักงานใหม่สามารถเรียนรู้การทำงานและมีพฤติกรรมตามที่องค์การคาดหวัง

2. ระยะการดูแลรักษา (Retention)

ระยะการดูแลรักษาทุนมนุษย์ที่ทำงานในองค์การ มีจุดประสงค์เพื่อให้ทุนมนุษย์สามารถทำงานได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การประเมินผล

งาน การจัดวางคนการฝึกอบรมและพัฒนา ระเบียบวินัย การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การช่วยเหลือให้คำปรึกษาการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย

2.1 การประเมินผลงาน (Performance Appraisal) การประเมินผลงานเป็นระบบการวัดผลงานของบุคคลที่ทำได้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการประเมินผลงานของพนักงานเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับผลงานของพนักงานแต่ละคนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน การบริหารค่าตอบแทน การพิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือการโอนย้ายหน้าที่ การฝึกอบรมและพัฒนา และการวางแผนทุนมนุษย์ ซึ่งการประเมินผลงานสามารถดำเนินการได้ 4 ลักษณะ คือ (1) การประเมินผลงานเพื่อบรรจุหลังการทดลองงาน (2) การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี (3) การประเมินผลในช่วงการรักษาการในตำแหน่งก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใหม่ และ (4) การประเมินศักยภาพเพื่อการเลื่อนตำแหน่ง

2.2 การจัดวางคน (Employee Placement) ข้อมูลจากการประเมินผลงานจะทำให้ผู้บริหารนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจจัดวางคนในตำแหน่งต่างๆ ให้เหมาะกับศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การลดตำแหน่ง หรือการโอนย้าย เป็นต้น

2.3 การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพและผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ โดยใช้วิธีการฝึกอบรมและพัฒนาในรูปแบบต่างๆ สำหรับเหตุผลสำคัญที่จะต้องมีการฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์ มี 5 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดีขึ้น ซึ่งพนักงานที่ขาดทักษะที่จำเป็นในการทำงานนับเป็นความสำคัญอันดับแรกที่จะต้องได้รับการฝึกอบรม นอกจากนี้ พนักงานบางรายที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งและยังขาดทักษะและความสามารถบางประการในการดำรงตำแหน่งใหม่ ก็จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเช่นกัน (2) เพื่อช่วยให้พนักงานมีทักษะก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีองค์การ และวิธีการบริหาร เช่น เมื่อมีการปรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ จำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ในองค์การต่างๆ (3) เพื่อช่วยให้ปัญหาขององค์การได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาความขัดแย้ง คนงานลาออก การทำงานไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งการฝึกอบรมพนักงานเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ (4) เพื่อเตรียมพร้อมให้กับพนักงานที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้ทำงานในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งการจูงใจพนักงานด้วยการเลื่อนตำแหน่งให้จะต้องทำควบคู่กับการมีโปรแกรมการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานอย่างกว้างขวาง และ (5) เพื่อปฐมนิเทศพนักงานใหม่ ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดมาแล้วข้างต้น การฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์มีส่วนช่วยให้การดำเนินงานขององค์การ แผนก และองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ และช่วยให้เป้าประสงค์ของแต่ละบุคคลบรรลุด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยใน

การผลักดันและสร้างวัฒนธรรมขององค์การให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วยการฝึกอบรมและพัฒนา

2.4 ระเบียบวินัย (Discipline) เมื่อกล่าวถึงระเบียบวินัย คนส่วนใหญ่มักจะมองในด้านลบว่าเกี่ยวข้องกับการลงโทษ แต่ถ้ามองในด้านบวกระเบียบวินัยช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและทำให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และเกิดการยอมรับนโยบายและแนวปฏิบัติขององค์การ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ ทั้งนี้นโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดต้องสมเหตุสมผล และพนักงานมีความเข้าใจต่อสิ่งที่องค์การคาดหวังให้เขาปฏิบัติ รวมทั้งพนักงานต้องยอมรับในอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารที่จะออกระเบียบวินัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ดีของพนักงาน และให้การยอมรับการดำเนินการใดๆ ของผู้บริหาร เมื่อมีพนักงานละเมิดระเบียบวินัยดังกล่าว

2.5 การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Compensation and Benefits Administration) สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการรักษาคนที่ทำงานให้ทำงานตามที่มุ่งหวังและอยู่กับองค์การต่อไป โดยไม่ย้ายงาน หรือลาออก คือ การบริหารค่าตอบแทนให้แก่พนักงานได้อย่างเหมาะสม มีทั้งค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยตรง เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน และโบนัส พร้อมทั้งค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินทางอ้อม เช่น การประกันสังคม การประกันชีวิตและอุบัติเหตุ เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร เงินสะสม และเงินบำเหน็จบำนาญ และค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การให้วันหยุด การลากิจ การลาป่วย การลาพักผ่อน การให้ชุดทำงานแก่คนงาน การให้เครื่องดื่มหรืออาหารขณะขึ้นเวรบ่ายและเวรดึก เป็นต้น

2.6 การช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษา (Employee Assistance/Career Counseling) เนื่องจากทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งขององค์การ ในขณะเดียวกันทุนมนุษย์แต่ละคนต่างมีปัญหาส่วนตัว และปัญหาครอบครัวที่แตกต่างกันไป บางคนสามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ในขณะที่บางคนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองและส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการทำงาน เช่น อาจเป็นเหตุให้ต้องมาทำงานสาย หยุดงาน อารมณ์หงุดหงิดขณะทำงาน หรือเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน ดังนั้น แต่ละองค์การควรให้ความสำคัญในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาแก่คนงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้สวัสดิการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การให้บริการคลินิกคลายเครียด การจัดคลินิกเลิกบุหรี่และเลิกสุราให้แก่คนงานที่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว การให้คำปรึกษาเรื่องอาชีพ เพื่อให้คนงานมีการพัฒนาตนให้สอดคล้องกับความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคตขององค์การ

2.7 การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย (Safety and Health) นอกจากกฎหมายแรงงานที่กำหนดให้องค์การต่างๆ ต้องดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานแล้ว พนักงานขององค์การบางตำแหน่งยังต้องทำงานที่เสี่ยงภัยต่อสุขภาพ

3. ระยะการออกจากงาน

การที่พนักงานออกจากงานมีหลายสาเหตุ ได้แก่ ได้งานอื่นที่ดีกว่า การให้ออก การเกษียณอายุการทำงาน หรือเนื่องจากการเสียชีวิต โดยเฉพาะในปัจจุบันองค์การเอกชนต่างๆ หลายแห่งต้องให้คนงานออกจากงานมากขึ้น เนื่องจากได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้นทำให้ความจำเป็นต้องใช้คนทำงานในบางตำแหน่งลดน้อยลง หรือมีการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การด้วยการลดคน หรือการใช้ระบบจ้างบุคคลหรือองค์การจากภายนอก (Outsource) มาทำงานแทนการจ้างพนักงานประจำที่มีภาระเงินเดือนและสวัสดิการสูง อันเป็นการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้นั้น ยิ่งส่งผลให้การจัดการทุนมนุษย์ในระยะการออกจากงานมีความสำคัญมากขึ้น

การจัดการทุนมนุษย์ในระยะการออกจากงาน จะเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและกำกับการออกของคนงานจากองค์การ นอกจากกิจกรรมปกติที่ฝ่ายจัดการทุนมนุษย์ต้องดูแล เช่น การเก็บคืนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่องค์การเคยมอบให้พนักงานไว้ใช้งาน การเก็บกุญแจและรายงานต่างๆ สรุปแฟ้มประวัติการจ้างงาน การดำเนินการเรื่องการจ่ายเงินก่อนออกจากงาน และการสัมภาษณ์ก่อนออกเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของการลาออก ปัจจุบันหลายองค์การยังให้ความสำคัญกับกิจกรรมการวางแผนการเกษียณให้แก่พนักงานเพื่อให้คนงานมีการเตรียมพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับวัยเกษียณได้ และกิจกรรมการหางานใหม่ให้แก่คนงานในกรณีที่องค์การเดิมมีการยุบ เลิก หรือควบกับกิจการใหม่ด้วย เช่น มีการฝึกอบรมคนงานให้มีความพร้อมที่จะออกไปทำงานกับองค์การใหม่ที่ได้จัดเตรียมติดต่อไว้ให้เมื่อองค์การเดิมต้องยุบเลิก หรือการโฆษณาหางานใหม่ให้ในนามขององค์การเดิม หรือการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอาชีพทางเลือกอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือให้คนงานที่ต้องออกจากงานได้มีงานทำต่อไป

กรณีการจ่ายเงินให้แก่ทายาทของคนงานที่เสียชีวิต การจ่ายเงินชดเชยกรณีให้คนงานออกหรือปลดออก และการจ่ายเงินทุนหรือค่าครองชีพกรณีเกษียณ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานที่ได้กำหนดไว้ สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจ คือ ในกรณีที่มีคนงานออกจากงานควรให้ฝ่ายจัดการทุนมนุษย์ทำการสัมภาษณ์ก่อนออก (Exit Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานหัวหน้างาน สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ซึ่งจะทำให้ทราบจุดอ่อนและจุดแข็งของการจัดการทุนมนุษย์ขององค์การ และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการมาปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตามกระบวนการเก็บข้อมูลและรายงานข้อมูลควรเชื่อถือได้และควรเป็นความลับ

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการทุนมนุษย์แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะการได้มา ประกอบด้วย การวางแผนทุนมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก และการปฐมนิเทศ 2) ระยะการดูแลรักษา ประกอบด้วย การประเมินผลงาน การจัดวางคน การฝึกอบรมและพัฒนา ระเบียบ

วินัย การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การช่วยเหลือให้คำปรึกษา การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย และ 3) ระยะการออกจากกงาน การช่วยเหลือและกำกับการออกของคนงานจากองค์การ นอกจากกิจกรรมปกติที่ฝ่ายจัดการทุนมนุษย์ต้องดูแล เช่น การเก็บคืนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่องค์การเคยมอบให้พนักงานไว้ใช้งาน การเก็บกุญแจและรายงานต่างๆ สรุปแฟ้มประวัติการจ้างงาน การดำเนินการเรื่องการจ่ายเงินก่อนออกจากงาน และการสัมภาษณ์ก่อนออกเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของการลาออกเพื่อนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ปรับปรุงในการบริหารทุนมนุษย์โดยเสนอต่อผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ สาเหตุที่แท้จริง และแนวโน้ม เพื่อช่วยให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด ได้ดีกว่าการตั้งรับด้วยข้อมูล Turnover ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลและข้อเสนอแนะก่อนที่จะสายไป และคนทยอยลาออกจนส่งผลกับองค์การ

คุณลักษณะของคนเจเนอเรชั่น วาย

เจเนอเรชั่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับช่วงอายุและวิวัฒนาการทางสังคมตามลำดับเวลาประสบการณ์ ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน เกิดเป็นการรวมตัวกันเป็นรุ่นเดียวกัน (Mannheim,1952) นักวิชาการจึงให้ ความสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องเจเนอเรชั่น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจโครงสร้างของสังคม การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของคนรุ่นใหม่ที่กำลังเข้ามาแทนคนรุ่นเก่า ความแตกต่างของคนแต่ละเจเนอเรชั่น ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ กับสังคม ทั้งในระดับครอบครัว หน่วยงานองค์การและประเทศชาติ ดังนั้นการทำความเข้าใจ ถึงความแตกต่างระหว่างคนในแต่ละเจเนอเรชั่น ในเชิงคุณลักษณะ แนวความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ แนวโน้มพฤติกรรมในการใช้ชีวิตและวิธีการทำงานของคนทุกยุคจนเข้าใจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรและองค์การ (Glass, 2007; Mannheim,1952)

เจเนอเรชั่น วาย (Generation Y) หรือ "Gen-Y" ซึ่งเป็นคนวัยตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายถึงเริ่มทำงานใหม่ (พ.ศ.2523-2540) คนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีทันสมัยและแพร่หลาย รวมทั้งองค์ความรู้ ทำให้มีความอดทนเริ่มน้อยลง สมาธิสั้นขึ้น ชอบ Copy-Paste และเปลี่ยนงานบ่อย คนเจนนี้ไม่ชอบชนชั้น ซึ่งตรงนี้หมายถึงการทำงานและใช้ชีวิต โดยเด็กยุคนี้ชอบการทำงานเป็นทีม ทำงานร่วมกันมากกว่าฟังคำสั่งจากหัวงานหรือผู้นำอย่างเดียว และการบังคับขู่เข็ญจากพ่อแม่ (สรรเพชญ ไชยสิริยะสวัสดิ์, 2564) คนรุ่นวายหรือคน Gen Y เป็นเด็กรุ่นใหม่ต้องการเหตุผลในทุกเรื่อง คำว่า “ทำไม” จึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของพวกเขา คนกลุ่มนี้จะกล้าแสดงออก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่สนใจต่อคำวิจารณ์ มีความมั่นใจในตัวเอง ชอบทางลัด สะดวก รวดเร็ว และไฮเทคโนโลยี ทุกคำถามมีคำตอบในโลกอินเทอร์เน็ต สมัครงานผ่านอินเทอร์เน็ต คุยกันทางอินเทอร์เน็ต เป็นสาวกไอโฟน ซัมซุง สมาร์ทโฟนรุ่นต่างๆ มีเสียงเพลงเป็นเพื่อน หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อมกับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้อง

เข้าออฟฟิศให้ปวดหัว ชุดทำงานขอใส่ตามใจฉัน ขอให้วัดกันที่ผลงาน ไม่ต้องการเวลาทำงานที่แน่นอนและงานหนักต้องมาพร้อมกับผลตอบแทนที่ตนพอใจ (อุทิส ศิริวรรณ,2558) จัดเป็นกลุ่มที่มีอายุโตขึ้นมาอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นเข้าสู่วัยทำงาน จะเป็นคนที่สามารถกระโดดเข้าไปสู่วัยทำงานได้อาจจะมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปคนกลุ่มนี้จะเกิดมาพร้อมกับความสงสัยแต่เกิดมาบนความเพียบพร้อมทันสมัย เกิดมาในช่วงเวลาบ้านเมืองสงบและง่ายดายขึ้น พวกเข้าไม่รู้จักประวัติศาสตร์ไทยก่อนหน้า มีแม่บ้านคอยดูแลทำความสะอาดบ้าน มีรถที่พ่อแม่ซื้อให้ เชี่ยวชาญการท่องอินเน็ต เคเบิลทีวี และโทรศัพท์มือถือซึ่งทำให้เข้าถึงหาข้อมูลต่างๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (นิเวศน์ ธรรมะ,2552) กลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งเกิดมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน พ่อแม่มักออกไปทำงานนอกบ้านและมีจำนวนมากที่เติบโตมาในครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน มีอิสระในการใช้ชีวิตนอกบ้านน้อยกว่ากลุ่มเจเนอเรชั่นอื่น ๆ เนื่องจากพ่อแม่เห็นถึงความไม่ปลอดภัยของสังคมภายนอก ส่งผลให้เจเนอเรชั่นวายมีวุฒิภาวะหรือความเป็นผู้ใหญ่น้อยกว่ากลุ่มเบบี้บูมเมอร์สหรือกลุ่มเจเนอเรชั่นเอ็กซ์ในช่วงอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เจเนอเรชั่นวาย มีชื่อที่ใช้เรียกหลากหลาย เช่น Millennial, WHY, Dot Com หรือ KIPPERS โดยคนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก รวมถึงเป็นเจเนอเรชั่น ที่ได้รับประสบการณ์และเผชิญวิกฤตความรุนแรงทางสังคมอย่างมาก เช่น สภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจในหลายๆประเทศ เหตุการณ์ก่อการร้าย ภัยธรรมชาติที่รุนแรงและคาดไม่ถึง ส่งผลให้กลุ่มเจเนอเรชั่นวายมีวิถีการดำเนินชีวิตที่รวดเร็ว มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการการยอมรับ ชอบความท้าทายและอยากรู้อยากเห็นแต่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าจึงมักมีเงื่อนไขในการทำงานเสมอ ทำงานเพื่อวันนี้ไม่มีการวางแผนระยะยาว ไม่คำนึงถึงอนาคต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างเร่งด่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำและมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน (เดชา วัฒนะไพศาล, 2552)

สรุปได้ว่า เจเนอเรชั่นวาย คนกลุ่มนี้เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีทันสมัยและแพร่หลายรวมทั้งองค์ความรู้ ทำให้มีความอดทนเริ่มน้อยลง สมาธิสั้นขึ้น และเปลี่ยนงานบ่อย คนเจนนี้ไม่ชอบชนชั้น หางานที่ถูกใจทำโดยต้องใช้ชีวิตสบายไปพร้อมๆ กับค่าตอบแทนสูง ไม่ต้องเข้าออฟฟิศให้ปวดหัว ขอให้วัดกันที่ผลงาน ไม่ต้องการเวลาทำงานที่แน่นอนและงานหนักต้องมาพร้อมกับผลตอบแทนที่ตนพอใจ ซึ่งตรงนี้หมายถึงการทำงานและใช้ชีวิต โดยเด็กยุคนี้ชอบการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเติบโตมาในยุคที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก ได้รับประสบการณ์และเผชิญวิกฤตความรุนแรงทางสังคมอย่างมาก เช่น สภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจในหลายๆประเทศ เหตุการณ์ก่อการร้าย ภัยธรรมชาติที่รุนแรงและคาดไม่ถึง ส่งผลให้กลุ่มเจเนอเรชั่นวาย มีวิถีการดำเนินชีวิตที่รวดเร็ว มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการการยอมรับ ชอบความท้าทาย

และอยากรู้อยากเห็นแต่มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าจึงมักมีเงื่อนไขในการทำงานเสมอ ทำงานเพื่อวันนี้ไม่มีการวางแผนระยะยาว ไม่คำนึงถึงอนาคตส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างเร่งด่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดมากกว่าการท่องจำและมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

ชัยชัย พันธุ์เกตุ. (2564). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคแข่งขัน. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก http://www.hu.ac.th/academic/article/hr/chatchai.htm.

ธงชัย สันติวงษ์ และสมชาย หิรัญกิตติ. (2548). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา พานิช.

เดชา วัฒนะไพศาล. (2552). การรับรู้คุณลักษณะของเจเนอเรชั่น วายและแรงจูงใจในการทำงาน: มุมมองระหว่าง เจเนอเรชั่น ต่างๆ ในองค์กร. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 31(121), 1-25.

นพพล นพรัตน์. (2564). การจัดการทุนมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก www.tpa.or.th.

นิเวศน์ ธรรมะ. (2552). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). การจัดคนในองค์การอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก www.stou.ac.th/study/sumrit/10-50/page1-10-50.html .

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2552). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์องค์การ. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก www.pantown.com/board.php.

ศูนย์วิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและธุรกิจ. (2561). มนุษย์เงินเดือนกรุงเทพฯ ความผูกพันต่อองค์กรต่ำ-ย้ายงาน บ่อย. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2565 จาก https://bltbangkok.com/WorkWell.

สรรเพชญ ไชยสิริยะสวัสดิ์. (2564). สแกนนิสัย “คน 4 เจเนอเรชัน” แม้ต่างกันก็อยู่ร่วมกันได้. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2564 จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1401795159.

อุทิส ศิริวรรณ. (2558). จริต ๖ กับคนเจนวาย: เปรียบเทียบคน ๑๔ อารมณ์กับคน ๓ ยุค. วารสาร ทางเดิน, 41(174).

Clark, R. B. (1992). Marine Pollution. 3rd ed. Oxford: Clarendon.

Casio, Wayne F. (2003). Managing Human Resources: Productivity, Quality of work life, Profit. Boston: McGraw-Hill.

Cornelius, N. (2001). Human Resource Management. London: Thomas Learning.

Glass, A. (2007). Understanding generational differences for competitive success. Industrial and Commercial Training, 39 (2), 98-103.

Hyun, H. S. (2010). Human Capital Development. ADB Economic Working Paper Series No.225 Asian Development Bank.

Mannheim, K. (1952). The problem of Generation, In Kecskemeti, P. (ed.), Essays on the Sociology of Knowledge, Routledge & Kegan Paul, London.

Mondy, R. W. & Noe , R. M. (1996). Human Resources Mamagment. New York: Prentice-Hall.

Penrose, E.T. (1959). The theory of the growth of the firm. Basil Blackwell, Oxford.

Werther, W. B. & Keith D. (1985). Personal Management and Human Resources. 2nd ed. NewYork: McGraw-Hill.

พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE MPS ELECTION BEHAVIORS IN NOPPHITAM DISTRICT OF NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ชนิกานต์ ใสยเกื้อ
Chanikarn Saikuea
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: chanikarn_sai@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ระหว่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกกับผู้ที่เคยมีประสบการณ์เลือกตั้งมาก่อน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย สำหรับประชากรวิจัย คือ ผู้มาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก จำนวน 73 คน และผู้ที่เคยมีประสบการณ์เลือกตั้งมาก่อนจำนวน 376คน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบค่าสหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ในภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{X}$ =3.42) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.98) และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.92) 3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกกับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากจำแนกตามปัจจัยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ปี พ.ศ. ที่เกิด, การศึกษา, อาชีพ

* Received March 29, 2022; Revised April 8, 2022; Accepted April 19, 2022

ต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเลือกตั้ง, การเลือกตั้งทั่วไป, ผู้มีประสบการณ์เลือกตั้งมาก่อน, ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก

Abstract

The research aimed to (1) study the MPs general election behaviors in Nopphitam District of Nakhon Si Thammarat province (2) to study the factors affecting the MPs general election behaviors in 2019. (3) to compare the MPs general election behaviors between the new voters and the old ones. This quantitative research used a questionnaire as a research tool. The population were the voters of the general MPs general election on 24th March 2019 consisting of the 73 new voters and the 376 old ones. The statistics were percentage, mean, S.D., t-test, F-test (One way ANOVA), and correlation. The findings found that (1) the MPs general election behaviors were in general at an uncertain level ($\bar{X}$ = 3.42). (2) the factors affecting the MPs general election namely the political factor was at a high level ($\bar{X}$ = 3.98) and the political perception factor in general was at a moderate level ($\bar{X}$ = 2.92). (3) The different rights/voters of the MPs general election affected the MPs general election behaviors statistically significant at 0.05. When compared to the economic and societal backgrounds found that different year of birth, education and occupation factors affecting the MPs general election behaviors statistically significant at 0.05.

Keywords: election behaviors, MPs general election, the old voters, the new voters

บทนำ

สังคมสมัยใหม่ที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อนและประชากรมีปริมาณมากขึ้น พัฒนาการแห่งประชาธิปไตยจึงได้เกิดรูปแบบการใช้อำนาจของประชาชนผ่านผู้แทน (Representative Democracy) รูปแบบนี้ได้สร้างวัฒนธรรมการเลือกตั้ง (election) ขึ้นมาเพื่อรองรับความหลากหลายของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อันเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมที่สุด การเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนซึ่งความต้องการระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพของพรรคการเมืองในการนำเสนอนโยบายสาธารณะ รวมทั้งความจริงใจของรัฐที่จะร่วมสร้างบรรยากาศ

ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ส่วนการออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ อันจะเห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติข้อ 21 (1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่างๆ ได้มีมติรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 สรุปใจความสำคัญได้ว่า "เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากันและกระทำเป็นการลับด้วยวิธีการอื่นใดที่จะรับประกันในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี" (กระมล ทองธรรมชาติ, 2556)

ในทางทฤษฎีกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาการเลือกตั้ง กล่าวคือ การเลือกตั้งจะเป็นที่มาของกลไก ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศประชาธิปไตย ในความหมายนี้ การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นการยอมรับในอำนาจของประชาชนในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งได้มีการมอบอำนาจให้กับตัวแทนไปปฏิบัติการแทนตามกระบวนการ ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎีที่เป็นไปตามนัยแห่งทฤษฎีประชาธิปไตยแบบคลาสสิค (Classical Democratic Theory) นี้ บ่งชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาลที่จะเข้ามาปกครองประเทศ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2557) สำหรับการเลือกตั้งของประเทศไทยเป็นกระบวนการตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการปกครอง ด้วยการให้ประชาชนออกเสียงเลือกบุคคลที่เห็นสมควร ประเทศไทยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปมาแล้ว 28 ครั้ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา โดยครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2562 หลังจากได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วเสร็จ ซึ่งมีรายละเอียดบางอย่างแตกต่างไปจากอดีต อาทิ กาบัตรเลือกตั้ง และการนับคะแนนแบบแบ่งสันปันส่วน เป็นต้น เป็นการปฏิรูประบบการเลือกตั้งใหม่ที่ทำให้ทุกคะแนนเสียงของประชาชนมีความหมายอย่างแท้จริงที่เรียกกันว่าระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ต้องการจะปฏิรูปการเมือง เปลี่ยนการเมืองไทยให้มีความปรองดอง มีความเที่ยงธรรมและสุจริต ประเด็นดังกล่าวสร้างความตื่นตัวให้กับคนรุ่นใหม่ซึ่งมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (New Voter) เนื่องจากประเทศไทยว่างเว้นจากการเลือกตั้งเป็นเวลายาวนาน จึงทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยังไม่เคยใช้สิทธิเลือกตั้งกลายเป็นฐานเสียงที่สำคัญ (ชงคชาญ สุวรรณมณี, 2561)

ในการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งในประเทศไทยมักจะสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการ

ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเบื้องแรก ก่อนที่จะมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยด้านจิตวิทยาหรือความรู้สึกทางการเมือง การศึกษาความสนใจทางการเมือง ความเชื่อมั่นทางการเมือง รวมทั้งการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือพรรคการเมืองจึงถูกนำเข้ามาพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนชาวไทยด้วย (สุจิต บุญบงการและพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527) การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในระยะแรก Charles E. Merriam และ Harold F. Gosmell มุ่งศึกษาอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมซึ่งบ่งชี้โดย เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่างจะมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง ตลอดจนพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกัน (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2527) ตามทัศนะของอัลวิน รูกี้ (Alvin Rougie) ได้อธิบายเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศโลกที่สามมักเป็นไปในแบบอุปถัมภ์ (Clientalist Votes) กล่าวคือประชาชนจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ การลงคะแนนเสียงแบบอุปถัมภ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การไปลงคะแนนเสียงอย่างเป็นกลุ่มก้อน (Gragarious Votes) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ไปเลือกตั้งมุ่งไปใช้สิทธิ์โดยมีเหตุผลที่จะตอบแทนบุญคุณของผู้สมัคร ส่วนประเภทที่สองคือการขายเสียง (Sold Votes) เป็นการที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยแลกกับการรับเงินหรือสิ่งมีค่าต่าง ๆ อันได้แก่เสื้อผ้า อาหารและเครื่องใช้ เป็นต้น (รักฎา บันเทิงสุข, 2540) อย่างไรก็ดีคนรุ่นใหม่ที่เป็น New Voter จะมีคนพูดถึงในฐานะที่เป็นฐานคะแนนเสียงที่ใหญ่ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการเลือกตั้งมานานหลายปี คนกลุ่มนี้จึงเกิดการสะสมไว้ ถ้านับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554 จนถึงปีพ.ศ. 2562 ก็จะมีคนกลุ่มนี้จำนวน 8 รุ่น จากการคำนวณเบื้องต้นจะมี New Voter ประมาณ 6 - 7 ล้านคน ซึ่งพอนำไปวิเคราะห์กับตัวเลขประมาณการจากการคิดคำนวณเสียงและที่นั่งตามระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ฉบับนี้พรรคการเมืองแต่ละพรรคต้องการคะแนนเสียงประมาณ 70,000 เสียงเพื่อให้ได้ ส.ส. 1 ที่นั่ง นั่นเท่ากับว่าเสียงของ New Voter ถ้าออกมาเลือกตั้งทั้งหมดสามารถเปลี่ยนเป็น ส.ส. ได้ประมาณ 100 ที่นั่ง พรรคการเมืองทุกพรรคจึงให้ความสนใจกับเสียงของคนรุ่นใหม่เป็นพิเศษเพราะเชื่อว่าคนเหล่านี้ยังไม่มีรสนิยมทางการเมืองในแบบที่มีความผูกพันเป็นพิเศษกับพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากคนที่เคยเลือกตั้งมาก่อนแล้วที่อาจจะมีพรรคการเมืองหรือนักการเมืองในดวงใจอยู่แล้ว (พสิษฐ์ ไชยวัฒน์ และสติธร ธนานิธิโชติ, 2561)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากที่ผ่านมาพื้นที่ดังกล่าวประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองค่อนข้างมาก จากข้อมูลสถิติการใช้สิทธิออกเสียงลงประชามติเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อปี 2559 พบว่า ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียง

25,134 คน มาใช้สิทธิออกเสียงจำนวน 14,869 คน คิดเป็นร้อยละ 59.16 โดยลงประชามติเห็นชอบ 11,403 คน คิดเป็นร้อยละ 82.17 และลงประชามติไม่เห็นชอบ2,474 คน คิดเป็นร้อยละ 17.83 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559) ซึ่งจะทำให้ทราบพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ระหว่างผู้เลือกตั้งครั้งแรก (New voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (Old Voter) ของประชาชนในอำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในวิจัย คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 มีทั้งสิ้นจำนวน 18,602 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2563) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (New Voter) จำนวน 3,630 คน และกลุ่มผู้เคยมีประสบการณ์การเลือกตั้งมาก่อน (Old Voter) จำนวน 14,972 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้จากผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 24 มีนาคม 2562 จำนวน 376 คน ได้มาจากการคำนวณจากสูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

2. วิธีได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (New Voter) และกลุ่มผู้เคยมีประสบการณ์การเลือกตั้งมาก่อน (Old Voter) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจากจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละตำบลของอำเภอนบพิตำ เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการดังนี้

ตัวอย่างการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลของอำเภอนบพิตำ

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนประชาชน} \times \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการเทียบสัดส่วนผู้มาใช้สิทธิในแต่ละตำบลของอำเภอนบพิตำเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการของทั้ง 4 ตำบล จะใช้การเข้าสู่วิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างตำบลที่ 1} = \frac{5{,}798 \times 376}{18{,}602}$$

$$= 117.194$$

$$\approx 117$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างตำบลที่ 1 มาจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกในตำบลจำนวน 117 คน ส่วนตำบลอื่น ๆ จะใช้วิธีการคำนวณในทำนองเดียวกันได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละตำบล แยกตามปี พ.ศ. ที่เกิด

ลำดับ	ตำบล	จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละตำบล		รวม (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
		New voter (เกิด ปีพ.ศ. 2537-2544)	Old voter (เกิดก่อน ปีพ.ศ. 2537)		
1	กรุงชิง	1,161	4,637	5,798	117
2	นบพิตำ	949	3,397	4,346	88
3	กะหรอ	734	3,425	4,159	84
4	นาเหรง	786	3,513	4,299	87
รวม		**3,630**	**14,972**	**18,602**	**376**

*หมายเหตุ: เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการเลือกตั้ง ส.ส. ยาวนานถึง 8 ปี ทำให้ผู้ที่เกิด ปีพ.ศ. 2537 มีโอกาสใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2562 เมื่อตนเองอายุ 25 ปี และผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2544 มีโอกาสใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2562 เมื่อตนเองอายุ 18 ปี

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามปี พ.ศ. ที่เกิด ในแต่ละตำบลในอำเภอนบพิตำ เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการดังนี้

ตัวอย่างการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามปี พ.ศ. ที่เกิดในแต่ละตำบลในอำเภอนบพิตำ

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนประชาชน} \times \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการเทียบสัดส่วนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตาม ปี พ.ศ. ที่เกิดของแต่ละตำบลในอำเภอนบพิตำ เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการของ 4 ตำบล จะใช้การเข้าสู่วิธีการคำนวณ ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง new voter ตำบลที่ 1 $= \frac{1,161 \times 117}{5,798}$

$= 23.42$

≈ 23

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง old voter ตำบลที่ 1 $= \frac{4,637 \times 117}{5,798}$

$= 93.57$

≈ 94

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างตำบลที่ 1 มาจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามปี พ.ศ. ที่เกิด โดยเป็น New voter จำนวน 23 คน และเป็น old voter จำนวน 94 คน ส่วนตำบลอื่น ๆ จะใช้วิธีการคำนวณในทำนองเดียวกันได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตาม new voter และ old voter ของแต่ละตำบล

ลำดับ	ตำบล	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตาม new voter และ old voter				รวม
		New voter (เกิดในปี พ.ศ. 2537-2544)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	Old voter (เกิดก่อนปีพ.ศ. 2537)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
1	กรุงชิง	1,161	23	4,637	94	117
2	นบพิตำ	949	19	3,397	69	88
3	กะหรอ	734	15	3,425	69	84
4	นาเหรง	786	16	3,513	71	87
รวม		**3,630**	**73**	**14,963**	**303**	**376**

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ปัจจัยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ ปีพ.ศ. ที่เกิด การศึกษา รายได้ และอาชีพ แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Question) 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ การเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล และการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ 3) ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่ คุณสมบัติของผู้สมัคร คุณสมบัติของหัวคะแนน และคุณสมบัติของพรรคการเมือง 4) พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นแบบตรวจเช็ครายการ (Check list)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยกระจายครอบคลุมทุกตำบล แยกตามกลุ่มตัวอย่าง new voter จำนวน 73 คน และกลุ่ม old voter จำนวน 303 คน รวมทั้งสิ้น 376 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของ

แบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อนำแบบสอบถามดังกล่าวไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

4.1 สถิติพรรณนา Descriptive Statistics สำหรับพรรณนาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของ ประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจำแนกตามปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม และเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งระหว่างกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ออกเสียงเลือกตั้ง (Old Voter) สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า T (T-Test) ในกรณีตัวแปร 2 ตัว และการทดสอบค่าเอฟ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA ในกรณีตัวแปร 3 ตัวขึ้นไป นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทดสอบค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยทางการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.42 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 3.51 รองลงมา ด้านการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 3.43 ส่วนความคิดเห็นด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็น 3.34 ตามลำดับ แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ

พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การลงคะแนนเลือกตั้ง			
1. อิทธิพลของหัวคะแนนมีความสำคัญต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของท่าน	1.90	1.05	ไม่เห็นด้วย
2. นโยบายมีความสำคัญต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของท่าน	4.44	0.70	เห็นด้วย
3. ท่านลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยพิจารณาจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ	4.37	0.71	เห็นด้วย
4.ท่านลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยพิจารณา จากกลุ่มการเมืองเป็นสำคัญ	3.15	0.90	ไม่แน่ใจ
5. ท่านเตรียมตัวเลือกตั้งโดยตรวจสอบดูรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้งเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด	4.51	0.70	เห็นด้วย
6. การไปรับฟังการปราศรัยหาเสียงมีความสำคัญต่อการลงคะแนนของท่าน	2.36	1.42	ไม่แน่ใจ
7. ครอบครัวและญาติมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งของท่าน	3.03	0.98	ไม่แน่ใจ
8. ผลงานการทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่นเป็นคุณสมบัติในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกผู้สมัครของท่าน	4.32	0.70	เห็นด้วย
รวม	**3.51**	**0.38**	**ไม่แน่ใจ**
การตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง			
1. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่ออยู่ที่คูหาลงคะแนน	2.71	1.05	ไม่แน่ใจ
2. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจในวันเลือกตั้ง	3.77	1.26	เห็นด้วย
3. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจก่อนการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์หรือมากกวานั้น	4.12	0.79	เห็นด้วย
4. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่อผู้สมัครมาชวน	2.88	1.16	ไม่แน่ใจ
5. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่อหัวคะแนนของผู้สมัครมาชวน	2.42	1.08	ไม่แน่ใจ
6. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่อญาติพี่น้องของท่านมาชวน	2.97	0.95	ไม่แน่ใจ
7. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่อดูจากผลงานของผู้สมัคร	4.27	0.61	เห็นด้วย
8. การตัดสินใจเลือกตั้งผู้สมัคร ท่านตัดสินใจเมื่อได้ทราบนโยบายของผู้สมัคร	4.28	0.69	เห็นด้วย
รวม	**3.43**	**0.49**	**ไม่แน่ใจ**
การใช้สิทธิเลือกตั้ง			
1.ท่านเห็นว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน	4.65	0.54	เห็นด้วย

พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
2. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะถูกชักชวนจากญาติ หรือเพื่อน	2.86	1.08	ไม่แน่ใจ
3. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะกลัวเสียสิทธิทางการเมือง	4.20	1.05	เห็นด้วย
4. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะอยากตอบแทนผู้สมัครที่เคยให้สิ่งของแก่ท่านและครอบครัว	2.09	1.07	ไม่เห็นด้วย
5. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะรู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัครเป็นการส่วนตัว	2.36	1.05	ไม่แน่ใจ
6. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะต้องการตอบแทนผู้สมัครที่เคยช่วยเหลือท่านและครอบครัวในยามที่ท่านมีปัญหา	2.50	0.98	ไม่แน่ใจ
7. ท่านเลือกผู้สมัครที่มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ	3.71	1.04	เห็นด้วย
8. ท่านไปใชสิทธิเลือกตั้งเพราะผู้สมัครเป็นผู้ที่มีความรูความสามารถ	4.31	0.89	เห็นด้วย
รวม	**3.34**	**0.49**	**ไม่แน่ใจ**
รวมทุกด้าน	**3.42**	**0.36**	**ไม่แน่ใจ**

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้ง แสดงผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ

ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร	พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน	-0.097	0.59	ต่ำทางลบ
การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล	0.144	0.005**	ต่ำทางบวก
การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ	-0.34	0.51	ค่อนข้างต่ำทางลบ
ปัจจัยด้านการเมือง	**r**	**Sig.**	**ระดับความสัมพันธ์**
คุณลักษณะของผู้สมัคร	0.18	0.001***	ต่ำทางบวก
คุณลักษณะของหัวคะแนน	0.10	0.065	ต่ำทางบวก
คุณลักษณะของพรรคการเมือง	0.18	0.000***	ต่ำทางบวก

**P<0.01, ***P<0.001

จากตารางที่ 4 พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอำเภอนบพิตำมากที่สุด เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.144) รองลงมา การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางลบ (r = -0.097) และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร

จากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำทางลบ (r = -0.34) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการเมือง พบว่า คุณลักษณะของผู้สมัคร และคุณลักษณะของพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอำเภอนบพิตำมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (r =0.18) ส่วนคุณลักษณะของหัวคะแนนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรน้อยที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก (r =0.10) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ระหว่างกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (old voter) แสดงผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำแนกตามปัจจัยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม

พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร					
ปีพ.ศ. ที่เกิด	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
1. พ.ศ. 2537-2544	73	3.38	0.47	-2.82	0.05*
2. ก่อนปี พ.ศ2537	303	3.48	0.14		
การศึกษา					
แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5	4.76	0.95	8.00	0.02*
ภายในกลุ่ม	370	43.99	0.11		
รวม	375	48.75			
อาชีพ					
แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	6	1.96	0.33	2.60	0.02*
ภายในกลุ่ม	369	46.80	0.30		
รวม	375	48.75			

*P<0.05

จากตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ระหว่างกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (old voter)พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ปี พ.ศ. ที่เกิด, การศึกษา, อาชีพ ที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ, รายได้

เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคำถามเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเห็นว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.65 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะกลัวเสียสิทธิทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.49

3.2 ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่างกัน พฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคำถามเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก ไปลงคะแนนเลือกตั้งโดยพิจารณาจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ไปลงคะแนนเลือกตั้งโดยพิจารณาจากกลุ่มการเมืองเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.55 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 ด้านการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่างกัน พฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคำถามเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) ตัดสินใจเลือกตั้งเมื่อได้ทราบนโยบายของผู้สมัคร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ตัดสินใจเลือกตั้งเมื่อดูจากผลงานของผู้สมัคร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็น 4.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. พฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.42 โดยมีพฤติกรรมการเลือกตั้ง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ด้านการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเตรียมตัวเลือกตั้งโดยตรวจสอบดูรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนการเลือกตั้งเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด ส่วนด้านการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการตัดสินใจเมื่อได้ทราบนโยบายของผู้สมัคร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.92) โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ รับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งจากสื่อมวลชน ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ไอจี หากจำแนกตามปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสาร พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในอำเภอ นบพิตำเลือกรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคลเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะการพูดคุยสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการรับรู้ข่าวสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และได้รับคำตอบหรือแลกเปลี่ยนความคิดได้อย่างถ่องแท้ (Face to Face) และจากผลการวิจัยก็แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งจากสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด

ส่วนปัจจัยด้านการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.98) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นุชปภาดา ธนวโรดม, 2557) โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกผู้สมัครที่มีคุณลักษณะ มีความเสียสละ ความจริงใจ และเชื่อถือได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิรุณธร เบญจพรรังสิกุล, 2554) เลือกหัวคะแนนของผู้สมัครที่พูดจาสุภาพ อ่อนน้อม และเลือกพรรคการเมืองที่มีความโปร่งใส มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยที่เลือกผู้สมัครเพราะผู้สมัครให้ความช่วยเหลือชาวบ้านดี เลือกหัวคะแนนของผู้สมัครที่มีการให้เงิน และเลือกพรรคการเมืองที่มีคณะบริหารที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้สมัคร และคุณลักษณะของพรรคการเมือง โดยสิ่งแรกที่ผู้สมัครจะต้องมี คือ ความเสียสละ ความจริงใจ และเชื่อถือได้ และพรรคการเมืองจะต้องมีความโปร่งใส

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 จำแนกตามปัจจัยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ปี พ.ศ. ที่เกิด, การศึกษา, อาชีพ ที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นุชปภาดา ธนวโรดม, 2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า อายุ สถานภาพ การศึกษา และอาชีพ พบความแตกต่างกันเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความคิด ความเข้าใจทาง

การเมือง และเชื่อมโยงไปยังความคิดและพฤติกรรมในการเลือกตั้ง เช่น กลุ่มคนที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์เลือกตั้งมาก่อน และผ่านการได้รับสิทธิเลือกตั้งมาแล้วมากกว่า 2 ครั้ง ย่อมมีการสั่งสมข้อมูลและมีความคิดที่แตกต่างไปจากกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก โดยมีพฤติกรรมในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามกลุ่มทางการเมือง ผลงานจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน และประสบการณ์ของนักการเมืองเป็นหลัก ซึ่งกล่าวได้ว่าคนรุ่นใหม่ มีประสบการณ์ทางการเมืองในช่วงสั้นๆ และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง จึงมองว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนที่พึงกระทำ และการพิจารณาหรือตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งจะดูจากนโยบาย และตัวบุคคลเป็นสำคัญ ส่วนเพศ, รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิยะรัตน์ สนแจ้ง, 2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562 ผลการวิจัยพบว่า เพศ, รายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ระหว่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (old voter) ในอำเภอนบพิตำ พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะเห็นว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าอยู่ในกลุ่ม Gen Z เป็นช่วงที่มีความสับสนวุ่นวายทั้งด้านสงครามการเมือง และยุคของความตกต่ำไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ จึงทำให้กลุ่ม Gen Z ให้ความสำคัญกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับสังคม (วฤตดา วรอาคม, 2557) ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะกลัวเสียสิทธิทางการเมือง ตามทฤษฎีเจเนอเรชั่นกลุ่มนี้อยู่ในช่วง Gen B, Gen X และGen Y อาจเป็นเพราะว่าคนในช่วงอายุนี้ชอบทำงานราชการเพราะเชื่อว่ามั่นคง มุ่งทำงานเพื่อเติบโตไปพร้อมกับองค์กร ในด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกไปลงคะแนนเลือกตั้งโดยพิจารณาจากตัวบุคคลเป็นสำคัญ ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ไปลงคะแนนเลือกตั้งโดยพิจารณาจากกลุ่มการเมืองเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้สมัคร และคุณลักษณะของพรรคการเมือง และในด้านการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง กลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก ตัดสินใจเลือกตั้งเมื่อได้ทราบนโยบายของผู้สมัคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิรุณธร เบญจพรรังสิกุล, 2554) ส่วนกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ตัดสินใจเลือกตั้งเมื่อดูจากผลงานของผู้สมัคร ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ (อัศว์ศิริ ลาปีอี, 2556) ที่ว่าภาพลักษณ์ด้านผลงานมีผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ในภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรก (new voter) กับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน (old voter) ในอำเภอนบพิตำ พบว่า กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ปี พ.ศ. ที่เกิด, การศึกษา, อาชีพที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ เพศ, รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่แตกต่างกัน (4) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร และปัจจัยทางด้านการเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำทางบวก สำหรับข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเลือกตั้ง รวมถึงสถาบันทางการเมืองต้องสร้างความตระหนักให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่องว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน 2. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเลือกตั้งควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกกับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนเกี่ยวกับแนวคิดการเลือกตั้งและพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อลดความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันในการอยู่ร่วมกันในสถาบันครอบครัว และสถาบันทางสังคมเพราะความเห็นต่าง 3. สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ในช่วงเลือกตั้งควรเพิ่มบทบาทในการให้ข้อมูลและความรู้เรื่องการเลือกตั้งและการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นกลาง จะทำให้ประชาชนได้ข้อข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ต้องกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของ รศ.ดร. จุมพล หนิมพานิช ผศ.สาวิมล รอดเจริญ และดร.จิราภรณ์ ดำจันทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย อาจารย์สมพร นุทผล ผู้แปลบทคัดย่อ และขอขอบคุณ

ไปยังประชาชนที่มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ในอำเภอนบพิตำ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ามาตอบแบบสอบถาม รวมถึงขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่สนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องการก่อตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง: การศึกษาเปรียบเทียบกรณีอินเดียและฟิลิปปินส์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ชงคชาญ สุวรรณมณี. (2561). การเลือกตั้งครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก https://www.parliament.go.th

นุชปภาดา ธนวโรดม. (2557). พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. นครสวรรค์.

ปิยะรัตน์ สนแจ้ง. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีประชาชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2562. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2557). คณะกรรมการการเลือกตั้ง : รายงานการวิจัย / เสนอต่อมูลนิธิอาเซีย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

พสิษฐ์ ไชยวัฒน์ และสติธร ธนานิธิโชติ. (2561). คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตยช่วงเปลี่ยนผ่าน. เรียกใช้เมื่อ 10
พฤศจิกายน 2562 จาก https://prachatai.com/journal

พิรุณธร เบญจพรรังสิกุล. (2554). ปัจจัยทางการตลาดทางการ เมืองกับพฤติกรรมการเลือกพรรค การเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รักฎา บรรเทิงสุข. (2540). พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิอายุ 18-19 ปี ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2538 : กรณีศึกษาอำเภอเมืองจังหวัด เชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วฤตดา วรอาคม. (2557). 5 อินไซต์เจเนอเรชั่นซี. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2563. จาก https://www .bangkokbiznews.com /blog/detail/591770.

สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2527). พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2559). การออกเสียงประชามติ. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_all.php?cid=16&filename=.

อัศว์ศิริ ลาปีอี. (2556). ภาพลักษณ์นักการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น ศึกษากรณีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองควนลัง จังหวัดสงขลา. วารสารวิทยบริการ. 24(1), 187-199.

บทความวิจัย

อิทธิพลของสื่อออนไลน์ และปัจจัยทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*

THE INFLUENCE OF ONLINE MEDIA AND MARKETING MIX FACTORS TO PURCHASE INTENTION OF PLANT BASED MEAT CONSUMERS IN BANGKOK

พลอยไพลิน โพธิ์ย้อย
Ploypailin Phoyoy
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว
Saranthorn Sasithanakornkaew
วราพรรณ อภิศุภะโชค
Warapan Apisuphachok
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: ploypailin.pho@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่บริโภคเนื้อจากพืช อายุ 20 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 ชุด ใช้วิธีจากการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ T-test การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชแตกต่างกัน 2) การเปิดรับสื่อออนไลน์มี

* Received April 4, 2022; Revised April 15, 2022; Accepted April 24, 2022

ความสัมพันธ์เชิงบวก (r=0.454) กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช 3) การรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์เชิงบวก (r=0.414) กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช 4) กลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์เชิงบวก (r=0.621) กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช 5) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวก (r=0.580) กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช 6) กลุ่มอ้างอิง การรับรู้ประโยชน์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: เนื้อจากพืช, สื่อออนไลน์, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, ความตั้งใจซื้อ

Abstract

The objectives of this research paper were 1) To compare the purchasing intention of plant-derived meat of consumers in Bangkok classified by personal characteristics; 2) To study the relationship between online media exposure. Perception of benefits, reference group, marketing mix factors and purchasing intention of plant-based meats of consumers in Bangkok 3) To study the influence of online media exposure. Perception of benefits, referral groups and marketing mix factors to the intention to buy meat from plants of consumers in Bangkok using a quantitative research model The population used in this study was plant-based meat eaters aged 20 years and over living in Bangkok. A questionnaire was used as a tool for collecting data, amounting to 400 sets, using a random sampling method as per convenience. To analyze the descriptive statistical data for percentage, mean, standard deviation. The research hypothesis was tested by inferential statistical analysis using T-test, one-way ANOVA, Correlation coefficient analysis and Multiple regression analysis. The results of the research were as follows 1)Demographic characteristics in terms of gender, age, education level 2)The exposure to online media was positively correlated (r=0.454) with the purchase intention of plant-based meat positive (r=0.414) with purchase intent of plant-based meat 4)The reference group was positively correlated (r=0.621) with purchase intent of plant-based meat 5) Marketing mix was positively correlated (r=0.580) and intention to buy meat from plants 6)Reference group, perceived benefits and marketing mix factors the influence of plant-based meat purchase intention was statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Plant based meat, Online media, Marketing mix factors, Purchase intention

บทนำ

ในยุคที่สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนต่างต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งรูปแบบการใช้ชีวิต ความคิด ทัศนคติ และค่านิยมในด้านต่างๆ หนึ่งในนั้นคือค่านิยมการดูแลสุขภาพ เนื้อจากพืช หรือ Plant Based Meat เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้ที่ใส่ใจสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่นำเอาพืชมาแปรรูปให้กลายเป็นเนื้อสัตว์ที่รับประทานได้จริง มีกลิ่น รสชาติ และรูปลักษณ์ที่เสมือนเนื้อสัตว์ทั้งหมด โดยการนำเอาองค์ประกอบของสารต่าง ๆ และฮีโมโกลบินที่พบได้ทั้งในพืชและเลือดของสัตว์มาใช้เป็นส่วนผสมและทำออกมาให้เหมือนกับเนื้อสัตว์มากที่สุด (จิตรลัดดา กิติศรีวรพันธุ์, 2563) จากข้อมูลของ Euromonitor คาดการณ์ว่ามูลค่าตลาด Plant Based Meat ทั่วโลกในปี 2024 จะเติบโตขึ้นไปอยู่ที่ 2.5 หมื่นล้านดอลลาร์ หรือราว 7.5 แสนล้านบาท (Nalisa, 2564) ขณะที่ศูนย์วิจัยกรุงไทยได้คาดการณ์มูลค่าตลาด Plant Based Foods ในประเทศไทยปี 2024 มีอัตราเติบโตประมาณ 4.5 หมื่นล้านบาท (Krungthai compass, 2563)

กระแสความนิยมของเนื้อจากพืชขยายออกไปอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งมาจากสื่อออนไลน์ โดยสถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตในปี 2021 ของคนไทย พบว่าประชากรจำนวน 69% อยู่บนโลกออนไลน์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของ (ระวิ แก้วสุกใส, และ ชัยรัตน์ จุสปาโล, 2556) ที่ให้ความหมายว่า สื่อสังคมออนไลน์ คือ สังคมหรือการรวมกันของกลุ่มคนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าชุมชนออนไลน์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทำให้ผู้คนสามารถทำความรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งช่องทางเครือข่ายที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารมีด้วยกันหลากหลายช่องทาง สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อจากพืชนั้นมีข้อมูลข่าวสารอยู่บนโลกโซเชียลมีเดียมากมายเช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ค ยูทูป อินสตราแกรม เป็นต้น และนอกจากสื่อออนไลน์แล้วกลุ่มคนที่ชื่อเสียงในสังคมหรือเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เช่น ศิลปิน ดารา ผู้เชี่ยวชาญ และ ผู้ทรงอิทธิพลบนโลกโซเชียล ก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อจากพืช เนื่องจากกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมการตัดสินใจของบุคคล (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2556)

จากการเติบโตของธุรกิจเนื้อจากพืชส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดมีมากขึ้น กลยุทธ์ทางการตลาดจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้ผลิตให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้มากยิ่งขึ้น อย่างกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงผู้บริโภคเป็นตัวช่วยให้เกิดความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดส่วนประสม

ทางการตลาด ของ Kotler ที่อธิบายว่า เครื่องมือทางการตลาดเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Kotler, P., 1997)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า สื่อออนไลน์ และปัจจัยทางการตลาด อันได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps กลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ประโยชน์ของเนื้อจากพืช มีอิทธิพลอย่างไรต่อการตั้งใจซื้ออาหารจากพืช ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจอาหารจากพืชในประเทศไทยให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขงานด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่บริโภคเนื้อจากพืช อายุ 20ปีขึ้นไป และที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) และเนื่องด้วยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงคำนวณขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบค่าประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรของ Cochran (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 385 คน ผู้วิจัยจึงได้ปรับใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีเครื่องมือหลักในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นผู้ที่บริโภคเนื้อจากพืช อายุ 20 ปีขึ้นไป และที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะด้านประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อออนไลน์ ส่วนที่ 3

แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อ โดยส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 6 ผู้ศึกษาใช้หลักการแบ่งช่วงแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale)

การตรวจสอบคุณภาพ

ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มที่รับประทานอาหารเพื่อสุขภาพจำนวน 30 คน หลังจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อถือของแบบสอบถามต้องมากกว่า 0.7 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537) จึงจะถือว่าแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือและสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยการหาความเชื่อมั่น จำแนกตามตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

ค่าความเชื่อมั่นการเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช	0.771
ค่าความเชื่อมั่นการรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช	0.899
ค่าความเชื่อมั่นกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช	0.856
ค่าความเชื่อมั่นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช	0.924
ค่าความเชื่อมั่นความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	0.834

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ ผ่าน Google form และนำลิงก์ไปเผยแผ่ตามช่องทางออนไลน์ ได้แก่ กลุ่ม Facebook ของคนรักสุขภาพหรือรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ รวมถึงแจกแบบสอบถามด้วยตัวเองด้วยการจัดทำ QR code เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสแกน ที่ร้านขายอาหารเพื่อสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ค่า t - test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

(One - Way ANOVA) , การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.5 มีอายุในช่วง 31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.8 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.5 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 43 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 – 35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.8

2. การเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช

การเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
Facebook	4.13	0.74	มาก
Instagram	4.11	0.95	มาก
Youtube	3.92	0.85	มาก
Line official	3.81	0.88	มาก
รวม	**3.99**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช เท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามประเภทของสื่อ พบว่า การเปิดรับสื่อออนไลน์ Facebook มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.13 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

3. การรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช

การรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ประโยชน์เชิงอรรถประโยชน์	4.11	0.58	มาก
ประโยชน์เชิงสุนทรียรส	4.20	0.51	มาก
รวม	4.16	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์เกี่ยวกับเนื้อจากพืช เท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า การรับรู้ประโยชน์เชิงสุนทรีรสมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.20 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

4. กลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช

กลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
กลุ่มอ้างอิงพื้นฐาน	3.80	0.79	มาก
กลุ่มอ้างอิงทางอ้อม	3.74	0.74	มาก
รวม	**3.77**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช เท่ากับ 3.77 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า กลุ่มอ้างอิงพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.80 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ผลิตภัณฑ์เนื้อจากพืช	4.15	0.56	มาก
ราคา	4.05	0.65	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.03	0.51	มาก
การส่งเสริมการตลาด	4.04	0.50	มาก
รวม	4.07	0.45	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับการซื้อเนื้อจากพืช เท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ผลิตภัณฑ์เนื้อจากพืชมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.15 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

6. ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตาราง 5 จำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช

ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ความตั้งใจจะซื้อเนื้อจากพืช	3.99	0.73	มาก
ความตั้งใจที่จะซื้อเนื้อจากพืชซ้ำ	4.02	0.83	มาก
ความตั้งใจจะแนะนำบอกต่อให้ผู้อื่น	4.02	0.81	มาก
รวม	4.01	0.59	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ความตั้งใจที่จะซื้อเนื้อจากพืชซ้ำ และ ความ

ตั้งใจจะแนะนำบอกต่อให้ผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน เท่ากับ 4.02 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

1. ศึกษาความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ตารางที่ 6 ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะประชากร

ลักษณะประชากร	Sig.	ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช T-test, one-way ANOVA
เพศ	0.001*	เพศชายมีความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากกว่าเพศหญิง
อายุ	0.000*	อายุ 51 - 60 ปี มีค่าเฉลี่ยของความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากกว่ากลุ่มอายุอื่น
ระดับการศึกษา	0.000*	ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยของความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากกว่าระดับอื่น
อาชีพ	0.000*	อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีค่าเฉลี่ยของความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากกว่าอาชีพอื่น
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.072	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อไม่แตกต่างกัน

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า จากการวิเคราะห์ด้วย T-test, one-way ANOVA ปัจจัยที่มีผลความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	sig
ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	0.454	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	0.414	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอ้างอิงกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	0.621	0.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช	0.580	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.454 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

การรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.414 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

กลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.621 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.580 ถือว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูง

3. ศึกษาอิทธิพลของการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 8 การเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช

ตัวแปรอิสระ	b	β	t	sig
การเปิดรับสื่อออนไลน์	0.84	0.06	1.50	0.13
การรับรู้ประโยชน์	0.12	0.10	2.08	0.03*
กลุ่มอ้างอิง	0.36	0.42	9.01	0.00*
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	0.32	0.25	4.35	0.00*

Adjusted R^2 = 0.480, F = 92.940, sig = 0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า สามารถอธิบายการแปรผันของความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชได้ร้อยละ 48.0 (Adjusted R^2 = 0.480) และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆให้คงที่แล้ว มีตัวแปรอิสระเพียง 3 ตัวที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช ได้แก่ กลุ่มอ้างอิง (**β** = 0.42) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (**β** = 0.25) และการรับรู้ประโยชน์ (**β** = 0.12)

อภิปรายผล

1. ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่แตกต่างกันมีความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชที่แตกต่างกัน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านเพศ โดยเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากกว่าเพศหญิง ซึ่งในปัจจุบันผู้ชายจำนวนมากหันมาสนใจดูแลสุขภาพกันมากขึ้น มีกระแสความนิยมการออกกำลังกายสร้างกล้ามเนื้อในกลุ่มผู้ชายยุคใหม่เพิ่มมากขึ้น พิจารณาได้จากพฤติกรรมการนำเสนอวิถีชีวิตบนโลกออนไลน์ที่เน้นการออกกำลังกายสร้างกล้าม ที่ฟิตเนส ตลอดจนถ่ายภาพนำเสนอเรือนร่างและมัดกล้ามสู่สาธารณะเช่นเดียวกับความนิยมในการเลือกบริโภคอาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อที่เติบโตอย่างต่อเนื่องเช่นกัน (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และ ธนพล เอกพจน, 2564) จึงอาจกล่าวได้ว่า ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของเพศชายที่มีมากกว่าเพศหญิงนั้น อาจเกิดจากในปัจจุบันผู้ชายหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น ทั้งการออกกำลังกาย และการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เนื้อจากพืชจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถหาซื้อได้ง่ายและมาในรูปแบบสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน

1.2 ด้านอายุ ช่วงอายุ 51- 60 ปีมีค่าเฉลี่ยต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากที่สุด ซึ่งเป็นช่วงวัยกลางคนหรือวัยทำงาน โดยคนที่อยู่ในช่วงวัย 50 ปีขึ้นไปเป็นวัยที่จำเป็นต้องได้รับสารอาหารให้ครบ 5 หมู่ เช่นเดียวกับช่วงวัยอื่นๆ โดยเฉพาะโปรตีนที่จำเป็นอย่างมาก เพราะประโยชน์ของโปรตีนคือการรักษามวลกล้ามเนื้อให้ยังคงแข็งแรง โดยปริมาณของโปรตีนที่คนช่วงวัยนี้ต้องการในแต่ละวัน ประมาณ 1 กรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม แต่หากบริโภคเนื้อสัตว์มากเกินไปก็อาจมีทั้งไขมันส่วนเกินที่ทำให้เส้นเลือดอุดตัน เป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ รวมไปถึงข้อเสื่อม และอาจมีสารเคมีอันตรายที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ ดังนั้นการบริโภคเนื้อจากพืชจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีประโยชน์มากกว่าการกินเนื้อสัตว์ปกติ แต่ยังให้รสชาติและรสสัมผัสที่ไม่ต่างกัน อีกทั้งยังมีสารอาหารที่ครบถ้วน สามารถบริโภคทดแทนเนื้อสัตว์จริงได้ (young happy, 2564)

1.3 ด้านระดับการศึกษา โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีค่าเฉลี่ยต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ปรมะ สตะเวทิน ที่กล่าวว่า บุคคลที่ได้รับการศึกษาในระดับชั้นที่ต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ และความต้องการที่ต่างกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงหรือมีความรู้ดีจะสามารถรับสารได้ดีเพราะคนเหล่านั้นสามารถทำความเข้าใจกับสารที่ได้รับมาได้ดีกว่า (ปรมะ สตะเวทิน, 2539) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยพร กวีบริบูรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะทางประชากร แรงจูงใจของผู้บริโภค และพฤติกรรมการใช้บริการโคเวิร์คกิ้งสเปซในเขตกรุงเทพมหานคร และพบว่าผู้ใช้บริการโคเวิร์คกิ้งสเปซที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีแรงจูงใจในการใช้บริการโคเวิร์คกิ้งสเปซมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ธันยพร กวีบริบูรณ์, 2561)

1.4 ด้านอาชีพ โดยผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนจะมีค่าเฉลี่ยต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชมากที่สุด โดยพนักงานบริษัทเอกชนจะมีเวลาพักเที่ยงแค่ช่วงสั้นๆ เพียง 1 ชั่วโมง ทำให้หลายคนตัดสินใจรับประทานอาหารเที่ยงแบบง่ายๆ ซึ่งพฤติกรรมการ

บริโภคแบบนี้จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวได้ เช่น โรคอ้วนลงพุง โรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด โรคหัวใจและความดันโลหิตสูง เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นกับพนักงานบริษัทสาเหตุหลักมาจากการกิน ดังนั้นพนักงานบริษัทจึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคให้ดีต่อสุขภาพมากขึ้น (thai job, 2559) การรับประทานเนื้อจากพืชจึงได้รับความนิยมในหมู่พนักงานบริษัทเอกชน อีกทั้งพนักงานบริษัทเอกชนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างสูง ทำให้สามารถซื้อเนื้อจากพืชซึ่งเป็นอาหารทางเลือกเพื่อสุขภาพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สดุดี บุนนาค ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และพบว่า ผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมีการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารแตกต่างจากผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระและพ่อบ้าน/แม่บ้าน (สดุดี บุนนาค, 2560)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ความสัมพันธ์ของการเปิดรับสื่อออนไลน์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง อาจกล่าวได้ว่า เจ้าของผลิตภัณฑ์มีช่องทางในการสื่อสารไปยังผู้บริโภคหลากหลายทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับความต้องการได้ ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่สื่อออนไลน์ แต่สื่อออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สะดวกและรวดเร็ว มีรูปแบบที่หลากหลาย เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สำคัญในยุคปัจจุบัน จึงช่วยดึงดูดความสนใจต่อผู้บริโภคได้จนเกิดเป็นพฤติกรรมการซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับสื่อ และพฤติกรรมการซื้อสินค้า ออนไลน์ของผู้บริโภคหญิงวัยทำงาน และพบว่า กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีการเปิดรับสื่อใหม่มากกว่าสื่อดั้งเดิม ทั้งในแง่ของระยะเวลาและความถี่ (นัทชนิดา วัชรินทร์, 2562)

ความสัมพันธ์ของการรับรู้ประโยชน์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการรับรู้เชิงสุนทรีรสในเรื่องของรสสัมผัสของเนื้อจากพืชที่อร่อยมาเป็นอันดับแรก ในด้านเชิงอรรถประโยชน์ว่าการบริโภคเนื้อจากพืชมีประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริโภคในความสำคัญกับสิ่งที่จะได้รับตอบแทนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์นั้นๆเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับการให้ความหมายของ Korchia ที่ระบุว่า คุณประโยชน์ คือ คุณค่าของสินค้าหรือบริการในความคิดของผู้บริโภค เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคคิดว่าสินค้าหรือบริการนั้นจะมอบอะไรให้แก่ตน ซึ่งคุณประโยชน์นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับความต้องการด้านจิตใจของผู้บริโภค และเมื่อผู้บริโภคได้รับประโยชน์จากการซื้อและบริโภคผลิตภัณฑ์แล้ว ก็จะนำไปสู่ความตั้งใจซื้อในอนาคตได้อีก (Korchia, M., 2001)

ความสัมพันธ์ของกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มอ้างอิงพื้นฐานและกลุ่มอ้างอิงทางอ้อมนั้นถือว่ามีผลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคอย่างมาก สอดคล้องกับการให้ความหมายของ ฉัตยาพร เสมอใจ ที่ให้ความหมายกลุ่มอ้างอิงว่าเป็นกลุ่มหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคจะพยายามแสวงหาความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้นๆจากแหล่งต่างๆ หนึ่งในนั้นคือ ข้อมูลจากบุคคลที่อยู่แวดล้อม เช่น เพื่อน ครอบครัว คนใกล้ชิด เป็นต้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ในสังคมในแง่ของทัศนคติ พฤติกรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ทำให้เกิดการผลักดันในการซื้อสินค้า (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2556)

ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (Kotler, 1997) ที่ให้ความหมายว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) คือ เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

3. อิทธิพลของการเปิดรับสื่อออนไลน์ การรับรู้ประโยชน์ กลุ่มอ้างอิง และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอ้างอิง การรับรู้ประโยชน์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชของผู้บริโภคเกิดจากการรับรู้ข้อมูลจากบุคคลใกล้ตัวหรือผู้มีชื่อเสียง รวมถึงคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริโภคเนื้อจากพืชนั้นก็เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการบริโภค อีกทั้งการที่ผู้ผลิตใช้กลยุทธ์ทางการตลาดอย่างรอบด้านก็ทำให้เข้าถึงผู้บริโภคได้เป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การตัดสินใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านจิตวิทยาและแนวโน้มการซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนจากพืช พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาในส่วนของแรงจูงใจ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการอยากมีสุขภาพที่ดี ส่วนในด้านการรับรู้ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการหาซื้อได้ง่ายตาม supermarket และพบเจอได้ตามสื่อทั่วไปทั้ง online และ offline ส่วนด้านการเรียนรู้นั้นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องเทรนด์สุขภาพ และการแนะนำจากคนในครอบครัว หรือดาราที่มีชื่อเสียง และในส่วนของแนวโน้มการซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนจากพืชนั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่อาจจะซื้อ (ทัตพงศ์ คิมหันตมาลย์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานพบการเปิดรับสื่อออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืช และเมื่อพิจารณาจำแนกรายสื่อแล้วพบว่า การเปิดรับสื่อออนไลน์ผ่าน Facebook มากที่สุด ดังนั้นเจ้าของผลิตภัณฑ์จึงต้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงต้องมีการสื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างทันท่วงที เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภค และในขณะเดียวกันก็ควรมีการพัฒนาช่องทางออนไลน์อื่นๆให้มากขึ้นด้วยเพื่อเพิ่มการเข้าถึงกับผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ดารา นักร้อง Influencer ยังมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆอยู่ แต่ในขณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้เกี่ยวกับเนื้อจากพืชจากโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา และอินเตอร์เน็ตมากที่สุด ดังนั้นเจ้าของผลิตภัณฑ์ควรนำผู้ที่มีชื่อเสียงมาโปรโมทผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความน่าสนใจและทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าของตนเองมากขึ้น และในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดก็มความสำคัญต่อความตั้งใจซื้อเนื้อจากพืชในระดับสูง ดังนั้นเจ้าของผลิตภัณฑ์ควรให้ความสำคัญกับการทำกลยุทธ์ทางการตลาดให้มากขึ้น โดยเมื่อดูจากผลการศึกษาจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานการรับรองมากที่สุด ดังนั้นจึงควรพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูงและเข้าเกณฑ์การรับรองตามมาตรฐานสากลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านความพึงพอใจหลังจากบริโภคเนื้อจากพืชเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างครอบคลุม และสามารถนำเอาข้อมูลไปใช้ในการต่อยอดได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานตร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรลัดดา กิติศรีวรพันธุ์. (2563). Plant-Based Meat. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2564 จาก https://www.fit-biz.com/plant-based-meat.html

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2556). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ทัตพงศ์ คิมหันตมาลย์. (2562). ปัจจัยด้านจิตวิทยาและแนวโน้มการซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนจากพืช กรณีศึกษาผู้บริโภคชาวไทยในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสากล. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธันยพร กวีบริบูรณ์. (2561). ลักษณะทางประชากร แรงจูงใจของผู้บริโภค และพฤติกรรมการใช้บริการโคเวิร์คกิ้งสเปซในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัทชนิดา วัชรินทร์. (2562). รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับสื่อ และพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคหญิงวัยทำงาน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรมะ สตะเวทิน. (2539). การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ระวิ แก้วสุกใส, และ ชัยรัตน์ จุสปาโล. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินร์, 5(4), 197-215.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2537). คู่มือการวิจัย : การวิจัยเชิงปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ไทยวัฒนาพานิช.

วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา และ ธนพล เอกพจน. (2564). กลวิธีทางภาษาในการโฆษณา อาหารเสริมสร้างกล้ามเนื้อสำหรับผู้ชาย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(3), 104-128.

สดุดี บุนนาค. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Korchia, M. (2001). Brand Image and Brand Associations. In (Doctora of Economics and Management). ESSEC Business School.

Kotler, P. (1997). Marketing Management : Analysis, Planning, Implementation and Control (14 ed)Englewood Cliffs. N.J: Prentice-Hall.

Krungthai compass. (2563). ทำความรู้จัก Plant-based Food เมื่อเนื้อสัตว์จากพืชกลายเป็นเทรนด์ อาหารโลก. Retrieved สิงหาคม 6 , 2564, from https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResources Download_625Slide_Plant_Base_Food_24_11_63_1.pdf

Nalisa. (2564). Plant-based มาแรง! เนสท์เล่ ส่ง “Harvest Gourmet” บุกตลาดไทย เตรียมเห็นเมนูบนเชนร้านอาหารรายใหญ่ มี.ค. นี้. Retrieved สิงหาคม 6 , 2564, from https://marketeeronline.co/archives/210350

thai job. (2559). มาทานอาหารที่ดีกับสุขภาพตอนพักเที่ยงกันเถอะ. Retrieved มีนาคม 20, 2559, from https://www.thaijob.com/story/60

young happy. (2564). รู้จัก Meat Zero พืชที่อร่อยเหมือนเนื้อสัตว์ Plant-based Meat ทางเลือกใหม่ของการกินเพื่อสุขภาพ. Retrieved มีนาคม 20, 2564, from https://younghappy.com/blog/health/meat-zero

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ*

A COMPARISON OF MATHEMATICS ACHIEVEMENT AND PROBLEM SOLVING ABILITY ON CONIC SECTIONS OF MATHAYOMSUKSA IV STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY) BY USING ACTIVE LEARNING AND THE CONVENTIONAL METHOD

ธนกฤต อัธยาจิรกูล
Thanakrit Auttayajirakul
สุณิสา สุมิรัตนะ
Sunisa Sumirattana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: time94@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง ใช้แบบแผน Control – Group Pretest – Posttest Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น

* Received April 4, 2022; Revised April 15, 2022; Accepted April 24, 2022

มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 74 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองหนึ่งห้อง และกลุ่มควบคุมหนึ่งห้อง ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 18 คาบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test for independent samples และสถิติ t-test for dependent samples ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก , วิธีการสอนแบบปกติ , ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this study were: 1) to compare mathematics learning achievement and mathematics problem solving abilities on conic section of Mathayomsuksa 4 students from Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) by learning through active learning and the conventional method; 2) to compare mathematics learning achievement and mathematics problem solving abilities on conic section of Mathayomsuksa 4 students from Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) before and after learning through active learning. The research was a quasi–experimental design (control group pretest-posttest design). The sample of this study included 74 of Mathayomsuksa 4 students from 2 classes in the first semester of 2020 academic year. They were selected to take part in the experiment as the control group and the experimental group through cluster random sampling. The duration of the research was 18 periods. The instruments employed in the study consisted of the lesson plans of active learning, the lesson plans of conventional method, mathematics learning achievement test, and mathematics problem solving abilities test. The data were statistically analyzed

using mean, standard deviation, a *t*-test for independent samples, and a *t*-test for dependent samples. The findings of this study were as follows: 1) mathematics learning achievement and mathematics problem solving abilities on conic section of Mathayomsuksa 4 students after learning through active learning were higher than the conventional method statistically significant at a level of .01. 2) mathematics learning achievement and mathematics problem solving abilities on conic section of Mathayomsuksa 4 students after learning through active learning were higher than before learning statistically significant at a level of .01.

Keywords: Active learning, The conventional method, Mathematics learning achievement, Mathematics problem solving abilities

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ความรู้ ความคิด ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะเพื่อพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง โดยทักษะที่ควรให้ความสำคัญด้านแรก คือ ทักษะด้านการมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ในสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีระเบียบแบบแผน รู้จักวิธีการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สิริพร ทิพย์คง, 2544)

จากผลการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยในการสอบ Programme for International Student Assessment (PISA) 2012 และปี 2015 พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ย 427 คะแนน และ 415 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย Organization for the Economic Cooperation and Development (OECD) ทั้งสองปี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) โดยในปี 2012 ด้านความรู้ พบว่า มีผู้เรียนมากกว่าครึ่งที่ตอบผิด (64.6%) ในด้านรูปแบบของข้อสอบ พบว่า ข้อสอบเขียนตอบแบบเปิดที่ใช้คนตรวจเป็นรูปแบบที่นักเรียนตอบได้น้อยที่สุด (15.2% และ 20.7% ตามลำดับ) และจากแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2554 (TIMSS 2011) ในด้านเนื้อหาวิชา พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยในเรื่องเรขาคณิต 415 คะแนน ซึ่งน้อยที่สุด

เมื่อเทียบกับเรื่องอื่น จากปัญหาทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังขาดความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้เรื่องในวิชาคณิตศาสตร์ที่ต่ำ ผู้เรียนไม่สามารถใช้ทักษะและกระบวนการในด้านการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ผู้สอนยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ที่มุ่งเน้นการสอนเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นเพียงฝ่ายรับความรู้ (Passive Learner) จากผู้สอน ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดทักษะด้านการแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการเชื่อมโยงความรู้ และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เรื่อง ภาคตัดกรวย โดยเฉพาะในเรื่อง วงรี และไฮเพอร์โบลา พบว่า ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้อย่างเดียว ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ผู้สอนเป็นผู้ใช้สื่อ ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ และผู้วิจัยได้พิจารณาคะแนนสอบย่อยย้อนหลัง 3 ปี พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเรื่องวงรี และไฮเพอร์โบลาต่ำ และจากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเรียนเรื่องวงรีและไฮเพอร์โบลาแบบบรรยายไม่ทำให้นักเรียนเห็นภาพเป็นรูปธรรม ทำให้สร้างมโนทัศน์ในเรื่องนี้ได้ยาก ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการแก้ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องนี้ต่ำ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติมากกว่าการฟังและการจดบันทึกเพียงอย่างเดียว (Lorenzen, Michael., 2001) ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้จากสิ่งที่ได้ปฏิบัติ (Learning by doing) ระหว่างการจัดการเรียนรู้ผ่านการคิด การฟัง การพูด การอภิปราย การอ่าน การเขียน และการสะท้อนความคิด จนนำไปสู่การได้คำตอบของปัญหา และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Silberman, Melvin L., 1996) โดยผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) คอยชี้นำ (Coach) ไปสู่การสร้างองค์ความรู้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพการศึกษาในชั้นเรียน และผู้เรียนได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ตลอดจนทักษะกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 208 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 74 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองหนึ่งห้อง และกลุ่มควบคุมหนึ่งห้อง ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดนักเรียนแต่ละห้องแบบคละความสามารถ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้ครอบคุลมและสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

2. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้ครอบคุลมและสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ ซึ่งสร้างโดยการวิเคราะห์รายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.28 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 – 0.63 และนำไปทดลองใช้อีกครั้ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.81

4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แบบเขียนตอบ จำนวน 3 ข้อ ซึ่งสร้างโดยการวิเคราะห์รายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.51 – 0.71 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.37 – 0.53 และนำไปทดลองใช้อีกครั้ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.87

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) จำนวน 2 คาบ กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นทำการตรวจแล้วบันทึกเป็นคะแนนก่อนเรียน

2. ดำเนินการสอนด้วยตนเองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในเนื้อหาภาคตัดกรวย เรื่องวงรีและไฮเพอร์โบลา โดยใช้เวลาสอนจำนวน 14 คาบเรียน คาบเรียนละ 45 นาที

กลุ่มทดลอง ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

กลุ่มควบคุม ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

3. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) จำนวน 2 คาบเรียน กับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน จากนั้นทำการตรวจแล้วบันทึกเป็นคะแนนหลังเรียน

4. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ โดยใช้สถิติ t-test for independent samples

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้สถิติ t-test for dependent samples

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ผลการวิจัย	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)		ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	
	การเรียนแบบเชิงรุก	การเรียนแบบปกติ	การเรียนแบบเชิงรุก	การเรียนแบบปกติ
n	36	38	36	38
$\bar{x}$	10.69	8.53	11.21	9.16
S.D.	1.98	2.54	3.25	2.83
t	4.140**		2.898**	
p (2-tailed)	.000		.005	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการวิจัย	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)		ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน
n	36		36	
$\bar{x}$	3.89	10.69	2.14	11.21
S.D.	1.49	1.98	0.76	3.25
t	-17.271**		-17.445**	
p (2-tailed)	.000		.000	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านขั้นตอน 5 ขั้นตอน เริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียน นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้ทบทวนความรู้เดิม ผ่านการฟังและการพูดในชั้นเรียน ทำให้นำความรู้เดิมมาเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ จากนั้นครูได้นำเสนอสถานการณ์ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียน แล้วให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา พร้อมนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันจากความรู้เดิมที่นักเรียนมีของตนเอง หรือของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Silberman, Melvin L. ที่กล่าวว่านักเรียนที่เกิดการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนที่เคยมี ผ่านการคิดและลง

มือปฏิบัติ จะทำให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ต่อได้ จากนั้นเข้าสู่การปฏิบัติกิจกรรม โดยนักเรียนศึกษาความรู้ในเนื้อหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดพื้นฐานความรู้ที่สำคัญ และจัดประสบการณ์การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการบอกหรือการบรรยายเหมือนการสอนแบบปกติ ในขั้นสร้างองค์ความรู้ครูได้จัดกิจกรรมผ่านเกม ที่วัดองค์ความรู้โดยรวมของนักเรียน และบูรณาการระหว่างวิชา (Silberman, Melvin L., 1996) สอดคล้องกับแนวคิดของทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ ที่กล่าวว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การค้นหาความรู้จากกิจกรรมที่เป็นพลวัต และการบูรณาการระหว่างวิชาทำให้นักเรียนได้ฝึกกระบวกการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ในช่วงท้ายคาบเรียนจะเป็นการสรุปความรู้ที่ได้รับ และการสะท้อนคิด นักเรียนจะได้ทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาทั้งหมด และการสะท้อนคิดจะทำให้นักเรียนได้ตรวจสอบประสบการณ์การเรียนรู้ในเนื้อหาที่ได้ศึกษาของตนเอง ทำให้ครูเห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจ หรือยังไม่เข้าใจในเนื้อหาใด จากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน จะเห็นว่านักเรียนสามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้ดีขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ ในส่วนของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้นักเรียนได้รู้จักสถานการณ์ปัญหาในขั้นนำเสนอสถานการณ์ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้ร่วมกัน นักเรียนได้ค้นคว้า และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเรียน มากกว่าการเรียนแบบปกติที่อาจถูกจำกัดความคิด และเป็นการสร้างสถานการณ์ในการสนทนา สื่อสาร ให้มีความสนุกและท้าทายในการคิดแก้ปัญหามากขึ้น (ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fink, L.D. ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ที่เกิดจากการสังเกต การฟังหรือการสนทนากับผู้อื่นในเรื่องที่ศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า และไม่จำกัดความคิดในกรอบเหมือนการเรียนแบบปกติ ในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม จะอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 4 ขั้นตอนของโพลยา เริ่มโดยนักเรียนเชื่อมโยงแนวคิดการแก้ปัญหาจนสามารถวิเคราะห์ได้ชัดเจนว่าโจทย์ถามอะไร โจทย์กำหนดอะไรมาให้บ้าง และสิ่งที่โจทย์กำหนดมีความสัมพันธ์กันอย่างไร จากนั้นนักเรียนจะวางแผนการแก้ปัญหา โดยการอภิปรายร่วมกัน ผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยให้นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายหรือสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดได้ (Fink, L.D., 1996) สอดคล้องกับแนวคิดของชมนาด เชื้อสุวรรณทวี ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาที่ดีต้องค้นพบว่าข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร และต้องหาวิธีการคำนวณหาคำตอบที่เหมาะสม ในขั้นตอนการดำเนินการตามแผน นักเรียนจะอภิปรายร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม มีการสังเกตวิธีการแก้ปัญหา และคำตอบว่าสอดคล้องกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยน ตรวจสอบคำตอบที่ได้จากกลุ่มอื่น ๆ ว่า

ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอย่างไร โดยมีครูคอยชี้แนะ หรืออธิบายเพิ่มเติมในส่วนสำคัญให้กับนักเรียน (ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2542) สอดคล้องกับแนวคิดของวัชรา เล่าเรียนดี ที่กล่าวว่า การร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอความคิดเห็น และความคิดรวบยอดที่นักเรียนได้เรียนรู้ จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ในขั้นตอนการตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาและคำตอบ นักเรียนจะได้วิเคราะห์จากวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง และกลุ่มอื่น ๆ และเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการตรวจสอบการแก้ปัญหาของคำตอบได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น ในช่วงสรุปความรู้ นักเรียนอาจสรุปเป็นแผนผังความคิด หรือนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในเนื้อหาร่วมกัน และมีการสะท้อนความคิด (วัชรา เล่าเรียนดี, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบัญญัติ ชำนาญกิจ ที่กล่าวว่า การสรุปท้ายคาบเรียนและการสะท้อนคิดจะช่วยให้นักเรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่รู้มาก่อน หรือนำความรู้ที่ได้รับไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และช่วยเพิ่มความสามารถในการกักเก็บความรู้ในปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่เคยพบเจอได้ดีกว่าการสอนแบบปกติ จากขั้นตอนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะเห็นได้ว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะมีทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบปกติ (บัญญัติ ชำนาญกิจ, 2549)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มีการสอนแบบพลวัตที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนและเพื่อนในชั้นเรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในวัยเดียวกัน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Prescott, Banial A. ที่กล่าวว่า องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในวัยเดียวกัน คือ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกันในการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านประสบการณ์จากความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะเกิดการเรียนรู้กระบวนการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ผ่านการปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ 4 ด้าน ตามแนวคิดของวิลสัน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความจำและเกี่ยวกับการคิดคำนวณ 2) ด้านความเข้าใจ ซึ่งเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เพราะได้ทราบถึงที่มาของความรู้ต่าง ๆ ผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการนำไปใช้ และการวิเคราะห์ ในช่วงแรกยังมีการแก้ปัญหาโจทย์ที่ค่อนข้างซับซ้อนไม่ค่อยได้ แต่เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระยะหนึ่ง นักเรียนสามารถแก้ปัญหาโจทย์ที่ซับซ้อนได้ สังเกตได้จากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (Prescott, Banial A. , 1961) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Good, C. V. et al ที่กล่าวว่า การเข้าถึงความรู้และทักษะจะพัฒนา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ ในส่วนของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียนผ่านการลงมือปฏิบัติ ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านปัจจัยพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในด้านการอ่าน การพูด การฟัง การเขียน และการสะท้อนคิด ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของโพลยาได้ โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (Good, C. V. et al, 1973) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyers & Jones ที่กล่าวว่า การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และการสะท้อนคิดจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสม เริ่มจากการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ การใช้คำถามกระตุ้นความคิด การให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียนได้ตลอดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสลับกับกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ในระยะที่ 1 ของการจัดการเรียนรู้พบว่า การเขียนอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหาเป็นไปตามความคิดของตนเอง ซึ่งมีบางส่วนไม่สอดคล้องกับหลักคณิตศาสตร์ การวางแผนการแก้ปัญหายังไม่เป็นลำดับขั้นตอน และการตรวจสอบคำตอบยังไม่สมบูรณ์ ครูจึงมีการแนะแนวทางเพิ่มเติม ในระยะที่ 2 นักเรียนมีการพูดและโต้ตอบในชั้นเรียน และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันมากขึ้น การแก้ปัญหาของนักเรียนไปในทิศทางที่ถูกต้อง ครูทำหน้าที่แนะนำ หรือเพิ่มเติมในส่วนที่สำคัญเท่านั้น การตรวจสอบคำตอบของปัญหานักเรียนสามารถเห็นถึงข้อแตกต่างของคำตอบ โดยนักเรียนจะตรวจคำตอบของเพื่อน และอภิปรายเหตุผลของคำตอบร่วมกัน ในระยะที่ 3 นอกจากนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติแล้ว นักเรียนยังสามารถสรุปแนวคิดที่สำคัญได้ กระบวนการแก้ปัญหานักเรียนมีขั้นตอนและลำดับในการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง สามารถใช้มโนทัศน์ แนวคิดที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม จากการแลกเปลี่ยนความรู้ในชั้นเรียน มาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษาผลจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตลอด 3 ระยะ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ (Meyers, C. and Jones, T. B. , 1993)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ สรุปได้ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการฟัง การพูด การอภิปราย การอ่าน การเขียนและการสะท้อนความคิด ในช่วงแรกครูควรมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ควรช่วยเหลือหรือแนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนคุ้นชิน และเกิดการปรับตัวให้เข้าสู่การเรียนรู้เชิง

รุกได้ เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ 2) ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น ความสามารถในการให้เหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเชื่องโยงทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนแบบปกติ ของนายธนกฤต อัธยาจิรกูล นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2542). การสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2551). การเรียนเชิงรุก (Active Learning). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2562 จาก http://blog.eduzones.com/images/blog/sasithep/File/activet.pdf.

บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2549). ทำไมจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในระดับอุดมศึกษา. วารสารการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 1(1), 1-7.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้งกรุ๊ป.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ความเป็นเลิศและความเท่าเทียมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สิริพร ทิพย์คง. (2544). หนังสือเสริมประสบการณ์วิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรื่องการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ = Problem solving. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ.

Fink, L. D. (1996). Active Learning. Retrieved June 24, 2019, from https://www.hawaii.edu/

Good, C. V. et al. (1973). Dictionary of education : prepared under the auspices of Phi Delta Kappa. New York : McGraw-Hill.

Lorenzen, Michael. (2001). Active learning and library instruction. Illinois Libraries, 83(2), 19-24.

Meyers, C. and Jones, T. B. . (1993). Promoting active learning: strategies for the college classroom. Jossey-Bass: San Francisco, Calif. .

Prescott, Banial A. . (1961). Report of Conference Child Student Education Bulletin. Faculty of Education Bangkok: Chulalongkorn University.

Silberman, Melvin L. (1996). Active learning: 101 strategies to teach any subject. Boston: Allyn and Bacon.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)*

THE LEARNING MANAGEMENT USING CREATIVE PROBLEM SOLVING PROCESS TOGETHER WITH THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE ON MATHEMATICAL CREATIVE PROBLEM SOLVING ABILITY OF SEVENTH GRADE STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

ทิพย์วรรณ จันทร์เขียว
Thipwan Junkiaw
ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี
Chommanad Cheausuwantavee
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: thipwan631nim@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ

* Received April 5, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted April 25, 2022

One-Group Pretest – Posttest Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 33 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 20 คาบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test for dependent samples และ t-test for one sample ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ , เทคนิคเพื่อนคู่คิด , ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this study were: 1) to compare students' mathematical creative problem-solving abilities of seventh grade students at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) before and after administrating creative problem solving process together with Think-Pair-Share technique; 2) to compare students' mathematical creative problem-solving abilities of seventh grade students at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) after administrating creative problem-solving process together with Think-Pair-Share technique with the criterion of seventy percent. The experimental method is Quasi-Experimental Research by One Group Pretest–Posttest Design. The sample of this study included 33 of seventh grade students studying in the second semester of 2020 academic year at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary). They were selected via cluster random sampling. The duration of the research was 20 periods. The research instruments consisted of 1) lesson plans; and 2) mathematical creative problem-solving abilities test. The data were statistically

analyzed using mean, standard deviation, a t-test for dependent samples and a t-test for one sample. The findings of this study were as follows: 1) the mathematical creative problem-solving abilities of the students after experiencing creative problem-solving process together with Think-Pair-Share technique were higher than before experiencing the treatment statistically significant at a level of .01. 2) the mathematical creative problem-solving abilities of the students after experiencing creative problem-solving process together with Think-Pair-Share technique were higher than the criterion of seventy percent statistically significant at a level of .01

Keywords: creative problem solving process , think-pair-share technique , mathematical creative problem solving ability

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) รวมทั้งการศึกษาคณิตศาสตร์ไม่ได้มีประโยชน์เพียงเพื่อการคิดคำนวณ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ มีลักษณะเป็นสากล เป็นภาษาสัญลักษณ์ กำหนดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ มีความเป็นเหตุเป็นผล คณิตศาสตร์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เกี่ยวข้องกับความคิด เป็นโครงสร้างที่มีเหตุผล และมีความเป็นศิลปะ ฝึกการคิดอย่างมีระบบระเบียบ ฝึกการแก้ปัญหาและการให้เหตุผล (ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2561) เนื่องจากการแก้ปัญหาเป็นหัวใจของคณิตศาสตร์ ในการสอนนักเรียนให้รู้จักแก้ปัญหาจะช่วยส่งเสริมให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และรู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (สิริพร ทิพย์คง, 2544) แต่การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่ครูเน้นการอธิบายเนื้อหาคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียวแล้วให้งานนักเรียนทำ ไม่เน้นเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการแก้ปัญหา

จากรายงานผลการประเมินนักเรียนนานาชาติ (PISA) พบว่าการรับรู้ในด้านคณิตศาสตร์ของประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ย 419 คะแนนซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท), 2563: online) และการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับชาติ (O-NET) จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ในปี 2562 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศพบว่าวิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 26.73 คะแนน โดยผล

คะแนนเฉลี่ยต่ำลงจากปี 2561 และยังมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

นอกจากนี้แล้วจากการสอบถามครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน และจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยพบว่านักเรียนโดยส่วนใหญ่มีปัญหาการเรียนเรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเต็ม ทศนิยมและเศษส่วนเนื่องจาก นักเรียนทำคะแนนได้ไม่ดีและไม่ถึงร้อยละ 50 เป็นจำนวนมาก (จากการสอบเก็บคะแนนประจำบทเรียนและคะแนนสอบกลางภาค) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า “ทักษะการแก้ปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนไทย เพื่อสามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้ มิใช่เพิกเฉยต่อปัญหา หนีปัญหา หรือแก้ปัญหาด้วยวิธีการไม่เหมาะสมจนเกิดผลเสียต่อตนเองหรือส่วนรวมได้และอาจพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมส่วนรวมได้” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554) การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาที่น่าสนใจรูปแบบหนึ่ง คือ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากจะมีวิธีการค้นหาคำตอบที่แตกต่างกันออกไป มีความสลับซับซ้อน และค้นพบแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้และเหมาะสมที่สุดในสภาพแวดล้อมขณะนั้น การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ทักษะการคิดและเครื่องมือการคิดเพื่อค้นหาวิธีการหาคำตอบหรือวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหาและพิจารณาตัดสินเลือกแนวคิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่ดีที่สุดและแปลกใหม่ การฝึกทักษะการคิดแบบนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างมากโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จะเน้นการร่วมกันระดมความคิดอย่างอิสระเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาจำนวนมากที่จะนำไปเลือกใช้ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเสนอแนวความคิดของตนเองกับกลุ่ม โดยที่นักเรียนภายในกลุ่มจะไม่ตัดสินว่าวิธีการแก้ปัญหานั้นถูกหรือผิดจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา อีกทั้งเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์จากการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนอธิบายความคิดหรือความรู้ที่เชื่อมโยงมาใช้ในการแก้ปัญหาให้เพื่อนฟังทำให้นักเรียนมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้นและแสดงความคิดทางคณิตศาสตร์ออกมาได้อย่างมั่นใจในการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ศิริพรรณ ศรีอุทธา, 2548) และยังทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้คู่ของตนเข้าใจ (สมบัติ การจนารักพงค์, 2547)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจการจัดเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) ในการจัดการเรียนการสอนเรื่อง โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเต็ม ทศนิยมและเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่ง

ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครูคณิตศาสตร์และผู้ที่สนใจนำการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 420 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถทางการเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 33 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม (Sampling Unit) ด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) จำนวน 8 แผน ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้ครอบคุลมและสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ แบบเขียนตอบ จำนวน 4 ข้อ ซึ่งสร้างโดยการวิเคราะห์รายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.47 – 0.57 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.44 – 0.67 และนำไปทดลองใช้อีกครั้ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.89

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งคะแนนที่ได้เป็นคะแนนก่อนเรียน (Pre-test) ในคาบที่ 1 - 2 ของการทดลอง เพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นแบบทดสอบ เขียนตอบ จำนวน 4 ข้อ

2. ดำเนินการสอนโดยจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เรื่องโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเต็มทศนิยมและเศษส่วน ในคาบเรียนที่ 3 – 18 รวมทั้งสิ้น 16 คาบ

3. ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ซึ่งคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังเรียน (Post-test) ในคาบที่ 19 – 20 ของการทดลอง เพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) โดยใช้การทดสอบ t-test for Dependent Samples

2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ โดยใช้คะแนนจากการทดสอบหลังเรียนคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเลขคณิตเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบ t-test for One Sample

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share)

ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์	n	k	$\bar{x}$	S.D.	t	P
ก่อน	33	60	21.45	6.15	15.46**	.000
หลัง	33	60	42.55	11.89		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์	n	k	$\bar{x}$	S.D.	$\mu_{0\,(70\%)}$	t	p
	33	60	42.55	11.89	42	13.26**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.89 คิดเป็นร้อยละ 70.92 ซึ่งเป็นไป ตามสมมติฐานข้อ 2

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยใช้กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านกระบวนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นการค้นพบปัญหา เป็นขั้นตอนแรกที่นักเรียนได้เริ่มฝึกการคิดวิเคราะห์โจทย์ โดยที่นักเรียนต้องคิดด้วยตนเองก่อน (Think) ค้นหาสิ่งที่โจทย์กำหนด สิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ และจะต้องนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ในเรื่องใดมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพาร์น (Parnes) ที่ได้ทดลองใช้วิธีการระดมสมองในกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยกลุ่มแรกให้ทุกคนพูดถึงวิธีการแก้ปัญหาเท่าที่สามารถคิดออก ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีและเกี่ยวข้องให้พูดเท่าที่ความคิดแรกเข้ามาในสมอง (Parnes, S.J. , 1967)

1.2 ขั้นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นักเรียนเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายวิธี แปลกใหม่ หรือต่อยอดจากวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิม แล้วนำเสนอความคิดของตนกับคู่ของตนเอง (Pair) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสสวท. ที่กล่าวว่าแนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด อธิบายในสิ่งที่คิด และนำเสนอแนวคิดของตนอย่างอิสระ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551)

1.3 ขั้นการค้นหาวิธีแก้ปัญหา ให้นักเรียนได้สามารถแสดงออกในสิ่งที่คิดว่าเป็นไปได้ มีวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไป แล้วนำเสนอความคิดของของนักเรียนและคู่ของตนออกมา (Share) ในชั้นเรียนจะต้องยอมรับฟังทุกความคิดเห็น ไม่มีการประเมินความคิดเห็นที่แสดงออกมาว่าเป็นสิ่งที่ใช้ได้หรือไม่ สอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง ที่กล่าวว่าในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์นั้นถ้านักเรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาอย่าง สม่ำเสมอ จะทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ดี (สิริพร ทิพย์คง, 2544)

1.4 ขั้นการเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีและเหมาะสม ขั้นตอนนี้นักเรียนและคู่ของตนจะต้องพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหาต่างๆที่ได้นำเสนอไว้ จากนั้นร่วมกันประเมินหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (Pair) โดยจะต้องมีการให้เหตุผล ประกอบในการเลือกวิธีการ

แก้ปัญหานั้นด้วย ซึ่งวิธีที่เลือกควรเป็นวิธีที่แปลกใหม่ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ มีความน่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับ เพื่อที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในขั้นตอนต่อไป

1.5 ขั้นการวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นักเรียนนำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้ไปปฏิบัติ โดยปรับให้เหมาะสมกับตนเอง ร่วมกันทบทวนแผนที่วางไว้ (Pair) พิจารณาความเหมาะสมของลำดับขั้นตอน และวิธีที่เลือกใช้ระหว่างการแก้ปัญหาดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน จนได้คำตอบและสรุปคำตอบถูกต้องและครบถ้วนตามที่โจทย์ต้องการ

ซึ่งจากขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีการฝึกฝนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จึงช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรวรรณ ตันสุวรรณรัตน์ ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรวรรณ ตันสุวรรณรัตน์, 2552)

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) กับเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.89 คิดเป็นร้อยละ 70.92 เนื่องมาจากใบกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้หลายวิธี หรือหาคำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนคำตอบและแนวคิดในการหาคำตอบได้หลายหลาย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Torrance, E. P. ว่า “การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องใช้เวลา ควรให้มีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป กระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการของตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอและครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง เพื่อให้นักเรียนมีส่วนริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น” และประการสุดท้าย เป็นเพราะการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอนและถูกต้องซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (Torrance, E. P., 1962)

ขั้นที่ 1 ขั้นการค้นพบปัญหา ร่วมกับการ (Think) เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและทำความเข้าใจปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล นำเสนอความคิดของตนกับคู่ของตนเอง (Pair)

ขั้นที่ 3 ขั้นการค้นหาวิธีแก้ปัญหา นำเสนอความคิดของของนักเรียนและคู่ของตนออกมา (Share) ให้นักเรียนในชั้นฟัง

ขั้นที่ 4 ขั้นการเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีและเหมาะสม นักเรียนและคู่ของตนจะต้องพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหาต่างๆเหมาะสม (Pair) เพื่อที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นการวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหานักเรียนนำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้ไปปฏิบัติ ร่วมกันทบทวนแผนที่วางไว้กับคู่ของตนเอง (Pair) พิจารณาความเหมาะสมของลำดับขั้นตอน และวิธีการในการแก้ปัญหา

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาพันธ์ชนิต เจนจิต ที่พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถสอบผ่านเกณฑ์ 75 มากกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ระดับนัยสำคัญ .01 ทั้งอาจเป็นผลมาจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้สร้างตามคิดกระบวนการแก้ปัญหา นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา ได้ฝึกฝนแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยซึ่งแต่ละปัญหามียุทธวิธี/ผลเฉลยมากกว่าหนึ่งผลเฉลย มีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบร่วมมือการนำเสนอผลการแก้ปัญหา และการอภิปรายผลรวมกันในชั้นเรียน (อาพันธ์ชนิต เจนจิต, 2546)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สรุปผลได้ดังนี้ 1) จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้หลายวิธี หรือหาคำตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนคำตอบและแนวคิดในการหาคำตอบได้หลายหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอและครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง เพื่อให้นักเรียนมีส่วนริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น 2) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ หรือในรายวิชาอื่นๆ 3) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ที่มีต่อตัวแปรอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร สื่อความหมายและการนำเสนอ

เนื่องจากในแต่ละ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร สื่อความหมายและการนำเสนอของนักเรียนได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด(Think-Pair-Share) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนางสาวทิพย์วรรณ จันทร์เขียว นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). การคิดเชิงบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ซัคเซส มีเดีย.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2561). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพรรณ ศรีอุทธา. (2548). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกัน เรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เรื่อง เซต สำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4). ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน . มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ค่าสถิติพื้นฐาน O-NET มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา2562 (online). เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2563 จาก www.onetresult.niets.or.th.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). การแถลงข่าวผลการประเมินในโครงการ PISA 2015. เรียกใช้เมื่อ 7 ธันวาคม 2563 จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/news-8

สมบัติ การจนารักพงค์. (2547). นวัตกรรมการศึกษา .ชุด 29 เทคนิคการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย : การเรียนแบบร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียนและการจัดทำผลงานทาง วิชาการของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา (ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญและครูเชี่ยวชาญพิเศษ). (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สิริพร ทิพย์คง. (2544). หนังสือเสริมประสบการณ์วิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรื่องการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ.

อรวรรณ ตันสุวรรณรัตน์. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาพันธ์ชนิต เจนจิต. (2546). กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิตโดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Parnes, S.J. . (1967). Creative Behavior Guidebook. New York: Charles Scribner, Son.

Torrance, E. P. (1962). Guiding Creative Talent. Englewood Cliffs, N.J: Princeton Hall.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)*

THE LEARNING MANAGEMENT USING ACTIVITY BASED LEARNING WITH COOPERATIVE LEARNING ON MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY AND LEARNING ACHIEVEMENT IN LINEAR EQUATIONS IN ONE VARIABLE OF SEVENTH GRADE STUDENTS FROM SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY PRASARNMIT DEMONSTRATION SCHOOL (SECONDARY)

จุฑามณี อินทร์อุริศ
Juthamanee Inuris
ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี
Chommanad Cheausuwantavee
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: ploiijuta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ

* Received April 5, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted April 25, 2022

กึ่งทดลองใช้แบบแผน One Group Pretest – Posttest Design กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test for dependent samples และ t-test for one samples ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนได้รับกรจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

Abstract

The purpose of this study were 1) to compare mathematical problem-solving ability and learning achievement of seventh grade students at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) before and after using activity–based learning with cooperative learning 2) to compare mathematical problem-solving ability and learning achievement of seventh grade students at Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) after using activity–based learning with cooperative learning to the criterion of 70%. The experimental method is Quasi-Experimental Research by One Group Pretest–Posttest Design. The participants in this study were 32 seventh grade students studying in the second semester of the academic year 2020. They were selected by using the cluster random sampling technique. The instruments used in this study were lesson plans, mathematical problem-solving ability test and learning achievement test. The statistics procedures used for data analysis were mean, standard deviation, t-test for dependent samples and t-test for one samples. The results showed that 1) the mathematical problem-solving

ability and learning achievement of seventh grade students after using activity-based learning with cooperative learning was higher than before at a statistically significant level of .01, 2) the mathematical problem-solving ability and learning achievement of seventh grade students after using activity-based learning with cooperative learning was higher than the criterion of 70% with a statistically significant level of .01.

Keywords: Learning Management , Activity Based Learning , Mathematical Problem Solving Ability , Learning Achievement , Linear Equation In One Variable

บทนำ

คณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์คิดอย่างมีเหตุผล มีแบบแผนสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้วางแผนตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาศาสตร์ด้านอื่น ๆ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการเล่นเกม การทดลอง การสร้างสรรค์ผลงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (ศศิธร ลิจันทร์พร, 2556) อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยโดยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานได้สำเร็จโดยคำนึงถึงความสำเร็จของกลุ่มเป็นที่ตั้ง (ทิศนา แขมมณี, 2553) อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็น วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2541) ซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น รูปแบบ Jigsaw รูปแบบSTAD รูปแบบ TAI รูปแบบ TGT รูปแบบ GI (Group Investigation) โปรแกรม CIRC เป็นต้น (ไสว ฟักขาว, 2542) โดยในแต่ละรูปแบบจะเหมาะกับลักษณะของบทเรียนหรือกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป แต่ทุกรูปแบบต่างช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น และการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นด้านการรู้คิด กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากตัวผู้เรียนเองมากกว่าการฟังผู้สอนใน

ห้องเรียนและการท่องจำ ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนอกห้องเรียน

จากผลการเรียนที่ได้จากการประเมินของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: ONET) ในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนสอบตั้งแต่ปี 2557 - 2561 พบว่า ผลการสอบในปีการศึกษา 2558 มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น 5.41 จากนั้นในปีการศึกษา 2559 คะแนนเฉลี่ยลดลง 3 และลดลงอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษา 2560 และกลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปีการศึกษา 2561 แต่ยังคงมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2558 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ซึ่งผลคะแนนสอบมีทิศทางตรงข้ามกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีเครื่องมือในการหาความรู้อย่างมากมาย แต่ผลการเรียนกลับตกต่ำลง

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลคะแนนจากการสอบในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (เกณฑ์ผ่านการทดสอบในแต่ละครั้ง คือ ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม) โดยมีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์โดยรวมแล้วไม่ถึงร้อยละ 50 ของนักเรียนทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนยังคงสามารถแก้สมการในเบื้องต้นได้บ้าง หากมีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้นก็อาจเกิดข้อผิดพลาด และเมื่อกล่าวถึงการแก้โจทย์ปัญหาสมการนักเรียนยังคงขาดการเชื่อมโยงโจทย์ปัญหากับชีวิตประจำวัน จึงทำให้ความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวมีผลคะแนนที่ไม่สูงมาก (เพิ่มเติมหลักการแนวคิด หรือทฤษฎีที่จะนำมาแก้ปัญหาเพื่อยืนยันสมมติฐานที่ว่าหากใช้วิธีการดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาได้)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือมาช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นเนื้อหาในเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยเห็นว่าหากปรับการจัดการเรียนรู้เป็นรูปแบบดังกล่าวจะเป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวมและเพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กรมวิชาการ, 2546) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียน 420 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถทางการเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 32 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสร้างให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ให้ครอบคุลมและสอดคล้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.00

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยชนิดเขียนตอบแสดงวิธีทำจำนวน 5 ข้อ ซึ่งสร้างโดยการวิเคราะห์รายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์

ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.38 - 0.63 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.30 - 0.46 และนำไปทดลองใช้อีกครั้ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.81

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งสร้างโดยการวิเคราะห์รายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ แล้วดำเนินการสร้างแบบทดสอบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 แล้วนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลมาวิเคราะห์เพื่อเลือกข้อที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.28 - 0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.24 - 0.75 และนำไปทดลองใช้อีกครั้ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.81

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) จำนวน 2 คาบ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยชนิดเขียนตอบแสดงวิธีทำจำนวน 5 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คาบเรียน

3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) จำนวน 2 คาบ กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน จากนั้นทำการตรวจแล้วบันทึกเป็นคะแนนหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้สถิติ t – test for dependent Samples

2. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t – test for One Sample

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ผลการวิจัย	ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์		ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
n	32		32	
$\bar{x}$	6.75	14.31	7.56	14.84
S.D.	2.68	3.48	3.82	3.20
t	-13.942**		-17.992**	
p (1-tailed)	.000		.000	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิจัย	ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว
n	32	32
k	20	20
$\bar{x}$	14.31	14.84
S.D.	3.48	3.20
μ_0 (70%)	14	14
t	-90.59**	-97.38**
p (1-tailed)	.000	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2

อภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 14.31 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.48 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจากการสำรวจ ทดลอง และการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบไปด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นนำ 2. ขั้นศึกษาและอภิปราย 3. ขั้นกิจกรรม 4. ขั้นสะท้อนผลจาก

กิจกรรม และ 5. ขั้นประเมินผล โดยมีการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยที่มีผู้เรียนคละความสามารถกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเกิดการช่วยเหลือทางการเรียนเพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ รูปแบบ STAD (Student Team-Achievement Division) รูปแบบ TGT (Team-Games-Tournament) และรูปแบบ LT (Learning Together) จนผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี ที่กล่าวว่า การเรียนรู้การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียน เป็นการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาไปใช้ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้ (ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Horsburgh, D. ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้ควรจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติลงมือทำผ่านกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ของเด็กมักเกิดจากการเคลื่อนไหวมากกว่าการเรียนแบบรับป้อนข้อมูลอยู่ฝ่ายเดียว หากว่าผู้เรียนได้มีโอกาสได้สำรวจ จากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ซึ่งการได้เรียนรู้จากการลงมือทำมีความคงทนและยาวนาน (Horsburgh, D., 1994) และสอดคล้องกับ กรมวิชาการ ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวมและเพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (กรมวิชาการ, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของ ไสว ฟักขาว ที่กล่าวถึง รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นิยมใช้ ซึ่งผู้วิจัยสนใจรูปแบบ STAD (Student Teams–Achievement Division) รูปแบบ TGT (Teams-Games-Tournaments) และรูปแบบ LT (Learning Together) (ไสว ฟักขาว, 2542) และสอดคล้องกับการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลที่มีเกณฑ์การให้คะแนนที่เป็นระบบและชัดเจนจะช่วยให้ครูสามารถพิจารณาและ ตัดสินได้ว่านักเรียนของตนมีความรู้มากน้อยเพียงใด สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หรือแสดงขั้นตอนที่จะได้คำตอบของสถานการณ์นั้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) อีกทั้งงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ เต็มวิบูลย์โชค ได้ศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ที่เสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์

มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 (จุฑาทิพย์ เต็มวิบูลย์โชค, 2559)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 14.84 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.20 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยที่มีผู้เรียนคละความสามารถ ซึ่งใช้รูปแบบ STAD รูปแบบ TGT และรูปแบบ LT ในการดำเนินกิจกรรมผ่าน 5 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นนำ ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียนโดยการทบทวนความรู้เดิมที่ต้องนำมาใช้และเชื่อมโยงไปยังเนื้อหาใหม่ ขั้นศึกษาและอภิปราย ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ให้กับนักเรียน จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับเนื้อหา แบ่งหน้าที่กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถาม-ตอบ เพื่อทำความเข้าใจบทเรียน หากเกิดข้อสงสัยสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้วิจัยได้ ขั้นกิจกรรม ผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝน และจัดเกมการแข่งขันเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้เข้าร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anandalakshmy, S. ที่กล่าวถึงบทบาทของครู ในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมบทบาทของครูเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างมาก ครูต้องคอยกระตุ้นการทำกิจกรรมของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียน ขั้นสะท้อนผลจากกิจกรรม หลังจากจบกิจกรรมเกมการแข่งขันในแต่ละกิจกรรม ผู้วิจัยจะประกาศคะแนนของแต่ละกลุ่มที่เกิดจากการร่วมมือกันของสมาชิกแต่ละคน (Anandalakshmy, S., 2007) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยที่มีสมาชิกประมาณ 3 - 6 คน และมีความสามารถแตกต่างกัน รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานได้สำเร็จ คำนึงถึงความสำเร็จของกลุ่มเป็นที่ตั้ง และขั้นประเมินผล ผู้วิจัยให้นักเรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งถัดไป อีกทั้งยังนำผลที่ได้ไปออกแบบแบบทดสอบเพื่อทำการวัดผล (ทิศนา แขมมณี, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รังสรรค์ นกสกุล ที่กล่าวไว้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถ ความรู้ ทักษะ หรือคุณลักษณะของบุคคลอันเกิดจากการเรียน การสอน การฝึกอบรม วัดได้โดยเครื่องมือวัดผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น (รังสรรค์ นกสกุล, 2543)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปได้ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ผ่านกิจกรรมจากการสังเกต อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งครูควรเสริมแรงกระตุ้นและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ 2) ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น การให้เหตุผล ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนางสาวจุฑามณี อินทร์อุริศ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา: ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จุฑาทิพย์ เต็มวิบูลย์โชค. (2559). กิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ที่เสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2561). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

รังสรรค์ นกสกุล. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนและลักษณะนิสัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชา ง013 งานช่างพื้นฐาน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ระหว่างการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ 1999.

ศศิธร ลิจันทร์พร. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอพพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย. Online Journal of Education, 9(2), 13-26.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.niets.or.th/th/

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). ทักษะ/ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.

ไสว ฟักขาว. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: เอมพันธ์.

Anandalakshmy, S. (2007). Activity Based Learning A report in an innovative method in Tamil Nadu. Retrieved October 15, 2019, from http://www.ssa.tn.nic.in/

Horsburgh, D. (1994). Activity-based learning in India. Retrieved November 2, 2019, from https://www.indiatoday.in/

ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19*

COMMUNICATION FACTORS AFFECTING PURCHASE DECISION BEHAVIORS AT TOPS MARKET AMONG CONSUMERS IN BANGKOK DURING COVID-19 PANDEMIC

ปาริฉัตร แสงแก้ว
Parichut Sangkaew
ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี
Natchuda Wijitjammaree
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: Parichut.s@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2) เพื่อวิเคราะห์การเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อดั้งเดิม, สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต, สื่อในร้าน, สื่อบุคคลและสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า 3) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าจำแนกตามลักษณะประชากร และ 4) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ที่เคยซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ในกรุงเทพมหานครฯ ในเดือนมกราคม-พฤศจิกายน 2564 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่และร้อยละ, ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้านเพศ, วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวระหว่างอายุ, ระดับการศึกษา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น

---

*

เพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท, สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซื้อสินค้า คือ สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต, สื่อในร้าน, สื่อบุคคล และสื่อดิจิทัล, ลักษณะประชากรด้านอายุ ที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน, ปัจจัยด้านราคา และ ด้านบุคคลหรือพนักงาน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการสื่อสาร, อิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า, ท็อปส์ มาร์เก็ต, ผู้บริโภค

Abstract

The objectives of this research were to 1) understand general background of consumers in Bangkok categorized by gender, age, education and monthly income, 2) analyze their exposure to traditional news, Tops Market's specialized media, in store media, personal media, and digital media, 3) compare purchase decision behavior of consumers based on their demographic characteristics, 4) analyze factors of marketing mix on purchase decision behavior of consumers at Tops market in Bangkok during the pandemic. A quantitative research methodology was employed. The sample was 400 consumers aged 18 years and over with prior purchase experience at Tops market in Bangkok during January-November 2021. Multistage sampling was used to select the sample. For research instrument and data, the researcher collected data from self-report questionnaires, and data were analyzed by descriptive statistics to determine frequency and percentage, mean and standard deviation. The research hypothesis testing was conducted by testing the gender mean difference, One-way ANOVA among the different age groups, education background, and average monthly income and Simple Regression Analysis. The majority of the sample group are female above 50 years old with undergraduate level education and average monthly income of 20,000 baht. Media types that influence their purchase decision include specialized media, in-store media, personal media, and digital media. Different age groups have different purchasing behavior, and Price and People or Employee influence the samples' purchase decision.

Keyword: Communication Factors, Influences on purchase decisions, Tops market, Consumer

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศไทยรองจากภาคอุตสาหกรรมการผลิต จากข้อมูลศูนย์วิจัยกรุงศรีโดย (นริน ตันไพบูลย์, 2564) กล่าวถึงอัตราการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในปี 2564-2566 เติบโตเฉลี่ยที่ 1.5-2.5% ต่อปี โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครฯและเมืองหลักเติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากรูปแบบร้านตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่ปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องความสะดวกสบาย ซื้อสินค้าและใช้บริการได้ครบวงจรในที่เดียว ราคาและโปรโมชั่นดึงดูดใจ ขยายสาขาอย่างต่อเนื่องทำให้ฐานลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีโดย (พูลสุข นิลกิจศรานนท์, 2562) ได้แบ่งรูปแบบร้านค้าปลีกสมัยใหม่เป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ห้างสรรพสินค้า จำหน่ายสินค้าหลากหลายทั้งแบรนด์ในประเทศและต่างประเทศ 2) ดิสเคาน์สโตร์ จำหน่ายสินค้าอุปโภค-บริโภค เน้นกลุ่มลูกค้ารายได้ปานกลางให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านราคา 3) ซูเปอร์มาร์เก็ต จำหน่ายสินค้าอุปโภค-บริโภค เน้นหมวดอาหารสดคุณภาพสูงและกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้ ปานกลาง-สูง 4) ร้านสะดวกซื้อ เปิดในแหล่งชุมชนให้บริการ 24 ชั่วโมง เน้นจำหน่ายสินค้ากลุ่มพร้อมรับประทาน 5) ร้านค้าปลีกขายสินค้าเฉพาะอย่าง จำหน่ายสินค้าเฉพาะเจาะจง เช่น อุปกรณ์กีฬา เครื่องใช้ไฟฟ้า

จากข้อมูลศูนย์วิจัยธนาคารออมสินโดย (ชมพูนุช แตงอ่อน, 2562) กล่าวว่าร้านค้าปลีกประเภทซูเปอร์มาร์เก็ตมีการเติบโตที่ดี มีจำนวนสาขาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะซูเปอร์มาร์เก็ตระดับไฮเอนด์ซึ่งลูกค้ามีกำลังซื้อสูง แบรนด์มีกลยุทธ์การตลาดที่ดี จึงตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันที่นิยมความสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีโดย (พูลสุข นิลกิจศรานนท์, 2562) กล่าวว่าการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ประเภทซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นไปในทิศทางบวก เพราะลูกค้าของซูเปอร์มาร์เก็ตซื้อสินค้าตามความต้องการให้ความสำคัญกับคุณภาพเป็นหลักราคาเป็นรอง ในประเทศไทยซูเปอร์มาร์เก็ตแบรนด์ที่เป็นที่รู้จักและมีจำนวนสาขาในกรุงเทพมหานครฯมากที่สุด ได้แก่ ท็อปส์ มาร์เก็ต มีจำนวน 53 สาขา (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2564) เปิดให้บริการในศูนย์การค้าและคอมมูนิตี้มอลล์เป็นหลัก และมีแบรนด์ที่มีตำแหน่งทางการตลาดใกล้เคียงกัน ได้แก่ กูร์เม่ต์มาร์เก็ต, วิลล่ามาร์เก็ต, ฟู้ดแลนด์, แม็กซ์แวลู

นอกจากการแข่งขันระหว่างแบรนด์ซูเปอร์มาร์เก็ต บวกกับการขยายตัวของธุรกิจอีคอมเมิร์ซ (E- Commerce) อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ซูเปอร์มาร์เก็ตต้องปรับตัวอย่างมาก คือ การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด-19 ทำให้ประเทศไทยมีการประกาศล็อคดาวน์ ภาครัฐขอ

ความร่วมมือประชาชน Work From Home จัดการเรียนการสอนออนไลน์ แม้ว่าซูเปอร์มาร์เก็ตจะได้รับข้อยกเว้นให้เปิดดำเนินการได้ แต่ผู้บริโภคเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและการจัดการด้านสุขอนามัย เกิดการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ทำให้ซูเปอร์มาร์เก็ตต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เช่น เพิ่มช่องทางขายสินค้าผ่านออนไลน์, ให้บริการ Drive Thru (รับสินค้าโดยไม่ต้องลงจากรถ), มีช่องทางชำระเงินพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ สตรี มีครรภ์, จัดมาตรการต่าง ๆ ภายในร้าน เช่น ตรวจวัดอุณหภูมิ, สวมหน้ากากอนามัย, เว้นระยะห่าง นอกจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป การตัดสินใจซื้อสินค้า การเปิดรับข่าวสารผ่าน สื่อต่าง ๆ ของผู้บริโภคก็เปลี่ยนแปลงอย่างน่าสนใจโดยข้อมูลจากเว็บไซต์ (มาร์เก็ตพลัส, 2564) เผยผลการศึกษาข้อมูลของบริษัท เดอะนีลเส็น คอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด พบว่าตั้งแต่ปี 2563 ผู้บริโภคเริ่มเสพสื่อประเภททีวี, อินเทอร์เน็ตและวิทยุเพิ่มสูงขึ้น ส่วนสื่อกลางแจ้งได้รับความนิยมลดลง ทำให้การศึกษาการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อของผู้บริโภคเป็นปัจจัยสำคัญเพราะผู้บริโภคมีความต้องการข่าวสารเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านช่องทางการสื่อสารที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายจะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค (Doyle, P. & Saunders, J. 1996 อ้างถึงใน (Sama, R., 2019) กล่าวว่าความคาดหวังของผู้บริโภคต่อข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์, วิทยุ, หนังสือพิมพ์, นิตยสาร และอินเทอร์เน็ตนั้นต่างกันโดยสิ้นเชิง ลักษณะของสื่อที่แตกต่างกันจะส่งผลกระทบอย่างรวดเร็วและระยะยาวต่อผู้บริโภค ซึ่งนักการตลาดจะใช้เครื่องมือสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งผ่านข้อความที่น่าสนใจไปยังผู้รับสารเป้าหมาย การทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อวางแผนการใช้สื่ออย่างแม่นยำ เลือกแพลตฟอร์มและประเภทของสื่อที่จะใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพจะรักษาความสัมพันธ์กับผู้บริโภคและสร้างความมั่นใจได้ว่าแบรนด์ของตนจะอยู่ในใจของผู้บริโภค

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นถึงแนวโน้มการเติบโตและการแข่งขันที่สูงขึ้นของธุรกิจซูเปอร์มาร์เก็ต โดยท็อปส์ มาร์เก็ต เป็นซูเปอร์มาร์เก็ตที่เปิดดำเนินธุรกิจมายาวนานครบรอบปีที่ 25 จำเป็นต้องมีการปรับตัวใน ทุกด้าน เพื่อแข่งขันและรับมือกับปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จึงได้ ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19” เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคด้านการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ วางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้ธุรกิจตอบสนองความต้องการผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. เพื่อวิเคราะห์การเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อดั้งเดิม, สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต, สื่อในร้าน, สื่อบุคคล และสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19

3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จำแนกตามลักษณะประชากร

4. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19” การวิจัยเรื่องนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยโดยเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภคทั้งชายและหญิงในกรุงเทพมหานครฯ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่เคยซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ในกรุงเทพมหานครฯ ในเดือนมกราคม - พฤศจิกายน 2564 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรคำนวณของ Cochram (จันทิมา เขียวแก้ว, 2553) ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 384 คน ผู้วิจัยจึงได้ปรับใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็นข้อคำถาม 4 ส่วน ดังนี้ 1) เกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากร 2) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการของท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 และ 4) เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคใน

กรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 สำหรับการทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงตรงสามารถนำไปวัดผลได้ การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-test) กับประชากรในกรุงเทพมหานครจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเพื่อทดสอบความสม่ำเสมอโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) เครื่องมือที่มีระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 0.8 ขึ้นไปเป็นระดับที่ยอมรับได้ (พัชนี เชยจรรยา, 2558) ผลการทดสอบเครื่องมือผ่านเกณฑ์ทุกข้อคำถาม

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multi-stage Sampling) ได้แก่ ขั้นแรก เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกแจกแบบสอบถามที่ท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาที่มียอดขายสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ สาขาเซ็นทรัลปิ่นเกล้า, เซ็นทรัลพระราม 3, เซ็นทรัลพระราม 2, เซ็นทรัลพระราม 9 และ สุขาภิบาล 3 ขั้นที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) แจกแบบสอบถามสาขาละ 80 คน และเพื่อให้ครอบคลุมลูกค้าทุกกลุ่มเป้าหมายจึงแจกแบบสอบถามวันละ 40 คน ในวันศุกร์ซึ่งเป็นวันสุดสัปดาห์ได้กลุ่มลูกค้านักเรียนนักศึกษา คนทำงาน และวันเสาร์ เป็นกลุ่มลูกค้าครอบครัวหรือคนทำงานที่ไม่มีเวลาซื้อสินค้าในวันธรรมดา โดยจะแจกแบบสอบถามเวลา 11.00-18.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่มีลูกค้าใช้บริการเป็นจำนวนมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง อธิบายโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การเปิดรับข่าวสาร ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตในกรุงเทพมหานครฯ อธิบายโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างเพศ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่าง อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หากพบว่ามีความแตกต่างจะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post-hoc Comparison) เพื่อดูว่าคู่ใดที่แตกต่างโดยใช้วิธีของ LSD ใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7Ps ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณา อธิบายผลการวิจัยได้ดังนี้

คุณลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 75.5 โดยมีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการของท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = .83) เมื่อพิจารณาแยกรายสื่อ พบว่า สื่อในร้านมีระดับการเปิดรับมากเป็นอันดับแรก ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = .83) รองลงมาคือ สื่อดิจิทัลมีระดับการเปิดรับมาก ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = .95) สื่อเฉพาะกิจของ ท็อปส์ มาร์เก็ต มีระดับการเปิดรับมาก ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = 1.06) สื่อบุคคล มีระดับการเปิดรับมาก ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 1.02) และลำดับสุดท้ายสื่อดั้งเดิมมีระดับการเปิดรับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.35, S.D. = 1.08)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของท็อปส์มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7Ps ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = .80) โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = .66) เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = .70) ปัจจัยด้านบุคคลหรือพนักงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = .70) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. = .65) ปัจจัยด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.19, S.D. = .66) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = .80) และลำดับสุดท้ายปัจจัยด้านราคาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = .69)

พฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ท็อปส์มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 พบว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = .80) โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ อันดับแรกของแห้งและเครื่องปรุงผู้บริโภค มีพฤติกรรมซื้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.13, S.D. = .88) รองลงมาคือ ของใช้ในบ้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = .90) สแน็คและของหวานอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = .95) เครื่องดื่มและผงชงดื่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = .91) อาหารและ เบเกอรี่อยู่

ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = .93) ผักและผลไม้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = .98) เนื้อสัตว์และอาหารทะเลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.92, S.D. = 1.06) ลำดับสุดท้ายสินค้าเพื่อสุขภาพและความงาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = .99)

ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายเพื่อแสดงอิทธิพลของการเปิดรับข่าวสารต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัส โควิด-19

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.041	.165		12.381	.000
1. การเปิดรับจากสื่อดั้งเดิม	.000	.046	.001	.010	.992
2. การเปิดรับจากสื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต	.107	.049	.141	2.174	**.030***
3. การเปิดรับจากสื่อในร้าน	.161	.059	.167	2.715	**.007***
4. การเปิดรับจากสื่อบุคคล	.153	.057	.195	2.668	**.008***
5. การเปิดรับจากสื่อดิจิทัล	.125	.053	.148	2.374	**.018***
R = 0.561 R^2= 0.315 Adjusted R^2 = 0.306 SE_{Est} = 0.66902 F = 36.267 p = .000					

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19ได้แก่ สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต มีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .141 (Beta = .141) สื่อในร้านมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .167 (Beta = .167) สื่อบุคคลมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .195 (Beta = .195) และสื่อดิจิทัลมีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .148 (Beta = .148) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่าการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต, สื่อในร้าน, สื่อบุคคล และ สื่อดิจิทัล สามารถอธิบายการแปรผันการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ได้ถูกต้องร้อยละ 31.5

ตารางที่ 2 แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ของผู้บริโภค ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	F	Sig.	Post hoc Analysis
(1) ต่ำกว่า 20 ปี	15	4.49	.48	2.71	**.03***	**1> 2, 3, 5**
(2) อายุ 20-30 ปี	88	3.90	.84			**2 < 4**
(3) อายุ 31-40 ปี	93	3.97	.81			
(4) อายุ 41-50 ปี	100	4.16	.81			
(5)มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	104	4.06	.76			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จำแนกตามลักษณะประชากร พบว่า ลักษณะทางประชากรด้านอายุที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาการทดสอบความแตกต่างรายคู่ (Post hoc Comparison) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุ 20 – 30 ปี ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 กลุ่มอายุ 31-40 ปี ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 20-30 ปี มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 น้อยกว่า อายุ 41-50 ปีที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายเพื่อแสดงอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7Ps ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.400	.231		1.734	.084
1.ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	.110	.081	.089	1.356	.176
2. ปัจจัยด้านราคา (Price)	.199	.076	.171	2.612	**.009***
3. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	.082	.081	.066	1.008	.314
4. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	.014	.081	.012	.177	.860
5. ปัจจัยด้านบุคคล (People) หรือ พนักงาน (Employee)	.228	.080	.199	2.856	**.005***
6. ปัจจัยด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation)	.127	.111	.105	1.149	.251
7. ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process)	.111	.100	.092	1.114	.266
R = 0.640 R^2= 0.409 Adjusted R^2 = 0.399 SE_{Est} = 0.62300 F = 38.783 p = .000					

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา มีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .171 (Beta = .171) ปัจจัยด้านบุคคลหรือพนักงาน มีค่าอิทธิพลอยู่ที่ .199 (Beta = .199) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่าปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านบุคคลหรือพนักงาน สามารถอธิบายการแปรผันการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ได้ถูกต้องร้อยละ 40.9

อภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท

1.1 การเปิดรับข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารผ่าน สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ต, สื่อในร้าน, สื่อบุคคล และสื่อดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งการเปิดรับผ่านสื่อดิจิทัลเป็นผลพวงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ได้รับความนิยมเพราะผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะที่สื่อเฉพาะกิจของท็อปส์ มาร์เก็ตและสื่อในร้านจัดอยู่ในประเภทสื่อที่ท็อปส์ มาร์เก็ตจัดทำขึ้นเพื่อเลือกส่งต่อข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทำให้ผู้บริโภคสนใจส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ส่วนสื่อบุคคลมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อข่าวสารโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ซึ่งผู้บริโภคต้องการคำแนะนำการสร้างความเชื่อมั่น และการให้บริการที่ดีก็ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อตามมาอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มนตรี รัศมี, 2560) ที่พบว่าเมื่อผู้บริโภคเปิดรับสื่อที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและกระตุ้นผู้บริโภคให้เห็นสินค้าและบริการมากที่สุดจะเกิดเป็นพฤติกรรมการซื้อสินค้าในลำดับถัดมา และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (พรทิพย์ วรกิจโภคาทร ได้อ้างถึงใน (พิชามญชุ์ ธีระพันธ์, 2559) ได้อธิบายว่าผู้ส่งสารมีโอกาสเลือกสื่อให้เข้าถึงผู้รับสารโดยต้องเข้าใจพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ โดยธรรมชาติของมนุษย์หากสิ่งใดได้มาไม่ยากก็จะตัดสินใจเลือก สิ่งนั้น เปิดรับได้หลายช่องทางตามความต้องการ เลือกสื่อตามความสะดวก

1.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จำแนกตามลักษณะประชากร ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากรของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ด้านเพศ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ต ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัส โควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ลักษณะทางประชากรด้านอายุที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ ท็อปส์ มาร์เก็ต ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มตัวอย่างที่อายุต่ำกว่า 20 ปี อยู่ในวัยเรียนแต่ต้องเรียนออนไลน์ เน้นซื้อสินค้าในกลุ่มอาหาร, เบเกอรี่, เครื่องดื่ม, สแน็คและของหวาน วัยทำงานที่ Work From Home จะซื้อสินค้าในหมวดของแห้ง, เครื่องปรุง, ผักและผลไม้มากขึ้นเพื่อทำอาหารทานเอง รวมทั้งซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลตนเองและบ้าน ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสินค้าเพื่อสุขภาพ ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สมภพ ศักดิ์จิรพาพงษ์, 2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าของแม็กซ์แวลูซูเปอร์มาร์เก็ตพบว่า เพศ, ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจในการซื้อสินค้าไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจโดยรวมในการซื้อสินค้าที่แม็กซ์แวลู แตกต่างกัน เนื่องจากอายุที่ต่างกันทำให้มีแนวคิด รูปแบบการใช้ชีวิต ความคาดหวังและให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการที่ต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538) ที่ได้กล่าวว่า ตัวแปรด้านประชากร (Demographic) ด้านเพศ, อายุ, การศึกษา และรายได้ต่อเดือนเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยอายุเป็นคุณลักษณะทางประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา อายุของผู้บริโภคที่แตกต่างกันจะบ่งบอกถึงความต้องการ พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน

1.3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 จากผลการวิจัย พบว่ามีเพียง 2 ปัจจัยเท่านั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับราคาที่มีมาตรฐานเหมาะสมกับคุณภาพและมีการลดราคาสินค้าพิเศษเพื่อช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 และปัจจัยด้านบุคคลหรือพนักงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับพนักงานในร้านปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 อย่างเคร่งครัด ผู้บริหารมีการสื่อสารข้อมูลผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ (อริสา ศรีพัฒนกุล, 2559) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าเทสโก้โลตัสของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ โดยปัจจัยด้านบุคลากรและกระบวนการมีผลต่อความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลเป็นลำดับที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อธิคม ฉันทเจริญโชค, 2559) ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ปัจจัยมีผลต่อความพึงพอใจ ในการซื้อสินค้าบิ๊กซี ซูเปอร์ เซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ปัจจัยด้านบุคคลและด้านราคา อยู่ในลำดับที่ 3 และ 4

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย “ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ท็อปส์ มาร์เก็ตของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครฯ ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19” สรุปได้ว่า ความแตกต่างด้านอายุทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน ดังนั้นท็อปส์ มาร์เก็ต และ ผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกประเภทซูเปอร์มาร์เก็ต ควรเน้นศึกษาทำความเข้าใจและรู้จักความต้องการของผู้บริโภคแต่ละเจนเนอเรชั่น เพื่อง่ายต่อการ

วางแผนนำเสนอสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับการเลือกใช้สื่อ เพราะผู้บริโภคแต่ละเจนเนอเรชั่นเปิดรับสื่อในรูปแบบที่แตกต่างกันตามความสะดวกของตนเอง เมื่อมีสินค้าและบริการที่ดีเลือกแพลตฟอร์มสื่อที่ถูกต้องจะทำให้การส่งต่อข่าวสารเกิดประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น เพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและควรให้ความสำคัญกับสื่อในร้าน (Instore media) โดยเฉพาะป้ายติดที่ชั้นวางสินค้าเพราะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและมีการเปิดรับมากที่สุด ในขณะที่สแตนดี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อแต่มีการเปิดรับน้อยจึงควรออกแบบสื่อให้มีความน่าสนใจ จุดติดตั้งที่กลุ่มเป้าหมายมองเห็น สื่อสารข้อมูลที่ลูกค้าให้ความสำคัญ รองลงมาคือ สื่อดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่ายมีหลากหลายประเภท ควรเน้นสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ไลน์ ซึ่งเป็นที่นิยมของคนสูงวัยและกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป เพิ่มการเปิดรับสื่อผ่านทวิตเตอร์และเอสเอ็มเอส เนื่องจากมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ เช่น สร้างแคมเปญการตลาดผ่านเทรนด์ทวิตเตอร์ ส่งเอสเอ็มเอสโดยใช้ข้อมูลจากฐานลูกค้านำเสนอสินค้าและบริการที่ลูกค้าใช้และต้องการจริงๆ ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นกับปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับ 2 การมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายและเวลาเปิดปิดที่เหมาะสมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ จึงควรเน้นการสื่อสารข้อมูลนี้ผ่านสื่อที่ผู้บริโภคเปิดรับให้มากขึ้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย ครั้งต่อไป จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า อายุ มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งหน้า ให้ศึกษาปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยศึกษาจำแนกประเภทอายุตามเจนเนอเรชั่น X และ เจนเนอเรชั่น Y ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของงานวิจัยนี้ โดยศึกษาเปรียบเทียบว่าปัจจัยทางการสื่อสารใดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในกลุ่มเจนเนอเรชั่น X และ เจนเนอเรชั่น Y มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา เขียวแก้ว. (2553). การวิจัยเบื้องต้นทางนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ชมพูนุช แตงอ่อน. (2562). ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2020/03/IN_trade_9_62_detail.pdf

นริน ตันไพบูลย์. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2564-2566: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Wholesale-Retail/Modern-Trade/IO/io-modern-trade-21

พัชนี เชยจรรยา. (2558). การวิจัยเชิงปริมาณทางนิเทศศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

พิชามญชุ์ ธีระพันธ์. (2559). การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้งานของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อบริการโอนเงินและรับโอนเงินแบบใหม่ “พร้อมเพย์-PromptPay. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พูลสุข นิลกิจศรานนท์. (2562). ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่-แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2562-64. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก https://www.krungsri.com / bank/ getmedia/ 4 7 2 8 f7 8 3 - fc8 7 - 4 9 fc- 9 ba8 - caa9 6 9 f6 6 d3 f/ IO_Modern_Trade_190829_TH_EX.aspx

มนตรี รัศมี. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อทางการตลาด ทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาร์เก็ตพลัส. (2564). พฤติกรรมการบริโภคสื่อของชาวไทยปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก https://www.marketplus.in.th/content/detail.php?id=7641

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2538). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

สมภพ ศักดิ์จิรพาพงษ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าของแม็กซ์แวลู ซูเปอร์มาร์เก็ต (Max value Supermarket) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระ ปริญญามหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตรี.

อธิคม ฉันทเจริญโชค. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าบิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อริสา ศรีพัฒนกุล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าเทสโก้โลตัส(Tesco Lotus)ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Sama, R. (2019). Impact of Media Advertisements on Consumer Behaviour. Journal of Creative Communications, 14(1), 54-68.

บทความวิจัย

การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE PROMOTIONAL ACTIVITIES TO THE HAPPINESS OF ELDERLY IN AREA OF NA PHO SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เปี่ยมอำพร ช่วยบำรุง
Piamamporn Chuaybamrung
ดิเรก นุ่นกล่ำ
Direk Nunklam
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
สามิตร อ่อนคง
Samit onkong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
เดชชาติ ตรีทรัพย์
Detchart Treesap
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
E-mail: pi_am_toy@hotmail.com, Thailand

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 285 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยรวบรวมมาจากการสัมภาษณ์ จัดลำดับข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสนทนาที่กำหนดไว้ ส่วนเชิงปริมาณใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า 1) การ

* Received April 9, 2022; Revised April 18, 2022; Accepted May 1, 2022

ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางสังคม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ ด้านกิจกรรมออกกำลังกาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกิจกรรมออกกำลังกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางสังคม ส่วนด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุข ของผู้สูงอายุ พบว่า 1) ด้านกิจกรรมทางสังคม ควรส่งเสริมกิจกรรมปฏิบัติธรรม เข้าวัดฟังธรรม สวดมนต์ข้ามปี 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมกิจกรรมศึกษาดูงาน พักผ่อนหย่อนใจ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ ควรอบรมอาชีพให้ผู้สูงอายุตามความหมาะสม นำผู้เชี่ยวชาญมาสอนอาชีพจะได้มีรายได้เสริม 4) ด้านกิจกรรมออกกำลังกาย ควรให้ผู้สูงอายุได้เดิน วิ่ง เดิน บาสโลบ แอโรบิก รำไทเก๊ก กระบี่กระบอง รำวง เต้นรำ มีสถานที่ออกกำลังกาย

คำสำคัญ: กิจกรรม, สร้างสุข, ผู้สูงอายุ

Abstract

The study aimed to 1) study the promotion of activities to enhance happiness for the elderly in Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) investigate recommendations to promote elderly's contentment activities in Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. This was mixed-method research consisting of qualitative research by which data was collected using unstructured interviews with a group of 22 key informants and quantitative research employing a questionnaire. The population in the study 285 people. Qualitative data were collected from interviews with organized information based on the essence of a defined discussion issue whereas quantitative data employed statistics consisting of percentage, average ( ), and standard deviation (S.D.) The results were as follows: 1) There were areas of promoting activities to create happiness for the elderly in Na Pho Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province: social activities, tourism activities career-enhancing activities, physical activity (exercises). These are at a high level. When each aspect was taken into consideration, sorting the average in descending order, it was found that the physical activity aspect was at a very high level followed by social activities whereas career-enhancing activities were at a minimum average. 2) Regarding

recommendations to promote the happiness activities of the elderly, it was found that 1) in social activities, there should be a promotion of dhamma practice activities, watch-night service at a temple,2) in tourism activities, there should be a promotion of a study trip, recreation, cultural tourism, 3) for career-enhancing activities, there should be a training course by an expert for the elderly according to their needs for additional income, 4) in terms of physical activity, the elderly should do walking, jog, Bar Slope Dance, aerobics, Tai Chi, Krabi Krabong (swordplay), Thai folk dance, dance, and should have exercise facilities.
Keywords: Activity, Create happiness, Elder

บทนำ

สถานการณ์ประชากรโลกในปี 2560 ทั่วโลกมีประชากรผู้สูงอายุ จำนวน 962 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลกทั้งหมด 7,550 ล้านคน ประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน ประเทศในอาเซียนที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ มี 3 ประเทศ เรียงตามลำดับร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คือ สิงคโปร์ (ร้อยละ 20) ไทย (ร้อยละ 17) และเวียดนาม (ร้อยละ 11) ในปี 2560 ส่วนประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17 ของประชากร ทั้งหมด 65.5 ล้านคน คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน 4 ปีข้างหน้านี้ ประเทศไทยก็จะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ 20 สาเหตุจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุที่ “คลื่นประชากรรุ่นเกิดล้าน” ซึ่งเกิดในช่วงปี 2506 - 2526 กำลังเคลื่อนตัวกลายเป็น ผู้สูงอายุ อีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากถึง 20 ล้านคน และที่สำคัญ คือ กลุ่มประชากรสูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 1.5 ล้านคน ในปี 2560 เป็น 3.5 ล้านคนในอีก 20 ปีข้างหน้า (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกส่งผลต่อเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิตในปี 2558 ประชากรโลกมีจำนวน 7,349 ล้านคน และจะเพิ่มเป็น 7,758 ล้านคนในปี 2563 ประมาณ ครึ่งหนึ่งจะอาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้ประเมินสถานการณ์ว่า ในช่วงปี 2544 - 2643 (ค.ศ. 2001 - 2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.3 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี 2563 ขณะที่ วัยแรงงาน (อายุ 25 - 59 ปี) จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 45.4 เป็นร้อยละ 45.7 ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ หลังจากปี 2563 วัยแรงงานจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนวัยเด็ก (อายุ 0 - 24 ปี) ลดลงจากร้อยละ 42.3 เป็น ร้อยละ 40.8 ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยประเทศพัฒนาแล้วจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว และ

ส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในเตรียมตัวสำหรับการเป็นสังคมสูงวัยค่อนข้างนานเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศฝรั่งเศสใช้ระยะเวลา 115 ปี สวีเดน 85 ปี สหรัฐอเมริกา 69 ปี เป็นต้น ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา 26 ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่ามาก เช่น จาไมกา 25 ปี ศรีลังกา 23 ปี เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศไทยมี ระยะเวลาที่เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ค่อนข้างเร็วประมาณ 16 ปีก่อนที่จะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ส่งผลต่อการออม การลงทุน และการคลังของประเทศ ขณะเดียวกันแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและกระจายตัว ของประชากรโลกที่พบว่ามากกว่าร้อยละ 50 จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีสัดส่วนการบริโภคมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้า และบริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบริโภคสินค้าและบริการด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสสำหรับ ประเทศไทยในการพัฒนาสินค้าและนวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งการบริการทางการแพทย์และการดูแลผู้สูงอายุเพื่อ รองรับความต้องการของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ธุรกิจ Nursing Home ธุรกิจด้านโรงแรมและ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังก่อให้เกิดความต้องการแรงงานในสาขาอาชีพที่เน้นในกลุ่มผู้สูงอายุ มากขึ้นตามมา เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Giver) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเป็นสังคมสูงวัยของโลกยังอาจเป็น ภัยคุกคามสำคัญสำหรับประเทศไทยด้วยเช่นกันเนื่องจากการลดลงของวัยแรงงาน จึงอาจก่อให้เกิด การแย่งชิงประชากรวัยแรงงาน โดยเฉพาะคนที่มีศักยภาพสูง ซึ่งเป็นกำลังแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564), 2559)

ดังนั้น จำนวนของผู้สูงอายุโดยภาพรวม จากการคาดคะเนประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี 2574 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เป้าหมายที่ 6 พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งนั่นหมายถึง ค่าใช้จ่ายในการยังชีพของครอบครัว สำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพ ที่จะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น การส่งเสริมหรือเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัย และการรับรู้สิทธิของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น การจดทะเบียนผู้สูงอายุ หรือการจดทะเบียนผู้สูงอายุพิการ การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น การออกกำลังกาย การมีกิจกรรมทางสังคม แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้สูงอายุโดยตรง แต่จะช่วยลดภาระในการดูแล และให้บริการสุขภาพ แก่ผู้สูงอายุได้อย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีรายละเอียดข้อมูลเรื่องตำแหน่งที่อยู่อาศัย สถานะทางสุขภาพ และผู้ที่สามารถติดต่อได้ในกรณีฉุกเฉินของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และ

ข้อมูลดังกล่าวยังสามารถนำใช้ในการดำเนินตามนโยบาย แผน หรือยุทธศาสตร์เพื่อผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2563)

จากการสำรวจฐานข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทั้งสิ้น 1,995 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 6,427 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์, 2563) มีผู้สูงอายุจำนวน 986 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์, 2563) พบว่าผู้สูงอายุตำบลนาโพธิ์ มีกิจกรรมที่ทำอยู่ คือ การเต้นบาสโลบ การออกกำลังโดยการเดินวิ่ง เต้นแอโรบิก และทางองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์มีโครงการสนับสนุน สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สนับสนุนโครงการศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่แห่งนี้ สภาพกิจกรรมที่ทำอยู่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมเต้นบาสโลบ ร่วมออกกำลังกาย ร่วมเต้นแอโรบิก และกิจกรรมอื่นๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมในการศึกษาดูงานที่ทางหน่วยงานราชการและเอกชนสนับสนุน ผู้สูงอายุก็เข้าร่วมกิจกรรมและทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใสที่ได้ร่วมทำกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขทางจิตใจ แต่ปัญหาคือผู้วิจัยอยากทราบว่าผู้สูงอายุสนใจกิจกรรมสร้างสุขด้านใดมากที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการเสริมสร้างอาชีพ และกิจกรรมการออกกำลังกาย อยากทราบถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุด้วย

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อ นำไปสู่การที่ผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมสร้างสุข ได้ตอบสนองต่อความต้องการใน การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่แห่งนี้และเป็นแนวทางปฏิบัติแก่พื้นที่หรือชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 285 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาโพธิ์ จำนวน 1 คนอาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 7 คน ผู้นำท้องที่และท้องถิ่น จำนวน 7 คน และผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมเป็นประจำ จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structured interview) โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ข้อคำถามโดยละเอียดที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเกี่ยวกับแนวทางในการดูแลสุขภาพตนเองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไปให้ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ แนะนำและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์

3.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเกี่ยวกับเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว

3.2 แบบสอบถาม แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

3.2.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.2.2 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.3 นำแบบสอบถามให้อาจารย์ ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ แนะนำและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3.2.5 นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 0.96

3.2.6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำไปใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจ การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุในเขตตำบล นาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล

การแปลผลระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามช่วงเวลาของค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.59 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1,50 – 2.49 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1,00 – 1.49 หมายถึง ระดับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขในระดับน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามให้แก่ประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยเป็นผู้ออกเก็บข้อมูลมีขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 285 ชุด ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทีมงานลงพื้นที่ในการแจกแบบสอบถาม ในวันที่นัดหมายกับผู้สูงอายุ

โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง ให้เวลาผู้ตอบแบบสอบถามในการตอบแบบสอบถาม และรับแบบสอบถามคืนมา

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ดังต่อไปนี้ คือที่บ้านผู้ให้ความสำคัญที่วัดควนสุทธาราม ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบนควน ที่เต็นท์โครงการเฝ้าระวัง 7 วันอันตรายตั้งที่ด้านหน้าที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเดินทางไปเก็บข้อมูลตามวัน เวลา ที่นัดหมายไว้ สถานที่ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้คำถามไปสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านบนควน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำท้องที่และท้องถิ่น และกลุ่มผู้สูงอายุที่ร่วมกิจกรรมเป็นประจำ ในพื้นที่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยการจดบันทึกเป็นเอกสาร บันทึกเสียง และบันทึกภาพ เมื่อได้รับอนุญาต

3. ผู้วิจัยได้นำคำตอบและบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงให้มีความถูกต้องตามข้อเสนอแนะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

รวบรวมข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็น โดยการประมวลสรุปข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากที่สุด มีจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 69.12 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.88 มีอายุ 80 - 89 ปี มากที่สุด มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 32.63 รองลงมามีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 28.07 และ อายุ 90 ปี ขึ้นไป จำนวน 39 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.68 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มากที่สุด มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 56.84 รองลงมา มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30.18 และการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.35 มีอาชีพ เกษตรกรรม มากที่สุด จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 44.91 รองลงมา ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 32.98 และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 7 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.46 ตามลำดับ มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 52.28 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 27.37 และรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท มีจำนวน 1 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.35 ตามลำดับ

2. การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกิจกรรมออกกำลังกาย มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 4,08) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางสังคม ($\bar{x}$ = 4.02) และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 3.95) ส่วนด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{x}$ = 3.80) ตามลำดับ

3. แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ด้านกิจกรรมทางสังคม พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบล นาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า องค์กรภาครัฐ/เอกชน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่นกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ กิจกรรมสามวัย เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์กร

ภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนการแบ่งปันน้ำใจหรือจิตอาสา เช่น ปูลกต้นไม้ในวันสำคัญ ปล่อยปลาจิตอาสาพัฒนาวัด และสาธารณะ เป็นต้น

3.2 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า องค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตประเพณี เช่น งานขันโตก งานเดือนสิบ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความเพลิดเพลินให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น ไปทะเล น้ำตก ไปต่างจังหวัด เป็นต้น

3.3 ด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า องค์กรภาครัฐ/เอกชนได้กำหนดแผนงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุในด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชนสนับสนุนและส่งเสริมการขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ

3.4 ด้านกิจกรรมออกกำลังกาย พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า องค์กรภาครัฐ/เอกชน ได้กำหนดแผนงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย และที่ว่าองค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากสุดเท่ากัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนโครงการออกกำลังกายผู้สูงอายุในการเต้นบาสโลบ

อภิปรายผล

การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขด้านกิจกรรมออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมาได้แก่กิจกรรมทางสังคม ส่วนด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด

ด้านออกกำลังกาย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 และข้อ 2 องค์กรภาครัฐ/เอกชน ได้กำหนดแผนงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุด้านกิจกรรมออกกำลังกาย และ องค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากสุดเท่ากัน รองลงมา ได้แก่ ข้อ 4 องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนครูนำเต้นและ

เครื่องเสียงเพื่อใช้ในกิจกรรมการออกกำลังกายแอโรบิก ส่วนข้อ 5 องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนโครงการออกกำลังกายผู้สูงอายุในการเต้นบาสโลบ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด จำเป็นจะต้องกำหนดแผนงานและดูแลการออกกำลังกายที่เหมาะสมให้คลอบคลุมทุกพื้นที่ สอดคล้องกับบทความของโรงพยาบาลวิชัยยุทธ พญาไท ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ จะช่วยให้เคลื่อนไหวร่างกายได้ดีขึ้น มีสุขภาพจิตดี อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 วัน ครั้งละ 30 นาที กระตุ้นให้ร่างกายหลั่งสารเอ็นดอร์ฟิน (Endorphin) ซึ่งเป็นสารแห่งความสุขออกมาเพื่อช่วยลดความเครียดได้ (โรงพยาบาลวิชัยยุทธ พญาไท, 2563)

ด้านกิจกรรมทางสังคม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3 องค์กรภาครัฐ/เอกชน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่น กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ กิจกรรมสามวัย เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 องค์กรภาครัฐ/เอกชน ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ กิจกรรมเข้าวัดทุกวันพระ เป็นต้น ส่วนข้อที่ 4 องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนการแบ่งปันน้ำใจหรือจิตอาสา เช่น ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ ปล่อยปลา จิตอาสาพัฒนาวัดและสาธารณะ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกิจกรรมที่เหมาะกับผู้สูงอายุของ พว.รัตนา เกิดคล้าย และพว.สมฤพร ภิญญาคง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง งานอดิเรก กิจกรรมสร้างสุขให้ผู้สูงอายุ พบว่า กิจกรรมที่เหมาะกับผู้สูงอายุในส่วนของกิจกรรมทางสังคม ควรมีกิจกรรมที่ได้พบปะเพื่อนฝูงหรือกิจกรรมนอกบ้าน เช่น เข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม นัดพบปะเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน (พว.รัตนา เกิดคล้าย และพว.สมฤพร ภิญญาคง, 2563) และสอดคล้องกับวารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ของ เสาวนีย์ โสบุญ ได้ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ด้านที่ 4 สุขสว่าง : รูปแบบของกิจกรรมเป็นการไหว้พระและปฏิบัติธรรมกิจกรรมจะเป็นรูปแบบของการสวดมนต์และการนั่งสมาธิซึ่งจะจัดในรูปแบบที่เป็นทั้งปฏิบัติร่วมกันที่วัดโดยมีเจ้าอาวาสของวัดในชุมชนเป็นผู้นำในการปฏิบัติในทุกวันพระหรือประมาณสัปดาห์ละครั้งและการสวดมนต์นั่งสมาธิเองที่บ้าน (เสาวนีย์ โสบุญ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ เตชะธีระปรีดา ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการเพื่อผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองน้ำใส อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเข้าสังคม ในภาพรวมมีความพึงพอใจและความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมอยู่ในระดับ “มาก” โดยผู้สูงอายุมีความความพึงพอใจและความต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมงานเทศกาลงานบุญ งานประเพณี งานเทศกาลต่าง ๆมากที่สุด รองลงมาคือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มเช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มศาสนา ฯลฯ และน้อยที่สุดคือการศึกษาปฏิบัติธรรม (สุวรรณา เตชะธีระปรีดา, 2557)

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 5 องค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตประเพณี เช่น งาน

ขันโตก งานเดือนสิบ งานแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมา ได้แก่ข้อ 3 องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ไปแสวงบุญ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น ส่วนข้อ 4 องค์กรภาครัฐ/เอกชน ดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความเพลิดเพลินให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น ไปทะเล น้ำตก ไปต่างจังหวัด เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตุลยราศี ประเทพ ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 กับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า เมื่อใดที่มีการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการเตรียมความ ศึกษาประเพณี วิถีชีวิตไว้ก่อน พร้อมทั้งต้องให้เกียรติ มีมารยาทเคารพสถานที่และคนในท้องถิ่น ในระหว่างเที่ยวก็ร่วมกันจัดกิจกรรม เช่น ร้องเพลง แลกเปลี่ยนพูดคุย เป็นต้น อีกทั้งชื่นชอบมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่นและชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้วิถีชีวิตซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์และต้องการแบ่งปัน (ตุลยราศรี ประเทพ, 2563)

ด้านกิจกรรมเสริมสร้างอาชีพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 องค์กรภาครัฐ/เอกชน ได้กำหนดแผนงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุในด้านกิจกรรมสร้างอาชีพ มีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 องค์กรภาครัฐ/เอกชนสนับสนุนให้ความรู้อาชีพเสริมแก่ผู้สูงอายุ ส่วนข้อ 5 องค์กรภาครัฐ/เอกชน สนับสนุนและส่งเสริมการขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกฤษฎ์ ธรรมกวินวงศ์ และฉัตรสุดา มาทา ได้ศึกษาวิจัยเรื่องตำบลต้นแบบการพัฒนากิจกรรมนันทนาการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีความสุข ตำบลบ่อเหล็กลอง อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความสุขหลังทดลองกิจกรรมนันทนาการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 1) กิจกรรมนันทนาการหัตถกรรม เป็นการจักสานด้วยมือ บริหารกล้ามเนื้อเล็ก ฝึกสมาธิ สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ (ณัฐกฤษฎ์ ธรรมกวินวงศ์ และฉัตรสุดา มาทา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อการส่งเสริม โดยทั่วถึงและครอบคลุม 2) องค์กรภาครัฐ/เอกชน ควรมีโครงการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยว และสนับสนุนโครงการศึกษาดูงานเชิงวัฒนธรรม 3) องค์กรภาครัฐ/เอกชน จัดโครงการอบรมให้ความรู้ในอาชีพที่เหมาะกับผู้สูงอายุ เช่น ทำขนม งานฝีมือ ฯลฯ 4) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุประจำตำบล และจัดกิจกรรมร่วมก้น 5) เนื่องจากบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านนี้มีไม่เพียงพอ ควรเพิ่มอัตราบุคลากร สำหรับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และชมรม

ผู้สูงอายุ ควรมีศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่ม ใช้ในการประชุมหรือรวมกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรมสร้างสุขในด้านต่างๆ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนงบประมาณโครงการศึกษาดูงานเชิงวัฒนธรรมให้กับผู้สูงอายุ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณโครงการอบรมให้ความรู้อาชีพที่เหมาะและถนัดให้กับผู้สูงอายุ และศึกษาดูงานอาชีพท้องถิ่นอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีโครงการจัดกิจกรรมออกกำลังกายในรูปแบบที่เหมาะกับผู้สูงอายุ และจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกาย โดยสนับสนุนเครื่องเสียงเพื่อใช้ในกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมสันทนาการ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมสร้างสุขของผู้สูงอายุ 2) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ 3) ควรศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขผู้สูงอายุ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการสนับสนุนโครงการหรือแผนงานในการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกฤษฎ์ ธรรมกวินวงศ์ และฉัตรสุดา มาทา. (2562). ตำบลต้นแบบการพัฒนากิจกรรมนันทนาการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีความสุข ตำบลบ่อเหล็กลอง อำเภอลอง จังหวัดแพร่. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(2), 390–397.

ตุลยราศรี ประเทพ. (2563). ศตวรรษที่ 21 กับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก. หน้า 25 - 26 (ธันวาคม 2559).

พว.รัตนา เกิดคล้าย และพว.สมฤพร ภิญญาคง. (2563). งานอดิเรก กิจกรรมสร้างสุขให้ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก https://www.paolohospital.com/th-TH/phahol/Article/Details/บทความ-ผู้สูงอายุ/งานอดิเรก-กิจกรรมสร้างสุขให้ผู้สูงอายุ

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560. สนับสนุนโดยกองทุนผู้สูงอายุ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.

โรงพยาบาลวิชัยยุทธ พญาไท. (2563). 5 กิจกรรมสร้างสุขสำหรับผู้สูงวัย. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2563 จาก http://www.vichaiyut.com/th/health/informations/5-activites-elder-happy/

สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2563). รายงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิชาการสถิติและวางแผน.

สุวรรณา เตชะธีระปรีดา. (2557). การบริหารจัดการกิจกรรมนันทนาการเพื่อผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองน้ำใสอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 3(2), 89-100.

เสาวนีย์ โสบุญ. (2560). รูปแบบการสร้างเสริมความรู้มีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลตาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโนธร. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 6(2), 43-54.

องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์. (2563). ข้อมูลของตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชของเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563. แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565. นครศรีธรรมราช: องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์. (2563). สถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน สถิติบ้าน (ครัวเรือน) สถิติผู้สูงอายุ แยกรายพื้นที่ ระดับตำบลข้อมูลของตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ของเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563. แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565. นครศรีธรรมราช: องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์.

บทความวิจัย

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A HOLISTIC HEALTH CARE TO THE MONKS IN THE AREA OF NABON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระสุริยา ฐิตสีโล
Phra Suriya Somroop
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
เดโช แขน้ำแก้ว
Daycho Khaenamkhaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: tmg8960@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีไม่โครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ พระสงฆ์ในการจำพรรษาในปี 2564 ทั้งหมด จำนวน 64 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก (μ = 4.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านจิตวิญญาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (μ = 4.53) รองลงมาได้แก่ด้านสังคม (μ = 4.47) ด้านจิตใจ (μ = 4.35) และด้านร่างกายมีระดับการดูแลน้อยสุด (μ = 4.08) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่า 2.1) ควรมีการอบรมถวายความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพให้มีความรู้ดูแลตนเองได้ ขับเคลื่อนโดย

* Received April 11, 2022; Revised April 20, 2022; Accepted May 3, 2022

โรงพยาบาลในพื้นที่หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 2.2) สำนักงานประกันสังคมควรสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับพระสงฆ์ โดยการสร้างภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ ให้สามารถดูแลตนเองในกรณีเจ็บป่วยได้ 2.3) สำนักงานพระพุทธศาสนาควรส่งเสริมแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายในรูปแบบที่ถูกต้อง ไม่ผิดต่อหลักธรรมวินัยให้แก่พระสงฆ์ 2.4) พระสงฆ์ควรมีการแนะนำสอนให้ผู้บวชใหม่พัฒนาและยกระดับสุขภาพจิตใจและอารมณ์ 2.5) ควรมีแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์แบบองค์รวม บรรจุในแผนงานของสาธารณสุข เพื่อนำมาพัฒนาระบบสุขภาพของพระสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
คำสำคัญ: การดูแลสุขภาพ, แบบองค์รวม, พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study holistic health care to the monks in the area of Nabon district, Nakhon Si Thammarat province, and 2) study the suggestions about the guidelines for holistic health care the monks. A qualitatively integrated research model was used, an unstructured interview with 15 key informants/person quantitatively. The target population was 64 monks during the 2021 Buddhist Lent. Data were analyzed. With a statistical package program used to analyze data for percentage, mean, standard deviation, The results of the research were found that 1) the monks' holistic health care, including all 4 aspects, was at a high level (μ = 4.36) when considering each aspect. In order of averages from highest to lowest, it was found that the spiritual aspect The highest mean (μ = 4.53), followed by social (μ = 4.47), psychological (μ = 4.35), and the lowest level of care (μ = 4.08), respectively. 2) With the holistic health care guidelines of monks, it was found that 2.1) there should be training to offer knowledge about health care guidelines to know to take care of oneself. Powered by local hospitals or sub-district health promotion hospitals 2.2) The Social Security Office should create health insurance for monks. By creating a network of monks' health care networks to be able to take care of oneself in case of illness 2.3) The Buddhist office should have guideline for monk’s exercise without wrong doing for disciplines. 2.4) The monks should be instructed to teach the new ordained to develop and upgrade their mental and emotional health. 2.5) There should be a holistic approach to promoting the

health of the monks. included in the public health program to develop the monk's health system to be a clear, concrete
Keywords: Health Care, Holistic, The Monks

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2545 มาตรา 3 คำว่า สุขภาพ (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุลสุขภาพกายจะดีไม่ได้ หากสุขภาพใจไม่สมบูรณ์ และกลับกันสุขภาพใจจะดีไม่ได้ ถ้าร่างกายไม่แข็งแรง ในมิตินี้ สุขภาพจึงมากกว่าการปราศจากโรคภัยแต่คือการดำรงอยู่ใน “สุขภาวะ” หรือ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมนั้นให้ความสำคัญกับการมีสุขภาพดีแบบภาพรวมทั้งชีวิตของมนุษย์ โดยไม่ได้เน้นที่การเจ็บป่วยเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนั้นจะต้องสานสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันอย่างมีดุลยภาพ (ครูปีย์, 2563) ในการดูแลสุขภาพนั้นยังอยู่ในแผนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก SDGs ประเทศไทยมีกรอบการพัฒนาของตนเองที่กำลังใช้อยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน, 2564) มีส่วนในการพัฒนาสุขภาพโดยอาศัยหลักภูมิปัญญาและความซื่อสัตย์สุจริตตลอดจนหลักการเดินทางสายกลาง ความสมเหตุสมผลและความรอบคอบตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จุดเน้นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือความยั่งยืนและได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2572 ครอบคลุมระยะเวลา 25 ปี โดยประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย

สังคมในอดีตนั้น วัดกับชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่น วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจและปัญญาของชุมชนจะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญที่สุดคือศูนย์กลางการศึกษา ชาวบ้านจะพาบุตรหลานไปทำบุญและเรียนหนังสือที่วัด ครั้งเมื่อสังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาชุมชนได้ห่างเหินออกจากวัด อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมมีความกดดันสูงมนุษย์เกิดความเครียดเพิ่มมากขึ้น จึงนับเป็นโอกาสที่วัดจะกลับเข้ามามีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจอีกครั้งหนึ่ง หากสุขภาพของพระสงฆ์ไทยอยู่ในภาวะที่น่าวิตกจะทำให้โอกาสที่จะให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนย่อมน้อยลง และยังรวมไปถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วย “ถ้าพระแข็งแรงไม่มีโรคภัย พระจะเป็นกำลังสร้างวัดให้มั่นคง เมื่อวัดมั่นคงก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทุกขั้นตอนมันส่งผลถึงกันในยามที่สังคมของเรามีความขัดแย้งสูง เพื่อความสงบที่ยั่งยืนกับสุขภาพดีคือสิ่งที่

ทุกคนปรารถนาดังพุทธภาษิตที่ว่า “อาโรคฺยปรมา ลาภา” มีความหมายว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่งดังต่อไปนี้ การได้ทรัพย์ก็ดี การได้ยศก็ดี การได้บุตรก็ดี อย่างใดอย่างหนึ่ง ความไม่มีโรคเป็นลาภอันสูงสุดกว่าลาภเหล่านั้น ลาภยิ่งกว่าความไม่มีโรคนั้นไม่มี เพราะเหตุนั้น ความไม่มีโรคจึงเป็นลาภอย่างยิ่ง

ในการตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศในปี 2563 จำนวน 252,851 รูป จาก 41,142 วัด จากผลการสำรวจสุขภาพพระสงฆ์สามเณรทั่วประเทศล่าสุดในปี 2559 พบว่าพระสงฆ์มีสุขภาพดีร้อยละ 52 มีภาวะเสี่ยงร้อยละ 19 มีภาวะป่วยร้อยละ 29 โดยพบปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เจ็บป่วย คือ ไขมันในเลือดสูง ค่าดัชนีมวลกายเกินมาตรฐาน สูบบุหรี่ น้ำตาลในเลือดสูง และความดันโลหิตสูง ส่วนโรคที่พบมาก 5 อันดับ คือ โรคมะเร็ง โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไตวายเรื้อรัง (สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563)

เขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่มีผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ในวัดเต็มไปด้วยศาสนิกชนทั้งชายและหญิง ทำบุญตักบาตรด้วยจิตใจใจอันบริสุทธิ์ ซึ่งผู้คนทั่วไปอาจจะไม่ได้ตระหนักถึงอาหารหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่นำมาถวายรวมกับจิตใจที่ต้องการให้พระสงฆ์ได้บริโภคหรือพิจารณาปัจจัยต่างๆ ของตนเองนั้น ซึ่งอาจเป็นผลให้พระสงฆ์มีโรคต่างๆ ตามมาได้ จากบัญชีสำรวจวัดพระภิกษุสามเณรในพรรษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ ปี 2564 พบว่ามีจำนวนพระสงฆ์ในเขตอำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 64 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอนาบอน, 2564) พบว่าสถิติของพระสงฆ์ที่มารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลนาบอน ปี 2564 มีจำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.48 (โรงพยาบาลนาบอน, 2564) พบว่าพระสงฆ์อาพาธเข้ารักษาอันดับแรกคือโรคความดันโลหิตสูง อันดับที่ 2 คือ โรคเบาหวานและอันดับที่ 3 คือโรคหอบหืด จากการอาพาธของพระสงฆ์ดังกล่าวนอกจากมีผลต่อสุขภาพร่างกายพระสงฆ์แล้ว ยังส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลของพระสงฆ์ทีเข้ารับการตรวจรักษา สาเหตุของโรคส่วนหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมสุขภาพในเรื่องพฤติกรรมการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายเนื่องจากต้องฉันภัตตาหารตามที่มีผู้จัดถวาย ส่วนการออกกำลังกายของพระสงฆ์มีการปฏิบัติได้น้อยเพราะกลัวผิดต่อพระธรรมวินัย รวมทั้งขาดการแนะนำในการปฏิบัติตนด้านออกกำลังกายที่ถูกต้องอีกด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ทราบถึง การดูแลสุขภาพและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาที่ทำให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีขึ้นได้ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้นไป อัน

นำไปสู่การเป็นพระสงฆ์ที่มีสุขภาพที่ดี เป็นต้นแบบเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมให้แก่ชาวโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในฐานข้อมูลการจำพรรษาในปี 2564 (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอนาบอน, 2564) ทั้งหมด จำนวน 64 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอนาบอน จำนวน 1 คน เจ้าคณะอำเภอนาบอน จำนวน 1 รูป เจ้าคณะตำบลในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จำนวน 2 รูป เจ้าอาวาสในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จำนวน 11 รูป รวม 15 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีไม่โครงสร้าง (Structured interview) โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.2 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบ (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่องการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์

3.2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

3.2.3 นำแบบสอบถามให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

3.2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Riliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try-Out) จำนวน 30 รูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.964

3.2.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล

การแปลผลระดับความพึงพอใจการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกำหนดคะแนนเฉลี่ยรายข้อและค่าเฉลี่ยรวมของความพึงพอใจของแต่ละด้าน โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์เป็นตัวกำหนดค่าเฉลี่ยเป็น 5 ช่วง และแต่ละช่วงมีแปลความหมาย ได้ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2551)

ช่วงค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีการดูแลในระดับ มากที่สุด
ช่วงค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีการดูแลในระดับ มาก
ช่วงค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีการดูแลในระดับ ปานกลาง
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีการดูแลในระดับ น้อย
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีการดูแลในระดับ น้อยที่สุด

3.3 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีไม่โครงสร้าง (Structured interview) โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาในการสัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง แก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขอนัดหมายสถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับผู้ให้ข้อมูลแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

4.3 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สาธารณสุขอำเภอนาบอน จำนวน 1 คน เจ้าคณะอำเภอนาบอน จำนวน 1 รูป เจ้าคณะตำบลในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จำนวน 2 รูป เจ้าอาวาสในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จำนวน 11 รูป รวม 15 รูป/คน นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ อายุพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ใช้

การวิเคราะห์ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ผลการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

รวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ น้อยกว่า 35 ปี จำนวน 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมา มีอายุตั้งแต่ 35 - 60 ปี จำนวน 21 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.81 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.94 มีอายุพรรษาตั้งแต่ 1 - 5 พรรษา จำนวน 37 รูป คิดเป็นร้อยละ 57.81 รองลงมา มีอายุพรรษาตั้งแต่ 6 - 10 พรรษา จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.75 และมีอายุพรรษา มากกว่า 10 พรรษา จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.44 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.63 และรองลงมาระดับ ปวส. หรือปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.38 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 32 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.25 และระดับนักธรรมชั้นโท จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.75 ไม่มีตำแหน่งคณะสงฆ์ จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 73.44 รองลงมา ตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.31 และตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เลขานุการ จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ

2. การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (μ = 4.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การดูแลสุขภาพด้านจิตวิญญาณ มีระดับค่าเฉลี่ยมากสุด (μ = 4.53) รองลงมาได้แก่ด้านสังคม (μ = 4.47) และด้านจิตใจ (μ = 4.35) ส่วนด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยสุด (μ = 4.08) ตามลำดับ

3. แนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ด้านร่างกาย ให้พระสงฆ์ดูแลร่างกายทั้งทางด้านการพิจารณาปัจจัย 4 อย่างมีสติ และพอเหมาะไม่มากเกินไป เลือกพิจารณาให้เกิดประโยชน์สูงสุด พระสงฆ์นั้นควรทำกิจวัตร 10 ควบคู่กับการรู้จักดูแลตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการนุ่งห่ม ระงับกลิ่นตัว การเดินนั่งให้อยู่ในอาการสำรวมเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา พระสงฆ์นั้นไม่เหมาะที่จะออกกำลังกายด้วยอิริยาบทที่ไม่เหมาะสมดังนั้นต้องออกกำลังกายด้วยการ เดินจงกรมในสถานที่ที่เป็นธรรมชาติเพื่อลมหายใจที่บริสุทธิ์ เดินบิณฑบาต กวาดวัด ให้ร่างกายได้สังเคราะห์แสง เพื่อให้เหงื่อออกจากร่างกาย มิเช่นนั้นร่างกายจะไม่แข็งแรง อาจเกิดโรคต่างๆตามมา โรคในสมัยนี้มีการวิวัฒนาการตามกาลเวลา เป็นโรคง่ายขึ้น รักษายากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นใช้สมุนไพรในการพิจารณาพร้อมกับอาหารควบคู่กับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ควรตระหนัก อาจจะมีการรณรงค์หรือการสังคายนาเพื่อให้พระสงฆ์นั้นสามารถออกกำลังกายในที่ร่มได้ อาทิ เช่น การยกดรัมเบล การยกลูกน้ำหนัก หรือการกระโดดกับที่ วิดพื้น ลุกนั่ง ฯลฯ เพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์ต่อไป

3.2 ด้านจิตใจ พระสงฆ์นั้นควรที่จะฝึกสภาวะจิตใจของตนเองอยู่บ่อย ๆ เพราะร่างกายจะดีได้นั้นสุขภาพจิตต้องดีก่อน อีกทั้งสุขภาพจิตเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต จึงควรยึดหลักการฝึกจิตใจตามแนวการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้มีสติ และใช้สตินั้นพิจารณาและรู้เท่าทันในกาย เวทนา จิตใจ และหลักธรรม เพื่อให้คลายความกำหนัดละวางซึ่งตัณหาและความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นสาเหตุของความทุกข์ ลด ละ ความโลภ โกรธ หลง งมงาย ควรพัฒนาและยกระดับสุขภาพจิตใจ เพื่อลดผลกระทบจากข่าวที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรุนแรงทางด้านจิตใจ ทำจิตอันเป็นกลาง เป็นปกติเพื่อไม่ให้ตนเองเป็นทุกข์ ฟังธรรมมะ อ่านหนังสือสวดมนต์ เพื่อกุศลกรรมที่ดี เจริญจิตภาวนาต่อไป

3.3 ด้านสังคม พระสงฆ์นั้นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อยามมีกิจกรรมทางคณะสงฆ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังต้องการให้วัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด กับโรงเรียน ในการจัดหลักสูตรการสอนให้กับชุมชนองค์กรต่าง ๆ หรือกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เข้าถึงวัดมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมให้พระสงฆ์มีบทบาทผู้นำทางด้านพุทธศาสนาส่งเสริมกิจกรรมและสื่อต่างๆเพื่อส่งเสริมยกระดับทางด้านกิจกรรมทางสังคมให้มากขึ้น ทางชุมชนองค์กรควรมีแนวทางให้พระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากยิ่งขึ้น

3.4 ด้านจิตวิญญาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอว่า ถึงแม้พระสงฆ์จะอยู่ในสภาวะที่สามารถเรียนรู้หลักธรรมได้ แต่หากไม่มีอาจารย์สอนให้เดินไปตามแนวทางก็อาจจะพลาดหลงไปในทางที่ผิดได้ ดังนั้น การเรียนรู้ต่าง ๆ จะฝึกจิตฝึกสมาธิ ฝึกทำความเข้าใจธรรมชาติก็ควรที่จะมีอาจารย์สอนและควรน้อมนำหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนามาเป็นที่ตั้งว่าด้วยกฎแห่งกรรม ทำอะไรไปย่อมได้รับสิ่งนั้นตอบแทน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ละวางสิ่งที่เป็น

อกุศล สร้างความดี สร้างกุศล ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และแนะนำสั่งสอนให้กับพระสงฆ์ผู้บวชใหม่ แผ่ธรรมคำสั่งสอนให้กับญาติโยมให้นำไปยึดถือปฏิบัติ

อภิปรายผล

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดูแลสุขภาพด้านจิตวิญญาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ ด้านจิตวิญญาณเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา นราธรสวัสดิกุล และประพันธ์ เข็มแก้ว ที่พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณรองลงมา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเองส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการออกกำลังกาย (จรรยา นราธรสวัสดิกุล และประพันธ์ เข็มแก้ว, 2563)

ในส่วนของการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแยกอภิปรายผลตามลำดับของค่าเฉลี่ยมากที่สุดในแต่ละด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านให้ความสำคัญในการเลือกพิจารณาฉันอาหารที่ไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ก็เพราะว่าพระสงฆ์ได้พิจารณาอาหารตามที่ตนเองชอบและเน้นสมุนไพรเพื่อป้องกันโรคควบคู่กันไปตลอด รองลงมาคือ ท่านให้ความสนใจกับสุขภาพตนเองเมื่อพบความผิดปกติทางร่างกายจะพบแพทย์ทันที ทั้งนี้ก็เพราะว่า โรคในปัจจุบันมีเยอะแยะมากมาย ได้เกิดการวิวัฒนาการให้รักษายากมากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ไม่สบายใจหากปล่อยทิ้งไว้ไม่หาทางรักษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือท่านให้ความสำคัญในการจัดให้มีเวลาในการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับเพศภาวะอย่างน้อยวันละ 30 นาที มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระสงฆ์นั้นต้องยึดหลักวินัยทำได้เพียงแค่ บิณฑบาต กวาดลานวัด จะทำการออกกำลังกายก็เกรงว่าจะผิดวินัย ซึ่งสมัยนี้สารพิษเจือปนต่าง ๆ อยู่ได้ในทุกรูปแบบ ที่พิจารณาเข้าไปในร่างกายทั้งที่รู้และไม่รู้ จะยึดตามวินัยเหมือนสมัยพุทธกาลก็จะไม่เพียงพอต่อการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตรา ทะเลรัตน์ ที่พบว่า การดูแลสุขภาพด้านการส่งเสริมดูแลสุขภาพ พระภิกษุสงฆ์ควรออกกำลังกาย บิณฑบาตกวาดกุฏิที่อยู่ เดินจงกรม ซ่อมแซมวัด ตัดหญ้า งดอาหารหวาน- มัน-เค็ม ขนมหวาน และเนื้อสัตว์ เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ เน้นฉัน เนื้อปลา ผักและผลไม้ (พิจิตรา ทะเลรัตน์, 2560)

ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านสามารถปรับตัวและปรับใจให้สอดคล้องกับสภาพทางร่างกายและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่า การทำจิตใจให้สงบนั้นเป็นหลักในการที่จะทำให้ร่างกายดีขึ้นตามได้ รองลงมาคือท่านคิดว่าท่านสามารถดำรงเพศภาวะและสถานะของตนโดยไม่มีความรู้สึกกังวล ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่เข้าใจถึงสถานะตนเองที่เป็นอยู่สืบเนื่องมาจากการฝึกจิตใจให้รู้เท่าทันและมีสติรู้ตนเองอยู่เสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือท่านสามารถดูแลสุขภาพจิตของท่านไม่ให้มีความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ที่มากระทบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ก็เพราะว่าทุก ๆ คนนั้นมีภาระหน้าที่ แม้แต่พระสงฆ์ก็ยังมีความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ที่ดำเนินมาทั้งเรื่องงาน เรื่องการเรียน อาจมีความเครียดสะสม และยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่จะสงบจิตใจให้ต่อสู้กับความวิตกกังวลได้อย่างพอควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พีระพล หมีเอี่ยม ที่พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจและกิจของสงฆ์ เช่น การเดินจงกลม การกวาดลานวัด การทำความสะอาดศาสนสถาน เพื่อทะนุบำรุงรักษาไว้ ตลอดจนการบำเพ็ญเพียร ควรการละแล้วซึ่งกิเลสทางโลกทั้งหลาย การเจริญจิตภาวนา โดยพระภิกษุสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งก็จะทำให้สามารถนำมาปรับใช้และดำรงชีวิตด้วยพฤติกรรมการปฏิบัติที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือผลร้ายต่อตนเองตลอดการบวชเรียนในอยู่ในพระพุทธศาสนา (พีระพล หมีเอี่ยม, 2563)

ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านคิดว่าสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามเพศภาวะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ก็เพราะว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่สามารถวางตนให้เป็นที่เคารพนับถือในสังคมได้ด้วยความสามารถแล้วความตั้งใจที่แท้จริง และเพื่อรักษาภาพลักษณ์ไม่ให้เหมือนข่าวด้านลบที่แชร์กันในโลกโซเชียล รองลงมาคือ ท่านคิดว่าสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัดได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ก็เพราะว่า พระสงฆ์นั้นยึดถือสมถะ เป็นไปด้วยความพอประมาณ สามารถให้พื้นที่ในการช่วยเหลือยามทุกข์ยากได้ ทั้งนี้ก็ยังมีความเป็นส่วนตัวซึ่งต้องใช้ในการบำเพ็ญเพียร ซึ่งเป็นเหตุให้มีค่าเฉลี่ยรอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านสามารถให้คำปรึกษาเป็นที่พึ่งแก่คนอื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทั้งนี้ก็เพราะว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่ได้มีโอกาสฝึกในการเทศนาหรือได้ห่างหายจากการเทศนาไปนานเพราะผู้คนไม่นิยมเข้าวัดกันอาจส่งผลจากโรคระบาด จึงส่งผลให้ไม่ค่อยได้ฝึกการสอนและยึดหลักธรรมมาประกอบ

ด้านจิตวิญญาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าท่านมีความสุขได้เพราะการไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ก็เพราะว่าพระสงฆ์นั้นเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ศึกษาพระธรรมวินัยและสั่งสอนต่อสังคม ดังนั้นจึงไม่เป็นเหตุก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคม รองลงมาคือท่านเชื่อว่าชีวิตที่อยู่ได้เป็นเพราะกรรมดีส่งผล ทั้งนี้ก็เพราะว่า เมื่อศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าทำให้ได้แง่คิดมาเปรียบเทียบกับชีวิตที่เป็นอยู่ เกิดปัญญามองเห็นแก่นแท้สิ่งที่นำมาอยู่ที่นี่เวลานี้ ล้วนแล้วเป็นกรรมดีและกรรมชั่วที่เคยกระทำไว้ทั้งสิ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือท่านเชื่อว่าการแบ่งปันสิ่งใดก็จะได้รับสิ่งนั้น

ตอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ก็เพราะว่า เมื่อให้อะไรใครไปก็อาจจะไม่ได้กลับมา และการให้หรือบริจาคอะไรใครนั้นไม่สามารถหวังผลอะไรได้ แต่สิ่งที่ได้รับแน่นอนนั้นก็คือความสบายใจที่ได้เป็นผู้ให้ เป็นผู้กระทำความดีในรูปแบบกุศลกรรมแทน คนส่วนใหญ่จึงคิดว่าไม่ได้อะไรกลับมา แต่แท้จริงแล้วทำอะไรไปเราย่อมได้รับผลนั้นกลับเสมอในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สานุ มหัทธนาดุลย์ ที่พบว่า ความต้องการของมนุษย์ในการตระหนักรู้ศักยภาพขีดสูงสุดของตน มีปัญญาในการแสวงหาหนทางก้าวข้ามพันธนาการที่ผูกมัดมนุษย์ไว้กับทุกข์ทุกรูปแบบ ทุกข์ดังกล่าวนี้แฝงอยู่ในระบบชีวิตตั้งแต่รูปนามขันธ์ 5 ร่างกาย พฤติกรรม และจิตใจของตน ดังนั้น ในการเสริมสร้างสุขภาพปัญญาจึงเกี่ยวเนื่องกับการเจริญปัญญาภาวนา การพัฒนาขีดความสามารถของสติปัญญาของตนจนถึงความสามารถในการรู้ความเป็นจริงของพระอริยาตั้งแต่ตัวทุกข์ สาเหตุของทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางอันนำไปสู่การดับทุกข์เหล่านั้นด้วยการเจริญสติปัฏฐาน ใช้สติเป็นฐานที่ตั้งในการพิจารณาสภาพต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รวมถึงการรู้จักกลยุทธ์การปฏิบัติชั้นสูงเพื่อดับทุกข์ตามแนวทางของ“หนทาง 4 ประการ” ในคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรค ยุคนัทธวรรค แสดงถึงหนทางสู่การแจ้งอรหัตไว้ว่า 1) เจริญวิปัสสนามีสมถะนำหน้า 2) เจริญสมถะมีวิปัสสนานำหน้า 3) เจริญสมถะและวิปัสสนาควบคู่กันไป 4) พิจารณาจิตเมื่อถูกอุทธัจจะในธรรมกั้นไว้ (สานุ มหัทธนาดุลย์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านจิตวิญญาณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านร่างกายมีระดับการดูแลน้อยสุด และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ พบว่า ควรมีการอบรมเกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพให้มีความรู้ดูแลตนเองได้ มีการสร้างภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ให้สามารถดูแลตนเองในกรณีเจ็บป่วยได้ ส่งเสริมแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายในรูปแบบที่ถูกต้อง ไม่ผิดต่อหลักธรรมวินัยให้แก่พระสงฆ์ และมีการแนะนำสอนให้ผู้บวชใหม่พัฒนาและยกระดับสุขภาพจิตใจและอารมณ์ อีกทั้งมีการนำแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์แบบองค์รวมบรรจุในแผนงานของสาธารณสุข เพื่อนำมาพัฒนาระบบสุขภาพของพระสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) โรงพยาบาลในพื้นที่หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ควรมีการอบรมณ์ถวายความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ให้มีความรู้ รู้จักดูแลตนเองได้ 2) สำนักงานประกันสังคม ควรสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับพระสงฆ์ โดยการสร้างภาคีเครือข่ายการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ ให้สามารถดูแลตนเองในกรณีเจ็บป่วยได้ 3) สำนักงานพระพุทธศาสนาควรส่งเสริมแนวปฏิบัติ

เกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกายในรูปแบบที่ถูกต้อง ไม่ผิดต่อหลักธรรมวินัยให้แก่พระสงฆ์ 4) พระสงฆ์ควรมีการแนะนำสอนให้ผู้บวชใหม่พัฒนาและยกระดับสุขภาพจิตใจและอารมณ์ เพื่อลดผลกระทบจากข่าวที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรุนแรงทางด้านจิตใจ 5) ควรมีแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ นำแนวทางเหล่านั้นบรรจุในแผนงานของสาธารณสุข หรือสำนักงานเขตหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระสงฆ์ ได้แก่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อได้นำแนวทางเหล่านั้นมาพัฒนาระบบสุขภาพของพระสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ กำหนดนโยบายจาก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแล้วก็ต้องยึดและดำเนินการตามนโยบายนั้น สร้างผลสัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นจริง ลงพื้นที่พบปะกับพระสงฆ์ในเขตพื้นที่สอบถามความต้องการที่แท้จริงของพระสงฆ์ในแต่ละวัด ว่าต้องการการพัฒนาในด้านใด หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวางแผนกำหนดโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ดำเนินการ สรุปผลที่ได้รับ เพื่อการพัฒนาสุขภาพต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยเรื่องปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) การวิจัยเรื่องกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ ในเขตพื้นที่อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (2564). Sustainable Development Goals (SDGs). เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2564 จาก https://thailand.opendevelopmentmekong.net/th/topics/ sustainnable-development-goals/

โรงพยาบาลนาบอน. (2564). ข้อมูลสถิติการรักษาพยาบาลของพระสงฆ์. โรงพยาบาลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช: นครศรีธรรมราช.

ครูปีย์. (2563). สุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health). เรียกใช้เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.jobpub.com/articles/showarticle.asp?id=2326

จรรยา นราธรสวัสดิกุล และประพันธ์ เข็มแก้ว. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ใน จังหวัดพิจิตร. วารสารวิจัยและวิชาการสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร,1(1), 10-23.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2551). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136. ตอนที่ 57 ก. หน้า 1 (3 มีนาคม 2550).

พิจิตรา ทะเลรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ให้ห่างจากโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจในเขตจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พีระพล หมีเอี่ยม. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(3), 1-12.

สานุ มหัทธนาดุลย์. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมเพื่อวิถีชีวิตที่สมดุลตามแนวพุทธจิตวิทยา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(3), 1161-1172.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอนาบอน. (2564). บัญชีสำรวจวัดพระภิกษุสามเณรในพรรษาในเขตปกครอง คณะสงฆ์ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอนาบอน.

สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). 2021 All rights reserved. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/04/136144/

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*

FACTORS AFFECTING CONSUMER'S BUYING BEHAVIOR OF SECOND-HAND CAR IN MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ณัฐพงษ์ ศรีใจวงศ์
Nattapong Srijaiwong
วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
Lampang Inter-Tech College, Thailand
ถนอม คณิตปัญญาเจริญ
Thanom Kanitpanyajaroen
วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
Lampang Inter-Tech College, Thailand
E-mail: mibcm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง วิธีการดำเนินงานวิจัย เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 คน รวมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการในการดำเนินการประกอบธุรกิจเต็นท์รถมือสอง เพื่อสามารถสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภค และสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้ ผลการวิจัย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.37) ด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.31) ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.27) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.26) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.25) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.12) และด้านราคา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.40) จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านราคา อยู่ในระดับน้อยที่สุดกว่าด้านอื่นๆ ปัจจัยที่มีผลต่อเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ ราคาจำหน่าย อัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ เงินดาวน์เริ่มต้น

* Received April 15, 2022; Revised April 23, 2022; Accepted May 6, 2022

ระยะเวลาในการผ่อนชำระ ฉะนั้นผู้ประกอบการควรมีการร่วมมือกับ ธนาคารหรือสถาบันการเงินปรับลดราคาดอกเบี้ยเงินกู้ ลดเงินดาวน์เพื่อเป็นโปรโมชั่นให้กับลูกค้า มีการแจกของแถมให้ลูกค้า เพื่อกระตุ้นยอดขายรวมทั้งมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมทางการตลาดที่ดี

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด,รถยนต์มือสอง

Abstract

Research subject Study of factors affecting consumer's buying behavior of second-hand car in mueang district, Lampang province. To study marketing mix factor buying of second-hand car in mueang district, Lampang province. Research method data were collected using a questionnaire of 400 people as well as study other recommendations as a guideline for development management in running a used second-hand car tent business to be able to meet the needs of consumers and can compete with entrepreneurs others. Research results marketing mix factor (7Ps) of buying of second-hand car in mueang district, Lampang province. indicate that various processes management the average is at a high level ($\overline{X}$=4.37) personal the average is at a high level ($\overline{X}$=4.31) product the average is at a high level ($\overline{X}$=4.27) marketing promotion the average is at a high level ($\overline{X}$=4.26) physical environment the average is at a high level ($\overline{X}$=4.25) distribution channel the average is at a high level ($\overline{X}$=4.12) and price it was average in the middle ($\overline{X}$=3.40) It can be seen that the price factor is at the lowest level than other aspects factors affecting consumer's buying of second-hand car is selling price, interest rate in installments, initial down payment, repayment period. Therefore, entrepreneurs should have cooperation with banks or financial institutions lower the price of loan interest reduce down payment to be a promotion for customers. There is a giveaway for customers to stimulate sales, including advertising and public relations and organize good marketing activities.

Key words: Marketing mix factor, Second-hand car

บทนำ

ในสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งมีสาเหตุจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศทั้งโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 Covid – 19 ส่งผลกระทบให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยกำลังชะลอตัวลง ส่งผลให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง ทั้งการท่องเที่ยวลดลง ราคาน้ำมันลดลงและราคาทองคำในตลาดโลกที่สูงขึ้นและราคารถยนต์ในประเทศก็สูงขึ้นและแม้แต่ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทยนั้นก็เป็นสาเหตุให้เศรษฐกิจชะลอตัวลงได้ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวมีผลกระทบทำให้ผู้อุปโภค บริโภคต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าหรือรถยนต์ โดยมีการคำนึงถึงกำลังในการซื้อเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในสินค้านั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อุปโภค บริโภคก็จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมต่างๆ ตามไปด้วย ซึ่งในปัจจุบันนั้นรถยนต์มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตเนื่องจากรถยนต์ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมากกว่ายานพาหนะแบบอื่นๆ จะเห็นได้ว่ารถยนต์ มีความจำเป็นของคนในปัจจุบัน เป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตของทุกคนในครอบครัว ในครอบครัวส่วนใหญ่จึงต้องมี รถยนต์ การใช้รถยนต์ของส่วนใหญ่ขับขี่ได้ทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่ วัยผู้ใหญ่ และวัยรุ่นเนื่องจากรถยนต์สามารถช่วยในการเดินทางได้สะดวกรวดเร็วสามารถเดินทางในช่วงเวลาไหนก็ได้ ไปได้ทุกที่ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และยังสามารถบรรทุกของใช้ต่างๆที่ต้องการมีความเป็นส่วนตัวระหว่างการเดินทาง ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางทั้งเรื่องส่วนตัว การทำธุรกิจต่างๆ การทำงาน การท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผู้อุปโภค บริโภค จากคุณสมบัติและประโยชน์ที่มีมากมายของรถยนต์ทำให้ผู้อุปโภค บริโภคมีความต้องการซื้อและตัดสินใจซื้อรถยนต์จำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน รถยนต์มือสองนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจ และเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในประเทศ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์เรานั้นที่เป็นเจ้าของมีความสะดวกสบาย และสามารถใช้ประกอบธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นตัวเลือกในการซื้อรถยนต์คันใหม่ที่มีค่าใช้จ่ายสูงมากกว่ารถยนต์มือสอง ทำให้ผู้ที่มีงบประมาณในการซื้อรถยนต์น้อย และผู้ที่เริ่มดำเนินการประกอบธุรกิจ หรือ ผู้ที่กำลังเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน สามารถเป็นเจ้าของรถยนต์ได้ นอกจากนี้รถยนต์มือสองยังมีส่วนใน การกระตุ้นในธุรกิจอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจสินเชื่อ รถยนต์มือสองที่ ซื้อขายกันในปัจจุบันมีอายุการใช้งานตั้งแต่ 1 - 15 ปี แต่ที่นิยมซื้อขายกันอยู่ระหว่าง 2 - 10 ปี ที่ จากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 กระทบเศรษฐกิจ และกำลังซื้อลดลง ส่งผลให้ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองมีรถค้างในสต๊อกเพียบหรือลูกค้าบางรายอยากได้รถตกลงราคากันแล้ว แต่สุดท้ายไฟแนนซ์ไม่อนุมัติสินเชื่อ สถานการณ์นี้ ผู้ประกอบการรถยนต์มือสองจำเป็นต้องลดราคาบางรายเฉือนกำไรบางรายยอม ขาดทุน เพื่อระบายสต๊อก ขอให้ได้เงินสดมาเสริมสภาพคล่อง และใช้หนี้ธนาคาร (ฐานเศรษฐกิจ, 2563)

รถยนต์มือสอง หรือรถยนต์ที่ใช้งานมาระยะหนึ่ง แล้วเจ้าของขายต่อให้แก่ผู้อื่น ซึ่งในหลายๆ กรณีเจ้าของรถยนต์เดิมอาจไม่สะดวกที่จะประกาศขาย หรือดำเนินการขายด้วยตนเอง วิธีหนึ่งที่ได้รับความนิยมคือเจ้าของรถยนต์สามารถนำรถยนต์ของตนไปขายให้แก่สถานที่ที่รับซื้อรถยนต์ เพื่อนำไปขายให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งประเทศไทยมักจะเรียกสถานที่ดังกล่าวว่าเต็นท์รถยนต์ หรือเต็นท์รถยนต์มือสอง ด้วยเหตุที่ว่าในสมัยก่อนสถานที่ซื้อ-ขายรถยนต์มักจะเป็นสถานที่โล่งแจ้ง และใช้เต็นท์กางเพื่อป้องกันรถยนต์ที่จะขายจากทั้งฝนและแสงแดด ทั้งนี้ข้อดีในการซื้อรถยนต์มือสองมีหลายประการ เช่น ได้รถยนต์ใช้ทันทีที่ซื้อ ราคาต่ำกว่ารถยนต์ใหม่ป้ายแดง เป็นต้น ส่วนข้อเสีย ได้แก่ รถยนต์มือสองบางคันอาจมีข้อบกพร้องส่งผลให้เจ้าของรถยนต์เดิมนั้นไม่ต้องการที่จะรับผิดชอบต่อจึงตัดสินใจขายเข้าตลาดรถยนต์มือสอง ดังนั้นผู้ซื้อรถยนต์หรือเต็นท์รถยนต์มือสองต้องซ่อมบำรุงในส่วนที่เสียหาย ซึ่งเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นก่อนที่จะนำรถยนต์คันดังกล่าวมาใช้หรือขายต่อ (สถาบันยานยนต์, 2556)

ตลาดรถยนต์มือสอง มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอและมีแนวโน้มเติบโตต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การที่วางไว้อย่างได้ผลและยังต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรง ดังนั้น ผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องรู้ข้อมูลความต้องการขององค์การ พฤติกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของลูกค้า เพื่อนำมาปรับกลยุทธ์การขายและบริการ รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อสามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้อย่างตรงประเด็น ฉะนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจำเป็นต้องรู้และเข้าใจถึงปัจจัยการตลาดอันได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่ายและด้านส่งเสริมการขาย เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เช่น ปรับกลยุทธ์การตลาดและการวางแผนธุรกิจจำหน่ายรถยนต์มือสอง ตลอดจนการดำเนินงาน เพื่อก่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผลประกอบการโดยภาพรวมให้ประสบผลสำเร็จต่อไปในอนาคตรวดเร็วผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มีผลต่อการตัดสินใจระดับมาก ทุกปัจจัย โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านพนักงานผู้ให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (อุกฤษ อุทัยวัฒนา, 2557)

ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบุคคลทั่ว ๆ ไปในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้ง่าย ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถยนต์มือสอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคลที่ตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน ภายใน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีทราบจำนวนประชากร ในที่นี้จะกล่าวถึง สูตรของ (Yamane, T., 1973) ได้เสนอสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างสัดส่วน 1 กลุ่ม โดยสมมติค่าสัดส่วนเท่ากับ 0.5 และที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์และเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของคอน บราท (Cronbach’s alpha Coefficient) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .98 (ซึ่งมีค่ามากกว่า .70) ดังนั้นแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และเชื่อถือได้

วิธีเก็บรวมรวบข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง โดยผู้ทำวิจัยจะทำการแจกแบบสอบถาม ผู้ที่ซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองด้วยตนเองจำนวน 400 ชุด โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า หนังสือเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดพฤติกรรมการซื้อ และส่วนประสมทางการตลาด รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากเว็บไซต์ทางอินเตอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสถิติ ANOVA โดยนำค่าที่ได้แปลความหมายของการศึกษา

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความสำคัญมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความสำคัญมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความสำคัญน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความสำคัญน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ใช้สถิติพื้นฐานหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรส อาชีพส่วนใหญ่ธุรกิจส่วนตัว รายได้ที่ได้รับต่อเดือนส่วนใหญ่ รายได้ 10,001-20,000 บาท

2. การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ในการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการ ($\overline{X}$=4.37) รองลงมาด้านบุคคล ($\overline{X}$=4.31) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\overline{X}$=4.27) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\overline{X}$=4.26) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\overline{X}$=4.25) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\overline{X}$=4.12) และด้านราคา ($\overline{X}$=3.40) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยรวม (n = 400)

ปัจจัยการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.27	0.76	มาก
2. ด้านราคา	3.40	1.17	ปานกลาง
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.12	0.85	มาก
4. ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	4.26	0.80	มาก
5. ด้านบุคคล	4.31	0.76	มาก
6. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	4.25	0.88	มาก
7. ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการ	4.37	0.73	มาก
รวมทุกด้าน	**4.14**	**0.83**	**มาก**

เมื่อแยกแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้ พบว่า

ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มาตรฐานความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.67) สมรรถนะช่วงล่างการยึดเกาะถนน ($\overline{X}$=4.67) ตรา/ยี่ห้อ/รุ่น ($\overline{X}$=4.58) ขนาดเครื่องยนต์/สมรรถนะ อัตราเร่ง แรงม้า แรงบิด ($\overline{X}$=4.57) อัตราการสิ้นเปลืองเชื้อเพลิง ($\overline{X}$=4.57) ความนิยม/ความหรูหรา/ภาพลักษณ์ของรถยนต์ ($\overline{X}$=4.26) การออกแบบภายใน ($\overline{X}$=3.97) ขนาดห้องโดยสาร ($\overline{X}$=3.97) อุปกรณ์ตกแต่งเพื่อความสวยงาม/อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ($\overline{X}$=3.97) และความยากง่ายในการหาอะไหล่ ($\overline{X}$=3.53) ตามลำดับ

ด้านราคา อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ราคาจำหน่าย ($\overline{X}$=3.78) อัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ ($\overline{X}$=3.78) เงินดาวน์เริ่มต้น ($\overline{X}$=3.21) ระยะเวลาในการผ่อนชำระ ($\overline{X}$=3.21) ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ($\overline{X}$=3.21) อัตราภาษี ($\overline{X}$=3.21) และราคาขายต่อ ($\overline{X}$=3.38) ตามลำดับ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความน่าเชื่อถือของสถานที่จัดจำหน่าย ($\overline{X}$=4.33) การตกแต่งเต็นท์ ความสะอาด ($\overline{X}$=4.21) ลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางออนไลน์ได้ ($\overline{X}$=4.19) และสถานที่ตั้งเต็นท์ มีทำเล ที่ตั้งสะดวกใกล้บ้าน/ ที่ทำงาน ($\overline{X}$=3.76) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมทางการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีบริการหลังการขาย ($\overline{X}$=4.52) การรับประกันหลังการขาย ($\overline{X}$=4.48) การรับประกันหลังการขาย ($\overline{X}$=4.48) ผ่อนชำระแบบไม่มีดอกเบี้ย ($\overline{X}$=4.48)มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านช่องทางที่หลากหลาย ($\overline{X}$=4.19) มีกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ เช่น การลด แลก แจก แถม ($\overline{X}$=4.18) การแถมประกันชั้นอุบัติเหตุ ($\overline{X}$=4.18) การแถมอุปกรณ์แต่งรถ ($\overline{X}$=4.18) และการให้ทดลองขับ ($\overline{X}$=3.84) ตามลำดับ

ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พนักงานเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี ($\overline{X}$=4.64) พนักงานสุภาพเรียบร้อย ($\overline{X}$=4.64) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถของพนักงานขาย ($\overline{X}$=4.54) พนักงานมีความรู้ในการให้คำแนะนำ ($\overline{X}$=4.54) การบริการของพนักงานขาย ($\overline{X}$=3.94) พนักงานมีอัธยาศัยดี น่าเชื่อถือ ($\overline{X}$=3.94)และพนักงานมีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจ ($\overline{X}$=3.94) ตามลำดับ

ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สถานที่จำหน่ายมีความพร้อมในการให้บริการ ($\overline{X}$=4.39) คุณภาพการซ่อมและการรับประกันการซ่อม ($\overline{X}$=4.39) ห้องพักรับรองลูกค้าและสถานที่เซ็นสัญญา ($\overline{X}$=4.28) ช่วงเวลาเปิดทำการของเต็นท์ ($\overline{X}$=4.24) และมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ ($\overline{X}$=3.98) ตามลำดับ

ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการการ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีพนักงานขายคอยให้การต้อนรับ ($\overline{X}$=4.64) มีการบริการที่ประทับใจและใส่ใจลูกค้า ($\overline{X}$=4.64) การส่งมอบรถมีขั้นตอนที่รวดเร็ว ($\overline{X}$=4.64) มีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการให้บริการ ($\overline{X}$=3.98) และมีการให้บริการเป็นระบบน่าเชื่อถือ ($\overline{X}$=3.94) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ในการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการ รองลงมาด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านราคา ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ มีพนักงานขายคอยให้การต้อนรับ มีการบริการที่ประทับใจและใส่ใจลูกค้า การส่งมอบรถมีขั้นตอนที่รวดเร็ว (วรุตม์ ประไพพักตร์, 2556) ผู้บริโภคเมื่อซื้อสินค้าจะคาดหวังกระบวนในการดำเนินธุรกิจ ที่สามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจ ไม่ว่าจะเป็นการบริการที่รวดเร็ว ความสะดวกสบายในการไปซื้อผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการลดระยะเวลาในการทำกิจกรรมการซื้อมีการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการให้บริการ และมีการให้บริการเป็นระบบน่าเชื่อถือ

ด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ พนักงานเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี พนักงานสุภาพเรียบร้อย (จิรัสย์ ธีระพัฒน์ธัชกร, 2560) ด้านบุคลากรที่ให้บริการ (People) อาจเนื่องมาจากพนักงานมีอัธยาศัยที่ดีน่าเชื่อถือ รองลงมา พนักงานสุภาพเรียบร้อย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถของพนักงานขาย พนักงานมีความรู้ในการให้คำแนะนำ การบริการของพนักงานขาย พนักงานมีอัธยาศัยดี น่าเชื่อถือ และพนักงานมีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจ

ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ มาตรฐานความปลอดภัย ตามด้วยสมรรถนะช่วงล่างการยึดเกาะถนน ตรา/ยี่ห้อ/รุ่น ขนาดเครื่องยนต์/สมรรถนะ อัตราเร่ง แรงม้า แรงบิด (อุกฤษ อุทัยวัฒนา, 2557) ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองคือ ระบบความปลอดภัย รุ่นของรถยนต์ ตามด้วยสมรรถนะของช่วงล่าง เป็นสิ่งปัจจัยที่ลูกค้าคำนึงถึงมากที่สุด ระบบความปลอดภัย เช่น ระบบแอร์แบค (Air bag) ระบบเบรค เอบีเอส (ABS) รุ่นรถยนต์ที่กำลังเป็นที่นิยมในตลาด และเรื่องสมรรถนะช่วงล่างที่ลูกค้าได้ศึกษามากก่อนหน้าที่จะซื้อรถ

ด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่าน เต็นท์รถมือสอง คือ มีบริการหลังการขาย การรับประกันหลังการขาย การรับประกันหลังการขาย ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาพร โยเฮือง, 2558) ที่ลูกค้าให้ความสำคัญในระดับ มากเพราะรถยนต์มือสองของ ห้างหุ้น ส่วนจำกัดสายพิณ 2002 จำกัดมีการให้บริการหลังการขาย มีการแจกแถมสินค้าอื่น ๆ โฆษณาตามสื่อต่าง ๆ มีคำแนะนำ จากช่างผู้เชี่ยวชาญ และมีพนักงานขายมีอัธยาศัยดี ผ่อนชำระแบบ ไม่มีดอกเบี้ย มีการโฆษณา

ประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านช่องทางที่หลากหลาย มีกิจกรรม ส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ เช่น การลด แลก แจก แถม การแถมประกันชั้นอุบัติเหตุ การแถม อุปกรณ์แต่งรถ และการให้ทดลองขับ

ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ สถานที่จำหน่ายมีความพร้อมในการให้บริการ คุณภาพการซ่อมและการรับประกันการซ่อม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองคือลูกค้าส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับคุณภาพการซ่อมและการรับประกันการซ่อม ทั้งนี้เนื่องมาจากรถยนต์มือสองเป็นรถยนต์ที่ผ่านการใช้งานมาแล้วอาจต้องมีการซ่อมแซมและมีการบำรุงรักษาเพิ่มเติม การใส่ใจเรื่องการซ่อมและคุณภาพการซ่อมถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ลูกค้ามั่นใจในการซื้อรถยนต์มือสอง (อุกฤษ อุทัยวัฒนา, 2557) ห้องพักรับรองลูกค้าและสถานที่เซ็นสัญญาช่วงเวลาเปิดทำการของเต้นท์ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ ความน่าเชื่อถือของสถานที่จัดจำหน่าย การตกแต่งเต็นท์ ความสะอาด ลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางออนไลน์ได้ และสถานที่ตั้งเต็นท์ มีทำเลที่ตั้งสะดวกใกล้บ้าน/ ที่ทำงาน (ธวัชชัย ขันธ์เสนและ พิมุกต์ สมชอบ, 2558) ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย เป็นปัจจัยการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของลูกค้าที่ตอบแบบสอบถาม ลูกค้าให้ความสำคัญกับ บริษัทตัวแทนจำหน่ายตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีการคมนาคมสะดวก สถานที่ตั้งมีความสะดวกในการเดินทางมาติดต่อ และมีที่จอดรถสำหรับผู้ที่จะมาติดต่อ

ด้านราคา อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง คือ ราคาจำหน่าย อัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ เงินดาวน์เริ่มต้น ระยะเวลาในการผ่อนชำระ (อุกฤษ อุทัยวัฒนา, 2557) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสอง คือราคาจำหน่าย ตามด้วยอัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ ทั้งนี้เนื่องมาจากราคาและดอกเบี้ยของรถยนต์มือสองแต่ละที่มีความสูงต่ำไม่เท่าการกำหนดราคาและการเลือกไฟแนนซ์รถยนต์มือสองให้ลูกค้าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกซื้อรถมือสองเนื่องจากลูกค้าส่วนใหญ่ใช้วิธีการชำระเงินด้วยการเช่าซื้อและเงินกู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสองในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปางในการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง ให้ความคิดเห็นในระดับมาก โดยปัจจัยการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอที่ผู้ตอบ

แบบสอบถามให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านกระบวนการต่างๆ ด้านการจัดการ คือ มีพนักงานขายคอยให้การต้อนรับ มีการบริการที่ประทับใจและใส่ใจลูกค้า การส่งมอบรถมีขั้นตอนที่รวดเร็ว ส่วนด้านบุคคล คือ พนักงานเอาใจใส่ลูกค้าเป็นอย่างดี พนักงานสุภาพเรียบร้อย ซึ่งด้านผลิตภัณฑ์ คือ มาตรฐานความปลอดภัย ตามด้วยสมรรถนะช่วงล่างการยึดเกาะถนน ตรา/ยี่ห้อ/รุ่น ขนาดเครื่องยนต์/สมรรถนะ อัตราเร่ง แรงม้า แรงบิด ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด คือ มีบริการหลังการขาย การรับประกันหลังการขาย การรับประกันหลังการขาย โดยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ สถานที่จำหน่ายมีความพร้อมในการให้บริการคุณภาพการซ่อมและการรับประกันการซ่อม ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ความน่าเชื่อถือของสถานที่จัดจำหน่าย การตกแต่งเต็นท์ ความสะอาด ลูกค้าสามารถสั่งซื้อหรือเลือกชมสินค้าทางออนไลน์ได้ และสถานที่ตั้งเต็นท์ มีทำเล ที่ตั้งสะดวกใกล้บ้าน/ ที่ทำงาน และด้านราคา คือ ราคาจำหน่าย อัตราดอกเบี้ยในการผ่อนชำระ เงินดาวน์เริ่มต้น ระยะเวลาในการผ่อนชำระ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในครั้งนี้ 1. ผู้ประกอบการเต็นท์รถมือสองควรมีการกำหนดราคาที่เป็นมาตรฐานในการซื้อหรือขายต่อรถยนต์มือสอง เพื่อให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจในการจ่ายชำระราคา เมื่อตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองจากผู้ประกอบการ 2. ผู้ประกอบการเต็นท์รถมือสองควรมีการแจกของแถมให้แก่ลูกค้า เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายรวมทั้งหากลูกค้าสามารถจ่ายเป็นเงินสด ควรให้ส่วนลดเงินสด เพื่อเป็นแรงจูงใจ มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมทางการตลาด 3. ผู้ประกอบการเต็นท์รถมือสองควรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายระหว่างเต็นท์รถมือสองกับ ธนาคารหรือสถาบันการเงินท้องถิ่น ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นการปรับลดราคา ดอกเบี้ยเงินกู้และเงินดาวน์เป็นโปรโมชั่นให้กับลูกค้า หรือเงื่อนไขการทำสัญญากับธนาคารหรือสถาบัน การเงินท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการเต็นท์รถมือสองและลูกค้า 4. ผู้ประกอบการเต็นท์รถมือสองควรจัดบริการหลังการขายที่ลูกค้าต้องการเพิ่มเติม เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นก่อนที่ลูกค้าจะทำการตัดสินใจซื้อ เช่น การดูแลรับประกันหลังการขาย เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์ผ่านเต็นท์รถมือสอง โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการในเชิงลึก โดยให้ลูกค้าสามารถนำเสนอความคิดเห็นได้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิรัสย์ ธีระพัฒน์ธัชกร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ฐานเศรษฐกิจ. (2563). รถยนต์มือสอง. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก https://www.thansettakij.com/content/motor/432544

ธวัชชัย ขันธ์เสนและ พิมุกต์ สมชอบ. (2558). ปัจจัยการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 3(2), 25-44.

วรุตม์ ประไพพักตร์. (2556). ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทเครื่องครัวในเขตอำเภอเมืองจังหวัดระยอง. ใน การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สถาบันยานยนต์. (2556). จะอยู่หรือจะไป...กับธุรกิจเต็นท์รถยนต์มือสอง. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก http://www.thaiauto.or.th/2012/backoffice/file_upload/research/ 51125561656591.pdf

สุภาพร โยเฮือง. (2558). ความคิดเห็นของลูกค้าต่อปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อรถยนต์มือสอง ห้างหุ้นส่วนจำกัด สายพิณวังสมบูรณ์2002 จำกัด จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุกฤษ อุทัยวัฒนา. (2557). พฤติกรรมการเลือกซื้อรถยนต์มือสองของลูกค้าเต้นท์รถพัฒนสรณ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis 3rd Edition. New York: Harper andRow.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้บ้านเป็นฐานในช่วงวิกฤติโควิด-19*

SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: INTEGRATED INSTRUCTION BASED ON HOME-BASED LEARNING IN CRISIS PERIOD OF COVID-19

อัษฎาวุธ สุวัตถี
Asdawut Suwattee
วุฒิชัย เนียมเทศ
Wuttichai Niemted
เรชา ชูสุวรรณ
Recha Chusuwan
จิระวัฒน์ ตันสกุล
Jirawat Tansakul
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University, Thailand
E-mail: asdawut.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้บ้านเป็นฐานในช่วงวิกฤติโควิด-19 ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy: SEP) มาเป็นหลักในการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ การกลั่นกรองความมีเหตุมีผลบนพื้นฐานของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความไตร่ตรองทางจริยธรรมกระทรวงศึกษาธิการเริ่มใช้นโยบายหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชาติ ภายหลัง การเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 ด้วยหลักการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole school) โดยแทรกแนวคิดความพอเพียง หลักการตัดสินใจ ความมีเหตุมีผล คุณธรรมจริยธรรมและการรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิกฤติจากการระบาดใหญ่ของโควิด-19 กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญทางการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องปิด ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนปกติ จำเป็นต้องมีการสอนทางไกลและการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ทำให้การเรียนที่ต้องใช้ “บ้าน” ทดแทนสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้จากที่บ้าน (Home-based learning) อันมีครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้ปกครองเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กๆ ในการเรียนรู้

* Received May 1, 2022; Revised May 16, 2022; Accepted June 2, 2022

ซึ่งในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่บ้านนั้น ถ้าหากได้ใช้ทรัพยากรจากการเกษตรในครัวเรือนหรือชุมชน ใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวเนื้อหา เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน ก็จะเป็นขุมทรัพย์อันทรงพลังมากมายให้เด็กเรียนรู้ ดังนั้น การใช้หลักการแนวคิด การเกษตรแนวใหม่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่แพร่หลายในแทบทุกครัวเรือนซึ่งเป็นของผู้ปกครองของนักเรียนนั่นเอง มาเป็นสื่อในการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การเรียนการสอนที่บ้านของนักเรียนซึ่งการบูรณาการอาจมีหลายรูปแบบนั้น จึงนับว่าเหมาะสมกับสถานการณ์วิกฤติอย่างเช่นปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, บ้านเป็นฐานการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, โควิด-19

Abstract

Integrated instruction based on home-based learning in crisis period of Covid-19 was used the sufficiency economy philosophy (SEP) as the main learning outcomes including decision-making principles, screening, rationality based on environmental knowledge and ethical consideration. The Ministry of Education began to use the policy ‘Sufficiency Economy Philosophy’ included in the national curriculum after the economic crisis in the year 2540 with the principle of developing the whole school system by inserting the concept of sufficiency: decision-making principle, rationality, morality, ethics and environmental protection into teaching activities Crisis from the COVID-19 pandemic becomes an important turning point in education. Most schools have to close, affecting normal teaching, so distance teaching and online learning are required. Learning requires "home" instead of school, so home-based learning designed by teachers and parents becomes the important ways to help and support children in learning. For the design of home-based learning as mentioned, if the designs use resources from agriculture in the household or community, using the principles of sufficiency economy as a guideline, content, and media for teaching and learning, it will be many powerful treasures for children to learn. Therefore, the use of new agricultural principles and concepts based on sufficiency economy principles prevailed in almost every parent household as a medium for integrating economic philosophy for teaching at students’ homes (in many forms of integration) may be appropriate for the current crisis situation.

Keywords: Sufficiency economy philosophy, Home-based learning, Integrated instruction, Covid-19

บทนำ

การศึกษา คือ สิ่งสำคัญอันดับต้นๆ ของประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้จ่ายมากที่สุดจำนวนงบประมาณของรัฐมากกว่า 20% ของทั้งหมด สำหรับการศึกษาของรัฐทำให้ประเทศไทยมีการใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงที่สุดในโลก เด็กทุกคนในประเทศทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีสิทธิที่จะรับการศึกษาสาธารณะฟรี 15 ปี อัตราการรู้หนังสือมีเกือบถึง 100% เด็กกว่า 90% เข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ครูมีรายได้ค่อนข้างดี ด้วยสวัสดิการของรัฐ ผู้หญิงเข้ามาแทนที่ผู้ชายที่อดีตเคยมีจำนวนมากกว่าขึ้นเรื่อย ๆ ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์และการแพทย์ มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่กระจายทั่วไปในประเทศ และมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพในระดับดีก็สามารถดึงดูดนักศึกษาจากประเทศใกล้เคียงรวมทั้งจีนเข้ามาศึกษาต่อ นอกจากนี้ความท้าทายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ แม้จะลงทุนด้านการศึกษาสูง แต่ผลที่ปรากฏออกมายังแสดงให้เห็นโดยภาพรวมว่า ผลการเรียนของนักเรียนทั่วไป ยังล้าหลังนานาชาติและมาตรฐานระดับภูมิภาคอยู่ การเรียนรู้แบบท่องจำ (Rote-learning) ไม่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นอิสระทางความคิด จึงไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาจำเป็นต้องบริหารแบบกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือชนบท เนื่องจากการศึกษาระหว่างในชนบทกับในเมืองมีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา จึงควรหาทางแก้ปัญหานี้ นั่นก็คือนักเรียนต้องการเรียนรู้ในทักษะที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สำหรับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากนำมาใช้ในการจัดการศึกษาก็จะเกิดประโยชน์ต่อ การเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือที่เรียกว่า สถานศึกษาพอเพียง (Sufficiency-based schools) ในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนรัฐบาลเข้าร่วม จำนวนกว่า 14,000 โรงเรียนทั่วประเทศ และกำลังใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy: SEP) มาเป็นหลักใน การเรียนรู้ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ การกลั่นกรอง ความมีเหตุมีผล บนพื้นฐานของความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความไตร่ตรองทางจริยธรรม เพื่อส่งเสริมความคิดอิสระของนักเรียนและเปิดโอกาสให้โรงเรียนบริหารจัดการได้อย่างมีอิสระภายใต้การมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการเริ่มใช้นโยบาย หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชาติ ภายหลังการเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2540 จุดมุ่งหมายเพื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบ การบริโภค การกระทำที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างชาญฉลาดและการพึ่งพาตนเอง แต่มันก็จบลงด้วยการเรียนรู้แบบท่องจำ อย่างไรก็ตามการ

เปลี่ยนที่ต้องการให้เกิดขึ้นนั้น เกิดเป็นจริงขึ้นมาหลังจากที่ได้พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole school) ให้จัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยแทรกแนวคิดความพอเพียง หลักการตัดสินใจ ความมีเหตุมีผล คุณธรรมจริยธรรมและการรักษาสิ่งแวดล้อม เข้าไปในทุกกิจกรรมของโรงเรียน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และชุมชนสัมพันธ์ (Ministry of foreign Affairs, Kingdom of Thailand, 2017)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy philosophy)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร และมีสติปัญญา (รัตนา หลวงกลาง, 2558) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิด หลักการ และแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักอดออม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถปรับตัวพร้อมรับต่อ การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (สุดารัตน์ กุมขุนทด, 2559) ; (อุณารัตน์ เสมามิ่ง, 2560)

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตของ คนไทยไปในทางสายกลาง รู้จักใช้ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า มีจิตสำนึก ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (พ.ศ.2540) และภายหลังเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ดังกล่าว พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 จนถึงฉบับที่ 11 และยังต่อเนื่องมายังฉบับที่ 12 และ 13 ซึ่งหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กฤษณ์สัมพันธ์ เมนะสูต, 2560) มีดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเองในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ การดำเนินงานด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นโดยมีความพอดีที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง

และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น รวมทั้งการบริหารทรัพยากรให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลยึดหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นโดย “รู้เขา รู้เรา” รู้จักเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ รอบตัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และด้านอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะเกิดขึ้น เพื่อลดหรือบริหารความเสี่ยงให้สามารถปรับตัว และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ทั้งนี้การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ควรต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับความมีเหตุผลและความพอประมาณ โดยหลีกเลี่ยงความต้องการที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้น เพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยมหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ต่างๆ

4. เงื่อนไขพื้นฐานสำคัญ ในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงมี 2 ประการ คือ

4.1 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง บุคคล ครอบครัว องค์กรและชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษา อบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนาตลอดจนการฝึกจิตข่มใจตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร อดทน มีหรือใช้สติและปัญญา มีความรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติ รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

4.2 เงื่อนไขความรู้ หมายถึง การนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในการวางแผนและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน ด้วยความรอบรู้รอบคอบ ทันโลก และระมัดระวังอย่างยิ่ง

จากแนวคิด หลักการ ดังกล่าว สามารถนำมาสอนนักเรียนให้เกิดความคิด ตระหนักถึงความพอเพียงได้ ดังตัวอย่างการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของ (เทศบาลนครตรัง, 2561) ดังนี้

1. ด้านการใช้จ่ายเงินในครอบครัว คือ ในครอบครัวจะมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน รวมถึงตัวของเราเองก็จะมีการวางแผนหรือจดบันทึกเพื่อที่จะได้ทราบว่าในแต่ละวัน

เราใช้จ่ายไปเท่าไหร่ ครอบครัวเราใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวัน ซึ่งเราจะได้รู้ถึงหลักการในการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมภายในครอบครัว

2. ด้านการใช้เงิน คือ ตั้งแต่เราได้เงินมาโรงเรียนจากพ่อแม่เราก็เริ่มวางแผนการใช้จ่ายเงินในวันนั้นว่าจะ ต้องใช้จ่ายอะไรบ้าง และเงินส่วนที่เหลือก็ให้เป็นส่วนของเงินเก็บ เพื่อนำไปฝากธนาคาร หรือนำไปใช้ในยามที่จำเป็นจริงๆ

3. ด้านการเลือกซื้อของ คือ เวลาเราจะเลือกซื้อของชิ้นใดชิ้นหนึ่งนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมว่าของสิ่งนั้นเหมาะสมกับเราหรือเปล่า ราคาเหมาะกับสินค้าหรือไม่และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และต้องเข้ากับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย คือไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และซื้อของที่จำเป็นจริงๆ เป็นต้น ตัวอย่างการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของ (สำนักงานขนส่งจังหวัดขอนแก่น, 2563) มีดังนี้

1. เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย

2. ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ – ลิสต์รายการของที่จำเป็นต้องซื้อ และเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าและมีประโยชน์

3. จดบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ

4. มีเป้าหมายในการออม จากนั้นจึงกำหนดรายจ่ายในแต่ละวัน แล้วจึงประหยัดรายจ่ายด้วยการจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายที่กำหนดไว้

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมให้มีความสมดุลและมีความยั่งยืนในการดำเนินชีวิต พร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทุกๆ ด้านในอนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม หรือแม้กระทั่งในช่วงวิกฤติของปรากฏการณ์โรคระบาดโควิด-19 นั่นก็แสดงให้เห็นว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อ การพัฒนาประเทศ เพราะจะทำให้เกิดผลดีต่อประชาชน ชุมชน และสังคมประเทศชาติ สืบไป

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนทั้งระบบ (Sufficiency economy philosophy for whole school)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ยังคงนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาส ที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและภูมิสังคม

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข

4. หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ดังจะเห็นได้ชัดเจนจากวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้ระบุสิ่งที่ต้องดำเนินการไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และกำหนดพันธกิจของการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาที่สอดคล้องและรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

2. พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นผู้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. สร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติ โดยสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม จริยธรรมที่คนไทยทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สงบสุข และพอเพียง

4. พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เพื่อการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง สู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ด้วยการเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงาน (productivity) ให้มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ภายใต้ยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย ดังนี้

1. คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น และสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น

โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ และพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนสีเขียว เป็นต้นเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนนำสู่วิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ตามแนวพระราชดำรัส และนโยบายรัฐบาล รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติโดยรวมพัฒนาไปอย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงได้บรรจุไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมี

มาตรฐานการเรียนรู้ (ส.3.1) ที่เน้นให้เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนหรือมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนี้

1. ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลือ

2. ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลันร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้ตัว โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

3. ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้ตัว เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

4. ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ โดยเน้นเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศและการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมสภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้บ้านเป็นฐาน (Integrated instruction of sufficiency economy philosophy based on home-based learning) การเรียนรู้โดยใช้บ้านเป็นฐาน (Home-based learning)

วิกฤติจากการระบาดใหญ่ของโควิด-19 กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในหลายๆ ด้าน รวมถึงเรื่องอนาคตการศึกษา เมื่อโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องปิดและการเปิดภาคเรียนถูกเลื่อนออกไป ทำให้กิจกรรมทางการศึกษาหยุดชะงัก ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน และจำเป็นต้องมีการสอนทางไกลและการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ทำให้การเรียนที่ต้องใช้ **“บ้าน”** ทดแทนสถานศึกษา โดยไม่สามารถนั่งเรียนร่วมห้องกับเพื่อนๆ และมีครูสอนอยู่

ตรงหน้าเด็กๆ จึงจ้องแต่จอคอมพิวเตอร์และทำการบ้านตามใบงานซึ่งได้รับมอบหมาย ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องจัดสรรเวลามาดูแลลูกๆ ฝั่งผู้สอนก็ต้องปรับตัวเพื่อรับมือวิธีการที่เปลี่ยนไป

อย่างไรก็ตาม เกิดคำถามขึ้นไม่น้อยว่าการเรียนการสอนในยุค New Normal กลายเป็นความสูญเปล่าหรือไม่ เมื่อการวัดผลและประเมินผลออกมาไม่มีประสิทธิผลมากเท่าที่ควร เพราะบางโรงเรียนต้องรื้อบทเรียน เก่าๆ มาสอนและเรียนซ้ำๆ ซึ่งอาจเป็นการเรียนที่ไม่ได้ผล ด้วยเหตุนี้นั่นเองทำให้ Home-based learning: HBL หรือ การเรียนรู้โดยใช้บ้านเป็นฐาน ถูกชูขึ้นมา ในแง่ที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนออนไลน์ แต่นำองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามาสมทบ เพื่อให้การเรียนที่บ้านกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งน่าจะมีประสิทธิผลมากกว่า (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า Home-based learning มี 2 ลักษณะ คือ

1. HBL ในความเห็นของ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) คือ ลักษณะของบทเรียนที่เกิดขึ้นผ่านทางแพลตฟอร์มหรือช่องทางออนไลน์ต่างๆ ส่วนอีเมลล์เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร จะเป็นอีเมลล์หรือช่องทางอื่นๆ เช่น แชทไลน์ เมสเซนเจอร์ ฯลฯ จะต้องมีกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และ แอสไซน์เมนท์ โดยทั้ง 3 องค์ประกอบ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่บ้านเป็นหลัก ขณะที่การเรียนออนไลน์ถือเป็นแค่วิธีการหนึ่ง

สิงคโปร์เริ่มนำ HBL มาใช้หลังจากโควิด-19 ระบาด โดยทุกโรงเรียนภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาทดลองในช่วงแรก 1 วันต่อสัปดาห์ ทุกโรงเรียนมีวิธีปฏิบัติเดียวกันคือ ครูส่งชุดเรียนรู้ (HBL Package) ไปให้รวมถึงเนื้อหาซึ่งต้องเรียน การบ้านหรือแอสไซน์เมนท์ ในแพ็คเกจนี้จะแจ้งให้ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนได้เข้าใจตารางการเรียน แผนการเรียนรู้ ใบงาน ใบกิจกรรม และจำนวนชั่วโมงที่แนะนำให้ใช้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา โดยไม่จำเป็นต้องเรียนออนไลน์อย่างเดียว สามารถเรียนรู้ผ่านการออฟไลน์และการทำงานที่ได้รับมอบหมายก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือ อ่านใบความรู้ที่ครูเตรียมให้ หรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ โดยในแบบฝึกหัดต่างๆ ที่ครูเตรียมไว้จะมีคำอธิบายอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ โรงเรียนมีระบบการติดตามและประเมินความรู้ ครูต้องคอยตรวจสอบ ช่วยทบทวนการเรียนรู้ ตรวจการบ้านและให้คำแนะนำเด็กๆ รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะจากเด็กและผู้ปกครอง การเรียนรู้ที่บ้านจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากห้องเรียน มีความยืดหยุ่น เด็กๆ สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้ของตัวเอง มีการสื่อสารกับผู้ปกครองในการเตรียมตัว อีกทั้งกระทรวงยังจัดทำแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับเด็กและผู้ปกครองด้วย

2. HBL ในความเห็นของ (Alternatives to school, 2022) คือ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้จากที่บ้าน (Home-based learning) ไม่จำเป็นต้องเป็นเหมือนโรงเรียน แต่อาจ

เป็นความต่อเนื่องของวิถีชีวิตของครอบครัวก่อนที่ลูกๆ จะเข้าสู่วัยเรียน (School age) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากที่บ้าน (Self-directed learning) และที่บ้านสามารถช่วยเด็กๆ ในการเรียนรู้ (Home-based learning) ผู้ปกครองจำเป็นต้องสนับสนุน ช่วยเหลือในการสำรวจความก้าวหน้าและการเติบโตของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ

ผู้ปกครองที่ใช้การเรียนรู้ด้วยตนเองจากที่บ้านสำหรับบุตรหลาน ต้องคิดเสมอว่าตนเองไม่ใช่ครูเพียงคนเดียวหรือผู้ใหญ่ที่บุตรหลานต้องการ แต่บทบาทส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง คือ การให้บุตรหลานเข้าถึงโอกาสและผู้คนในชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ทรัพยากรชุมชนเป็นโอกาสและสถานที่อันทรงพลังมากมายให้เด็กเรียนรู้ รวมถึงศูนย์ทรัพยากรในท้องถิ่นที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เพื่อรองรับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ ซึ่งเด็กๆ สามารถไปและใช้เวลาหนึ่งวันหรือมากกว่านั้นในแต่ละสัปดาห์

จากลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่บ้านนั้น ทั้ง 2 ความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การจัดการเรียนการสอนที่บ้านเป็นหลักโดยสถานศึกษา (ผู้สอน) เป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอน โดยมีผู้ปกครอง ครอบครัวเป็น ผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามในความเห็นที่ 2 (Alternatives to school, 2022) จะให้ความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมชุมชน เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ในบทความนี้ขอนำเสนอแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดทั้งสองแนวคิด กล่าวคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้อาจจะเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอน แต่ในขณะเดียวกันควรทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองในการเลือกทรัพยากร สภาพแวดล้อมในบ้านหรือใกล้บ้าน เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated instruction)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated instruction) (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2565) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอด หรือทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งสอดคล้องตามแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามสภาพจริงของสังคม การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระทั้งหลายเข้าด้วยกันอย่างมีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งการบูรณาการหลักสูตรยังเป็นวิธีการสร้างการศึกษาให้มีความหมายยิ่งขึ้นด้วย เนื่องจากหลักสูตรบูรณาการจะนำความคิดรวบยอด หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียนมาใช้ เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักใช้ทักษะต่างๆ ในการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่สัมพันธ์กัน และต่อเนื่องกับประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีทั้งระเบียบ วินัย และความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยตนเองรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Guidelines for integrated instruction)

ผลของโควิด-19 ที่กระทบไปทั่วโลกอย่างรุนแรง ทำให้การท่องเที่ยวซบเซา การส่งออกทำได้ยากขึ้น บริษัทใหญ่ๆ หลายแห่งต้องปิดตัว ปรับลดและปลดพนักงาน เศรษฐกิจตกต่ำอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน (ดาว ชุ่มตะขบ, 2563) ทำให้คนตกงาน ว่างงาน เกิดปัญหา อดอยาก ขาดรายได้ ทำให้หลายคนได้หันกลับมาวิเคราะห์และมองหาถึงหนทางรอด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่ได้มีการพูดถึงในการแก้ปัญหาคือหลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงปูแนวทางเป็นหนทางรอดในทุกวิกฤต เพราะในทุกวิกฤตจะมี “โอกาส” ซึ่งทำให้คนไทยและคนทั้งโลกเริ่มเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้จากคนหนุ่มสาววัยทำงานที่ตกงานและตัดสินใจกลับบ้าน พร้อมพัฒนาพลิกฟื้นทำ “การเกษตรแนวใหม่ตามหลักความพอเพียง” และก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (SME ชี้ช่องรวย, 2563)

จากเหตุดังกล่าว การเกษตรแนวใหม่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะมีอยู่แพร่หลายในแทบทุกครัวเรือนซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนนั่นเอง ประกอบกับในปัจจุบันข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ 21 เมษายน 2563 (Marketeer, 2020) พบว่า ประเทศไทยมีเกษตรกรทั้งสิ้น 8,094,954 ครัวเรือน 9,368,245 ราย มีเกษตรกรมากถึง 4,900,875 ราย เป็นเกษตรกรที่หาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกพืชเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ดีจากข้อมูลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังพบว่า ในวันนี้เกษตรกรในประเทศไทย มีการทำเกษตรแบบผสมผสานปลูกพืช-เลี้ยงสัตว์ หรือไร่นาสวนผสมมากกว่า 37% ของเกษตรกรทั้งหมด เพื่อลดความเสี่ยงจากการทำเกษตรเป็นอย่างเดียว

การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนที่บ้านของนักเรียนนั้น มีรูปแบบการบูรณาการมีหลายรูปแบบ ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะแบบ Webbed Model ซึ่ง (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2565) ได้กล่าวว่า เป็นรูปแบบการบูรณาการระหว่างวิชาหลายวิชา มีลักษณะเป็นการกำหนดหัวข้อเรื่อง (Theme) ขึ้นมา แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชาต่างๆ ว่าประเด็นหรือเนื้อหาสาระใดที่เห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน คล้ายคลึงกัน หรือต่อเนื่องกันที่จะสามารถนำมาจัดรวมเป็น

หัวข้อเรื่องเดียวกัน และสอนไปด้วยกันได้ ในการบูรณาการรูปแบบนี้ จะบูรณาการกี่วิชาก็ได้ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดหรือทักษะ โดยเขียนเป็นแผนผังแสดงสาระการเรียนรู้ในรูปแบบแผนผังความคิด (Mind mapping) ก็จะทำให้เห็นภาพการบูรณาการได้ชัดเจนขึ้น ดังตัวอย่างหัวข้อเรื่อง “มหัศจรรย์ต้นกล้วย”

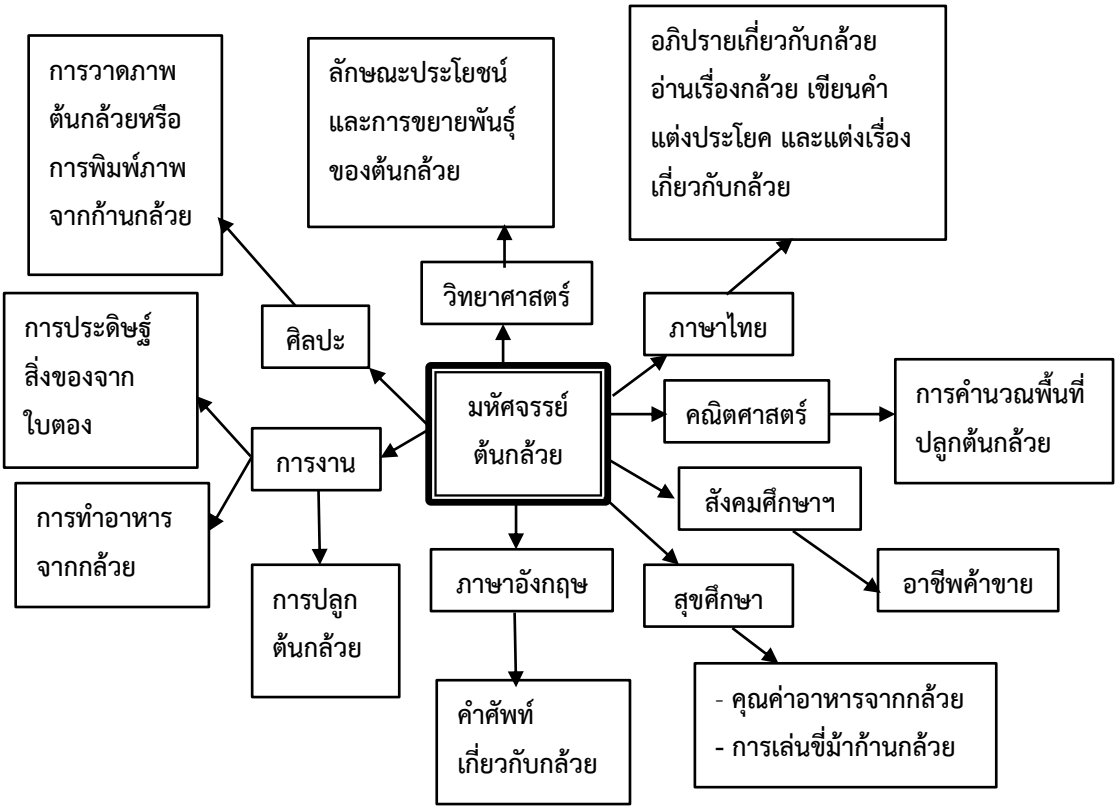

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงหัวข้อเรื่อง (Theme) ไปยังกลุ่มสาระต่างๆ และเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระนั้นๆ
ที่มา: (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2565)

จากการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ถ้าหากการจัดหัวข้อเรื่อง (Theme) ได้มาจากการนำแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ก็จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้รอบด้านมากขึ้น อย่างน้อยก็เรียนรู้จากทรัพยากรรอบตัวที่ครอบครัวของตนเองทำอยู่ โดยการจัดการเรียนการสอนที่บ้านเป็นหลักโดยสถานศึกษา (ผู้สอน) เป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอน โดยมีผู้ปกครอง ครอบครัวเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน สอดคล้องกับ (Alternatives to school, 2022) ที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่น บ้าน

และสภาพแวดล้อมชุมชน เป็นแหล่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ต้องร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและบ้าน (ผู้ปกครอง) กล่าวคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ว่าควรสอนสาระสำคัญใดบ้าง อาจจะเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอน แต่ในขณะเดียวกันควรทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองในการเลือกทรัพยากร สภาพแวดล้อมในบ้าน หรือใกล้บ้าน เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง ภาพ 1 การใช้ “ต้นกล้วย” เป็นสื่อการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัว ทุกครัวเรือนนิยมปลูกกล้วยเพราะดูแลรักษาง่ายและใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง อย่างไรก็ตามบางครอบครัวอาจจะใช้ต้นไม้หรือพืชผักอื่นๆ ที่ปลูกไว้ในครัวเรือนเป็นสื่อ หรือใช้ทรัพยากรอื่นๆ ก็ได้ เช่น นา หนองน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แรงงานคืนถิ่นที่มีคนรุ่นใหม่หลังโควิด-19 อาจเป็นจุดเปลี่ยนที่ไทยต้องคว้าโอกาสดึงดูดแรงงานกลุ่มนี้อยู่เป็นกำลังสำคัญพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาภาคเกษตรในระยะข้างหน้า จากการสัมภาษณ์มุมมองเกษตรกรยุคใหม่ของ ธปท. เพื่อสำรวจแนวทางปรับตัวในยุคโควิด-19 ต่างเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดี หากแรงงานคืนถิ่นเลือกภาคเกษตรเป็นอาชีพ “ทางเลือกทางรอด” ไปสู่การเป็น “เกษตรกรยุคใหม่หรือผู้ประกอบการเกษตร (Agripreneur)” เพื่อปรับตัวให้พร้อมรับโอกาสท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง (พิทูร ชมสุข และคณะ, 2564) และควรถือโอกาสดังกล่าวนี้ ช่วยกันส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยตระหนัก เห็นความสำคัญ และเกิดการเรียนรู้จาก “เกษตรพอเพียง” ที่อยู่ในบ้าน รอบบ้าน หรือภายในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

สรุป

แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานการณ์ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับประเทศไทยกับสังคมไทย ทุกคนทุกกิจการสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงชุมชนและระดับประเทศ ในยามที่ประเทศมีวิกฤติมีปัญหาอย่างในอดีตก็เคยผ่านมาแล้ว ก็สามารถฝ่าฟันผ่านไปได้จากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ที่สำคัญในการเตรียมตัวสำหรับก้าวต่อไปข้างหน้าของผู้คน สังคม และประเทศชาตินั้น การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะสามารถเป็นเกราะป้องกันผลกระทบจากสภาวะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หากทุกภาคส่วนช่วยกันปลูกฝังความรู้ เจตคติ และทักษะในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ตั้งแต่สมัยที่พวกเขาเหล่านั้นเป็นเด็ก ก็จะเกิดจิตสำนึกที่ดี เห็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติ เช่น ยุคระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทั้งประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ทั่วโลกประสบอยู่ การจัดการศึกษาในช่วงนี้ก็มีข้อจำกัดมาก ต้องจัดการสอนแบบออนไลน์ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าหากมีการใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือผลผลิตของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสื่อในการเรียนรู้ก็จะทำให้เกิดการปลูกฝังการเรียนรู้จากชีวิตจริง ประสบการณ์ตรงโดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม

ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตได้อย่างเต็มที่ เป็นวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

SME ชี้ช่องรวย. (2563). ทางรอดจากโควิด-19 ด้วยปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”. Retrieved กรกฎาคม 28 , 2563, from https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/26292

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษาและกิจการพิเศษ.

กฤษณ์สัมพันธ์ เมนะสูต. (2560). แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_588848

ดนุชา สินธวานนท์. (2563). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือกที่เหมาะสมสังคมไทยในทุกวิกฤติ. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก https://siamrath.co.th/n/171049

ดาว ชุ่มตะขบ. (2563). เศรษฐกิจพอเพียง ทางเลือก ทางรอดฝ่าวิกฤตโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2564 จาก file:///D:/Downloads/243958-Article%20Text-854546-5-10-20210

เทศบาลนครตรัง. (2561). ตัวอย่างการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก http://www.trangcity.go.th/trangcity/index.php/2018-01-30-09-26-57/2442-2019-06-07-10-32-58

พิทูร ชมสุข และคณะ. (2564). เกษตรกรยุคใหม่ อาชีพทางเลือก (ทางรอด) ในยุคโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก https://www.bangkokbiznews.com/business/937367

รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). Home-based learning สิงคโปร์ต้นแบบการศึกษายุคโควิดระบาด. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก https://bit.ly/3GOu9eO

สำนักงานขนส่งจังหวัดขอนแก่น. (2563). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2564 จาก https://www.dlt.go.th/site/khonkaen/m-news/10031/view.php?_ did=26281

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_files/Integrated_Instruction.pdf

สุดารัตน์ กุมขุนทด. (2559). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อุณารัตน์ เสมามิ่ง. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : โรงเรียนเซนต์ยอแซฟกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กาฬสินธุ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Alternatives to school. (2022). Home-based learning. Retrieved January 1, 2022, from from https://alternativestoschool.com/articles/home-based-learning/

Marketeer. (2020). เกษตรกรไทยมีเท่าไรกัน. Retrieved มกราคม 21 , 2565, from https://marketeeronline.co/archives/161682

Ministry of foreign Affairs, Kingdom of Thailand. (2017). Sufficiency economy philosophy: Thailand's path towards sustainable development goals. (Second edition). Retrieved January 20, 2022, from https://thaiembdc.org/wp-content/uploads/2021/01/Ebook-Sufficiency-Economy-Philosophy.pdf

บทความวิจัย

ความเท่าเทียมระหว่างเพศในหน้าที่รับราชการทหาร*
GENDER EQUALITY OF THE NATIONAL CONSCRIPTION

ธนัท นิภานันท์
Tanut Niparnun
ธานี วรภัทร์
Thanee Vorapatr
มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University, Thailand
E-mail: tanutnipa@gmail.com

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 27 กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย มีสิทธิ เสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะกรณี ชายและหญิงย่อมเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าด้วยเหตุผลเรื่องถิ่นกำเนิด ภาษา เชื้อชาติ เพศจะกระทำมิได้ และมาตรา 50 กำหนดให้ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 มาตรา 7 กำหนดให้เฉพาะชายไทยเท่านั้นมีหน้าที่ต้องรับราชการทหาร ไม่เปิดโอกาสให้หญิงไทย หรือบุคคลข้ามเพศสามารถเข้ารับราชการทหารได้ กฎหมายไทยได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะแนวคิดสมัยโบราณที่ให้ความสำคัญกับชายมากกว่าหญิง ก่อให้เกิดปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะปัจจัยเรื่องเพศของบุคคลที่แตกต่างกัน อันขัดต่อหลักความเสมอภาค บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีแนวความคิดเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร และศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและของต่างประเทศ ในเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศในการรับราชการทหาร ผลศึกษาพบว่า บทบัญญัติการรับราชการทหารของไทยบังคับใช้มาเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างเพศในเรื่องการรับราชการทหาร กระทบไปถึงสิทธิในการสมัครเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ซึ่งปัจจุบันเป็นระบบบังคับเฉพาะแก่เพศชายเท่านั้น จึงต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศที่สมัครใจสามารถสมัครเข้ารับราชการทหารได้ และเปลี่ยนจากระบบบังคับเกณฑ์ทหารเป็นระบบสมัครใจในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคของบุคคลทุกเพศในทางกฎหมายอย่างแท้จริงและเป็นไปตามต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนด

* Received April 12, 2022; Revised May 6, 2022; Accepted May 22, 2022

คำสำคัญ: ความเท่าเทียม, เพศ, หน้าที่, รับราชการทหาร

Abstract

The Constitution of the Kingdom of Thailand of B.E.2560, Article 27, stipulates principles for equal protection of persons in the law, be protected, have rights, and have equal liberties under the law. Especially that, men and women are equal. Any unfair discrimination against individuals Regardless of reasons of origin, language, race, especially sex, is prohibited, and Article 50 provides for Persons are obliged to serve in the military as provided by law. However, the Military Service Act of B.E.2497, Article 7 states that only Thai men are obliged to serve in the military without giving a chance to Thai women or another gender to enter the military service. This law was influenced by the foreign ancient concept of military service laws which prioritized males over females. Thus causing the problem of unfair discrimination because of different gender factors. which is contrary to the principle of equality. This research studies theories and concepts about military enlistment as well as a comparative study of the relevant legal provisions of Thailand and other countries especially about gender equality in military service. The study found that Provisions relating to Thai military service have been in force for a long time. Causing gender inequality in regards to military service. It deprives the right to apply for military service voluntarily because it is currently a compulsory system and open to males only. The relevant laws must therefore be amended, in according to the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand, by providing the opportunity for persons of all genders who voluntarily apply for military service including the transition from the conscription military service to the voluntary system in the future.

Keywords: Equality, Gender, Duty, Military Service

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 27 กำหนดหลักคุ้มครองให้บุคคลเสมอกันในทางกฎหมาย และได้รับความคุ้มครอง มีสิทธิ มีเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะประการที่ว่า ชายและหญิงย่อมเท่าเทียมกัน และการเลือกปฏิบัติต่อ

บุคคลโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าด้วยเหตุผลเรื่องถิ่นกำเนิด ภาษา เชื้อชาติ โดยเฉพาะเรื่องเพศจะกระทำมิได้ บทบัญญัติมาตรา 27 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 นี้ มีที่มาจากหลักความเสมอภาค ในทางกฎหมาย ซึ่งบุคคลจะต้องได้รับการคุ้มครองและรับรองให้เท่าเทียมกันในกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะ อื่น เช่น เชื้อชาติ การนับถือศาสนา สภาพทางร่างกายหรือจิตใจ หลักความเสมอภาค คือ การที่ปฏิบัติต่อสิ่งสาระสำคัญอย่างเดียวกันด้วยวิธีเดียวกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้ต่างกัน ถ้ามีการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้แตกต่างกันหรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันด้วยสาระสำคัญอย่างเดียวกัน ย่อมเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาค นอกจากนี้ อนุสัญญาขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women หรือ CEDAW) อันมีวัตถุประสงค์กำจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ รวมทั้งให้หลักประกันว่าผู้หญิงและผู้ชายมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นหลักประกันความเท่าเทียมกันของบุคคล โดยเฉพาะในข้อ 11 นี้มีใจความสำคัญคือขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านการจ้างแรงงานบนพื้นฐานของความเสมอภาคของเพศหญิงและเพศชาย โดยเฉพาะเรื่องโอกาสในการได้รับการจ้างงานอย่างเดียวกัน รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกการจ้างงานต้องใช้แบบเดียวกัน ประกอบกับสิทธิการประกอบอาชีพและการทำงานอย่างเสรี ได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกัน ได้รับผลประโยชน์และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเนื้องานที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน รวมทั้งความเสมอภาคของการวัดผลคุณภาพงาน (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2551)

ในขณะที่กฎหมายเรื่องการรับราชการทหารของไทยนั้น มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 50 ที่บัญญัติให้ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร (เกณฑ์ทหาร) ตามที่กฎหมายบัญญัติ และตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 โดยเฉพาะมาตรา 7 ที่บัญญัติให้เฉพาะชายสัญชาติไทยเท่านั้นที่มีหน้าที่ต้องรับราชการทหาร เห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้เฉพาะชายไทยเท่านั้น มีหน้าที่ดังกล่าว โดยไม่รวมถึงหญิงไทย หรือบุคคลข้ามเพศแต่อย่างใด (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2554) ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่า ในเมื่อปัจจุบันผู้หญิงหรือบุคคลข้ามเพศมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชายแล้ว เหตุใดในเรื่องการรับราชการทหารจึงไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงหรือบุคคลข้ามเพศได้มีหน้าที่ในการเข้ารับการเกณฑ์ทหารเช่นเดียวกับเพศชาย หลักเกณฑ์เรื่องการรับราชการทหารของประเทศไทยซึ่งบัญญัติและมีผลบังคับใช้มาเป็นระยะเวลานานแล้วนั้นกลับมีบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันด้วยเหตุผลเรื่องเพศ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศของบุคคลในหน้าที่การรับราชการทหาร รวมทั้งสิทธิในการสมัครรับราชการทหารในอนาคตอันขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ข้างต้น

ในปัจจุบันบริบทของสังคมไทยได้เปลี่ยนไป มีการให้ความสำคัญกับระบอบการปกครองประชาธิปไตยมากขึ้น มีการยอมรับในความเป็นปัจเจกบุคคล สิทธิมนุษยชน การเคารพ และให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและความเสมอภาค ระหว่างชาย หญิง และบุคคลข้ามเพศด้วย ส่งผลให้ผู้หญิงมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ประกอบกับข้อมูลจากเว็บไซต์สำนักงานสถิติแห่งชาติ เรื่อง จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามอายุ เพศ และจังหวัด พ.ศ. 2563 พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 66,186,727 คน แบ่งเป็นประชากรชาย 32,375,532 คน และประชากรหญิง 33,811,195 คน และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลสัดส่วนและจำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ ภาค และจังหวัด พ.ศ. 2554 – 2563 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) พบว่า ภายในระยะเวลา 10 ปีจนถึงปัจจุบันนี้ จำนวนของประชากรหญิงมีแนวโน้มจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าจำนวนของประชากรชาย แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของประชากรหญิงที่เพิ่มขึ้นในสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ในต่างประเทศ ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงรวมทั้งบุคคลข้ามเพศ จากการศึกษาตัวอย่างบางประเทศ เช่น 1) ประเทศอิสราเอล มีกฎหมายกำหนดว่า พลเมืองทั้งผู้ชายรวมทั้งผู้หญิงมีหน้าที่รับราชการทหาร โดยใน Defense Service Law (1986) ได้กำหนดให้ประชาชนชาวอิสราเอลทุกคน (ไม่ได้จำกัดเพศ) อายุครบ 18 ปีขึ้นไปต้องมาเข้ารับการเกณฑ์ทหาร (Jewish Virtual Library, 2021) 2) ประเทศนอร์เวย์ มีกฎหมาย Lov om verneplikt [vernepliktsloven] (Military Service Act 1854) มาตรา 3 กำหนดว่า พลเมืองนอร์เวย์ (รวมทั้งชายและหญิง) มีหน้าที่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารเมื่ออายุย่าง 19 ปีจนถึง 44 ปี (Global-Regulation, 2021) จากตัวอย่างทั้งสองประเทศนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคระหว่างเพศไม่ว่าจะเป็นเพศใดย่อมมีหน้าที่ต้องรับราชการทหารเช่นเดียวกันทุกคน สะท้อนจากการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษณ์รับรองไว้ ทำให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำหลักความเสมอภาคมาใช้งานได้จริงในทางปฏิบัติ และประสบความสำเร็จด้วยอย่างเป็นรูปธรรม

ในปัจจุบันการเกณฑ์ทหาร (รับราชการทหาร) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเตรียมความพร้อมให้ประเทศมีความพร้อมรบได้ในภาวะศึกสงครามซึ่งแทบไม่เกิดขึ้นแล้วดังเช่นสมัยอดีต แต่อย่างไรก็ตามการรับราชการทหารยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางอ้อมในด้านของเสริมสร้างวินัยส่วนบุคคล และการทำงานเป็นหมู่คณะ อันเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพการงานอื่น ๆ ในอนาคตได้ การให้คงไว้โดยมีระบบการเกณฑ์ทหาร แต่ให้ปรับเปลี่ยนเป็นระบบรับสมัครจากผู้ที่มีใจสมัครก่อน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศสามารถสมัครได้ มีการพิจารณาลดระยะเวลาหรือจำนวนคนในการรับราชการทหารตามกฎหมายเดิมนั้น รวมทั้งการแก้ไขหลักเกณฑ์เรื่องโอกาสในการสมัครเข้ารับราชการเป็นทหารประจำการต่อภายหลังครบกำหนดเวลาการรับ

ราชการทหารในส่วนแรกนี้แล้ว เป็นข้อควรพิจารณาให้เกิดการแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการรับราชการทหารของต่างประเทศและของประเทศไทย

3. เพื่อวิเคราะห์เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้แก่ ตัวบทกฎหมาย หนังสือกฎหมาย รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งข้อมูลออนไลน์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุป และแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย

ผลการวิจัย

1. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร

Scupham, W. ได้กล่าวถึงลักษณะการเกณฑ์ทหารในปัจจุบันนั้นเริ่มต้นในประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1789 เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการทหารอาชีพซึ่งมีความสามารถในการทำสงครามและทำการรบ เพื่อปกป้องอำนาจของรัฐบาล และเพื่อทำสงครามกับประเทศอื่น ๆ จึงมีการเรียกเกณฑ์ประชาชนจำนวนมากเข้ากองทัพเป็นเวลาต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนทหารของประเทศฝรั่งเศสมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากเป็น 600,000 นายในปี ค.ศ. 1794 โดยฝรั่งเศสใช้วิธีลงคำสั่งบังคับให้ชายชาวฝรั่งเศสทุกคนต้องเป็นทหารทั้งหมดทุกคน โดยไม่มีข้อยกเว้นและไม่มีระยะเวลากำหนดตายตัว คำสั่งดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนอย่างมาก ต่อมาฝรั่งเศสจึงตรากฎหมายขึ้นเพื่อเปลี่ยนสภาพการเกณฑ์ทหารให้เป็นระบบระเบียบขึ้น กฎหมายนี้มีสาระสำคัญคือ ให้ประชาชนชาวฝรั่งเศสทุกคน มีหน้าที่เป็นทหารในยามสงคราม ส่วนในเวลาปกติ ให้เกณฑ์ประชาชนแต่เฉพาะบุคคลที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปีเท่านั้น ต่อมาแนวคิดของระบบการเกณฑ์ทหารแบบฝรั่งเศสนี้ได้ขยายอิทธิพลไปยังรัสเซียและแผ่ไปยังดินแดนอื่น ๆ ในยุโรป รวมทั้งประเทศอื่นทั่วโลก ต่อเนื่องในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ต่อเนื่องครั้งที่สอง จนกระทั่งสมัยสงครามเย็น ประเทศจำนวนมากได้เปลี่ยนแนวความคิดยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบสมัครใจเป็นทหารทดแทน

2. บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการรับราชการทหารของประเทศไทยและของต่างประเทศ

สำหรับบทบัญญัติกฎหมายรับราชการทหารของประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 ส่วนบทบัญญัติกฎหมายรับราชการทหารของต่างประเทศจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับของอิสราเอล และนอร์เวย์ ดังนี้

2.1 บทบัญญัติกฎหมายรับราชการทหารของประเทศไทย

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” ซึ่งหมายความเฉพาะถึงเฉพาะชายไทยเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีหญิงที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้ มาตรา 8 กำหนดให้ การรับบุคคลเข้าเป็นทหารเกณฑ์ (ทหารกองประจำการ) ให้กระทำโดยการเรียกเพื่อมาตรวจเลือก หรือตามวิธีอื่นที่ได้กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งในปัจจุบันกระบวนการเข้ารับราชการทหารนั้นเริ่มตั้งแต่การลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 16 การรับหมายเรียกตามมาตรา 25 และการเข้าตรวจเลือกตามมาตรา 27 ซึ่งจะมีหลักเกณฑ์เรื่องการตรวจร่างกายของผู้จะเข้ารับราชการทหารโดยแบ่งคนที่ได้ตรวจเลือกออกเป็น 4 จำพวก คือ จำพวกที่ 1 ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายสมบูรณ์ดีไม่มีอวัยวะพิการหรือผิดส่วนแต่อย่างใด จำพวกที่ 2 ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายที่เห็นได้ชัดว่าไม่สมบูรณ์ดีเหมือนคนจำพวกที่ 1 แต่ไม่ถึงทุพพลภาพ จำพวกที่ 3 และจำพวกที่ 4 ได้แก่คนซึ่งมีร่างกายยังไม่แข็งแรงพอที่จะรับราชการทหารได้ บุคคลซึ่งจะเข้ารับราชการทหารกองประจำการนั้นต้องมีขนาดรอบตัวตั้งแต่ 76 เซนติเมตรขึ้นไป โดยวิธีคัดเลือกนั้นให้เลือกคนจำพวกที่ 1 ซึ่งมีขนาดสูงตั้งแต่ 160 เซนติเมตรขึ้นไปก่อน ถ้ามีจำนวนมากกว่าจำนวนที่ต้องการก็ให้จับสลาก ถ้าคนจำพวกที่ 1 มีไม่พอกับจำนวนที่ต้องการให้เลือกจากคนจำพวกที่ 2 ถ้ายังไม่พออีก ก็ให้เลือกจากคนที่ได้รับการผ่อนผันไว้ สำหรับผู้ได้รับการคัดเลือกเข้ารับราชการทหารจะต้องขึ้นทะเบียนและเข้าเป็นทหารกองประจำการตามมมาตรา 35

สำหรับบุคคลผู้ที่ไม่ต้องเข้ารับราชการทหารเพราะได้รับยกเว้น จะกำหนดไว้ในมาตรา 13 1) พระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์ นักบวชที่มีสมณศักดิ์ในพระพุทธศาสนานิกายอื่น 2) ผู้ทุพพลภาพหรือพิการ 3) บุคคลซึ่งกฎหมายกำหนดในกฎกระทรวงในบางท้องที่ให้ไม่ต้องเข้าเกณฑ์ทหาร เช่น ชาวน้ำ บ้านเกาะพีพี ชาวกะเหรี่ยงบางพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย เป็นต้น รวมทั้งกรณีที่ไม่ต้องเข้ารับราชการเพราะมีเหตุขอผ่อนผันตามมาตรา 27 และมาตรา 29 ด้วย

กำหนดระยะเวลาในการรับราชการทหารของไทยนั้น มาตรา 9 กำหนดว่า ผู้มีหน้าที่ต้องเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการตามปกติมีกำหนดระยะเวลา 2 ปี เว้นแต่มีกรณีพิเศษ หรือเป็นผู้มีคุณวุฒิพิเศษ ให้รับราชการทหารกองประจำการน้อยกว่า 2 ปี โดยจะ

อ้างสิทธิขอลดระยะเวลารับราชการทหารได้ต่อเมื่อได้แสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันตรวจเลือก หรือต่อหน่วยทหารที่ผู้นั้นร้องขอเข้ารับราชการ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดรายละเอียดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 24 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 32 ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร ฯ และตามมาตรา 9 วรรคสามบุคคลซึ่งสำเร็จการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร และมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จะให้รับราชการทหารกองประจำการน้อยกว่าสองปี หรือให้ขึ้นทะเบียนกองประจำการแล้วปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 1 โดยมิต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการก็ได้

2.2 บทบัญญัติกฎหมายรับราชการทหารของต่างประเทศ

2.2.1 อิสราเอล

กฎหมายรับราชการทหารของอิสราเอล (Defense Service Law 1986) ได้กำหนดหน้าที่และข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร โดยพลเมืองอิสราเอลทุกคนที่อายุเกิน 18 ปีซึ่งเป็นชาวยิว (ทั้งเพศชายและหญิง) จะต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร โดยใช้ระยะเวลาในการเกณฑ์ทหารใกล้เคียงกัน ส่วนของผู้ชายใช้ระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน และผู้หญิงใช้ระยะเวลา 2 ปี สัสดีเป็นผู้ออกจดหมายเพื่อเรียกผู้ที่มีอายุจะต้องเข้ารับราชการทหารข้างต้นมาเพื่อเข้ารับการคัดเลือก ลงทะเบียนและตรวจร่างกาย ซึ่งจะต้องมีผลตรวจสุขภาพของคณะกรรมการแพทย์ (Medical board) มีการให้คะแนนตามที่หลักเกณฑ์กำหนดไว้เพื่อใช้สำหรับมอบหมายหน้าที่ในกองทัพด้วย อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นในการรับราชการทหารตามที่กฎหมายกำหนด เช่น 1) กรณีหญิงมีบุตรแล้ว 2) กรณีหญิงตั้งครรภ์ 3) หญิงที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีสิทธิ์ได้รับการยกเว้นเพราะเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังด้านศาสนา หรือ ความเชื่อของครอบครัวเรื่องศาสนา ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่ข้อบังคับกำหนดไว้ 4) ชาวต่างชาติ 5) ผู้มีสภาพร่างกายหรือจิตใจไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 6) ผู้เคยมีประวัติอาชญากร 7) ได้รับการผ่อนผันการเกณฑ์ทหารเพราะอยู่ระหว่างการศึกษาทางศาสนาของชาวยิวในสถาบันที่กำหนด

สำหรับประเด็นความเท่าเทียมระหว่างเพศในการรับราชการทหารของอิสราเอลนั้นในอดีตบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงยังไม่ทัดเทียมกับผู้ชายชาวอิสราเอลเหมือนเช่นในปัจจุบัน จนกระทั่งมีหญิงซึ่งเป็นนักบินพลเรือนและเป็นวิศวกรการบินชื่อ Alice Miller ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมของอิสราเอลเพื่อให้เปิดรับสมัครเธอเข้ารับการทดสอบเพื่อเข้าเป็นนักบินของกองทัพอากาศอิสราเอล เนื่องจากถูกกองทัพปฏิเสธด้วยเหตุผลเรื่องเพศ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1996 ศาลสูงได้พิพากษาว่า กองทัพอากาศของอิสราเอลไม่สามารถปฏิเสธการรับสมัครผู้หญิงชาวอิสราเอลเพื่อเข้ารับการทดสอบเป็นนักบินได้ คำตัดสินของศาลในคดีนี้ถือเป็นบรรทัดฐานในการเปิดโอกาสเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในกองทัพได้มากขึ้นกว่าในอดีต จนกระทั่งในปี ค.ศ.2000 หลักความเท่าเทียมระหว่างเพศได้

ถูกนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นเนื้อความในกฎหมายรับราชการทหารของอิสราเอล มีใจความและแนวคิดที่สำคัญว่า ผู้หญิงมีสิทธิอย่างเท่าเทียมที่จะรับราชการทหารในตำแหน่งหน้าที่ใดก็ได้ในกองทัพเช่นเดียวกับผู้ชาย เป็นการแก้ไขกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิและโอกาสในการเลือกตำแหน่งหน้าที่ที่ถนัดและเหมาะสมกับแต่ละคนได้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า การเกณฑ์มารับราชการทหารของอิสราเอลนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะเพศชายหรือหญิงเท่านั้น ยังมีการเกณฑ์กลุ่มผู้มีความหลากลายทางเพศอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเกย์ เลสเบี้ยน หรือไบเซ็กชวลได้รับการเกณฑ์เข้าสู่กองทัพอิสราเอลตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คนข้ามเพศเข้ารับการเกณฑ์ทหารอย่างเปิดเผยได้ในปี ค.ศ.1994 อีกทั้งยังอนุญาตให้สามารถเข้ารับการรักษาและผ่าตัดแปลงเพศในระหว่างรับราชการในกองทัพได้ด้วย

2.2.2 นอร์เวย์

กฎหมายรับราชการทหารของนอร์เวย์ (Military Service Act 1854) มีการบังคับเกณฑ์ทหารกับคนทุกเพศ โดยกฎหมายกำหนดให้ชาวนอร์เวย์ทุกคน ที่มีอายุครบ 19 ปีต้องรับการเกณฑ์ทหาร จะขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุผลที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับผู้หญิงชาวนอร์เวย์เดิมสามารถเข้ารับราชการเป็นทหารเกณฑ์โดยสมัครใจได้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1985 อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ.2013 รัฐสภานอร์เวย์ได้ลงมติให้ขยายการเกณฑ์ทหารให้มีผลบังคับใช้ถึงผู้หญิงด้วย และในปี 2558 กฎหมายให้เกณฑ์ทหารกับผู้หญิงดังกล่าวมีผลบังคับใช้ เวลารับราชการภาคบังคับจริงคือ 6 เดือนสำหรับกองกำลังรักษาความสงบภายในประเทศ และ 12 เดือนสำหรับกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ กระบวนการคัดเลือกเข้ารับราชการทหารของนอร์เวย์นั้นแบ่งเป็น 2 ส่วน เริ่มต้นจากชาวนอร์เวย์ซึ่งมีอายุครบตามเกณฑ์หรือเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนด ได้รับหมายเรียกจากกองทัพ ซึ่งในหมายเรียกนี้จะมีแบบสอบถามให้กรอกรายละเอียดส่วนตัวเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ ประวัติอาชญากรรม และความประสงค์ที่จะเข้ารับราชการทหารให้กรอกส่งตอบกลับไป และรายละเอียดเหล่านี้กองทัพจะนำไปคัดกรองไว้เฉพาะผู้ที่เหมาะสมเพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกในส่วนที่สองต่อไป ข้อมูลจาก securitywomen.org เมื่อต้นปี ค.ศ.2021 มีผู้ที่มีคุณสมบัติครบเกณฑ์ทหารได้ตามที่กฎหมายกำหนดประมาณ 60,000 คน จะได้รับการคัดกรองเข้าสู่กระบวนการคัดเลือกในส่วนที่สองนี้ประมาณ 17,500 คน และจะถูกคัดเลือกในรอบนี้เหลือจำนวนประมาณ 8,500 คนที่จะได้เข้ารับราชการทหารจริง และสุดท้ายจะรับราชการทหารจนครบกำหนดเต็มตามระยะเวลาจำนวนประมาณ 7,500 คน จึงกล่าวได้ว่า แม้ประเทศนอร์เวย์จะมีบทบัญญัติที่บังคับในการเกณฑ์บุคคลเพื่อเข้ารับราชการทหารในลักษณะบังคับ แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่มีอายุหรือคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนดก็ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้ามารับราชการทหารจริง ๆ ทุกคน เนื่องจากกองทัพนอร์เวย์จะใช้วิธีคัดเลือกบุคคลที่มีความต้องการอย่างแรงกล้าและมีใจสมัครอย่าง

แท้จริงเพื่อเข้ามารับราชการทหาร แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นระบบบังคับ กรณีมีคนสมัครใจจำนวนน้อยกว่าความต้องการจริง ดังนั้น จึงมิใช่ทุกคนที่เข้ามารับราชการทหารจะมีความเต็มใจเสมอไป

สำหรับประเด็นความเท่าเทียมระหว่างเพศในการรับราชการทหารของนอร์เวย์นั้น การเปิดโอกาสให้เพศหญิงเข้ารับราชการทหารได้เช่นเดียวกับเพศชาย ส่งผลผู้หญิงสามารถเข้ามาทำหน้าที่และตำแหน่งได้เช่นเดียวกับเพศชาย ซึ่งรวมถึงตำแหน่งการรบโดยตรงด้วย ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน กองทัพนอร์เวย์มีนักบินรบหญิงประจำการ มีผู้บังคับการเรือดำน้ำหญิง หรือนายพลหญิงซึ่งเข้าร่วมกับงานกองกำลังของสหประชาชาติ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีความสำคัญ และมีความสามารถที่จะไต่เต้าและประสบความสำเร็จไม่แพ้ผู้ชายในการประกอบอาชีพทหารได้เช่นกัน โดยทหารหญิงเหล่านี้จะเป็นแบบอย่างที่ดีและช่วยจูงใจให้ผู้หญิงรุ่นหลังสนใจมาเข้ารับราชการทหารในอนาคตมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่เข้ารับราชการทหารในประเทศนอร์เวย์ จะพักรวมกันในโรงนอนโดยไม่แยกส่วนของผู้ชายหรือผู้หญิงด้วย ด้วยเหตุผลความเท่าเทียมระหว่างเพศ และฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมความเป็นจริง เนื่องจากเป็นการฝึกทหารทั้งชายและหญิงให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน ช่วยกันสิ่งที่ถูกต้อง และปกป้องมิให้เกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมขึ้น เนื่องจากมีเพื่อนทหารอยู่รวมกันหลายคน แต่ละคนจะคอยสอดส่องและดูแลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ มีความสนิทสนมกันในฐานะเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานในชีวิตจริง ในความเป็นจริงแล้วการปฏิบัติเช่นนี้ เป็นประโยชน์ในการสอนให้ทหารรู้จักเข้าสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในทางอ้อม ซึ่งสะท้อนความเป็นจริงในสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นและบุคคลต่างเพศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการสร้างแรงจูงในการทำงานกับเพื่อนร่วมงานให้เกิดความตั้งใจและแข่งขันกันทำงานมากขึ้น

อภิปรายผล

1. ลักษณะกฎหมายการรับราชการทหารของไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่มาของการเกณฑ์ทหารในอดีตพบว่า การเกณฑ์ทหารมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเตรียมกำลังรบจากประชาชนในประเทศ กำลังทหารมีที่มาจากพลเมืองภายในประเทศ โดยวิธีการเกณฑ์ประการหนึ่ง หรือโดยวิธีรับสมัครอีกประการหนึ่ง ทหารในกองทัพจึงเป็นปัจจัยสำคัญของรัฐในการรักษาเอกราชอธิปไตยของรัฐนั้น ๆ ลักษณะการเกณฑ์ทหารในปัจจุบันนั้นเริ่มต้นในประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1789 เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการทหารอาชีพซึ่งมีความสามารถในการทำสงครามและทำการรบ เพื่อปกป้องอำนาจของรัฐบาล และเพื่อทำสงครามกับประเทศอื่น ๆ จึงมีการเรียกเกณฑ์ประชาชนจำนวนมากเข้ากองทัพเป็นเวลาต่อเนื่อง โดยฝรั่งเศสใช้วิธีลงคำสั่งบังคับให้ชายชาวฝรั่งเศสทุกคนต้องเป็น

ทหารทั้งหมดทุกคน โดยไม่มีข้อยกเว้นและไม่มีระยะเวลากำหนดตายตัว อย่างไรก็ตาม คำสั่งดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนอย่างมาก ต่อมาฝรั่งเศสจึงตรากฎหมายขึ้นเพื่อเปลี่ยนสภาพการเกณฑ์ทหารให้เป็นระบบระเบียบขึ้น กฎหมายนี้มีสาระสำคัญคือ ให้ประชาชนชาวฝรั่งเศสทุกคน มีหน้าที่เป็นทหารในยามสงคราม ส่วนในเวลาปกติ ให้เกณฑ์ประชาชนแต่เฉพาะบุคคลที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปีเท่านั้น (Scupham, W., 2014) ดังนั้น การที่ฝรั่งเศสมีทหารประจำการจำนวนมาก เป็นการสะท้อนถึงการสร้างและขยายอำนาจของรัฐผ่านรูปแบบการเกณฑ์ทหารนั่นเอง ต่อมาแนวคิดของระบบการเกณฑ์ทหารแบบฝรั่งเศสนี้ได้ขยายอิทธิพลไปยังรัสเซีย และแผ่ไปยังดินแดนอื่น ๆ ในยุโรป รวมทั้งประเทศอื่นทั่วโลก ต่อเนื่องในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ต่อเนื่องครั้งที่สอง จนกระทั่งสมัยสงครามเย็น ประเทศจำนวนมากได้เปลี่ยนแนวความคิด ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นระบบสมัครทหารแบบสมัครใจ แม้การเกณฑ์ทหารอาจเป็นหน้าที่พลเมือง เพราะผู้ชายทุกคนต้องมีความรับผิดชอบในการรบเพื่อปกป้องรัฐตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหารจึงเป็นการแสดงออกถึงความรักชาติ เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่ การเกณฑ์ทหารยังเป็นการวัดความสามารถในอำนาจบริหารของรัฐ เพื่อคัดตรวจเลือกคน ฝึกฝน และจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ อย่างไรก็ตาม การเกณฑ์บุคคลเพื่อเป็นทหารก็มีข้อโต้แย้งในมุมมองตามแนวคิดเสรีนิยมในแงที่ว่า แม้พลเมืองจำเป็นต้องสละซึ่งสิทธิเสรีภาพบางประการเพื่อให้รัฐเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินให้ แต่การเกณฑ์ทหารมีลักษณะบังคับให้พลเมืองต้องเสียสละชีวิตเพื่อรัฐ อันมีลักษณะย้อนแย้งกันเอง ประกอบกับในปัจจุบันการทำสงครามรบพุ่งแบบสมัยก่อนลดจำนวนลงหรือเกิดขึ้นน้อยลง ดังนั้น ความจำเป็นในการจัดสรรคนเพื่อบังคับเข้าสู่ระบบเกณฑ์ทหารจำนวนมากแบบสมัยอดีตจึงมีความจำเป็นลดลงตามไปด้วย ทั้งนี้เห็นได้จากนานาประเทศ จะไม่มีการใช้ระบบบังคับเกณฑ์ทหาร แต่จะใช้ระบบสมัครใจเข้าเป็นทหารแทน หรือแม้แต่ประเทศที่ยังคงสถานะกฎหมายให้บังคับเกณฑ์ทหารในทางปฏิบัติจะลดจำนวนผู้ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารให้น้อยลงไปตามความจำเป็นที่ลดลงด้วย (Poutvaara, P., and Wagener, A., 2009)

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทย พบว่ากฎหมายเจตนากำหนดให้การรับราชการทหาร มีลักษณะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ประชาชนต้องปฏิบัติ และในปัจจุบันกฎหมายกำหนดหน้าที่นี้ให้กับเฉพาะชายผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้ผู้หญิง หรือเพศอื่น ๆ มีหน้าที่จะต้องเข้ารับรับราชการทหารด้วย และกฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเปิดช่องกรณีผู้หญิง หรือเพศอื่น ๆ ที่มีใจสมัครประสงค์จะเข้ารับราชการทหารให้สมัครเข้ารับราชการทหารได้แต่อย่างใด (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2554) เท่ากับเป็นการตัดสิทธิตัดโอกาสกรณีผู้หญิงหรือเพศที่สาม แม้เขาเหล่านั้นความสมัครใจที่จะเข้ารับราชการทหารเพื่อรับใช้ชาติด้วยตนเองย่อมไม่สามารถกระทำได้ จึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเพราะเหตุความแตกต่างระหว่างเพศ จึงก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของบุคคลระหว่างเพศในสิทธิเรื่อง

การเข้ารับราชการทหารโดยสมัครใจได้ อันขัดต่อหลักการที่ชายและหญิงย่อมเสมอกันตามกฎหมาย อันเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้

2. ความเท่าเทียมระหว่างเพศในการรับราชการทหาร

ในอดีตบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงชาวอิสราเอลในการรับราชการทหารยังไม่ทัดเทียมกับผู้ชายชาวอิสราเอลเหมือนเช่นในปัจจุบัน จนกระทั่งในคดีของ Alice Miller ที่ศาลสูงพิพากษาว่า กองทัพอากาศของอิสราเอลไม่สามารถปฏิเสธการรับสมัครผู้หญิงชาวอิสราเอลเพื่อเข้ารับการทดสอบเป็นนักบินได้ ประกอบกับการแก้ไขกฎหมายการรับราชการทหารของอิสราเอลในปี ค.ศ.2000 จึงส่งผลให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทและมีสิทธิหน้าที่เท่าเทียมกับผู้ชายในการรับราชการทหารได้ ทำให้ผู้หญิงมีสิทธิอย่างเท่าเทียมที่จะรับราชการทหารในตำแหน่งหน้าที่ใดก็ได้ในกองทัพเช่นเดียวกับผู้ชาย เป็นการแก้ไขกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิและโอกาสในการเลือกตำแหน่งหน้าที่ที่ถนัดและเหมาะสมกับแต่ละคนได้ นอกจากนี้การเกณฑ์บุคคลมารับราชการทหารของอิสราเอลนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะเพศชายหรือหญิงเท่านั้น ยังมีการเกณฑ์กลุ่มผู้มีความหลากลายทางเพศด้วย ไม่ว่าจะเป็นเกย์ เลสเบี้ยน หรือไบเซ็กชวลได้รับการเกณฑ์เข้าสู่กองทัพอิสราเอลตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เช่นกัน (Feldinger, L. G., 2008)

นอร์เวย์ได้ชื่อว่าเป็นประเทศหนึ่งซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศทั้งเรื่องสิทธิ โอกาส รวมทั้งเรื่องหน้าที่ด้วย ปัจจุบันกฎหมายการรับราชการทหารของนอร์เวย์บังคับใช้ทั้งกับผู้ชายรวมทั้งกับผู้หญิงด้วย การเกณฑ์ให้บุคคลจะใช้กระบวนการภายใต้กฎหมายเดียวกัน (Global-Regulation, 2021) แสดงให้เห็นถึงความประสงค์ของกองทัพนอร์เวย์ที่เปลี่ยนแปลงจากในอดีต เนื่องจากการปฏิบัติการทางทหารมีความซับซ้อนมากขึ้นไม่ใช่แค่บนบกเท่านั้น แต่รวมไปถึงการรบในสงครามไซเบอร์ และการรบผสมรูปแบบ ดังนั้น กองทัพนอร์เวย์จึงต้องการผู้มีความสามารถและทักษะที่หลากหลาย โดยจัดให้มีระบบรับราชการทหารที่ไม่จำกัดเพศรับทั้งชายและหญิงจะทำให้ได้ผู้มีความสามารถดังกล่าวจากบุคคลโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเพศสภาพอีกต่อไป อันมีลักษณะเป็นการเลือกใช้บุคคลได้อย่างเหมาะสมและชาญฉลาดจากการคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ ในปัจจุบัน การเปิดโอกาสให้เพศหญิงเข้ารับราชการทหารได้เช่นเดียวกับเพศชาย ส่งผลผู้หญิงสามารถเข้ามาทำหน้าที่และตำแหน่งได้เช่นเดียวกับเพศชาย ซึ่งรวมถึงตำแหน่งการรบโดยตรงด้วย ปัจจุบันกองทัพนอร์เวย์มีนักบินรบหญิงประจำการ มีผู้บังคับการเรือดำน้ำหญิง หรือนายพลหญิงซึ่งเข้าร่วมกับงานกองกำลังของสหประชาชาติ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีความสำคัญ และมีความสามารถที่จะไต่เต้าและประสบความสำเร็จไม่แพ้ผู้ชายในการประกอบอาชีพทหารได้เช่นกัน (Ovind, A. K. H., 2017) ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่เข้ารับราชการทหารในประเทศนอร์เวย์ จะพักรวมกันในโรงนอนโดยไม่แยกส่วนของผู้ชายหรือผู้หญิง ด้วยเหตุผลความเท่าเทียมระหว่าง

เพศ และฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสะท้อนความเป็นจริงในสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นและบุคคลต่างเพศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการสร้างแรงจูงในการทำงานกับเพื่อนร่วมงานให้เกิดความตั้งใจและแข่งขันกันทำงานมากขึ้น (The Straits Times, n.d.)

ในส่วนกฎหมายของไทยนั้น เนื่องจากการรับราชการทหารยังมีลักษณะเป็นระบบบังคับ และใช้บังคับกับเฉพาะเพศชายเท่านั้น หากกรณีเป็นผู้หญิงหรือบุคคลเพศอื่น ๆ ผู้มีใจสมัครต้องการเข้ารับราชการทหารด้วยตนเองย่อมไม่สามารถกระทำได้ นอกจากจะขัดต่อหลักความเสมอภาคแล้ว จะการขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อเพศหญิง รวมทั้งการประกันว่าเพศหญิงและเพศชายมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน โดยเฉพาะเรื่องโอกาสในการได้รับการจ้างงานอย่างเดียวกัน รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกการจ้างงานต้องใช้แบบเดียวกัน ประกอบกับสิทธิการประกอบอาชีพและการทำงานอย่างเสรี ได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกัน ได้รับผลประโยชน์และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันในเนื้องานที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน รวมทั้งความเสมอภาคของการวัดผลคุณภาพงาน (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2551)

3. การกำหนดข้อยกเว้นในการรับราชการทหารเพิ่มเติม

จากการศึกษากฎหมายการเกณฑ์ทหาร โดยเฉพาะของประเทศอิสราเอลจะพบว่า มีการกำหนดข้อยกเว้นที่ไม่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารขึ้นมาสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ ตัวอย่างเช่น กรณีหญิงมีบุตรแล้ว หรือหญิงตั้งครรภ์ หรือเพราะความเชื่อทางศาสนาซึ่งได้รับการพิสูจน์จากรัฐแล้ว (Jewish Virtual Library, 2021) โดยเฉพาะกรณีตั้งครรภ์ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวของเพศหญิงนั้น ย่อมเห็นได้ชัดว่าเป็นกรณีที่สาระสำคัญทางสรีระและร่างกายของเพศหญิงนั้นแตกต่างกับเพศชายอย่างชัดเจน จึงสมควรกำหนดให้สิทธิเป็นข้อยกเว้นในการรับราชการทหารไว้ด้วยมิให้เป็นการสร้างภาระแก่หญิง หรือแม้กระทั่งการให้สิทธิไปเข้ารับการรักษาหรือผ่าตัดแปลงเพศของผู้ที่มีภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่เข้ามารับราชการทหารด้วย (Michael K. Lavers., 2017) เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงการให้ความสำคัญเรื่องความเท่าเทียมและความเสมอภาคกันระหว่างเพศในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

ดังนั้นสำหรับประเทศไทย หากในอนาคตมีการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสมัครเข้ามารับราชการทหารได้แล้ว ควรให้สิทธิหรือข้อยกเว้นในการรับราชการทหารเพิ่มเติม โดยเฉพาะกรณีหญิงนั้นอยู่ระหว่างตั้งครรภ์ หรือมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวหรือบุตรหลาน อาจกำหนดหลักเกณฑ์ให้สามารถขอผ่อนผันให้มารับราชการภายหลัง หรือกำหนดให้สิทธิเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มเติมก็ได้ กรณีนี้อาจรวมไปถึงการให้สิทธิเพิ่มเติมแก่ผู้ที่มีภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่สมัครเข้ารับราชการทหารโดยสมัครใจด้วย โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองการถูกเหยียดหยาม การถูกทำร้ายร่างกาย หรือการล่วงละเมิดทางเพศ หรือกระทั่งเปิดโอกาสให้เข้า

รับการรักษาหรือผ่าตัดแปลงเพศในขณะที่ต้องเข้ารับราชการทหารได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความกลัวและส่งเสริมให้บุคคลทุกเพศมีความสมัครใจและเต็มใจที่จะเข้ารับราชการทหารในระบบใหม่มากขึ้นในอนาคต

4. การนำผลตรวจสุขภาพมาใช้ในการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหาร

หลักเกณฑ์การตรวจร่างกายของไทยเพื่อคัดเลือกเข้ารับราชการทหารของนั้นมุ่งเน้นเฉพาะการคัดเลือกบุคคลตามลักษณะทางกายภาพของร่างกายขณะตรวจเลือกเข้ารับราชการเป็นหลัก โดยมีเจตนาคัดเลือกผู้มีความสมบูรณ์ทางร่างกายเข้ามารับราชการทหารเท่านั้น แต่ยังมิได้มีการกำหนดรายละเอียดให้นำผลการตรวจสุขภาพไปใช้กับการมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ให้ปฏิบัติภายในกองทัพขณะรับราชการทหารด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2554)

ในขณะที่หลักเกณฑ์การตรวจสุขภาพของประเทศอิสราเอลนั้น นอกจากจะมีกระบวนการตรวจเลือกลักษณะทำนองเดียวกับของประเทศไทยแล้ว ยังมีการกำหนดให้คะแนนเป็นรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มเติมลงไปอีก ตัวอย่างเช่น ระดับสูงสุด 97 คะแนน คือ ผู้มีร่างกายสมบูรณ์ สามารถมอบหมายให้ทำได้ทุกหน้าที่ จัดอยู่ในกลุ่มมีความสามารถเป็นพลรบได้ ระดับ 64 คะแนน ผู้ที่มีร่างกายไม่สมบูรณ์พอที่จะมอบหมายให้เป็นพลรบได้ แต่ยังสามารถจัดให้ทำหน้าที่ในตำแหน่งสนับสนุนการรบที่มิได้ทำการรบโดยตรง จนถึงคะแนนระดับต่ำสุดคือ 21 คะแนน ได้แก่ ผู้ที่ไม่สามารถเข้ารับการเกณฑ์ทหารได้ เพราะเหตุผลด้านร่างกายหรือจิตใจซึ่งไม่สามารถรับเข้าสู่ระบบทหารได้ โดยแบ่งบุคคลตามระดับคะแนนสุขภาพ (Draft IDF, 2021) จะเห็นได้ว่า ผลการตรวจสุขภาพเพื่อเข้ารับราชการทหารของอิสราเอลนั้นมีความละเอียด และไม่เพียงแค่ใช้สำหรับการตรวจเลือกคนเข้ารับราชการทหารเท่านั้น แต่ยังนำไปใช้เป็นเกณฑ์กำหนดตำแหน่งหน้าที่การงานของทหารแต่ละคนขณะเข้ารับราชการทหารในกองทัพต่อไปด้วย

ผู้วิจัยจึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายไทยในส่วนนี้โดยเพิ่มรายละเอียดของผู้เข้ารับการตรวจร่างกายในการเกณฑ์ทหาร โดยให้กำหนดระบุเรื่องหน้าที่ของทหารเกณฑ์ให้ชัดเจน ทั้งนี้โดยอิงจากระดับผลตรวจสุขภาพขณะที่เข้ารับการตรวจเลือก โดยให้เพิ่มรายละเอียดถึงระดับของความสมบูรณ์ของสุขภาพให้สัมพันธ์ตำแหน่งที่ที่สามารถแต่งตั้งมอบหมายให้ทำต่อไปในอนาคตได้ อันจะเป็นกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติได้ในความเป็นจริง

5. การให้สิทธิผู้ที่เข้ารับการเกณฑ์ทหารสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารประจำการต่อเมื่อครบกำหนดการเป็นทหารกองประจำการ

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่า มีการจูงใจให้ประชากรสมัครใจมาเข้าสู่ระบบการเกณฑ์ทหารมากขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้ที่เข้ามารับการเกณฑ์ทหารบางส่วน

สมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารประจำการจริงต่อในอนาคตด้วย (Security women, 2014) สำหรับประเทศไทยในทางปฏิบัติมีการรับสมัครทหารกองประจำการที่รับราชการทหารจนครบระยะเวลาภาคบังคับแล้วบรรจุเป็นข้าราชการทหารประจำการเช่นกัน หากแต่เป็นเพียงแนวทางการปฏิบัติและอาศัยการอ้างอิงระเบียบข้อบังคับภายในของแต่ละเหล่าทัพกันเอง ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและชัดเจนในทางปฏิบัติ จึงควรต้องกำหนดให้สิทธิเรื่องการสมัครเข้ารับราชการของทหารกองประจำการต่อเป็นข้าราชการทหารประจำการให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่สมัครใจเข้ามารับราชการทหารได้ทราบถึงหลักเกณฑ์เหล่านั้น อันจะช่วยจูงใจและโน้มน้าวให้ประชาชนมีต้องการเข้ามารับราชการทหารด้วยความสมัครใจกันมากขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันในกองทัพมีทั้งข้าราชการประจำการทั้งทหารชายและทหารหญิง หากระบบการรับราชการทหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นในอาชีพสายทหารจำกัดอยู่แต่เฉพาะเพศชาย ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุปัจจัยเรื่องเพศ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างเพศในสิทธิส่วนนี้ เนื่องจากในปัจจุบันผู้ที่จะใช้สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการต่อจากระยะเวลาการเป็นทหารกองประจำการให้สิทธิจำกัดอยู่แต่เฉพาะเพศชายเท่านั้น จึงต้องได้รับการแก้ไขเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศที่สมัครใจสามารถเข้ารับราชการทหารได้ และให้มีสิทธิสมัครเข้ารับราชการต่อเป็นข้าราชการทหารประจำการเมื่อครบระยะเวลาที่กำหนด ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมและความเสมอภาคตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการรับราชการทหารของประเทศไทยกำหนดให้การรับราชการทหาร มีลักษณะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ประชาชนต้องปฏิบัติ และในปัจจุบันกฎหมายกำหนดหน้าที่นี้ให้กับเฉพาะชายผู้มีสัญชาติไทย แต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้หญิงหรือเพศอื่น ๆ มีหน้าที่จะต้องเข้ารับราชการทหารด้วย และถึงแม้ผู้หญิงหรือเพศที่สามจะสมัครใจเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการก็ไม่สามารถกระทำได้ ในขณะที่ปัจจุบันหลายประเทศซึ่งเคยใช้ระบบบังคับเกณฑ์ทหารได้เปลี่ยนมาใช้ระบบสมัครใจเข้ารับราชการทหารด้วยตนเองเป็นหลัก เนื่องจาก การทำสงครามรบพุ่งแบบเดิมเกิดขึ้นน้อยลง ดังนั้น ความจำเป็นในการจัดสรรคนเพื่อบังคับเข้าสู่ระบบเกณฑ์ทหารจำนวนมากแบบสมัยอดีตจึงมีความจำเป็นลดลงตามไปด้วย ประกอบกับบางประเทศ มีการเปิดโอกาสรับสมัครให้ผู้มีความสนใจเข้ารับราชการทหารโดยสมัครใจได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเพศอีกต่อไป อันสอดคล้องต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลทุกเพศทุกคนในทางกฎหมาย

ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จากเดิมซึ่งกำหนดให้การรับราชการทหารเป็นหน้าที่ของชายไทย เปลี่ยนเป็นระบบสมัคร

ใจเข้ารับราชการทหาร โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนไม่จำกัดเพศผู้มีความสมัครใจสามารถสมัครเข้ารับราชการทหารได้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศในการรับราชการทหาร และสอดคล้องตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจกำหนดบทบาทหน้าที่ในการเข้ารับราชการทหารของบุคคลทุกเพศให้แตกต่างกันได้ตามปัจจัยความแตกต่างเรื่องเพศที่มีความแตกต่างกัน และอาจพิจารณาแก้ไข รวมทั้งบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนของหลักเกณฑ์ในการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ของผู้ขึ้นทะเบียนเข้ารับราชการทหาร เพราะในปัจจุบันการตรวจสุขภาพเพื่อตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารนั้นให้คัดกรองแต่เฉพาะผู้ที่มีร่างกายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเท่านั้น แต่ยังมิได้กำหนดลงลึกไปถึงหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้ทำงานในขณะรับราชการทหาร จึงควรแก้ไขเพิ่มรายละเอียดของผู้เข้ารับการตรวจร่างกายในการรับราชการทหาร โดยให้กำหนดระบุเรื่องบทบาทหน้าที่ของผู้เข้ามารับราชการทหารให้ชัดเจน ทั้งนี้โดยอิงจากระดับผลตรวจสุขภาพขณะที่เข้ารับการตรวจเลือก โดยให้เพิ่มรายละเอียดถึงระดับของความสมบูรณ์ของสุขภาพให้สัมพันธ์ตำแหน่งหน้าที่ที่สามารถแต่งตั้งมอบหมายให้ทำต่อไปในอนาคตได้ อันจะเป็นกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในกองทัพต่อไป รวมทั้ง ควรบัญญัติให้มีขึ้นซึ่งหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิในการสมัครเข้ารับราชการของทหารกองประจำการต่อเป็นข้าราชการทหารประจำการให้ชัดเจน กล่าวคือ หากไทยมีการปรับเปลี่ยนระบบการเกณฑ์ทหารจากระบบบังคับเกณฑ์ไปสู่ระบบสมัครใจ และเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศสามารถสมัครเข้ารับราชการทหารได้ด้วยแล้ว จึงควรต้องเรื่องนี้ให้ชัดเจน เพื่อช่วยลดปัญหาในการปฏิบัติที่มีความไม่แน่นอนระหว่างหน่วยงานภายในกองทัพต่างสังกัดเหล่าทัพกัน อีกทั้งจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่สมัครใจเข้ามารับราชการทหารได้ทราบถึงหลักเกณฑ์เหล่านั้นได้ชัดเจน อันจะช่วยจูงใจและโน้มน้าวให้ประชาชนมีต้องการเข้ามารับราชการทหารด้วยความสมัครใจกันมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันผู้ที่จะใช้สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการต่อจากระยะเวลาการเป็นทหารกองประจำการให้สิทธิจำกัดอยู่แต่เฉพาะเพศชายเท่านั้น จึงต้องได้รับการแก้ไขเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทุกเพศที่สมัครใจสามารถเข้ารับราชการทหารได้ และให้มีสิทธิสมัครเข้ารับราชการต่อเป็นข้าราชการทหารประจำการเมื่อครบระยะเวลาที่กำหนด ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมและความเสมอภาคตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2554). พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=315767&ext=pdf

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2551). อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights/CEDAW_th.aspx

Draft IDF. (2021). Medical Profile. เรียกใช้เมื่อ 14 February 2022 จาก http://draftidf.co.il/profile/

Feldinger, L. G. (2008). Skirting history.Looking back at female soldiers' traditional roles and forward to future. Retrieved February 14, 2022, from https://www.jpost.com/Magazine/Features/Skirting-history

Global-Regulation. (2021). Military Service Act [Military Service Act]. Retrieved February 14, 2022, from https://www.global-regulation.com/translation / norway/ 5961838/ military- service- act- % 255bmilitary- service-act%255d.html

Jewish Virtual Library. (2021). Basic Laws of Israel: Defense Service Law (1986). Retrieved February 14, 2022, from https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-defense-service-law-1986

Michael K. Lavers. (2017). New group defends inte grated Israel military, Ultra-Orthodox rabbis challenge LGBT,female soldiers. Retrieved February 14, 2022, , from https://www.washingtonblade.com/2017/04/20/new-group-defends-integrated-israel-military/

Ovind, A. K. H. (2017). Gender parity in the armed forces is about more than just equality. Retrieved February 14, 2022, from https://www.hilltimes.com/2017/03/08/gender-parity-armed-forces-just-equality/99126

Poutvaara, P., and Wagener, A. (2009). The Political Economy of Conscription. Retrieved February 14, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/46464005_The_Political_Economy_of_Conscription

Scupham, W. (2014). Friend, fellows, citizens and soldiers: The evolution of French revolution army 1792-1799. Retrieved February 14, 2022, from

https://psource.sitehost.iu.edu/PDF/Current%20Articles/Fall2014/4%20Scupham%20Fall%2014.pdf

Security women. (2014). A Look at Norway's Approach to Gender-Neutral Conscription. Retrieved February 14, 2022, from https://www.securitywomen.org/post/a-look-at-norways-approach-to-gender-neutral-conscription

The Straits Times. (n.d.). Norway introduces compulsory military service for women, bunking them in mixed dorms with men. Retrieved from. Retrieved February 14, 2022, from https://www.straitstimes.com/world/europe/norway-introduces-compulsory-military-service-for-women-bunking-them-in-mixed-dorms

สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้*

LIFELONG LEARNING COMPETENCY IN DISRUPTIVE FOR SECONDARY SCHOOL TEACHERS IN SOUTHERN

พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ
Phongrat Thammachat
ชวลิต เกิดทิพย์
Chawalit Kerdtip
วรลักษณ์ ชูกำเนิด
Woralak Chookamnerd
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand
E-mail: thammachatdews@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างสมรรถนะ การเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ โดยวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเชิงยืนยันองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู แบบตรวจสอบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ท (Likert rating scale) มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .973 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair และคณะ อัตราส่วนตัวแปรต่อขนาดกลุ่มตัวอย่าง 1:20 จำนวน 960 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ2=7.30, df=4, p=0.12075, CFI=1.00, GFI=0.997, AGFI=0.989, RMR=0.0373, RMSEA=0.029) ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเพื่อการเปลี่ยนแปลง 2) ยืนหยัดท่ามกลางความพลิกผัน 3) กรอบความคิด 4) ใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์การพัฒนาวิชาชีพ และ 5) รู้เท่าทันเทคโนโลยีในภาวะพลิกผัน การสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู ผู้วิจัยได้ทำการยืนยันสมรรถนะการเรียนรู้

* Received April 13, 2022; Revised April 30, 2022; Accepted May 20, 2022

ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู ด้วยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยเทคนิค MACR โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ลักษณะการประเมินเป็นระบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating system) 5 ระดับ ตั้งแต่ 0-100 คะแนน เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าพิสัย การวิจัยพบว่าสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 8 สมรรถนะ ได้แก่ 1) วางแผนกลยุทธ์ 2) ความเป็นพลวัตร 3) กรอบความคิดเติบโต 4) เรียนรู้กับเทคโนโลยี 5) พัฒนาตนเอง 6) นวัตกรรม 7) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และ 8) ทักษะชีวิต
คำสำคัญ: สมรรถนะ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to analyze the factors of lifelong learning and building lifelong learning competency in disruptive secondary school teachers in southern Thailand using the mixed method. The research instrument was a 5-Likert rating scale questionnaire, which was used as a confirmation questionnaire on lifelong learning competency in disruptive secondary school teachers with a coefficient of .973. The samples were teachers in secondary schools by determining the sample size according to the concept of Hair, et al. the ratio of variable to sample size equal to 1:20 for 960 people with a stratified random sampling approach. The researcher analyzed the confirmation questionnaire and found that the lifelong learning factor was consistent with the empirical data (X^2=7.30, df=4, p=0.12075, CFI=1.00, GFI=0.997, AGFI=0.989, RMR=0.0373, RMSEA=0.029). The results showed that the lifelong learning factor consisted of 5 factors as followed; 1) self-development for change; 2) persistence in the face of volatility; 3) conceptual framework; 4) use of technology to benefit professional development, and 5) staying up-to-date with technology in times of volatility. By building lifelong learning competency in disruptive learning for secondary school teachers, researchers have confirmed lifelong learning competency in reversals for teachers with a multi-faceted discussion meeting to find consensus using the MACR technique by 9 experts. The evaluation is characterized by a rating scale, that is, systematic evaluation, ranging from 0-100 scores to calculate the mean and the range. The results showed that lifelong learning competencies consist of 8 competencies including 1) strategic planning; 2) dynamic; 3) growth mindset; 4) learning with technology;

5) self-improvement; 6) innovation; 7) developing learning management, and 8) life skills.

Keywords: Competency, Lifelong learning, Teachers in secondary school

บทนำ

ท่ามกลางสังคมพลิกผันหรือ Disrupt Society สภาพสังคมในยุคที่กำลังเผชิญกับภาวะผกผันหรือที่เรียกว่า Disruption ด้านการพลิกผันทางเทคโนโลยี ทั้งด้านการสื่อสารที่จะเข้าสู่ยุค 5G การพลิกผันทางเศรษฐกิจ และในอนาคตจะเกิดภาวะการว่างงาน การพลิกผันทางธุรกิจ การพลิกผันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดการช่วงชิงกลุ่มที่มีความสามารถ (Talent) โดยเฉพาะทางด้านความสามารถแบบปัญญาประดิษฐ์อย่างรุนแรง (AI Talent) และการพลิกผันทางศีลธรรมของจริยธรรม (Manarangsan, S., 2019)

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทำให้คนในสังคมมีทักษะ และเจตคติที่ต่างไปจากเดิม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงความรู้ทำได้ง่ายขึ้น เพื่อหล่อหลอมผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ และทักษะชีวิต โดยครูยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอน เป็นโค้ช หรือ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ชี้แนะวิธีการเรียนรู้ วิธีคิดที่สามารถบูรณาการความรู้ และเชื่อมโยงความรู้ สู่ชีวิตประจำวันให้แก่ผู้เรียนได้นั้น ครูเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการผลักดัน ให้ก้าวไปข้างหน้าและบรรลุสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาครูเพื่อเพิ่ม ศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้การ “สร้างเด็กฉลาดรู้ ครูคุณภาพสูง ยกระดับการศึกษาไทย แข่งขันได้ด้วยฐานสมรรถนะ” (ชูกิจ ลิมปิจำนงค์, 2564) สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล รูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ คุณลักษณะที่อยู่ภายในของบุคคล (Underlying characteristics) ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายตามบทบาท หรือตามสถานการณ์ ที่กำหนดให้ได้อย่างดีเลิศ สมรรถนะเป็นตัวแปรที่สามารถใช้ทำนายการประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานของบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งถือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงานภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์การ และทำให้บุคคลมุ่งมั่นสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ อีกทั้งเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้น เป็นความสามารถที่ใช้เพื่อให้เกิดบรรลุผลและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ทักษะ (Know - how) และเจตคติลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพต่าง ๆ (Attitude) ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์

หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง ซึ่งสะท้อนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการตนเอง การเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ความสามารถด้านดิจิทัล และพบว่าการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในวิชาชีพครูที่มีความสามารถแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการจัดกลุ่มของครู (Acar, I. H. & Ucus, S., 2017)

ในขณะที่กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ส่งผลให้นักเรียนมีความสุข ครูต้อง 1) รู้และเข้าใจในสิ่งที่สอน เข้าใจกระแสนิยมในโลกการศึกษา ตลอดจนนโยบายและหลักสูตร ติดตามข้อมูลข่าวสาร ด้านการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลก 2) ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ใช้กลวิธีสอนและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสูงสุด ประเมินผลพร้อมกับให้คำแนะนำการเรียนรู้ของนักเรียน 3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อช่วยการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน และยอมรับความแตกต่าง 4) พัฒนาตนเอง รู้จักตนเองและผู้อื่น เป็นมนุษย์ที่ดีทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงาน และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นเรศ ปู่บุตรชา ที่พบว่า “ครู”เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา คุณภาพของผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู สมรรถนะและความเชี่ยวชาญของครูประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การจะพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพจึงต้องพึ่งพาอาศัยครูที่มีคุณภาพ มีความเป็นครู และมีสมรรถนะที่จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (นเรศ ปู่บุตรชา, 2561)

นอกจากนี้ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้การเรียนการสอนทั่วโลกต้องปรับตัวขนานใหญ่ การออกแบบการศึกษาในอนาคตที่มีแนวโน้มมุ่งไปสู่แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ทำให้คนต้องมีการเรียนรู้เพิ่มทักษะให้กับตนเองทั้งเพื่อการใช้ชีวิตและการทำงาน การเรียนรู้ในอนาคตมีความเป็นไปได้ในหลากหลายรูปแบบ การเข้าถึงความรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ปัญหาของการศึกษาจึงไม่ได้อยู่ที่เรื่องปริมาณและการเข้าถึงความรู้อีกต่อไป แต่เป็นเรื่องของทักษะการวิเคราะห์ การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น และการศึกษายังคงเป็นหัวใจหลักสำหรับการสร้างคนที่มีคุณภาพให้กับโลกในอนาคต (จักรี เตจ๊ะวารี, 2564) ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาและสมรรถนะครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ เพื่อเป็นสารสนเทศ นำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้พัฒนาสมรรถนะครูในภาวะพลิกผันสำหรับครูให้มีคุณภาพของโรงเรียนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคใต้

2. เพื่อสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดและวิธีดำเนินการค้นคว้างานวิจัย 2 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair, J. et al. ได้กำหนด 1 : 20 คนต่อหนึ่งตัวแปร สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 คนต่อหนึ่งตัวแปร ทั้งนี้ผู้วิจัยนำตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 48 ตัวแปร มากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง แล้วใช้การสุ่มด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดเป็นเกณฑ์ในการสุ่ม แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ตามขนาดโรงเรียน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครูที่มีตำแหน่งวิทยฐานะตั้งแต่ระดับครูชำนาญการขึ้นไป จำนวน 960 คน (Hair, J. et al., 2010)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ นำข้อคำถามมาสร้างแบบสอบถามองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert R., 1967) ได้แบบสอบถามที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IC) อยู่ระหว่าง 0.71 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ .973 จำนวน 48 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดโดยใช้โปรแกรม LISREL เพื่อตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ค่าไค-สแควร์ (χ2), ค่าสัดส่วน χ2 / df, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI),

2. ยืนยันและสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู โดยใช้การประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยเทคนิค MACR โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) มีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยยึดหลักการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี ผู้ทรงคุณวุฒิ มีคุณสมบัติดังนี้ 1) อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษา 2) ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษานิเทศก์ ที่มีวิทยาฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป และ 4) ครู ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2546) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าพิสัย สังเคราะห์สมรรนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของซึ่งประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะของบุคคล (Attributes) นำตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบมากำหนดเป็นตัวชี้วัด และสร้างเป็นหน่วยสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้จำนวน 8 หน่วยสมรรถนะ กำหนดเป้าหมายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูนำแนวคิด OKRs ของ Doerr มากำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) และผลลัพธ์หลัก (Key Results) ทั้งนี้ในแต่ละหน่วยสมรรถนะจะมีวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้ Key Results เพื่อระบุถึงแนวทางที่จะทำให้วัตถุประสงค์นั้นสำเร็จ (Doerr, J., 2018)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนเทคนิค MACR นี้ เป็นแบบประเมินความสำคัญของสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู ลักษณะการประเมินให้คะแนนเป็นระบบมาตรประมาณค่า (Rating system) ช่วงคะแนน 0 - 100 คะแนน โดยนำตัวแปรที่ผ่านการยืนยันในตอน 1 มาสร้างเป็นสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู แต่ละสมรรถนะมากำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ (Objective and Key Results) โดยใช้แนวคิดของ (Doerr, J., 2018) ได้จำนวน 8 สมรรถนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและพิสัยของรายการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่ออภิปรายร่วมกันในการสรุปหาฉันทามติ ซึ่งในการประเมินรอบแรก พิจารณาประเด็นของรายการประเมิน โดยพิจารณาจากค่าพิสัย หากแนวทางใดมีค่าพิสัยกว้างคือ มากกว่า 40 ทำการประเมินรอบที่สอง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิลงคะแนนในแบบประเมิน ผู้วิจัยทำการเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและพิสัย สำหรับการแปลความและสรุปผลข้อมูล คือ ความสอดคล้องของแนวทางที่ผู้ประเมินมีความเห็นสอดคล้องกันอย่างแท้จริง พิจารณาจากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 80 ขึ้นไป ค่าพิสัยไม่กว้างเกิน 60 - 100

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.81 - 1.45 ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว

(AGFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลผ่านเกณฑ์ตามข้อตกลงเงื่อนไขการวิจัยทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factory Analysis) ลำดับที่สองได้ผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) การเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้

ตัวแปรสังเกตได้ภายใน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	ค่าความคลาดเคลื่อน (SE)	ค่าสถิติ (t)	สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2)
การพัฒนาตนเพื่อการเปลี่ยนแปลง	0.414	0.012	34.504	0.792
ยืนหยัดท่ามกลางความพลิกผัน	0.451	0.012	36.895	0.860
กรอบความคิดเติบโต	0.415	0.013	32.433	0.732
ใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์การพัฒนาวิชาชีพ	1.097	0.155	7.065	0.055
รู้เท่าทันเทคโนโลยีในภาวะพลิกผัน	3.989	0.237	16.834	0.273

χ^2=7.30, df=4, p=0.12075, CFI=1.00, GFI=0.997, AGFI=0.989, RMR=0.0373, RMSEA=0.029

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ มีค่า χ^2 เท่ากับ 7.30 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.12075 แสดงให้เห็นว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแปลงหมายถึง ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับโมเดลโครงสร้าง พิจารณาค่าไค-สัมพัทธ์ มีค่าเท่ากับ 1.825 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.000 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.989 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก นอกจากนี้ค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.029 ซึ่งวัดจากค่าที่เข้าใกล้ศูนย์แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเพื่อการเปลี่ยนแปลง 2) ยืนหยัดท่ามกลางความพลิกผัน 3) กรอบความคิด 4) ใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์การพัฒนาวิชาชีพ และ 5) รู้เท่าทันเทคโนโลยีในภาวะพลิกผัน มีความสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาการวิเคราะห์เชิงยืนยันการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้

2. ผลการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการนำตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบมาสร้างเป็นสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ละสมรรถนะประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะของบุคคล (Attributes) นำแต่ละสมรรถนะมากำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) และผลลัพธ์หลัก (Key Results) ได้หน่วยสมรรนถะ ดังนี้ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) ความเป็นพลวัตร 3) กรอบความคิดเติบโต 4) การเรียนรู้กับเทคโนโลยี 5) การพัฒนาตนเอง 6) นวัตกรรม 7) พัฒนาการเรียนการสอน และ 8) ทักษะชีวิต

ผลการหาฉันทามติ (MACR) การศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ เพื่อยืนยันความสำคัญและความจำเป็นของสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาฉันทามติการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้

สมรรถนะ	รอบที่ 1		รอบที่ 2		ความหมาย
	$\bar{X}$	พิสัย	$\bar{X}$	พิสัย	
1. การวางแผนกลยุทธ์	77.35	40.00	82.54	40.00	มากที่สุด
2. ความเป็นพลวัตร	80.10	42.86	82.01	37.14	มากที่สุด
3. กรอบความคิดเติบโต	79.58	46.67	81.43	40.00	มากที่สุด
4. การเรียนรู้กับเทคโนโลยี	80.07	40.00	81.06	40.00	มากที่สุด
5. การพัฒนาตนเอง	79.38	40.00	82.17	35.00	มากที่สุด
6. นวัตกรรม	79.57	40.00	81.06	40.00	มากที่สุด
7. พัฒนาการเรียนการสอน	79.15	42.86	81.06	40	มากที่สุด
8. ทักษะชีวิต	79.08	40.00	81.06	40.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	79.29	41.55	81.55	39.02	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคใต้ รอบแรกผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 79.29 มีค่าพิสัยเท่ากับ 41.55 โดยสมรรถนะที่ 2 ความเป็นพลวัตร มีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 81.10 ค่าพิสัยเท่ากับ 42.86 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา สมรรถนะที่ 4 การเรียนรู้กับเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 80.07 ค่าพิสัยเท่ากับ 40.00 ในระดับมากที่สุด และ สมรรถนะที่ 1 การวางแผนกลยุทธ์ มีความเห็นสอดคล้องกันน้อยที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 77.35 ค่าพิสัยเท่ากับ 40

เมื่อพิจารณารายประเด็นที่มีค่าพิสัยเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด พบว่ามี 6 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 สมรรถนะความเป็นพลวัตร ข้อ 2.2 ครูมีความรู้สึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเสมอ มีคะแนนเฉลี่ย 78.83 และค่าพิสัย 60 ประเด็นที่ 2 ข้อ 2.5 ครูกระตุ้น จุดประกายความคิดให้เพื่อน ร่วมอาชีพ มีความตั้งใจ และความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ มีคะแนนเฉลี่ย 76.61 และค่าพิสัย 60 ประเด็นที่ 3 สมรรถนะกรอบความคิดเติบโต ข้อ 3.4 ครูเรียนรู้มาจากผลพลอยได้ในเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งโดยมิได้เจตนา มีคะแนนเฉลี่ย 74.39 และค่าพิสัย 80 ประเด็นที่ 4 สมรรถนะการเรียนรู้กับเทคโนโลยี ข้อ 4.1 ครูสังเคราะห์ข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคะแนนเฉลี่ย 76.61 และค่าพิสัย 60 ประเด็นที่ 5 สมรรถนะการพัฒนาตนเอง ข้อ 5.1 ครูพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการทำงาน สามารถนำวิธีการแก้ปัญหา มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ ใกล้เคียงกันได้ มีคะแนนเฉลี่ย 76.61 และค่าพิสัย 60 และประเด็นที่ 6 สมรรถนะพัฒนาการเรียนการสอน ข้อ 7.2 ครูสังเคราะห์ข้อมูล และรวบรวมแหล่งข้อมูล เพื่อพัฒนาการสอนออนไลน์ มีคะแนนเฉลี่ย 78.83 และค่าพิสัย 60

และในรอบสอง แต่ละประเด็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 81.55 และมีพิสัยเท่ากับ 39.02 โดยสมรรถนะที่ 1 การวางแผนกลยุทธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 82.54 ค่าพิสัยเท่ากับ 40.00 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา สมรรถนะที่ 5 การพัฒนาตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 82.17 ค่าพิสัยเท่ากับ 35.00 อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันน้อยที่สุด ได้แก่ สมรรถนะที่ 4 การเรียนรู้กับเทคโนโลยี สมรรถนะที่ 6 นวัตกรรม สมรรถนะที่ 7 พัฒนาการเรียนการสอน และ สมรรถนะที่ 8 ทักษะชีวิต มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 81.06 ค่าพิสัยเท่ากับ 40

อภิปรายผล

จากการศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเพื่อการเปลี่ยนแปลง 2) ยืนหยัดท่ามกลางความพลิกผัน 3) กรอบความคิดเติบโต 4) ใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์การพัฒนาวิชาชีพ และ 5) รู้เท่าทันเทคโนโลยีในภาวะ พลิกผัน อันเนื่องมาจากครูร่วมพัฒนายุทธศาสตร์กำหนดเป้าหมาย เพิ่มขีดความสามารถในการทำงานสามารถ นำวิธีการแก้ปัญหา พัฒนา

กระบวนการคิด ปฏิบัติงานที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาการออกแบบ การจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคการสอนใหม่ ๆ บูรณาการทั้งกระบวนการคิดและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับ ความจริงในสถานการณ์ที่ผันผวน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชุมชน สืบค้นความรู้ทางอินเทอร์เน็ต สังเคราะห์ข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เครือข่ายเทคโนโลยี ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาวิชาชีพทั้งในและนอกสถานศึกษา เผยแพร่นวัตกรรมทางวิชาชีพผ่านการออนไลน์ มีเจตคติทางบวกต่อองค์กร ชุมชนและสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง และคณะ พบว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 7 องค์ประกอบ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย การพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติและการจัดการความรู้ (จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง และคณะ, 2564) และเป็นดัง UNESCO กล่าวว่าครูยังคงมีบทบาทสำคัญ เป็นแนวหน้าด้านการศึกษาต่อไป AI คงไม่สามารถแทนที่ครูได้โดยเฉพาะบทบาทการสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคมและอารมณ์ของผู้เรียนและครูจะเป็นผู้ตัดสินใจใช้เครื่องมือที่เป็น AI ในการจัดการเรียนการสอนว่าควรใช้เมื่อใด รวมทั้งการเข้าถึงจิตใจและประสบการณ์ภายในของบุคลคลต้องมองลึกเข้าไปจนกระทั่งมองเห็นองค์ประกอบทั้งหมดที่ทำให้บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต หนึ่งในนั้นคือ ความคาดหวัง ซึ่งเป็นความต้องการความอยากได้ ยังรวมไปถึงความปรารถนาที่ประกอบไปด้วยการปรารถนาต่อความรัก การยอมรับและการเติบโตด้านต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน ในวิชาชีพของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2019)

2. สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ ผลการยืนยันความสำคัญและความจำเป็นของสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสอดคล้องกันแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1. สมรรถนะการวางแผนกลยุทธ์ โดยครูร่วมพัฒนายุทธศาสตร์ กำหนดเป้าหมาย พัฒนาหลักสูตรที่มีเป้าหมายสำหรับพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน สอดคล้องกับ Kahirol, et al. พบว่ามีโปรแกรมสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพของสมรรถนะประกอบด้วยความรู้ เป็นสิ่งที่บุคคลรู้และเข้าใจ เป็นความรู้ด้านวิชาการ ทักษะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยให้บุคคลนำความรู้นั้นไปใช้ได้ ครูต้องมีทักษะด้านการการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียน เจตคติและค่านิยมที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมาคุณลักษณะด้านพฤติกรรมซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ความรู้และทักษะของบุคคลนั้น (Kahirol, M. S. et al., 2014)

2.2 สมรรถนะความเป็นพลวัตร โดยครูใช้กระบวนการกลุ่ม ค้นหาวิธีการปฏิบัติงาน สามารถแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการทำงาน ใช้เครือข่ายเทคโนโลยีร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาวิชาชีพทั้งในและนอกสถานศึกษา สร้างเครือข่ายผ่านระบบออนไลน์ ตระหนักถึงการเรียนรู้ร่วมกันกับภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับ บุญช่วย ศิริเกษ พบว่าองค์การมีวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีแบบแผนความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วม วิธีคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้เป็นทีม และการเป็นบุคคลที่รอบรู้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ความรู้ที่เพิ่มขึ้น การเข้าถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีปฏิสัมพันธ์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงทางด้านอุตสาหกรรม และความต้องการฝึกทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต (บุญช่วย ศิริเกษ, 2560)

2.3 สมรรถนะกรอบความคิดเติบโต โดยครูมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองถึงความเป็นได้ ใหม่ ๆ ในอนาคต เรียนรู้ แสวงหาโอกส และท้าทายการเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิต และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะในวิชาชีพเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ครูที่มีคุณลักษณะของตนเองในการเกิดพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงที่มีการพัฒนาทางความคิดสูงขึ้น และพฤติกรรมที่แสดงถึงความพยายามที่มากขึ้น ไม่ท้อถอยต่อสิ่งที่ยากลำบากหรือเป็นอุปสรรคที่มีผลตอจิตใจและการเรียนรู เมื่อครูเผชิญสถานการณต่าง ๆ จะมีการตีความของเหตุการณ และมีการแสดงออกเพื่อตอบสนองตอเหตุการณนั้น ๆ โดยอาศัยรูปแบบของกรอบความคิดที่ตนมีความเชื่ออยู่เดิม ทำให้แต่ละคนมีเป้าหมาย มีแรงจูงใจและคุณลักษณะอื่น ๆ กับการมีเป้าหมายที่ชัดเจน

2.4 สมรรถนะการเรียนรู้กับเทคโนโลยี โดยครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี รู้ระบบเทคโนโลยี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และมีวิจารณญาณแยกแยะข้อเท็จจริง จากสารสนเทศบนเครือข่ายออนไลน์ สอดคล้องกับ Demirel, M. & Akkoyunlu, B. ที่พบว่าครูรับรู้ข้อมูลด้วยตนเองที่มีประสิทธิภาพ เป็นแนวโน้มจากการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ให้เกิดความสำเร็จในการประกอบอาชีพ การเรียนรู้จากการทำงาน และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการเรียนรู้เทคโนโลยีประกอบด้วย 1) ทักษะการปฏิบัติ เป็นความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร และสื่อดิจิทัลทั้งในชีวิตประจำวัน การศึกษาและการประกอบอาชีพ 2) ทักษะการคิด เป็นความสามารถในการคิด ในลักษณะต่าง ๆ โดยเป็นการคิดขั้นสูงที่ซับซ้อนเพื่อเข้าใจ ประเมินและสร้างสรรค์ในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร และสื่อดิจิทัล (Demirel, M. & Akkoyunlu, B., 2017)

2.5 สมรรถนะการพัฒนาตนเอง โดยครูพัฒนาตนเอง พัฒนากระบวนการคิดและการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเฉพาะของบุคคลมีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผลหรือผลการปฏิบัติงานในการทำงาน คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิง

เหตุและผลต่อการมีประสิทธิผลของเกณฑ์ที่ใช้และ/หรือการปฏิบัติงานที่ได้ผลการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของแต่ละบุคคล ที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลจากความมีประสิทธิผลของเกณฑ์ที่ใช้ และ/หรือการปฏิบัติงานที่ได้ผลงานสูงกว่ามาตรฐาน

2.6 สมรรถนะนวัตกรรม โดยครูสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เผยแพร่ทางเครือข่าย วิพากษ์นวัตกรรม ทักษะสะท้อนคิด และสามารถปฏิบัติงานได้ดี สอดคล้องกับ Boomtham พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองยุคดิจิทัลที่มีคุณภาพนั้น ครูจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจบริบทของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดี รวมถึงวิธีการใช้นวัตกรรมของเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ครูในทศวรรษหน้าต้องเป็นผู้ที่สามารถทำหน้าที่เป็นครูที่เชี่ยวชาญที่ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ แต่ยังสามารถใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ทางการเรียนรู้ในการทำงานอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อผู้เรียน โรงเรียน วิชาชีพครู วงการศึกษาและสังคม (Boomtham, T., 2017)

2.7 สมรรถนะการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยครูเข้าถึงเลือกใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพัฒนาการสอนออนไลน์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เลือกสื่อเทคโนโลยี และออกแบบวัดประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาและเหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับ กนิน แลวงค์นิล พบว่ากรอบแนวคิดสมรรถนะของครูใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาทางวิชาการ การพัฒนาสถานศึกษา และความสัมพันธ์กับชุมชน (กนิน แลวงค์นิล, 2561) และสอดคล้องกับ Acar, I. H. & Ucus, S. กล่าวว่า การพัฒนาทักษะให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาและความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงให้นักเรียนเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ครูควรพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ทักษะการอ่าน ทักษะการคำนวณ ทักษะการสื่อสาร และทักษะ การใช้ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยให้การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพคิดอย่างมีวิจารณญาณแก้ปัญหา มีทักษะและความรู้เพื่อส่งเสริมผลกระทบของโลกาภิวัตน์และสังคมโลก (Acar, I. H. & Ucus, S., 2017)

2.8 สมรรถนะทักษะชีวิต โดยครูเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รู้ทันการเปลี่ยนแปลง มีทักษะชีวิต ฝ่าฟันอุปสรรค มีความรู้รอบด้าน มีเจตคติการทำงานเพื่อส่วนรวม เข้าใจสถานการณ์ ปัญหา การรับข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อภาวะพลิกผัน สอดคล้องกับ Almenara, J. C. & Osuna, J. B. ที่พบว่า การพัฒนาทักษะการสอนดิจิทัลเป็นความท้าทายที่คนรุ่นหลังต้องเผชิญและเป็นความท้าทายที่จะต้องเผชิญเมื่อเผชิญกับความก้าวหน้าทาง

เทคโนโลยีอย่างรวดเร็วที่เราอาศัยอยู่เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของคน และเป็นข้อกำหนดพื้นฐานในการทำงานและเลื่อนตำแหน่งในที่ทำงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางดิจิทัลด้วยตนเอง และเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงาน การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในสังคมปัจจุบัน (Almenara, J. C. & Osuna, J. B., 2018) และสอดคล้องกับ Aykac, M., KÖĞCE, D. & Korkut, P. ที่พบว่าการพัฒนาวิชาชีพครูจะเปลี่ยนไปตามเวลา ครูมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง ครูไม่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และความสามารถที่จำเป็นต่อศตวรรษอีกต่อไปแล้ว กลับเข้ามาเป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางในการเข้าถึงความรู้ด้วยตัวมันเอง ดังนั้นการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความจำเป็นสำหรับแต่ละบุคคลในแง่ของความสำเร็จและการพัฒนาส่วนบุคคล การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น การมีส่วนร่วมทางสังคมและการจ้างงาน (Aykac, M., KÖĞCE, D. & Korkut, P., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันสำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้ ทำให้ทราบถึงสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูโดยใช้สมรรถนะที่ตรงกับความต้องการของครูและสามารถนำไปปรับใช้ให้กับตรงกับบริบทของตนเอง นอกจากนี้ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะ ครูนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาตนเอง เป็นแนวทางกำกับติดตามการเรียนการสอนสำหรับงานนิเทศภายในสถานศึกษา ในการศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาวะพลิกผันของครู สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบในการพัฒนาครู เพื่อครูได้มีแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนและประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนิน แลวงค์นิล. (2561). การพัฒนากรอบแนวคิดสมรรถนะของครูใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(1), 400-409.

จักรี เตจ๊ะวารี. (2564). การศึกษาไทย: จุดเน้นเพื่อรับมือกับความท้าทาย. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564 จาก https://www.bangkokbiznews.com/columnist/973744

จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง และคณะ. (2564). องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(11), 244-258.

ชูกิจ ลิมปิจำนงค์. (2564). ครูยุคใหม่สู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สิ่งจำเป็นที่ต้องมี. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2564 จาก https://www.ipst.ac.th/news/12598/teacher_ipst.html

นเรศ ปูบุตรชา. (2561). สมรรถนะครูกับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 2.1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรอยเอ็ด, 12(2), 255-267.

บุญช่วย ศิริเกษ. (2560). การศึกษาวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(2), 65-80.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2546). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซี-ทีซีเอฟ). กรุงเทพมหานคร: บริษัทออนป้า จำกัด.

Acar, I. H. & Ucus, S. (2017). The Characteristics of Elementary School Teachers' Lifelong-Learning Competencies : A Convergent Mixed- Methods Study. EDUCATIONAL SCIENCES: THEORY & PRACTICE, 17(6), 1833–1852.

Almenara, J. C. & Osuna, J. B. (2018). Los escenarios tecnológicos en Realidad Aumentada (RA): Posibilidades educativas. Aula Abierta, 47(3), 327-336.

Aykac, M., KÖĞCE, D. & Korkut, P. (2020). A Thematic Analysis of Theses Made in the Field of Lifelong Learning with Pre-Service Teachers (2009-2020). Journal of Educational Sciences ResearchInternational E-Journal, 10(2), 1-20.

Boomtham, T. (2017). Leadership in Digital Economy Era and Sustainable Developmentof Educational Organizations. Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 7(1), 218-223.

Demirel, M. & Akkoyunlu, B. (2017). Prospective teachers' lifelong learning tendencies and information literacy self-efficacy. Educational Research and Reviews, 12(6), 329-337.

Doerr, J. (2018). Measure What Matters. New York: Penguin Random House.

Hair, J. et al. (2010). Multivariate Data Analysis (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Kahirol, M. S. et al. (2014). Competency of adult learners in learning : Application of the Iceberg Competency Model. Social and Behavioral Science, 204(2015), 326-334.

Likert R. (1967). The Human Organization: Its Management and Value. New York: McGraw-Hill.

Manarangsan, S. (2019). Thais Prepare for 6Super Disruption. Retrieved January 25, 2019, from http://www.cp-enews.com/news/details/cptalk/2898.

UNESCO. (2019). Artificial Intelligence (AI) in Education: Challenges and Opportunities For Sustainable Development. Retrieved August 6, 2021, from https://en.unesco.org/artificial intelligence/education.

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้*

THE EFFECTS OF EMPOWERMENT ENHANCEMENT PROGRAM IN UNCONTROLLED TYPE 2 DIABETES MELLITUS PATIENTS

เพ็ญศรี รอดพรม
Phensri Rodporm
นฤมล จันทร์สุข
Naruemon Jansook
นันตพร ทองเต็ม
Nuntabhorn Tongtem
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท
Boromrajonani College of Nursing Chai Nat
E-mail: keypinkky@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อพฤติกรรม การดูแลตนเองและระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ มารับการรักษา ในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร จำนวน 42 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับตนเองและ 4) การคงไว้ซึ่งวิธีปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มีการเข้ากลุ่ม 4 ครั้งแต่ละครั้งใช้เวลา 60 นาที ภายในระยะเวลา 12 สัปดาห์คือ สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 8 และ สัปดาห์ ที่ 12 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ไค-สแควร์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ระดับน้ำตาล

* Received April 12, 2022; Revised April 21, 2022; Accepted May 4, 2022

สะสมในเลือดของกลุ่มทดลองหลังการทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลอง และ ต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และการควบคุมระดับน้ำตาลสะสมในเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ, พฤติกรรมการดูแลตนเอง, ระดับน้ำตาลสะสมในเลือด, ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้

Abstract

The purposes of this research were to study the effects of empowerment enhancement program on self-care behaviors and hemoglobin A1C in uncontrolled type 2 Diabetes Mellitus patients. The uncontrolled type 2 Diabetes Mellitus patients who received care at the diabetic clinic at Jainad Narendra hospital were randomly assigned in experimental and control group. Each group consisted of 21 patients. The intervention instruments was the empowerment enhancement program. It consists of 4 steps: 1) Discovering reality, 2) Critical reflection, 3) Taking charge and 4) Holding on. In which each step lasted about 60 minutes within 12 weeks period: Week 1, Week 2, Week 8, and Week 12. Data were collected using the questionnaires of self-care behaviors with the reliability at .87. Data were analyzed by frequency, percentage, Chi-Square test, mean, standard deviation and t-test. The results of this study showed that: 1) The experimental group's mean score of the self-care behaviors were significantly higher than before involving the empowerment enhancement program; and significantly higher than control group at the level .01. 2) The experimental group's mean score of the hemoglobin A1C were significantly lower than before involving the empowerment enhancement program; and significantly lower than control group at the level .01. In conclusion, the result of this study suggests that empowerment intervention is helpful in promoting type 2 Diabetic Mellitus patients to perform self-care behaviors and control hemoglobin A1C.

Keywords: Empowerment Enhancement Program, Self-care Behavior, Hemoglobin A1C, Uncontrolled Type 2 Diabetes Mellitus Patients

บทนำ

ทั่วโลกมีผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 463 ล้านคน และคาดการณ์ว่าในปี 2588 จะมีผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 629 ล้านคน สำหรับประเทศไทยพบอุบัติการณ์โรคเบาหวานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นประมาณ 3 แสนคนต่อปี และมีผู้ป่วยโรคเบาหวานอยู่ในระบบทะเบียน 3.2 ล้านคน ของกระทรวงสาธารณสุข ก่อให้เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาด้านสาธารณสุขอย่างมากเฉพาะเบาหวานเพียงโรคเดียวทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเฉลี่ยสูงถึง 47,596 ล้านบาทต่อปี (กรมควบคุมโรค, 2564)

ในปัจจุบันยังมีผู้ป่วยโรคเบาหวาน ที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพตนเอง เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ และจากการมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงอยู่เป็นเวลานาน หรือควบคุมโรคได้ไม่ดี ยิ่งทำให้มีภาวะแทรกซ้อนตามมา (ณาเดีย หะยีปะจิ และพิสิษฐ์ พวยฟุ้ง, 2562) ซึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานไม่ได้อยู่ที่การรักษาให้หายขาด แต่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเอง คือ การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย อารมณ์ และการใช้ยาลดระดับน้ำตาลในเลือด เพื่อให้สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและสามารถป้องกันโรคแทรกซ้อนได้ (จุฑามาศ ใบพิมาย และคณะ, 2560) การที่ผู้ป่วยโรคเบาหวานจะปฏิบัติพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถควบคุมโรคให้ได้ผลดีในระยะยาว ต้องเกิดจากความต้องการดูแลตนเองของผู้ป่วยเป็นสำคัญ มีการวางเป้าหมายของการเรียนรู้ และการปรับพฤติกรรมตามความต้องการของตนเอง เมื่อมีการดูแลตนเองในระดับที่เพียงพออย่างต่อเนื่องและกระท้าอย่างมีประสิทธิภาพ จะนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพที่ดี (รักษิตา ภานุพันธ์ และคณะ, 2564) ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เป็นผู้ป่วยเรื้อรังที่ต้องได้รับการรักษาตลอดชีวิตผู้ป่วยเรื้อรังจะสูญเสียพลังที่สะสมมาตลอดไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายจิตใจและสังคมทำให้ผู้ป่วยเกิดความสูญเสียพลังอำนาจ (Miller, J. F., 1992) การเกิดภาวะสูญเสียพลังอำนาจส่งผลให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับรู้บทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม ขาดความสามารถในการตัดสินใจ รู้สึกโดดเดี่ยวอ่อนเพลียและไม่สามารถควบคุมการดูแลสุขภาพตนเองได้ จึงจำเป็นที่บุคลากรทางด้านสาธารณสุข ต้องหาวิธีการป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยเกิดภาวะไร้พลังอำนาจหรือส่งเสริมพลังอำนาจให้กับผู้ป่วยกลุ่มนี้ (ชัยณรงค์ ทรงทอง, 2560) กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจตามแนวคิดของกิ๊บสัน (Gibson, C. H., 1995) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการกระตุ้นให้ผู้ป่วยค้นพบและยอมรับสภาพความจริงที่เป็นอยู่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยของตนเอง สะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณในสถานการณ์นั้น ตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมด้วยตนเอง และคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และช่วยเหลือให้ผู้ป่วยควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพและชีวิต ทำ

ให้ผู้ป่วยมีพลัง มีความผาสุกและตระหนักในศักยภาพของตนเพื่อการรักษาสุขภาพ และการพัฒนาความสามารถของตนเอง

จากการศึกษาสถิติผู้ป่วยโรคเบาหวานของโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร พบว่า มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เพิ่มขึ้นทุกปีโดยสถิติในช่วงปี 2562- 2564 มีผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จำนวน 985, 1,248 และ 1,348 คน ตามลำดับ และยังมีผู้ป่วยซึ่งไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ปกติได้คิดเป็นร้อยละ 42.21, 46.12 และ 58.17 ตามลำดับ (โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร, 2564) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ โดยนำทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิ๊บสัน (Gibson, C. H., 1995) มาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยเพิ่มการรับรู้พลังอำนาจให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ค้นพบแนวทางการดูแลตนเองและใช้ศักยภาพหรือความสามารถของตนเองในการปรับพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้ถูกต้อง เหมาะสม และส่งผลให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงค่าปกติและทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตัวเพื่อรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ชนิดสองกลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง (Two Groups Pre-test Post-test Design) มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ ที่เข้ารับการรักษาที่คลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ระหว่างเดือนมกราคม 2565 ถึงเดือน เมษายน 2565

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Powerกำหนดค่าอิทธิพล (Effect Size) = 0.8 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) = .05 และค่า Power = 0.8 เป็นกลุ่มทดลอง 21 คนและกลุ่มควบคุม 21 คน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 42 คนโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ได้รับการรักษาด้วยยามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือนและมีผลการตรวจค่าน้ำตาลสะสมในเลือดสูงกว่า 7 %
2. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหรืออาการรุนแรง
3. เป็นผู้ป่วยอายุระหว่าง 35 – 70ปี
4. มีความสามารถอ่านหนังสือได้และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินการพูดการมองเห็น
5. มีโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้
6. สามารถเดินทางมาร่วมกิจกรรมได้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย

1. มีภาวะแทรกซ้อนหรือต้องนอนพักรักษาตัวในระหว่างเข้าร่วมการวิจัย
2. ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้ง

จากนั้นทำการแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 21 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีข้อมูลทั่วไปได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวานและโรคประจำตัวอื่นๆ ใกล้เคียงกันและเมื่อทดสอบด้วยไค-สแควร์ พบว่า ทุกตัวแปรของข้อมูลทั่วไป ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิ๊บสัน (Gibson, C. H., 1995) เป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ ประกอบด้วยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง (Discovering reality) (สัปดาห์ที่ 1 ใช้เวลา 60 นาที)

1.1 กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์สร้างสัมพันธภาพ ให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำตัวและเล่นเกมละลายพฤติกรรม

1.2 กิจกรรมเรื่องราวชีวิตให้กลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องราวของตนให้เพื่อนฟังเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ระบายความรู้สึกบอกเล่าถึงปัญหาและความต้องการของตน เป็นการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ค้นพบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงด้วยตนเองจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันอภิปราย และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน จากนั้นผู้วิจัยแจกคู่มือการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และใช้ Power point ในการให้ความรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้ป่วย

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical reflection) (สัปดาห์ที่ 2 ใช้เวลา 60 นาที) กิจกรรมเล่าสู่กันฟังให้กลุ่มตัวอย่างระบายความรู้สึกภายในใจ บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองในประเด็นต่าง ๆที่เกี่ยวกับการดูแลตนเองเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ผู้วิจัยสรุปสถานการณ์ทั้งหมด ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ผ่านมา วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างหาแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตัวเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้อย่างถูกต้องให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม (Taking charge)) (สัปดาห์ที่ 8 ใช้เวลา 60 นาที)

3.1 กิจกรรมประสบการณ์ประทับใจให้จดจำให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเล่าประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จหรือที่น่ายินดี ให้เพื่อนฟังจนครบทุกคน

3.2 กิจกรรมพบเพื่อนผู้ป่วยผู้วิจัยแนะนำผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีและถูกต้อง มาเป็นตัวแบบพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มผู้ป่วยถึงการปฏิบัติตัวเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ซักถามในประเด็นที่สงสัย ไม่ชัดเจน หลังจากนั้น ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างร่วมกันสรุปประเด็นความสามารถที่ผู้ป่วยได้ปฏิบัติตนจนครบ 2 เดือน และพยายามพูดชักจูงโน้มน้าวจิตใจกลุ่มตัวอย่าง ให้กำลังใจ เพื่อเกิดความมั่นใจ คาดหวังในความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติตามแผนการรักษาเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Holding on)) (สัปดาห์ที่ 12 ใช้เวลา 60 นาที)

4.1 กิจกรรมพันธะสัญญาใจให้กลุ่มตัวอย่างเขียนพันธะสัญญาลงในกระดาษรูปหัวใจที่จัดให้ โดยเขียนสิ่งที่ต้องเลือกปฏิบัติ (การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง) และสิ่งที่ต้องปฏิบัติในอนาคต (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) เพื่อให้มีวินัยในการดูแลตนเอง และให้กลุ่มตัวอย่างเล่าในสิ่งที่เขียนในพันธะสัญญาให้สมาชิกในกลุ่มฟังทีละคน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติที่ถูกต้องพร้อมทั้งให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

4.2 กิจกรรมรายบุคคลการกระตุ้นเตือนทางโทรศัพท์ในทุกสัปดาห์ก่อนถึงกำหนดนัดหมาย ใน 2-3 วัน ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ถึงกลุ่มตัวอย่างรายบุคคลเพื่อเตือนวันเวลานัดและสอบถามอาการป่วยและให้ความรู้ ให้กำลังใจในการดูแลตนเอง ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมสามารถโทรศัพท์ถึงผู้วิจัยได้ทุกเวลา

4.3 ยุติกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กลุ่มตัวอย่างทุกคน กล่าวข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม และกล่าวคำมั่นสัญญาที่จะปฏิบัติตามแผนการรักษาและดูแลตนเอง จากนั้นผู้วิจัยกล่าวปิดกิจกรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ประกอบด้วย 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศอายุสถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวานและโรคประจำตัวอื่น

ตอนที่ 2 แบบบันทึกค่าน้ำตาลสะสมในเลือด(HbA1c) ก่อนและหลังการทดลอง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ผู้วิจัย สร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน รวม 25 ข้อ ได้แก่ 1) การรับประทานอาหารจำนวน 4 ข้อ 2) การรับประทานยาจำนวน 6 ข้อ 3) การออกกำลังกายจำนวน 3 ข้อ 4) การป้องกันภาวะแทรกซ้อน จำนวน 8 ข้อ และ 5) การดูแลสุขภาพจิตจำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อายุรแพทย์ 1 ท่าน พยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิกผู้ป่วยเบาหวาน 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ 1 ท่าน พิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง ความเหมาะสม และการจัดลำดับขั้นตอน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาและแก้ไขปรับปรุงแล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC : Index of item - Objective Congruence) ของแต่ละข้อคำถาม ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น .87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ก่อนการทดลอง

1.1. ผู้วิจัยทำเรื่องขอพิจารณาเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2. ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัยโดยอธิบายลักษณะงานวิจัย ลักษณะของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจอธิบายกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่กลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดการวิจัยเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

1.3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายกระบวนการวิจัย ขั้นตอนการทำกิจกรรมตามโปรแกรมให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ พร้อมสอบถามและตอบข้อสงสัยหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อคำถามและกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบพร้อมลงลายมือชื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

1.4. ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ระยะทดลอง

ดำเนินการทดลองโดยใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจกับกลุ่มทดลอง ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2565 ถึงวันที่ 20 เมษายน 2565 รวม 3 เดือน

3. หลังการทดลอง

เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยนำแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2ไปเก็บข้อมูลหลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมให้การดูแลตามปกติ และทำแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้ง คือก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบสอบถามเมื่อสิ้นสุดการทดลองและเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลซึ่งมีรายละเอียดในการวิเคราะห์และนำเสนอผลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ Dependent t-test

3.เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลสะสมในเลือดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ Independent t-test

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลชัยนาทนเรนทรเลขที่ 12/2564

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีกลุ่มควบคุมและ กลุ่มทดลอง ร้อยละ 52.38 เท่ากัน มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปีมากที่สุด กลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 38.10 กลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 42.86 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 52.38 อาชีพส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม กลุ่มควบคุม คิดเป็นร้อยละ47.62 กลุ่มทดลอง คิดเป็น ร้อยละ 52.38 ส่วนใหญ่เรียนจบประถมศึกษา กลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 42.86 กลุ่มทดลองคิดเป็นร้อยละ 47.62 ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5 – 10 ปี กลุ่มควบคุมคิดเป็นร้อยละ 57.14 กลุ่มทดลอง คิดเป็นร้อยละ 65.71 โรคประจำตัวอื่น ๆ ที่พบส่วนใหญ่เป็นความดันโลหิตสูง กลุ่มควบคุม คิดเป็นร้อยละ 31.43 กลุ่มทดลอง คิดเป็นร้อยละ 34.29 โดยเมื่อทดสอบด้วยไค-สแควร์ของทุกตัวแปรของข้อมูลทั่วไป ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

2. ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 1

3. ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และต่ำกว่ากลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (N = 21) ก่อนและหลังการทดลอง (N = 21)

พฤติกรรมการดูแลตนเอง	$\overline{X}$	S.D	t	p-value
กลุ่มทดลอง				
ก่อนการทดลอง	36.94	0.49	9.94	<.01**
หลังการทดลอง	51.05	0.44		
กลุ่มควบคุม				
ก่อนการทดลอง	36.27	0.56	2.11	.74
หลังการทดลอง	38.31	0.47		
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	36.94	0.49	1.99	.83
กลุ่มควบคุม	36.27	0.56		
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	51.05	0.44	11.58	<.01**
กลุ่มควบคุม	38.11	0.47		

**p < .01

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยน้ำตาลสะสมในเลือดภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (N = 21) ก่อนและหลังการทดลอง (N = 21)

น้ำตาลสะสมในเลือด	$\overline{X}$	S.D.	t	p-value
กลุ่มทดลอง				
ก่อนการทดลอง	7.43	0.56	7.44	<.01**
หลังการทดลอง	6.69	0.47		
กลุ่มควบคุม				
ก่อนการทดลอง	7.41	0.49	2.27	.69
หลังการทดลอง	7.49	0.44		
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	7.43	0.44	1.09	..84
กลุ่มควบคุม	7.41	0.47		
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	6.69	0.49	10.51	<.01**
กลุ่มควบคุม	7.49	0.56		

**p < .01

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างได้ตระหนักในตนเอง ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าในการดูแลตนเองจึงสนับสนุนว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ได้จริง ในทางปฏิบัติสนับสนุนแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิ๊บสัน (Gibson, C. H., 1995) และทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม (Orem, D. E., et. al., 2001) ที่กล่าวว่า การดูแลตนเองของบุคคลประกอบด้วย 2 ระยะด้วยกัน ได้แก่ ระยะแรกบุคคลต้องมีการประเมินตนเอง พินิจพิจารณาสถานการณ์จนเกิดความตระหนักและสามารถตัดสินใจด้วยตนเองเกี่ยวกับการกระทำ และระยะที่สอง ซึ่งเป็นระยะของการลงมือทำการดูแลตนเองและมีการประเมินผลของการกระทำนั้น เมื่อพิจารณาถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจที่เสนอโดยกิ๊บสัน (Gibson, C. H., 1995) จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันกล่าวคือ การเสริมสร้างพลังอำนาจประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ บุคคลจะต้องมีการค้นพบสถานการณ์จริงมีการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการตัดสินใจเลือกปฏิบัติอย่างเหมาะสม และมีการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่า สามารถนำกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการดูแลตนเองของบุคคลได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 หลัง

ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจมีพฤติกรรมการดูแลตนเองดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (แก้วรี กฤตสัมพันธ์, 2562)

2. ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของกลุ่มทดลองหลังการทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลองและต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการดูแลตนเองดีขึ้นและในโปรแกรมมีกิจกรรมที่กำหนดให้ ผู้ป่วยตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ ผู้ป่วยจึงตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมและดีที่สุดวิธีการที่ผู้ป่วยเลือกนั้นขึ้นอยู่กับการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้ป่วยซึ่งได้จากผู้วิจัยใช้สื่อให้ความรู้ ได้แก่ คู่มือการดูแลตนเองและการใช้ Power point ในการให้ความรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้ป่วยรวมทั้งผู้วิจัยให้การช่วยเหลือสนับสนุนติดตามทางโทรศัพท์สอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติตน ให้กำลังใจในการปฏิบัติการดูแลตนเอง และสนับสนุนให้ปฏิบัติต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ป่วยลดลงสอดคล้องกับผลของการศึกษาที่พบว่า ค่าน้ำตาลสะสมในเลือดหลังได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ ต่ำกว่าก่อนได้รับการเสริมพลังอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (โชติกา พลายหนู และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยนำทฤษฎีการเสริมสร้างพลังอำนาจของกิ๊บสันมาประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ หลังจากนำโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจไปใช้ พบว่า 1) พฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของกลุ่มทดลองหลังการทดลองต่ำกว่าก่อนการทดลอง และต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นควรนำโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจมาปรับใช้กับงานคลินิกผู้ป่วยโรคเบาหวาน เน้นการดูแลเชิงรุก โดยจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตามพฤติกรรม ระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรทำการวิจัยผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ ในผู้ป่วยโรคเรื้อรังอื่น ๆ 2) ควรมีการศึกษาระยะยาวและติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อประเมินความคงอยู่ของพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ และ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม ในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองของโรคโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

แก้วรี กฤตสัมพันธ์. (2562). ผลการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลสามเงา จังหวัดตาก. วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ, 6(2), 78-93.

โชติกา พลายหนู และคณะ. (2561). การเสริมพลังอำนาจแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัว และลดระดับน้ำตาลในเลือดผู้เป็นเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 32(1), 137-155.

โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร. (2564). สถิติผู้ป่วยโรคเบาหวาน. ชัยนาท: โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร.

กรมควบคุมโรค. (2564). สถานการณ์โรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก https://ddc. moph.go.th/brc/news.php?news=21692&deptcode=brc

จุฑามาศ ใบพิมาย และคณะ. (2560). ผลของการกำกับตนเองด้วยข้อมูลทางคลินิกต่อพฤติกรรมการควบคุมโรคเบาหวานและระดับน้ำตาลสะสมในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 31(3), 131-151.

ชัยณรงค์ ทรงทอง. (2560). การเสริมพลังอำนาจในการป้องกันโรคเบาหวานของผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 1(1), 61-67.

ณาเดีย หะยีปะจิ และพิสิษฐ์ พวยฟุ้ง. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับการตรวจติดตามระดับน้ำตาลที่กองการแพทย์ เทศบาลนครเชียงราย. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 20(3), 83-94.

รักษิตา ภานุพันธ์ และคณะ. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้และผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ ตำบลนาจิก อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขชุมชน, 4(1), 35-47.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychology Testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers Inc.

Gibson, C. H. (1995). The process of empowerment in Mothers of chronically ill Children. Journal of Advanced Nursing, 21(6), 1201-1210.

Miller, J. F. (1992). Coping with chronic illness overcoming powerlessness (2nd ed.). Philadelphia: F.A. Davis Company.

Orem, D. E., et. al. (2001). Nursing: Concepts of practice (6th ed.). St.Louis: Mosby.

อิทธิพลการเปิดรับสื่อออนไลน์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์บ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย*

THE INFLUENCE OF ONLINE MEDIA EXPOSURE AND MARKETING MIX ON PURCHASE INTENTION FOR DETACHED HOUSE OF GENERATION Y

อัยดา ไชยชำนาญ
Aiyada Chaichamnan
ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว
Saranthorn Sasithanakornkaew
วราพรรณ อภิศุภะโชค
Warapan Apisuphachok
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-mail: Aiyada.c@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย 2) ศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยจำแนกตามลักษณะประชากร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อายุ 25 - 40 ปี และมีความสนใจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation

* Received April 6, 2022; Revised April 14, 2022; Accepted April 26, 2022

Coefficient) พบว่า 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัยปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน รายได้ต่อครอบครัว ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ต่างกัน และปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน อาชีพแตกต่างกันมีความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวต่างกัน 3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ส่วนการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

คำสำคัญ: การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์, เจนเนอเรชั่นวาย

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study online media exposure, marketing mix and purchase intention for detached house of Generation Y 2) compare online media exposure and purchase intention for detached house of Generation Y classified by population characteristics 3) study the relationship of online media exposure, marketing mix and purchase intention for detached house of Generation Y. This study used a quantitative research design. The sample consisted of Generation Y, aged 25-40 years. A questionnaire was used to collect 400 data sets. Data were analyzed by descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. The research hypothesis was tested by t-test analysis, one-way analysis of variance, correlation analysis and multiple regression analysis at 0.05 level of statistical significance the results showed that 1) online media exposure, marketing mix and purchase intention for detached house of Generation Y at a high level 2) different social media exposure, namely current residence; monthly income family income Level had different of education and occupation and different monthly income, occupation had different intentions to buy single-family homes of Generation Y groups n 3) Marketing mix has a positive correlation with the intention to buy real estate detached house of Generation Y group but Social media exposure did not correlate with their Intention to buy detached house property of Generation Y that does not meet the objectives.

Keywords: Online Media, Marketing mix, Perceived image, purchase intention of real estate, Generation Y

บทนำ

สถานการณ์ตลาดอสังหาริมทรัพย์เกิดการชะลอตัวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561 รวมถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นจากนอกประเทศ อาทิเช่น ปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก การแข่งขันของค่าเงินบาท และการแพร่ระบาดของ COVID-19 รวมไปถึงปัจจัยภายในประเทศ อาทิเช่น มาตรการกำกับดูแลสินเชื่อที่อยู่อาศัยใหม่ (LTV) จากธนาคารแห่งประเทศไทย ปัญหาอุปทานส่วนเกิน (Oversupply) ของอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2564)

แม้ว่าสถานการณ์อสังหาริมทรัพย์และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการชะลอการซื้อและระยาเวลากำรตัดสินใจที่มากขึ้น แต่ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่สำคัญของมนุษย์มีความสำคัญในการดำรงชีวิต และการแสดงออกถึงฐานะทางสังคม ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากในปี 2564 กลุ่มตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีสัดส่วนของผู้ประกอบการและส่วนแบ่งตลาดอสังหาริมทรัพย์มากที่สุดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แนวโน้มอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวในปี 2563 มีอุปทานเสนอขายทั้งสิ้น 31,885 หน่วย เพิ่มขึ้นจำกช่วงเดียวกันของปี 2562 ประมาณ 1.9% ในขณะที่มีหน่วยขายได้ใหม่จำนวน 4,609 หน่วย เพิ่มขึ้นประมาณ 45.8% จากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 และอัตราการดูดซับ 2.4% จากผลประกอบการเดือนมกราคม ถึง มิถุนายน ปี 2564 ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวได้รับความนิยมอย่างมาก จากมาตรการกระตุ้นอสังหาริมทรัพย์ โดยการลดธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์และการจดจำนองสำหรับบ้านหลังแรกส่งผลให้ผู้บริโภคมีความสนใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวเป็นบ้านหลังแรกมากขึ้น (ธนาคารเกียรตินาคินภัทร, 2564) จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้ความสำคัญกับกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย เป็นกลุ่มที่เริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน มีปัจจัยด้านการศึกษาที่สูงกว่าคนรุ่นก่อน ประกอบกับในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลในชีวิตประจำวันอย่างมากของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย มีกำรรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีความสะดวกสบายและรวดเร็ว ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เกิดการปรับตัวและปรับเปลี่ยนการสื่อสารข้อมูล การออกแบบสร้างสรรค์สื่อออนไลน์เพื่อการตอบสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างผลกระทบสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อ การสร้างยอดขายและการแบ่งส่วนทางการตลาดที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้น

นอกจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นเครื่องมือส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดก็ยังเป็นเครื่องมือที่

ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ใช้อย่างแพร่หลายเพื่อการวางแผนและการพัฒนาคุณภาพอสังหาริมทรัพย์ให้สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น ซึ่งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) กลยุทธ์ที่สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคสามารถและสร้างความพึงใจสูงสุด เพื่อทำให้องค์กรมีสถานะเป็นผู้นำทางตลาดในการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ตามวิสัยทัศน์ได้อย่างก้าวหน้ามั่นคงและมีความยั่งยืน ดังนั้นจึงนำมาซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาอิทธิพลการเปิดรับสื่อออนไลน์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์บ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยจำแนกตามลักษณะประชากร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ที่เกิดในปี พ.ศ. 2524 - 2539 อายุ 25 - 40 ปี (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2559) และมีความสนใจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรคำนวณของ (Cochran W. G., 1977) ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 385 คน แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน โดยทำการข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อายุ 25 - 40 ปี และมีความสนใจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องมีอายุระหว่าง 25 - 40 ปี มีความสนใจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว และเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์

ประกอบด้วย เพศ ลักษณะครอบครัว รายได้ การศึกษา และอาชีพ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ประเภทบ้านเดี่ยว ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ประเภทบ้านเดี่ยว ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว โดยแบบสอบถามส่วนที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีการแปลผลคะแนนดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 = เปิดรับ / ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 = เปิดรับ / ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 = เปิดรับ / ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 = เปิดรับ / ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 = เปิดรับ / ใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพ

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา (Wording) เพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำไปวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

2. ทดสอบความเชื่อมั่นนำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของคอนบราค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นจะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จึงจะถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537) โดยการหาความเชื่อมั่น จำแนกตามตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

ค่าความเชื่อมั่นการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว .894

ค่าความเชื่อมั่นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว .907

ค่าความเชื่อมั่นความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว.916

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยวิธีการสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยมีคำถามคัดกรองกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อายุ 25-40 ปีหรือไม่ และมีความสนใจอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวหรือไม่ โดยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์

ด้วยการโพสต์แบบสอบถามที่หน้า Facebook Page อสังหาริมทรัพย์ และสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Messenger และ Line เพื่อส่งต่อไปยังกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มใกล้ชิดที่เคยมาเข้าชมอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว โดยให้ผู้ตอบกรอกแบบสอบถามเอง (Self-administered Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การรายงานผลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ t-test One Way ANOVA และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากร ระดับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

จากผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 มีลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบันเป็นบ้านเดี่ยวมากที่สุด จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 มีรายได้ต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาทมากที่สุด จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 70,001 - 80,000 บาทมากที่สุด จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 และมีอาชีพพนักงานเอกชนมากที่สุด จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละระดับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
Website	3.71	.64	มาก
Facebook	4.35	.59	มากที่สุด
Instagram	4.27	.68	มากที่สุด
YouTube	4.08	.64	มาก
Line	3.96	.60	มาก
รวม	4.07	.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามประเภทของสื่อ พบว่า การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ได้แก่ Facebook ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
ผลิตภัณฑ์	3.90	.42	มาก
ราคา	4.01	.49	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.24	.36	มาก
การส่งเสริมการตลาด	3.47	.36	มาก
รวม	3.90	.24	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว เท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามประเภทของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมากที่สุด ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านผลิตภัณฑ์เท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของผลิตภัณฑ์ เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ที่ดิน พื้นที่ใช้สอย การออกแบบบ้านมีความหมาะสมในการอยู่อาศัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ระยะเวลาการรับประกันโครงสร้างและงานสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และวัสดุการก่อสร้างที่มีคุณภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52

ด้านราคา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านราคาเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของราคา เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ราคามีความเหมาะสมกับทำเลที่ตั้งโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพวัสดุการก่อสร้าง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และค่าจอง เงินดาวน์ มีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามราย

ข้อของช่องทางการจัดจำหน่าย เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ทำเลโครงการมีสภาพแวดล้อมที่ดีการเดินทางเข้าออกโครงการมีความส่วนตัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ทำเลที่ตั้งใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และทำเลที่ตั้งโครงการมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของการส่งเสริมการตลาด เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ โปรโมชั่นอัตราดอกเบี้ยการผ่อนชำระของธนาคารค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 การเปิดจองราคาพิเศษวันเปิดโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และโปรโมชั่นโครงการมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3 จำนวนและค่าร้อยละระดับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
มีความตั้งใจจะซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	3.90	.99	มาก
มีความตั้งใจจะแนะนำ บอกต่อให้บุคคลอื่นซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	3.96	.98	มาก
มีความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ อสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	3.87	.98	มาก
รวม	3.91	.83	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมีความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ อสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวเท่ากับ 3.91 อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกองค์ประกอบของความตั้งใจซื้อพบว่า มีความตั้งใจจะแนะนา บอกต่อให้บุคคลอื่นซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เกณฑ์แปลผลอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ความแตกต่างของลักษณะทางประชากรที่มีต่อการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	t/F	P
เพศ	-1.016	0.310
ลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	2.964	0.012*
รายได้ต่อเดือน	3.261	0.001*
รายได้ครอบครัวต่อเดือน	1.186	0.284
ระดับการศึกษา	2.047	0.130
อาชีพ	4.743	0.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าลักษณะทางประชากรด้านลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ความแตกต่างของลักษณะทางประชากรที่มีต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	t/F	P
เพศ	1.836	0.067
ลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน	1.792	0.113
รายได้ต่อเดือน	2.592	0.007*
รายได้ครอบครัวต่อเดือน	0.945	0.510
ระดับการศึกษา	0.618	0.540
อาชีพ	4.468	0.002*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าลักษณะทางประชากรด้าน รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีระดับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P
ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	-0.075	0.135
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว	0.443	0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.443 ซึ่งมีเกณฑ์ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ทั้งนี้จากผลการศึกษา พบว่า การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย จึงไม่สามารถนำไปทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยใช้ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis : MRA) ได้ เนื่องจากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เมื่อไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงไม่เข้าเกณฑ์ในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2553)

อภิปรายผล

1. การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจำแนกประเภทของสื่อประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์จาก Facebook มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.35 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 เนื่องจาก Facebook เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการใช้ Facebook ในประเทศไทยปี 2020-2021 ร้อยละ 93.3 มีผู้ใช้ Facebook ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น อยู่ที่ 51 ล้านคน ทำให้ผู้บริโภคมีการเปิดรับสื่อทาง Facebook เป็นจำนวนมาก ซึ่ง (Miller, D., 2013) กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ Facebook เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีช่องทางและรูปแบบในการเข้าถึงมากมาย เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว

จึงเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ ภิเษก ชัยนิรันตร์ กล่าวว่า Facebook เครือข่ายสังคมที่ถูกเชื่อมโยงในโลกออนไลน์ สามารถสร้างตัวตนขึ้นเองได้ ประกอบกับ ข้อมูลส่วนตัว รูปภาพ การจดบันทึก หรือ การใส่วิดิโอ เป็นต้น นักการตลาดจึงให้ความสำคัญกับ Social Network นำ มาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค (ภิเษก ชัยนิรันตร์, 2556) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญา รัตนจงกล ได้ทำการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้านการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ของธุรกิจอาคารชุด กรณีศึกษา บริษัทแสนสิริ จำกัด (มหาชน) และ บริษัท เอเชี่ยน พร็อพเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์

จำกัด (มหาชน) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบเห็นโฆษณาอาคารชุดจากสื่อสังคมออนไลน์จากเฟสบุ๊คมากที่สุด (ศรัญญา รัตนจงกล, 2554)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.96 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง จะต้องเดินทางสะดวก อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก มีสภาพแวดล้อมที่ดี หากผู้ประกอบการสามารถพัฒนากลยุทธ์โดยเน้นไปที่การจัดสรรทำเลที่ตั้งให้มีความสะดวกในการเดินทาง อยู่ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวกจะทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บวรวิชญ์ คนราม ได้ทำการศึกษาการเปิดรับสื่อและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา: บริษัท แอล พี เอ็น ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ด้านสถานที่ตั้ง มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับแนวโน้มของราคาที่ดินและความเจริญในอนาคตบริเวณนั้นมากที่สุด และสถานที่ตั้งของโครงการอยู่ในจุดสำคัญของเมือง (บวรวิชญ์ คนราม, 2557)

ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตั้งใจจะแนะนำ บอกต่อให้บุคคลอื่นซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคเป็นการแสดงออกในการพูดถึงเรื่องที่ดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว และยังมีพฤติกรรมการแนะนำการกระตุ้นบอกต่อให้บุคคลอื่นเกิดความสนใจ เป็นปัจจัยหนึ่งทำให้ผู้บริโภคเกิดความจงรักภักดีได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Howard, J. A. กล่าวว่า ความตั้งใจซื้อเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ โดยบ่งบอกถึงแผนการของผู้บริโภคที่จะซื้อตราสินค้าใดสินค้าหนึ่ง เกิดจากทัศนคติที่มีต่อตราสินค้าและความมั่นใจของผู้บริโภคในการประเมินตราสินค้า (Howard, J. A., 1994)

2. ความแตกต่างของลักษณะทางประชากร จำแนกตาม เพศ ลักษณะครอบครัว รายได้ต่อเดือน รายได้ต่อครอบครัว ระดับการศึกษา และอาชีพ กับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ และความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

2.1 จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน โดยลักษณะที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวมีค่าเฉลี่ยของการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าผู้ที่เคยอาศัยอยู่บ้านเดี่ยวมักจะมีความเคยชินกับการอยู่ในพื้นที่ที่ความเป็นส่วนตัว มีความเป็นส่วนตัว มีพื้นที่กว้างขวาง สามารถตกแต่งในรูปแบบต่าง ๆ ตามฐานะและรสนิยมของผู้เป็นเจ้าของ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2543) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายธาร หนูเกลี้ยง และ ยุวดี ศิริ ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน : กรณีศึกษา กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี พบว่า เหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว/บ้านแฝด คือการเดินทางสะดวก การเดินทางโดยรถส่วนตัว บริบทพื้นที่สิ่งแวดล้อมพร้อม (สายธาร หนูเกลี้ยง และยุวดี ศิริ, 2563)

ด้านรายได้ต่อเดือน โดยรายได้ต่อเดือน 35,001 - 45,000 บาท และ 80,001 - 90,000 บาท มีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าทั้งกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูงการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด เนื่องจากรายได้เป็นสิ่งที่กำหนดความสามารถในการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว โดยบ้านเดี่ยวนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทอื่น บ้านเดี่ยวยังแสดงถึงฐานะทางสังคม ทำให้กลุ่มดังกล่าวมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด สอดคล้อง Home Buyers Team กล่าวว่า กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายมีความต้องการบ้านเดี่ยวราคาเฉลี่ย 3 ล้านบาทขึ้นไป เนื่องจากมีความพร้อมในการยื่นกู้บ้าน (Home Buyers Team, 2019)

ด้านอาชีพ โดยอาชีพอิสระมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด เนื่องจากอาชีพอิสระเป็นอาชีพที่บุคคลสามารถกำหนดรูปแบบและวิธีดำเนินงานของตัวเองได้ตามความเหมาะสม และเป็นบุคคลที่มีทักษะหรือมีความรู้มากพอสมควร ต้องติดตามข่าวสารใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลให้ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระมีความสามารถในการค้นหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้มากมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของการสื่อสารแบบใหม่นั้น ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว มีประโยชน์ในการค้นหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในสิ่งที่ต้องการ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยศักดิ์ ขุนหมื่น ได้ทำการศึกษาการรับรู้ในคุณค่า ประโยชน์ในการใช้งาน ความสะดวกและความพึงพอใจที่มีอิทธิลพต่อความตั้งใจในการใช้แอปพลิเคชั่นด้านอสังหาริมทรัพย์อย่างต่อเนื่องของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า เจ้าของธุรกิจหรือประกอบอาชีพอิสระ มีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชั่นในการทำธุรกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ 3 - 5 ครั้งต่อเดือน โดยมีความถี่ในการใช้แอปพลิเคชั่นด้านอสังหาริมทรัพย์มากที่สุด และยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อความตั้งใจในการใช้แอปพลิเคชั่นด้านอสังหาริมทรัพย์อย่างต่อเนื่องของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปิยศักดิ์ ขุนหมื่น, 2560)

2.2 จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษา พบว่า รายได้ต่อเดือน และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านรายได้ต่อเดือน โดยรายได้ต่อเดือน 45,001 - 50,000 บาท มี ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด เนื่องจากรายได้ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง จึงทำให้มีความสามารถในการซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ทั้งนี้รายได้ต่อเดือนนั้นเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาดที่สำคัญ เป็นสิ่งที่กำหนดความสามารถในการเลือกซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว โดยบ้านเดี่ยวนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทอื่น สามารถแสดงถึงฐานะทางสังคม ส่งผลให้ซึ่งรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันส่งผลต่อความตั้งใจซื้อที่แตกต่างกันตามลักษณะของประชากรศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อดุลย์ อุฬุมปานนท์ ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะประชากรด้านรายได้ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน (อดุลย์ อุฬุมปานนท์, 2561)

ด้านอาชีพ โดยอาชีพอิสระ มีความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด เนื่องจากอาชีพอิสระนั้นเป็นอาชีพที่ได้รับผลตอบจากการปฏิบัติงานหรือการลงทุนทำงานด้วยตนเอง และมีรายได้ไม่จำกัด ประกอบกับเป็นอาชีพที่สามารถทำงานภายในที่พักของตนเองได้ จึงต้องการพื้นที่ที่ความเหมาะสมสำหรับการทำงาน มีเนื้อที่กว้างขวาง มีความเป็นส่วนตัว จึงส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพอิสระมีความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงนภา ชื่นจิตต์ และศุภชาต เอี่ยมรัตนากูล ได้ทำการศึกษา การใช้สื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการซื้ออสังหาริมทรัพย์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน (ดวงนภา ชื่นจิตต์ และศุภชาต เอี่ยมรัตนากูล, 2562)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสมพันธ์อยู่ที่ 0.075 เนื่องจากการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เป็นเพียงช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ซึ่งความตั้งใจซื้อจะเกิดขึ้นได้ก็

ต่อเมื่อผู้บริโภคได้ทำการประเมินรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ และมีการประเมินคุณลักษณะทางเลือก ทำให้เกิดความมั่นใจ จึงนำไปสู่ความตั้งใจซื้อ (Fandos, C., & Flavian C., 2016) อีกทั้งการซื้อที่อยู่อาศัยนั้นเป็นการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิต ผู้บริโภคไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยการเปิดรับสื่อเท่านั้น อาจจะต้องมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกันเพื่อนำมาประเมินทางเลือกต่าง ๆ จึงจะทำให้เกิดความตั้งใจซื้อ สอดคล้องกับแนวคิดของ Howard, J. A. กล่าวว่า ความตั้งใจซื้อเป็นกระบวนที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เป็นการบ่งบอกถึงแผนการของผู้บริโภคที่จะซื้อตราสินค้าใดสินค้าหนึ่ง เกิดจากทัศนคติที่มีต่อตราสินค้าและความมั่นใจของผู้บริโภคเมื่อได้ทำการประเมินทางเลือกแล้ว (Howard, J. A., 1994)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไปใน ทางเดียวกันที่ 0.443 มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าความสัมพันธ์ระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตลาดมาก เพราะว่าการที่องค์กรหรือหน่วยธุรกิจใด ๆ จะเลือกใช้กลยุทธ์ทางการตลาดให้ตรงกับตลาดเป้าหมายได้ถูกต้องและเหมาะสมได้นั้น จะต้องสร้างสรรค์ปรับเข้ากันเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในระหว่างปัจจัยสำคัญทางการตลาด (Howard, J. A., 1994) จึงส่งผลให้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, P. & Keller, K. กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด เป็นตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งบริษัทนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองควำมพึงพอใจแก่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย (Kotler, P. & Keller, K., 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย เนาว์คำ ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (หนึ่งฤทัย เนาว์คำ, 2556) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อภิชิต สุขสินธ์ ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของประชากรในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร แยกเป็นรายด้านสามารถสรุปผลดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ความหลากหลาย การรับประกันสินค้า มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครในด้าน งบประมาณ พื้นที่ใช้สอย และกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ด้านราคา การให้ส่วนลด การกำหนดราคา เงื่อนไขการชำระเงินและสินเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคใน

กรุงเทพมหานครในด้านงบประมาณ พื้นที่ใช้สอบ และกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำเลที่ตั้ง มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร การส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ในด้านงบประมาณ พื้นที่ใช้สอย และกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อภิชิต สุขสินธ์, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องอิทธิพลการเปิดรับสื่อออนไลน์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์บ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ปรากฏผลดังนี้ 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ Facebook มากที่สุด รองลงมา คือ การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ Instagram และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ Website ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของผลิตภัณฑ์ เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ที่ดินพื้นที่ใช้สอย การออกแบบบ้านมีความหมาะสมในการอยู่อาศัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ระยะเวลาการรับประกันโครงสร้างและงานสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และวัสดุการก่อสร้างที่มีคุณภาพ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ด้านราคา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของราคา เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ราคามีความเหมาะสมกับทำเลที่ตั้งโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพวัสดุการก่อสร้าง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และค่าจอง เงินดาวน์ มีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของช่องทางการจัดจำหน่าย เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ทำเลโครงการมีสภาพแวดล้อมที่ดีการเดินทางเข้าออกโครงการมีความส่วนตัว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ทำเลที่ตั้งใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และทำเลที่ตั้งโครงการมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายข้อของการส่งเสริมการตลาด เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ โปรโมชั่นอัตราดอกเบี้ยการผ่อนชำระของธนาคารค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 การเปิดจองราคาพิเศษวันเปิดโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 และโปรโมชั่นโครงการมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกรายข้อพบว่า มีความตั้งใจจะซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ มีความตั้งใจจะแนะนำบอกต่อให้บุคคลอื่นซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว อยู่ในระดับมาก และ

มีความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยว อยู่ในระดับมาก 2) ลักษณะทางประชากรด้านลักษณะที่อยู่อาศัยปัจจุบัน รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และลักษณะทางประชากรด้าน รายได้ต่อเดือน และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีระดับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านเดี่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ 0.443 ซึ่งมีเกณฑ์ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รักษาความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ ช่องทาง Facebook การสร้างช่องทางที่มีความน่าสนใจผ่านการสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ข้อมูลที่มีความถูกต้อง การค้นหาข้อมูลที่ง่าย รวมถึงรูปแบบการนำเสนอที่มีความน่าสนใจ รักษาช่องทางการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าที่ดี เพื่อการสร้างความพึงพอใจกับกลุ่มลูกค้า รวมถึงธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ควรพิจารณาในการจัดสรรทำเลโครงการ เส้นทางการเดินทางที่เชื่อมต่อสะดวก การพัฒนาสภาพแวดล้อมของโครงการ นอกจากนี้ควรพัฒนาการส่งเสริมการตลาดในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ามากขึ้นเพื่อการตอบสนองความต้องการและการสร้างความพึงพอใจกับกลุ่มลูกค้า

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2543). สื่อเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ดวงนภา ชื่นจิตต์ และศุภชาต เอี่ยมรัตนากูล. (2562). การใช้สื่อออนไลน์ในการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารราชพฤกษ์, 13(29), 15-29.

ธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2564). สำรวจตลาดอสังหาฯ กลางมรสุมโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก https://advicecenter.kkpfg.com/en/money-lifestyle/money/economic-trend/covid-19-impact-on-real-estate

บวรวิชญ์ คนราม. (2557). การเปิดรับสื่อและปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา: บริษัท แอล พี เอ็น ดีเวลลอปเมนท์ จำกัด (มหาชน). ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ปิยศักดิ์ ขุนหมื่น. (2560). การรับรู้ในคุณค่า ประโยชน์ในการใช้งาน ความสะดวก และความพึงพอใจที่มีอิทธิลพต่อความตั้งใจในการใช้แอปพลิเคชั่นด้านอสังหาริมทรัพย์อย่าง

ต่อเนื่องของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภิเษก ชัยนิรันตร์. (2556). การตลาดแนวใหม่ผ่าน social media. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัญญา รัตนจงกล. (2554). กลยุทธ์การสื่อสารด้านการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ของธุรกิจอาคารชุดกรณีศึกษา บริษัทแสนสิริ จำกัด (มหาชน) และ บริษัท เอเชี่ยน พร็อพเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน). ใน วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2564). ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสภาวะที่มีการระบาดของเชื้อไวรัดโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก https://www.reic.or.th/News/RealEstate/454109

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). 12 ตัวชี้วัดสุขภาพคนต่างเจนเนอเรชั่น. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สายธาร หนูเกลี้ยง และยุวดี ศิริ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับแหล่งงาน : กรณีศึกษา กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี. สาระศาสตร์, 4(4), 895-907.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2543). สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สิ่งพิมพ์สังคม/ผลสำมะโน/ปี2543/สำมะโนประชากรและเคหะ

หนึ่งฤทัย เนาว์คำ. (2556). อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการตลาด และการสื่อสาร, 1(2), 1-24.

อดุลย์ อุหุมปานนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวสำเร็จรูปในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อภิชิต สุขสินธ์. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อคอนโดมิเนียมของประชากรในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cochran W. G. (1977). Sampling Techniques. New York: Sons Inc.

Fandos, C., & Flavian C. (2016). Intrinsic and extrinsic quality attributes, loyalty and buyingintention. British food, 8(108), 646-662.

Home Buyers Team. (2019). รีวิวบ้านเดี่ยว เอส เกต พรีเมี่ยม แจ้งวัฒนะ-ชัยพฤกษ์. Retrieved March 19, 2022, from https://www.home.co.th/review/topic-1929

Howard, J. A. (1994). Buyer behavior in marketing strategy. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Kotler, P. & Keller, K. (2016). Marketing Management. (15 ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Miller, D. (2013). Migration and New Media : Transnational Families and Polymedia. London: Routledge.

การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อยที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A POTENTIAL DEVELOPMENT OF PATROL POLICE ON THE BASIC OF NATIONAL SECURITY: A CASE STUDY OF 424 COMPANY, SICHON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

เพลิน จามจุรี
Plaen Jamjuree
ดิเรก นุ่นกล่ำ
Direk Nunklam
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
กันตภณ หนูทองแก้ว
Kantaphon Nuthongkaew
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยศรีธรรมโศการาชา
Mahamakut Buddhist University Srithammasokaraja Branch, Thailand
E-mail: Pluen1175@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย ตชด.ที่ 424 มีการพัฒนาศักยภาพ ด้านสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ =

*

3.63) รองลงมา ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ($\bar{x}$ = 3.53) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\bar{x}$ = 3.53) ด้านการศึกษาต่อ ($\bar{x}$ = 3.28) และด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.25) 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ควรส่งเสริมให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมฝึกทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง ควรมีการเพิ่มสวัสดิการให้เพียงพอ ควรส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์ รวมทั้ง ระบบอินเตอร์เน็ต การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานหรือเลื่อนตำแหน่ง โดยใช้การสอบรูปแบบต่างๆ เพื่อประเมินความรู้ความสามารถของบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามที่ต้องการ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ตำรวจตระเวนชายแดน, พื้นฐานความมั่นคงของประเทศ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study the development of Border Patrol Police's potential based on national security: a case study of Border Patrol Company 424, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) to study the recommendations for the development of border patrol police's aptitudes based on national security: a case study of Border Patrol Company 424, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province. is the mixed research both qualitative and quality collection by questionnaire and keys interview. Findings were as follows: 1. Overall, an average mean of developing Border Patrol Police's competencies based on national security: a case study of Border Patrol Company 424, was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.44) When each aspect was taken into consideration by sorting the average in descending order, it was found that the average of Border Patrol Police Company 424 in terms of potential development on welfare was at the highest level ($\bar{x}$ = 3.63) followed by the average of the training aspect ($\bar{x}$ = 3.53) In terms of progress in positions, the average was at a high level ($\bar{x}$ = 3.53) For further education, the average was at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.28) and the least average was found in communication ($\bar{x}$ = 3.25) 2) Regarding recommendations on the development of Border Patrol Police's capabilities based on national security, it was found that staff should be encouraged to study additional knowledge related to operations

from various learning resources, to be promoted with the specific skills of each position to determine the knowledge, competence, and skills required for the position. There should also be sufficiently increased welfare benefits. encouraging personnel to develop the potential for information technology systems. Recruitment of personnel for employment or promotion can be done by using various exams to assess the knowledge, and competence of qualified persons to determine the position.

Keywords: A potential development, patrol police, on the basic of national security

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ระบุไว้ว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 2) พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม พัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดงาน พัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น 3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ 5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ 6) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย 7) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2564) การพัฒนาศักยภาพจึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้สมรรถนะของหน่วยงาน บุคลากรเพิ่มขึ้น เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผล การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบนฐานความมั่นคงของประเทศ ถือเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการหลักที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางในภาพรวมที่เป็นรูปธรรมชัดเจนในระยะ 20 ปีตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงได้กำหนดเอาไว้ซึ่งก็คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” โดยมีเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1) ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีความสุข 2) บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติ และทุกระดับ 3) กองทัพหน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อม ในการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาความมั่นคง 4) ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ และ 5) การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (1) ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561-2580), 2562) กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 424 มีพื้นที่ปฏิบัติการ 13 อำเภอ 1 จังหวัด การกำหนดภารกิจของหน่วย จึงพิจารณาจากสถานการณ์ สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่เป็นหลัก การเฝ้าระวัง แก้ปัญหาสถานการณ์ชายแดนและการรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณพื้นที่ชายแดน เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อควบคุมช่องทางหรือเส้นทางสำคัญ ตลอดถึงเสริมสร้างความสงบสุข แก่ประชาชนแนวชายแดนโดยเฉพาะตามแนวชายแดนทะเลที่ล่อแหลม ต่อการลักลอบนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาในพื้นที่

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรจึงมีความสำคัญทั้งต่อตัวเองและต่อองค์กร สามารถนำไปเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ต่อไป หากได้รับการพัฒนาศักยภาพด้าน ความรู้ ให้มีความคิดใหม่ ๆ ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สามารถเพิ่มพูนความรู้ และทักษะ ในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งเป็นการสนองความต้องการที่ก้าวหน้าของบุคลากร นับได้ว่าการพัฒนาบุคลากรก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวบุคลากรเองและต่อหน่วยงานด้วย ด้วยความความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ : ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีการพัฒนาศักยภาพเป็นอย่างไร หรือจะมีแนวทางอย่างไรที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองและหน่วยงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ

(Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 กลุ่ม รวม 12 นาย แบบจำเพาะเจาะจง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยนำมาคัดแยกตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดน

ศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{x}$	*SD*	แปลผล
1. ด้านการศึกษาต่อ	3.28	0.54	ปานกลาง
2. ด้านการฝึกอบรม	3.53	0.57	มาก
3. ด้านสวัสดิการ	3.63	0.83	มาก
4. ด้านการสื่อสาร	3.25	0.63	ปานกลาง
5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	3.53	0.66	มาก
รวม	3.44	0.55	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาศักยภาพด้านสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.63) รองลงมา ได้แก่ ด้านการฝึกอบรมและด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 3.53) และด้านการศึกษาต่อ ($\bar{x}$= 3.28) ส่วนด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.25) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาต่อ *การศึกษาต่อเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่เป็นการเพิ่มวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ขึ้น เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงาน ได้มีโอกาสศึกษาต่อนับเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของตัวบุคคล การให้โอกาสบุคลากรศึกษาต่อจะทำให้บุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานมากขึ้น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นส่งผลให้เกิดความรู้ ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาตนให้มีความสามารถที่จะใช้ประกอบอาชีพและเอาตัวรอดได้ รวมทั้งช่วยขัดเกลาให้มีจิตสำนึกและมีคุณธรรม เจริญทางปัญญา ซึ่งนอกจากสามารถพัฒนาตนเองแล้ว ยังส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้า ผู้ที่ได้รับการศึกษาที่ดีจะสามารถช่วยเกื้อหนุนประเทศชาติให้สามารถธำรงอยู่สืบไปอย่างมั่นคงสืบเนื่องจากการศึกษานั้นจะเป็นการปลูกฝังให้ผู้ได้รับการศึกษารู้จักรักและหวงแหนในประเทศชาติของตน ประเทศชาติที่มีการศึกษา ที่ดี จะทำให้มีพลเมืองมีศักยภาพส่งผลให้การพัฒนาประเทศก้าวล้ำตามไปด้วย ส่งผลให้ทัดเทียมต่อนานาอารยประเทศได้ จึงควรตั้งใจศึกษา*

เล่าเรียน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9, 2564)

2. ด้านการฝึกอบรม *การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มศักยภาพต่อตนเองอย่างมาก เป็นการเพิ่มทักษะและเข้าใจธรรมชาติมนุษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถสะท้อนกลับเชิงสร้างสรรค์และการสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมเชิงสร้างสรรค์และการบริหาร สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานได้เป็นอย่างดี เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานระหว่างหน่วยงาน วิธีการเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการในการพัฒนาศักยภาพทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์และความเหมาะสมและความพร้อมของบุคลากร เมื่อหน่วยงานมีการพัฒนาด้านศักยภาพของบุคลากรมากเท่าไร ก็จะยิ่งจะเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนหน่วยงานไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานมากเท่านั้น หน่วยงานที่รับบุคลากรเข้ามาใหม่หรือกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ จึงต้องมีการฝึกอบรมก่อนการไม่ว่าจะเป็นการปฐมนิเทศ หรือการแนะนำการทำงาน เพื่อให้บุคลากรใหม่สามารถคุ้นเคยกับสถานที่ที่จะทำงาน เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของหน่วยงาน ตลอดจนเข้าใจวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน มีความรู้ทักษะและเจตคติที่พอเหมาะต่อความต้องการของหน่วยงาน และช่วยสร้างขวัญและทัศนคติที่ถูกต้องให้กับบุคลากรใหม่* (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3, 2564)

3. ด้านสวัสดิการ *สวัสดิการ ถือว่ามีส่วนต่อการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนอย่างมาก เพราะสวัสดิการ คือผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ ได้รับเพิ่มเติมนอกเหนือจากเงินเดือน เพราะมันช่วยลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะรายจ่ายสำคัญอย่างค่ารักษาพยาบาลที่เราคาดเดาไม่ได้ว่าจะต้องจ่ายเมื่อไหร่ เรื่องสวัสดิการนับว่ามีส่วนต่อการพัฒนาศักยภาพของตำรวจตระเวนชายแดนได้เป็นอย่างมาก เพราะสวัสดิการที่ได้รับ ก่อให้เกิดความผูกพัน จงรักภักดี ทำให้ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถ ทำให้บุคลากรมีพัฒนาการความก้าวหน้า มีชีวิตครอบครัวที่มีความมั่นคงสามามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ* (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2564)

4. ด้านการสื่อสาร *การสื่อสารภายในหน่วยงานเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับกิจกรรม คำสั่งและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นใน ทั้งนี้หากการสื่อสารภายในหน่วยงานดี ชัดเจน ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานตามนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความพึงพอใจ และเข้าใจนโยบายได้อย่างชัดเจน และส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงาน การสื่อสารถือได้ว่าเป็นหัวใจของการทำความเข้าใจระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม ซึ่งการจะทำความเข้าใจกันได้ต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูล ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อีกทั้งการสื่อสารยังช่วยให้มนุษย์พัฒนาปัญญาและ*

ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การพัฒนาศักยภาพด้านการติดต่อสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก การสื่อสาร" กล่าวได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญที่สุด เพราะการสื่อสารเป็นกลยุทธ์หรือกระบวนการหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่การรับรู้ เรียนรู้ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของบุคลากรทั่วทั้งหน่วยงานตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ ทำให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ร่วมกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และนำพาหน่วยงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีทิศทาง และจะต้องนำมาใช้ให้สอดคล้องกับพื้นฐานของหน่วยงาน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบการบริหาร ทัศนคติ และค่านิยม รวมทั้งวัฒนธรรมของบุคลากรในหน่วยงาน จึงจะทำให้นำพาไปสู่ความสำเร็จได้ "การสื่อสาร" จึงเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญและต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการกองร้อย ตชด.ที่424 อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่หน่วยงาน (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7, 2564)

5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ *การสร้างโอกาสความก้าวหน้าให้กับข้าราชการในหน่วยงานหรือส่วนราชการ โดยเปิดโอกาสให้ข้าราชการได้รับรู้ว่าการที่จะได้รับความก้าวหน้าหรือได้รับการเลื่อนไปดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานหรือส่วนราชการนั้นจะต้องผ่านประสบการณ์การทำงานหรือรับผิดชอบและผลิตผลงานอะไรบ้าง ซึ่งผู้ที่จะได้รับการพิจารณาจำเป็นจะมีคุณสมบัติหรือได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้โดยจำเป็นต้องมีการโอนย้าย หรือการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน ในแนวระนาบก่อนที่จะเลื่อนไปดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น การกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ เพื่อให้ทราบว่าตนเองสามารถเติบโตหรือเลื่อนไป ดำรงตำแหน่งในระดับสูง ตำแหน่งใดได้บ้าง จำเป็นจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งนั้น ๆ ความก้าวหน้าในสายอาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่ จึงจำเป็นจะต้อง มีการคัดเลือกบุคคล และส่งเสริม พัฒนาให้มีศักยภาพสูง มีความพร้อมและเหมาะสมกับตำแหน่งที่สำคัญ ที่จะแต่งตั้งภายในระยะเวลาที่คาดการณ์ไว้ เพื่อไม่ให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหารหรือการปฏิบัติราชการ* (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8, 2564); (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6, 2564)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด.ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.44) ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย ตชด.ที่ 424 มีการพัฒนาศักยภาพที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เสริมสร้างศักยภาพสร้างความเข้าใจและการเตรียมทักษะ รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลความรู้และการฝึกอบรมที่ช่วยให้สามารถที่จะดำเนินการได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชูชัย สมิทธิไกร

กล่าวไว้ว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรจำเป็นต้องมีแนวทาง 3 ประการคือ การให้การศึกษา/เรียนรู้ การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคลากร (ชูชัย สมิทธิไกร, 2538) สอดคล้องกับแนวคิดของ พะยอม วงศ์สารศรี กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพนั้น ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเกิดความจงรักภักดี และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2528) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธญาณ์ โอบอ้อม ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม พบว่า ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนารวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธญาณ์ โอบอ้อม, 2557)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสวัสดิการ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า การพัฒนาศักยภาพสวัสดิการให้กับบุคลากรถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นการสร้างกำลังใจให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ร.ต.ท. วิจิตร ประสงค์ กล่าว่า สวัสดิการ ถือว่ามีส่วนต่อการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนอย่างมาก เพราะสวัสดิการ คือผลประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ ได้รับเพิ่มเติมนอกเหนือจากเงินเดือน เพราะมันช่วยลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะรายจ่ายสำคัญอย่างค่ารักษาพยาบาลที่เราคาดเดาไม่ได้ว่าจะต้องจ่ายเมื่อไหร่ และจำเป็นจะต้องจ่ายเงินเล็กน้อยหรือก้อนโตเพียงใด (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4, 2564)สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ ร.ต.ต. เทียนชัย ฝอยทอง กล่าวว่า สวัสดิการที่ได้รับ ก่อให้เกิดความผูกพัน จงรักภักดี ทำให้ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความสามารถ ทำให้บุคลากรมีพัฒนาการความก้าวหน้า มีชีวิตครอบครัวที่มีความมั่นคง สามามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2564) สอดคล้องกับการปฏิบัติงานที่สำคัญของตำรวจตระเวนชายแดนกองร้อย ตชด.ที่ 424 ยุทธศาตร์ที่ 3 การสร้างความเข็มแข็งในการบริหาร ที่มีกลยุทธิ์ว่า การวางระบบการจัดการด้านสวัสดิการให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดชุดตัดช่างตัดผมบริการตัดผมให้กับข้าราชการตำรวจ ให้ถูกต้องตามระเบียบเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว ให้มีโครงการอาหารกลางวันให้กับข้าราชการตำรวจในทุกวันพุธของสัปดาห์ที่ทำการ เป็นต้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า การพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารของตำรวจดตระเวนชายแดนกองกร้อย ตชด.ที่ 424 ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการพัฒนาศักยภาพในด้านนี้ได้เท่าที่ควร อาจเป็นเพราะว่าอุปกรณ์ที่มีนั้นทันสมัย แต่บุคลากรขาดความรู้และความสามารถเชิงเทคนิคในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ตำรวจตระเวนชายแดน

กองร้อย ตชด.ที่ 424 ต้องปรับปรุงพัฒนาศักยภายด้านการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับแนวคิดของ วิฑูรย์ สิมะโชคดี กล่าวว่า หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพหัวหน้างานในองค์กรต้องกระตุ้นให้พนักงานที่อยู่ในความดูแล เกิดการปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเอง (วิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2545) ชูชัย สมิทธิไกร กล่าวว่า ด้วยการฝึกฝนบุคลากรให้คุ้นเคยกับเทคโนโลยี/เทคนิค/วิทยาการสมัยใหม่ที่จะประยุกต์ใช้ให้เกิดความก้าวหน้าขององค์การ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2538)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปดังนี้ ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาทักษะอย่างรอบด้านที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันและในอนาคต ผ่านการเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในงานด้านนั้น ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามที่หน่วยงานต้องการ หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ได้ร่วมเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การเข้ารับการฝึกอบรม การสอนงานและการหมุนเวียนการทำงาน เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หน่วยงานควรมีการจูงใจบุคลากร โดยอาจจะเป็นการให้รางวัล คำชมเชย และการให้ความไว้วางใจเป็นหัวหน้างานที่เหมาะสมกับบุคลากร เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน หน่วยงานควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะด้านภาษา ทักษะในการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ใช้ระบบคุณธรรมในการสรรหาบุคลากร คือ การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานหรือเลื่อนตำแหน่ง โดยใช้การสอบรูปแบบต่าง ๆ เพื่อประเมินความรู้ ความสามารถของบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลทางการเมืองหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาศักยภาพตนเองเป็นการพัฒนาคุณสมบัติที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นการจัดการตนเองให้มีเป้าหมายชีวิตที่ดี เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและหน่วยงาน ให้สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา เป็นต้น ให้พร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของหน่วยงานในอนาคต ดังนั้น การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจนโยบาย แผนงาน วัตถุประสงค์ เป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ บทบาทภารกิจของ

หน่วยงานจึงจำเป็นต้องฝึกฝนบุคลากรให้คุ้นเคยกับเทคโนโลยี/เทคนิค/วิทยาการสมัยใหม่ที่จะประยุกต์ใช้ให้เกิดความก้าวหน้าของกองร้อย ตชด. ที่ 424 ต่อไป จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ: ศึกษากรณีกองร้อย ตชด. ที่ 424 อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะว่า กองร้อย ตชด. ที่ 424 ควรปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพกำลังพลให้ตรงกับงานที่ปฏิบัติอย่างทั่วถึง ควรสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ เพื่อสร้างขวัญกระตุ้นในการปฏิบัติงาน ควรจัดโครงการพัฒนาศักยภาพกำลังพลที่มีผลต่อการพัฒนางานอย่างจริงจัง เพื่อประหยัดงบประมาณในการเดินทางไปประชุม ควรมีการกระจายงานที่รับผิดชอบ หรือพี่สอนงานน้องให้กำลังพลในกองร้อย ตชด.ที่ 424 เพื่อสามารถทำงานแทนกันได้

เอกสารอ้างอิง

ชูชัย สมิทธิไกร. (2538). จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (29 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2. (28 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3. (28 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4. (29 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9. (30 กันยายน 2564). การพัฒนาศักยภาพตำรวจตระเวนชายแดนบนพื้นฐานความมั่นคงของประเทศ. (ด.ต. เพลิน จามจุรี, ผู้สัมภาษณ์)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (1) ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. 2561-2580). (2562). ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 136 ตอนที่ 51 ก.

พะยอม วงศ์สารศรี. (2528). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุทธญาณ์ โอบอ้อม. (2557). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2545). ขั้นตอนการพัฒนางานและการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2564). การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2564 จาก https://www.nstda.or.th /home/ knowledge post/strategy-1/

การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4*

ASSESSMENT OF PROJECT TO PROMOTE LEARNING TOWARDS ACADEMIC EXCELLENCE OF BAN PAK LONG SCHOOL NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ชัยยุทธ จุลเสวตร์
Chaiyoot Junlasawate
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si thammarat Rajabhat University
E-mail: lpomezal@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงประเมินผลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง ประชากรคือ นักเรียน 146 คน ครูผู้สอน 16 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน ผู้ปกครองนักเรียน 146 คน คณะกรรมการบริหารโครงการ 5 คน รวม 322 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียน จำนวน 108 คน ครูผู้สอน จำนวน 16 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 108 คน คณะกรรมการบริหารโครงการ จำนวน 2 คน รวม 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบทของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 4) ด้านผลผลิต จำแนกเป็น 4.1) ความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบ ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่

* Received March 31, 2022; Revised April 11, 2022; Accepted April 21, 2022

ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 4.2) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.3) ความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน ของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: ความเป็นเลิศทางวิชาการ, การส่งเสริมการเรียนรู้, การประเมินโครงการ

Abstract

This evaluation research article aims to assess the appropriateness of the context, inputs, processes, and outputs of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School. The population were 146 students, 16 teachers, 9 basic education committees, 146 students' parents, 5 project management committees, total 322 people. The sample group were 108 students, 16 teachers, 6 basic education committees, 108 students' parents 2 project management committees, total 240 people. The instrument used for the assessment was a questionnaire. The statistics used were mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) The overall context of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at a high level of suitability. 2) The overall inputs of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at a high level of suitability. 3) The overall process of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at a high level of suitability. 4) Productivity, classified as 4.1) The overall successful model development of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at a high level of suitability. 4.2) The overall development of teacher learning management of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at the highest level. 4.3) The overall academic achievements of students of the project to promote learning towards academic excellence of Ban Pak Long School was at a high level.
Keywords: academic excellence, learning promotion, project evaluation

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องนำความรู้ไปประกอบอาชีพการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะตามแนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นกฎหมายบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้น มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์“มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ฉบับนี้ จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และวางเป้าหมายที่สามารถตอบสนองการพัฒนาที่สำคัญในด้านต่าง ๆ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพสามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการ ด้านความเท่าเทียม และด้านประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่าไม่เกิดการสูญเปล่า และมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภา (ราชกิจจานุเบกษา, 2559)

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญาความรู้ คุณธรรม ความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงานและคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์แข็งแรงประกอบอาชีพได้ มีวิถีชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถปรับตัวได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับอุดมการณ์สำคัญ

ของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตของคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าการดำเนินงานในสถานศึกษา งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา และงานวิชาการยังเป็นงานหลัก เป็นงานส่วนใหญ่ที่สุดของระบบ เป็นงานที่เป็นหัวใจของสถานศึกษา งานวิชาการจึงกลายเป็นงานที่เป็นศูนย์กลางของสถานศึกษาครอบคลุมสถานศึกษาทั้งระบบ ดังนั้นสถานศึกษาใดที่งานวิชาการก้าวหน้า หรือมีความเป็นเลิศทางด้านการศึกษาซึ่งทำให้สถานศึกษานั้นมักมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับของสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) การบริหารงานวิชาการ จึงหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพของความเป็นเลิศทางวิชาการ (academic excellence) ก็ได้ถูกนำเข้ามาใช้บันทึกไว้ในนโยบายการจัดการศึกษาของไทย แม้คำว่าอิสรภาพทางวิชาการก็เช่นกัน ความหวังในการพัฒนาสังคมและสภาพแวดล้อมซึ่งควรมีผลสนองความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ จึงอยู่ที่จิตวิญญาณคนท้องถิ่น ซึ่งมีรากฐานความรักพื้นดินอย่างลึกซึ้ง การเปลี่ยนแปลงร่วมกันระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสรรพสิ่งอื่นๆ เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว แทนที่จะมีผลนำไปสู่เป้าหมายตามความปรารถนา กลับเปลี่ยนทิศทางหวนกลับมาสู่การสั่งสมปัญหาเพิ่มมากขึ้นตามที่เขียนไว้ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายพัฒนาคนให้เป็นคนผู้มีคุณสมบัติความเป็นมนุษย์อย่างครบถ้วน โรงเรียนบ้านปากลง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีสภาพเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ขนาดกลาง ในปีการศึกษา 2562 มีจำนวนบุคลากรในโรงเรียน 16 คน จากการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านปากลงได้สรุปปัญหาที่เกี่ยวข้องต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนซึ่งจัดอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งมีนักเรียนทั้งระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณบนพื้นที่สูงของจังหวัด และมีนักเรียนที่ผู้ปกครองเป็นแรงงานทำสวนจึงทำให้นักเรียนมีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ภาษา และพื้นฐานการศึกษา ทำให้เกิดปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก 2) ปัญหาด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านปากลง ยังขาดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และจากการวิเคราะห์

ในหลักโครงสร้างรายวิชาโดยภาพรวม พบว่า ขาดการส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ขาดการบูรณาการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน ประกอบกับครูผู้สอนเองก็ยังขาดความเข้าใจในหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังคงใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ขาดการบูรณาการส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาต่างๆ ต่ำกว่าเกณฑ์ ที่โรงเรียนกำหนด อีกทั้งนักเรียนยังขาดความตระหนักและรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่มีจุดมุ่งหมายในการเรียน ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง 3) ปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากครู ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการให้กับนักเรียนที่ผ่านมาโรงเรียนดำเนินการเฉพาะกลุ่ม ต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรม ทำให้การสื่อสารข้อมูลในการดำเนินงานไม่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนรับรู้และให้การสนับสนุนอยู่วงแคบ ทำให้การส่งเสริมความเป็นเลิศถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มครูและนักเรียนที่รับผิดชอบ ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของครู ผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน 4) ปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2562 บุคลากรของโรงเรียนมีไม่เพียงพอ ไม่ครบตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด อีกทั้งไม่มีครูในบางวิชาเอก ประกอบกับครูผู้สอนเองมีภาระงานมากทั้งงานการเรียนการสอน งานนโยบายที่แยกส่วนจากการเรียนการสอนและงานพิเศษตามคำสั่งของโรงเรียน ทำให้ครูไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อส่งเสริมผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ 5) ปัญหาด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ จากรายงานประจำปีของสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2562 และรายงานผลการแข่งขันทักษะวิชาการ ปีการศึกษา 2562 (โรงเรียนบ้านปากลง, 2562) พบว่าความสำเร็จในการดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนในปีการศึกษา 2562 ในระดับเขตพื้นที่ ระดับภาคและระดับชาติในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจมากนัก กล่าวคือ ระดับเขตพื้นที่ได้เหรียญทอง 16 เหรียญ เหรียญเงิน 4 เหรียญและเหรียญทองแดง 3 เหรียญ ซึ่งโรงเรียนเป็นตัวแทนของเขตพื้นที่ไปแข่งขันระดับภาคที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพียง 2 รายการ ทั้งที่การดำเนินดังกล่าวน่าจะส่งผลลัพธ์แห่งความสำเร็จมากกว่านี้ หากมีการวางแผน การบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณและการสร้างความร่วมมือที่ดี (โรงเรียนบ้านปากลง, 2563) จากที่ได้ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาการศึกษา และการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษานั้นนับว่าเป็นการท้าทายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำอย่างไรในการรักษาคุณภาพที่เป็นอยู่แล้วนั้นจะทำอย่างไรที่จะ

พัฒนาให้เป็นเลิศยิ่งกว่าเดิม ในฐานะที่ผู้ประเมินโครงการเป็นบุคลากรปฏิบัติงานในโรงเรียนบ้านปากลง มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่รับผิดชอบ พบว่าปัญหาสำคัญที่ควรมีการประเมินโครงการ ประการแรกคือ ระยะเวลาในการฝึกซ้อมทักษะทางวิชาการ ประการที่สอง สถานที่การฝึกซ้อมทักษะ ประการสุดท้ายคือด้านงบประมาณการดำเนินการฝึกซ้อมทักษะ ด้วยปัญหาที่สำคัญทั้งสามประการนี้ ผู้ประเมินตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพจึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งยังไม่เคยมีการประเมินมาก่อนนับตั้งแต่ดำเนินโครงการ ทั้งนี้เพื่อทราบผลการดำเนินโครงการตั้งแต่ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานตลอดจนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพต่อไปจึงจำเป็นต้องตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยการดำเนินงาน เพื่อประเมินความก้าวหน้า ความสำเร็จของโครงการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบทของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้าน ปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หรือเรียกโดยทั่วไปว่ารูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) โดยประเมินทั้งระบบของโครงการ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 322 คน ประกอบด้วย 1) นักเรียน คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปากลง

ปีการศึกษา 2563 จำนวน 146 คน 2) ครู คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของโรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านปากลง จำนวน 9 คน 4) ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 146 คน 5) คณะกรรมการบริหารโครงการ ที่รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970) สุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยใช้ระดับชั้นนักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลากและแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 240 คน ประกอบด้วย 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 108 คน 2) ครูผู้สอนของโรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 16 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยกเว้นบุคลากรของโรงเรียนและผู้นำทางศาสนา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 คน 4) ผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 108 คน 5) คณะกรรมการบริหารโครงการ ไม่นับรวมผู้ประเมิน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง ปีการศึกษา 2563 มีจำนวน 6 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานคณะกรรมการบริหารโครงการเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการก่อนการดำเนินงานโครงการ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการบริหารโครงการเกี่ยวกับเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารโครงการเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนิน งานตามแผน ด้านการกำกับ ติดตาม และด้านการประเมินผล 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารโครงการเกี่ยวกับคุณภาพในการพัฒนารูปแบบ โดยพิจารณาจาก 4 ด้าน ดังนี้ คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา คุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คุณภาพการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและคุณภาพผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการบริหารโครงการเกี่ยวกับคุณภาพในด้านการจัดการเรียนรู้ของครู 6)

แบบสอบถามความคิดเห็นของของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับคุณภาพในด้านความสำเร็จของนักเรียน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านปากลง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 ผู้ประเมินได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือใช้ในการประเมินโครงการ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ
2. กำหนดแผนงานและโครงการ
3. กำหนดกิจกรรมหรืองานที่ปฏิบัติในแต่ละขั้นตอน
4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้มีคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ เนื้อหากิจกรรมหรืองานที่ปฏิบัติตลอดโครงการ
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 คน หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.8 ถึง 1.0
6. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข มาจัดพิมพ์ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ประเมินได้ขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามโดยใช้เวลาหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประเมินโครงการ พร้อมได้รวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองตามเวลาและจำนวนที่กำหนด
2. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครู ผู้ประเมินได้ขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามโดยใช้การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประเมินโครงการพร้อมได้รวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองตามเวลาและจำนวนที่กำหนด
3. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักเรียน ผู้ประเมินได้ขอความร่วมมือครูที่ปรึกษาในห้องเรียนแต่ละชั้นตามที่กำหนดในการให้นักเรียนได้กรอกแบบสอบถาม โดยใช้การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประเมินโครงการ พร้อมได้รวบรวมแบบสอบถามตามเวลาและจำนวนที่กำหนด
4. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ปกครอง ผู้ประเมินได้ขอความร่วมมือครูที่ปรึกษาในห้องเรียนแต่ละชั้นตามที่กำหนดในการให้ผู้ปกครองได้กรอกแบบสอบถาม โดยใช้การประชุมชี้แจง

วัตถุประสงค์ และรายละเอียดในการประเมินโครงการ พร้อมได้รวบรวมแบบสอบถามตามเวลาและจำนวนที่กำหนด

5. ผู้ประเมินที่เป็นคณะกรรมการบริหารโครงการ ผู้ประเมินได้ขอความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามโดยใช้การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการประเมินโครงการพร้อมได้รวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองตามเวลาและจำนวนที่กำหนด

6. ผู้ประเมินเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดครบร้อยละ 100 พร้อมนำแบบสอบถามที่ได้ไปดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับทุกฉบับ
2. แยกแบบสอบถามตามประเด็นที่ประเมินและแหล่งข้อมูล
3. กรอกข้อมูลที่ลงแบบรหัสข้อมูล เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
4. นำเข้าข้อมูลและการคำนวณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
5. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 4 มาเทียบกับเกณฑ์การตัดสินเพื่อประเมินผล

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเด็นตัวชี้วัด ค่าน้ำหนักและเกณฑ์การประเมิน

ประเด็นตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก (%)	เกณฑ์การประเมิน
บริบทของโครงการ (15 %)	(15)	
1. ความต้องการจำเป็นในการดำเนินโครงการ	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
2. ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์	5	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
3. ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
4. ความเป็นไปได้ของโครงการ	4	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
ปัจจัยนำเข้าของโครงการ (15 %)	(15)	
5. ด้านความสามารถของผู้รับผิดชอบโครงการ	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
6. ความเพียงพอของงบประมาณ	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
7. ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์อาคารสถานที่	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
8. วิธีดำเนินโครงการ	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
9. กิจกรรมของโครงการ	3	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
กระบวนการดำเนินโครงการ (25 %)	(25)	
10. ด้านการวางแผน	7	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
11 .ด้านการดำเนินงานตามแผน	7	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
12. ด้านการกำกับ ติดตาม	7	$\bar{x} \geq 3.50$, S.D < 1
13. ด้านการประเมินผล	4	

ประเด็นตัวชี้วัด	ค่าน้ำหนัก (%)	เกณฑ์การประเมิน
		$\bar{x}$ ≥ 3.50, S.D < 1
ผลผลิตของโครงการ (45 %)	(10)	
14. คุณภาพในการพัฒนารูปแบบ โดยพิจารณาจาก 2 ด้าน ดังนี้	5	$\bar{x}$ ≥ 3.50, S.D < 1
14.1 คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา	5	$\bar{x}$ ≥ 3.50, S.D < 1
14.2. คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน	(15)	$\bar{x}$ ≥ 3.50, S.D < 1
15.คุณภาพในด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	(20)	$\bar{x}$ ≥ 3.50, S.D < 1
16. คุณภาพในด้านความสำเร็จของนักเรียน		
รวม	**100**	**ทุกประเด็นตัวชี้วัดสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด**

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการ ด้านบริบทของโครงการค่าน้ำหนักร้อยละ 15 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารโครงการ พบว่า ทุกกลุ่มที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.31 , S.D. = .66) อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ผลการประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการมีค่าน้ำหนักร้อยละ 15 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารโครงการ พบว่า ทุกกลุ่มที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.21,S.D. = .70) อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลการประเมินโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ มีค่าน้ำหนักร้อยละ 25 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารโครงการ พบว่า ทุกกลุ่มที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.23 , S.D. = .65) อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4. ผลการประเมินโครงการ ด้านผลผลิต ได้แก่

4.1 ผลการประเมินโครงการ ด้านผลผลิตความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบ มีค่าน้ำหนักร้อยละ 10 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็น ของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารโครงการ พบว่า

ทุกกลุ่มที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.26 , S.D. = .65) อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ผลการประเมินโครงการ ด้านผลผลิตการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าน้ำหนักร้อยละ 15 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็นของ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารโครงการ พบว่า ทุกกลุ่ม ที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.51 , S.D. = .39) อยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.3 ผลการประเมินโครงการ ด้านความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน มีค่าน้ำหนักร้อยละ 20 ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยภาพรวมจากความคิดเห็นของ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ทุกกลุ่มที่ประเมินมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.26 , S.D. = .69) อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินโครงการ ด้านบริบทของโครงการอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็น มนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และ ทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็ม ตามศักยภาพ ด้วยหลักการข้างต้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เหมาะสมกับ สติปัญญาและความสามารถของนักเรียนเพื่อพัฒนาด้านทักษะพิสัย พุทธิพิสัย จิตพิสัย นำไปสู่ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นตามเป้าหมายของโรงเรียนและจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นเลิศด้านวิชาการ วิชาชีพและมีสุนทรียภาพ ด้านดนตรี กีฬา ศิลปะการแสดงรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนายสาโรจน์ เทียนใส ได้ทำประเมินโครงการ เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ที่กล่าวว่างานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร โรงเรียนได้มีการจัดการเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดบริการ วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์

หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหาร โรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรภายในโรงเรียนได้รับความรู้และความสามารถจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อ นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร และเป็นผู้นำในการจัดการทำหลักสูตรใดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ (สาโรจน์ เทียนใส, 2552)

2. ผลการประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนบ้านปากลงได้จัดสรรงบประมาณที่สามารถสนับสนุนการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้อย่างเพียงพอกับความต้องการ จากการดำเนินงานจะพบว่าโรงเรียนให้การสนับสนุนค่าวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน สนับสนุนค่าเดินทาง เบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก ในการเข้าค่าย ฝึกซ้อมทักษะทางวิชาการในระดับเครือข่าย ระดับเขตพื้นที่และระดับชาติ นอกจากนี้ในด้านอาคารสถานที่ ที่ใช้ในการฝึกซ้อมทักษะให้กับนักเรียน มีความเพียงพอ มีห้องเรียนประจำและห้องพิเศษที่ให้นักเรียน ได้ดำเนินการฝึกซ้อมทั้งในเวลาทำการและนอกเวลาทำการ ความพอเพียงของวัสดุ อุปกรณ์และ อาคารสถานที่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมตามโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำเร็จและบรรลุผลเกินกว่าเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรจน์ เทียนใส ได้ทำประเมินโครงการ เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์งบประมาณ ขวัญกำลังใจในการดำเนินโครงการ ติดตามและประเมินผลการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างแท้จริง (สาโรจน์ เทียนใส, 2552)

3. ผลการประเมินโครงการ ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้รับผิดชอบโครงการได้วางแผนการดำเนินงานไว้ อย่างรอบคอบ โดยเน้นการวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุม รอบด้าน ผู้ประเมินได้ศึกษาข้อมูลผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา วิเคราะห์ทรัพยากรที่มี วิเคราะห์ความเป็นไปได้อย่างรอบด้านเพื่อนำมาจัดทำโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการที่มีรูปแบบวิธีการ ดำเนินงานอย่างชัดเจน คิดรูปแบบการทำงานใหม่เพื่อพัฒนาผลการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย จากนั้นผู้รับผิดชอบโครงการได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ผ่านการประชุมชี้แจงเพื่อให้ทุก คนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงาน ทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มี ความเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินงาน พร้อมออกแบบเอกสารประกอบการดำเนินงานและถ่ายทอด วิธีการกรอกเอกสารประกอบการดำเนินงานให้ทุกคน

ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง การดำเนินการในลักษณะนี้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นลำดับขั้น ทำให้ความวิตกกังวลในรูปแบบการดำเนินงานของ ผู้เกี่ยวข้องลดลง ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถามด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับสูงรองลงมาจะพบว่าผู้ประเมินมีการประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีการสรุปผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบ แจ้งให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้รับรู้ถึงผลการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จและไม่สำเร็จของแต่ละกลุ่มเพื่อให้ทุก คนมีส่วนร่วมในการทบทวน ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม โรงเรียนได้นำผลการประเมิน ของทุกกลุ่มมาสรุปเป็นภาพรวม โรงเรียนได้นำผลการประเมินมาทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป ผลการประเมินมาทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิยะดา บุญชัย ในการประเมินโครงการ เรื่อง รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้กระบวนการ PLC โรงเรียนพนมเบญจา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2560 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการของโครงการอยู่ในระดับมาก (วิยะดา บุญชัย, 2560)

4. ผลการประเมินโครงการ ด้านผลผลิต ได้แก่

4.1 ความสำเร็จของการพัฒนาอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้ ในด้านคุณภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารจัดการโครงการเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมจัดการ งานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการ และการประเมินผลการทำงาน โดยโรงเรียนมีรูปแบบการดำเนินงานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพและนำผลการประเมินมาทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานในปีการศึกษาต่อไป ประกอบ กับบุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลธิชา แพ่งบรรเทา ได้ทำประเมินโครงการ เรื่อง การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่กล่าวว่า การปฏิบัติงานของโรงเรียนควรมีการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น (Best Practice) ในการประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) ปัจจัยที่ส่งผลให้คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านคุณภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา นั่นก็คือ การจัดการเรียนการสอนอาจต้องใช้ระยะเวลานานกว่าด้านการจัดการบริหาร เพราะด้วยเหตุที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการได้อย่างทันท่วงที เหมือนการบริหาร มีครูจำนวนไม่น้อยที่ยังปรับตัว

ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง บางส่วนกำลังศึกษาและค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง ในขณะที่ครูจำนวนหนึ่งขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างทันท่วงที (ชลธิชา แพ่งบรรเทา, 2557)

4.2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้ โรงเรียนบ้านปากลงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล จะเห็นได้จากที่ครูทุกคนในโรงเรียนมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลในทุกรายวิชาที่สอนเพื่อนำข้อมูลมาสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีความสำคัญและจำเป็นที่จะช่วยให้ครูผู้สอนนำข้อมูลมาใช้ในการวาง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน เพราะครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียน รู้จักแสวงหาความรู้พัฒนาตนเอง คิดเอง ปฏิบัติเอง เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล ประเด็นของครูผู้สอนที่มีผลการประเมินด้านครูมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับ ผู้เรียนสูงกว่าด้านอื่น น่าจะเป็นเพราะว่าการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาโรจน์ เทียนใส ได้ทำประเมินโครงการ เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ที่ว่า งานด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม โดยผู้ที่ มีส่วนร่วม ประกอบด้วย ครูผู้สอน หัวหน้ากลุ่มสาระ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ (สาโรจน์ เทียนใส, 2552)

4.3 ความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้ ความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนที่พิจารณา จากการแข่งขันทักษะวิชาการของนักเรียน ซึ่งการเข้าร่วมแข่งขันทักษะทางวิชาการของนักเรียนมีความเหมาะสม และผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าร่วมแข่งขันทักษะทางวิชาการ เนื่องมาจากการที่นักเรียนไม่เคยได้เข้าแข่งทักษะวิชาการมาก่อนจนนักเรียนได้มีการเข้าแข่งขันและได้ผ่านเข้ารอบการแข่งขันไปถึงระดับชาตินั้นจึงทำให้เป็นความพึงพอใจที่ดีของผู้ปกครอง ส่วนผลการทดสอบระดับชาติการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของ

นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็มีผลการทดสอบเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่นักเรียนมี พื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละปี และอัตราการบรรจุใหม่ การย้ายออกของครูในโรงเรียนมีมากทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับนโยบายทางการศึกษาที่ เปลี่ยนแปลงไม่ต่อเนื่องทำให้โรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงตามทั้งนโยบายระดับชาติ และระดับจังหวัด การปรับตัวของโรงเรียนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียน ครูและนักเรียน ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษามีแนวโน้มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลธิชา แพ่งบรรเทา ได้ทำประเมินโครงการ เรื่อง การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้ โรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) เป็นโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น (Best Practice) ในการประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี (ชลธิชา แพ่งบรรเทา, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 สรุปผลได้ดังนี้ ด้านบริบทของโครงการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิตความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิตการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้ คือ 1) โรงเรียนควรนำผลการประเมินโครงการมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา เพื่อ กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนารายงานการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 ให้ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรนำขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของโรงเรียนบ้านปากลง ไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันเพื่อ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษา 3) ควรนำผลการประเมินโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้รับทราบเพื่อให้การสนับสนุน และเผยแพร่ อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการประเมินหรือวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการประเมินในด้านผลกระทบ (Impact) เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิต 2) ควรมีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับการ ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของ นักเรียนโดยใช้เทคนิคและรูปแบบอื่น ๆ 3) ควรศึกษาปัจจัยหรือสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของ นักเรียน เพื่อได้ทราบถึง ความแตกต่าง

ของบริบทของโรงเรียน สภาพแวดล้อมหรือภูมิประเทศที่นักเรียนอาศัยอยู่และสถานที่ตั้งของโรงเรียน และอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนภายในโรงเรียน 4) ควรมีการประเมินโครงการทุกโครงการที่มีผลต่อการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ ของนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทั้งระบบ

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนบ้านปากลง. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านปากลง.

โรงเรียนบ้านปากลง. (2563). บันทึกการประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านปากลง: พฤษภาคม 2563. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านปากลง.

ชลธิชา แพ่งบรรเทา. (2557). การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ราชกิจจานุเบกษา. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). เล่มที่ 133 ตอนที่ 115 ก 30 ธันวาคม 2559.

วิยะดา บุญชัย. (2560). รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการโดยใช้กระบวนการ PLC. กระบี่: โรงเรียนพนมเบญจา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่.

สาโรจน์ เทียนใส. (2552). การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ในโครงการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก http://web.krisdika.go.th/lawHeadContent.jsp?fromPage=lawHeadContent&formatFile.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determination sample size for research activities. Education and Psychology Measurement, 30(3), 607-610.

บทความวิจัย

ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา*

A STUDY OF THE REQUIREMENT FOR LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF ELDERLY IN TAMBOL CLONGDAN COMMUNITY, RANOD DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

สุภัทชัย ดำสีใหม่
Suphatchai Damsimai
ไพรัตน์ ฉิมหาด
Pairat Chimhad
พระครูวิรัตธรรมโชติ
Prakhuviratdrammachot
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: Supachai2922@gmail.cpm

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.08) รองลงมา ได้แก่ ด้านสวัสดิการสังคม ($\bar{x}$ = 4.05) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 3.86) ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{x}$ = 3.81) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.72) 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า 1) ด้านสุขภาพร่างกาย ญาติใกล้ชิดควรดูแลเรื่องโภชนาการ การดูแลสุขภาพการ

* Received April 12, 2022; Revised April 21, 2022; Accepted May 4, 2022

พักผ่อนให้เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ 2) ด้านจิตใจ ส่งเสริมทำกิจกรรมระหว่างครอบครัว สวดมนต์ไหว้พระ ให้เกียรติยกย่องเชิดชู ให้ความสำคัญ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม จัดสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชน และสังคม เพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยว หว้าเหว่ 5) ด้านสวัสดิการสังคม ผู้นำท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารสุขควรรีบประสานผู้สูงอายุแจ้งเรื่องรัฐสวัสดิการที่พึงได้รับอย่างเท่าเทียมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ความต้องการ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research has two objectives as following 1) to study the requirement to improve the quality of life of the elderly in the Khlongdan subdistrict community, Ranod District, Songkhla Province, 2) to explore suggestions on how to improve the quality of life of elderly people in Khlongdan subdistrict community, Ranod district, Songkhla province. is the mixed research both qualitative and quality collection by questionnaire and keys interview. The results were as follows: 1. Overall, the average of the needs to improve the quality of life of the elderly in Khlong Dan subdistrict community, Ranod district, Songkhla province was remarkably high ($\bar{x}$ = 3.91). When each aspect was taken into consideration, sorting the average in descending order, the elderly people were found to have the greatest need to improve their mental wellbeing ($\bar{x}$ = 4.08),followed by social welfare ($\bar{x}$ = 4.05), environment ($\bar{x}$ = 3.86), physical health, ($\bar{x}$ = 3.81), and social relationships with the least average ($\bar{x}$ = 3.72). 2. Regarding suggestions on how to improve the quality of life of elderly people in Khlongdan subdistrict community, Ranod district, Songkhla province, it was found that 1) in physical health, close relatives should take care of nutrition, healthcare, a rest to suit the age of the elderly, 2) on the mental issue, promoting activities between families, prays, honor, exaltation, 3) the environment, organizing the environment in the house with tidiness to prevent accidents,4) Social relations, relationships between individuals, communities, and society to reduce feelings of isolation, loneliness, and 5) in social welfare, local leaders or public health volunteer staff should urgently coordinate elderly people to inform the welfare

state that should be given equally by the relevant authorities to improve the quality of life in accordance with the needs of the elderly.
Keywords: requirement to improve, quality of life, elderly

บทนำ:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคม สูงวัยอย่างสมบูรณ์คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และจะเป็น สังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี 2574 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559) ประเด็นสำคัญไม่ได้ขึ้นกับสัดส่วนเพียงเท่านั้น ยังมีประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม สภาพร่างกาย ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของผู้สูงอายุ สภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการพึ่งพาบุคคลอื่น เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สูงอายุทั้งหลายจะต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ตามที่องค์การอนามัยโลก ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง บุคคลนั้นสามารถรับรู้ได้ว่าตน มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มีพละกำลังในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นอิสระโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และสามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ 2) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง บุคคลนั้นรับรู้ถึงความรู้สึกทางบวกที่มีต่อตนเอง เช่น อารมณ์ความภูมิใจ ภาพลักษณ์ ความคิดสมาธิ ความจำ ความเชื่อในทางสร้างสรรค์ นอกจากนั้นยังสามารถรับมือกับความรู้สึกในทางลบ เช่น ความเศร้าหรือวิตกกังวลที่เกิดขึ้นได้ด้วย 3) คุณภาพชีวิตด้านสังคมหมายถึงบุคคลนั้นรับรู้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ และ 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมหมายถึงบุคคลนั้นรับรู้ว่าสามารถเข้าถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงชีวิต เช่น สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ฐานะการเงินมั่นคง มีบริการสาธารณะเพียงพอ และมีกิจกรรมสันทนาการตามความเหมาะสม คุณภาพชีวิตจึงเป็นกลไกทางสังคมที่มนุษย์กำหนดขึ้น เพื่อใช้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะส่งผลให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ให้มีการดำรงชีวิต ในแนวทางที่ดีโดยใช้วิธีการอันชอบธรรมในการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของตน จนเป็นที่ยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม (กรรณิการ์ ศรีวารีรัตน์, 2551) ในปัจจุบันการจัดบริการสาธารณะในด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ได้มีการดำเนินการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่งบประมาณและบุคลากรบางส่วนจากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไปให้ส่วนท้องถิ่นดำเนินการ สาระสำคัญคือรัฐต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลประชาชนในท้องถิ่น และได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุไว้

โดยสรุปคือ รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม จนอาจเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการสังคม และมาตรการในการรองรับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความรู้การจัดการทรัพยากร และบริการสังคม รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในอนาคต (พระชัชวาล ปญฺญาวโร (พยาบาล), 2559) สำหรับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในตำบลคลองแดนนั้น เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองแดน ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด แต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ กล่าวคือ อาศัยอยู่กับลูกหลานแต่ในสภาวการณ์ปัจจุบัน จากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นของชุมชน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นสาเหตุที่สำคัญ ทำให้บทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุลดลง การย้ายถิ่นเข้ามาสู่เมืองของคนวัยหนุ่มสาวเพื่อมาทำงาน ส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งและเกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ เพราะผู้สูงอายุมักถูกทอดทิ้งให้อยู่บ้านตามลำพัง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงาน ทำให้รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง จนทำให้รู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการการพึ่งพามากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม ที่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ที่ไม่ได้รับการดูแล ทั้งด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อยู่ในขณะนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนตำบลคลองแดน สามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย:

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บ

ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 13 รูป/คน แบบจำเพาะเจาะจง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือการ ตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม คือการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามแล้วนำมาคัดแยกตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย:

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา” สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังตาราง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ระดับความต้องการ		
	$\overline{x}$	*SD*	แปลผล
1. ด้านสุขภาพร่างกาย	3.81	0.60	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.08	0.44	มาก
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.86	0.50	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.72	0.48	มาก
5. ด้านสวัสดิการสังคม	4.05	0.47	มาก
รวม	3.91	0.34	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\overline{x}$ = 4.08) รองลงมาได้แก่ ด้านสวัสดิการสังคม ($\overline{x}$ = 4.05) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\overline{x}$ = 3.86) ด้านสุขภาพร่างกาย ($\overline{x}$ = 3.81) ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\overline{x}$ = 3.72) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านสุขภาพร่างกาย *ญาติใกล้ชิดควรดูแลเอาใจใส่ด้านอาหารการกินในแต่ละมื้ออาหารของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ติดเตียง จัดให้มีพยาบาลเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขมาตรวจเยี่ยมวัดความดัน ไขมัน เบาหวาน แก่ผู้สูงอายุทุกอาทิตย์หรือในแต่ละเดือน เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงพยาบาล ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกาย โดยเน้นการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุประเภทติดเตียงเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวันและบริการด้านกายภาพบำบัด* (จิราศี ฆังคะมณี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, 2564); (อภิรดา สุขจันทร์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข, 2564); (พระครูรัตนสุตากร เจ้าอาวาสวัดคลองแดน, 2564)

ด้านจิตใจ *ส่งเสริมให้บุตรหลานและบุคคลในครอบครัวเข้ามาดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด สนทนาพูดคุย ชวนทำกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินแก่ผู้สูงอายุ สวดมนต์ เจริญภาวนาหรือทำกิจกรรมนันทนาการ ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุในฐานะที่ผ่านประสบการณ์ในการใช้ชีวิตที่ประสบผลสำเร็จ เช่น การยกย่องผู้สูงอายุในเรื่องของปราชญชาวบ้าน ให้เป็นแบบอย่างที่*

ดีในการประพฤติปฏิบัติของคนรุ่นหลัง (สุภา ทองด้วง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, 2564); (พระครูรัตนสุตากร เจ้าอาวาสวัดคลองแดน, 2564); (กาญจุรี ปลอดทองสม ปราชญ์ชาวบ้าน, 2564)

ด้านสิ่งแวดล้อม *จัดสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ด้วยการจัดสิ่งของภายในบ้านให้เป็นระเบียบ ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุแก่ผู้สูงอายุ เช่น การจัดบ้านที่พักอาศัย และเรื่องอากาศถ่ายเท พื้นบ้านไม่สั่น การนั่งเก้าอี้ เป็นต้น ชุมชนและสังคมรอบข้าง ต้องปลอดภัยจากอันตราย เช่น การลักเล็กขโมยน้อย ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ* (ฐิติยา เฉลิมงาม อาสาสมัครสาธารณสุข, 2564); (สมปอง ลิ่มจันทร์ อาสาสมัครสาธารณสุข, 2564); (นิตยา อาทรกิจ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลคลองแดน, 2564)

ด้านสวัสดิการสังคม *ส่งเสริมให้มีสวนสาธารณะในชุมชนหลาย ๆ แห่งที่กระจายกันออกไป ผู้สูงอายุจะ ได้เดินทางไปใช้บริการได้สะดวก มีสภาพดี สามารถใช้งานได้ อาจจะปรับปรุงให้มีพื้นที่หรืออุปกรณ์ สำหรับผู้สูงอายุโดยตรง รวมถึงการอำนวยความสะดวกเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทางลาดสำหรับ รถเข็น ราวจับตามทางเดิน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุได้ ก็เท่ากับว่าเป็นการส่งเสริมให้คนแก่อยากออกไปใช้บริการเพิ่มขึ้นและไม่เป็นอุปสรรคต่อการดูแลสุขภาพตนเองด้วยต้องการให้มีชมรมผู้สูงอายุเฉพาะกลุ่ม เพื่อจัดกิจกรรมตามความสนใจของ ผู้สูงอายุ ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ ที่สามารถนำมาขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุเข้าถึงรัฐสวัสดิการที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึง และคล่องตัว* (พระครูรัตนสุตากร เจ้าอาวาสวัดคลองแดน, 2564); (สุภา ทองด้วง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, 2564); (อภิรดา สุขจันทร์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข, 2564)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา” อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสวัสดิการสังคม และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชุมชนตำบลคลองแดน อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลในอำเภอ ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการให้มีการบริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ออกให้บริการแก่ผู้สูงอายุถึงชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุบางรายไม่สะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา ศรีวณิชชาการ ที่ว่า รัฐหรือเอกชนที่มีความพร้อม ทำหน้าที่จัดให้มีระบบบริการสังคมที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เช่น บริการ

ด้านสุขอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การมีงานทำและการมีรายได้ การบริการสังคมและนันทนาการ (สุพัตรา ศรีวณิชชากร, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ศึกษาวิจัย การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการหน่วยบริการดูแลสุขภาพ เยี่ยมบ้าน และให้ความรู้ผู้สูงอายุที่บ้านมากที่สุด (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกาย โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีการออกตรวจสุขภาพและอยากให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ บังอร ธรรมสิริ กล่าวว่า ความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ โดยดูแลเอาใจใส่เรื่องการรับประทาน อาหาร การพักผ่อนนอนหลับ จัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมปลอดภัย จัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มให้ เหมาะสมตามฤดูกาล แบ่งเบาภาระเรื่องงานในบ้าน พาผู้สูงอายุไปรับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ จัดหาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ เช่น แว่นตา ไม้เท้า เครื่องช่วยเดินเป็นต้น (บังอร ธรรมศิริ, 2549) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมณชนก หนูสิงห์ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2561 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านนันทนาการ ด้านความปลอดภัยในชีวิต (กมณชนก หนูสิงห์, 2562)

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุในชุมชนคลองแดนยังขาดเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและความเครียด ขาดการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ/ประเพณีทางศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงต้องการได้รับคำแนะนำจากแพทย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ บังอร ธรรมสิริ กล่าวว่า เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจ โดยเอาใจใส่พูดคุยอย่างสม่ำเสมอ ให้ความรัก ความเคารพยกย่อง ยอมรับนับถือให้ผู้สูงอายุเล่าประสบการณ์ชีวิต ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเช่นการจัดงานวันเกิด การพาผู้สงอายุไปท่องเที่ยวตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม การแสดงให้เห็นความสำคัญของวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ (บังอร ธรรมศิริ, 2549) สอดคล้องกับงานวิจัยของ คะนอง พิลุน ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาล

ตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุ ต้องการทางด้านจิตใจ คือ ควรมีการตั้งชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรม ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละคน (คะนอง พิลุน, 2561)

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้สูงอายุต้องการให้สภาพบ้านของตน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นส่วนตัว มีความมั่นคงและปลอดภัย เช่น ปราศจากโจรผู้ร้าย มีสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคในชุมชนที่อาศัย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาวัลย์ รัตนา กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน การที่ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ เช่น การมีบ้านและอยู่ในชุมชนที่มีสภาพดีจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าบ้านน่าอยู่สะดวกสบาย สงบ ปลอดภัย เป็นส่วนตัว มีเพื่อนบ้านที่ดีปราศจากโจรผู้ร้าย รวมทั้งมีความพึง พอใจในการบริการของชุมชน เช่น การบริการรักษาพยาบาลที่เพียงพอ การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีรายได้เพียงพอกับความต้องการของตนเอง ย่อมทำให้ชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสุข จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่รู้ว่าตอนเองอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความพอใจต่อบ้าน ชุมชนและที่อยู่อาศัยรอบ ๆ กาย สามารถสะท้อนถึงประสบการณ์ที่ดีมีความสุขหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ (วิลาวัลย์ รัตนา, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย ชูประดิษฐ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ ในแต่ละด้านในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (วันชัย ชูประดิษฐ์, 2555)

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้สุงอายุต้องการพบปะผู้สูงอายุชุมชนอื่น ๆ รวมกลุ่มกันออกเยี่ยมเยือนผู้สูงอายุในชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและญาติมิตร มีการสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรม เช่น สงกรานต์ รดน้ำดำหัว ต้องการได้รับการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอยู่ในการดูแล สอดคล้องกับทฤษฎีของ มาสโลว์ กล่าวว่า ความต้องการทางสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความ ต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและมีความรู้สึกว่าตนเองนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมเสมอ (พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่อุ้ย), 2561) สอดคล้องกับทฤษฎีของ

แอลเดอร์เฟอร์ กล่าวว่า ความต้องการความสัมพันธ์ คือ ความต้องการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในที่ทำงานและสภาพแวดล้อม อื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาวัลย์ รัตนา กล่าวว่า ความสัมพันธภาพทางสังคม คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง นับว่าเป็นองค์ประกอบทที่สำคัญต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการ ตอบสนองความต้องการทางสังคม มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น เช่น การมีเพื่อในวัยเดียวกันนั้นสามารถปรับทุกข์ซึ่งกันและกันได้ มีความรู้สึกที่ดีให้ความช่วยเหลือ ให้การอุปการะ ให้ความ เคารพยกยองซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีความหมายและมีคุณค่า โดยมักจะใช้เวลาว่างทำกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น ไปวัด ทำบุญ ฟังเทศน์เข้าร่วมในชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมอาสาสมัคร ชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ จากทฤษฎีการมีกิจกรรมร่วมกันเชื่อว่าผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสูง สามารถปรับตัวได้ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม จะเป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตสูงและทำให้คุณภาพชีวิตสูงตามไปด้วย (วิลาวัลย์ รัตนา, 2552)

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสวัสดิการสังคม โดยภาพรวมผู้สูงอายุ มีความต้องการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้สูงอายุได้รับบริการด้านสวัสดิการจากผู้นำชุมชน มีความพึงพอใจกับสวัสดิการด้านการเงินและความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานในชุมชน ตลอดจนได้รับคำปรึกษาจากอาสาสมัครชุมชน เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย การแพทย์แผนไทย สมุนไพรบำบัด สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา ศรีวณิชชากร กล่าวว่า รัฐจะต้องจัดสวัสดิการทางสังคมที่เป็นระบบให้บริการแก่ประชาชนเพื่อตอบสนองความจำเป็น เพื่อส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เช่น บริการด้านสุขอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การมีงานทำและการมีรายได้ การบริการสังคมและนันทนาการ (สุพัตรา ศรีวณิชชากร, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพงค์ คชศักดิ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยชน อำเภอเขาชัยชน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ควรจัดสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องง และดำเนินการในเชิงรุกมากขึ้น มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณ และบุคลากรที่เพียงพอ การบูรณาการการทำงานกับภาพส่วนอื่น ๆ (อรรถพงค์ คชศักดิ์, 2562) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิชัย ชยานนฺโท (จันทร์ภักดี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (พระชัชวาล ปญฺญาวโร (พยาบาล), 2559)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีดังนี้

ให้มีการบูรณาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน เพิ่มอัตราบุคลากรสำหรับปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้ความรู้ในการวางแผนล่วงหน้าก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุให้กับประชาชน สร้างกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้กับผู้สูงอายุ อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุให้สมาชิกในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย ควรนำศาสตร์พระราชามาใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในปัจจุบัน ในส่วนของการประหยัดอดออม ควรมีหอกระจายข่าว หรือวิทยุชุมชนเพื่อเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารในด้านที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เช่นการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ควรให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกในด้านความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ มีกิจกรรมที่สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างผู้สูงอายุกับบุคคลในครอบครัวและชุมชน สังคม อย่างหลากหลาย ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตามความถนัดเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ หรือจัดให้มีการดูงานในท้องถิ่นต่าง ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นลักษณะของความต้องการได้รับความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลที่ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานที่พอเพียงและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของแต่ละบุคคลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ แลความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหากับสังคมเป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นในสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ผู้สูงอายุสามารถสนองตอบต่อความต้องการทางด้านร่างกายอย่างเหมาะสมกับสภาพและฐานะของตน ซึ่งได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ส่วนความสุขทางจิตใจ เป็นลักษณะที่บุคคลมีความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงในจิตใจ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น จากการวิจัยพบว่า ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ควรรักษาและพัฒนาต่อไปในถึงที่สุด มีการบูรณาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน ด้วยการจัดให้มีโครงการให้ความรู้ในการวางแผนล่วงหน้าก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ นำศาสตร์พระราชาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กมณชนก หนูสิงห์. (2562). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กรรณิการ์ ศรีวารีรัตน์. (2551). โมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตครู. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจุรี ปลอดทองสม ปราชญ์ชาวบ้าน. (7 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

คะนอง พิลุน. (2561). รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองกุงศรี อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารการเมืองการปกครอง, 8(3), 98-109.

จิราศี ฆังคะมณี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. (8 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

ฐิติยา เฉลิมงาม อาสาสมัครสาธารณสุข. (9 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

นิตยา อาทรกิจ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลคลองแดน. (10 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

บังอร ธรรมศิริ. (2549). กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมใน ชุมชนบ้านโนนคูณ-โนนคำ ตำบลโนนค้อ อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่อุ้ย). (2561). ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูรัตนสุตากร เจ้าอาวาสวัดคลองแดน. (11 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

พระชัชวาล ปญฺญาวโร (พยาบาล). (2559). การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วันชัย ชูประดิษฐ์. (2555). การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

วิลาวัลย์ รัตนา. (2552). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. ใน สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมปอง ลิ่มจันทร์ อาสาสมัครสาธารณสุข. (12 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อบต.ด่านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด. ใน รายงานการวิจัย. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุพัตรา ศรีวณิชชากร. (2555). มุมมองใหม่ในการจัดการของหน่วยบริการปฐมภูมิ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สุภา ทองด้วง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ. (15 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

อภิรดา สุขจันทร์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข. (16 ตุลาคม 2564). ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. (นายสุภัทชัย ดำสีใหม่, ผู้สัมภาษณ์)

อรรถพงค์ คชศักดิ์. (2562). แนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง*

THE SUCCESS FACTORS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION WITH GOOD GOVERNANCE AWARD: A CASE STUDY OF POSA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, ANG THONG PROVINCE

สุปัญญดา สุนทรนนธ์
Supunyada Suntornmond
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai-Thammathirat Open University (STOU), Thailand
E-mail: dr.supunyada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลโพสะ 2) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนวัตกรรมของเทศบาลตำบลโพสะ และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลโพสะสู่ความยั่งยืน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และกลุ่มประชาชน จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ เลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากผลประเมินรางวัลและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้มงวดในการตรวจสอบให้มีการทำงานอย่างโปร่งใส (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรอย่างมืออาชีพและฝึกวินัยการทำงาน (3) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก (4) มีกลยุทธ์ในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม และ (5) การสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน 2) ปัจจัยความสำเร็จด้านนวัตกรรม พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลที่ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง (2) ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการนวัตกรรมของประชาชน (3) ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงาน และ (4) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) แนวทางในการพัฒนาต่อยอด มี 2 แนวทาง ได้แก่ (1) การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดให้

* Received April 16, 2022; Revised April 24, 2022; Accepted May 8, 2022

เป็นนโยบายที่ชัดเจน และ (2) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้เข้าถึงสาธารณชนมากขึ้น
คำสำคัญ: ปัจจัยแห่งความสำเร็จ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบริหารจัดการที่ดี

Abstract

This research aims to 1) study success factors for good administration of Posa Sub-district Municipality 2) study success factors for innovation operation of Posa Sub-district Municipality and 3) study the development guideline for sustainable good governance of Posa Sub-district Municipality. There are 25 key informants as this qualitative research samples, which purposively selected from 3 groups that are group of chief executive officers, representative of employees, and representative of local people. Structured interview form is used as data collection tool for collecting data via focus group and in-depth interview. The collected data for this research has been analyzed by using content analysis from reward appraisal report and interview report, including inductive summary technic. For the result, this study finds outs that 1) There are 5 major success factors for good administration that are (1) enforcing the clear and rigid policy for transparence working process (2) creating organizational culture for professionalism and working discipline (3) having proactive leadership style of executive officers (4) applying suitable strategies to enhance local citizen participation and (5) building employee's consciousness as good public servant. 2) The 4 key success factors for innovation operation are as follows (1) the inspirational leadership as good example of chief executive officers (2) the explicit outcome from innovation project participation (3) effective service of related project employees and (4) the local patronage culture that promote local project participation 3) Two important administrative guidelines for sustainable development and good governance are (1) continuously promoting continuous self-development of employees by enforcing explicit policy and (2) increasing people and alliance participation by distributing more accessible and useful information to public.
Keywords: Success Factors, Local Government Organization, Good Governance

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)เป็นหนึ่งในหัวใจของการบริหารบ้านเมือง ที่เป็นการปกครองออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น นอกจากนี้ท้องถิ่นยังเชื่อมโยงความต้องการของภาคประชาชนไปสู่ภาครัฐด้วย รัฐบาลมีความมุ่งหวังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพการทำงาน ดังนั้นคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) ภายใต้การดูแลของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีพันธกิจหลักประการหนึ่งคือการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามทิศทางการกระจายอำนาจของประเทศ จึงได้กำหนดให้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อให้เป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเริ่มมีการมอบรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ของตนเองให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างเกิดผลสัมฤทธิ์ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2556); (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544); (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558);

จากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นกลไกหลักในการบริหารสาธารณะในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในไทย โดยเฉพาะองค์กรที่มีขนาดเล็ก มักมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดียังไม่เป็นไปตามนโยบายที่ภาครัฐผลักดันมานัก ดังนั้น เมื่อเทศบาลตำบลโพสะ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทองซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลที่3 ของเทศบาลตำบล ประเภทโดดเด่น จากการประกวดรางวัลในปีงบประมาณ 2561 จากจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้ารับการประเมินเพื่อรับรางวัลทั้งสิ้น 282 แห่ง (สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลโพสะ, 2560) แม้ว่าเทศบาลโพสะจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กและมีงบประมาณในการบริหารไม่มากก็ตาม (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) จึงนับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจในการถอดบทเรียนความสำเร็จโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มที่ได้รับรางวัลนั้นถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี จากการประเมินใน 2 ด้านหลัก ได้แก่ ผลการบริหารจัดการที่ดีเลิศและมีโครงการนวัตกรรมที่ดีเยี่ยม จึงนับว่าเทศบาลตำบลโพสะได้รับรางวัลอันทรงคุณค่าในระดับชาติที่มอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติคุณและประกาศยกย่องผลสำเร็จในการบริหารและการจัดบริการสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553)

การศึกษาวิจัยนี้ จึงมุ่งศึกษาถอดบทเรียนเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักการบริหารจัดการที่ดี และการดำเนินงานด้านนวัตกรรม ซึ่งได้แก่ นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมใน "โครงการการบริหารจัดการขยะต้นทาง"ของเทศบาลตำบลโพสะ เพื่อเป็นต้นแบบและการเผยแพร่ความรู้สำหรับนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลโพสะ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนวัตกรรมของเทศบาลตำบลโพสะ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลโพสะสู่ความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลโพสะ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ 2561 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (documentary study) ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (field study) โดยการสังเกตและจดบันทึก การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์และอภิปรายกลุ่ม (focus group) และ ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสรุปผลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตลอดจนการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (inductive analysis)เพื่ออภิปรายผลการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย ได้แก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานของเทศบาลตำบลโพสะ และเพื่อความถูกต้องของข้อมูล จึงใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งบุคคลที่แตกต่างไปอย่างน้อย 3 แหล่ง (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลโดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) จากแหล่งข้อมูล ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของเทศบาลโพสะ(นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล) จำนวน 7 คน 2) ผู้แทนบุคลากรของเทศบาล จำนวน 9 คน และ 3) ผู้แทนประชาชนและเครือข่ายในโครงการนวัตกรรมจำนวน 9 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ในการศึกษาทั้งสิ้น 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยมีเครื่องมือในการวิจัยมี 2 รูปแบบหลัก คือ แบบสำรวจและแบบบันทึกผลการประเมิน (ตามรูปแบบที่กำหนดโดยหลักการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับรางวัลการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ 2561) (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม (Interview form with open-ended question) โดยข้อคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่1 คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และส่วนที่2 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการนวัตกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มด้วยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (typology and taxonomy) จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (inductive analysis) เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการบริหารจัดการที่ดี ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา 2) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ทำการสรุปความไว้ในตารางการวิเคราะห์มาทำการสรุปความตามประเด็นสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัย และ 3) นำข้อมูลที่ได้ทำการสรุปความตามประเด็นสำคัญในการวิจัย มาอธิบาย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จ.อ่างทอง สามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลโพสะ

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลโพสะ มีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การจาก 5 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1.1 การมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้มงวดของทีมผู้บริหารให้บุคลากรมีการทำงานด้วยความโปร่งใส โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จนี้ส่งผลในการดำเนินการทั้งในด้านด้านความโปร่งใสและการยึดถือกฎหมาย ด้านการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และด้านการปรับปรุงภารกิจ การลดขั้นตอน และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนด้วย ทั้งนี้เทศบาลตำบลโพสะมีการถอดบทเรียนจาก อปท.ในพื้นที่ใกล้เคียงเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่

ผิดพลาด หากเกิดกรณีไม่แน่ใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อกฎหมาย จะมีการนัดประชุมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และเชิญที่ปรึกษาที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมาช่วยแนะนำให้เกิดความถูกต้องก่อนเริ่มดำเนินการเสมอ ตัวอย่างที่เด่นชัดเช่น

"จะมีการบริหารจัดการที่ดีได้ คือ ทุกคนต้องรู้หน้าที่ ถูกต้องตามระเบียบต่าง ๆ อย่าทำผิด นายกไม่เคยสั่งให้ลูกน้องทำแบบกำกวม การที่เราให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำเรามีการตรวจสอบภายใน พยายามทำให้เจ้าหน้าที่รู้หน้าที่ มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในระเบียบ พนักงานที่เข้ามาต้องเรียนรู้ระเบียบ" (ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากกลุ่มผู้บริหาร เทศบาลโพสะ, 2561)

1.2 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานอย่างมืออาชีพและมีการฝึกเรื่องวินัยในการทำงานให้กับบุคลากรอย่างจริงจัง มีการฝึกเรื่องวินัยให้กับพนักงานอย่างจริงจัง โดยท่านปลัดเทศบาล และรองนายกเทศบาล ซึ่งดูแลการบริหารบุคลากร ได้นำแนวคิดการฝึกวินัยให้บุคลากรคล้ายรูปแบบทหารมาปรับใช้ แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการให้แรงจูงใจในเชิงบวกกับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานอย่างมืออาชีพ ในส่วนนี้ผู้บริหารเทศบาลตำบลโพสะได้ยกตัวอย่างการดำเนินการเพื่อการบริหารจัดการให้เจ้าหน้าที่มีวินัย มีความรู้และมีทักษะในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพไว้

1.3 ผู้บริหารของเทศบาลเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก ผู้บริหาร โดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุด (นายกฯ) เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ในการทำงานเชิงรุก ไม่รอให้เกิดปัญหาแล้วค่อยแก้ไข มีการรับฟังปัญหาโดยตรงจากชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ โดยประกาศเบอร์ติดต่อผู้บริหารไว้ที่สำนักงานเทศบาลเพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อได้โดยตรง มีการลงพื้นที่เพื่อดูแลปัญหาของประชาชนโดยตรง และทีมผู้บริหารเองทำตัวเป็นแบบอย่างในการทำงานที่ดีให้เจ้าหน้าที่

1.4 การสร้างจิตสำนึกของบุคลากรในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน ผู้บริหารเทศบาลโพสะมีนโยบายเน้นให้เจ้าหน้าที่ใส่ใจการบริการประชาชน และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นให้บุคลากรให้ความสำคัญแก่ประชาชน เทศบาลตำบลโพสะจัดบริการสาธารณะในลักษณะให้บริการเชิงรุก โดยมีแนวปฏิบัติ "ประชาชนเป็นศูนย์กลาง" (Citizen-centered) ด้วย 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) มีนโยบายให้เจ้าหน้าที่เทศบาลไปร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชาวบ้านบ่อย ๆ ในฐานะคนในชุมชม การให้ไปร่วมกิจกรรมด้วยกันกับชาวบ้านจึงก่อให้เกิดความผูกพัน และส่งผลให้พนักงานของเทศบาลเกิดความเต็มใจและความทุ่มเทในการให้บริการประชาชนเหมือนคนในครอบครัว 2) มีการให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่ของเทศบาลจากผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้มาใช้บริการที่เทศบาลด้วยทุกปี และ 3) ทีมผู้บริหารเทศบาลเองทำตัวเป็นแบบอย่างในการทำงานที่ดีให้เจ้าหน้าที่ ในการให้ความสำคัญต่อการบริการประชาชน

1.5 การมีกลยุทธ์ที่ดีในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ผู้บริหารร่วมกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลมีกลยุทธ์ในการดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล โดยเริ่มต้นจากการจัดกิจกรรมที่ชาวบ้านคุ้นเคยและยินดีเข้ามามีส่วนร่วมก่อน เช่น การจัดงานกีฬาสีเพื่อความสามัคคี การร่วมจัดงานประเพณีตามเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีการส่งผู้นำหรือตัวแทนชุมชนมาทำงานร่วมกับทาง อปท. และทำให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีและเกิดความคุ้นเคยในการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานอื่น ๆ รวมทั้งการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนกับทางเทศบาลตำบลโพ นอกจากนี้ ยังมีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของทางเทศบาลอย่างเป็นระบบ โดยเทศบาลตำบลโพสะ ได้มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้นำแต่ละชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน ก่อนนำเสนอโครงการเข้ามาให้ เทศบาลฯ แล้วว่าให้แต่ละแห่งเสนอมาเฉพาะโครงการที่สำคัญ ๆ ที่ต้องการจริง และสามารถทำให้สำเร็จได้จริงเท่านั้น เนื่องจากงบประมาณและทรัพยากรของเทศบาลมีจำกัด

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนวัตกรรมของเทศบาลตำบลโพสะ

ผลการวิจัยพบว่า โครงการนวัตกรรมขององค์กรเทศบาลตำบลโพสะ ชื่อว่า “การบริหารจัดการขยะต้นทาง” โดย มีจุดเด่นที่ทำให้เรียกว่านวัตกรรม ได้แก่ การลดและคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง การจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเน้นการแปรรูปเพื่อนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้หลัก 3ช : คือ ใช้น้อยลง ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ (3 Rs: Reduce Reuse Recycle) ด้วยการจัดกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม คือ 1) การจัดตั้ง ธนาคารขยะรีไซเคิล และ ชุดเฉพาะกิจสายด่วนรีไซเคิล (ฮอตไลน์สายด่วนขยะ delivery)เพื่อรับขยะจากประชาชนถึงหน้าบ้าน 2) การจัดทำถังพ่อพอเพียงเพื่อคัดแยกขยะจากต้นทางให้เหลือปริมาณน้อยที่สุดก่อนที่จะถูกเก็บรวบรวมไปยังสถานที่ทิ้งขยะ และ 3) การรีไซเคิลยางรถยนต์เพื่อลดยุงและลดมลพิษ

สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้านนวัตกรรม พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

2.1 ภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารเทศบาลตำบลโพสะ การที่ผู้นำมีการปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทและจริงจังให้เห็นเป็นตัวอย่างได้จริง เป็นต้นแบบในการทำงานที่ทำให้น่าเชื่อถือ มีการปรับปรุงพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ ทำให้เจ้าหน้าที่และประชาชนเกิดความความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อผู้นำและทีมผู้บริหารของเทศบาลตำบลโพสะ ซึ่งแสดงถึงภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานและผลักดันการบริหารจัดการขยะในเทศบาลเอง ให้ประสบความสำเร็จ ทำให้เจ้าหน้าที่และชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมโครงการ โดยผู้แทนชาวบ้านโพสะ กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า *“ความมุ่งมั่นจริงจังของทีมผู้นำโพสะโดยเฉพาะท่านนายกฯ ที่มีต่อการทำงานที่ผ่าน ๆ มา รวมทั้งโครงการนี้*

ที่ต้องการทำ ที่อยากให้ลดขยะ จัดการขยะ ตามนโยบายจากรัฐบาลในเรื่องภารกิจการลดขยะ พร้อมทั้งทำโครงการนี้ เริ่มต้นทำที่เทศบาลจนสำเร็จเป็นตัวอย่าง ทำให้พวกเราสนใจและก็กล้าเข้าร่วมโครงการอย่างจริงจัง ไม่กลัวว่าทำแล้วเหนื่อยเปล่า" (ผู้แทนชุมชนหมู่ 2 ตำบลโพสะ, 2561)

2.2 ผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการ โดยผู้แทนประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การที่พวกเขายินดีเข้าร่วมและผลักดันโครงการให้ดำเนินการต่อไปนั้น มีผลมาจาก การตระหนักถึงผลสัมฤทธิ์และผลลัพธ์ของโครงการที่ชัดเจน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการนี้ส่งผลให้ชุมชนและบ้านที่เข้าร่วมประหยัดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ และเพิ่มรายได้จากการนำขยะรีไซเคิลไปจำหน่าย รวมทั้งลดการใช้ปุ๋ยเคมี จากการนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยใช้เอง ซึ่งทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการทำนาทำสวน ได้จริง โดยผู้แทนประชาชนโพสะ ได้อธิบายในประเด็นนี้ไว้ว่า *"บางชุมชน ก็ยังไม่เชื่อในตอนแรก ก็ไม่อยากมีส่วนร่วมกับโครงการนี้ของเทศบาลหรอก พอเห็นชุมชน อื่น ๆ ที่ทำเขาเกิดผลที่ดี เช่น เอาปุ๋ยที่หมักเองมาใช้ แล้วพืชผลในครัวเรือนเติบโตดี กลิ่นที่ทิ้งขยะรวมก็ลดกลิ่นลง เพราะว่าไม่มีคนนำขยะเปียกมาทิ้งมากเหมือนสมัยก่อน แล้วมันก็ต่อยอดได้ หลาย ๆ อย่าง ทั้งลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยมาทำสวนพืชไร่ ลดขยะในบ้านในชุมชน แถมถ้ามีขยะพวกแก้ว พวกพลาสติก กระดาษ ก็เอาไปแลกของ แลกเงินมาใช้ได้ พอคนเห็นแบบนี้ ก็มาร่วมโครงการ แล้วก็ช่วย ๆ กันทำ ชวนกันมาทำ จนมันสำเร็จ"* (ผู้แทนชาวบ้านหมู่5 ตำบลโพสะ, 2561) นอกจากนี้ เมื่อผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการเกิดประโยชน์ชัดเจน ก็เริ่มมีส่วนของเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มาเข้าร่วม เช่น โรงเรียน สถานีตำรวจที่อยู่ในเขตเทศบาล เมื่อเห็นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นและจำนวนประชาชนที่เข้าร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุนเทศบาลฯ มากขึ้น

3. ประสิทธิภาพในการทำงานและการบริการของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยความสำเร็จในข้อนี้เกี่ยวโยงมาจากปัจจัยในข้อแรก การที่ผู้นำและทีมผู้บริหารของเทศบาลตำบลโพสะมีการทำงานเชิงรุกและมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนว่า ต้องการจะทำกิจกรรมหรือนโยบายใด ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้นำได้มีการควบคุมและสั่งการ ให้เจ้าหน้าที่ของเทศบาลออกไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการได้อย่างเรียบร้อย ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการทำงานและการให้บริการของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีการปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ มีการจัดคิวรับขยะได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนได้ตามที่คาดหวัง ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของเทศบาลฯที่มีต่อประชาชน และส่งผลต่อเนื่องคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ไปชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ของเทศบาล โดยเฉพาะในโครงการนี้ ก็จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัว อาทิเช่น ความนิยมของชาวบ้าน ที่นิยมมาขายขยะให้เจ้าหน้าที่มากกว่าไปขายให้เอกชนเอง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของเทศบาล จะแนะนำวิธีให้ชาวบ้านว่าแยกขยะอย่างไร จึงจะขายได้เงินมากที่สุด ทำให้ประชาชนมองเห็น

ข้อดีที่ชัดเจน และเกิดความเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ว่า ทำงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่คิดค้ากำไร เป็นต้น

4. วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน "ความสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจ"ของหมู่คณะ ของกลุ่มชาวบ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและกลุ่มจิตอาสาที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับการเน้นย้ำว่ามีความสำคัญมากต่อการผลักดันโครงการนี้ให้สำคัญ โดยวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง และการให้ความร่วมมือกันเหมือนคนในครอบครัว เป็นบริบททางโดดเด่นของชุมชนในเทศบาลตำบลโพสะที่เป็นปัจจัยให้เกิดความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือกันเพื่อผลักดันโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น เพราะแม้จะเป็นเทศบาลซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง แต่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโพสะยังคงมีลักษณะเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม ทำให้คนในชุมชนยังมีความใกล้ชิดกัน และมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน เมื่อมีกิจกรรม ใด ๆ ในท้องถิ่น ชาวบ้านก็ยังยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกทั้งประชาชนในชุมชนที่เป็นผู้สูงอายุที่ว่างงานหรือทำงานอยู่กับบ้าน มีความใกล้ชิดกับผู้นำชุมชน ทำให้เมื่อไปชักชวนให้มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ก็มีความยินดีให้ความร่วมมือ เมื่อมีโครงการที่มีประโยชน์ ประชาชนก็ยินดีให้ความร่วมมือกับเทศบาลเพราะมีความรู้สึกว่าเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน รวมทั้งมีสำนึกรักบ้านเกิดอยู่เป็นทุนเดิม และเมื่อเทศบาลตำบลโพสะคอยเข้าไปดูแล ให้ความรู้ พูดคุย ทำให้ประชาชนมองเห็นข้อดีของการร่วมมือร่วมใจกับเทศบาล ส่งผลให้โครงการแยกขยะต้นทางที่ต้องมีจุดเริ่มต้นจากผู้สร้างขยะก็คือชาวบ้าน ประสบความสำเร็จได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเทศบาลตำบลโพสะมีการดำเนินงานที่โดดเด่นตามหลักการบริหารจัดการที่ดีตามได้สรุปไว้ข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าเทศบาลตำบลโพสะอาจยังมีจุดอ่อนอยู่บ้างในส่วนการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหารเทศบาลอย่างมากในการผลักดันการดำเนินงานทุก ๆ อย่าง ในลักษณะพึ่งพาที่เน้นไปที่ตัวบุคคล (โดยเฉพาะท่านนายกเทศบาล) ซึ่งในอนาคตหากมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งอาจทำให้การดำเนินงานตามการบริหารจัดการที่ดีอาจไม่ต่อเนื่องได้ ซึ่งในจุดนี้ทางเทศบาลตำบลโพสะยังไม่ได้มีการคำนึงถึงจุดนี้เพื่อป้องกันปัญหาของการบริหารที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งปัญหาในการพึ่งพาตัวผู้บริหารที่เน้นตัวบุคคลนั้น นับเป็นปัญหาที่พบได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศด้วยเช่นกัน

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลโพสะสู่ความยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารเทศบาลโพสะสามารถพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ใน 2 แนวทางสำคัญ ดังนี้

3.1 การพัฒนาและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการออกนโยบายการพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อการรักษาและพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของเทศบาล ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในทุกระดับมีโอกาสในการพัฒนาตัวเอง ด้วยการส่งเสริมให้ไปอบรมและนำความรู้และทักษะที่ได้มาไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มเจ้าหน้าที่เห็นร่วมกันว่า หากเจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างยั่งยืน และควรมีการกำหนดนโยบายเป็นทางการ แม้ว่ามีการเปลี่ยนทีมผู้บริหารแต่ก็ยังควรมีแนวทางและนโยบายที่ชัดเจนที่จะสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

3.2 การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายในโครงการต่าง ๆ ของทางเทศบาลให้มากขึ้น โดยจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์รางวัลต่าง ๆ ที่เทศบาลได้รับ และการให้ข้อมูลโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลทำแล้วเกิดประโยชน์จริง ๆ กับชุมชนผ่านสื่อต่าง ๆ นอกเหนือจากสื่อเดิม ๆ อย่างวิทยุชุมชน เพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยจูงใจให้ชาวบ้านอยากเข้ามาร่วมมือกับเทศบาลมากขึ้น อย่างเช่นการใช้สื่อออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ค (Facebook) ยูทูบ (YouTube) หรือ การได้ออกสื่อทางทีวีท้องถิ่นช่องต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อเทศบาลได้ออกสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้นแล้วทางผู้บริหารเทศบาลพบว่า เมื่อผลงานของเทศบาลฯเป็นที่รู้จักมากขึ้น การขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะภาคเอกชนก็ง่ายขึ้นเช่นกัน

สำหรับแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมให้ยั่งยืนนั้น ผลวิจัยพบว่าผู้บริหารเทศบาลโพสะสามารถพัฒนาการดำเนินงานด้านนวัตกรรม ได้ใน 2 ประเด็นหลักคือ

1. การมีนโยบายที่ชัดเจนของทีมผู้บริหารเทศบาลโพสะ โดยต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเป็นทางการ ว่าจะทำโครงการนวัตกรรมนี้ต่อไปด้วยความจริงจังและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเปลี่ยนตัวนายกเทศบาลหรือไม่ ก็ยังให้มีโครงการ “การบริหารจัดการขยะต้นทาง” นี้ดำเนินการอย่างเข้มแข็งและได้รับการสนับสนุนเหมือนในปัจจุบันอยู่ต่อไป เนื่องจากในอดีตโครงการนวัตกรรมที่คล้ายคลึงกันทำได้อย่างไม่ยั่งยืนเพราะเมื่อเปลี่ยนทีมผู้บริหาร อปท. โครงการนวัตกรรมก็หยุดชะงักไม่ต่อเนื่อง ทำให้เจ้าหน้าที่และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการขาดศรัทธาและความเชื่อมั่น แต่หากเป็นนโยบายจากทางสำนักปลัดเทศบาลที่กำหนดไว้เป็นแผน

ดำเนินงานระยะยาวอย่างเป็นทางการ ก็จะทำให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจและร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมนั้นให้พัฒนาต่อยอดได้อย่างยั่งยืน

2. การแสวงหาความร่วมมือเพิ่มเติมจากประชาชนและเครือข่ายพันธมิตรอื่น ๆ โดยให้ความสนใจทั้งเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยให้มีกลไกที่สำคัญ คือ การสร้างผู้นำเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนที่ดี เน้นการมีส่วนรวมที่เข้มแข็งของประชาชนในแต่ละชุมชนเอง โดยเฉพาะการร่วมมือกับโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อชักจูงให้เยาวชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและคุ้นชินกับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการตั้งแต่เด็ก ซึ่งจะทำให้โครงการการขับเคลื่อนไปได้ดีอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อถอดบทเรียนและศึกษาปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จ.อ่างทอง จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรก พบว่าปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ 5 ประการ ได้แก่ 1) การมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้มงวดในการตรวจสอบบุคลากรให้มีการทำงานด้วยความโปร่งใส 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานอย่างมืออาชีพและมีการฝึกเรื่องวินัยในการทำงานให้กับบุคลากรอย่างจริงจัง 3) ผู้บริหารของเทศบาลเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก 4) การมีกลยุทธ์ที่ดีในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล และ 5) การสร้างจิตสำนึกของบุคลากรในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่าการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลโพสะ มีความสอดคล้องกับหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น (นราธิป ศรีราม, 2556) หลายประการ โดยเฉพาะ *“หลักความโปร่งใส”* ซึ่งสะท้อนได้จากการยึดมั่นในการทำงานด้วยความโปร่งใส เน้นให้บุคลากรทุกคนเข้าใจในระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และยังเห็นได้จากผลการประเมินเทศบาลตำบลโพสะ ที่ดำเนินการและมีผลการดำเนินการในส่วนความโปร่งใสและการยึดถือกฎหมายในการปฏิบัติงานได้ดี ในเรื่องของการนำเสนอหลักฐานตามลำดับชัดเจน และมีหลักฐานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้องโดยหน่วยงานตรวจสอบจากภายนอก รวมถึงมีหลักฐานรับรองการไม่มีข้อรองเรียนการปฏิบัติงานของ อปท.เกี่ยวกับการละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจากนายอำเภอ รวมถึง *“หลักความสามารถของท้องถิ่น”* ที่สะท้อนจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานอย่างมืออาชีพ โดยเทศบาลฯ มีการใช้ประโยชน์จากการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดให้บุคลากรต้องรับการอบรมด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องแม่นยำตามกฎระเบียบ

สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อถัดมา ในเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้านนวัตกรรม พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลที่ปฏิบัติงานให้เห็นเป็นตัวอย่างจริงก่อน 2) ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการนวัตกรรมของประชาชน 3) ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยพบว่า มีความสอดคล้องที่ชัดเจนกับหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นเช่นกัน โดยเฉพาะ ตาม *“หลักความต่อเนื่อง”* ซึ่งสะท้อนจากกิจกรรมลงพื้นที่พบประชาชนอย่างต่อเนื่อง และการกำหนดนโยบายที่ให้มีการดำเนินโครงการนวัตกรรมการจัดการขยะต้นทางไว้อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องแม้ว่าอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทีมผู้บริหารระดับสูงของเทศบาลก็ตาม และ *“หลักการพัฒนา”*ที่สะท้อนจากการที่ผู้บริหารของเทศบาลเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก - ผู้บริหารของเทศบาลตำบลโพสะ โดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุด(นายกฯ) เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ในการทำงานเชิงรุก ไม่รอให้เกิดปัญหาแล้วค่อยแก้ไข มีการลงพื้นที่เพื่อดูแลปัญหาของประชาชนโดยตรงเพื่อนำความต้องการของประชาชนมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานของเทศบาลอยู่เสมอ รวมถึงสอดคล้องกับ *“หลักการมีส่วนร่วม”* ที่สะท้อนได้จากการที่ประชาชนภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลโพสะมีส่วนร่วมในประชุมและร่วมวางแผนกับทางเทศบาลฯในระดับสูง และทางผู้บริหารเทศบาลเองก็พยายามสร้างกลยุทธ์ที่ดีในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล ทั้งการสร้างกิจกรรมที่ประชาชนคุ้นเคยและยินดีเข้าร่วมงานอยู่เสมอ และยังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานของเทศบาล เพื่อจะได้จัดทำโครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นอีกด้วย

ในการพัฒนาการดำเนินงานของเทศบาลโพสะ พบว่ามี 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดให้เป็นนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมจากผู้บริหาร และ 2) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้เข้าถึงสาธารณชนมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาในประเด็นแรกเป็นการพัฒนาภายในองค์การที่ต้องมีการเน้นการทำงานในเชิงรุกเพิ่มเติมนอกเหนือจากระดับผู้นำแล้ว ให้มีการพัฒนาบุคลากรระดับปฏิบัติการให้มีการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานอย่างต่อเนื่องด้วย ซึ่งในส่วนนี้ก็สอดคล้องกับ “หลักการพัฒนา” ตามหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น นั่นเอง ในส่วนแนวทางการพัฒนาประเด็นที่สองเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับ “หลักการมีส่วนร่วม” แล้ว ยังเป็นไปตาม “หลักความเสมอภาค”ด้วย โดยแนวทางการพัฒนาเพื่อแสวงหาความร่วมมือเพิ่มเติมของเทศบาลตำบลโพสะนั้น นอกจากจะเป็นความพยายามในการดึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังรวมไปถึงการพัฒนาเพื่อเปิดช่องทางสื่อสารที่

ประชาชนสามารถติดต่อมาที่เจ้าหน้าที่รวมทั้งผู้บริหารของเทศบาลโพสะได้ตลอดเวลาผ่านสื่ออิเล็คทรอนิกส์ (Line Group)ได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถติดต่อผู้บริหารระดับสูงสุดของเทศบาลได้ผ่านทางหมายเลขโทรศัพท์ส่วนตัวอีกด้วย จึงเป็นการพัฒนาในเรื่องความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่เสมอภาคและเท่าเทียมกันไปด้วยในตัว

ดังนั้นจะพบว่าปัจจัยความความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี จากกรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางวิชาการคือหลักการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น ในหลายประการ ทั้ง 1) หลักความโปร่งใส 2) หลักความสามารถของท้องถิ่น 3) หลักความต่อเนื่อง 4) หลักการพัฒนา 5) หลักการมีส่วนร่วม และ 6) หลักความเสมอภาค ตามที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้นนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ในเชิงวิชาการและเป็นความรู้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้เพิ่มเติม ได้แก่

1. ในการสร้างความมีวินัยและความเป็นมืออาชีพของเจ้าหน้าที่นั้น ต้องการการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่ใช่เป็นเพียงการรณรงค์หรือกำหนดในเชิงเอกสารเท่านั้น ดังเช่นในกรณีของเทศบาลตำบลโพสะ ที่ใช้วิธี “เข้าแถวเคารพธงชาติแบบทหาร” แต่แตกต่างไปในส่วนที่ใช้เป็นเวทีในการให้เจ้าหน้าที่ทุกส่วนในมาพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) ในการทำงานอย่างมืออาชีพร่วมกันทั้งกับทางผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานแผนกอื่น ๆ จึงเป็นวิธีการที่น่าสนใจและใช้ได้ผลจริงกับการฝึกวินัยของเจ้าหน้าที่ วิธีการในลักษณะนี้จึงนับเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยส่งเสริมในปัจจัยความสำเร็จเรื่องการสร้างวินัยให้เจ้าหน้าที่ขององค์กร

2. แม้ทุก อปท.จะมีในนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร แต่ในทางปฏิบัติมักยังไม่มีแนวทางว่าจะทำอย่างไรให้บุคคลากรทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการกำหนดเป็นนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรไว้จากทางผู้บริหาร จะช่วยให้บุคลากรเกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทีมผู้บริหาร อปท.ในอนาคต แนวทางดังกล่าว นับเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์การได้ว่า การสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรไม่จำเป็นต้องจูงใจเป็นตัวเงินก็ได้ เพียงการมีความชัดเจนในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นการช่วยสร้างความก้าวหน้าทางอาชีพให้พนักงาน ก็ช่วยในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานได้แล้ว

3. ในการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายประชาชนนั้น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ อปท. นอกจากจะต้องมีความสม่ำเสมอในการลงพื้นที่แล้ว ยังต้องมีกลยุทธ์ที่ดีในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและค่อย ๆ สร้างการมีส่วนร่วมทีละขั้นอย่างเป็นรูปธรรมด้วย โดยในกรณีของ

เทศบาลตำบลโพสะนั้นมีการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็น 3 ขั้นตอน โดยผู้เขียนสรุปได้เป็นรูปแบบ “3R”ดังนี้

3.1 การสร้างความสัมพันธ์ (Relation) โดยทางเทศบาลมีการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนท้องถิ่นด้วยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นเทศกาล งานประเพณีของท้องถิ่นที่เทศบาลเป็นผู้จัด เช่น งานปีใหม่ งานสงกรานต์ งานกีฬาสี หรือกิจกรรมที่ประชาชนคุ้นเคยในการมีส่วนร่วมอยู่แล้ว ให้ประชาชนมาเข้าร่วมงานได้ตลอดทั้งปี โดยมีแผนจัดกิจกรรมทุกเดือน

3.2 การสนับสนุนผู้แทนจากชุมชน (Representative) โดยการให้ผู้แทนชาวบ้านให้มามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี และแจกแจงให้เห็นว่าแผนที่ชาวบ้านร่วมกันเสนอมา ทางเทศบาลมีการนำไปใส่ในแผนงบประมาณอย่างไรบ้าง โดยเทศบาลตำบลโพสะ ได้มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับผู้นำแต่ละชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน ก่อนนำเสนอโครงการเข้ามาให้ เทศบาลฯ แล้วว่าให้แต่ละแห่งเสนอมาเฉพาะโครงการที่สำคัญ ๆ ที่ต้องการจริง และสามารถทำให้สำเร็จได้จริงเท่านั้น เนื่องจากทรัพยากรของเทศบาลมีจำกัด

3.3 การสร้างการยอมรับเพื่อดึงการมีส่วนร่วม (Recognition) โดยทางเทศบาลได้เข้าร่วมกิจกรรมประกวดต่าง ๆ ที่จะสร้างชื่อเสียงให้ท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประกวดรางวัล อปท.ที่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์รางวัลต่าง ๆ ที่เทศบาลได้รับ และการให้ข้อมูลโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลทำแล้วเกิดประโยชน์จริง ๆ กับชุมชนผ่านสื่อต่าง ๆ นอกเหนือจากสื่อเดิม ๆ อย่างวิทยุชุมชน อาทิ การใช้เฟซบุ๊ค (Facebook) ยูทูบ (YouTube) หรือ การได้ออกสื่อทางทีวีท้องถิ่นช่องต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อเทศบาลได้ออกสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้นแล้วทางผู้บริหารเทศบาลพบว่า เมื่อผลงานของเทศบาลฯเป็นที่รู้จักมากขึ้น การขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะภาคเอกชนก็ง่ายขึ้นเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลวิจัยพบว่า ในกรณีของเทศบาลตำบลโพสะนั้น จากวัตถุประสงค์วิจัยข้อแรกพบว่าปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ 5 ประการ ได้แก่ 1) การมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้มงวดในการตรวจสอบบุคลากรให้มีการทำงานด้วยความโปร่งใส 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานอย่างมืออาชีพและมีการฝึกเรื่องวินัยในการทำงานให้กับบุคลากรอย่างจริงจัง 3) ผู้บริหารของเทศบาลเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก 4) การมีกลยุทธ์ที่ดีในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล และ 5) การสร้างจิตสำนึกของบุคลากรในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อถัดมา ในเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้านนวัตกรรมพบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลที่ปฏิบัติงานให้เห็น

เป็นตัวอย่างจริงก่อน 2) ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการนวัตกรรมของประชาชน 3) ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และในส่วนแนวทางสำคัญในการพัฒนาต่อยอดด้านการบริหารจัดการที่ดีซึ่งเป็นวัตถุประสงค์วิจัยข้อสุดท้าย ผลวิจัยพบว่าในการพัฒนาการดำเนินงานของเทศบาลโพสะมี 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดให้เป็นนโยบายที่ชัดเจน และ 2) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้เข้าถึงสาธารณชนมากขึ้น โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ อปท.ที่มีการบริหารที่ดี ทั้งในเชิงการบริหารจัดการและการดำเนินงานนวัตกรรมเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาวะผู้นำของทีมผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการทำงานอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ การสร้างจิตสำนึกการให้บริการที่ดีของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและเครือข่ายอันเกิดขึ้นได้ทั้งจากการมีทุนทางสังคมเดิม เช่น การมีวัฒนธรรมทางสังคมที่เน้นความร่วมมือในชุมชนหรือ การสร้างขึ้นจากการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาบริหารจัดการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย ดังนี้ 1) ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความสำคัญในการบริหารทั้งด้านบุคลากรและด้านกระบวนการงาน ซึ่งปัจจัยความสำเร็จทั้งในการบริหารงานรวมถึงการดำเนินงานด้านนวัตกรรม ต่างมีปัจจัยที่สำคัญ คือ การผู้บริหารระดับสูงขององค์การมีภาวะผู้นำ ที่ให้ความสนใจในการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ให้ความสำคัญทั้งในเรื่องการบริหารคนและบริหารงานอย่างโปร่งใส และมีการทำงานเชิงรุกที่จะพัฒนาบุคลากร และพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง 2) การเรียนรู้ทั้งความผิดพลาดและความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น อาจโดยการศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นหลักการเรียนรู้ด้านที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เป็นสิ่งจำเป็น และจะช่วยให้การดำเนินงานของ อปท. เป็นไปได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเช่นที่ผู้บริหารเทศบาลตำบลโพสะมีการถอดบทเรียนจาก อปท.ในพื้นที่ใกล้เคียงเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของ เทศบาลตำบลโพสะปฏิบัติงานที่ผิดพลาด และยังช่วยทำให้เกิดการต่อยอดการทำงานที่ลดระยะเวลาในการเรียนรู้ลงได้อีกด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการถอดบทเรียนจากเทศบาลตำบลโพสะ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลที่มีการบริหารจัดการที่ดี ในประเภทเทศบาลตำบล ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเภทองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่มีข้อกำหนดและบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไป ดังนั้นนักวิชาการที่สนใจอาจเปลี่ยนกรณีศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่นเพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2556). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติการ และการติดตามประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

นราธิป ศรีราม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองท้องที่กับการปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา ในเอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาและยุทธศาสตร์การบริหารการปกครองท้องที่ นนทบุรี. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ผู้แทนชาวบ้านหมู่5 ตำบลโพสะ. (2 ตุลาคม 2561). ภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารเทศบาลตำบลโพสะ. (สุปัญญดา สุนทรนนธ์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้แทนชุมชนหมู่ 2 ตำบลโพสะ. (2 ตุลาคม 2561). ภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารเทศบาลตำบลโพสะ. (สุปัญญดา สุนทรนนธ์, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากกลุ่มผู้บริหาร เทศบาลโพสะ. (29 ตุลาคม 2561). แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลโพสะ. (สุปัญญดา สุนทรนนธ์, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). 15 ปี การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2561). ผลการคัดเลือก อปท. ที่มีการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2561 จาก http://www.odloc.go.th/web/?page_id=7076

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). ต้นแบบความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.ร.

สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลโพสะ. (2560). ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลโพสะ. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2561 จาก https://www.posa.go.th/public/

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวิจัย

การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE SOLID WASTE MANAGEMENT OF HOUSEHOLDS IN MAMUANG SONG TON SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT

พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง)
Phrakhrubaidikasomchay Thānavaro (Tipbuntong)
ดิเรก นุ่นกล่ำ
Direk Nunklam
สามิตร อ่อนคง
Samit Onkong
บุญฤทธิ์ คงยศ
Bunrit Kongyot
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
กันตภณ หนูทองแก้ว
Kantaphon Nuthongkaew
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
MAhamakut Buddhist University Srithammasokaraja Branch, Thailand
E-mail: krubannokthipbuntong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการนำขยะมูล

* Received April 18, 2022; Revised April 25, 2022; Accepted May 10, 2022

ฝอยมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ มีค่าเฉลี่ยมากสุด รองลงมา ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก และด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใช้ใหม่ ส่วนด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด 2) ข้อเสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น พบว่า 2.1) ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สินค้า 2.2) ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ นำสิ่งของกลับมาใช้อีกให้คุ้มค่า 2.3) ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใหม่ บำรุงรักษาสิ่งของให้มีอายุใช้งานนานๆ 2.4) ด้านการนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ นำวัสดุมาแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 2.5) ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หันไปใช้วิธีการทางธรรมชาติ
คำสำคัญ: การจัดการ, ขยะมูลฝอย, แบบครัวเรือน

Abstract

This research has two objectives as following 1) to study the management of solid waste in households in the Mamuang Song Ton Subdistrict Administrative Organization, Mueang District Nakhon Si Thammarat, 2) to explore suggestions on solid waste management of households in the Mamuang Song Ton Subdistrict Administrative Organization, Mueang District Nakhon Si Thammarat. is the mixed research both qualitative and quality collection by questionnaire and keys interview. Findings were as follows: 1) Overall, the average level of waste management of households in the Mamuang Song Ton Subdistrict Administrative Organization is extremely high. When each aspect was taken into consideration, it was found that the average level in reprocessing of solid waste was in maximum average followed by of avoiding the use of hard-to-break materials and solid waste reduction. The reuse of defective equipment materials was, while the reuse of debris solid waste was the least average. 2) Regarding recommendations for waste management of households, It was found that 2.1) in terms of reducing the amount of solid waste, the change of household members' behavior in the use of goods. 2.2) on the reuse of waste, recuse of items that can. 2.3) maintaining disposable equipment materials that should be preserved for a long time. 2.4) in terms of recycling solid waste, materials for the process of reuse. 2.5) avoiding the use of hard-to-break materials. and using natural way instead.
Keywords: Management, Solid Waste, Households

บทนำ

ขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน สังคม และระดับประเทศ ซึ่งปัญหานี้นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความ เจริญเติบโตของชุมชน การขยายตัวของเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการรวมตัวกันอยู่เป็นกระจุกกลายเป็นชุมชนที่หนาแน่น ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี และพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำรงชีวิต การจัดการกับขยะไม่ได้เป็นหน้าที่หลักของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชาวชุมชนนั้น ๆ ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน (อดิศักดิ์ โรจนาพงษ์, 2551) เพียงแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในระดับท้องถิ่นที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ในการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอย ต้องเริ่มต้นที่การจัดการกับประชาชนเป็นอันดับแรกก่อน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นปัจจัย สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การปลูกฝังจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ จัดการขยะ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเกิดจิตสำนึกที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบันนับว่ามีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันนั้น มีปริมาณ 9.76 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่เก็บขนไปกำจัด 6.46 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 3.30 ตัน/วัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ทำอย่างไรถึงจะให้ประชาชนในชุมชนควรมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอยจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำอย่างไรที่จะรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนเห็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ที่ที่ดีในการลดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต มาร่วมกันคิดหาวิธีการ และแนวทาง โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการขยะ เพื่อเลือกแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าและเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และร่วมด้วยช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เหลือน้อยที่สุด การปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการ คัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะสะอาดมาสร้างสิ่งประดิษฐ์ การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่าย และการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น ชุมชนจึงต้องมีการสร้างข้อตกลงหรือสัญญาประชาคมของชุมชนทุกท้องถิ่นทุกหมู่บ้านในการปฏิบัติการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยโดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน เกื้อกูล

กันและกันในทุกมิติของสิ่งมีชีวิตโดยรวมนั่นเอง (เกษม จันทร์แก้ว และคณะ, 2541) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้นโดยผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถาม ว่าประชาชนมีแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไรหรือจะมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้ประชาชนในชุมชนลดปริมาณการทิ้งขยะและจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่ชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 14 รูป/คน แบบจำเพาะเจาะจง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือการตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยนำมาคัดแยกตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังตาราง

ขยะมูลฝอยแบบครัวเรือน	ระดับการจัดการ		
	$\bar{x}$	*SD*	แปลผล
1. ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย	4.09	0.42	มาก
2. ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่	3.97	0.44	มาก
3. ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใช้ใหม่	4.01	0.50	มาก
4. ด้านการนำขยะมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่	4.13	0.53	มาก
5. ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก	4.10	0.51	มาก
รวม	4.08	0.39	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการนำขยะมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.13) รองลงมา ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก ($\bar{x}$ = 4.10) และด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ = 4.09) ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใช้ใหม่ ($\bar{x}$ = 4.01) ส่วนด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.97) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย *การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่ดีนั้น ควรเลือกซื้อสินค้าที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยที่ไม่จำเป็น ควรฝึกคนในครอบครัวให้สร้างนิสัยไม่มักง่าย โดยมุ่งรักษาความสะอาด ดูแลบ้าน และชุมชน ควรทำความเข้าใจกับบุคคลในครอบครัวโดยฝึกคนในครอบครัวให้สร้างนิสัยไม่มักง่าย สร้างมารยาท สร้างความรับรู้ สร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม นำสู่การปฏิบัติจนเป็นนิสัยแก่ครัวเรือน โดยการ ลดปริมาณของใช้ที่ไม่จำเป็น มองเห็นโทษของปริมาณขยะ ส่งเสริมการจัดการที่ดี ด้วยการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม สิ่งแวดล้อมและการนำขยะมาแปรรูปรีไซเคิลใช้ใหม่* (อำมรรัตน์ ขาววงค์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน, 2564)*;* (ร.ต. ถวิล อักษรรัตน์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน, 2564)*;* (สุมาลี ศักดิเศรษฐ์ นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)

2. ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ *ควรเลือกเศษวัสดุที่มีค่า มีประโยชน์ต่อชีวิต ครอบครัวเพื่อประหยัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และไม่เพิ่มขยะอีกต่อไป คำนึงถึงประโยชน์ในการใช้ ลดการใช้จ่ายในครัวเรือน ตระหนักถึงการประหยัดและคุ้มค่า นำขยะที่ย่อยสลายได้ ทำปุ๋ยหมัก ขยะที่มีพิษให้ อบต. จัดเก็บนำไปทำลาย ด้วยการหาตัวอย่างต้นแบบที่ดี ศึกษาดูงานนอกพื้นที่ การนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่นั้น สมาชิกในครัวเรือนควรหาวิธีการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยการตระหนักถึงการประหยัดและคุ้มค่า ทำความเข้าใจ เข้าถึงประโยชน์ของขยะอย่างแท้จริง โดยการ คัดแยกประเภทขยะ เลือกที่ใช้ได้นำมาใช้ใหม่ต่อไป* (สมพงษ์ สมทอง กำนันตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)*;* (ภูริ รัตนจารีย์ นักพัฒนาการชุมชนชำนาญการ, 2564)*;* (มณี จารีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)

3. ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใช้ใหม่ *ต้องมีการให้ความรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน เรื่องการประหยัดและใช้ประโยชน์ของใช้ที่ควรซ่อมแซม ไม่ควรซื้อใหม่ เล็งควรเห็นค่าของวัสดุที่ชำรุดโดยคิดหาวิธีมาดัดแปลง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นและใช้แทนของที่ชำรุดดีกว่าทิ้ง ด้วยการสร้างจิตสำนึกในครอบครัว พ่อ-แม่ ควรทำเป็นตัวอย่างให้สมาชิกในครอบครัวเห็นถึงของที่ควรซ่อมแซมว่ายังใช้งานได้ถึงการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดมาซ่อมแซมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดรายจ่าย และปรับนิสัยที่ดี โดยคิดหาวิธีมาดัดแปลง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น ควรคำนึงถึงการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด* (สายัณห์ มณีพฤกษ์ ผู้ใหญ่บ้าน, 2564)*;* (สุรชัย สมทอง ผู้ใหญ่บ้าน, 2564)*;* (ชุติกาญจน์ จันทพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ, 2564)

4. ด้านการนำขยะมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ *การนำขยะมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ควรนำขยะมาแปรรูปเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทำปุ๋ย ของใช้ภายในบ้านนอกบ้าน เป็นต้น ต้องมีการคัดแยกขยะที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย เห็นความสำคัญและคุณค่าของสินค้าด้วยการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรจัดตั้งศูนย์แปรรูปขยะ*

โดยมีอุปกรณ์ในการแปรสภาพของขยะแล้วนำมาใช้ใหม่ หาตัวอย่างสร้างสรรค์ เกี่ยวกับขยะแปรรูปที่ดี ด้วยการออกแบบขยะให้ทันสมัย เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ผ่านการติดต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ สู่การปฏิบัติ (สมพงษ์ สมทอง กำนันตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)*;* (ปรีดา ชตาเริก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)*;* (ภูริ รัตนจารีย์ นักพัฒนาการชุมชนชำนาญการ, 2564)

5. ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก *การหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก ต้องรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงโทษของวัสดุที่ทำลายยาก ให้ลดละไปในที่สุด และหาวิธีการหาสิ่งมาทดแทน สร้างจิตสำนึกมีส่วนต่อชุมชน ตระหนักถึงคุณภาพและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงประโยชน์ต่อการใช้สอยให้มากที่สุด รับผิดชอบ คิดดี ปฏิบัติดี มองเห็นพิษภัย ใส่ใจครอบครัว ชุมชน กำหนดรู้โทษภัยของวัสดุที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตที่จะเกิดขึ้นจากวัสดุเหล่านี้ที่กระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันขจัด ลด ละ การใช้วัสดุ หากจำเป็นควรมีที่เก็บอย่างเหมาะสม โดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง ร่วมรับผิดชอบสังคม* (เกสร ขาววงค์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน, 2564)*;* (สาริศา เลขมิตร อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน, 2564)*;* (มณี จารีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น, 2564)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลได้ว่า ครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครัวครัวในด้านการลดปริมาณขยะ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ การนำวัสดุกลับมาซ่อมแซมใช้ใหม่ การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่และมีการปฏิบัติด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ย่อยสลายยาก อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้นมีจิตสำนึกตระหนักถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้น จึงมีการดูแลและรับผิดชอบเรื่องความสะอาดในชุมชนของตนเองอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับแนวคิดของวิธวัฒน์ สวาศรี และคณะ กล่าวว่า หากมีการกำจัดที่ไม่ถูกต้องโดยจะส่งผลให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน หนู ซึ่งเป็นพาหะนำโรค ส่งผลให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น โดยเฉพาะชุมชนที่ขาดการจัดการในด้านการกำจัดขยะที่ดีหรือที่มีประสิทธิภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและหลักเกณฑ์การสุขาภิบาล ซึ่งผลกระทบดังกล่าวทำ

ให้ผู้ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว เสี่ยงต่อการเป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย (วิธวัฒน์ สวาศรี และคณะ, 2548) สอดคล้องกับแนวคิด รุ่งกิจ บูรณ์เจริญ กล่าวว่า การจัดการขยะฐานศูนย์นั้นจะต้องเริ่มจากการจัดการตั้งแต่ ต้นทาง คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ถูกต้อง (รุ่งกิจ บูรณ์เจริญ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา อัศวรุจิกุลชัย และคณะ วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย มีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย มีการเก็บและขนขยะทุก 2 วัน การสร้างเครือข่ายคัดแยกขยะ ด้วยวิธีการบอกปากต่อปาก การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ควรมี การประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ มีหน้าที่ในการให้ความรู้และ คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน รณรงค์ให้คนในชุมชนแยกขยะจนเป็นนิสัย เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามา มีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการจัดการขยะมูลฝอย รับรู้และเรียนรู้วิธีการย่อยสลายขยะอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทางบวก คือ การแยกขยะ ขวดน้ำพลาสติกและกระดาษ ทุกชนิด ส่วนทางลบ คือ มีการทิ้งขยะทุกชนิดลงบนพื้นถนน แหล่งน้ำและที่สาธารณะ และมีการเทน้ำมันที่ใช้ แล้วทิ้งลงในถังขยะและบนดิน ขาดจิตสำนึกในหน้าที่ที่ต้องมีการแยกประเภทขยะมูลฝอย และการเลือกใช้ เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย มีการใช้เครื่องสับย่อยสลายขยะเปียกและขยะแห้ง (อัจฉรา อัศวรุจิกุลชัย และคณะ, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ศรีโยธี วิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตอำเภอ เซกา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.00 การมีส่วนร่วม ของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทัศนคติต่อการจัดการขยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (วสันต์ ศรีโยธี, 2563)

2. ข้อเสนอแนะการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ฝึกคนในครอบครัวให้สร้างนิสัยไม่มักง่าย สร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม ลดปริมาณของใช้ที่ไม่จำเป็น มองเห็นโทษของปริมาณขยะ ด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่ ควรหาวิธีการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ตระหนักถึงการประหยัดและคุ้มค่า โดยการคัดแยกประเภทขยะ เลือกที่ใช้ได้นำมาใช้ใหม่ต่อไป ด้านการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดที่จะทิ้งมาซ่อมแซมใช้ใหม่ คิดหาวิธีมาดัดแปลง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นคำนึงถึงการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการนำขยะมาแปรรูปหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่เห็นความสำคัญและการใช้ให้เกิดประโยชน์ สิ่งใดที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ

เครื่องใช้ ทำปุ๋ย ของใช้ภายในบ้าน ควรทำการคัดแยกไว้จำหน่ายเพื่อเพิ่มมูลค่าของขยะในครัวเรือน ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก มีความรับผิดชอบ มองเห็นพิษภัยของวัสดุที่ทำลายยาก ว่ามีผลต่อชีวิตของตนและคนในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา อัศวรุจิกุลชัย และคณะ วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ว่าควรมี การประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ มีหน้าที่ในการให้ความรู้และ คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน รณรงค์ให้คนในชุมชนแยกขยะจนเป็นนิสัย เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามา มีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการจัดการขยะมูลฝอย รับรู้และเรียนรู้วิธีการย่อยสลายขยะอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทางบวก คือ การแยกขยะ ขวดน้ำพลาสติกและกระดาษ ทุกชนิด (อัจฉรา อัศวรุจิกุลชัย และคณะ, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ศรีโยธี วิจัยเรื่อง รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะของประชาชนในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแก่ประชาชน การส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมและพัฒนาทัศนคติต่อ การจัดการขยะ และการส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ (วสันต์ ศรีโยธี, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ควรทำความเข้าใจกับบุคคลในครอบครัวโดยฝึกคนในครอบครัวให้สร้างนิสัยไม่มักง่าย สร้างมารยาท สร้างความรับรู้ สร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม นำสู่การปฏิบัติจนเป็นนิสัยแก่ครัวเรือน โดยการ ลดปริมาณของใช้ที่ไม่จำเป็น มองเห็นโทษของปริมาณขยะ หาวิธีการใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยการตระหนักถึงการประหยัดและคุ้มค่า ทำความเข้าใจ เข้าถึงประโยชน์ของขยะอย่างแท้จริง โดยการ คัดแยกประเภทขยะ เลือกที่ใช้ได้นำมาใช้ใหม่ต่อไป พ่อ-แม่ ควรทำเป็นตัวอย่างด้วยการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในครอบครัว ถึงการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดมาซ่อมแซมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดรายจ่าย และปรับนิสัยที่ดี โดยคิดหาวิธีมาดัดแปลง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น ที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย เห็นความสำคัญและคุณค่าของสินค้าด้วยการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งใดที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทำปุ๋ย ของใช้ภายในบ้าน ควรทำการคัดแยกไว้จำหน่ายเพื่อเพิ่มมูลค่าของขยะในครัวเรือน มีความรับผิดชอบ คิดดี ปฏิบัติดี มองเห็นพิษภัยของวัสดุที่ทำลายยาก ว่ามีผลต่อชีวิตของตนและคนใน

ครอบครัว ไม่ควรซื้อ งดใช้วัสดุที่ทำลายยาก หากจำเป็นต้องใช้ควรจัดเก็บโดยแยกประเภทอย่างเหมาะสมด้วยจิตสำนึกที่ดีต่อตนเอง ร่วมรับผิดชอบสังคม จากผลการวิจัยที่ พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก จึงขอเสนอแนะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรรักษาและพัฒนาต่อไปในถึงที่สุด มีการประชุมเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของทุกหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้แก่ประชาชน โดยการรณรงค์ปลูกจิตสำนึก ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะหลีกเลี่ยงวัสดุที่ทำลายยาก

เอกสารอ้างอิง

เกษม จันทร์แก้ว และคณะ. (2541). รายงานสรุปผลการศึกษาวิจัย 5 ปี (พ.ศ. 2535-2540) โครงการ ศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแหลม ผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกสร ขาววงค์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน. (1 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

กรมควบคุมมลพิษ. (2564). โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดนครศรีธรรรมราช (ปรับปรุง ข้อมูล 25 พ.ค. 2563). เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก https://thaimsw.pcd. go.th/provincedetail.php?id=80

ชุติกาญจน์ จันทพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. (29 พฤศจิกายน 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

ปรีดา ชตาเริก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น. (24 พฤศจิกายน 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

ภูริ รัตนจารีย์ นักพัฒนาการชุมชนชำนาญการ. (2 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

มณี จารีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น. (2 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

ร.ต.ถวิล อักษรรัตน์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน. (1 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

รุ่งกิจ บูรณ์เจริญ. (2554). การจัดการขยะฐานศูนย์: กรณีศึกษาโรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วสันต์ ศรีโยธี. (2563). รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิธวัฒน์ สวาศรี และคณะ. (2548). โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมพงษ์ สมทอง กำนันตำบลมะม่วงสองต้น. (3 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

สายัณห์ มณีพฤกษ์ ผู้ใหญ่บ้าน. (2 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

สาริศา เลขมิตร อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน. (1 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

สุมาลี ศักดิเศรษฐ์ นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น. (24 พฤศจิกายน 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

สุรชัย สมทอง ผู้ใหญ่บ้าน. (2 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

อดิศักดิ์ โรจนาพงษ์. (2551). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอินทรีย์ในอุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักอุทยานแห่งชาติกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.

อัจฉรา อัศวรุจิกุลชัย และคณะ. (2553). การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จังหวัดเพชรบุรี. ใน รายงานการวิจัย. โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายนักวิจัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.

อำมรรัตน์ ขาววงค์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน. (1 ธันวาคม 2564). การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือน. (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม*

THE DEVELOPMENT OF COOPERATIVE LEARNING ACTIVITIES USING ONLINE TEAM GAME TOURNAMENT TECHNIQUE (TGT) FOR IMPROVING LEARNING ACHIEVEMENT AND TEAMWORK SKILLS

รัฐพร กลิ่นมาลี
Rattaporn Klinmalee
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
E-mail: rattaporn_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ และ3) วิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีม หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง จำนวน 2 ห้องเรียน ทั้งหมด 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกตทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมิน และ4) แบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.15/86.90 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

* Received April 14, 2022; Revised April 30, 2022; Accepted May 13, 2022

แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ3) ผู้สอนประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้เรียนประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการทำงานเป็นทีม

Abstract

This Research article aimed to 1) study the efficiency of develop cooperative learning activities using online team game tournament technique for Improving learning achievement and teamwork skills 2) compare the students' learning achievement between before and after learning through cooperative learning activities using online team game tournament technique and 3) analyze students' teamwork skills after learning through cooperative learning activities using online team game tournament technique. The research model is quasi-experimental research. The samples of research were Computer Education Program, Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. They were selected by purposive sampling method of 2 classrooms, a total of 44 students. The tools used in this research consisted of 1) learning management plan using cooperative learning activities using online team game tournament technique for Improving learning achievement and teamwork skills 2) learning achievement test 3) Instructor's teamwork skills observation form and 4) Self-assessment form of students' teamwork skills. The statistics used in the research were mean, standard deviation and percentage. The results revealed that 1) the efficiency of cooperative learning activities using online team game tournament technique for Improving learning achievement and teamwork skills passed the criterion of 82.15/86.90 higher than the specified criteria of 80/80 2) the students' post-test score using cooperative learning activities using online team game tournament technique was higher than pre-test score statistically significant at .05 level and 3) instructors assessed overall students' teamwork skills at the high level and the students assessed overall their teamwork skills at the high level.

Keywords: Develop Cooperative learning activities, Online team game tournament technique, Learning achievement, Teamwork skills

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในห้องเรียนแบบออนไซด์ (On Site) ทำให้เกิดแนวทางในการจัดการเรียนรู้เป็นทีมแบบออนไลน์ (On Line Group) ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีนวัตกรรม และวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้แบบผสมผสานที่มีการใช้งานร่วมกันหลายคน ทั้งผู้สอน ผู้เรียน ผู้เสริม หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยการต่อเชื่อมเข้าด้วยกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนสำหรับนำเสนอเนื้อหาผ่านทางมีเดียต่าง ๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ทรัพยากรหรือเนื้อหาร่วมกันได้ (Online Learning Content) การเรียนการสอนโดยการทบทวนบทเรียนหรือมีครูพี่เลี้ยงผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (E-Tutoring) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2556)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ 4 ปี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีรายวิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา รหัสวิชา 1143203 จำนวน 3(2-2-5) หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะด้าน วิชาชีพพื้นฐานคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2562) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นการเรียนในภาคปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการศึกษา หาเทคนิค วิธีการสอน กลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้สอดคล้องและก้าวทันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดความเข้าใจที่คงทนในรูปแบบ Active Learning จากการศึกษารูปแบบการสอนต่าง ๆ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) สามารถตอบโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2 - 6 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม บีน (Bean, J. C. , 1996) การเรียนรู้แบบร่วมมือแบบกลุ่มย่อยที่มีสมาชิกที่มีความแตกต่างกัน 3 - 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม (ทิศนา แขมมณี, 2552) การร่วมมือกันในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นทีม แต่ละทีมมีความสามารถที่แตกต่างกันโดยสมาชิกที่เก่งกว่าช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นให้เกิดการเรียนรู้ด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาการเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์และทักษะการทำงานเป็นทีมได้ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson, D.W. et al, 1994) รวมถึง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแข่งขันเป็นทีม (Team-Games Tournament) เป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม กลุ่มละ 4-5 คน แบ่งออกเป็น เก่ง กลาง อ่อน โดยมีขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอเนื้อหา 2) ขั้นกิจกรรมทีม 3) ขั้นแข่งขัน และ4) ขั้นยกย่องความสำเร็จของทีม ผู้สอนรวบรวมคะแนนผลการแข่งขันของผู้เรียน และมอบรางวัลให้กับทีมที่ได้คะแนนสูงสุด พร้อมยกย่องทีมที่ชนะ การจัดการสอนในลักษณะนี้สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น (วัชรา เล่าเรียนดี, 2554)

สภาพทั่วไปในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) เนื้อหาของบทเรียนมีจำนวนมาก ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความยากง่ายไม่เท่ากัน เนื้อหาส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องต้องใช้ทักษะในการปฏิบัติ 2) ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายประกอบสื่อ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในชั้นเรียนน้อย 3) ผู้สอนขาดวิธีการในการดึงดูดความสนใจ และเทคนิคในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง 4) ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน และมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดทักษะในการปฏิบัติ และยังไม่สามารถนำความรู้จากรายวิชาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและหาวิธีการแก้ไขปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแข่งขันเป็นทีม ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่หลากหลาย จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดได้หรือไม่ และทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนด้วยเทคนิคนี้อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

3. เพื่อวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีม หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 8 ห้องเรียน ทั้งหมด 214 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่เรียนวิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง จำนวน 2 ห้องเรียน ทั้งหมด 44 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการสร้าง และการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ วิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นฐานระบบการสื่อสารข้อมูล สัญญาณ สถาปัตยกรรมเครือข่าย OSI และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 2 แผน แผนละ 8 คาบ คาบละ 50 นาที ผ่านการตรวจสอบหาความถูกต้องและความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา โดยใช้แบบทดสอบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบ โดยการหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

3.3 แบบสังเกตทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้สอน จำนวน 10 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rating scales) ค่าน้ำหนักของมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, Rensis., 1976) ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3.4 แบบประเมินตนเองด้านทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน จำนวน 10 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Rating scales) ค่าน้ำหนักของมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, Rensis., 1976) ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

4.1 ชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ วิชาการบริหารจัดการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษา ให้ผู้เรียนทั้ง 2 ห้องเรียน

4.2 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

4.3 ดำเนินการสอนตามแผนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีจีที กับกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเองทั้ง 2 กลุ่ม

4.4 ทดสอบหลังเรียน กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และบันทึกผลการทดสอบไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

4.5 สังเกตทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีจีที ผู้สอนใช้แบบสังเกตทักษะการทำงานเป็นทีม จำนวน 10 ข้อ ในการประเมิน ส่วนผู้เรียนใช้แบบประเมินตนเองด้านทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน จำนวน 10 ข้อ ประเมินตนเอง

4.6 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 หาประสิทธิภาพการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ โดยคำนวณหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percent)

5.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ โดยใช้แผนการวิจัยแบบแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการทดลองก่อนและหลัง (One-group Pretest-posttest Design)

5.3 วิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมหลังเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์

ผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม พบว่า

1. ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ร้อยละ (%)
ระหว่างเรียน (E_1)	44	20	16.43	82.15
หลังเรียน (E_2)	44	30	26.07	86.90

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.15/86.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	44	30	13.91	2.33	23.94*
หลังการจัดการเรียนรู้	44	30	26.07	2.41	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ ที่คะแนนเฉลี่ย 26.07 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ย 13.91 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ โดยผู้สอนประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ โดยผู้สอนวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน

รายละเอียดการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล	ที่
1. มีการกำหนดบทบาท หน้าที่สมาชิกภายในทีม	4.06	0.81	มาก	6
2. มีการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของทีม	4.17	0.70	มาก	5
3. มีการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันภายในทีม	4.33	0.82	มาก	1
4. มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในทีม	4.00	0.81	มาก	7
5. สมาชิกในทีมมีการปฏิบัติตามข้อตกลงของทีม	4.25	0.60	มาก	3
6. มีการสื่อสารอย่างเหมาะสม	3.89	0.76	มาก	8
7. มีการปรับตัวเข้าหากันกับเพื่อนในทีม เพื่อนต่างทีม และผู้สอน	3.47	0.73	มาก	10
8. มีการพูดคุยร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาหากมีปัญหาความขัดแย้ง	4.19	0.76	มาก	4
9. มีความกระตือรือร้นในการเรียนและการทำกิจกรรมทีม	3.72	0.81	มาก	9
10. สมาชิกในทีมทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นสมบูรณ์ทันเวลา	4.28	0.67	มาก	2
ภาพรวม	**4.04**	**0.75**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้สอนวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันภายในทีม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.82) รองลงมา คือ สมาชิกในทีมทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นสมบูรณ์ทันเวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีการปรับตัวเข้าหากันกับเพื่อนในทีม เพื่อนต่างทีม และผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.47, S.D. = 0.73)

3.2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ โดยผู้เรียนประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนเอง

รายละเอียดการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล	ที่
1. มีการกำหนดบทบาท หน้าที่สมาชิกภายในทีม	4.69	0.52	มาก	2
2. มีการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของทีม	4.50	0.70	มาก	7
3. มีการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันภายในทีม	4.56	0.69	มาก	4
4. มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในทีม	4.72	0.57	มาก	1
5. สมาชิกในทีมมีการปฏิบัติตามข้อตกลงของทีม	4.61	0.73	มาก	3
6. มีการสื่อสารอย่างเหมาะสม	4.53	0.56	มาก	6
7. มีการปรับตัวเข้าหากันกับเพื่อนในทีม เพื่อนต่างทีม และผู้สอน	4.44	0.73	มาก	9
8. มีการพูดคุยร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาหากมีปัญหาความขัดแย้ง	4.39	0.90	มาก	10
9. มีความกระตือรือร้นในการเรียนและการทำกิจกรรมทีม	4.47	0.61	มาก	8
10. สมาชิกในทีมทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นสมบูรณ์ทันเวลา	4.55	0.65	มาก	5
ภาพรวม	**4.55**	**0.67**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เรียนวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในทีม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ มีการกำหนดบทบาท หน้าที่สมาชิกภายในทีม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.52) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ มีการพูดคุยร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาหากมีปัญหาความขัดแย้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.90)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.15/86.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนทำแบบทดสอบระหว่างเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.15 และทำแบบทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.90 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนัน หิรัตพรม ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทเบิลเทนนิสตามแนวการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค TGT ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏผลว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทเบิลเทนนิสตามแนวการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค TGT มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.01/86.15 (สุนัน หิรัตพรม, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลรัตน์ จงสมชัย ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รหัสวิชา ง 31247 เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษาซีเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ TGT ปรากฏผลว่า บทเรียนบนเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 82.71/83.00 (สกุลรัตน์ จงสมชัย, 2561) เช่นเดียวกับงานวิจัยของเกริกเกียรติ นรินทร์ และเหมมิญช์ ธนปัทท์มีมณี ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยเทคนิคเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานเป็นทีม วิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรากฏผลว่าการสอนแบบผสมผสานด้วยเทคนิคเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.83/82.55 (เกริกเกียรติ นรินทร์ และเหมมิญช์ ธนปัทท์มีมณี, 2564)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ ที่คะแนนเฉลี่ย 26.07 คะแนน สูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ย 13.91 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบทบาทในการเรียนมากขึ้น มีการวางแผน การแก้ปัญหาในการทำงานเป็นทีม เพื่อทำให้ทีมของตนเองทำงานได้อย่างสำเร็จลุล่วง เมื่อผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลรัตน์ จงสมชัย ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รหัสวิชา ง 31247 เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษาซีเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ TGT ปรากฏผลว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สกุลรัตน์ จงสมชัย, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทิวัตถ์ ภูจำนงค์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT กับวิธีการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ทิวัตถ์ ภูจำนงค์ และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต แซ่โค้ว และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอีเลิร์นนิง เรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศร่วมกับการเรียนรู้มีส่วนร่วมแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม ปรากฏผลว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อนุชิต แซ่โค้ว และคณะ, 2565)

3. ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

3.1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผลปรากฏว่า ผู้สอนวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.75) มีประเด็นการประเมินที่ผู้สอนประเมินให้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันภายในทีม โดยผู้สอนเห็นว่าสมาชิกทุกคนในทีมมีการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันภายในทีม ทำให้สามารถทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากผู้เรียนฟังคำสั่ง และปฏิบัติตามคำสั่งที่ผู้สอนชี้แจง ปฏิบัติตนตามที่หัวหน้าทีมและสมาชิกในทีมได้วางแผนกัน ทำให้ทีมของตนเองประสบความสำเร็จในการร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาภรณ์ บุญเลิศ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ร่วมกับเว็บสนับสนุน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ปรากฏผลจากการแปลผลการประเมินคะแนนค่าเฉลี่ยของช่วงระดับคะแนน 3 ระดับ มีผลการสังเกตพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับเกิดพฤติกรรมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ = 2.56, S.D. = 0.50) (ธนาภรณ์ บุญเลิศ, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต แซ่โค้ว และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอีเลิร์นนิง เรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศร่วมกับการเรียนรู้มีส่วนร่วมแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม มีผลการประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนโดยครูประเมินนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.17) (อนุชิต แซ่โค้ว และคณะ, 2565)

3.2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้เรียนเป็นวิเคราะห์ตนเอง ผลปรากฏว่า ผู้เรียนวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.67) มีประเด็นการวิเคราะห์ที่ผู้เรียนวิเคราะห์ตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในทีม เนื่องจากผู้เรียนแต่ละทีมเห็นว่าการทำกิจกรรมเป็นทีมจำเป็นต้องมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในทีม ส่งผลให้ทีมทำงานเสร็จและตรงตามเวลาที่ผู้สอนมอบหมายในทุกครั้ง โดยผู้เรียนแต่ละทีมมีการมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ของสมาชิกภายในทีม ทำให้การดำเนินงานภายในทีมเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานสำเร็จลุล่วงได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ทันเวลา และทีมของตนเองประสบความสำเร็จในการร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาภรณ์ บุญเลิศ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ร่วมกับเว็บสนับสนุน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ปรากฏผลจากการแปลผลการประเมินคะแนนค่าเฉลี่ยของช่วงระดับคะแนน 3 ระดับ มีผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของนักเรียน (ประเมินตนเอง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับเกิดขึ้นสม่ำเสมอ ($\bar{x}$ = 2.52, S.D. = 0.50) (ธนาภรณ์ บุญเลิศ, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต แซ่โค้ว และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอีเลิร์นนิง เรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศร่วมกับการเรียนรู้มีส่วนร่วมแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม มีผลการประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนโดยนักเรียนประเมินตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.07) (อนุชิต แซ่โค้ว และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ที่เกิดจากจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีม 5 องค์ประกอบ คือ 1) การเสนอเนื้อหา 2) การจัดทีม 3) เกม 4) การแข่งขัน และ5) การยอมรับความสำเร็จของทีม ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น และผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นทีมใน 6 องค์ประกอบ คือ 1) มีเป้าหมายร่วมกัน 2) การยอมรับนับถือกัน 3) การร่วมมือพร้อมใจกัน 4) การแบ่งงานกันทำตามความสามารถ 5) ความรับผิดชอบ และ6) ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

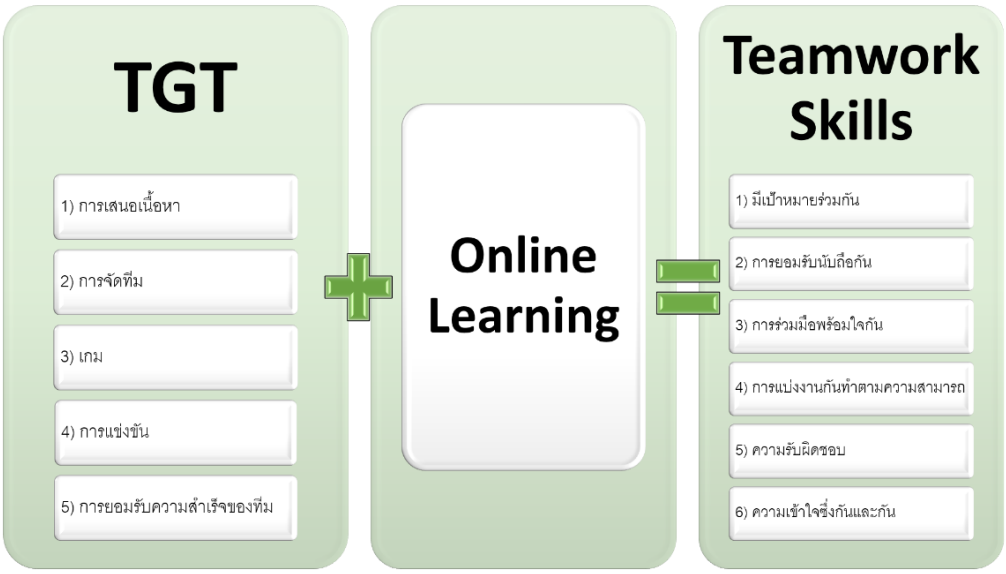

ภาพที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานเป็นทีม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.15/86.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.04 และมีผลการวิเคราะห์ทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนโดยผู้เรียนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.55 สรุปได้ว่าการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และยังสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบทบาทในการเรียนมากขึ้น มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมผ่านเทคโนโลยีแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 รวมถึงการพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม เพื่อทำให้ทีมของผู้เรียนเองทำงานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้สอนควรมีการวางแผนเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาได้ครบถ้วน ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาการนำวิธีการจัดการ

เรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์ ทดลองใช้กับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น หรือ รายวิชาอื่น และศึกษาเทคนิคในการจัดการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการแข่งขันเป็นทีมแบบออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

เกริกเกียรติ นรินทร์ และเหมมิญช์ ธนปัทท์มีมณี. (2564). การพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยเทคนิคเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการทำงานเป็นทีม วิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4(12), 107-118.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ (4ปี) (หลักสูตรปรับปรุง 2562). นครศรีธรรมราช: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ทิวัตถ์ ภูจำนงค์ และคณะ. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT กับวิธีการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยธรรมศึกษา, 3(2), 13-20.

ทิศนา แขมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ธนาภรณ์ บุญเลิศ. (2561). การส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ร่วมกับเว็บสนับสนุน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2556). นวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สกุลรัตน์ จงสมชัย. (2561). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รหัสวิชา ง31247 เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษาซีเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ TGT. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(3), 79-91.

สุนัน หิรัตพรม. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เทเบิลเทนนิสตามแนวการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค TGT ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(2), 96-109.

อนุชิต แซ่โค้ว และคณะ. (2565). การพัฒนาอีเลิร์นนิง เรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ร่วมกับการเรียนรู้มีส่วนร่วมแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 14(1), 184-193.

Bean, J. C. . (1996). Engaging Ideas: The Profession's Guide to investigating writing, Critical thinking, and active learning in classroom. San Francisco: Jossey-Bass.

Johnson, D.W. et al. (1994). The Nuts Bolts of Cooperative Learning. Minnesota: Interaction Book Company.

Likert, Rensis. (1976). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*

STRATEGIES FOR SCHOOL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF BAN MAHA CHAROEN SCHOOL UNDER THE SAKAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ทวีศักดิ์ พึ่งบัว
Thaweesuk Puengbua
โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
Ban Maha Charoen School Under the Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1, Thailand
เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์
Chaowarit Jongkatkorn
พระครูอุทัยสุตกิจ
Prakruuthaisuttakit
สุวิชัย อินทกุล
Suvichai Intakul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Uthai Thani Buddist College, Thailand
E-mail: jchaowarit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 การประเมินความพึงพอใจต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

* Received April 13, 2022; Revised April 22, 2022; Accepted May 5, 2022

พอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับประเทศและเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครอง จำนวน 290 คน ได้มาโดยคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารรอบด้าน ประสานรอบทิศ พิชิตผลสำเร็จ กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.85, S.D.=.85)
คำสำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารสถานศึกษา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This Research article aimed to 1) The objectives of this research aimed to developing strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School Under the Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1 and 2) Assess satisfaction with the outcome of Strategies for school administration according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School. This research was conducted in 4 phases: Phase I was studying strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy; Phase II was Assess satisfaction with the outcome of Strategies for school administration according to the Sufficiency Economy Philosophy. the target group in phase I consisted of administrator, teachers and committee of the basic education; The samples of 290 administrators, teachers, students, parents and committee of the basic education were determined by the Taro Yamane's sample size and selected by stratified random sampling. The instrument used in research is the questionnaire and quality evaluation form. Statistic in this research used the content analysis, percentage, mean and Standard Deviation. The research found that: 1) There are 3 strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy

Philosophy of Ban Maha Charoen School, namely, 360 degree administrative, 360 degree coordination, administrative to successful. 2) The satisfaction on strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School was at a highest level ($\bar{x}$ = 4.85, S.D.=.85).
Keywords: strategies, administrative, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

นโยบายในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งประเทศไทยได้มีการปฏิรูปใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ ความเป็นไทยโดยการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการได้ใน 2 ส่วน คือการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนและการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน ในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูจะเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ซึ่งครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงของตนเองและครอบครัวได้และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) กล่าวว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม กระบวนการจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อบริหารจัดการองค์กรให้อยู่รอดและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งกล่าวได้ว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมและกระบวนการจัดการ จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน

ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้น นักเรียนทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศ การบริหารการศึกษาต้องมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นพลวัตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารมืออาชีพจำเป็นต้องเลือกใช้กลยุทธ์การบริหารและจัดการที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนทั้งด้านภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม ตลอดจนกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (สนธิรักษ์ เทพเรณู และคณะ, 2548) จากการศึกษานโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลได้กำหนดให้มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ที่มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง ทั้งนี้ ได้คำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย และพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถาบัน การศึกษา การจัดการศึกษาจะเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้งการมีสวนร่วมของประชาชนและภาคเอกชนเพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อสืบสานการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้มีศูนย์กลางและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ และให้เป็นเครือข่ายของสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนบ้านมหาเจริญ ที่ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน จัดกิจกรรมในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นความสมดุลทั้ง 3 คุณลักษณะ คือ พอประมาณ มีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างคนให้กับสังคม (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2552) พัฒนากิจกรรมที่เน้นความพอเพียงที่เกิดจากรากฐานทรัพยากรที่มีในโรงเรียนและชุมชน ฝึกฝนการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการคิดวิเคราะห์ และการจัดการอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเน้นย้ำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงน้อม

นำมาประยุกต์ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลความรู้และประสบการณ์ในการบริหารมาพัฒนากลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีความมุ่งหวังให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพเกิดคุณลักษณะความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมทั้งเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขความรู้และประยุกต์ใช้ในโลกศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

1. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสรุปได้เป็นร่างกลยุทธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารรอบด้าน เป็นหลักการบริหารตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาระดับจังหวัด

1.2 กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ เป็นการประสานงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน และประสานงานด้วยการใช้เครื่องมือสื่อสาร การประสานด้วยหนังสือ และการพบปะด้วยตนเอง เพื่อเป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความสำเร็จ โดยการประสานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่หรือหน่วยงานต้นสังกัด ในการส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ระดับจังหวัด

1.3 กลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ หมายถึง การเทียบเคียงความสำเร็จกับเกณฑ์คุณภาพ ใน 2 ประเด็น ได้แก่ เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง และเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

2. ดำเนินการระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ที่พัฒนาขึ้นต่อการนำกลยุทธ์ไปใช้บริหารโรงเรียน โดยดำเนินการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน

3. ดำเนินการปรับปรุงกลยุทธ์จากคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำคู่มือ การใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 นำไปใช้

4. จัดทำคู่มือกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้

5. ประเมินคุณภาพของคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้านคุณค่า โดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

6. ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงคุณภาพของคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ และนำคู่มือไปใช้ 1 ปีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อพัฒนากลยุทธ์และแบบประเมินคุณภาพของกลยุทธ์

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการศึกษาและด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสิ้น จำนวน 13 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์กลยุทธ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (Likert, 1976 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

1. สังเคราะห์การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ แล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าในการสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่าผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง .60 - 1.00

4. ดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

5. ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองธรรมชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .904 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .044 - .637 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,064 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 43 คน

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน

1.3 ผู้ปกครอง จำนวน 504 คน

1.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 504 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ ปีการศึกษา 2562 ครั้งนี้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 290 คน คำนวณได้จากสูตรของ Yamane รายละเอียดแสดง ดังนี้

2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 43 คน จากประชากรทั้งหมด

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 13 คน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 117 คน

2.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 117 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 4 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระดับความพึงพอใจโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่น และเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจ มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1.1 กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารรอบด้าน เป็นการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน เพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาระดับจังหวัด

1.2 กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ เป็นการประสานงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน และประสานงานอย่างหลากหลายช่องทางกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่หรือหน่วยงานต้นสังกัด ในการส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาพอเพียงใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นศูนย์ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของจังหวัดระดับจังหวัด

1.3 กลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ หมายถึง การเทียบเคียงความสำเร็จกับเกณฑ์คุณภาพ ใน 2 ประเด็น ได้แก่ เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง และเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของจังหวัด เพื่อให้

โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของจังหวัด

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

อภิปรายผล

1. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการบริหารรอบด้าน กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ และกลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้พัฒนา กลยุทธ์โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสอบถามโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จากนั้นดำเนินการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้พอเพียงในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาด้านการบริหารการศึกษาในการประเมินและ ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกลยุทธ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา หลวงกลาง ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด (รัตนา หลวงกลาง, 2558)

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้พัฒนากลยุทธ์โดยจากการได้ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้มีการสอบถามโรงเรียนต้นแบบ อีกทั้งยังได้จัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ก่อนนำกลยุทธ์ไปใช้จริง และผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ในการนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสู่การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย จึงส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

มีความพึงพอใจต่อการใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จนทำให้โรงเรียนบ้านมหาเจริญได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์การเรียนรู้พอเพียงระดับเขตพื้นที่และระดับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกภรณ์ รัตนยิ่ง ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่ามีระดับความพึงพอใจในระดับมากทุกรายการ (กนกภรณ์ รัตนยิ่ง, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารรอบด้าน ประสานรอบทิศ พิชิตผลสำเร็จ ซึ่งมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่ามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำไปประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละหน่วยงาน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและยั่งยืน 4) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและต้นแบบของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ

เอกสารอ้างอิง

กนกภรณ์ รัตนยิ่ง. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา. ในรายงานการวิจัย. โรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). กลยุทธ์การจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แอล. ที. เพรส จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น จำกัด.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. (2552). เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). ความหมายและคำอธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตร พริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จำกัด.

รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สนธิรักษ์ เทพเรณู และคณะ. (2548). การบริหารจัดการศึกษายุทธศาสตร์ใหม่ตามระบบการบริหารราชการ. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

นวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*

INNOVATIVE EVALUATION ON TRAINING PROJECT IMPLEMENTATION FOR DEVELOPING THE TEACHER PROFESSION COMPETENCY IN THE 21st CENTURY

อังคณา กุลนภาดล
Angkhana Koolnapadol
หนึ่งฤทัย เมฆวทัต
Neungruthai Mekwathat
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand
E-mail: fasai.annnueng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลิตผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนเครือข่ายที่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 205 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ผลการประเมินบริบท คือ วัตถุประสงค์ของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สสวท. และหน่วยงานต้นสังกัด/โรงเรียน และอันดับสุดท้ายได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านวิทยากร คือ วิทยากรเอาใจใส่ต่อการจัดอบรม มีจำนวนวิทยากรเพียงพอกับความต้องการ และอันดับสุดท้ายได้แก่ วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาที่อบรมเป็นอย่างดี ด้านผู้เข้าอบรม คือ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีความสนใจการอบรมเป็นอย่างดี และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน ด้านสิ่งสนับสนุน คือ มีเอกสารประกอบการอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม และมีช่องทาง

* Received April 1, 2022; Revised April 11, 2022; Accepted April 22, 2022

ติดต่อสื่อสารออนไลน์เมื่อผู้เข้าอบรมประสบปัญหาในการอบรม ผลการประเมินด้านกระบวนการ คือ กิจกรรมโครงการนำไปใช้ได้จริง ผู้บริหารให้ความสำคัญการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการศึกษาสภาพดำเนินงานปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาและกำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนา ผลการประเมินด้านผลผลิต คือ ครูปฏิบัติภารกิจหลักในการพัฒนาผู้เรียน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล และอันดับสุดท้ายได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น การดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นที่ยอมรับ ภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา
คำสำคัญ : ประเมินโครงการ, สมรรถนะครูยุคใหม่, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research paper was assessment research the purpose of this research was to assess the project in terms of context, inputs, processes, and products of the Training Project Implementation for developing the teacher professional competency in the 21st century. The research was conducted on a random sample of 205 teachers in network schools who met the requirements as project's trainees. The tool employed in this research was a 5-level estimation scale questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that the overall level of the training project's evaluation was at a high level in all aspects. Considering each aspect ordered from the highest to the least, the participants' level of agreement was as follows. Regarding the context assessment, it was found that the project objectives were consistent with the policy of NSTDA; the project itself was consistent with the policies of NSTDA and those of the Basic Education Commission; and the project objectives were also consistent with the students' developments. Regarding the inputs, it was found that the trainers paid full attention to the training; there were sufficient trainers and the trainer had sufficient knowledge and understanding of the training content. In terms of the trainees, it was found that the trainees paid attention during the training; they were interested in the training topics and they had similar prior knowledge. According to material support, it was found that the training documents corresponded to the needs of the trainers; and there were online communication channels to support the trainees who encountered problems during the training.

In terms of the process, it was found that the project activities were practical; the executives fully supported the training project; and the final there was a study of the current operating conditions, problems, and needs to determine issues that need to be developed. The results of the productivity evaluation were that; teachers performed the main tasks in learners' development; teachers organized learning activities and developed learners effectively; and teachers enhanced student achievements. In terms of productivity, it was found that the implementation of training activities led to an acceptance of the administrators, teachers and students and the decrease of teacher's workload.
Keywords: Innovative evaluation, teacher professional competency, 21st century

บทนำ

ในปัจจุบันรูปแบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นการเรียนแบบท่องจำเนื้อหาในสาระวิชาหลัก ๆ อย่างคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และสังคมศึกษา ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากยุคนี้เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในหลากหลายเรื่องราว จนกระทบต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพลโลก ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2555) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับโลก และยุคแห่งการสร้างความคิด เพื่อให้ทุกคนมีทักษะ ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การปลูกฝัง "ทักษะ" ที่จำเป็น ซึ่งทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมถือเป็นหัวใจของเพื่อ การดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่ไปกับ "เนื้อหา" ในสาระวิชาหลัก ผ่านหลักสูตรที่กระชับ ชวนคิด และบูรณาการ เพื่อสร้างผู้เรียนให้มี "คุณลักษณะ" อันพึงปรารถนาของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะดังกล่าวอยู่บนยอดของกรอบแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ของภาคี หรือ ที่เรียกว่า "Knowledge and Skills Rainbow" นั่นคือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิผลตลอดชีวิต ซึ่งทักษะต่าง ๆ เป็นทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อนมากขึ้น วิจารณ์ พานิช (2555) เนื่องด้วยแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้นเชื่อว่าการศึกษาไทย 4.0 เป็นการศึกษายุคผลิตภาพ ยุคที่ต้องการผลผลิต หรือ Products ให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเอง และชุมชนอื่น ๆ และของโลกด้วย ทักษะของการศึกษาจึงต้องเน้นการทำได้ เรียนเพื่อจัดทำออกมาเป็น

ผลผลิต เน้นการศึกษาพัฒนาคนไปสร้างผลผลิตที่เน้นการพัฒนาผลิตภาพ (Products) หรือเชิงผลผลิต (Product-Oriented Education) เป็นหลักสำคัญซึ่งบางครั้งเราเรียกว่าเป็นการศึกษาที่เน้นผลผลิต (Product-Based Education) ดังนั้นการศึกษา 4.0 จึงเป็นการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อนโยบายของประเทศในยุค 4.0 เพื่อ พัฒนานวัตกรรมให้เป็น Product ที่สนองต่อนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยเหตุนี้ครูควรต้องพยายามติดตาม ศึกษา และทำความเข้าใจแนวทางและพัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางด้านไอทีและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) ดังนั้นในโลกยุคใหม่สมรรถนะครูก็ต้องเปลี่ยนไป โดยครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังขององค์กรทั้งระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) โดยครูในยุคนี้ ที่ต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเรื่องความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ สู่ผู้เรียน จากเหตุผลดังกล่าวหากมีการประเมินสมรรถนะครูที่เหมาะสมกับการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เป็นระบบ ชัดเจนต่อการปฏิบัติ จะช่วยให้ครูทราบข้อมูลและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ชนะศึก โพธิ์นอก และเกียรติสุดา ศรีสุข (2561)

การวิจัยนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ดำเนินการพัฒนาครูในพื้นที่ให้มีความพร้อมสู่การเป็นครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาการคำนวณและการเรียนรู้ดิจิทัล รวมถึงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทางของโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programmer for International Student Assessment หรือ PISA) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมครู และนักเรียนสำหรับการทดสอบ PISA ในปี พ.ศ. 2564 โดยมีวัตถุประสงค์หลักของโครงการเพื่อเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่ ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี พร้อมสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนและผลักดันการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมผู้เรียน ให้มีประสบการณ์และทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้โครงการดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีผู้ประเมิน

โครงการซึ่งเป็นผู้ไม่มีส่วนได้เสียกับโครงการดังกล่าว ติดตามกระบวนการดำเนินงานคู่ขนาน ซึ่งผลที่ได้จะทำให้เห็นภาพรวมของการส่งเสริม สนับสนุนได้อย่างชัดเจน ทำให้ทราบผลกระทบ เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะและเป็นแนวทางการส่งเสริม พัฒนาครู ซึ่งการประเมินสมรรถนะเป็นวิธีการประเมินกระบวนการทำงานและความสำเร็จจากการทำงานของบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมกับงาน ช่วยให้การปฏิบัติงานในหน้าที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงการปฏิบัติงาน และพัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการประเมินโครงการครั้งนี้ ได้ประยุกต์รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) วิธีการประเมินได้ประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP model ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน ความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้ จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประเมินนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) โดยใช้ตารางผลการประเมินประกอบคำบรรยาย ว่าที่ผ่านมานั้น การดำเนินโครงการเกิดประโยชน์และน่าจะมีการพัฒนาหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้สนใจ ให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับทราบผลการดำเนินโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และช่วยให้ทราบถึงข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และนำผลไปพัฒนาโครงการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน เพื่อให้มีคุณภาพและความโดดเด่นด้านการศึกษา ที่เทียบเท่ากับนานาประเทศและยังช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีและความรู้ที่เข้มแข็งสอดคล้องกับความมั่นคงด้านการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินบริบท (Context) คือ การประเมินสภาพของหลักสูตร ได้แก่ การประเมินจุดประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตร

2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) คือการประเมินส่วนประกอบของหลักสูตร ได้แก่ วิทยากร ผู้เข้าอบรมอุปกรณ์ประกอบการอบรม เอกสารประกอบการอบรม วิธีการอบรม

3. เพื่อประเมินกระบวนการ (Process) คือการประเมินการดำเนินการในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ได้แก่ กระบวนการฝึกอบรม เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม

4. เพื่อประเมินผลิตผล (Product) คือการประเมินคุณลักษณะของผู้ผ่านการอบรมด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 343 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนเครือข่ายที่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie and Morgan (1970) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้จำนวน 205 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการให้ครอบคลุม

2. ศึกษาวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

3. เลือกประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. (ร่าง) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งในการประเมินครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามฉบับ (ร่าง) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของโครงการ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาค่า IOC มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 และข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ

7. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

8. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

9. ปรับปรุงแก้ไข จัดฉบับและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงต่อไป

ขั้นตอนการขั้นตอนเก็บข้อมูล

การเก็บรวมรวบข้อมูล โครงการกำกับติดตามและประเมินโครงการฯ โดยประยุกต์การประเมินโดยใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเครือข่ายที่มีครูผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ใน การเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา คิดเป็น 17.74% เนื่องจากระหว่างการเก็บข้อมูลมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) และส่ง QR-Code ของแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา ขอความอนุเคราะห์ให้แจ้งที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลในแบบสอบถามออนไลน์ พร้อมแจ้งวันในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์ ภายใน 5-7 วัน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา คิดเป็น 100 %

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จึงได้นำผลข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์มูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่และหาค่า ร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลิตผล ข้อมูลได้มาจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งกำหนดเกณฑ์โดยอาศัยแนวทางหรือแนวคิดของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2564) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินบริบท/สภาพแวดล้อม (Context) ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ประเมินกระบวนการ (Process) และประเมินผลิตผล (Product) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ และหลักสูตร

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	46	22.44
	หญิง	159	77.56
	รวม	**205**	**100.00**
หลักสูตร	คณิตศาสตร์	60	26.27
	วิทยาศาสตร์	68	33.17
	วิทยาการคำนวณ	77	40.56
	รวม	**205**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 205 คน เป็นเพศชาย จำนวน 46 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.44 และเป็นเพศหญิง 159 คน คิดเป็นร้อยละ 77.56 ส่วนใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจากการเข้าอบรมหลักสูตรวิทยาการคำนวณ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 40.56 รองลงมาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 33.17 และหลักสูตรคณิตศาสตร์ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 26.27

ตารางที่ 2 สรุปผลวิจัยนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รายการประเมิน	N=205		
	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านบริบท	4.30	0.49	มาก
ด้านปัจจัยนำเข้า			
1. วิทยากร	4.24	0.45	มาก
2. ผู้เข้าอบรม	4.16	0.49	มาก
3. สิ่งสนับสนุน	4.25	0.65	มาก
ด้านกระบวนการ	3.97	0.40	มาก
ด้านผลผลิต	4.28	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) พบว่า ด้านบริบทมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.49) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ วิทยากรมีระดับ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.45) ผู้เข้าอบรม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = 0.49) ด้านสิ่งสนับสนุนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.65) ด้านกระบวนการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.40) และด้านผลผลิต ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.45)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมาย และจัดอันดับ เกี่ยวกับนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านบริบท

ด้านบริบท	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สสวท. และหน่วยงานต้นสังกัด/ โรงเรียนของท่าน	4.32	0.58	มาก	2
2. วัตถุประสงค์ของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท.	4.47	0.53	มาก	1
3. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน	4.10	0.66	มาก	7
4. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรม	4.09	0.53	มาก	8
5. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับสภาพความต้องการของครู	4.20	0.56	มาก	5
6. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน	4.00	0.53	มาก	10
7. กิจกรรมของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท.	4.30	0.58	มาก	3
8. กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน	4.05	0.63	มาก	9
9. กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของครู	4.18	0.58	มาก	6
10. กิจกรรมของโครงการสอดคล้องกับการพัฒนานักเรียน	4.27	0.60	มาก	4
เฉลี่ยรวม	**4.28**	**0.49**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.49) เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท. ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.53) รองลงมาได้แก่ โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สสวท. และหน่วยงานต้นสังกัด/ โรงเรียนของท่านในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D.= 0.58) และอันดับสุดท้ายได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.53)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย และจัดอันดับ เกี่ยวกับนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับ
วิทยากร				
1. มีจำนวนวิทยากรเพียงพอกับความต้องการ	4.30	0.58	มาก	2
2. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรมเป็นอย่างดี	4.09	0.63	มาก	7
3. มีการวางแผนและเตรียมการบรรยาย	4.18	0.58	มาก	5
4. มีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าอบรม	4.27	0.60	มาก	3
5. เอาใจใส่ต่อการจัดอบรม	4.47	0.53	มาก	1
6. มีเทคนิคจูงใจ/กระตุ้นความสนใจผู้เข้าอบรมเป็นระยะ ๆ	4.11	0.66	มาก	6
7. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการจัดอบรมแบบออนไลน์	4.26	0.64	มาก	4
เฉลี่ยรวม	**4.24**	**0.45**	**มาก**	
ผู้เข้าอบรม				
1. มีความรู้เกี่ยวกับจุดประสงค์ของหลักสูตร	4.06	0.63	มาก	5
2. มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร	4.02	0.62	มาก	7
3. มีความรู้พื้นฐานเหมาะสมกับหลักสูตร	4.05	0.64	มาก	6
4. มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน	4.00	0.58	มาก	8
5. มีความสนใจในการอบรมเป็นอย่างดี	4.32	0.59	มาก	2
6. มีความสามารถอบรมตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี	4.23	0.63	มาก	4
7. มีความกระตือรือร้นในการฝึกปฏิบัติงาน	4.29	0.58	มาก	3
8. มีความสนใจใฝ่เรียน และใฝ่รู้	4.35	0.67	มาก	1
เฉลี่ยรวม	**4.16**	**0.49**	**มาก**	
สิ่งสนับสนุน				
1. มีช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์เมื่อผู้เข้าอบรมประสบปัญหาในการอบรม	4.21	0.71	มาก	2
2. มีเอกสารประกอบการอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม	4.29	0.78	มาก	1
เฉลี่ยรวม	**4.25**	**0.65**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่ วิทยากร ผู้เข้าอบรม และสิ่งสนับสนุน ด้านวิทยากร พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.45) เรียงอันดับ

ความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย พบว่า วิทยากรเอาใจใส่ต่อการจัดอบรมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.53) มีจำนวนวิทยากรเพียงพอกับความต้องการในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.58) และอันดับสุดท้ายได้แก่ วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรมเป็นอย่างดีในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.63) ด้านผู้เข้าอบรม มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมในระดับมากทุกรายการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = 0.49) โดยเรียงลำดับระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย พบว่า มีความสนใจใฝ่เรียน และใฝ่รู้ ในระดับมาก($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.67) มีความสนใจในการอบรมเป็นอย่างดี ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.59) และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.58) ด้านสิ่งสนับสนุน พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมในระดับมาก ทุกรายการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.65) โดยเรียงลำดับระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยดังนี้ มีเอกสารประกอบการอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.78) และมีช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์เมื่อผู้เข้าอบรมประสบปัญหาในการอบรม ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.71)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย และจัดอันดับ เกี่ยวกับนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านกระบวนการ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ	3.30	0.50	ปานกลาง	8
2. กิจกรรมโครงการนำไปใช้ได้จริง	4.47	0.51	มาก	1
3. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ	4.00	0.66	มาก	7
4. มีการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดตามโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรม	4.09	0.52	มาก	4
5. มีการศึกษาสภาพดำเนินงานปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาและกำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนา	3.00	0.51	มาก	9
6. มีการนิเทศติดตาม กำกับการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน	4.09	0.53	มาก	5
7. มีการประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ	4.18	0.58	มาก	6
8. มีการรายงานผลการดำเนินโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูล	4.30	0.53	มาก	3
9. ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ	4.30	0.52	มาก	2
เฉลี่ยรวม	**3.97**	**0.40**	**มาก**	

จากตารางที่ 5 พบว่า การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model)

ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.40) เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยพบว่า กิจกรรมโครงการนำไปใช้ได้จริงระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.51) รองลงมาได้แก่ มีผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.52) และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการศึกษาสภาพดำเนินงานปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาและกำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนา ($\bar{x}$ = 3.00, S.D. = 0.51)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย และจัดอันดับ เกี่ยวกับนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านผลผลิต

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ครูปฏิบัติภารกิจหลักในการพัฒนาผู้เรียน	4.80	0.11	มาก	1
2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.47	0.49	มาก	3
3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล	4.50	0.66	มาก	2
4. ครูมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางตรงตามสาขาวิชาที่สอน	4.20	0.52	มาก	6
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น	4.00	0.51	มาก	8
6. การดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นที่ยอมรับ	4.00	0.51	มาก	8
7. ผู้บริหารให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม	4.30	0.52	มาก	4
8. ครูให้ความร่วมมือกับโรงเรียนดำเนินกิจกรรม	4.30	0.53	มาก	5
9. ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน	4.18	0.58	มาก	7
10.ภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา	4.00	0.51	มาก	8
เฉลี่ยรวม	**4.28**	**0.45**	**มาก**	

จากตารางที่ 6 พบว่า การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.45) เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ครูปฏิบัติภารกิจหลักในการพัฒนาผู้เรียนระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.80, S.D = 0.11) รองลงมาได้แก่ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล ($\bar{x}$ = 4.50, S.D = 0.66) และอันดับสุดท้าย 3 รายการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น การดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นที่ยอมรับ และภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

การวิจัยนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลิตผล อภิปรายผลดังนี้

ผลการประเมินบริบท พบว่า การดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท. ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สสวท. และหน่วยงานต้นสังกัด/ โรงเรียนของท่านในระดับมาก และอันดับสุดท้ายได้แก่ วัตถุประสงค์ของการวิจัยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สสวท. ได้กำหนดรูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาโครงการไว้อย่างชัดเจน และสามารถนาไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ลำไย เลิศชัยยันตี (2549) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานธุรการของโรงเรียนมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เพราะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารงาน เป็นการสร้างความเชื่อถือ ไว้วางใจนิยมชมชอบให้เกิดมีขึ้นแก่ผู้บังคับบัญชา ทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้เกิดแก่โรงเรียนและผู้บริหาร ถ้าการบริหารงานธุรการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จะทำให้ผู้บริหารเบาใจสามารถทุ่มเทปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนให้เกิดผลดีได้อย่างเต็มที่ เท่ากับเป็นการส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านวิทยากร พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงอันดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย พบว่า วิทยากรเอาใจใส่ต่อการจัดอบรมในระดับมาก มีจำนวนวิทยากรเพียงพอกับความต้องการในระดับมาก และอันดับสุดท้ายได้แก่ วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรมเป็นอย่างดีในระดับมาก ด้านผู้เข้าอบรม มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมในระดับมากทุกรายการ โดยเรียงลำดับระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย พบว่า มีความสนใจใฝ่เรียน และใฝ่รู้ ในระดับมาก มีความสนใจในการอบรมเป็นอย่างดี ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน ด้านสิ่งสนับสนุน พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมในระดับมาก ทุกรายการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ โดยเรียงลำดับระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อยดังนี้ มีเอกสารประกอบการอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม และมีช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์เมื่อผู้เข้าอบรมประสบปัญหาในการอบรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สสวท. ได้กำหนดรูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาโครงการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสกสม นิกรสุข (2545) ได้ศึกษา การบริหารงานธุรการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูธุรการต่อการบริหารงานธุรการโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามขนาดและขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูธุรการมีความคิดเห็นต่อการบริหารธุรการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายใจ สังขพันธ์ (2548) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการตามแนวความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนโสตศึกษา ผลปรากฏว่า ครูในโรงเรียนมีความคิดเห็นต่องานธุรการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารงานธุรการอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ในด้านงานสารบรรณ ด้านงานอาคารสถานที่ และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนหรือการสัมพันธ์กับชุมชน

ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยพบว่า กิจกรรมโครงการนำไปใช้ได้จริงระดับมาก รองลงมาได้แก่ มีผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการศึกษาสภาพดำเนินงานปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการพัฒนาและกำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนาทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สสวท. ได้กำหนดรูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาโครงการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของโครงการ และแนวทางสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลโครงการตามขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับลดาวัลย์ เนื่องคำ (2547) กล่าวว่า งานธุรการคือ งานที่เกี่ยวกับที่จัดดำเนินงานเกี่ยวกับงาน สารบรรณ งานการเงิน การบัญชี งานพัสดุครุภัณฑ์และงานที่เกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบโดยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นงานที่อำนวยความสะดวกหรือช่วยสนับสนุนงานอื่น ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ราบรื่นมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ครูปฏิบัติภารกิจหลักในการพัฒนาผู้เรียนระดับมาก รองลงมาได้แก่ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล และอันดับสุดท้ายได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นการดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นที่ยอมรับ ภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา สถานศึกษามีการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหารครู นักเรียน พึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ สอดคล้องกับลดาวัลย์ เนื่องคำ (2547) กล่าวว่า งานธุรการเป็น การบริการเพื่อให้งานด้านอื่น ๆ ของสำนักงานสามารถดำเนินไปได้โดยไม่มีอุปสรรคทำให้งานคล่องตัวและ เกิดประสิทธิภาพและสิ่งสำคัญคือ การดำเนินธุรการต้องได้รับความใจ

ใส่ดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้งานในฝ่ายต่างๆ ของสำนักงานดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ๆ ไม่เกิดความผิดพลาด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เสกสม นิกรสุข (2545) ได้ศึกษาการบริหารงานธุรการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูธุรการต่อการบริหารงานธุรการโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตามขนาดและขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูธุรการมี ความคิดเห็นต่อการบริหารธุรการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนวัตกรรมการประเมินโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สรุปผลดังนี้ ผลการประเมินบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการตรงตามนโยบายของ สสวท. โครงการสอดคล้องกับนโยบายของ สสวท. และหน่วยงานต้นสังกัด/ โรงเรียน และอันดับสุดท้ายได้แก่ วัตถุประสงค์ของการวิจัยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านวิทยากร พบว่า วิทยากรเอาใจใส่ต่อการจัดอบรม มีจำนวนวิทยากรเพียงพอกับความต้องการ และอันดับสุดท้ายได้แก่ วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรมเป็นอย่างดี ด้านผู้เข้าอบรม มีความสนใจใฝ่เรียน และใฝ่รู้ มีความสนใจในการอบรมเป็นอย่างดี และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีความรู้พื้นฐานใกล้เคียงกัน ด้านสิ่งสนับสนุน พบว่า มีเอกสารประกอบการอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม และมีช่องทางติดต่อสื่อสารออนไลน์เมื่อผู้เข้าอบรมประสบปัญหาในการอบรม ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า มีผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ และอันดับสุดท้ายได้แก่ มีการศึกษาสภาพดำเนินงานปัจจุบัน ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า ครูปฏิบัติภารกิจหลักในการพัฒนาผู้เรียน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล และอันดับสุดท้ายได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น การดำเนินกิจกรรมตามโครงการทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน เป็นที่ยอมรับ ภาระงานของครูได้รับการแบ่งเบา ข้อเสนอแนะ 1. ผู้เข้าร่วมโครงการกำกับติดตามประเมินโครงการเพิ่มศักยภาพครู ให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวนมากได้เขียนในแบบสอบถามปลายเปิด โดยกล่าวชื่นชมในความเป็นมืออาชีพของทีมวิทยากรทั้ง 3 หลักสูตรคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิทยาการคำนวณและการเรียนรู้ดิจิทัล ความรู้ที่ได้รับจากวิทยากรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกวดโครงการ นำไปพัฒนานวัตกรรม ฯลฯ คงจะเป็นการดี หากมีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำงานของทีมวิทยากรทั้ง 3 หลักสูตร เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ทักษะ และวิธีการทำงานของทีมวิทยากร 2. ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานของหน่วยงานประสานที่ต้องทำงานภายใต้สถานการณ์ โควิด-19 และนำ

ประสบการณ์ที่ได้รับจากสถานการณ์ดังกล่าวเผยแพร่ไปยังหน่วยงานอื่นในการวางแผนการทำงาน 3. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า มีผู้กลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง มีปัญหาเรื่องการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ต้องการเล่มเอกสารประกอบการอบรม เนื้อหาในหลักสูตรยังไม่สามารถใช้ได้ในสถานการณ์จริง คงจะเป็นการดีหากทีมงานจะนำประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินโครงการ 4. โครงการเพื่อเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นโครงการที่สร้างประโยชน์ให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นควรมีโครงการลักษณะในปีต่อ ๆ ไป และควรวางแผนการดำเนินงานให้สอดรับกับสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2555). การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (ตอนที่ 1). จุลสารนวัตกรรม, 7(26), 4-9.

ชนะศึก โพธิ์นอก และเกียรติสุดา ศรีสุข. (2561). รูปแบบการประเมินสมรรถนะครูที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(1), 1-17.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). การศึกษายุค 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลดาวัลย์ เนื่องคำ. (2547). งานสารบรรณภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์.

ลำไย เลิศชยันตี. (2549). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานธุรการที่มีคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สายใจ สังขพันธ์. (2548). ศึกษาสภาพการบริหารงานธุรการตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนโสตศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1-2. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2564 จาก

http://www.addkutec3.com /wp-content/ uploads/2013/05/การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่-211.pdf.

เสกสม นิกรสุข. (2545). การบริหารงานธุรการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and psychological measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์*

COMPETENCY DEVELOPMENT IN ART LEARNING MANAGEMENT OF SCHOOL ART EDUCATION TEACHERS THAT DEVELOPS THE 21st CENTURY LEARNER SKILLS THROUGH ONLINE TRAINING

ประไพลิน จันทน์หอม
Prapailin Janhom
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University, Thailand
E-mail: Prapailin.j@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยและพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์ และ 2) ศึกษาประสิทธิผลการฝึกอบรมแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพศิลปศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 26 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบรายงานผลการปฏิบัติการสอนจากแผนที่ครูพัฒนาขึ้น และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรการอบรม ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้วยการพัฒนา “หลักสูตรอบรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ” แบบออนไลน์ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ สาระเนื้อหาความรู้ ขั้นตอนกิจกรรมการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และสื่อที่เป็นเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2. ประสิทธิผลของการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะฯ จากการใช้หลักสูตรการอบรมที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการ

* Received March 17, 2022; Revised April 13, 2022; Accepted May 1, 2022

เรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับนักเรียน และ 4) การตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ครูผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในระดับมาก(4.32) ในเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมแบบออนไลน์ตามหลักสูตรฯ
คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ศิลปะ, สมรรถนะ, ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

This R&D methodology research aimed to 1) Develop competence in art learning management that develops 21st-century student skills for school art teachers with online training and 2) study the effectiveness of competency development online training in art learning management for 21st-century learner skills. The research was conducted with a specific sample group, i.e. 26 art education student teachers who 've practiced teaching in schools. For the academic year 2021, were researched. The research tools consisted of 1) a knowledge test in art learning management that improves learner skills in the 21st century., 2) a quality assessment teaching plan form., 3) a report teaching form., and 4) a satisfaction questionnaire for the curriculum. The results showed that 1. Competency Development in art learning management that develops learner skills in the 21st century by developing the “The enhancing competence online curriculum training in art learning management to develops 21st-century learner skills.” consist of principles, objectives, content, The learning management designing plan process, learning evaluation, and the media that use the website developed by the researcher as a learning resource. 2. The effectiveness of online training courses in developing art learning management competency. Able to develop competency in art learning management of teachers in schools that develop learner skills in the 21st century, consisting of 1) knowledge, 2) the ability to design art lesson plans, 3) adopting a developed art lesson plan up to students by integrated of technology in teaching arts in various forms; 4) awareness of teaching art to develop the 21st-century learner skills. Additionally, the teachers who attended the training had a high level of

satisfaction (4.32) in participating in the online training activities according to the curriculum.

Keywords: art learning management, Competency, 21st Century Learner Skills

บทนำ

การพัฒนาคนไทยให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทำให้จำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ศิลปศึกษาในฐานะที่เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ สะท้อนในผลงานศิลปะของนักเรียนที่นอกจากจะสื่อสารความคิดของพวกเขาแล้วยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางสุนทรียภาพที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เรียกว่า “พลังสร้างสรรค์” อีกด้วย (พีระพงษ์ กุลพิศาล., 2561) ยิ่งไปกว่านั้นศิลปะยังสามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา (ณชนก หล่อสมบูรณ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ, 2563) โดยคุณสมบัติที่ศิลปศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนในแบบที่รายวิชาอื่นไม่อาจทำได้คือ การรับรู้ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การบูรณาการความรู้ และความยืดหยุ่นทางปัญญาอันสอดคล้องกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Edwards, 2013 อ้างถึงใน Ecoma, 2018 : 3 , Maras, 2019) ดังนั้นโปรแกรมการศึกษาศิลปะที่ดีจึงสามารถมอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ (Hogan, J. et al., 2020)

การสอนศิลปศึกษาในประเทศไทย สุภิญญา สมทา และคณะ (2564) พบว่าบริบทของโรงเรียนไทยที่ใช้หลักสูตรแกนกลางฯ เป็นหลักจะมีมาตรฐานตัวชี้วัดเดียวกันเป็นเป้าหมาย โดยเน้นการสอนทักษะศิลปะเป็นส่วนมาก มาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดไว้ยังไม่พบเป้าหมายของการสร้างทักษะชีวิตเท่าที่ควร ส่วนทักษะการเรียนรู้และการทำงานในอนาคตขึ้นอยู่กับการออกแบบของครูผู้สอนที่จะปรับประยุกต์เข้าสู่บทเรียนเอง สอดคล้องกับสืบศักดิ์ สิริมงคลกาล (2563) ที่กล่าวถึงปัญหาของกรอบมาตรฐานและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนศิลปศึกษาขาดความหลากหลายเชิงวิชาการและไม่สามารถบูรณาการตามแนวคิดการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้ ระบบการพัฒนาครูรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ตัวนักเรียนให้ได้มากที่สุด แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

แบบปกติ และขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องบูรณาการเทคโนโลยี จึงทำให้ครูจะต้องเร่งพัฒนาทักษะใหม่และประยุกต์ใช้ได้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในขณะนี้

การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมแบบออนไลน์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะช่วยทำให้ครูที่ปฏิบัติการสอนสามารถพัฒนาตัวเองให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่มีการบูรณาการเทคโนโลยี เนื้อหาและวิธีสอน (TPACK : Technological Pedagogical Content Knowledge) ซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่สำคัญต่อวิชาชีพครูในปัจจุบัน (Rodríguez, M. J. et al., 2019 : ไสว ฟักขาวและอาภาพร สิงหราช, 2563 : พิชญาภา ยืนยาว และคณะ, 2563) สอดคล้องกับแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 : 41) ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถนะครูให้เกิดขึ้นได้ตามเวลาของครูที่แตกต่างกัน และยังเป็นการให้ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ให้กับครูไปด้วยในเวลาเดียวกัน อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กับนักเรียน เพื่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมแบบออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่อิงขั้นตอนรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรรูปแบบ ADDIE (Dick, W. et al., 2001) ประชากรได้แก่ นักศึกษาฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครูศิลปศึกษา(ทัศนศิลป์) ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่กำลังปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 26 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R_1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Analysis of Important Data; A) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ศิลปะในการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูศิลปะและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพศิลปศึกษาที่กำลังปฏิบัติงาน และความต้องการในการฝึกอบรมพัฒนาครู จากผลงานวิชาการที่เผยแพร่ในรอบ 5 ปี (2559-2564) ศึกษามูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

การสอนศิลปศึกษาในศตวรรษที่ 21 การบูณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง TPACK การเรียนรู้ผ่านทางอีเล็กโทรนิค(E-learning) เพื่อกำหนดแนวทางแก้ปัญหาและเป้าหมายการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 (D_1) การออกแบบหลักสูตรฯ และเครื่องมือการวิจัย (Designing of Curriculum; **D**) นำผลในขั้นตอนที่ 1 (R_1) มาสังเคราะห์เพื่อสร้างร่างหลักสูตรการอบรมแบบออนไลน์ ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ 3) สาระเนื้อหาที่จำเป็นในหลักสูตร 4) ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการออกแบบแผนการเรียนรู้ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในหลักสูตรฯ รวมถึงพัฒนาเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฯ และเครื่องมือการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 3 ท่าน ด้านศิลปศึกษา 1 ท่าน และด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน รวม 5 ท่าน ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ นำผลที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิฯ มาปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 3 (R_2 & D_2) การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะฯ (Development of Curriculum; **D**) ปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิฯ แล้วนำร่างหลักสูตรฯ และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้กับกลุ่มครูศิลปะที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 16 คน เก็บข้อมูลผลการทดลองใช้หลักสูตร และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ฯ โดยอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา 3 ท่าน นำผลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงรายละเอียดในองค์ประกอบของหลักสูตร รวมถึงการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 (R_3) การใช้หลักสูตรฯ กับกลุ่มตัวอย่าง (Implementation of Curriculum ; **I**) นำหลักสูตรการอบรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับครูผู้สอนศิลปะกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการในช่วงเดือน มกราคม - มีนาคม 2565

ขั้นตอนที่ 5 (D_3) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะฯ (Evaluation of Curriculum; **E**) ประเมินประสิทธิผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะของครูผู้สอนศิลปะในโรงเรียน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนและหลังเรียน (Pre-Post test) จากการทดลองใช้หลักสูตรฯใน 4 ด้าน แล้วรายงานผลการพัฒนาหลักสูตรในภาพรวม

1. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบทดสอบความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังเรียน (Pre-Post Test) เพื่อประเมินสมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วยข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และข้อคำถามแบบอัตนัย 1 ข้อ ด้านความตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ก่อน/หลังเรียน ตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา(Content validity) ของแบบทดสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ทุกข้อ (IOC) มากกว่า 0.6 และมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 หลังการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย(p) ระหว่าง 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 -1.00

1.2 แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อประเมินสมรรถนะด้านความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน จากคุณลักษณะขององค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าระดับคะแนน 4 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าเฉลี่ยความตรงเชิงเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละข้อเกิน 0.6 และมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และ มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha) เท่ากับ 0.970

1.3 แบบรายงานผลการปฏิบัติการสอน เพื่อประเมินสมรรถนะด้านการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีตัวชี้วัดข้อเดียวกัน แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการบูรณาการเทคโนโลยีในกิจกรรมการเรียนการสอน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามว่าแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่นักศึกษาพัฒนาขึ้น ฯ แต่ละข้อเกิน 0.6 และค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

1.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรม เป็นข้อคำถามประเมินด้วยมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม ที่แสดงให้เห็นถึงระดับความคิดเห็นทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.6 และค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอนดังนี้

2.1 การประชุมพบปะครั้งที่ 1 ด้วยโปรแกรมการประชุมและเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1.1 การทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ก่อนเรียน (Pre-test) และให้ครูผู้เข้าอบรมส่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีจากเทอมที่ 1 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1.2 การบรรยายให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นมา หลักการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามกรอบแนวคิด TPACK แนะนำขั้นตอน วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติจากเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 ครูผู้เข้าอบรมศึกษาบทเรียนและฝึกปฏิบัติออกแบบหน่วยการเรียนรู้ภายใต้การให้คำแนะนำ(Coaching) จากวิทยากร แล้วส่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์

2.3 ครูผู้เข้าอบรมดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียน แล้วส่งแบบรายงานผลการปฏิบัติการสอน ก่อนการประชุมพบปะครั้งที่ 2

2.4 การประชุมพบปะครั้งที่ 2 ในระยะเวลาไม่เกิน 6 สัปดาห์หลังการพบปะครั้งที่ 1 เพื่อทดสอบสมรรถนะด้านความรู้ และความตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฯหลังเรียน (Post-test) สะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฯ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

3.1.1 ด้านความรู้ จากค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความรู้ฯ ก่อนและหลังเรียน (Pre-Post Test) วิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติทดสอบค่าทีแบบจับคู่(T-test Paired)

3.1.2 ด้านความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จากค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติทดสอบค่าทีแบบจับคู่ (T-test Paired)

3.1.3 ด้านความสามารถในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนก่อนและหลังการอบรม ที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้จากตัวชี้วัดข้อเดียวกัน วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทีแบบจับคู่ (T-test paired) และร้อยละการใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรม รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากรายงานผลการปฏิบัติการสอน และในการประชุมพบปะครั้งที่ 2

3.1.4 ด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการตอบคำถามอัตนัยในแบบทดสอบความรู้ฯ หลังเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประชุมพบปะครั้งที่ 2

3.2 ความพึงพอใจของครูผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฯ จากค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความพึงพอใจ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมายระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

"หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 " ด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์

หลักการของหลักสูตรฯ

1 ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและชีวิตประจำวันของนักเรียน

2 ส่งเสริมทักษะทางปัญญาผ่านโดยเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกิจกรรมการรับรู้ กับกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

3 ใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้เนื้อหาศิลปะเพื่อพัฒนาความรู้พื้นฐานด้านความงาม และความเข้าใจในศิลปะ

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาครูผู้เข้าอบรมให้

1. มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดการบูรณาการเนื้อหา วิธีสอน และเทคโนโลยี (TPACK)
2. สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิด TPACK
3. สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไปจัดใช้การเรียนการสอน
4. มีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กิจกรรมศิลปะ

สาระเนื้อหา ประกอบด้วย 1) ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21กับศิลปศึกษา 2) การบูรณาการความรู้ระหว่างเนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยี (TPACK) 3) หลักการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิด TPACK และ 4 การฝึกปฏิบัติออกแบบหน่วยการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้

ขั้นตอนกิจกรรมการอบรม

1.การประชุมพบปะครั้งที่ 1
1.1 ทดสอบความรู้ และส่งแผนการจัดการเรียนรู้(ก่อนเรียน)
1.2 ฟังบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ศิลปะตามกรอบแนวคิด TPACK
1.3 แนะนำขั้นตอน วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองในการฝึกปฏิบัติการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

→

2 ศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากเว็บไซต์ ตามขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ ได้แก่
2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
2.2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน หลักฐานการเรียนรู้และการประเมิน
2.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ
2.4 ทบทวนความสอดคล้องขององค์ประกอบในแผน
ภายใต้การให้คำแนะนำ(Coaching) ในเวลา 2 สัปดาห์ ให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการของหลักสูตรฯ

→

3 ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนฯ ที่พัฒนาขึ้น และส่งรายงานผลการปฏิบัติการสอน/ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการประชุมพบปะครั้งที่ 2

↓

4.การประชุมพบปครั้งที่ 2
4.1 ทดสอบความรู้ (หลังเรียน)
4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้
4.3 ประเมินความพึงพอใจในหลักสูตร 6 สัปดาห์หลังการพบปะครั้งที่ 1

การวัดและประเมินผลผู้เรียน

1) แบบทดสอบความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21และ ความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กิจกรรมศิลปะ
2) แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม
3) แบบรายงานผลการปฏิบัติการสอน ตามแผนที่ผู้เข้าอบรมพัฒนาขึ้น

สื่อและแหล่งเรียนรู้ เว็บไซต์ TPACK in Art Education ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การแนะนำโครงการ 2) แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียน (Pre-test) 3) เนื้อหาที่เกี่ยวกับบทเรียน 4) ขั้นตอนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ใบกิจกรรมและคลิบวีดีโอสาธิต 5) แบบทดสอบหลังการเรียน (Post-test) 6) แบบรายงานผลการสอนฯ และ 7) แบบสำรวจความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการอบรม ฯ สมุดเยี่ยมและข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของหลักสูตรการอบรมที่พัฒนาขึ้น

1. การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนด้วยการฝึกอบรมแบบออนไลน์ โดยการพัฒนาหลักสูตรการตามแนวคิด TPACK ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) สาระเนื้อหา 4) ขั้นตอนกิจกรรม 5) การวัดและประเมินผู้เรียน และ 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในหลักสูตรฯ โดยมีรายละเอียด ตามแผนภาพที่ 1

2. ประสิทธิผลของการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ฯ โดยใช้ “หลักสูตรการอบรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” แบบออนไลน์ ประกอบด้วย

2.1 การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความรู้ฯ ก่อนและหลังการอบรม

การประเมิน		จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย (30 คะแนน)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig (2-tailed)
ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	ก่อนเรียน	26	14.65	4.97	6.71	.000*
	หลังเรียน	26	19.65	3.56		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการอบรม (19.65 คะแนน) สูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรม (14.65 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าครูผู้เข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรฯ สามารถพัฒนาพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

2.1.2 ด้านความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แสดงผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะ ก่อนและหลังการอบรม

การประเมิน		จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย (90 คะแนน)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig (2-tailed)
คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้หลักการของหลักสูตร	ก่อนเรียน	26	41.85	10.67	16.35	.000*
	หลังเรียน	26	76.88	9.35		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพแผนฯ หลังการอบรม (76.88 คะแนน) สูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรม (41.85 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าครูผู้เข้าอบรมสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้

2.1.3 ด้านความสามารถในการใช้แผนการจัดการเรียนการรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแผนการสอน	จำนวนครู (คน)	ค่าเฉลี่ยร้อยละ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig
ปกติก่อนการอบรม	26	67.86	12.75	3.105	.005*
ตามหลักการของหลักสูตร	26	72.78	9.00		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรียบเทียบความสามารถในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จากค่าเฉลี่ยร้อยละคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากการสอนด้วยแผนการสอนหลังการอบรม (72.78) สูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรม (67.86) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ร้อยละของการบูรณาการเทคโนโลยีในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงความสามารถในจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีในกิจกรรมศิลปะ

การเรียนการสอน	การบูรณาการเทคโนโลยีในกิจกรรม	ร้อยละของครูที่ใช้
การกำหนดชิ้นงานสร้างสรรค์	การออกแบบด้วยแอปพลิเคชัน CANVA, การถ่ายและตัดต่อคลิปวีดีโอ, การถ่ายภาพตามโจทย์ที่กำหนด, แผนผัง Mind Mapping, Tik Tok	65.38
กระตุ้นความสนใจของนักเรียน	การนำเสนอข้อมูลด้วย PowerPoint, CANVA คลิปวีดีโอจาก YouTube, Pinterest, Instagram และTik Tok, การแชร์หน้าจอในแอพพลิเคชั่น Procreate หรือ Good Note, การสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองผ่าน Search Engine ต่างๆ, แนะนำเว็บไซด์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน	76.92
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน	การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นผ่าน mentimeter.com ,Padlet ,Quizizz, เมนู Reaction ในโปรแกรม Zoom, การตอบข้อความในเครื่องมือ Chat ของโปรแกรมการประชุมที่ใช้สอน	57.69
การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกเวลา	การบันทึกวีดีโอการสอน, สไลด์พร้อมเสียงบรรยาย, link ของเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในบทเรียน	69.23
การตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนจากกิจกรรมที่เกิดขึ้น	การถามตอบปากเปล่าและการพิมพ์ผ่าน Chat, กระดานถามตอบใน เว็บไซด์ Padlet, Google Jam board, เว็บไซด์สำรวจความคิดเห็นmentimeter.com, สร้างแบบทดสอบจากGoogle Form และQuizizz ,เกมส์ Word Wall	46.15

จากตารางที่ 4 แสดงร้อยละการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยครูผู้เข้าอบรมมีการบูรณการเทคโนโลยีในกิจกรรมที่ใช้จากมากไปน้อย ดังนี้ การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (76.92%) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกเวลา(69.23%) และการกำหนดให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ (65.38%) ตามลำดับ ส่วนการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของบทเรียน ทั้งระหว่างการจัดกิจกรรมและหลังจากจบบทเรียน(46.15%) และการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (57.69%) มีการใช้น้อยที่สุดตามลำดับ

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในแบบรายงานผลปฏิบัติการสอนฯ และการประชุมพบปะครั้งที่ 2 สะท้อนผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือและข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนบางคน โดยมีข้อเสนอแนะให้จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเวลาและบริบทของผู้เรียน

2) การออกแบบกิจกรรมที่ไม่ยากจนเกินไป สอดคล้องกับระยะเวลาในชั่วโมงเรียน ไม่เพิ่มภาระแก่ผู้เรียน และครูให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานอย่างละเอียด เพื่อลดปัญหาการไม่ส่งงานของนักเรียน

3) ความใส่ใจของต่อจิตพิสัยและความรู้สึกของผู้เรียน โดยการให้แรงเสริมทางบวกและคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ และการสื่อสารกับผู้เรียน โดยตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้เรียนทุกคนเข้าใจบทเรียน และสามารถทำกิจกรรมที่มอบหมายไว้ได้จริง ๆ

4) ผู้สอนต้องฝึกทักษะใหม่ที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ที่ต้องสามารถควบคุมชั้นเรียนและกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้ได้มากที่สุด

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการอบรมที่มีการพัฒนามากขึ้น และร้อยละของการบูรณาการเทคโนโลยีในกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการสรุปการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนาการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป แสดงว่าครูผู้เข้าอบรมได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการอบรมฯ

2.1.4 ด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กิจกรรมศิลปะ จากการตอบคำถามอัตนัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ (76.92%) แสดงความเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเขียนเพิ่มเติมว่า ครูต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอ และออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามบริบทของผู้เรียนที่สามารถเข้าถึงความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยี จึงทำให้ครูผู้สอนต้องปรับรูปแบบการสอนให้เท่าทันตามยุคสมัย และมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย

การสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรการอบรมฯ แสดงรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงระดับความพึงพอใจของครูผู้เข้าอบรมในหลักสูตรฯ

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านหัวข้อและจุดประสงค์ของหลักสูตรฯ	4.42	0.93	มาก
2. ด้านเนื้อหาสาระ ข้อมูลที่จำเป็นที่ให้ไว้ในหลักสูตร	4.47	0.59	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ	4.44	0.84	มาก
4. ด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้และเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้	4.26	0.78	มาก
5. ด้านวิทยากรที่ให้คำแนะนำในการฝึกปฏิบัติการออกแบบแผนฯ	4.44	0.84	มาก
รวม	**4.36**	**0.10**	**มาก**

จากตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความพึงพอใจและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีต่อหลักสูตรฯ พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากต่อภาพรวมของหลักสูตรฯ (4.36) และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านเนื้อหาสาระและข้อมูลที่จำเป็นที่ให้ไว้ในหลักสูตร (4.47) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ และด้านวิทยากรที่ให้คำแนะนำในการฝึกปฏิบัติออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้(4.44) มากที่สุดตามลำดับ โดยมีความคิดเห็นต่อสื่อ ใบกิจกรรมและเว็บไซต์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ (4.11) น้อยที่สุด

อภิปรายผล

1. การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะฯ ด้วยการพัฒนาหลักสูตรการอบรมแบบออนไลน์ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ สาระเนื้อหา ขั้นตอนกิจกรรม การประเมินผลการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิด TPACK เป็นกรอบในการพัฒนา และใช้ขั้นตอนตามกรอบการพัฒนาหลักสูตรรูปแบบ ADDIE ทำให้ได้องค์ประกอบที่จำเป็นในหลักสูตร สอดคล้องกับ สมเกียรติ อินทสิงห์ (2562) ที่กล่าวว่าการดำเนินการวิจัยโดยใช้ขั้นตอนของรูปแบบ ADDIE ทำให้องค์ประกอบต่างๆ ในหลักสูตรมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยกรอบแนวคิดการบูรณาการเนื้อหา วิธีสอนและเทคโนโลยี (TPACK) ได้ให้แนวทางในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ อันเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูยุคใหม่ สอดคล้องกับ ไสว ฟักขาว และอาภาพร สิงหราช (2563,) ที่กล่าวว่าครูนักออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ตามกรอบความคิด TPACK มาเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งการอบรมแบบออนไลน์ยังช่วยทำให้ครูผู้ปฏิบัติงานให้สามารถพัฒนาตนเองได้ สอดคล้องกับภานุมาศ หมอ

สินธ์และคณะ (2563) ที่กล่าวว่าการฝึกอบรมผ่านเว็บ(Web-Based Training: WET) ทำได้ทุกที่ทุกเวลาสามารถมาทดแทนการจัดอบรมและพัฒนาครูในแบบเดิม เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และไม่เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางของครู ซึ่งในหลักสูตรการอบรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมีการพัฒนาทั้งความรู้และการลงมือปฏิบัติ โดยมีวิทยากรเป็นผู้คอยชี้แนะ(Coach) ก่อนนำไปใช้จริง รวมถึงสร้างความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมศิลปะที่มีการบูรณาการเทคโนโลยี อันเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และครูพัฒนาวิชาชีพของตนเองอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

2. ประสิทธิผลจากการใช้หลักสูตรการอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาครูผู้เข้าอบรมทั้งด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้และความตระหนักในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 แก่นักเรียนด้วยกิจกรรมศิลปะ จนสามารถพัฒนาให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น อันเนื่องมาจากหลักการของหลักสูตรฯ ที่ให้ครูออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อนักเรียนเกิดสนใจบทเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรม สอดคล้องกับคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา(กอปศ.) (2562) ที่เสนอให้มีการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้ถูกนำไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น นอกจากนี้การบูรณาการระหว่างกิจกรรมการรับรู้ความงามกับกิจกรรมสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาศิลปะแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (DBAE) ที่บูรณาการสี่สาขาวิชา คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์ (การรับรู้) และศิลปะปฏิบัติ (สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์) โดย Duke (1990) ได้อธิบายว่า DBAE ว่าเป็นแนวการสอนศิลปะที่ “สร้างการคิด” และสามารถนำไปสอนผ่านการเรียนรู้หลากหลายมิติเพื่อสร้าง “การคิดอย่างมีวิจารณญาณ” หรือ “ทักษะการคิดขั้นสูง” อันเป็นส่วนหนึ่งของทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ศิลปะทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (active Learning) ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) กล่าวว่าการใช้แนวคิด TPCK เพื่อให้ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านวิธีการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้ แต่ทั้งนี้ครูต้องมีความรู้และจัดประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ให้กับตนเองและนักเรียน สอดคล้องกับ Ilić V., et al. (2018) กล่าวว่าการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องที่น่าสนใจแต่ก็ยากที่จะเข้าใจแอพพลิเคชั่นต่างๆ ที่มีมากมายได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรจะได้เรียนรู้ทักษะการใช้และจัดการคอมพิวเตอร์และสำรวจเครื่องมือซอฟต์แวร์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของเทคโนโลยีที่มีต่อการเรียนรู้ ดังนั้นประสบการณ์ที่ครูได้รับในการอบรมจึงสนับสนุน

ให้เกิดการนำไปใช้ในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม แต่จากการสะท้อนปัญหาที่นักเรียนไม่มีเครื่องมือพร้อมจึงเป็นความท้าทายที่ครูควรจะออกแบบบทเรียนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะที่จำเป็นตามบริบทของตน มากกว่าให้ความสำคัญกับเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยและมีราคาแพง สอดคล้องกับ Dempsey, et al., (2013) ที่กล่าวว่าควรใช้กลยุทธ์การบูรณาการเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิธีที่ผู้สอนวางแผนประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นการออกแบบคำสั่งหรือคำแนะนำในการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น ดังนั้นการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กิจกรรมศิลปะ ครูต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตอย่างแท้จริง

จากการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรในภาพรวมในระดับมาก เนื่องจากเนื้อหาและหัวข้อในการอบรมสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการพัฒนาตนเองของครู จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพอันพึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาโดย ณัฐธิดา ภู่จีบและคณะ (2563) พบว่าสมรรถนะที่ควรพัฒนาอันดับแรก คือทักษะและการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นเมื่อครูสามารถพัฒนาตนเองได้ด้วยการอบรมแบบออนไลน์ และนำผลงานไปใช้ได้จริงจนเกิดการเรียนรู้สู่การพัฒนา จึงทำให้หลักสูตรมีคุณค่าต่อครูศิลปศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสมรรถนะครูศิลปะโดยการพัฒนาหลักสูตรการอบรมฯ แบบออนไลน์ และประสิทธิผลการพัฒนาสมรรถนะจากการใช้หลักสูตรฯ สามารถพัฒนาครูศิลปะทั้งด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้แผนการจัดการเรียนรู้และความตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และครูผู้มีความพึงพอใจมากต่อหลักสูตรฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1. จุดเน้นให้ครูออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับความพร้อมของทรัพยากรที่มีตามบริบทของผู้เรียน เป้าหมายหลักคือการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 แก่นักเรียนให้สามารถใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน ในสิ่งแวดล้อมตามความเป็นจริงเป็นสำคัญ 2.ระยะเวลาในการจัดอบรมฯ ควรดำเนินการระหว่างการปิดภาคการศึกษา เพื่อให้ครูได้มีเวลาในการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ สามารถพัฒนาการเรียนการสอนในภาคการศึกษาถัดไปได้ดียิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนศิลปะที่มีประสบการณ์ในการสอนและมีบริบทที่แตกต่างออกไป นอกจากนี้รูปแบบการจัดอบรมแบบออนไลน์ยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ให้กับครูผู้ปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.). (2562). รายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2563 จาก : http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf

ณชนก หล่อสมบูรณ์ และอภิชาติ พลประเสริฐ. (2563). ศิลปะเพื่อจูงใจการเรียนรู้ของเด็ก. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 24 (1), 97-108.

ณัฐธิดา ภู่จีบ, ปุณณรัตน์ พิชญไพบูลย์และเอกชัย กี่สุขพันธ์. (2563). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 48(3), 106-124.

พิชญาภา ยืนยาว, วรรณี สุจจิตร์จูล, ธีรวุธ ธาดาตันติโชค, ณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง, และพนมจอง เฉลิมชัย. (2563). การพัฒนารูปแบบกลไกและระบบการคัดกรองผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา. คุรุสภา วิทยาจารย์, 1(2), 11-26.

พีระพงษ์ กุลพิศาล, (2561). พลังสร้างสรรค์กับการศึกษาศิลปะ. วารสารสารสนเทศ, 17(1), 49-58.

ภานุมาศ หมอสินธ์, ณัฐวัชต์ บุญภาพ, สมาน กาบมาลา, สาธิต วงค์จันทร์ และณภัทร วิหคน้อย. (2563). การอบรมออนไลน์เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 6(3), 347-357.

สมเกียรติ อินทสิงห์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรการคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(3), 37-52.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการศึกษา แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู. เรียกใช้เมื่อ11 ธันวาคม 2562 จาก : http://online.fliphtml5.com/wbpvz/ivpc/#p=14 ()

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). “ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580”. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2 0 1 8.pdf

สืบศักดิ์ สิริมงคลกาล. (2563). ศิลปศึกษาท่ามกลางกระแสรูปแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2(2), 69-81.

สุภิญญา สมทา, พรเทพ เลิศเทวศิริ, และอินทิรา พรมพันธุ์. (2564). การสอนศิลปศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตในโรงเรียนประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 36(2).

ไสว ฟักขาว และ อาภาพร สิงหราช (2563). ครูนักออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 12(2), 302-315.

Dempsey, C., Harris, J., & Hofer, M. (2013). Grounded technology integration: Visual arts. Learning & Leading with Technology, 40(5), 36-38.

Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. (2001). The Systematic Design of Instruction. New York : HarperCollins.

Duke, L. L. (1990). Mind building and arts education. Design for arts in education. 91(3), 42-45.

Ecoma, V. E. (2018). Ways of Knowing In The Visual Arts: The Imperative of Sense Perception And The Creative Process. Journal of the Arts/Humanities, 1(2). 13-25.

Hogan, J., Jaquith, D., & Gould, L. (2020). Shifting perceptions of quality in art education. Art Education, 73(4), 8-13.

Ilić, V., Stojanović-Đorđević, T., & Šikl Erski, A. (2018). ICT and art education. In 7th International Scientific Conference Technics and Informatics in Education: Faculty of Technical Sciences, Čačak, Serbia, 25-27th May 2018 (pp. 32-38).

Maras, K. (2019). Reconciling critical and creative thinking capabilities and critical practice in visual arts education: A work in progress. Australian Art Education, 40(2), 262-276.

Rodríguez Moreno, J., Agreda Montoro, M., & Ortiz Colón, A. M. (2019). Changes in teacher training within the TPACK model framework: A systematic review. Sustainability, 11(7), 1870.

การศึกษาการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ*

STUDY OF PLAI USING IN THAI TRADITIONAL MEDICINAL FORMULAS FOR TREATMENT OF MUSCULOSKELETAL DISORDERS

พรนิภา สิทธิสระดู่
Pornnipa Sitthisradoo
กนกวรรณ วงศ์แก้ว
Kanokwan Wongkaew
มัณฑนา คำอ้าย
Manthana Kham-ai
วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
School of Traditional and Alternative Medicine Chiang Rajabhat University, Thailand
E-mail: morror-bell@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จากตำราการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัยจากเอกสาร ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าการใช้ไพลจากตำราการแพทย์แผนไทย ปรากฏข้อมูลการใช้ไพลในตำรับยาไทยทั้งหมด 267 ตำรับ และปรากฏการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ทั้งหมด 12 ตำรับ เมื่อนำตำรับยาทั้ง 12 ตำรับมาตรวจสอบความซ้ำซ้อนแล้ว พบว่าคงเหลือตำรับยาที่มีส่วนประกอบไพลที่ใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จำนวน 9 ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาพระอังคบพระเส้นตึงให้หย่อน ตำรับยาสีผึ้งบี้พระเส้น ตำรับยาแก้ปวดศีรษะจมูกตึง ตำรับยาแก้ลมขึ้นแต่แม่เท้าให้ปวดศีรษะเมื่อยต้นคอเป็นกำลัง ตำรับยาชุมนุมวาโย ตำรับยาแก้ลมบวม ลมเมื่อย ลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น ตำรับยาแก้กระไสย ตำรับยาเข้าน้ำมัน และตำรับยาประคบ โดยมีรูปแบบวิธีการปรุงตำรับยาที่มีไพลเป็นส่วนประกอบทั้งหมด 5 รูปแบบ ได้แก่ ยาปั้นเป็นแท่ง ยาน้ำมัน ยาประคบ ยาขี้ผึ้ง และยาผง รวมถึงมีวิธีการใช้ตำรับยา 5 วิธี ได้แก่ รับประทาน ประคบ พอก ทา และสุม การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความรู้เกี่ยวกับตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและ

* Received April 15, 2022; Revised April 30, 2022; Accepted May 13, 2022

กล้ามเนื้อ และสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพตำรับยาและรูปแบบยาไทยให้ร่วมสมัย ทันสมัย และนำสมัยตามกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพของบัณฑิตแพทย์แผนไทยต่อไป
คำสำคัญ: ไพล, ตำรับยาไทย, การรักษา, โรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ

Abstract

This research article, aimed to study and collect the information of Plai using in Thai traditional medicine formulas for the treatment of musculoskeletal disorders in Thai Traditional Medicine textbook. That is qualitative research by documentary analysis and focus group discussion. The results showed that the use of Plai from Thai Traditional Medicine textbook found 267 Thai traditional medicine formulas and there were 12 Thai traditional medicine formulas associated with treatment of musculoskeletal disorders. After redundancies checked, the total number of 12 Thai traditional medicine formulas were reduced to 9 Thai traditional medicine formulas as following; Phra Angkob Phra Senteung Hai Yhon, Si-Pheung-Bee-Phra-Sen, Kae-Puad-SreSa Jamuk-teung, Kae-Lom-Kuan Tae Mae Tao Hai Puad SreSa-Mueay-Ton-Kho-Pen-Kumlung, Chumnum Wayo, Kae Lombuam Mueaylom Nhebcha Lomsabsiao Tamsen, Kra Sai ,Kauw Namman and Prakhb. And there were 5 forms of medicine containing Plai preparation methods, including pills, oil, compresses, ointments, and powder. There were 5 methods to use Thai traditional medicine formulas, including oral, compress, mask, apply, and smoke.The benefit from this research is to know the knowledge of Thai traditional medicinal formula containing Plai as an ingredient for the treatment of musculoskeletal disorders. These formulas could be developed on contemporary and modern Thai drug model in accordance with Thai traditional medicine processes. And could be further applied in the professional practice of Thai traditional medicine graduates.
Keywords: Phai, Thai traditional medicine formulas, Treatment, Musculoskeletal disorders

บทนำ

ในปี พ.ศ.2564 พบจำนวนผู้สูงอายุภายในประเทศไทยถึง 12,512,000 คน หรือร้อยละ 18.76 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งในช่วงวัยนี้มักจะมีปัญหาสุขภาพตามมาโดยปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่เกิดจากความเสื่อมตามวัย เนื่องจากการทำงานของระบบต่างๆ ในร่างกายผู้สูงอายุทำงานลดลง ได้แก่ ระบบผิวหนัง ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินปัสสาวะ โดยพบผู้สูงอายุในจังหวัดสระบุรีพบความชุกของอาการปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 83 และร้อยละ 85 (ธนันต์ ศุภศิริ และ อานนท์ วรยิ่งยง, 2562) ซึ่งเป็นกลุ่มอาการที่เกิดจากความผิดปกติของกล้ามเนื้อ กระดูก และข้อ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดอาการเจ็บ ปวด บวม เมื่อยล้า เคล็ดตึงตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย (Jellad, A. et al., 2013) ซึ่งมีแนวโน้มการเจ็บปวดที่เพิ่มขึ้นตามสถานการณ์การเพิ่มขึ้งของผู้สูงอายุ โดยความรุนแรงของกลุ่มอาการนี้มีตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อยเพียงสร้างความรำคาญไปจนถึงระดับความรุนแรงมากถึงขั้นพิการได้ ซึ่งการดูแลรักษาในขั้นต้นของการแพทย์แผนปัจจุบัน แบ่งวิธีการรักษาได้ 2 วิธี คือ 1) การรักษาอาการปวดโดยการไม่ใช้ยา ซึ่งเป็นการให้คำแนะนำเพื่อลดปัจจัยการเกิดอาการปวดเบื้องต้น เช่น การลดปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดอาการ หรือการบริหารเพื่อคลายกล้ามเนื้อ เป็นต้น และ 2) การรักษาอาการปวดโดยการใช้ยาเพื่อบรรเทาอาการปวด แบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ ยากินโดยใช้ยากลุ่ม NSAID เพื่อบรรเทาอาการปวด (U.S. Food and Drug Administration: USFDA, 2003) และยาใช้ภายนอกหรือยาทา ได้แก่ 1) ยาทาบรรเทาอาการปวดบวม กลุ่มยาแก้อักเสบชนิดไม่มีสเตียรอยด์ (NSAID) เช่น ยาไดโคลฟีแนค (Diclofenac) ยาไพร็อกซิแคม (Piroxicam) รวมถึงยากลุ่มซาลิไซเลต (Salicylates) (วรรณา สนองเดช, 2561) 2) ยาบรรเทาความรู้สึกปวด โดยมีส่วนผสมของสารที่ให้ฤทธิ์เย็นที่มักพบ ได้แก่ เมนทอลและการบูร และสารที่ให้ฤทธิ์ร้อนและปรับเปลี่ยนการทำงานของเส้นประสาท เช่น สารแคปไซซิน (Capsaicin) 3) ยาทำให้เกิดอาการชา (Numb) ยาทาแก้ปวดเมื่อยบางยี่ห้อมีส่วนผสมของยาชา เช่น ลิโดเคน (Lidocaine) เป็นต้น ผู้ป่วยจำนวนมากใช้ยาแก้ปวดไม่สมเหตุสมผล ไม่ถูกโรคและไม่ถูกขนาดการรักษา ทำให้มีผลข้างเคียงจากการใช้ยา เช่น ผลข้างเคียงต่อระบบทางเดินอาหาร ผลข้างเคียงต่อตับ ผลข้างเคียงต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น (อำพล บุญเพียร และลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์ นิชโรจน์, 2562)

จากแนวโน้นของการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุอาการผิดปกติดังกล่าวที่เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มประชาชนส่งผลให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจในการรักษาด้วยสมุนไพรมากขึ้น

ประกอบกับปัจจุบันได้มีการพัฒนาสมุนไพรนำมาใช้เป็นตำรับยาในการรักษาอาการเจ็บป่วย เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษาอาการเจ็บป่วย โดยสมุนไพรที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการรักษาอาการปวดที่เกิดจากความผิดปกติของกล้ามเนื้อ กระดูก และข้อต่อ และมีการวิจัยต่างๆ จากหลายแหล่ง คือ ไพล ซึ่งข้อมูลของไพล มีชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Zingiber montanum* (Koenig) Link ex Dietr. มีชื่อท้องถิ่น ไพลเหลือง ว่านไฟ (ภาคกลาง) ปูลอย ปูเลย เฮียงคำ (ภาคเหนือ) มิ้นสะล่าง (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) ปันเลย (เขมร) เป็นสมุนไพรล้มลุก มีลำต้นอยู่ใต้ดิน ลักษณะเป็นเหง้าขนาดใหญ่ และเป็นข้อเปลือกมีสีน้ำตาลแกมเหลือง ซึ่งในน้ำมันหอมระเหยไพลมีองค์ประกอบเคมี มีฤทธิ์ต้านการอักเสบที่แยกได้จากเหง้าไพล ได้แก่ Terpinene – 4 – 0l, α- Terpinene และ (E)1-(3 ,4-Dimethoxyphenyl) But-3-en-1-0l ซึ่งเป็นสารฟีนิลบิวตานอยด์ การทดสอบฤทธิ์ต้านการอักเสบและบรรเทาปวด พบว่าเป็นผลจากสาร (E)1-(3 ,4-Dimethoxyphenyl) But-3-en-1-0l มีฤทธิ์ต้านการอักเสบเป็น 2 เท่าของยามาตรฐาน Diclofenac ซึ่งเป็นยาแผนปัจจุบันที่ใช้บรรเทาอาการอักเสบ โดยออกฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ Cyclooxygenase และ Lipooxygenase จากการศึกษาผลของการลดการอักเสบในสัตว์ทดลองโดยวิธีต่างๆ พบว่าสามารถลดอาการบวมของอุ้งเท้าหนูจากการฉีดคาราจีแนนและลดอาการอักเสบของใบหูหนูจากการทากรด Arachinodic (ชลิต และคณะ, 2555)

สำหรับนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนดูแลสุขภาพตนเองด้วยภูมิปัญญาไทยจากแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนใช้ยาสมุนไพรไทยทดแทนการใช้ยาแผนปัจจุบันเกินความจำเป็นจากการรายงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2557 สมุนไพรที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการรักษาอาการปวดที่เกิดจากความผิดปกติของโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ และมีการวิจัยต่างๆ จากหลายแหล่ง คือ ไพล โดยในปี 2557 มียอดการสั่งจ่ายจำนวน 361,167 ครั้ง (National Health Security Office, 2014) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เล็งเห็นว่าประชาชนหันมาให้ความสนใจในการรักษาด้วยสมุนไพรมากขึ้น ประกอบกับปัจจุบันได้มีการพัฒนาสมุนไพรนำมาใช้เป็นตำรับยาในการรักษาอาการเจ็บป่วย เพื่อเป็นอีกทางเลือกในการรักษาอาการเจ็บป่วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงเป็นแรงผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการรักษาโรคทางการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายนำไปสู่ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ในตำราการแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทางยาของไพล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่หันกลับมาใช้สมุนไพรในการดูแลรักษาสุขภาพ รวมถึงตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐที่ต้องการ

ให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งครอบคลุมถึงรูปแบบวิธีการปรุงยา และวิธีการใช้ที่ถูกต้องตามหลักของการพัฒนายาไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จากตำราการแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประมวลความรู้เรื่องการใช้ไพลในตำรับยาไทยจากเอกสารตำราทางการแพทย์แผนไทย โดยศึกษาจากตำราที่มีการรวบรวมและตรวจสอบอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นตำราอ้างอิงและเป็นตำรากลางในการสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ทั้งหมดจำนวน 9 เล่ม ได้แก่ คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์ (กรมศิลปากร, 2542) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1-2 พระยาพิศณุประสาทเวช (2450) ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 เล่ม 1-2 (กรมศิลปากร, 2542) ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1-3 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549) และตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549)

2. วิธีการคัดเลือกเอกสาร จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพและอาจารย์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-Clinic) ที่มีความเชี่ยวชาญด้านชีวเคมี โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารประกอบด้วย ความจริง ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ การเป็นตัวแทน และความหมาย ประกอบด้วยเอกสารตำราที่คัดเลือกมาจากตำราที่บันทึกเนื้อหาดั้งเดิมที่ใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนและการสอบเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพของการแพทย์แผนไทย และพิจารณาตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขเรื่องการกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยในอดีต เช่น ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงและตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงกระบวนทัศน์ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดจากเอกสารทางการแพทย์แผนไทยที่ได้ทำการคัดเลือกมาวิเคราะห์เพื่อแยกแยะประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไพลเป็นส่วนประกอบในตำรับยาไทย สำหรับการรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ โดยมีการกำหนดขอบเขตเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่วิเคราะห์ให้ถูกต้อง โดยคำนึงถึงประเด็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา การใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับการรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ

4. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดยทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยและอาจารย์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

5. สรุปผลการศึกษาการวิเคราะห์การใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับการรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อจากตำราการแพทย์แผนไทย ร่วมกับประสบการณ์รักษาโรคของแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารวบรวมตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและใช้รักษาอาการของโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในเอกสารตำราทางการแพทย์แผนไทย จำนวน 9 ชุด ซึ่งเป็นตำราอ้างอิงที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนในหลักสูตรแพทย์แผนไทยบัณฑิตและสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ลักษณะโดยทั่วไปของเอกสารตำราถูกจัดทำและรวบรวมขึ้นโดยหน่วยงานราชการเพื่อรวบรวมและบันทึกประสบการณ์การเยียวยารักษาโรคของแพทย์แผนไทยในอดีต ทั้งนี้มีการบันทึกตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบจำนวน 267 ตำรับ ดังตารางที่ 1 แต่จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จำนวน 12 ตำรับ และทำการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของตำรับยาโดยพิจารณาเปรียบเทียบจากชื่อตำรับยา ส่วนประกอบของตำรับยา รูปแบบวิธีการปรุงยา วิธีการใช้ยา และสรรพคุณ จึงคงเหลือตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อที่ผ่านการตรวจสอบความซ้ำซ้อน จำนวน 9 ตำรับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงตำรับยาไทยในตำราการแพทย์แผนไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบในสูตรตำรับ

ตำราการแพทย์แผนไทย	จำนวนตำรับยา (ตำรับ)
ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542	6
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 โดยพระยาพิศณุประสาทเวช	80
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 โดยพระยาพิศณุประสาทเวช	89
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1	37
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2	45
ตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม	4
ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1	1
ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 2	4
ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 3	1

ตำราการแพทย์แผนไทย	จำนวนตำรับยา (ตำรับ)
รวม	**267**

ตารางที่ 2 แสดงตำรับยาไทยในตำราการแพทย์แผนไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและมีสรรพคุณรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ

ตำราการแพทย์แผนไทย	จำนวนตำรับยา (ตำรับ)
ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542	2
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 โดยพระยาพิศณุประสาทเวช	1
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 โดยพระยาพิศณุประสาทเวช	2
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1	1
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2	1
ตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม	2
รวม	**9**

ข้อมูลตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จำนวน 9 ตำรับ ประกอบด้วยชื่อตำรับยา ส่วนประกอบของตำรับยา รูปแบบวิธีการปรุงยา วิธีการใช้ยา และสรรพคุณตำรับยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ตำรับยาพระอังคบพระเส้นตึงให้หย่อน

ตำรับยาพระอังคบพระเส้นตึงให้หย่อน ปรากฏในตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542 หน้า 18, 109, 110

ส่วนประกอบของตำรับยา: เทียนดำ 1 ส่วน เกลือ 1ส่วน อบเชย 2 ส่วน ไพล 4 ส่วน พลับพลึง 4 ส่วน ใบมะขาม 16 ส่วน

รูปแบบวิธีการปรุงยา: ตำคลุกเคล้ากัน (ตำคุลีการ) ห่อผ้าไว้ นึ่งให้ร้อน

วิธีการใช้ยา: ประคบ

สรรพคุณ: แก้เส้นตึงให้หย่อน

2. ตำรับยาสีผึ้งบี้พระเส้น

ตำรับยาสีผึ้งบี้พระเส้น ปรากฏในตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542 หน้า 21, 125

ส่วนประกอบของตำรับยา: ชะมดทั้ง 2 ไพล พิมเสน โกฏเชียง กรุงเขมา ดีงูเหลือม จันทน์ทั้ง 2 กฤษณา กระลำพัก สิ่งละเฟื้อง โกฏสอ โกฏเขมา โกฏจุลาลำภา โกฏกัตรา โกฏสิงคลี โกฏหัวบัว มัณชะกิยาวาณี กระวาน กานพลู ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ เทียนดำ เทียนขาว พริกหอม พริกหาง พริกล่อน ดีปลี ลูกกราย ฝิ่น สีผึ้ง สิ่งละสลึง กระเทียมหอมแดง ขมิ้นอ้อย 2 สลึง

รูปแบบวิธีการปรุงยา: ทำเป็นจุณละลายน้ำมะนาว 10 ใบ น้ำมันงาทนาน 1 น้ำมันหมูหริ่ง น้ำมันเสือ น้ำมันจระเข้ น้ำมันงูเห่า น้ำมันงูเหลือมพอควร หุงเอาน้ำมัน ผสมชันรำโรง ชันย้อย ชันระนัง ใส่ลงพอควรกวนให้ดี วิธีการใช้ยา: ทาแพรทาผ้าถวายทรงปิดไว้ที่พระเส้นอันแข็งนั้นหย่อน

สรรพคุณ: แก้เส้นแข็งให้หย่อน

3. ตำรับยาแก้ปวดศีรษะจมูกตึง

ตำรับยาแก้ปวดศีรษะจมูกตึง ปรากฏในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 ในคัมภีร์ธาตุวิภังค์ หน้า 389 ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 ในคัมภีร์โรคนิทาน หน้า 177 ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชการที่ 5 เล่มที่ 1ในคัมภีร์ธาตุวิภังค์ หน้า 122 และตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชการที่ 5 เล่มที่ 2ในคัมภีร์มรณญาณสูตร หน้า 222

ส่วนประกอบของตำรับยา: ใบน้ำดับไฟ 1 เทียนดำ 1ไพล 1 สิสะหอม 1ดอกพิกุล 1ผักขวง 1 ใบหางนกยูง 1 ฆ้องสามย่าน 1ดินประสิวขาว 1

รูปแบบวิธีการปรุงยา: บดเป็นผง วิธีการใช้ยา สุม

สรรพคุณ: แก้ปวดศีรษะจมูกตึง

4. ตำรับยาแก้ลมขึ้นแต่แม่เท้าให้ปวดศีรษะเมื่อยต้นคอเป็นกำลัง

ตำรับยาแก้ลมขึ้นแต่แม่เท้าให้ปวดศีรษะเมื่อยต้นคอเป็นกำลัง ปรากฏในตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชการที่ 5 เล่มที่ 2ในคัมภีร์มหาโชตรัต หน้า 255

ส่วนประกอบของตำรับยา: กุ่ม 1 ข่า 1 ไพล 1 หัวหอม 1 ดินประสิวขาว 1

รูปแบบวิธีการปรุงยา: บดผง

วิธีการใช้ยา: พอกหัวแม่เท้า

สรรพคุณ: แก้ลมขึ้นแต่แม่เท้าให้ปวดศีรษะเมื่อยต้นคอเป็นกำลัง

5. ตำรับยาชุมนุมวาโย

ตำรับยาชุมนุมวาโย ปรากฏในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 ในคัมภีร์ชวดาร หน้า 153 ส่วนประกอบของตำรับยา: ผลช้าพลู 1 สะค้าน 1 ดีปลี 1 มหาหิงคุ์ 1 ยาดำ 1 ตรีผลา 1 ไพล 1 ข่า 1 กะทือ 1 กระชาย 1 คนทีสอทั้งใบทั้งผล เข้าข้า 1 สมุลแว้ง 1 ดองดึง 1 ผิวมะกรูด 1 มะนาว 1 สหัสคุณทั้ง 1 เปล้าทั้ง 2 กระวาน 1 การพลู 1 เทียนทั้ง 5 โกศสอ 1 สารส้ม 1 เกลือสินเธาว์ 1 น้ำประสานทอง 1 กรุงเขมา 1 ใบสะเดา 1 ใบเปราะหอม 1 เอาสิ่ง

ละ 2 สลึง พริกไทย 4 บาท กระเทียม 5 บาท ขิงสด 8 บาท ผลสลอด 3 สลึง เอาน้ำส้ม 8 ประการ เป็นกระสาย

รูปแบบวิธีการปรุงยา: บดปั้นแท่งเท่าผลมะแว้ง ละลายน้ำผึ้งรวงพิมเสนรำหัด

วิธีการใช้ยา: กิน

สรรพคุณ: แก้ลมบวมลมเมื่อยลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น

6. ตำรับยาแก้ลมบวมลมเมื่อลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น

ตำรับยาแก้ลมบวมลมเมื่อลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น ปรากฏในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 ในคัมภีร์ชวดาร หน้า 153

ประกอบของตำรับยา: ผักเสี้ยนทั้ง 2 ผลมะกรูด 1 ผลมะนาว 1 หอม 1 กระเทียม 1 ใบลำโพง 1 พริก 1 ขิง 1 ยาทั้งนี้สิ่งละ 1 บาท สหัสคุณทั้ง 2 สิ่ง ละ 6 สลึง เทียนทั้ง 5 สิ่ง ละ 3 บาท เกลือ 4 บาท ไพลเท่ายา เอาน้ำมันหมู 1 น้ำมันมะพร้าวนาฬิเก 1 น้ำมันงูเหลือม 1 น้ำมันปลาสร้อย 1 น้ำมันงา 1 น้ำมันกระทุงลาย 1 น้ำมันสลอด 1 เอาเสมอภาค

รูปแบบวิธีการปรุงยา: เคี้ยวกับสรรพยาให้แห้ง เอามาบด

วิธีการใช้ยา: พอก ทา

สรรพคุณ: แก้ลมบวม ลมเมื่อย ลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น

7. ตำรับยาแก้กระไสย

ตำรับยาแก้กระไสย ปรากฏในตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชการที่ 5 เล่มที่ 1 ในคัมภีร์กระไสย ส่วนประกอบของยา : ได้แก่ ตรีกะฏุก กระเทียม หอม ข่า กระชาย กะทือ ไพล ขมิ้นอ้อย

รูปแบบวิธีการปรุงยา: ตำเอาน้ำสิ่งละทนาน น้ำมันงาทนาน 1 น้ำใบมะคำไก่ 2 ทนาน หุงให้คงแต่น้ำมัน แล้วจึงเอาเทียนดำ เทียนเยาวภานี 2 ทนาน การบูร 3 เทียนขาว 4 ทำเป็นจุณปรุงลงน้ำมัน

วิธีการใช้ยา: รีด ทา และกิน

สรรพคุณ: แก้กระไสย

8. ตำรับยาเข้าน้ำมัน (น้ำมันไพล)

ตำรับยาเข้าน้ำมัน (น้ำมันไพล) ปรากฏในตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม หน้า 230,254

ส่วนประกอบของตำรับยา: ไพลสด 30 กิโลกรัม น้ำมันมะพร้าว 2 ลิตร หรือใช้น้ำมันพืชอื่นๆ เมลทอล 50 กรัม น้ำมันระกำ 600 cc.น้ำมันเขียว 100 cc. น้ำมันยูคาลิปตัส 100 cc. ชินนามอน 20 cc. น้ำมันกานพลู 20 cc. น้ำมันแก้ว 450 กรัม การบูร 350 กรัม

รูปแบบวิธีการปรุงยา: นำไพลสดมาปอกเปลือก หั่นเป็นแผ่นบางๆ เอาน้ำมันใส่กระทะตั้งไฟให้ร้อน ค่อยๆ ใส่ไพลลงทอดทีละน้อย เมื่อไพลกรอบเกรียมดีแล้ว จึงตักออกทิ้ง

ไป ทอดไพลจนหมดทิ้งไว้ให้เย็น (น้ำมันมะพร้าว 2 ลิตร ทอดแล้วได้ความเข้มข้นของน้ำมันไพลประมาณ 1 ลิตร) กรองน้ำมันไพลที่เคี่ยวได้ใส่ภาชนะไว้ ละลายเมนทอลและการบูรในน้ำมันระกำ แล้วจึงใส่น้ำมันไพลลงไป คนให้เข้ากันดี บรรจุขวดที่เตรียมไว้

วิธีการใช้ยา: ทาถูนวด

สรรพคุณ: แก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อแก้เคล็ดขัดยอกกล้ามเนื้อ

9. ตำรับยาประคบ (ลูกประคบ)

ตำรับยาประคบ (ลูกประคบ) ปรากฏในตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม หน้า 232,252

ส่วนประกอบของตำรับยา: ไพลสด 2 ส่วน ผิวมะกรูดสด 1 ส่วน ตะไคร้สด 1 ส่วน ใบมะขามสด 1 ส่วน ขมิ้นอ้อยสด 1 ส่วน พิมเสน 10 กรัม การบูร 10 กรัม วิธีการปรุงยา นำสมุนไพรมาหั่นบางๆ ตำพอหยาบๆ ใส่พิมเสน การบูร ผสมรวมกัน นำมาห่อเป็นลูกประคบ

รูปแบบวิธีการใช้ยา: ประคบ

สรรพคุณ: แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้หนักมือหนักเท้า ปลายนิ้วกระดิกไม่ได้

จากการรวบรวมและตรวจสอบความซ้ำซ้อนของตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบและมีสรรพคุณในการรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ตำรับยาไทยที่ผ่านการกลั่นกรองข้างต้น จำนวน 9 ตำรับ เมื่อพิจารณาเพิ่มเติม พบว่าตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบถูกปรุงขึ้นด้วยหลักการและรูปแบบวิธีการปรุงยาไทย 5 รูปแบบ ได้แก่ ยาปั้นเป็นแท่ง ยาน้ำมัน ยาประคบ ยาขี้ผึ้ง และยาผง ดังตารางที่ 3 และยังพบว่าจากบันทึกประสบการณ์ของแพทย์แผนไทยในอดีตนำตำรับยาไทยดังกล่าวมาใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้ออยู่ทั้งหมด 5 วิธี ได้แก่ รับประทาน ประคบ พอก ทา และสุม ดังตารางที่ 4 ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบ และถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการเยียวยารักษากลุ่มโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการนำมาพัฒนาเป็นตำรับยาไทยที่ร่วมสมัยและมีประสิทธิผลต่อการรักษาโรค ตลอดจนทำให้การแพทย์แผนไทย ตำรับยาไทย และสมุนไพรสามารถเป็นที่ทางเลือกและที่พึ่งให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 3 แสดงรูปแบบวิธีการปรุงยาของตำรับยาไทยในตำราการแพทย์แผนไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบ

ตำราการแพทย์แผนไทย	รูปแบบวิธีการปรุงยา				
	ยาปั้นเป็นแท่ง	ยาน้ำมัน	ยาประคบ	ยาขี้ผึ้ง	ยาผง
ตำราพระโอสถพระนารายณ์	-	-	-	1	1
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1	-	-	-	-	1
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2	1	-	-	-	-
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1	-	1	-	-	-
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2	-	-	-	-	2
ตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม	-	1	1	-	-
รวม	**1**	**2**	**1**	**1**	**4**

ตารางที่ 4 แสดงวิธีการใช้ตำรับยาไทยในตำราการแพทย์แผนไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบ

ตำราการแพทย์แผนไทย	วิธีการใช้ยา				
	รับประทาน	ประคบ	พอก	ทา	สุม
ตำราพระโอสถพระนารายณ์		1		1	
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1					1
ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2	1		1	1	
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1	1			1	
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2			1		
ตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม		1		1	
รวม	**2**	**2**	**2**	**4**	**1**

อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ตำรับยาไทยที่มีไพลเป็นส่วนประกอบในตำราการแพทย์แผนไทยมีทั้งหมด 267 ตำรับ ซึ่งนำมาตรวจสอบความซ้ำซ้อนคงเหลือ 9 ตำรับ ที่ใช้สำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ โดย วิธีการใช้ยาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ยาใช้ภายในและยาใช้ภายนอก ตำรับที่ใช้เป็นยาใช้ภายในมี 2 ตำรับ คือ ตำรับยาแก้กระไสยและตำรับยาชุมนุมวาโย ซึ่งใช้เป็นยาสำหรับรับประทาน มีรูปแบบวิธีปรุงยา 2 รูปแบบ ได้แก่ ยาปั้นเป็นแท่งและยาน้ำมัน ตำรับที่ใช้เป็นยาใช้ภายนอก 8 ตำรับ คือ ตำรับยาพระอังคบพระเส้นตึงให้หย่อน ตำรับยาสีผึ้งบี้พระเส้น ตำรับยาแก้ปวดศีรษะจมูกตึง ตำรับยาแก้ลมขึ้นแต่แม่เท้าให้ปวด

ศีรษะเมื่อยต้นคอเป็นกำลัง ตำรับยาชุมนุมวาโย ตำรับยาแก้ลมบวมลมเมื่อลมเหน็บชา ลมแสบเสียวตามเส้น ตำรับยาแก้กระไสย ตำรับยาเข้าน้ำมัน (น้ำมันไพล) และตำรับยาประคบ (ลูกประคบ) ซึ่งมีวิธีการใช้ 4 วิธี ได้แก่ ประคบ พอก ทา และสุม โดยมีรูปแบบยา 4 รูปแบบ ได้แก่ ยาประคบ ยาขี้ผึ้ง ยาน้ำมัน และยาผง ทั้งนี้มีตำรับยา 1 ตำรับ ที่มีวิธีใช้ยาทั้งเป็นยาใช้ภายในและยาใช้ภายนอก คือ ตำรับยาแก้กระไสย ซึ่งปรุงยาในรูปแบบยาน้ำมัน มีความสอดคล้องกับวิธีการดูแลสุขภาพของประชาชนในปัจจุบัน ดังปรากฏในผลการศึกษาของไพรัตน์ หริณวรรณ และคณะ (2552) ซึ่งทำการศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าการใช้ยาสมุนไพร ทดแทนยาแผนปัจจุบัน พบว่าทดแทนยาแผนปัจจุบันในการรักษาโรคหรือกลุ่มอาการ 5 กลุ่มอาการหลักในช่วงเวลา 5 ปี ในกลุ่มตัวอย่างผู้ให้บริการ และผู้รับบริการของโรงพยาบาลศูนย์ลำปางและโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดลำปาง รวม 13 แห่ง พบว่า การใช้สมุนไพร ได้แก่ ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร ชุมเห็ดเทศ เสลดพังพอน และไพล ทดแทนยาแผนปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของไพล ผ่านงานศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนวดด้วยน้ำคั้นจากไพลและน้ำมันไพลต่ออาการปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ในกลุ่มตัวอย่าง พบว่าน้ำคั้นไพลและน้ำมันไพลสามารถใช้แทนกันได้ เพราะมีผลต่ออาการปวดกล้ามเนื้อไม่แตกต่างกัน การใช้ไพลจึงสามารถเป็นทางเลือกในการรักษาอาการปวดคอ บ่า ไหล่ ตลอดจนพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ (อำพล บุญเพียร และ ลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์ นิชโรจน์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการใช้ไพลในตำรับยาไทยสำหรับรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ดังปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยแสดงให้เห็นว่า “ไพล” เป็นตัวยาสำคัญและเป็นตัวยาหลักที่นำมาใช้ในเป็นส่วนประกอบของตำรับยาที่ใช้รักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ โดยมีวิธีการปรุงและการใช้หลายรูปแบบ ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาตำรับยาที่มีส่วนมีประกอบของไพลในการรักษาโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อในรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกในการพกพา และมีวิธีใช้ที่ง่ายเหมาะกับการนำมาใช้สำหรับประชาชนในยุคปัจจุบันโดยต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งนี้ยังคงแนวคิดและวิธีการปรุงตำรับยาตามหลักทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และความเป็นตำรับยาไทยให้คงอยู่คู่กับคนไทยตลอดไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ปีงบประมาณ 2564 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาตำรับยาทาภายนอกสำหรับรักษาอาการปวดจากเลือดลมติดขัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564).สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและ เศรษฐกิจในประเทศไทย.สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2565.จาก www.dop.go.th/th/know/15/926

กรมศิลปากร. (2542). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

กรมศิลปากร. (2542). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

กรมศิลปากร. (2542). ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1. นนทบุรี: ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 2. นนทบุรี: ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 3. นนทบุรี: ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม. นนทบุรี: ไทภูมิ พับลิชชิ่ง.

ชลิต พงศ์ศุภสมิทธิ์ และคณะ. (2555). ผลผลิตระหว่างหัวพันธุ์ที่แตกต่างกันของไพล. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ธนันต์ ศุภศิริ และ อานนท์ วรยิ่งยง. (2562). การสำรวจสถานะสุขภาพและมุมมองด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดสระบุรี. เวชสารแพทย์ทหารบก, 72(3), 193-200.

พระยาพิศณุประสาทเวช. (2450). ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศุภการจำรูญถนนอัษฎางค์.

พระยาพิศณุประสาทเวช. (2450). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศุภการจำรูญถนนอัษฎางค์.

ไพรัตน์ หริณวรรณ และคณะ. (2552). การใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน ในโรงพยาบาลศูนย์ลำปาง และโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดลำปาง ปี 2545-2549. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. 3(3), 412-418.

วรรณา สนองเดช. (2561). การจัดการกลุ่มอาการผิดปกติกล้ามเนื้อและโครงกระดูกในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. วารสารพยาบาลสาธารณสุข. 32(1), 189-207.

อำพล บุญเพียร และลดาวัลย์ อุ่นประเสริฐพงศ์ นิชโรจน์ (2562). การศึกษาประสิทธิผลของการนวดด้วยน้ำคั้นไพลและน้ำมันไพลต่ออาการปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ในนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 2(1), 121-130.

Jellad, A. et al. (2013). Musculoskeletal disorders among Tunisian hospital staff: prevalence and risk factors. The Egyptian Rheumatologist, 35(2), 59-63.

บทความวิจัย

การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี*

NEW NORMAL MANAGEMENT TOWARDS THE DEVELOPMENT OF THAI MASSAGE SALON BUSINESS IN NONTHABURI PROVINCE

พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์
Pornpimol Sampatpong
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
Rajapruk University, Thailand
E-mail: posamp@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 2) ศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านนวดสปาไทยที่ได้รับอนุญาตในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 69 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามผ่านระบบ google form สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่ส่งผลต่อการจัดการแบบ New Normal ได้แก่ เพศ และสถานภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถพยากรณ์ทำนายความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 73.25 ดังนั้นก่อนรับบริการต้องลงทะเบียนเข้ารับบริการ แสดงประวัติการฉีดวัคซีน วัดไข้โดยไม่ให้อุณหภูมิร่างกายเกิน 37.5 ล้างมือในจุดล้างมือที่ร้านนวดสปากำหนดไว้ เปลี่ยนเสื้อผ้าล้างเท้า โดยทุกขั้นตอนผู้รับบริการนวดต้องปิดแมสตลอดเวลา และที่สำคัญอีกประการ

* Received April 15, 2022; Revised May 2, 2022; Accepted May 29, 2022

พนักงานร้านนวดเพื่อสุขภาพ ได้รับการฉีดวัคซีนครบตามมาตรการของภาครัฐ และต้องตรวจ ATK ทุก ๆ 3 วัน
คำสำคัญ: การจัดการแบบ New Normal, การพัฒนาธุรกิจ, ร้านนวดสปาไทย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of thinking which are: Sex, Age, Education Level, Job Position, Work Experience and Average Monthly Income and 2) to study the ability of entrepreneurs on New Normal management towards the development of Thai massage parlor business in Nonthaburi Province. It is a quantitative study, The sample group used in the research was 69 licensed Thai massage shop operators in Nonthaburi Province. The research instrument was a questionnaire via the Google form system. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage. Mean Standard Deviation and Pearson's Correlation Coefficient. The results showed that: The level of opinion that affects the management of the New Normal is: Sex and status were statistically significant. The development of Thai massage parlor business in Nonthaburi province, including innovation in New Normal style, New Normal management capability, New normal competitive management, and uniqueness. and the courage to take risks in the epidemic situation of coronavirus disease (COVID-19) with statistical significance Which can predict the ability of entrepreneurs with New Normal management to develop the business of Thai massage parlors in Nonthaburi province by 73.25%. Therefore, before receiving the service, you must register for the service. Show vaccination history, take a fever without body temperature exceeding 37.5, and wash your hands in the handwashing point that the message spa has set. Changing clothes, washing feet, by every step, the massage therapist must turn off the mask at all times. They more importantly, health massage shop staff have been fully vaccinated according to government measures and must have an ATK test every 3 days.
Keywords: New Normal Management, Business Development, Thai massage salon

บทนำ

ไวรัสโคโรน่า (Coronaviruses) เป็นไวรัสในตระกูลใหญ่ที่ก่อให้เกิดโรคทั้งในสัตว์และมนุษย์ ในมนุษย์ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาระบบทางเดินหายใจตั้งแต่ไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคร้ายแรง เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (ซาร์ส): ไวรัสโคโรนาที่ค้นพบใหม่ทำให้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โรคไวรัสและโรคใหม่ไม่เป็นที่รู้จักจนกว่าจะมีการระบาดในหวู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคม 2019 ตอนนี้การระบาดของ COVID-19 ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก มันส่งผลกระทบหลายประเทศทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก. 2564). ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ยังระบาดอยู่กับภาครัฐจึงต้องมีมาตรการผ่อนคลายต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้กิจการร้านค้าห้างร้าน ธุรกิจ สำนักงาน กลับมาเปิดดำเนินการอีกครั้ง จากการสำรวจธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบกิจการมีรายได้ลดลงกว่า 75% มีรายได้ไม่เกิน 10% ผลกระทบจากการแพร่ระบาดโควิด-19 ระลอก 3 ทำให้ธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปิดบริการปกติเพียง 50% เท่านั้น โดยมีปิดกิจการชั่วคราว 35% เพิ่มขึ้นจากการระบาดในระลอกก่อน 22% และในจำนวนนี้มีกลุ่มที่ปิดกิจการถาวรถึง 4% เพิ่มขึ้นจากการระบาดในระลอกก่อน 1% สำหรับกิจการที่ปิดกิจการถาวรมากที่สุด คือ ร้านขายของที่ระลึก สปา นวดแผนไทย สถานบันเทิง และโรงแรมซึ่งต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคอุบัติใหม่นี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ผกากรอง เทพรักษ์. 2564).

โดยงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาร้านนวดสปาไทย (ธุรกิจสปา) ซึ่งหมายถึง การนวดเพื่อรักษาโรค ซึ่งผู้ที่จะทำการนวดแผนไทยได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่สอบใบวิชาชีพได้เท่านั้น การนวดในสปา จะใช้คำว่านวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ โดยมีการแบ่งประเภทและลักษณะการดำเนินธุรกิจในหลายรูปแบบ และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย สำหรับการประกอบธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ประกาศกระทรวงสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติสถานบริการได้กำหนดรูปแบบของธุรกิจสปา หรือ สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไว้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ คือ การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพโดยวิธีการบำบัดด้วยน้ำ และการนวดร่างกายเป็นหลัก 2) ธุรกิจนวดเพื่อสุขภาพ คือ การนวดแผนไทยที่ไม่ใช่การรักษาโรค และการนวดฝ่าเท้า และ 3) ธุรกิจนวดเพื่อเสริมสวย คือ การนวดในร้านทำผมหรือร้านเสริมความงาม การประกอบกิจการเกี่ยวกับธุรกิจทั้ง 3 ประเภท ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมตามกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุขและประกาศกระทรวงสาธารณสุข ตาม พระราชบัญญัติสถานบริการ นอกจากนั้นยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายประกันสังคม พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและอื่น ๆ (มีเส้น วิสาหกิจเพื่อสังคม. 2564).

ภายใต้มาตรการผ่อนปรนหลังจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) คลี่คลายแล้ว กลุ่มสถานประกอบการประเภทนี้จึงต้องเข้มงวดอย่างมากในการดูแลสภาพแวดล้อม โดยภาครัฐได้กำหนดมาตรฐานข้อปฏิบัติสำหรับผู้ให้บริการ ซึ่งผู้ให้บริการต้องผ่านการประเมินความพร้อมก่อนจึงจะสามารถกลับมาให้บริการได้เพื่อความเชื่อมั่นและความปลอดภัยต่อสุขอนามัยของผู้ใช้บริการ และจากข้อปฏิบัติด้านการจัดการสถานที่โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้มุ่งเน้นที่ความปลอดภัย ลดการสัมผัส การคัดกรอง เว้นระยะห่างระหว่างบุคคล (ธนิต จึงดำรงกิจ, ศรีดารา ติเพียร. 2564). ดังนั้น การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กำลังคลี่คลาย แต่ปัจจุบันยังคงพบผู้ติดเชื้อทั้งในประเทศและที่เดินทางมามาจากต่างประเทศ หลายคนกังวลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดในระลอกสอง ซึ่งก็ไม่มีวีแววว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ตัวนี้จะหายไปง่าย ๆ โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานบริการร้านนวดสปาไทย ต้องอาศัยความเข้าใจต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมของตัวผู้ประกอบการเอง ซึ่งสภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ใช้บริการ ในด้านการออกแบบสถานบริการจึงต้องสื่อสารบางอย่างให้ผู้ใช้บริการรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในสุขลักษณะ (กระทรวงสาธารณสุข. 2563). ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในสถานการณ์ Covid-19 เพื่อวิเคราะห์การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี และหาแนวทางและข้อเสนอแนะการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ส่งผลต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบของการสำรวจข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการต่าง ๆ ของผู้ประกอบการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จำนวน 69 แห่ง (วงใน มีเดีย. 2564). ซึ่งเป็นประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (สุรินทร์ นิยมมางกูร, 2546).

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามผ่านระบบ Google form ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจใช้คำถามเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) และเป็นคำถามแบบปลายปิด (Close Ended Questionnaires) โดยใช้มาตรวัดระดับแบบ มาตรวัดนามกำหนด (Nominal Scale) และมาตรวัดอันดับ (Ordinal Scale) และส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของความสามารถของผู้ประกอบการมี 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal ด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal และด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal (บุญชม ศรีสะอาด. 2553). จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .972 หลังจากนั้นได้นำไปปรับปรุง ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้นำไปสู่กรอบแนวความคิดในการวิจัย ตามภาพที่ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ไปยังผู้ตอบแบบสอบถามที่คัดเลือกเป็นตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 69 แห่ง เพื่อให้ข้อมูลที่ตอบกลับมามีจำนวนเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล ในกรณีที่ไม่ได้รับการตอบกลับจะมีการสอบถามทางโทรศัพท์หรือใช้วิธีการสุ่มเพิ่มจากบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการรายอื่นที่ไม่ได้เลือกในรอบแรก

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ หรือจานวนคน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกับตัวแปรต่าง ๆ ในแบบสอบถาม และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) (บุญชม ศรีสะอาด. 2553).

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี สรุปผลการวิจัยเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ส่งผลต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่ เป็นเพศ

หญิง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 อายุระหว่าง 22-30 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 สถานภาพสมรส จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 88.4 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 ตำแหน่งงาน หุ้นส่วนเจ้าของธุรกิจ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 100,001-350,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9

2. ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์แยกรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.30) รองลงมาด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.29) และด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal กับด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.26) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี

ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal	4.30	.782	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal	4.29	.769	มากที่สุด
ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal	4.26	.805	มากที่สุด
ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4.26	.734	มากที่สุด
ด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)	4.22	.825	มากที่สุด
รวม	**4.27**	**.783**	**มากที่สุด**

เมื่อนำมาวิเคราะห์รายด้านพบว่า ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี แต่ละด้านดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.30) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานร้านแสดงออกอย่างเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับลูกค้า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$=

4.39) รองลงมาพนักงานเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดการสัมผัส มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.29) และพนักงานร้านมีความรู้และความสามารถของพนักงานเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.28) ตามลำดับ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านนวัตกรรมแบบ New Normal

ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
พนักงานร้านแสดงออกอย่างเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับลูกค้า	4.39	.792	มากที่สุด
พนักงานเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดการสัมผัส	4.29	.757	มากที่สุด
พนักงานร้านมีความรู้และความสามารถของพนักงานเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่	4.28	.850	มากที่สุด
พนักงานร้านหมั่นทำความสะอาดพื้นที่เสมอ	4.26	.742	มากที่สุด
พนักงานต้องเรียนรู้แพลทฟอร์มด้านสุขภาพ	4.22	.815	มากที่สุด
รวม	**4.30**	**.791**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.29) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานนวดสปาเคารพกฎระเบียบ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.36) รองลงมา ควรจัดให้พนักงานนวดสปามีหน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจลพร้อมอยู่เสมอ และส่งเสริมนโยบายออกกำลังกายและให้พนักงานนวดสปาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.32) และควรจัดห้องรับประทานอาหารแยกส่วน เพื่อความปลอดภัยและ มีความสะอาด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.28) ตามลำดับ ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal

ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
พนักงานนวดสปาเคารพกฎระเบียบ	4.36	.884	มากที่สุด
ควรจัดให้พนักงานนวดสปามีหน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจลพร้อมอยู่เสมอ	4.32	.869	มากที่สุด

ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ส่งเสริมนโยบายออกกำลังกายและให้พนักงานนวดสปาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น	4.32	.769	มากที่สุด
ควรจัดห้องรับประทานอาหารแยกส่วน เพื่อความปลอดภัยและ มีความสะอาด	4.28	.750	มากที่สุด
พนักงานนวดสปาเก็บรักษาความลับขององค์กร	4.23	.725	มากที่สุด
รวม	**4.29**	**.769**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.26) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.41) รองลงมา การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.28) และการมองหาโอกาสและวิธีการใหม่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.25) ตามลำดับ ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal

ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย	4.41	.795	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal (ต่อ)

ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย	4.28	.850	มากที่สุด
การมองหาโอกาสและวิธีการใหม่	4.25	.734	มากที่สุด
การปรับลดค่าใช้จ่ายและเงินลงทุน	4.20	.705	มากที่สุด
การพัฒนาพนักงานนวดสปาให้เข้าใจวิธีการนวดแบบระวังตัว New Normal	4.17	.782	มากที่สุด
รวม	**4.26**	**.773**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.26) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า สร้างกลยุทธ์ช่องทางการบริการนวดสปา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.36) รองลงมา สร้างกลยุทธ์การใช้ข่าวสารในการชักจูงผู้บริโภค มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.28) และสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นวดสปา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.23) ตามลำดับ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
สร้างกลยุทธ์ช่องทางการบริการนวดสปา	4.36	.884	มากที่สุด
สร้างกลยุทธ์การใช้ข่าวสารในการชักจูงผู้บริโภค	4.28	.850	มากที่สุด
สร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นวดสปา	4.23	.825	มากที่สุด
สร้างโปรโมชั่นหรือการส่งเสริมการตลาดนวดสปาให้เหมาะสมตามสถานการณ์	4.22	.815	มากที่สุด
สร้างกลยุทธ์ทางด้านราคานวดสปาให้เหมาะสมตามสถานการณ์	4.19	.794	มากที่สุด
รวม	**4.26**	**.834**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal ด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.22) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานนวดสปาควรปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.30) รองลงมาพนักงานนวดสปาล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.23) และมีสองข้อที่เท่ากัน ได้แก่ พนักงานนวดสปาหมั่นสังเกตอาการตนเอง หากมีอาการไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส ให้ไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลใกล้บ้านทันที และพนักงานนวดสปาออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.19) ตามลำดับ ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความสามารถของผู้ประกอบการต่อการจัดการแบบ New Normal กับด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
พนักงานนวดสปาปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิต	4.30	.864	มากที่สุด
พนักงานนวดสปาล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง	4.23	.825	มากที่สุด
พนักงานนวดสปาแยกของใช้ส่วนตัว ไม่ควรใช้ของร่วมกับผู้อื่น	4.17	.782	มากที่สุด
พนักงานนวดสปาหมั่นสังเกตอาการตนเอง หากมีอาการไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส ให้ไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลใกล้บ้านทันที	4.19	.794	มากที่สุด
พนักงานนวดสปาออกกำลังกายสม่ำเสมอ และพักผ่อนให้เพียงพอ	4.19	.794	มากที่สุด
รวม	**4.22**	**.812**	**มากที่สุด**

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal แตกต่างกัน ประชากร ที่มีสถานภาพ เพศ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวด สปาไทยในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชากร ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และอายุ ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal แตกต่างกัน

Independent Variable	Adjusted Value		Sig.
	Std. Error	Beta	
Status	.822	3.623	0.000
Sex	1.017	2.920	0.006
Average Monthly Income	1.092	.831	0.450
Education Level	1.243	.791	0.527
Job Title	1.154	.379	0.744
Age	1.602	.287	0.858

ส่วนสมมติฐานที่ 2 ความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถพยากรณ์ทำนายความสามารถของผู้ประกอบการกับการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 73.25

อภิปรายผล

จากการศึกษา การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทย ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การบริหารจัดการความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ของธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย และการมองหาโอกาสและวิธีการใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตกร วิจารณรงค์, (2564). ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค NEW NORMAL พบว่า การจัดการท่องเที่ยวตามหลักการจัดการวิกฤติเศรษฐกิจของ บิลล์ กรอส (Bill Gross) ควรมีการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่อิงกับการ แก้ปัญหาและการวางแผนเพื่อลดความไม่แน่นอน ไปสู่โลกที่มีการขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว ด้วย การมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง และรวดเร็วในการตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานเชิงรุกของ ผู้นำในยุคดิจิตอลนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Change) และการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovation and Thinking different) เพื่อให้การทำงานสามารถรับมือกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทย ด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า พนักงานนวดสปาปรับพฤติกรรมการใช้ชีวิต พนักงานนวดสปาล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง และพนักงานนวดสปาแยกของใช้ส่วนตัว ไม่ควรใช้ของร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรภรณ์ ลิมปิอังคนันต์, (2564). ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การรับรู้ความเสี่ยงของ COVID-19 ส่งผลต่อความตั้งใจในการเดินทางของการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรีชาวไทยอย่างไร พบว่า แนวคิดการรับรู้ความเสี่ยงและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ตลอดจนพฤติกรรมเชิงลึกของความตั้งใจในการเดินทางของนักเดินทางชาวไทยเพื่อนำไปสู่แผนการตลาดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทย ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า สร้างกลยุทธ์ช่องทางการบริการนวดสปา สร้างกลยุทธ์การใช้

ข่าวสารในการชักจูงผู้บริโภค และสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นวดสปา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารีพร ชูศรี, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, (2563). ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย พบว่า การแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยนั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วิถีชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบำบัดความเครียดโดยการแสวงหาวิธีการผ่อนคลาย เช่น การนวดสปา เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะในผลิตภัณฑ์การให้บริการ เช่น การบริการนวดแผนไทย การบริการอบสมุนไพร และการประคบสมุนไพร

การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทย ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า พนักงานร้านแสดงออกอย่างเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับลูกค้า พนักงานเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดการสัมผัส และพนักงานร้านมีความรู้และความสามารถของพนักงานเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยนันท์ สมบูรณ์รัตนโชค, สันต์ ลมไธสง, (2564). ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารแบบไร้ผู้บริหาร : รูปแบบองค์กรธุรกิจยุควิถีชีวิตแบบ NEW NORMAL พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม การวัดผลที่ดี โปร่งใส และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับแนวทาง การกักตัวในระยะปลอดภัยอย่างเคร่งครัด มีระเบียบวินัยในตนเองและมีความซื่อสัตย์ และมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวทางการคัดกรอง การสวมใส่หน้ากากอนามัยและการล้างมือบ่อย ๆ โดยองค์กรจะต้องสร้างความรับผิดชอบเหล่านี้ให้วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นปกติและต้องปฏิบัติภายใต้สานึกรับผิดชอบที่ดีต่อสังคมร่วมกัน

การพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทย ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า พนักงานนวดสปาเคารพกฎระเบียบ ควรจัดให้พนักงานนวดสปามีหน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจลพร้อมอยู่เสมอ และส่งเสริมนโยบายออกกำลังกายและให้พนักงานนวดสปาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ วะปะแก้ว, ยุภาพร ยุภาศ, (2564) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวไทยแลนด์แดนสยามยุคโควิด พบว่า ภายใต้ความปกติใหม่ (New Normal) กระตุ้นไทยเที่ยวไทยด้วยรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและบริการที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) ภายใต้นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว 4 ประการ คือ ความปลอดภัย (Safety) ความสะอาด (Clean) ความเป็นธรรม (Fair) และกระจายรายได้สู่ชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้าสู่ความยั่งยืน (Sustainability)

จากการศึกษา การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การบริหารจัดการความ

ต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจร้านนวดสปาให้ทันสมัย สร้างกลยุทธ์ช่องทางการบริการนวดสปา และสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นวดสปา พนักงานนวดสปาเคารพกฎระเบียบ ควรจัดให้พนักงานนวดสปามีหน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจลพร้อมอยู่เสมอ และพนักงานร้านมีความรู้และความสามารถของพนักงานเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเนตรตรา จันทบุรี, (2559). โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย พบว่า พนักงานนวดของไทยมีฝีมือและมีความชำนาญ และเป็นธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของภาครัฐ เพราะสปาและนวดแผนไทยเป็นธุรกิจหนึ่งที่อยู่ในห่วงโซ่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเรื่องพนักงานนวดที่มีฝีมือมีจำนวนไม่เพียงพอ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจแอบแฝงและสร้างความเสียหายให้กับภาพลักษณ์ของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยของไทย ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้จะทำให้ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยของไทยมีความเข้มแข็งและเติบโตอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นพบระบบการจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ก่อนรับบริการต้องลงทะเบียนเข้ารับบริการ หรือลงทะเบียนไทยชนะ แสดงประวัติการฉีดวัคซีนตามมาตรการของภาครัฐ จากนั้นวัดไข้โดยไม่ให้อุณหภูมิร่างกายเกิน 37.5 โดยทางร้านต้องใช้เครื่องวัดอุณหภูมิร่างกายที่ได้มาตรฐานเท่านั้น ล้างมือในจุดล้างมือที่ร้านนวดสปากำหนดไว้ เปลี่ยนเสื้อผ้า ล้างเท้า โดยทุกขั้นตอนผู้รับบริการนวดต้องปิดแมสตลอดเวลา จนกว่าจะรับบริการนวดเสร็จ สำคัญอีกประการพนักงานร้านนวดเพื่อสุขภาพ ได้รับการฉีดวัคซีนครบตามมาตรการของภาครัฐ และมีการตรวจ ATK ทุกๆ 3 วัน ดังนั้นตามที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่มีขั้นตอนกระบวนการด้านข้อมูลอยู่ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการข้อมูลได้ดีและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลนวดสปาไทยเพื่อนำไปสู่การจัดการแบบ New Normal

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการแบบ New Normal ต่อการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านนวัตกรรมแบบ New Normal ด้านความสามารถในการจัดการแบบ New Normal ด้านการจัดการการแข่งขันเชิงรุก แบบ New Normal ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และด้านความกล้าเสี่ยงในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผู้ประกอบการร่วมกับภาครัฐควรพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นรูปแบบการให้บริการที่เป็น เอกลักษณ์ของไทย ที่ผสานคุณค่าทางวัฒนธรรม ศิลปะ และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพทั้งการนวดสมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้ยกตัวอย่างการพัฒนาเอกลักษณ์สปาไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) จนกว่าจะมีการควบคุมได้ ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจร้านนวดสาปไทยต้องมีใจรักในการบริการ มีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี จริงใจ มีความอดทน และพูดจาไพเราะ มีความสนใจในเรื่องสุขภาพ มีศีลธรรมและสัมมาอาชีวะ ควรมีพื้นฐานความรู้ด้านการสปา หรือผ่านการอบรมการสปาเพื่อสุขภาพ มีทัศนะคติที่ดีต่อการสปาเพื่อสุขภาพ และมีเงินลงทุนและเงินหมุนเวียน ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้การนำผลการวิจัย ได้แก่ ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะให้ความสำคัญกับการแข่งขันทางด้านการให้บริการที่มีคุณภาพและความหลากหลายของการให้บริการ ซึ่งจะส่งผลดีต่อธุรกิจสปาและนวดแผนไทย มาตรการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับ ดูแลและควบคุมการให้บริการสปาและนวดแผนไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

เอกสารอ้างอิง

จิตกร วิจารณรงค์, (2564). การจัดการท่องเที่ยวไทยในยุค NEW NORMAL. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 10(4), 372-381

ธนิต จึงดำรงกิจ, ศรีดารา ติเพียร. (2564). เปิดโมเดลร้านนวด-สปา ยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก https://www.dpu.ac.th/research/8

ธันยนันท์ สมบูรณ์รัตนโชค, สันต์ ลมไธสง, (2564). การบริหารแบบไร้ผู้บริหาร : รูปแบบองค์กรธุรกิจยุควิถีชีวิตแบบ NEW NORMAL. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี. 7(3), 1-13.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ผกากรอง เทพรักษ์. (2564). โควิดระลอก 3 ทำสปา นวดแผนไทย ร้านเหล้า โรงแรม ปิดกิจการมากที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก https://www.khaosod.co.th/covid-19/news_6480621

พัชรภรณ์ ลิมปิอังคนันต์. (2564). การรับรู้ความเสี่ยงของ COVID-19 ส่งผลต่อความตั้งใจในการเดินทางของการพัฒนาธุรกิจร้านนวดสปาไทยในจังหวัดนนทบุรีชาวไทยอย่างไร. 5(1), 49-62.

มีเส้น วิสาหกิจเพื่อสังคม. (2564). 3 ประเภทธุรกิจสปา และกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจสปา ที่ผู้ประกอบการควรรู้ เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก https://www.thailandholistic.com/3-types-spa-business-law-and-regulations/

วงใน มีเดีย. (2564). ร้านนวดแผนไทย ที่ได้รับความนิยมในจังหวัดนนทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก https://www.wongnai.com/rankings?category=302&region=716&page.number=2

วารีพร ชูศรี, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 7(2), 205-226.

วิไลวรรณ วะปะแก้ว, ยุภาพร ยุภาศ, (2564) การท่องเที่ยวไทยแลนด์แดนสยามยุคโควิด. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 6(3), 719-732.

สุเนตรตรา จันทบุรี, (2559). โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย. วารสารเกษมบัณฑิต. 17(2), 49-63.

สุรินทร์ นิยมมางกูร. (2546). เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

องค์การอนามัยโลก. (2564). ไวรัสโคโรนาคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2565 จาก https://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19/q-a-on-covid-19-general

บทความวิจัย

การศึกษาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน*

THE STUDY OF THAI TRADITIONAL MOBILE CLINIC BAG PACKING FOR ELDERLY BEDRIDDEN HEALTHCARE IN THE COMMUNITY

หทัยกาญจน์ เยาวบุตร
Hathaikan Yaowaboot
ชุนห์พิมาณ ณิชาเกษม
Chunpimarn Nichaakasem
วิชุดา ร่วมกระโทก
Wichuda Ruamkrathok
วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: kaiyaowaboot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน และประเมินประสิทธิผลของการใช้กระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ ผ่านการวิเคราะห์เอกสารตำรา การสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากทีมแพทย์แผนไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในเขตพื้นที่ ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย และนักศึกษาแพทย์แผนไทย จำนวนทั้งสิ้น 28 คน ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย มีลักษณะเป็นกระเป๋าสะพายหลัง ประกอบไปด้วย 4 หมวด ได้แก่ (1) ของใช้ส่วนตัวแพทย์แผนไทย (2) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล (3) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค และ (4) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล รูปแบบที่ 2 กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ มีลักษณะเป็นกระเป๋าเดินทางแบบล้อลาก ประกอบไปด้วย 4 หมวด ได้แก่ (1) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล (2) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค (3) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล และ (4) อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัย การประเมินประสิทธิผลและความพึงพอใจของการใช้กระเป๋ายาจาก

* Received April 16, 2022; Revised May 6, 2022; Accepted May 29, 2022

ทีมแพทย์แผนไทยจำนวน 3 ด้าน พบว่า 1) ด้านรูปแบบของกระเป๋าที่มีความทันสมัย สะดวกในการเคลื่อนย้ายและการพกพา มีความพึงพอใจในระดับดีมาก คิดเป็น 89.29% 2) ด้านการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง มีความพึงพอใจในระดับดีมาก คิดเป็น 82.14% และ 3) ด้านการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ เพิ่มความสะดวกในการใช้งาน มีความพึงพอใจในในระดับดีมาก คิดเป็น 67.86%

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุติดเตียง, กระเป๋ายา, การแพทย์แผนไทย

Abstract

This research article aimed to study the model of Thai traditional mobile clinic back packing for the elderly bedridden healthcare in the community and to evaluate the effectiveness of using Thai traditional mobile clinic back packing through the documentary analysis, questionnaire, in-depth interview and focus group discussion from Thai traditional medicine team who participated in Thai traditional mobile clinic activity for elderly bedridden healthcare at Ban Du Subdistrict, Mueang Chiang Rai District, Chiang Rai Province. The team consists of Thai traditional medicine lecturers, Thai traditional medicine practitioners and Thai traditional medicine students, totaling 28 people. The results showed that there were 2 models of Thai traditional mobile clinic bag packing for elderly bedridden healthcare. The first model, Thai traditional doctor's bag was backpacking bag which contained 4 parts as follows: (1) the doctor's personal belongings, (2) the medical record equipment, (3) the examination and diagnosis equipment, and (4) the medications and first aid supplies. The second model, Thai traditional mobile clinic suitcase was luggage with wheels which contained 4 parts as follows: (1) the medical record equipment, (2) the examination and diagnosis equipment, (3) the medications and first aid supplies, and (4) the hygiene care equipment. The evaluation of the effectiveness and satisfactions of using the back packing model from Thai traditional medicine team revealed that there were 3 criteria: 1) the bag model with modern design and convenient to move and carry which satisfaction rating remained at a very good level with 89.29%, 2) the practical use in the community which satisfaction rating remained at a very good level with 82.14%, and 3) the equipment categorization with more

convenient to use which satisfaction rating remained at a very good level with 67.86%.

Keywords: Elderly Bedridden, Mobile Clinic Bag Packing, Thai Traditional Medicine

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากสถิติผู้สูงอายุในประเทศไทย ณ วันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2565 พบว่าจากจำนวนประชากรทั้งหมด 66.8 ล้านคน มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 12.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.3 ของประชากรทั้งประเทศและมีประชากรผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปจำนวน 8.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12.7 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565) ปัจจุบันประเทศไทยจึงเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย (Aging society) ตามคำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติที่ให้คำจำกัดความของสังคมผู้สูงวัยหมายถึงสังคมที่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ขึ้นไป มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 7 ขึ้นไป (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) และประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged society) คือสังคมที่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ขึ้นไป มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 14 ขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2565 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564).จากสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงส่งผลกระทบทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงด้านสุขภาพที่เรื้อรัง จึงต้องมีการเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2563) อีกทั้งผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมถอยทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 เจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ข้อเข่าเสื่อม เป็นผู้พิการ โรคซึมเศร้า และผู้ป่วยติดเตียงที่คิดเป็นจำนวนร้อยละ 1 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด (กรมอนามัย, 2556) ประชากรผู้สูงอายุอยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือเรียกว่า กลุ่มติดบ้านและติดเตียงมีจำนวนเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและความพิการที่จำเป็นต้องให้การดูแลบำบัดในระยะยาว จากการสำรวจผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงตามการคัดกรองความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Activities of Daily Living; ADL) จำนวน 9.6 ล้านคน พบว่ามีผู้สูงอายุติดสังคมจำนวน 5,932,602 คน ผู้สูงอายุติดบ้านจำนวน 170,235 คน และผู้สูงอายุติดเตียงมีจำนวนมากถึง 38,064 คน (กรมอนามัย, 2565) โดยผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงมีข้อจำกัดในการช่วยเหลือดูแลตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน การเคลื่อนไหว การกินอาหาร การขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะ การทำความสะอาดร่างกาย และการเปลี่ยนท่านอนที่ต้องพึ่งพาคนดูแลตลอดเวลา การที่ผู้ป่วยติดเตียงนอนอยู่บนเตียงและอยู่ท่าเดียวนาน ๆ จึงส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งทางด้าน

ร่างกายและจิตใจ มีภาวะภูมิคุ้มกันต่ำก่อให้เกิดการติดเชื้อในร่างกาย (พิศมัย บุติมาลย์, แสงอรุณ อิสระมาลัย, เพลินพิศ ฐานิวัฒนานนท์,2561) รัฐบาลไทยจึงได้ผลักดันนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (ผู้ป่วยติดเตียง) โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ให้ได้รับการดูแลจากทีมสหสาขาวิชาชีพ จากหน่วยบริการปฐมภูมิและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ให้บริการดูแลด้านสุขภาพถึงที่บ้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ตามปัญหาสุขภาพโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care manager, CM) เช่น พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งแพทย์แผนไทยและผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver, CG) มาดูแลบำบัด รักษา ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้มีความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรท้องถิ่นในชุมชนเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ จึงมีการขยายฐานการฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษาไปยังท้องถิ่นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัยฯ เช่น เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 มีรายงานข้อมูลผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงจำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.47 จากจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านดู่ 17,816 คน (ผกามาศ นวลศิริ, 2563) ผู้ป่วยในกลุ่มนี้มีความต้องการพึ่งพาบุคลากรทางการแพทย์ในการเยียวยารักษาอาการเจ็บป่วยที่บ้าน เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนมีข้อจำกัดในการเดินทาง เช่น บ้านอยู่บนดอยห่างไกลความเจริญทำให้การเดินทางไม่สะดวก และมีปัญหาด้านเศรษฐกิจการเงินสำหรับใช้จ่ายในการเดินทางมาโรงพยาบาล ดังนั้นวิทยาลัยการแพทย์ฯ จึงให้ความสำคัญในการพัฒนารูปแบบคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับบริการผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนให้เกิดการดูแลรักษาผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม การลงพื้นที่ดูแลผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนแต่ละครั้งพบผู้สูงอายุติดเตียงมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ไข้ ไอ เจ็บคอ ปวดฟัน ปวดศีรษะ ปวดท้อง ท้องเสีย ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้ออักเสบ บาดแผลเล็กน้อยจากอุบัติเหตุ เป็นต้น การลงชุมชนดูแลผู้สูงอายุติดเตียงจึงเป็นการประเมินและให้การดูแลเบื้องต้น โดยดูแลรักษาด้วยยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบันและแผนไทย สำหรับกรณีที่ผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เก๊าต์ อัมพาต เป็นต้น การลงชุมชนดูแลผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงเป็นการประเมินและวางแผนในการช่วยเหลือเบื้องต้น ก่อนนำส่งโรงพยาบาลเพื่อทำการรักษาโดยการประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการส่งต่อ

จากการลงคลินิกเคลื่อนที่ของแพทย์แผนไทยที่ผ่านมามีการจัดเตรียมอุปกรณ์เวชภัณฑ์ยาและเอกสารทางการแพทย์ในกล่องพลาสติกขนาดใหญ่และมีน้ำหนักมากทำให้การ

เคลื่อนย้ายลำบาก การจัดเก็บไม่เป็นหมวดหมู่ทำให้ยากต่อการนำไปใช้ ดังนั้นการลงชุมชนออกหน่วยเคลื่อนที่ในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้เป็นหมวดหมู่ มีรูปแบบที่ทันสมัย สะดวกในการเคลื่อนย้าย เพื่อตอบสนองต่อการใช้งานของแพทย์แผนไทยได้อย่างมีคุณภาพ

วิทยาลัยการแพทย์ฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน โดยการพัฒนารูปแบบการจัดกระเป๋ายาและประเมินประสิทธิผลของการใช้กระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียง ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับภาพลักษณ์ของแพทย์แผนไทยที่สามารถจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ยาได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นมืออาชีพ เพื่อการดูแลรักษาผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนให้มีความเหมาะสม

2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้กระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ทีมอาจารย์แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย และนักศึกษาแพทย์แผนไทย ชั้นปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 28 คน ที่ร่วมดำเนินกิจกรรมคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย

2. เครื่องมือในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการถอดบทเรียนจากการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ทีมอาจารย์แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย และนักศึกษาแพทย์แผนไทย ชั้นปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 28 คน ในประเด็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงของวิทยาลัยแพทย์ฯ ในพื้นที่ ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย และความต้องการรูปแบบกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

2.3 แบบประเมินประสิทธิผลการใช้งานกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการถอดบทเรียน จากการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์กลุ่มทีมอาจารย์แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย และนักศึกษาแพทย์แผนไทยรวมทั้งสิ้นจำนวน 28 คน ที่ร่วมดำเนินกิจกรรมคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย ในช่วงเดือน มีนาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2564 แบ่งเป็น 5 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของจำนวนผู้สูงอายุติดเตียงที่มีภาวะพึ่งพิง (ADL ≤ 11 คะแนน) ในเขตพื้นที่ ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย จำนวน 36 คน มีอายุเฉลี่ย 69 ปี เพศชายจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 36.11 เพศหญิงจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 63.88 แบ่งสาเหตุการเกิดโรคเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงจากภาวะหลอดเลือดสมอง กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงจากความเสื่อมของร่างกาย และกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงจากอุบัติเหตุ

2. รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงด้วยการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์ฯ

- การวิเคราะห์ปัญหาที่พบในผู้ป่วย แบ่งเป็น 3 ด้านคือ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจและด้านสิ่งแวดล้อม

- รูปแบบการดูแล 5 รูปแบบ คือ 1) การดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล 2) การรักษาอาการเจ็บป่วย เช่น การรักษาด้วยหัตถเวช 3) การฟื้นฟูอาการเจ็บป่วย เช่น การบริหารส่วนต่างๆ ของร่างกาย 4) การดูแลสภาพจิตใจ และ 5) การดูแลสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้ป่วย

3. การวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์กลุ่มถึงความต้องการการใช้กระเป๋ายาฯ

ทีมอาจารย์แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย และนักศึกษาแพทย์แผนไทย ที่ร่วมดำเนินกิจกรรมคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ต.บ้านดู่ อ.เมืองเชียงราย จ.เชียงราย ได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงความต้องการการใช้กระเป๋ายาฯ ดังนี้

3.1 วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ควรมีการจัดเก็บแบบแยกส่วน หรือแยกเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ

3.2 ลักษณะของกระเป๋ายาฯ ควรเป็นวัสดุที่มีความแข็งแรง ทนทาน ทนต่อแรงกระแทก กันน้ำได้ วัสดุมีน้ำหนักเบา เคลื่อนย้ายได้สะดวก และสามารถบรรจุวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้อย่างปลอดภัย

3.3 รูปแบบกระเป๋ายาฯ ควรมีรูปแบบที่ทันสมัยและนำสมัย เหมาะกับการใช้งานในยุคปัจจุบัน

3.4 กระเป๋ายาฯ ควรมีความสะดวกต่อการนำไปใช้งานจริงในพื้นที่ชุมชนห่างไกล สะดวกต่อการพกพา และการเคลื่อนย้าย

4. รูปแบบการจัดกระเป๋ายาฯ

จากการรวบรวมเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการวิเคราะห์ความต้องการการใช้กระเป๋ายาของแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกสำหรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุติดเตียง ทางผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบกระเป๋ายาฯ โดยคำนึงถึงอุปกรณ์ที่พร้อมใช้สำหรับการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงและความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ภายในกระเป๋าของแพทย์แผนไทย โดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ 1) กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย และ 2) กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน โดยมีการแบ่งเป็นหมวดหมู่ย่อยดังนี้

4.1 กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย แบ่งเป็น 4 หมวดย่อย ดังนี้

1) ของใช้ส่วนตัวแพทย์แผนไทย
2) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล
3) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค
4) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล

โดยในแต่ละหมวดจะมีรายการวัสดุอุปกรณ์และจำนวนที่พร้อมใช้สำหรับการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายการวัสดุอุปกรณ์ในกระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย

หมวดที่ 1 ของใช้ส่วนตัวแพทย์แผนไทย	**จำนวน**
- กระบอกน้ำ กล่องอาหาร ช้อนส้อม	อย่างละ 1 ชุด
- ร่ม หรือเสื้อกันฝน	1 ชุด
- กระดาษทิชชู่ หรือ ทิชชู่เปียก	1 ชุด
- หูฟังแพทย์ (Stethoscope)	1 ชุด

หมวดที่ 2 อุปกรณ์บันทึกข้อมูล จำนวน	
- สมุดบันทึกแพทย์ สมุดเปล่า ปากกา	อย่างละ 1 ชุด
- แบบบันทึกอาการเจ็บป่วยและแบบสอบถามผู้ป่วยและญาติ	อย่างละ 1 ชุด
- กล้องถ่ายรูปดิจิทัล	1 เครื่อง
หมวดที่ 3 อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค **จำนวน**	
- เครื่องวัดความดันโลหิตชนิดขดลวด (Aneroid sphygmomanometer)	1 เครื่อง
- ปรอทวัดไข้ดิจิตอล	1 อัน
- ไฟฉายทางการแพทย์	1 อัน
หมวดที่ 4 เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล **จำนวน**	
1) ชุดยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน	อย่างละ 1 ชุด
- Paracetamol 500 มิลลิกรัม	
- Chlorpheniramine 4 มิลลิกรัม	
- Dimenhydrinate 50 มิลลิกรัม	
2) ชุดยาสามัญประจำบ้านแผนไทย	อย่างละ 1 ชุด
- ยาอมมะแว้ง 100 มิลลิกรัม - ยาหอม 25 กรัม	
- ยามะขามแขก 500 มิลลิกรัม - ยาไพลสกัด 50 กรัม	
- ยาธาตุอบเชย 8 มิลลิลิตร - ยาพิมเสนน้ำ 25 กรัม	
- ทิงเจอร์เสลดพังพอนตัวเมีย 60 มิลลิลิตร	
3) ชุดอุปกรณ์ปฐมพยาบาล	อย่างละ 1 ชุด
- Normal saline solution 100 มิลลิลิตร	
- Povidone iodine 15 มิลลิลิตร	
- แผ่นสำลีชุบแอลกอฮอล์แบบพกพา (Alcohol pad)	
- ชุดทำแผลสำเร็จรูป	
- เทปแต่งแผลชนิดเยื่อกระดาษขนาด 0.5 นิ้ว	
- พลาสเตอร์กันน้ำขนาด 2×5 เซนติเมตร	
- กรรไกรตัดกระดาษและกรรไกรสแตนเลสแบบปลายตรง	
- ผ้าพันแผลชนิดผ้ายืด (Elastic bandage) ขนาด 3 นิ้ว	

- ถุงมือทางการแพทย์
- หน้ากากผ้า, หน้ากากอนามัย และหมวกคลุมผม

4.1.1 ลักษณะกระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย

กระเป๋ามีขนาดกว้าง 35 เซนติเมตร ยาว 24 เซนติเมตร สูง 14 เซนติเมตรเป็นลักษณะกระเป๋าสะพายหลัง และมีหูสำหรับหิ้ว วัสดุกระเป๋าทำจากผ้าโพลีเอสเตอร์คุณภาพดี มีน้ำหนักเบา เนื้อผ้าสะท้อนน้ำ (กันน้ำได้) มีซิปคู่ที่เปิดได้กว้างถึงก้นกระเป๋า บริเวณปากกระเป๋ามีโครงแข็ง ลักษณะช่องกว้างกว่ากระเป๋าสะพายหลังทั่วไป และมีช่องขนาดเล็กใส่ของเสริมทั้งทางด้านหน้าและทางด้านข้างดังแสดงในภาพที่ 1

(ด้านหน้า) (ด้านข้าง)

ภาพที่ 1 กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย
และตัวอย่างวัสดุและอุปกรณ์เวชภัณฑ์ยาภายในกระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย

4.2 กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน แบ่งเป็นหมวดย่อย 4 หมวด ดังนี้

1) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

2) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค

3) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล

4) อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัยผู้ป่วย

โดยในแต่ละหมวดจะมีรายการวัสดุอุปกรณ์และจำนวนที่พร้อมใช้สำหรับการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงรายการวัสดุอุปกรณ์ในกระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทย

หมวดที่ 1 อุปกรณ์บันทึกข้อมูล	**จำนวน**
- สมุดบันทึกแพทย์ สมุดเปล่า ปากกา	อย่างละ 1 ชุด
- แบบบันทึกอาการเจ็บป่วยและแบบสอบถามผู้ป่วยและญาติ	อย่างละ 1 ชุด
- กล้องถ่ายรูปดิจิทัล	1 เครื่อง
หมวดที่ 2 อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค	**จำนวน**
- เครื่องวัดความดันโลหิตชนิดขดลวด (Aneroid sphygmomanometer)	1 ชุด
- หูฟังแพทย์ (Stethoscope)	1 ชุด
- ปรอทวัดไข้ดิจิตอล	1 เครื่อง
- ไม้กดลิ้นปลอดเชื้อ	2 ชิ้น
- ไฟฉายทางการแพทย์	1 อัน
- กล่องสำลีสแตนเลสหรืออับสำลี ขนาด 3 นิ้ว, พร้อมบรรจุลำลีก้อน ขนาด 3.25 กรัม (Disinfection cotton	1 ชุด
tray)	1 ชุด
- ถาดสี่เหลี่ยมสแตนเลสทางการแพทย์ (Instrument tray with lid) ขนาด 8×3×1.5 นิ้ว พร้อมบรรจุสำลีก้าน (Cotton swab) ขนาด 6 นิ้ว	
หมวดที่ 3 เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล	**จำนวน**
1) ชุดยาเฉพาะโรคทางการแพทย์แผนไทย	อย่างละ 1 ชุด
- คุมธาตุ 500 มิลลิกรัม	
- ริดสีดวงมหากาฬ 500 มิลลิกรัม	
- ประสะไพล 500 มิลลิกรัม	

- ขมิ้นชัน 500 มิลลิกรัม	
- ฟ้าทะลายโจร 500 มิลลิกรัม	
2) ชุดยาสามัญประจำบ้านแผนไทย	อย่างละ 1 ชุด
- ยาอมมะแว้ง 100 มิลลิกรัม	
- ยาธาตุอบเชย 80 มิลลิลิตร	
- ยามะขามแขก 500 มิลลิกรัม	
- ยาไพลสกัด 50 มิลลิลิตร	
- ทิงเจอร์เสลดพังพอนตัวเมีย 60 มิลลิลิตร	
- ยาหอม 25 มิลลิกรัม	
- ยาพิมเสนน้ำ 25 มิลลิกรัม	
3) ชุดอุปกรณ์ปฐมพยาบาล	อย่างละ 1 ชุด
- Normal saline solution 100 มิลลิลิตร	
- Povidone iodine 15 มิลลิลิตร	
- แผ่นสำลีชุบแอลกอฮอล์แบบพกพา (Alcohol pad)	
- ชุดทำแผลสำเร็จรูป	
- พลาสเตอร์กันน้ำขนาด 2×5 เซนติเมตร	
- เทปแต่งแผลชนิดเยื่อกระดาษขนาด 0.5 นิ้ว	
- ผ้าพันแผลชนิดผ้ายืด (Elastic bandage) ขนาด 3 นิ้ว	
- ปากคีบสแตนเลสชนิดไม่มีเขี้ยว (Thumb dress) ขนาด 20 เซนติเมตร	
- กระบอกสแตนเลสสำหรับใส่ปากคีบ (Forceps jar) ขนาด 1×4 นิ้ว	
หมวดที่ 4 อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัยผู้ป่วย ดูแลสุขอนามัยภายในและภายนอกบ้าน	**จำนวน**
1) อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัยผู้ป่วย	
- ผ้าขนหนูขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก	อย่างละ 3 ผืน
- แผ่นรองซับ หรือ ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ขนาด XL	อย่างละ 2 ชิ้น
- กระดาษทิชชู่ สำลีก้อนใหญ่ สำลีก้อนเล็ก	อย่างละ 1 ชุด
- แอลกอฮอล์ความเข้มข้น 70%	1 ขวด
- ชุดทำความสะอาดบริเวณใบหน้าและช่องปาก	1 ชุด
- ชุดแบตเตอร์เลี่ยน กรรไกรตัดผม ไดร์เป่าผม	1 ชุด

- ชุดกรรไกรตัดเล็บมือ-เท้า	1 เซต
- ชุดอาบน้ำ สระผม แชมพู ครีมอาบน้ำ	1 ชุด
2) อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัยภายในบ้านและภายนอกบ้าน	
- ชุดทำความสะอาดพื้น ผ้าถูพื้น	อย่างละ 1 ชุด
- ชุดทำความสะอาดทั่วไป ผงซักฟอก น้ำยาปรับผ้านุ่ม	อย่างละ 1 ขวด
น้ำยาเดทตอล	อย่างละ 2 ผืน
- ผ้ายางรอง และผ้ายางรองสระผม	อย่างละ 1 แพ็ค
- ถุงดำขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ถุงแดงขนาดเล็ก	อย่างละ 1 ชุด
- ปลั๊กไฟ กาต้มน้ำ ลูกสูบยางแดง	

4.2.1 ลักษณะกระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทย

วัสดุอุปกรณ์ทั้ง 4 หมวดดังกล่าว จะถูกบรรจุในกระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทย โดยกระเป๋ามี 2 ขนาด ได้แก่ 1) กระเป๋าขนาด 16 นิ้ว (กว้าง 29 เซนติเมตร หนา 18 เซนติเมตร สูง 39 เซนติเมตร) และ 2) กระเป๋าขนาด 20 นิ้ว (ขนาดกว้าง 31 เซนติเมตร หนา 20 เซนติเมตร สูง 58 เซนติเมตร) มีลักษณะเป็นกระเป๋าเดินทางแบบล้อลาก ทำจากวัสดุโพลิคาร์บอเนต (Polycarbonate; PC) มีความทนทานและสามารถดูดซับแรงกระแทกได้ดี มีหูหิ้วบริเวณด้านบนและด้านข้างของกระเป๋า มีคันชักที่สามารถปรับระดับได้ บริเวณฐานกระเป๋ามีล้อขนาดเล็กจำนวน 4 ล้อ สำหรับการเคลื่อนย้ายดังแสดงในภาพที่ 2

(ด้านหน้า) (ด้านข้าง)

ภาพที่ 2 กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่
และตัวอย่างรายการวัสดุอุปกรณ์ในกระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่

5. การประเมินประสิทธิผลการใช้กระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียง มี 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการจัดหมวดหมู่ของกระเป๋ายาฯ มีการจัดแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย บรรจุวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ทั้ง 4 หมวด

(2) กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่

- กระเป๋าขนาด 16 นิ้ว จำนวน 1 ใบ บรรจุวัสดุหมวดที่ 1 อุปกรณ์บันทึกข้อมูล และหมวดที่ 2 อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค
- กระเป๋าขนาด 20 นิ้ว จำนวน 2 ใบ บรรจุวัสดุหมวดที่ 3 เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล และ หมวดที่ 4 อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัยผู้ป่วย ดูแลสุขอนามัยภายในและภายนอกบ้าน
- มีความพึงพอใจในการแบ่งจัดหมวดหมู่ของกระเป๋ายาฯ เพิ่มความสะดวกในการใช้งานในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 67.86 ดังแสดงในตารางที่ 3

2) ด้านรูปแบบของกระเป๋ายาฯ

- กระเป๋ายาฯ ทั้ง 2 แบบมีรูปแบบที่ทันสมัย
- วัสดุมีความทนทาน กันน้ำ และดูดซับแรงกระแทกได้ดี ปกป้องวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ยาได้
- กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทยมีลักษณะเป็นกระเป๋าสะพายหลัง มีน้ำหนักรวมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์รวมประมาณ 3-3.5 กิโลกรัม
- กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่มีลักษณะเป็นกระเป๋าล้อลาก มีน้ำหนักรวมวัสดุอุปกรณ์ประมาณ 5-11 กิโลกรัม

- มีความพึงพอใจในด้านรูปแบบของกระเป๋ายาฯ มีความทันสมัย วัสดุและความทนทานแข็งแรง มีความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและการพกพาในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 89.29 ดังแสดงในตารางที่ 3

3) ด้านการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง

- มีการใช้งานในสถานการณ์การออกพื้นที่จริงจำนวน 36 ครั้ง

- มีความพึงพอใจในด้านการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริงในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 82.14 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงประสิทธิผลการใช้กระเป๋ายาฯ

ลำดับ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ	คิดเป็นร้อยละ
1	ด้านการจัดหมวดหมู่ของกระเป๋ายาฯ	ระดับดีมาก	67.86
2	ด้านรูปแบบของกระเป๋ายาฯ	ระดับดีมาก	89.29
3	ด้านการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง	ระดับดีมาก	82.14

อภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทยประกอบไปด้วย 4 หมวด และ รูปแบบที่ 2 กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับบรรจุวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ยาสำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนประกอบไปด้วย 4 หมวด ซึ่งได้ประเมินประสิทธิผลของการใช้กระเป๋ายาฯ แบ่งเป็น 2 ด้านดังนี้

1) ด้านการจัดหมวดหมู่ของกระเป๋ายาฯ ถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และเวชภัณฑ์ยาต่าง ๆ ก่อนการลงพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นการจัดแบ่งหมวดหมู่ให้สะดวกต่อการนำมาใช้งาน โดยในอดีตก่อนที่จะเกิดเป็นรูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนนั้น จากหลักฐานสมัยสภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม เรียกว่า ล่วมยา มีลักษณะเป็นกล่อง ส่วนภายในแบ่งเป็น 3 ช่อง ช่องด้านบนและล่างสำหรับใส่ขวดยาทำด้วยแก้ว แบ่งออกเป็นช่องละ 6 ขวด พร้อมระบุชื่อยากำกับไว้หน้าขวด เช่น ยาประสะกานพลู ยาหอมอินทจักร์ ยาหอมเทพโอสถ ยาสุพรรณทิพ ยาหอมเนาวโกฐ ยาถ่ายนิยม ยารัตนอินตรา ยาปราบวาโย ยาเทพหลั่งสินธุ์ และยาเลือดม้า เป็นต้น ส่วนช่องกลางสำหรับใส่ผ้าพันแผล ภายในแบ่งเป็นช่องๆ สำหรับใส่ขวดยาชนิดต่าง ๆ ใส่ผ้าพันแผล รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่น ๆ (สภากาชาดไทย, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษานี้ที่มีการจัดยาแผนไทยที่เกี่ยวกับการดูแลรักษา รวมทั้งมีชุดอุปกรณ์ทำแผลเบื้องต้น และมีความสอดคล้องกับบทความวิจัยที่มี

การจัดกระเป๋าอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่ดังนี้ หมวดที่ 1) Drug collection (ยาและเวชภัณฑ์ยา) หมวดที่ 2) Hardware (เข็มฉีดยา หูฟัง เป็นต้น) และหมวดที่ 3) Software (แบบฟอร์มใบสั่งยา แบบฟอร์มบัญชี และรายชื่อหมายเลขโทรศัพท์ของโรงพยาบาล (Von Hayek, D. & Füessl, H. S., 2001) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงสิ่งที่จำเป็นในกระเป๋าของแพทย์ปฏิบัติการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) ยาและเวชภัณฑ์ยา 2) อุปกรณ์สำหรับการเตรียมช่องปากและยาสูดพ่นฉุกเฉิน และ 3) การบรรจุและความปลอดภัยในการเก็บรักษา โดยสิ่งที่มีความสอดคล้องกันในการพิจารณาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่คือส่วนยาเวชภัณฑ์ยาและการบรรจุ (Murtagh J., 2000)

2) ด้านรูปแบบของกระเป๋ายาฯ ในอดีตนั้นกระเป๋ายาหรือล่วมยามีลักษณะเป็นกล่องไม้สักสี่เหลี่ยม ภายในแบ่งออกเป็นช่องเล็กหลายช่องสำหรับบรรจุวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีหูหิ้วจุดเดียวด้านบนของตัวกล่อง ซึ่งรูปแบบกล่องดังกล่าวมีลักษณะที่ค่อนข้างหนัก พกพาได้แต่ไม่สะดวกนัก ซึ่งแตกต่างกับการศึกษากระเป๋ายาฉบับนี้โดยได้พัฒนาแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบกระเป๋าสะพายหลังและรูปแบบกระเป๋าล้อลาก สอดคล้องกับงานวิจัยการออกแบบและพัฒนากระเป๋าอุปกรณ์แพทย์และเวชภัณฑ์ภาคสนามซึ่งมีการคำนึงถึงวัสดุและการใช้งานของกระเป๋า ซึ่งวัสดุที่เหมาะสมเป็นหนังเทียมบุฟองน้ำ มีคุณสมบัติเบา มีความยืดหยุ่น ส่วนกล่องบรรจุภัณฑ์ภายในกระเป๋าเป็นพลาสติก เพราะมีน้ำหนักเบา ป้องกันการกระแทกได้ดี และทำความสะอาดได้ง่าย (พจน์ธรรม ณรงค์วิทย์, 2557) เช่นเดียวกับกระเป๋ายาแพทย์แผนไทยที่มีการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมสำหรับการออกหน่วยคลินิกเคลื่อนที่โดยรูปแบบกระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทยเป็นลักษณะกระเป๋าจากผ้าโพลีเอสเตอร์คุณภาพดี เนื้อผ้าสะท้อนน้ำ ซึ่งสามารถกันน้ำได้ รูปแบบกระเป๋าเป็นแบบหิ้วหรือสะพายได้ ทำให้เพิ่มความสะดวกให้แพทย์แผนไทยสามารถพกพาในการปฏิบัติภารกิจได้ง่าย น้ำหนักกระเป๋ายาฯรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์หนักประมาณ 3-3.5 กิโลกรัม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยน้ำหนักกระเป๋าสะพายหลังในผู้ใหญ่วัยทำงาน กล่าวคือการรับน้ำหนักกระเป๋าสะพายไม่ควรเกินร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัว (ลัลลนา, 2559) โดยน้ำหนักตัวของทีมแพทย์แผนไทยที่ลงคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนโดยเฉลี่ยประมาณ 50-60 กิโลกรัม/คน ซึ่งน้ำหนักกระเป๋ายาฯ หนักไม่เกินร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัว เป็นน้ำหนักที่ปลอดภัย ไม่เมื่อยล้าและไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายผู้สะพาย

ส่วนกระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนนั้นมีลักษณะเป็นกระเป๋าล้อลาก ทำจากวัสดุโพลิคาร์บอเนต (Polycarbonate; PC) มีความทนทานและสามารถดูดซับแรงกระแทกได้ดี มีหลายขนาดสำหรับการบรรจุวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละหมวดที่แตกต่างกัน บรรจุของได้มาก และบริเวณฐานกระเป๋ามีล้อลาก จำนวน 4 ล้อ หมุนได้ ลากได้ สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ในกรณีออกหน่วยไปพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลตัวจังหวัด

หรือพื้นที่ที่ต้องเดินเท้าเข้าหมู่บ้านก็ทำให้การเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ กล่าวว่าการจัดกระเป๋าแพทย์จำเป็นต้องมีการคำนึงถึงหลัก 4 ประการ คือ 1) ชนิดของกระเป๋า 2) อุปกรณ์เครื่องเขียน 3) เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ และ 4) การเคลื่อนย้ายหรือการขนส่ง (Medication carried) (Hiramanek, N. et al., 2004) ซึ่งในการจัดกระเป๋าคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่นั้นก็มีการคำนึงถึงรูปแบบกระเป๋ายาฯ และความสะดวกในการเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกัน

ภาพที่ 3 การใช้งานกระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทยและ
กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนให้มีความเหมาะสม และประเมินประสิทธิผลของการใช้กระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน โดยจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียง เป็น 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 กระเป๋าประจำตัวแพทย์แผนไทย มีลักษณะเป็นกระเป๋าสะพายหลัง ประกอบไปด้วย 4 หมวด ได้แก่ (1) ของใช้ส่วนตัวแพทย์แผนไทย (2) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล (3) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค และ (4) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล รูปแบบที่ 2 กระเป๋าออกหน่วยคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ มีลักษณะเป็นกระเป๋าเดินทางแบบล้อลาก ประกอบไปด้วย 4 หมวด ได้แก่ (1) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล (2) อุปกรณ์ตรวจและวินิจฉัยโรค (3) เวชภัณฑ์ยาและการปฐมพยาบาล และ (4) อุปกรณ์ดูแลสุขอนามัย หลังจากการใช้งานได้ทำการประเมินประสิทธิผลและความพึงพอใจของการใช้กระเป๋ายาจากทีมแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือด้าน

รูปแบบของกระเป๋า ด้านการใช้ประโยชน์ในการใช้งานจริง และด้านการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ พบว่ามีความพึงพอใจในระดับดีมากทั้ง 3 ด้าน

ประโยชน์จากการทำวิจัย (1) เป็นแบบอย่างที่เป็นมาตรฐานในการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน (2) สามารถนำรูปแบบการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ไปประยุกต์ใช้ในคลินิกเคลื่อนที่อื่นๆ และจากงานวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดเตรียมกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน และหากมีการนำไปใช้กับการดูแลผู้ป่วยกลุ่มอื่นควรมีการปรับใช้ให้เหมาะสม

2) ในการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงนั้นญาติหรือผู้ดูแลมีส่วนสำคัญในการช่วยดูแลและฟื้นฟูร่างกายของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ซึ่งในการจัดเตรียมกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่ควรเพิ่มให้มีคู่มือหรือแผ่นพับแนะนำการบริหารข้อต่อสำหรับผู้สูงอายุติดเตียง หรือแผ่นพับแนะนำสมุนไพรใกล้มือหรืออาหารเป็นยาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

3) งานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตงานวิจัยเพิ่มในส่วนของกลุ่มผู้ป่วยอื่น เช่น การจัดเตรียมกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลมารดาหลังคลอด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่สนับสนุนให้จัดทำบทความวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดกระเป๋ายาคลินิกแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบคลินิกการแพทย์แผนไทยเคลื่อนที่สำหรับบริการผู้ป่วยติดเตียงในชุมชน งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2565 จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1552463947-147_1.pdf.

กรมอนามัย. (2556). รายงานการสำรวจสุขภาวะผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพ

ผู้สูงอายุและผู้พิการ กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2565 จาก https://www.hitap.net/wp-content/uploads/2014/1 -2556.pdf

กรมอนามัย. (2565). สำนักอนามัยผู้สูงอายุ ฐานข้อมูลผู้สูงอายุรายงานการประเมินคัดกรองความสามารถใน การดำเนินชีวิตประจำวัน (ADL). เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2565 จาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report

ผกามาศ นวลศิริ. (2563). การศึกษาสถานการณ์ดูแลผู้ป่วยติดเตียง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พจน์ธรรม ณรงค์วิทย์. (2557). การออกแบบและพัฒนากระเป๋าอุปกรณ์แพทย์ และเวชภัณฑ์ภาคสนาม.

วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 1(2), 186-209.

พิศมัย บุติมาลย์ และคณะ. (2561). การพัฒนาแนวปฏิบัติทางการพยาบาลเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงที่บ้าน. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 38(3), 79-91.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ลัลลนา กนกชัยปราโมทย์. (2559). ผลของน้ำหนักกระเป๋าสะพายหลังต่อความรู้สึกเมื่อยล้าในผู้ใหญ่วัยทำงาน. วารสารกายภาพบำบัด, 38(1), 1-13.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2565). มิเตอร์ประเทศไทย.นครปฐม. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2565 จาก http://www.thailandometers.mahidol.ac.th/

สภากาชาดไทย. (2563). ล่วมยาโบราณ ร.ศ.112 ฉลอง 120 ปีสภากาชาดไทย. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.naewna.com/lady/55927

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2565 จากhttp://203.157.109.15/nont/file_upload/aging/bookLTC.pdf

สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2563). รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2565 จาก https://eh.anamai.moph.go.th/th/anniversary-report

Hiramanek, N. et al. (2004). What's in the doctor's bag?. Australian family physician, 33(9), 714–720.

Murtagh J. (2000). The doctor's bag. What do you really need?. Australian family physician, 29(1), 25–29.

Von Hayek, D., & Füessl, H. S. (2001). Arzttasche und Notfallkoffer. Was muss rein? [The physician's bag and emergency case. What should be in it?]. MMW Fortschritte der Medizin, 143(6), 24–26.

การสร้างสรรค์หมอลำเพลินร่วมสมัยจากฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ*
THE CREATION OF CONTEMPORARY MOR LAM PLEARN OF SANG SINSAI'S HOOP TAEM

รสสุคนธ์ อ้มเถื่อน
Rossukon Omthuan
ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์
Rapeepan Sirisumpan
รังสรรค์ สิงหเลิศ
Rungson Singhalert
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
E-mail: aimohm1130@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยกำหนดพื้นที่วิจัยเป็นวัดที่มีฮูปแต้มสังข์สินไซ ตอนด่านเทพกินรี จำนวน 5 วัด ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 18 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไปจำนวน 20 คน ตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยด้านลีลานาฏศิลป์ได้ออกแบบในรูปแบบใหม่ จำนวน 120 ท่า โดยนำท่ารำแม่บทอีสานของนางฉวีวรรณ พันธุ เป็นแม่แบบในการออกแบบท่ารำ ที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของลำเพลินดั้งเดิม แต่มีกลิ่นไอของนาฏศิลป์ตะวันตก โดยใช้ลีลานาฏศิลป์ที่ใช้เท้าแบบบัลเลย์ เช่น การยืนบนปลายเท้า การยกเท้า การพอยท์เท้า และการเคลื่อนไหว ด้านดนตรีสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เป็นทำนองดนตรีไทยร่วมสมัยแต่ยังคงใช้ทำนองลำเพลินเป็นทำนองหลักของการแสดง ด้านบทร้องกลอนลำนำเรื่องราวจากวรรณกรรมสินไซตอนด่านเทพกินรี ที่ปริวรรตโดยจินดา ดวงใจ เป็นเค้าโครงเรื่องหลักในการสร้างสรรค์บทร้องกลอนลำ ด้านฉากและเวทีใช้โทนสีวรรณะเย็น ได้แก่ สีคราม สีเหลือง สีขาว สีเขียว สีน้ำตาล และสีดำ ตามที่ได้ปรากฏบนผนังสิมเพื่อให้การแสดงมีสวยงามสมจริง และ

* Received April 8, 2022; Revised April 17, 2022; Accepted April 29, 2022

ด้านเครื่องแต่งกายได้ออกแบบโดยวิเคราะห์จากฮูปแต้ม นำมาสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายในรูปแบบใหม่ตามจินตนาการของผู้วิจัย โดยยึดโทนสีที่สอดคล้องกับฮูปแต้ม
คำสำคัญ: ลำเพลินร่วมสมัย, ฮูปแต้ม, วรรณกรรมสังข์สินไซ

Abstract

The objective of this research article were to create contemporary Morlam Plearn from the Hoop Taem of Sang Sinsai literature analysis. Data were collected by using Documentary Studies, observation, interview, group discussion and workshop. The delimitation of this research was considered 5 temples that have Sang Sinsai's Hoop Taem especially in Kinnaree path part. There were 43 informants in this study which are 5 of Key-Informants, 18 of Casual Informants, and 20 of general informants. The information validity and reliability were tested by triangulation, Analytic Induction, and Content Analysis. The study found that the Sang Sinsai's Hoop Taem analysis led to contemporary Morlam Plearn. In dancing style, there were 120 of new dancing patterns created by based on the model of Mrs. Chawiwan Phantu's Isan dancing style. Even though the new patterns of dancing were blended with western style of dancing especially ballet like tiptoes standing, foot step and dancing movement, this dance remained the original unique style of Lam Plearn. Music styles in this performance were rearranged in contemporary style, but it still remained Lam Plearn as a main rhythm along the show. The story of Sang Sinsai in Kinnaree path part was adapted to Klonlam texts as a play based on Jinda Duangjai's model. Cool tones of color such as Indigo, yellow, white, green, brown, and black which present on Sim wall were adapted to the stages and scenes for the realistical show. The custom which is used in this show were designed by Hoop Taem's characters based on the researcher's imagination. The customs in this show were mainly held on indigo, green, and yellow according to Hoop Taem.
Keywords: Contemporary Isan Lam Plearn, Hoop Taem, Sang Sinsai literature

บทนำ

ลำเพลิน เป็นหมอลำที่พัฒนามาจากหมอลำหมู่ จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวว่า หมอลำประเภทนี้เกิดขึ้นภายหลังหมอลำหมู่แบบลำพื้นเวียง เป็นรูปแบบการแสดงหมอลำที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทั้งในด้านทำนอง ดนตรีที่ใช้ประกอบและการแต่งกาย หมอลำเพลินจะใช้ทำนองลำที่มีจังหวะเร็วคึกคักและเพลิดเพลิน ดนตรีที่ใช้ประกอบจะมีแคนและดนตรีสากล เช่นกลองชุดกีต้าร์ ออร์แกน เบส แซกโซโฟน เป็นต้น ทำนองการฟ้อนรำก็จะไม่อ่อนช้อยเหมือนลำเรื่อง ผู้แสดงจะใช้วิธีเต้นคล้ายกับการเต้นรำในจังหวะเร็วสนุกสนาน มือที่ฟ้อนก็จะแข็งเพราะผู้แสดงไปเน้นที่การเต้นและย่ำเท้าให้เข้าจังหวะสมัยใหม่ ทำนองลำก็จะคล้ายกับทำนองเพลงลูกทุ่งที่กำลังนิยมในขณะนั้นการแต่งกายผู้แสดงฝ่ายหญิงจะนุ่งกระโปรงสั้นๆ เพื่อล่อตาล่อใจผู้ชม (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2520) ไพบูลย์ แพงเงิน ได้กล่าวว่า หมอลำเพลินได้รับความนิยมมากในช่วงประมาณปี 2515 - 2520 หลังจากนั้นได้ซบเซาลงไป มีหมอลำที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นลำดับหลายคนด้วยกัน เช่น หมอลำคณะลำเพลินเจริญใจ คณะอีสานลำเพลิน คณะร้อยเอ็ด เพชรสยาม เป็นต้น (ไพบูลย์ แพงเงิน, 2534)

ความเจริญทางเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไป วรรณกรรม นิทานพื้นบ้านซึ่งเป็นมรดกตกทอดของบรรพบุรุษถูกลืมและไม่ให้ความสำคัญ เยาวชนในท้องถิ่นภาคอีสานแทบไม่รู้จักคุณค่าและความหมายของสิ่งเหล่านี้ รูปแบบการแสดงต่าง ๆที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งเน้นความบันเทิง ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ จนละเลยคุณค่าทางวัฒนธรรม ส่งผลให้หมอลำเพลินในท้องถิ่นภาคอีสานยังคงล้าหลัง ความต้องการของการแสดงลำเพลินลดน้อยลง ประกอบกับในส่วนของการแสดงลำเพลินประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น ขาดผู้สนับสนุนทั้งในหน่วยงานราชการ เอกชน สถานศึกษาและขาดผู้ที่จะสืบทอดการแสดง ผู้ที่ทำการแสดงมีครอบครัว และแยกไปทำมาหากินอย่างอื่นมากขึ้น ทำให้คณะหมอลำเพลินที่เคยก่อตั้งก็ทิ้งการแสดงทำให้ปัจจุบันการแสดงหมอลำเพลินไม่มีการสืบทอดคงเหลือแต่ผู้ร่วมงานที่ยังคงเล่นและร้องหมอลำได้แต่ก็กระจัดกระจายกันออกไป การจ้างหมอลำเพลินก็ไม่มีผู้นิยม เนื่องจากความชอบของคนในปัจจุบันจะหันไปชอบหมอลำซิ่ง หรือจ้างหมอลำวาไรตี้ รถแห่ ที่มีจังหวะสนุกสนานเร้าใจมากกว่า จากเหตุนี้ทำให้วัฒนธรรมการฟังหมอลำเปลี่ยนไป การแสดงออกที่เสื่อมถอยและไม่เหมาะสมของผู้ชม การทะเลาะวิวาท โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชน ที่เสพแค่ความบันเทิงสนุกสนานเท่านั้น โดยเป็นการกระทำที่ลดคุณค่าความงามที่ควรอนุรักษ์ของวรรณกรรมอีสานและหมอลำเพลินในอดีตไปในที่สุด จึงเป็นประเด็นที่ท้าท้ายว่า จะทำอย่างไรให้หมอลำเพลินกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้งในยุคปัจจุบันที่กระแสวัฒนธรรมจากต่างชาติในมิติต่างๆ กำลังแพร่กระจายเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

การแสดงศิลปะแบบร่วมสมัยถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางเมื่อมีการนำศิลปะแบบดั้งเดิมมาปรับประยุกต์ให้มีความร่วมสมัยและดึงความสนใจของคนในยุคปัจจุบัน เป็นการแสดงที่มี

รูปแบบการเคลื่อนไหวที่สร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการของผู้สร้างหรือผู้แสดง โดยท่าทางที่แสดงออกไม่ยึดรูปแบบที่เคร่งครัดตามการเคลื่อนไหวแบบดั้งเดิม นิยมสร้างสรรค์ให้เหมาะสมตามยุคสมัยและความนิยมของผู้ชม ซึ่งในความเป็นร่วมสมัยอาจแสดงออกมาจากท่าทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดง บทเพลงประกอบ การแต่งกาย เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงได้แรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัย จากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ซึ่งฮูปแต้ม คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์ วิหาร เป็นงานจิตรกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา ชาวอีสานเรียกภาพจิตรกรรมฝาผนังว่า “ฮูปแต้ม” และเรียกโบสถ์ว่า “สิม” คำว่าสิม มาจากคำว่า สีมา หรือ เสมา ซึ่งมีหลายแบบ แต่ที่ยังหลงเหลือให้เป็นอยู่ส่วนใหญ่เป็นสิมที่ก่อด้วยอิฐดิบ หรืออิฐเผาฉาบปูน มีสิมโถงหรือสิมโปร่ง (อายุประมาณ 200-250ปี) และสิมก่อผนังหรือสิมทึบ (อายุประมาณ 100-200 ปี) ส่วนฮูปแต้มมักอยู่ด้านนอกและด้านในสิม ช่างแต้มจะบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสาน วรรณกรรมอีสาน อาทิเช่น สังข์สินไซ และเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาและความสำคัญของปัญหาของหมอลำเพลินในปัจจุบัน ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมี แนวคิดริเริ่มที่จะสร้างสรรค์ผลงานโดยนำเสนอในรูปแบบหมอลำเพลินร่วมสมัยที่ยังไม่เคยมีผู้ใดเคยสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบเช่นนี้มาก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบของการแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์หมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาและความสำคัญของปัญหาของหมอลำเพลินในปัจจุบัน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานโดยนำเสนอในรูปแบบหมอลำเพลินร่วมสมัยที่ยังไม่เคยมีผู้ใดเคยสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบเช่นนี้มา ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

พื้นที่วิจัย ผู้วิจัยเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง โดยเลือกวัดที่มีสิมที่มีอายุการก่อสร้าง 60 ปี ขึ้นไป และมีฮูปแต้ม เรื่อง วรรณกรรมสินไซ ตอน ด่านเทพกินรี จำนวน 5 วัด ประกอบด้วย 1) สิมวัดไชยศรี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2443 2) สิมวัดสนวนวารีพัฒนาราม ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2466 3) สิมวัดโพธาราม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2451 4) สิมวัดหนองเหล่า ตำบลหนองเหล่า อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2470 และ 5) สิมวัดประตูชัย ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2461

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักวิชาการด้านนาฏยศิลป์สร้างสรรค์และศิลปะการแสดงร่วมสมัย นักวิชาการด้านดนตรีพื้นบ้าน ศิลปินหมอลำพื้นบ้านอีสาน นักออกแบบการแสดงอิสระ ผู้แต่งกลอนลำเพลิน หมอลำเพลิน นักแสดงนางรำ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ดังนี้ กลุ่มผู้รู้ (Key-Informants) จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 18 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. สมุดบันทึกภาคสนาม สำหรับบันทึกข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตในพื้นที่วิจัยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด สิม และฮูปแต้ม ลักษณะทางกายภาพ สถาปัตยกรรม เรื่องราวของฮูปแต้มบนผนังสิม การถ่ายทอดท่ารำ รูปแบบการรำ การปฏิบัติท่ารำของศิลปินพื้นบ้านอีสานในปัจจุบัน และการแสดงท่ารำนาฏยประดิษฐ์

2. แบบสัมภาษณ์ มีทั้งแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของพื้นที่วิจัย ใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในประเด็นเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของสิม และ ฮูปแต้ม ลักษณะทั่วไปของสิม สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสิม การดูแลรักษา ความสำคัญของสิมต่อชุมชน การวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ตอนด่านเทพกินรีเพื่อนำมาสร้างสรรค์การแสดง การออกแบบท่านาฏยประดิษฐ์ การออกแบบเครื่องแต่งกายหมอลำเพลินร่วมสมัยรูปแบบการแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัย การปฏิบัติท่ารำในปัจจุบัน ปัญหาในการแสดงหมอลำเพลิน และการถ่ายทอดท่ารำ

3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะ การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ตอนด่านเทพกินรีเพื่อนำมาสร้างสรรค์การแสดง

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ วรรณกรรมสังข์สินไซในรูปแบบต่างๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) เก็บรวบรวมจากการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note Records) บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยแยกการบันทึกในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษา และสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key-Informants) จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 18 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) จำนวน 20 คน จำนวน 30 คน โดยคำถามที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ตอนด่านเทพกินรีเพื่อนำมาสร้างสรรค์การแสดง โดยผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 แนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการวิเคราะห์แนวทางในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ (Key-Informants) จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 18 คน นักวิชาการด้านนาฏยศิลป์สร้างสรรค์และศิลปะการแสดง ร่วมสมัย นักวิชาการด้านดนตรีพื้นบ้าน ศิลปินหมอลำพื้นบ้านอีสาน นักออกแบบการแสดงอิสระผู้แต่งกลอนลำเพลิน หมอลำเพลิน และนักแสดงนางรำ

ระยะที่ 3 การสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ

ระยะที่ 3 เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) และการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) โดยการสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยระยะที่ 1 และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ ผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ในการสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ โดยเชิญกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 18 คน ได้แก่ นักออกแบบการแสดงและดนตรีอิสระ (Choreographer) ผู้ประพันธ์คำร้อง นักแสดงนางรำ และผู้ขับร้อง เพื่อแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแก่ที่ประชุม เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูล หรือข้อสรุปเพื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของการแสดง ประกอบด้วย การออกแบบลีลานาฏยศิลป์ การออกแบบบทร้องกลอนลำ การออกแบบดนตรีประกอบ การออกแบบเวทีและการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ถูกต้องสมบูรณ์

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกภาคสนามมาตีความและเรียบเรียงเพื่อถามย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้งเพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อมูล การตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล และด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการสร้างสรรค์การแสดงมีการประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ตามองค์ประกอบของการสร้างสรรค์การแสดงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ทำได้โดยการตีความและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลก็จะนำมาวิเคราะห์มองหาความหมายความคล้ายคลึง ความแตกต่างอาจจะเป็นรูปแบบซึ่งเป็นข้อสมมติฐานชั่วคราวย่อย ๆ หลายสมมุติฐาน และจากนั้นจะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทดสอบสมมุติฐานจนสามารถหาหลักฐานยืนยันได้ชัดเจน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. แนวความคิดและแรงบันดาลใจ ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซตอนด่านเทพกินรีเป็นเรื่องราวการเกี้ยวพาราสีของสินไซกับนางกินรีด้วยการหลงใหลในความงามดุจดังราวกับนางฟ้าที่ลงมาเมืองมนุษย์ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสินไซกับนางเกียงคำ เมื่อมาพบเหล่านางกินรีก็เกิดหลุ่มหลงในความงาม จนทำให้มีความต้องการที่จะอยากครอบครองไว้ สินไซได้ตกหลุมรักนางกินรีเกียงคำ ผู้ที่เป็นดั่งเทพธิดา ผู้ที่มีความงามเหนือใครได้ปวง จนบอกให้น้อง ๆเดินทางไปก่อน เพื่อที่ตนจะได้อยู่กับนางกินรีเกียงคำ สินไซเข้าไปเกี้ยวพารีนางเกียงคำ จนได้นางมาเป็นเมีย เมื่อได้เสพสมภิรมย์หมายแล้วสินไซได้ลานางกินรีเกียงคำและให้สัญญาว่าจะกลับมารับเมื่อทำภารกิจเสร็จแล้วจากนั้นก็ออกเดินทางต่อ ซึ่งด่านเทพกินรีนี้เป็นเนื้อหาเพียงด่านเดียวในบรรดา 9 ด่านผจญภัยของสินไซ ที่แสดงถึงการพบรัก การสุขสมหวังในรัก และการพลัดพรากต่อคนที่รักเพื่อไปทำภารกิจในสำเร็จเสร็จสิ้นในการตามหาอาจึงเป็นด่านที่ที่มีหลากหลายอารมณ์ หลายอรรถรส และมีความน่าสนใจในการนำไปสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยเนื่องจากมีความเหมาะสมด้านการสร้างสรรค์การแสดง การสร้างสรรค์ดนตรี และการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย เพื่อนำเสนอแง่มุมความรักของสินไซกับนางเกียงคำ รวมไปถึงลักษณะของการตีความใหม่โดยไม่ทำลายอรรถรสทางวรรณคดีดั้งเดิมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ยกคุณค่าหมอลำเพลินดั้งเดิมให้มีความเทียบเท่าระดับสากลได้

2. รูปแบบการแสดง แบ่งการแสดงออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดฉากที่ผาจวงถ้ำแอ่น กล่าวถึงเหล่ากินรีและพากย์เรื่องอากัปกิริยาของทุกตน

ช่วงที่ 2 เปิดฉากนางกินรีเกียงคำ และบรรยายถึงความงาม

ช่วงที่ 3 พากย์เรื่อง สินไซเดินดงเข้าสู่ด่านกินรี พบเจอเหล่ากินรีมากมาย และตกหลุมรักนางกินรี จึงได้เข้าเกี้ยวนางเกียงคำ

ช่วงที่ 4 เกี้ยว ร้องสลับชายหญิง ต่อดนตรีจบ

3. การสร้างสรรค์ลีลานาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้สร้างสร้างสรรค์และออกแบบลีลานาฏศิลป์จำนวน 120 ท่ารำ โดยคำนึงถึงการแสดงในรูปแบบใหม่แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์งดงามของลำเพลินดั้งเดิมไว้ แต่ให้มีกลิ่นไอของนาฏศิลป์ตะวันตก เห็นได้จากลีลานาฏศิลป์ที่ใช้เท้าแบบบัลเลย์ เช่น การยืนบนปลายเท้า การยกเท้า การพอยท์เท้า การเคลื่อนไหวในลักษณะของการเต้น ผู้วิจัยยังคงคำนึงถึงความเป็นหมอลำเพลินเอาไว้ โดยได้ใช้การฟ้อนรำแบบพื้นบ้านอีสาน พิจารณาถึงความสอดคล้องกับท่ารำแม่บทอีสานของนางฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ประจำปีพุทธศักราช 2536 ที่มีลักษณะท่ารำเลียนพฤติกรรมของสัตว์ปีก ได้แก่ ท่ากินรีชมดอก ท่านกเจ่าบินวน ท่ายูงรำแพน ท่าแฮ้งหย่อนขา ท่ากาตากปีก ท่าอีแหลวบินเซิ่นเอาไก่น้อย และท่าอีเกียจับไม้ นำมาประยุกต์ให้เข้ากับการแสดง ให้มีความที่อ่อนช้อยสวยงาม สนุกสนาน และใช้การย้ำจังหวะแบบลำเพลิน ในการสร้างสรรค์ลีลานาฏศิลป์นี้ ผู้วิจัยยังต้องคำนึงถึงการดำเนินเรื่องราวของตัวละครจากวรรณกรรมเพื่อเป็นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร เพื่อให้เกิดอรรถรสในการรับชม โดยได้ศึกษาท่าทางหรืออิริยาบถของนางกินรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือการสวมปีกและหาง การแสดงออกถึงลักษณะอากัปกิริยาต่างๆ ของนก เพื่อให้คนดูเข้าใจถึงตัวละครหรือนักแสดงมากขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 1 การสร้างสรรค์ลีลานาฏศิลป์

4. การสร้างสรรค์บทร้องกลอนลำ ผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมสังข์สินไชที่ปริวรรตโดย จินดา ดวงใจ (2544) ที่เขียนเป็นนิทานคำกลอนโบราณภาคอีสาน ซึ่งมีความโดดเด่น และน่าสนใจ โดยนำมาประพันธ์เป็นบทร้องกลอนลำใหม่สำหรับการแสดงชุดนี้

5. การสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดง ใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน และดนตรีสากล โดยเน้นการเดินทำนองลำเพลินเป็นเครื่องหลักในการแสดง สามารถนำดนตรีตามลักษณะพื้นบ้านอื่นๆมาประยุกต์ใช้ เช่น พิณ แคน ปี่ภูไท และเครื่องดนตรีสากล เพื่อสร้างสีสันทางดนตรีโดยนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้บางช่วงเพื่อให้ เกิดความน่าสนใจใช้รูปแบบจังหวะมีตั้งแต่ช้า ปานกลาง และเร็ว เพื่อเสริมอรรถรสในการแสดงพื้นบ้านที่เน้นความสนุกสนานประพันธ์คำร้องโดยใช้กลอนลำเพลิน จากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วนำมาสร้างสรรค์ดนตรี โดยโครงสร้างดนตรี แบ่งออกตามเนื้อหาของการนำเสนอ โดยมีลักษณะของดนตรีที่กำหนดไว้คือ ดนตรีลำเพลินหรือหมอลำเพลิน ที่ใช้ทำนองลำเพลินในการดำเนินทำนองหลักของการแสดง ทั้งนี้ได้ต้องการนำเสนอในลักษณะของดนตรีร่วมสมัย จึงได้หยิบยกนำจังหวะและลักษณะของดนตรีตะวันตกเข้ามาร่วมด้วยเช่น จังหวะดิสโก้ จังหวะเซมบ้าและดนตรีร็อค เป็นต้น นำมาเรียบเรียงตามรูปแบบและอารมณ์ของการแสดง แบ่งออกเป็น 4 ท่อน คือ

5.1 บรรยายเรื่องราวเนื้อหา ด้วยบทผญาที่บอกเล่าเรื่องราวความรักของสินไชและนางเกียงคำ ด้วยดนตรีที่สื่อให้รู้สึกถึงบรรยากาศ ณ ด่านของเหล่ากินรีกำลังลงเล่นน้ำและเปิดตัวนางเกียงคำด้วยกายร้องลำ บรรยายถึงความงามของนาง โดยเลือกใช้ทำนองลำเพลิน ประกอบกับเครื่องดนตรีหลากหลายชนิด ทั้งดนตรีตะวันตกและดนตรีอีสาน

5.2 บรรยายเรื่องราวเนื้อหา ในขณะที่สินไชได้เดินทางผ่านเข้าด่านกินรีและได้มาพบกับนางเกียงคำ ได้แนะนำตัวเองพร้อมกับหลงใหลในความงามของเกียงคำจึงเกิดการร้องลำเกี้ยวพาราสี ดนตรีในนท่อนนี้จะเป็นดนตรีแนวร่วมสมัยโดยใช้จังหวะแซมบ้า และดิสโก้เป็นดนตรีนำเข้าสู่บทร้องลำ

5.3 เป็นการเกี้ยวพาราสีระหว่างสินไชกับเกียงคำ โดยโต้ตอบกันไปมา ดนตรีท่อนนี้เน้นที่การขับร้องและให้คำร้องเด่นกว่าดนตรี จึงเป็นดนตรีดั้งเดิมตามแนวเพลงลำเพลินและผสมกับทำนองเพลงลูกทุ่งแบบใหม่เพื่อให้พลงมีสีสันมากขึ้น

5.4 เป็นดนตรีท่อนที่ต้องการให้สินไชกับเกียงคำเกี้ยวพาราสีกันโดยใช้ท่าทางจึงใช้ดนตรีและทำนองตอนต้นของเพลงมาเพื่อเป็นดนตรีปิดเพลงด้วย เพื่อทำให้เกิดภาพจำของเพลงที่น่าสนใจ

6. การสร้างสรรค์ฉากและเวที ใช้โทนสีวรรณะเย็น คือ สีคราม สีเหลือง สีขาว สีเขียว สีน้ำตาล และสีดำ ตามที่ได้ปรากฏบนผนังสิม และลักษณะของฉากที่สอดคล้องกับฮูปแต้ม

เพื่อให้สะท้อนอัตลักษณ์ของฮูปแต้ม มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับแนวคิดในการแสดง ผู้วิจัยมีหลักการคิดและออกแบบโดยใช้หลายวิธีประกอบกัน เพื่อให้ได้ ฉากและเวทีที่เหมาะสมกับการแสดงและเรื่องราวนั้น ๆ เป็นไปตามการวิเคราะห์ตีความ ตามองค์ประกอบดังนี้

6.1 บอกสถานที่ตามจริง ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลรายละเอียดของการแสดงเรื่องราวและสถานที่ในวรรณกรรมสังข์สินไซเป็นอย่างดี แล้วเลือก ปรับ เปลี่ยน ให้เหมาะกับพื้นที่เวทีการแสดง

6.2 ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการกระทำของตัวละครเป็นหลัก ในแต่ละเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง ตัวละครทำอะไร เพื่ออะไร และทำทำไม การกระทำของตัวละครจะเป็นตัวกำหนดการออกแบบพื้นที่เวที ผู้วิจัยจะออกแบบสิ่งแวดล้อมทั้งหมดเพื่อสนับสนุนการสื่อความหมายที่เกิดจากการกระทำของตัวละคร อาจจะยกพื้นเวที หรือสร้างองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดวางบนเวที

6.3 การสร้างบรรยากาศและอารมณ์ของเรื่อง ซึ่งถือเป็นภาพรวมของเรื่องทั้งหมด โดยใช้องค์ประกอบศิลป์ เช่น ลายเส้น รูปทรง รูปร่าง วัสดุพื้นผิว สี ฯลฯ มาสื่อความหมายให้ได้บรรยากาศของเรื่อง

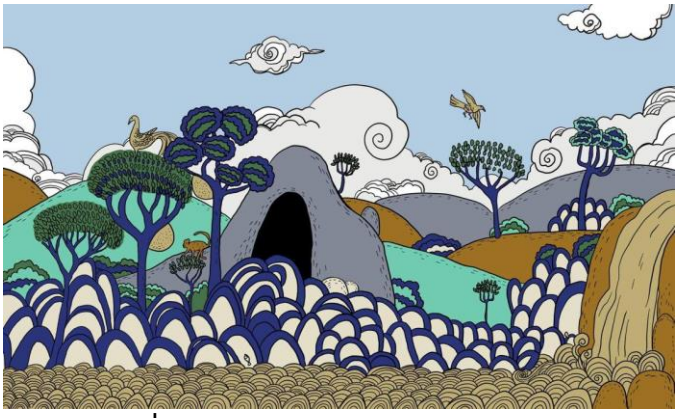

ภาพที่ 2 การสร้างสรรค์ออกแบบฉากและเวที

7. การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกายสร้างสรรค์จากฮูปแต้มเป็นหลัก ผนวกกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ เพื่อสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะการแต่งกายตามวรรณกรรมสัข์สินไซที่ปรากฏบน ฮูปแต้ม โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) รูปแบบต้องมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดในการแสดง 2) วัสดุและคุณสมบัติวัสดุที่ใช้ศึกษาต้นแบบจากท้องถิ่น เลือกใช้วัสดุ ที่มีคุณสมบัติระบายความร้อนได้ดีเหมาะสมกับรูปร่าง และไม่เป็นอุปสรรค์ต่อการเคลื่อนไหวของร่างกาย 3) กลุ่มสี และลวดลายประกอบเน้นใช้โทนสีเดียวกับฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซ 4) เทคนิคการตกแต่ง องค์ประกอบทั้งหมดควรสัมพันธ์กับแนวคิดในการแสดง สื่อถึงอัตลักษณ์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซได้อย่างเหมาะสม

การออกแบบเครื่องแต่งกายของตัวละครเอก หรือนางเกียงคำ ผู้วิจัยได้ออกแบบจากการวิเคราะห์ตัวละครจากฮูปแต้มที่ปรากฏบนผนังสิมแล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดการแต่งกายในรูปแบบใหม่ตามจินตนาการของผู้วิจัยคือ นางเกียงคำเป็นกินรีที่มีรูปร่างน่าตาสวยงาม มีลักษณะของการสวมปีกสวมหางอวดโฉม องค์เอว ผิวพรรณผุดผ่อง ดั่งนางฟ้านางสวรรค์ โดยเครื่องแต่งกายประกอบด้วย ชฎาเครื่องทองประดับขนนก สวมต่างหู กรองคอประดับขนนก รัดต้นแขนประดับขนนก สวมกำไรมือ สวมบอดี้สูทเต็มตัวประดับลวดลายหน้าอก ผ้านุ่งระบายประดับด้วยเครื่องเพชรลำเพลิน รัดข้อเท้าประดับขนนก สวมหางนก

การออกแบบเครื่องแต่งกายของตัวละครเอก หรือท้าวสินไซ ผู้วิจัยได้ออกแบบจากการวิเคราะห์ตัวละครจากฮูปแต้มที่ปรากฏบนผนังสิมแล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดการแต่งกายในรูปแบบใหม่ตามจินตนาการของผู้วิจัยคือ ท้าวสินไซมีบุคลิกที่สง่า องอาจ เก่งกล้า เป็นบุรุษที่เพียบพร้อมด้วยน่าตาและฐานะ การออกแบบเครื่องแต่งกายจะต้องส่งเสริมให้ตัวนักแสดงมีความสง่างาม ทะมัดทะแมง และมีความผสมผสานการแต่งกายแบบพื้นบ้านอีสานกับตะวันตกอย่างลงตัว การแต่งกายของตัวละครเอกสินไซประกอบด้วย เครื่องศีรษะทอง กรองคอ รัดต้นแขน สวมผ้านุ่ง สนับเพลาผ้าไหมมัดเอว ปล่อยชายสไบสองข้าง กำไรข้อเท้า นุ่งกางเกงบอดี้สูท การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงตัวรอง ผู้วิจัยได้ออกแบบจากการวิเคราะห์ตัวละครจากฮูปแต้มที่ปรากฏบนผนังสิมแล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดการแต่งกายในรูปแบบใหม่ตามจินตนาการของผู้วิจัย มีลักษณะคล้ายกันกับตัวเอก แตกต่างกันตรงการใช้สีผ้า โดยเครื่องแต่งกายประกอบด้วย ชฎาเครื่องทองประดับขนนก สวมต่างหู กรองคอประดับขนนก รัดต้นแขนประดับขนนก สวมกำไรมือสวมบอดี้สูทเต็มตัวประดับลวดลายหน้าอก ผ้านุ่งระบายประดับด้วยเครื่องเพชรลำเพลิน รัดข้อเท้าประดับขนนก สวมหางนก

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การสร้างสรรค์หมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไซครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่วิจัยและการศึกษาเอกสารพบว่า สิมและฮูปแต้มในพื้นที่วิจัยจากวัดทั้ง 5 แห่ง ถึงแม้ว่าจะอยู่คนละที่ แต่มีองค์ประกอบในหลายส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างของผู้คนในสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน และต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน เช่นเดียวกับชมิดท์ (Wilhelm Schmidt, 1939) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่าวัฒนธรรม คือความคิด และพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น สิมถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญที่สุดของวัด เป็นพื้นที่สำหรับประกอบการทำสังฆกรรม พิธีบวช และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจของสงฆ์ ลักษณะรูปแบบ แนวคิด และเทคนิคการก่อสร้าง อันเกิดคติความเชื่อ ตลอดจนการแก้ปัญหาของช่าง พระสงฆ์ และชาวบ้านร่วมมือกันก่อสร้างด้วยความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ที่สืบทอดแนวคิดและรูปแบบ ตลอดจนเทคนิควิธีการ เกิดเป็นเอกลักษณ์อันสะท้อนให้เห็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เกิดเป็นอัตลักษณ์ของสังคมอีสานได้เป็นอย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่า สิม เป็นศาสนสถานที่เปรียบได้กับศูนย์กลางของความเชื่อ และศรัทธาของคนในชุมชน เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน ลงขัน ลงแรง ร่วมมือกันสร้างที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นระบบที่มีส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างชุมชนคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะชุมชนมีกระบวนการทางสังคม ได้แก่ ศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาที่ทำให้ชุมชนเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาลีนอสกี้ (Malinowski, B., 1916) ที่มองว่าหน้าที่ทางสังคม เป็นส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ส่วนการสร้างสรรค์การแสดงหมอลำเพลินร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ฮูปแต้มเป็นการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับสมัยนิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมในปัจจุบันการสร้างสรรค์รูปแบบ กลวิธีในการรำ ผสมกับองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อสื่อความหมายของการแสดง ให้มีความชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องหลักทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงว่า สุนทรียภาพทางด้านนาฏศิลป์จะเกิดขึ้นได้ด้วยอาศัยองค์ประกอบทางด้านนาฏศิลป์หรือนาฏกรรมทุก ๆ ด้านให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องเชื่อมโยงกันเป็นสำคัญจึงจะทำให้เกิดความงามอย่างสมบูรณ์ได้ (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2539) และทฤษฎีทางศิลปะในเรื่องของ

“ความกลมกลืน (Harmony) และดุลยภาพ (Balance) นำมาใช้ ผสมผสานองค์ประกอบทั้งหมด จนเกิดเอกภาพ (Unity) ที่สอดคล้องกับแนวคิดในการแสดง โดยใช้หลักและวิธีการในการสร้างสรรค์ที่คำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านนาฏยศิลป์ในทุกด้าน สอดคล้องกับปรารถนา คงสำราญ ที่ได้สร้างสรรค์และค้นหาแนวทางในการออกแบบนาฏยศิลป์ที่ได้แรงบันดาลใจจากจินตนาการของผู้พิการทางสายตา ที่คำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านนาฏยศิลป์ที่ประกอบไปด้วยบทบาทการแสดง การออกแบบลีลา การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เสียงและดนตรี การออกแบบฉากเวที (ปรารถนา คงสำราญ, 2554) เช่นเดียวกับ กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์ ที่ได้สร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยจากสัญญะดอกบัวในพุทธศาสนา คำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านนาฏยศิลป์ตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ (กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์, 2554) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ขวัญแก้ว กิจเจริญ ที่ได้ศึกษาการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์จากภาพท่าเต้นของนราพงษ์ จรัสศร และฐาปนีย์ สังสิทธิวงศ์ ที่ได้สร้างสรรค์ละครเพลงร่วมสมัย เรื่องศิลปินผู้บุกเบิกนาฏยศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทย ต่างให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์การแสดงที่ต้องครบถ้วนในองค์ประกอบทางด้านการออกแบบนาฏศิลป์ (ขวัญแก้ว กิจเจริญ, 2558); (ฐาปนีย์ สังสิทธิวงศ์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ฮูปแต้มวรรณกรรมสังข์สินไชตอนด่านเทพกินรีเพื่อนำมาสร้างสรรค์การแสดง จะต้องศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวรรณกรรมอย่างละเอียดและรอบคอบเพื่อเป็นประโยชน์และส่งผลต่อสังคมในการศึกษากระบวนท่ารำและแนวคิดการสร้างสรรค์การแสดง ให้คงอยู่ไปกับสังคมอีกทางหนึ่งที่จะทำให้ผลการวิจัยยั่งยืน ในส่วนของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสังคมและศิลปวัฒนธรรมเกิดองค์ความรู้ด้านศิลปะการแสดง สามารถนำไปพัฒนาเพื่อสร้างชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานชุดอื่น ๆ ที่ได้ท่ารำต้นแบบจากท่ารำของการแสดงชุดนี้ และใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะ สาระนาฏศิลป์ เพื่อใช้เป็นท่ารำต้นแบบในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาเกี่ยวกับการฟ้อนรำเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้สูงขึ้นตามเกณฑ์ หรือมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และเพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์. (2554). การสร้างสรรค์งานนาฏยศิลป์ไทยร่วมสมัยจากสัญญะดอกบัวในพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญแก้ว กิจเจริญ. (2558). การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์จากภาพท่าเต้นของนราพงษ์ จรัสศรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2520). เพลงพื้นเมืองอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

จินดา ดวงใจ. (2544). นิทาน สังข์ศิลป์ชัย คำกลอนภาคอีสาน. ขอนแก่น: คลังนานาธรรม.

ฐาปนีย์ สังสิทธิวงศ์. (2558). การสร้างสรรค์ละครเพลงร่วมสมัย เรื่องศิลปินผู้บุกเบิกนาฏยศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรารถนา คงสำราญ. (2554). การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์จากจินตนาการของผู้พิการทางสายตา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพบูลย์ แพงเงิน. (2534). กลอนลำภูมิปัญญาของอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เอ้าส์.

ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. (2539). เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา 0606201. ใน Aesthetics of Performing Arts สุนทรียศาสตร์ทางศิลปะการแสดง. มหาสารคาม: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Malinowski, B. (1916). Magic, Science and Religion and Other Essays. Glencoe: Free Press.

Wilhelm Schmidt. (1939). The culture historical method of ethnology: the scientific approach to the racial question. New York: Fortuny's.

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE PARTICIPATION OF DEVELOPMENT OF VILLAGE COMMITTEE IN NA PHO SUBDISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สรวิศ เพ็ชรมาตศรี
Sorawit Phetmartsri
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลนาโพธิ์ ตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2563 จำนวน 364 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์จำนวน 15 คนที่เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ มีความพึงพอใจน้อยสุดตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยจัดเวทีประชาคมเชิญราษฎรมาร่วมประชุมเสนอปัญหาความต้องการและเวทีประชาคมร่วมกันจัดลำดับความเร่งด่วนความสำคัญของปัญหาโดยพร้อมเพรียงกัน จัดทำแผนร่วมท้องถิ่นและท้องที่ ติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำและนำผล

* Received April 13, 2022; Revised April 22, 2022; Accepted May 5, 2022

แต่ละเรื่องมาแจ้งประชาชนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีจิตอาสาเข้ามาพัฒนา และทำด้วยการแสดงความเป็นเจ้าของหมู่บ้านที่อยากเห็นความก้าวหน้าในการพัฒนา
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาหมู่บ้าน, คณะกรรมการหมู่บ้าน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the development for village committee participation 2) to study the suggestions about the guidelines for the Development for Village Committee Participation, This research is Mixed Method research. The sample used in this research is comprised of population registration, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province in 2021 sample size was 364 persons. The researcher randomized the simple random sampling. And 15 informants with purposive sampling. The instrument used in this research was a questionnaire and in-depth interview. The statistics used in this research were frequency, percentage, mean, standard deviation. The results of the research: 1) The development for village committee participation found that by overview, there are in the high level, when considering in each aspect found that The aspect of participation in planning and procedure was the highest mean, followed by the aspect of participation in finding problem and the cause of the problem the aspect of following and assessment of project, and The aspect of steak holder and project performance was the lowest mean respectively. 2) The suggestions about the guidelines for the development of village committee participation in finding problem and the cause of the problem with focus group of civil for finding problem and making the serial in emergency case as the accompany, the aspect of planning and procedure; the village committee design the problem and participate in focus group discussion for making development plan in yearly plan according to people's require and to make plan with local for putting in the next development plan. The committee must follower the progress of project as recently, and get the feedback to inform people in the village as continuously and for four aspects must focus on participation, public mind and owner feeling performance to get better development.
Keywords: Participation, Development, Village Committee

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 53/1 ได้กำหนดให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในระดับชาติและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ประกอบกับตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2580 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ข้อ 4.2 กำหนดให้ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ ทุกพื้นที่ จึงสมควรกำหนดแนวทางเพื่อบูรณาการในการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาในระดับพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล และอำเภอ ให้เกิดความเชื่อมโยงสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภาค และประเทศไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

“หมู่บ้าน”ถือเป็นโครงสร้างทางการปกครองในระดับพื้นฐานที่เล็กที่สุดของประเทศที่มีความสำคัญ ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศแทบทุกมิติ ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ “หมู่บ้าน” จะต้องมีแผนที่สามารถกำหนดทิศทางการก้าวย่างเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกมิติภายใต้หลักการพึ่งตนเองก่อนพึ่งหน่วยงานภายนอก และศักยภาพ ข้อมูล ข้อเท็จจริงของหมู่บ้านโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านอย่างแท้จริง สามารถบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประสานและเชื่อมโยง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” กับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ตามมาตรา 28 ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาท อำนาจหน้าที่ ดังนี้ 1) ช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน 2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของราชการ 3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ 4) เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่ช่วยเหลือปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สถาบันพระปกเกล้า, 2556)

คณะกรรมหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคณะบุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในหมู่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ให้เป็นตัวแทนประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งมีบทบาทในการแก้ไข

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่และสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน จึงเป็นกลไกที่สำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อได้ทราบถึงการพัฒนาและเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหมู่บ้านแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองไปยังประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 กลุ่ม รวมจำนวน 15 คน ดังต่อไปนี้ คือ ปลัดอำเภอทุ่งสง จำนวน 2 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ จำนวน 1 คน นักพัฒนาชุมชน สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ จำนวน 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาโพธิ์ จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลนาโพธิ์ จำนวน 5 คน และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านในเขตตำบลนาโพธิ์ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และ ส่วนที่ 2 ข้อคำถาม

เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาไปสัมภาษณ์ นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง สละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 6,313 คน ซึ่งได้จากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัยไดกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2548)

เทคนิควิธีที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratifed random sampling) ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่าง 364 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนประชากรตามในแต่ละหมู่บ้าน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านแล้วจึงสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา กำหนดต้องมีค่าความเที่ยงตรง ได้ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.67 - 1.00 ทุกข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Riliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.957

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขอนัดหมาย สถานที่ วัน เวลา

และนัดหมายกลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับผู้ให้ข้อมูลแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการได้แบบสอบถามครบจำนวน 364 ฉบับตามที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ นำมาเรียบเรียงเนื้อในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยแจกแจงความถี่และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best) ดังนี้

การแปลผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกำหนดคะแนนเฉลี่ยรายข้อและค่าเฉลี่ยรวมของการพัฒนาของแต่ละด้าน โดยใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์เป็นตัวกำหนดค่าเฉลี่ยเป็น 5 ช่วง และแต่ละช่วงมีแปลความหมายได้ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541)

ช่วงค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 มีระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด
ช่วงค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 มีระดับการมีส่วนร่วม มาก
ช่วงค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 มีระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 มีระดับการมีส่วนร่วม น้อย
ช่วงค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 มีระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชในแต่ละด้าน โดยรวม

n = 364

การพัฒนาหมู่บ้านแบบการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	4.48	0.25	มาก
2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ	4.51	0.30	มากที่สุด
3) ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ	4.15	0.30	มาก
4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ	4.46	0.32	มาก
รวม	**4.40**	**0.22**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ มีค่าเฉลี่สูงสุด ($\bar{x}$ = 4.51) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{x}$ = 4.48) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ ($\bar{x}$= 4.46) และด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ มีความพึงพอใจน้อยสุด ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบล นาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา สรุปว่า ขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านซึ่งทุกหมู่บ้านต้องมีและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยจัดเวทีประชาคมเชิญราษฎรมาร่วมประชุมเสนอปัญหาความต้องการและเวทีประชาคมร่วมกันจัดลำดับความ

เร่งด่วนความสำคัญของปัญหา การจัดเวทีประชาคมซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และส่วนราชการร่วมกันดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพแวดล้อมของหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค จึงจะได้ทราบสาเหตุของปัญหาในหมู่บ้าน แล้วเรียงลำดับความเดือดร้อนและแก้ไขให้ลุล่วงตรงกับความเดือดร้อนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาตามลำดับ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีความคิดริเริ่มในการค้นหาปัญหาในการพัฒนาชุมชน การค้นหาสาเหตุของปัญหาในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้า มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการหาแนวทางที่ดีตามมติของคนหมู่มาก มีส่วนร่วมในการหาทางออกเพื่อยุติปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในการทำประชามติเพื่อตัดสินใจแก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการของประชาชน เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

2.2 ด้านการวางแผนและการดำเนินการโครงการ สรุปว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ออกแบบปัญหาของแต่ละหมู่บ้านและนำเข้ามาเข้าแผนพัฒนาเพื่อดูความต้องการของพี่น้องประชาชนว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนและใช้เวทีประชาคมร่วมเข้าจัดทำแผนพัฒนาในการทำแผนประจำปีที่ประชาชนเสนอความต้องการร่วมในเวทีประชุมและจัดทำแผนร่วมท้องถิ่นและท้องที่ให้ท้องถิ่นเสนอเข้าบรรจุแผนเพื่อดำเนินการพัฒนาต่อไป โดยคณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนที่ประชาชนต้องการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดวิธีดำเนินงาน ขั้นตอน และเป้าหมายชัดเจน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมให้การพัฒนาเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการที่กำหนดไว้

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ สรุปว่า การลงทุนการปฏิบัติโครงการถ้าหากเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ไม่เกินความสามารถของหมู่บ้านจะมีการระดมทุกความช่วยเหลือไม่ว่าทุนทางสังคมเช่นทอดผ้าป่าการบริจาคและเงินกองกลางหมู่บ้านการระดมช่วยเหลือทุนส่วนใหญ่ถ้าเป็นโครงการที่เกินศักยภาพของหมู่บ้านต้องพึ่งพาภายนอกไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอหรือจังหวัดโดยคณะกรรมการหมู่บ้านต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้านมีส่วนร่วมสนับสนุนเครื่องไม้เครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม/โครงการพัฒนาชุมชนให้สำเร็จตามที่ประชาชนต้องการ มีส่วนร่วมในการออกแรงกายแรงใจในการช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านด้วยจิตอาสา ร่วมดำเนินการออกวัสดุในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยความเต็มใจและเสียสละ ร่วมดำเนินการออกเงินในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยความเต็มใจและเสียสละและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการที่กำหนดไว้

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ สรุปว่าการนำแผนเข้าสู่ภาคปฏิบัติแล้วให้คณะกรรมการหมู่บ้านตรวจสอบว่ามีการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในแผนหรือไม่และมีการดำเนินงานก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไรมีการบันทึกถอดบทเรียนเพื่อจะได้เห็นข้อดีข้อเสียในการพิจารณาตรวจสอบการทำแผนพัฒนาโครงการต่อไป โดยคณะกรรมการหมู่บ้านต้องร่วมติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำ ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของโครงการการพัฒนาชุมชนที่เพิ่มประโยชน์และคุณค่าต่อประชาชน ร่วมเป็นคณะกรรมการติดตาม/ประเมินผลโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เพื่อหาแนวทางที่ดีและร่วมพัฒนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้มีความถูกต้อง เหมาะสมตามบทบาทและหน้าที่

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ มีค่าเฉลี่สูงสุด ($\bar{x}$ = 4.51) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{x}$ = 4.48) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ ($\bar{x}$= 4.46) และด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ มีความพึงพอใจน้อยสุด ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากระบวนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นภารกิจตามหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 28 ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอและอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 28 ตรี วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน และกำหนดการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2523) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนตำบลโคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหารอำเภอเขาพนมจังหวัดกระบี่ 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหารอำเภอเขาพนมจังหวัดกระบี่

และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนของตำบลโคกหารอำเภอเขาพนมจังหวัดกระบี่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลโคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ทั้ง 7 หมู่บ้าน จำนวน 150 คน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ t-test และ f test ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลโคกหาร อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุกิจ ปิลวาสน์, 2560) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง 377 คน โดยการคำนวณจากตารางสำเร็จรูปเครซี่และมอร์แกนทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบความแตกต่างและใช้สถิติ one way anova โดยใช้ LSD ทดสอบความแตกต่างรายคู่ หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีส่วนร่วมในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย (ปัณณทัต บนขุนทด และคณะ, 2562)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการสัมภาษณ์ สรุปว่า การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยจัดเวทีประชาคมเชิญราษฎรมาร่วมประชุมเสนอปัญหาความต้องการและเวทีประชาคมร่วมกันจัดลำดับความเร่งด่วนความสำคัญของปัญหาโดยพร้อมเพรียงกัน ด้านการวางแผนและการดำเนินการโครงการ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ออกแบบปัญหาและใช้เวทีประชาคมร่วมเข้าจัดทำแผนพัฒนาในการทำแผนประจำปีที่ประชาชนเสนอความต้องการร่วมในเวทีประชุมและจัดทำแผนร่วมท้องถิ่นและท้องที่ให้ท้องถิ่นเสนอเข้าบรรจุแผนเพื่อดำเนินการพัฒนาต่อไป ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ การลงทุนการปฏิบัติโครงการถ้าหากเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ไม่เกินความสามารถของหมู่บ้านจะมีการระดมทุกความช่วยเหลือไม่ว่าทุนทางสังคม เช่น ทอดผ้าป่าการบริจาคและเงินกองกลางหมู่บ้านการระดมช่วยเหลือทุนส่วนใหญ่ถ้าเป็นโครงการที่เกินศักยภาพของหมู่บ้านต้องพึ่งพาภายนอกไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ หรือจังหวัด โดย

คณะกรรมการหมู่บ้านต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาหมู่บ้าน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ คณะกรรมการหมู่บ้านต้องร่วมติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำและนำผลแต่ละเรื่องมาแจ้งประชาชนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง โดยทั้งสี่ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วม มีจิตอาสาเข้ามาพัฒนา และทำด้วยการแสดงความเป็นเจ้าของหมู่บ้านที่อยากเห็นความก้าวหน้าในการพัฒนา ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามภารกิจตามหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 28 ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอและอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 28 ตรี วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน และเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน จึงเสนอแนะเป็นแนวทางที่ควรพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการปฏิบัติงานมีดังนี้ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกระบวนการทำงานภายใต้หลักการจิตอาสา มีการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น มีเครือข่ายในการปฏิบัติงานที่เข้มแข็ง มีโครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีค่านิยมความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามและเข้มแข็งแนวโน้มการปฏิบัติงาน ในอนาคตจะต้องทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน มีการศึกษาความรู้ให้ทันเทคโนโลยีอยู่ตลอด ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อใช้ในการปรับรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเพื่อจะนำไปสู่การประสานงานที่รวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (รณยุทธ โพธิชัย และ เชิงชาญ จงสมชัย, 2560) และสอดคล้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีแนวทาง ดังนี้ 1) ด้านระเบียบ กฎหมาย ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้ระเบียบกฎหมายและเข้าใจบทบาทหน้าที่ 2) ด้านประชาธิปไตย โดยสร้างจิตสำนึกจากพื้นฐานประชาธิปไตยและปลูกฝังประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับครัวเรือนให้กับประชาชน 3) ด้านการตอบสนองปัญหาและความต้องการโดยการตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนให้รวดเร็วและตรงจุดมี

ความความจริงใจในการแก้ไขปัญหา 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงวิธีการแจ้งข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้น 5) ด้านแรงจูงใจ สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการสนับสนุนการจัดงานหรือกิจกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 6) ด้านการสร้างความเป็นเจ้าของโดยกระตุ้นจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและสร้างพฤติกรรมความต้องการจากการตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน (วารุต มาลาแวจันทร์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร, 2559) และสอดคล้องกับลักษณะของภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเองก็ควรมีความสอดคล้องเหมาะสมกับโครงสร้าง ขนาด และศักยภาพ เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่และที่สำคัญ คือ ต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการเมืองการปกครองและการบริหารงานของส่วนราชการที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยหน้าที่ภารกิจหลักที่คณะกรรมการหมู่บ้านควรมุ่งเน้นประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน (อรรถสิทธิ์ พานแก้วและคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ความรู้ดังนี้

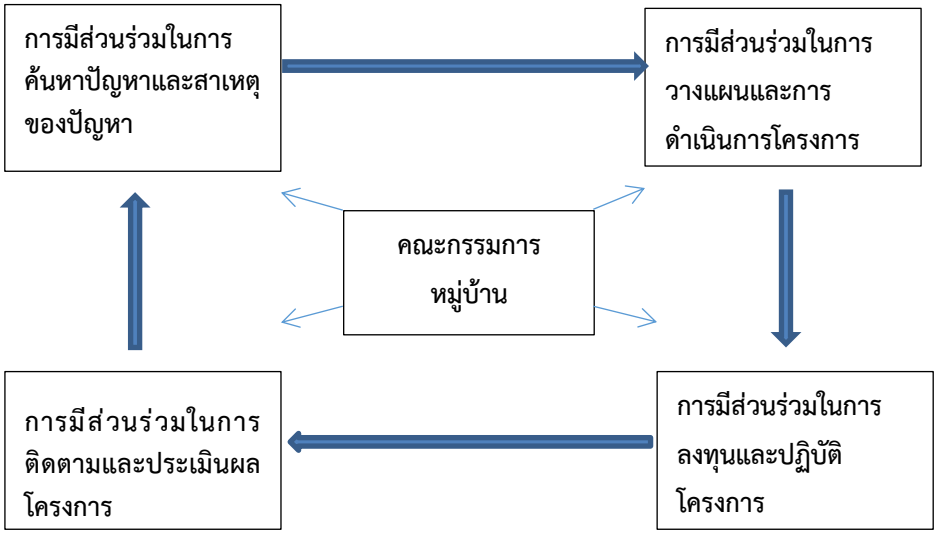

แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการง 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการโครงการ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ และการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติโครงการ โดยใช้การจัดเวทีประชาคมเชิญราษฎรในหมู่บ้านมาร่วมประชุมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) กรมการปกครองโดยทางอำเภอควรมีการบูรณาการบทบาทการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อการประสานงาน ประสานงบประมาณที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงและดำเนินการได้ และ 2) คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือในทุกขั้นตอนเพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่เพื่อหาแนวทางที่ดีและร่วมพัฒนาเพื่อปรับปรุงกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้มีความถูกต้องเหมาะสมตามบทบาทและหน้าที่

เอกสารอ้างอิง

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2523). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาในการบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.

บุญชม ศรีสะอาด. (2548). วิธีสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาส์น.

ปัณณทัต บนขุนทด และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลอิสาณ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 6(1), 209 - 222.

รณยุทธ โพธิชัย และ เชิงชาญ จงสมชัย. (2560). การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4(2), 223-224.

ราชกิจจานุเบกษา. (2550). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน . ใน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ราชกิจจานุเบกษา 124(กันยายน 2550).

วารุต มาลาแวจันทร์ และวราภรณ์ เทพสัมฤทธิ์พร. (2559). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 12(1), 103-122.

สถาบันพระปกเกล้า. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สุกิจ ปิลวาสน์. (2560). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนตำบลโคกหารอำเภอพนม จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์. (2563). อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ข้อมูลทะเบียนราษฎร์. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก http://www.abtnapho.go.th/?options=general.

อรรถสิทธิ์ พานแก้วและคณะ. (2561). การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการเมืองการปกครอง: 8(2), 10-14.

การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด7 เสาหลักของพระสงฆ์และชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*

THE DEVELOPMENT OF THE MODEL FOR COMMUNITY FOREST CONSERVATION BY APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES AND THE 7 PILLARS OF THE MONK AND COMMUNITY AT WAT PHACHATURAPHAKPIMAN IN ROI-ET PROVINCE

พระครูปลัดสมหมาย อตฺถสิทฺโธ
Phrakhruplalad Sommai Addhasitdho
พระครูวาปีจันทคุณ
Phrakhu Vapeechantakun
พระมหานำเกียรติ วิสุทฺโธ
Phramaha Namkiat Visutdho
เสรี สวัสดิ์เอื้อ
Seree Sawatuea
อัจฉรา บุปผาพันธ์
Adchara Buppapan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya Roi-Et Buddhist College
E-mail: Sosommai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ยกระดับขีดความสามารถของพระสงฆ์และชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด 7 เสาหลักของพระสงฆ์ 2) ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือพระสงฆ์วัดปาจตุรพัตรพิมาน และชาวบ้านชุมชนเทศบาลจตุรพักรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด รวม 50 รูป/คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบ

* Received April 15, 2022; Revised May 2, 2022; Accepted May 19, 2022

สัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกกิจกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังเกต และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสงฆ์และชุมชนได้มีการประยุกต์หลักศรัทธา หลักจาคะ หลักอรรถประโยชน์ หลักความกตัญญูกตเวที หลักสามัคคีธรรม หลักศีล และหลักอิทัปปัจจยตา และแนวคิด 7 เสาหลัก ได้แก่ การรวมกลุ่มคน การบริหารจัดการป่า การจัดระบบนิเวศ ผลผลิตที่ได้จากการอนุรักษ์ป่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ป่า และการสืบทอดหรือการส่งไม้ต่อจากรุ่นสู่รุ่น นำแนวคิดทั้ง 2 มาออกแบบแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ป่าไม้หรือต้นไม้คือปอดของชุมชนและมีบทบาทที่สำคัญต่อการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนของพระสงฆ์และชุมชนเป็นการทำให้พื้นที่ป่าสามารถทำหน้าที่เพื่อการผลิตและบริการได้อย่างต่อเนื่องโดยการสนับสนุนการดำเนินโครงการจากหน่วยงานภาครัฐและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ดำเนินโครงการ

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ป่าชุมชน, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, แนวคิด 7 เสาหลัก, พระสงฆ์, ชุมชน

Abstract

The research paper consisted of the following objectives: 1) to enhance the competencies of monks and community in conserving and restoring the community forests by applying the Buddhist doctrine and the principle of seven pillars and 2) to promote the conservation and restoration of community forests for ecotourism. This is qualitative research. The target group consisted of monks and Villagers of Chaturaphak Phiman Municipality Community Roi-Et Province, altogether were 50 persons. The research tools were interview, discussion and activity forms. Group data were collected during interviews, observations, group discussions and activity recording. Data analysis from the content analysis and the descriptive method of interview data were analyzed. The results of the research showed that 1) monks and Villagers have been applied such as Faith, Jaga, Utility. Gratitude, Unity, Precepts and Itapaccayata; and the 7 pillars of the concept, namely grouping of people. forest management ecosystem arrangement products obtained from forest conservation participation of people in the community Maintaining a culture that supports forest conservation and

the succession or transmission of wood from generation to generation fit together perfectly until able to apply both concepts to design an effective community forest management plan By emphasizing the participation of monks and the community, as well as all relevant agencies. 2) forests of trees are the lung of the community with an important role in conserving the local culture and tradition, as well as enhancing the quality of life of local people. To manage forests sustainably, forests must serve as a source of food, income, employment, community ecotourism, including investment in local areas. The conservation and restoration of community forests of monks and community, therefore, enable forest areas to function as the production and service provider with the support of government agencies and local administrative organizations throughout the period of project.

Keywords: Community forest Conservation, Buddhist principles, 7 Pillars Principle, Monk, Community

บทนำ

สถานการณ์ป่าไม้ในประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-9 ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สรุปสาระสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแดล้อมได้ดังนี้ ฐานทรัพยากรธรรมชาติลดลงและเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจก่อนดำเนินการอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และข้อพิพาทในระดับพื้นที่ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน ส่วนเป้าหมายการพัฒนากำหนดไว้ดังนี้ ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗ ภายในปี ๒๕๖๓ เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตให้อยู่ในเกณฑ์

มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

พระพุทธศาสนามองธรรมชาติว่า โดยสาระสำคัญแล้วมีอยู่ 3 ประการคือ 1) มองเห็นธรรมชาติเป็นเรื่องรื่นรมย์ น่าชื่นชมความงาม และมีความสุขกับธรรมชาติ 2) เห็นพืชพันธุ มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในธรรมชาติ เป็นเพื่อนร่วมกฎของธรรมชาติอัน เดียวกันกับตน จะต้องมีเมตตาไมตรีต่อกัน 3) มองธรรมชาติเป็นสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าเกื้อกูลต่อการพัฒนาของมนุษย์ ท่าทีเหล่านี้จะทำให้พฤติกรรมต่อธรรมชาติแวดล้อมพลิกเปลี่ยนจากความเป็นปฏิปักษ์ที่จะพิชิต ข่มเหง รังแก เอาเปรียบธรรมชาติมาสู่ความเป็นมิตร ความเกื้อกูล และอยู่ร่วมกันด้วยดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542) หลักธรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า สามารถนำมาปรับใช้ในการอนุรักษ์ป่า เช่น 1) จาคะ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การสละ การเสียสละ การทำให้หมดไปจากตน การให้หรือยอมให้หรือปล่อยสละละวาง ที่จะทำให้หมดความยึดติดถือมั่นตัวตน หรือลดสลายความมีใจคับแคบหวงแหน การเปิดใจกว้างมีน้ำใจ การสละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ การสละกิเลส (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) 2) ความกตัญญูกตเวที (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความรู้และการยอมรับรู้ในบุญคุณของบุคคลที่กระทำแล้วทั้งแก่ตนเองและแก่ส่วนรวม ตลอดถึงสถาบัน สัตว์ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อตัวเราทั้งทางตรงและทางอ้อมและพยายามกระทำตอบด้วยการทดแทนพระคุณ ช่วยเหลืออุปการะ ยกย่อง บำรุง รักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ดีงาม เพื่อความสงบสุขของสังคม (สุวรรณฐา ลึม และพระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), 2563) 3) ความสามัคคี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเสริมสร้างความสามัคคี เป็นกระบวนการหล่อหลอมให้บุคคลในสังคม มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ (ทิพวรรณ พฤฒมากรณ์, 2556) 4) ศีล (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เจตนางดเว้นจากการประพฤติชั่ว ด้วยการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย มีปกติกายวาจาอยู่ในระเบียบวินัย มีปกติมารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ เป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมอันเป็นความงามในเบื้องต้น เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้นเพื่อการฝึกตนในทางพุทธศาสนา (พระมหาพงศ์ทราทิตย์ ก้องเสียง และคณะ, 2563) 5) อิทัปปัจจยตา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สิ่งที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น คือสิ่งนี้เกิดขึ้นก็มีสิ่งนี้ตามมา หรือเมื่อสิ่งนี้ดับไปสิ่งนี้ก็ดับไป เกี่ยวโยงกันไปเหมือนลูกโซ่ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจยาการ แปลว่า อาการที่เป็นปัจจัยแก่กันมี 12 ประการ มีอวิชชาเป็นต้น ทั้งฝ่ายเกิด ทั้งฝ่ายดับ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551) โดยธรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าและสามารถนำไปบูรณาการในกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชาวบ้าน การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างมากเพราะหลักธรรมคำสอน รวมถึงพระวินัยที่ทรงบัญญัตินั้นล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น หลักธรรมทุกอย่างสามารถปรับใช้กับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทั้งสิ้น หากมนุษย์รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อบาป (หิริโอตตัปปะ) ก็จะไม่เกิดปัญหาทำลายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หลักธรรมนี้จะเป็นเครื่องเตือนใจเหมือนการคุ้มครองโลกให้อยู่รอดปลอดภัยตราบนาน เท่านาน ในนโยบายการฟื้นฟูและรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พระสงฆ์เป็นกำลังที่สำคัญ ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะผู้ที่ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดจะเป็นที่ชื่นชมของ ผู้พบเห็นและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติดังมีพระเถรานุเถระที่ได้มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์เอาประเพณีมาใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ และการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ (พระอนุสรณ์ ปรกฺกโม, 2558)

ด้านบทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ผู้ดำเนินโครงการวิจัยได้ศึกษาจากเอกสารถึงบทบาทของพระสงฆ์ทั่วทุกภูมิภาค จำนวน 16 รูป จำแนกได้ 4 กลุ่ม มีกลุ่มนักคิด จำนวน 5 รูป พระสงฆ์กลุ่มนักวิจัย จำนวน 2 รูป พระสงฆ์กลุ่มนักต่อสู้ จำนวน 4 รูปและพระสงฆ์กลุ่มนักประสาน จำนวน 5 รูป พบว่า พระสงฆ์ทุกกลุ่มสามารถปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิด7 เสาหลักได้แตกต่างกันไปในแต่ละด้าน ซึ่งแต่ละรูปแต่ละกลุ่มมีแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับแนวคิด7 เสาหลักปฏิบัติได้แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมในแต่ละพื้นที่ ส่วนบทบาทของภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายองค์กร อาทิ มูลนิธิลูกโลกสีเขียว เป็นต้น เป็นองค์กรที่จะเสริมสร้างกำลังใจแก่ชุมชนและคนรักษ์ป่าทั่วประเทศ เพราะเห็นว่าคนเหล่านี้คือคนตัวเล็กๆ ซึ่งปฏิบัติตัวจริงที่มักไม่มีใครเห็นคุณค่า ผู้ทำงานปกป้องทรัพยากรธรรมชาติอย่างเงียบๆ สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมทุกวันนี้จะปล่อยให้เป็นเรื่องของรัฐบาลอย่างเดียวไม่ได้ ทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อสังคมที่มีคุณภาพในอนาคต พระสงฆ์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องเข้ามาร่วมแก้ปัญหานี้ ซึ่งเป็นการรักษาทั้งป่าและรักษาธรรมไปพร้อมๆ กัน ในส่วนของป่าชุมชนวัดป่าจตุรพักรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการนำพาชาวบ้านอนุรักษ์ และชาวบ้านได้อาศัยประโยชน์เกี่ยวกับปัจจัย 4 ในการเลี้ยงชีพ เช่น เก็บอาหารป่าทำเป็นอาหาร เก็บฟืนใช้เป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นการได้แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ปัญหาของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนคือชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในการกิจกรรมทั้งสองอย่างนี้ (สุมณฑา คณาเจริญ, 2548) จากหลักการและความสำคัญดังกล่าว ผู้ดำเนินโครงการวิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้งโดยตรง เป็นต้นว่า การไม่ทำลายป่าไม้ทุกประเภทซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามพรากของเขียวหรือต้นไม้ เป็นต้นและโดยอ้อม ได้แก่ การอยู่ในป่าแบบพึ่งพาอาศัยโดยอาศัยป่าเป็นสถานที่สัปปายะในการปฏิบัติ

ธรรม ตลอดถึงศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายกับการอนุรักษ์ป่าไม้และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ว่ามีวิธีดำเนินการอย่างไรบ้าง ศึกษาระเบียบวิธีปฏิบัติหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ แล้วจะได้นำองค์ความรู้ที่ค้นพบทุกส่วนมาบูรณาการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างเป็นรูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด 7 เสาหลักขึ้นมา เพื่อให้พระสงฆ์ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขหรือช่วยบรรเทาปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย ปัญหาความขาดแคลนทรัพยากรป่าไม้ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเขตแดนกว้างกว่าภาคอื่นๆ และประสบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติซ้ำซาก เพื่อเป็นเหตุจูงใจให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่กำลังวิกฤติอยู่ในปัจจุบันนี้ และเพื่อนำเอารูปแบบนี้ไปบูรณาการใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ป่าไม้และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สภาพป่าคงอยู่คู่ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อยกระดับขีดความสามารถของพระสงฆ์และชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด 7 เสาหลักของพระสงฆ์
2. เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยและดำเนินการวิจัยตามวิธีการและลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลพื้นที่โดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่า

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 พระสงฆ์วัดปาจตุรพัตรพิมาน 5 รูป

2.2 ชาวบ้านชุมชนเทศบาลจตุรพักรพิมาน 45 คน

รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน 50 รูป/คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายคือคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดป่าจตุรพักรพิมาน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจบริบทของการอนุรักษ์ป่าชุมชนเป็นอย่างดี

3. เครื่องมือในการวิจัย และการออกแบบและสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกกิจกรรม การออกแบบและสร้างเครื่องมือการวิจัย มีวิธีการและลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการและทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด7 เสาหลัก

3.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

3.3 กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.4 สร้างเครื่องมือการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์

3.5 นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยเสนอต่อที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ

3.6 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการและขั้นตอนในการเก็บรวมรวมข้อมูล มีดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย

4.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มพระสงฆ์และประชาชน ในตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่า และบันทึกกิจกรรมที่ได้ดำเนินการนั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงเนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงพรรณนา (Descriptive method)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและนำผลจากการวิจัยมาสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การยกระดับขีดความสามารถของพระสงฆ์และชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด 7 เสาหลักของพระสงฆ์

การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีดังนี้ คือ หลักศรัทธา หลักจาคะ หลักอรรถประโยชน์ หลักความกตัญญูกตเวที หลักสามัคคีธรรม หลักศีล และหลักอิทัปปัจจยตา ดังนี้

1.1 หลักศรัทธา การสร้างศรัทธาของพระสงฆ์นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่ละรูปอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามความรู้ ความสามารถ และตามสภาพปัญหาในแต่ละท้องที่ แต่โดยภาพรวมแล้วพระสงฆ์ที่ทำงานในด้านนี้ แต่ละรูปล้วนมีอุดมการณ์อันแน่วแน่และมั่นคงในอันที่จะฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพเดิมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างผืนป่าให้เกิดความร่มรื่น ร่มเย็น เพื่อให้เป็นสถานที่ที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม ทำงานด้วยความเสียสละ มีภาวะผู้นำในทุกๆ ด้าน ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย อดทนต่อการล่วงเกินของคนที่ต่ำกว่า ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพียรประกอบในสิ่งนั้น กล้าที่จะลงมือทำงานตามที่ตัวเองชอบ ทำด้วยความมานะบากบั่นไม่ย่อท้อต่อปัญหาที่เผชิญ ทำด้วยหัวใจที่รู้สึกสนุกกับงาน แม้จะมีอุปสรรคก็เพียรแก้ไขโดยไม่ยอมแพ้ ตั้งหน้าทำเรื่อยไปจนกว่าจะพบความสำเร็จ เมื่อชุมชนหรือชาวบ้านเห็นความตั้งใจจริง พวกเขาเหล่านั้นก็อดไม่ได้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า

1.2 หลักจาคะ พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างและสอนชาวบ้านให้รู้จักสละสิ่งของและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น และหมายรวมถึงการสละละทิ้งกิเลส ละความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความใจแคบ และการเลิก ละนิสัย ตลอดถึงความประพฤติ ที่ไม่ดีที่ทำให้เกิดความเสียหาย ก่อความบาดหมางทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น จาคะเป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติ มองเห็นและเอื้ออาทรต่อความทุกข์ยากและความต้องการของคนอื่น ทำให้เป็นคนไม่คับแคบ ไม่เห็นแก่ตัวแล้วให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เป็นคนชอบให้ ชอบแบ่งปัน คิดถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง

1.3 หลักอรรถประโยชน์ พระสงฆ์และชาวบ้านได้ประพฤติตามหลักประโยชน์ 3 ได้แก่ 1) อัตตัตถะ ความเข้าใจจุดหมายเพื่อตนเอง 2) ปรัตถะ ความเข้าใจจุดหมายเพื่อผู้อื่น (สังคม) และ 3) อุภยัตถะ ความเข้าใจจุดหมายส่วนรวม คือประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งภาวะและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเพื่อช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษาเพื่อประโยชน์ในการเกื้อกูลหนุนตัวเองและผู้อื่น

1.4 หลักความกตัญญูกตเวที พระสงฆ์มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับทุกสรรพสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยปัจจัยในการดำเนินชีวิตเพื่อปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่ของพระสงฆ์ในแต่ละวัน ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้อาศัยประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปของปัจจัยสี่ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของพระสงฆ์ ที่เรียกว่าพระวินัยบัญญัติ การรู้จักคุณของดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ และการตอบสนองคุณ ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นผู้มีจิตใจสูงส่ง มีธรรมะประจำจิตใจ คือ ความกตัญญูกตเวทีคำสอนหรือข้อคิดเกี่ยวกับการสำนึกในการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมนั้นมีน้อยมาก ดังนั้น จึงควรปรับทัศนคติใหม่ คือ ให้แสดงความกตัญญูต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่ามากที่สุด

1.5 หลักสามัคคีธรรม พระสงฆ์เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

1.6 หลักศีล พระสงฆ์สร้างวินัยให้กับตนเองและชุมชน หมายความว่ามีการสร้างกติกาหรือวินัยในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งพฤติกรรมทางกาย และวาจา ซึ่งศีลสังวรนี้จะช่วยระมัดระวังและควบคุม ลงโทษ ผู้ที่ฝ่าฝืน จึงต้องเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐ ชุมชนและศาสนาในการสร้างกติการ่วมกัน การเข้าใจคำสอนในพระสูตร ช่วยให้เห็นลักษณะการแก้ปัญหาที่เน้นตัวเองและการมีส่วนร่วมของทุกคน นอกจากนี้ หลักพุทธธรรมยังช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ (จิตสำนึก) และการปฏิบัติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นภาระที่ทุกคนต้องช่วยกัน พุทธธรรมดังกล่าว อาจสรุปลงในหลักไตรสิกขา คือ ปรับท่าทีให้เป็นมิตรกับการแก้ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมทั้งด้านพฤติกรรม จิตสำนึก และภูมิปัญญาที่เชื่อมประสานเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติอันจะช่วยให้การแก้ปัญหาและการพัฒนานั้นเกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

1.7 หลักอิทัปปัจจยตา พระสงฆ์ประพฤติตามหลักการอิงอาศัยกันและกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สายใยแห่งความสัมพันธ์นี้ นอกจากจะมีพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองแล้วยังมีพื้นฐานซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมกันคือความเป็นเพื่อนมนุษย์

2. การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวคิด 7 เสาหลัก

พระสงฆ์ได้ทำงานตามแนวคิด 7 เสาหลัก ประกอบด้วย 1) การรวมกลุ่มคน 2) การบริหารจัดการป่า 3) การจัดระบบนิเวศ 4) ผลผลิตที่ได้จากการอนุรักษ์ป่า 5) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 6) การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ป่า และ 7) การสืบทอดหรือการส่งไม้ต่อจากรุ่นสู่รุ่น ดังนี้

2.1 การรวมกลุ่มคน

พระสงฆ์และชุมชนได้รวมกลุ่มคนโดยการจัดกิจกรรมโครงการป่าชุมชนคุ้มบ้านเหนือหมู่ที่ 3 โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำการบริหารจัดการดูแลป่าชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างป่า สร้างคน สร้างผลงาน สร้างอาหารและรายได้ให้แก่ชุมชน และใช้ประโยชน์ร่วมกัน ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนรักป่าเหมือนป่าเป็นลูกหลานของตนเองโดยการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการบริหารโครงการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้คณะกรรมการด้านต่าง ๆ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมาน ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกันทุกฝ่ายภายใต้แนวคิด 7 เสาหลัก และมีการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าเสริมองค์ความรู้ในการบริหารจัดการป่าชุมชน

2.2 การบริหารจัดการป่า

มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานเพื่อความเหมาะสมตามเพศและวัย โดยกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนตามภารกิจต่าง ๆ ดังนี้ 1) คณะกรรมการฝ่ายศาสนา 2) คณะกรรมการฝ่ายที่ปรึกษา 3) คณะกรรมการฝ่ายบริหาร 4) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ 5) คณะกรรมการฝ่ายแผนที่รักษาแนวเขตป่า 6) คณะกรรมการฝ่ายปลูกป่าเสริม 7) คณะกรรมการฝ่ายป้องกันรักษาไฟป่า 8) คณะกรรมการฝ่ายลาดตระเวนรักษาป่า 9) คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมอนุรักษ์สมุนไพรในป่าชุมชน 10) คณะกรรมการฝ่ายคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าในป่าชุมชน 11) คณะกรรมการฝ่ายติดตามจับกุมผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบป่าชุมชน 12) คณะกรรมการฝ่ายพิธีกรรมป่า

2.3 การจัดการระบบนิเวศ

พระสงฆ์และชุมชน ได้มีการจัดระบบนิเวศน์ป่าชุมชนไว้อย่างลงตัว จากการสังเกตภายในบริเวณวัดป่าจตุพักตรพิมาน มีการแบ่งเขตพันธุ์ไม้ไว้เป็นกลุ่มๆ อย่างเป็นสัดส่วน เช่น ด้านทิศตะวันออกปลูกยางนา ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือปลูกต้นไทร ด้านทิศเหนือปลูกไผ่ ด้านทิศเหนือปลูกยางนารุ่นใหม่ และมีที่สำหรับปลูกต้นจันผาไว้เฉพาะ ด้านทิศใต้ปลูกทั้งไม้ยางนา ไม้ประดู่ ไม้แดง และไม้พยุง ปัจจุบันบริเวณด้านทิศใต้ของวัดกำลังดำเนินการปลูกต้นแค และปลูกผักหวานป่าควบคู่ไปด้วย และบริเวณรอบๆ ศาลาการเปรียญ ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่แล้วทำการปลูกผักสวนครัวแทนไม้ประดับอื่นๆ บริเวณรอบๆ กุฏิเจ้าอาวาสที่ท่านพำนักอยู่ก็ถูกปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่ โดยการปลูกไม้สมุนไพรขึ้น จำนวน 100 กว่าต้น

2.4 ผลผลิตที่ได้จากการอนุรักษ์ป่า

ความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในป่าชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมานอย่างเห็นได้ชัดภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี ที่ชุมชนและคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ได้ดำเนินการไป ประการแรก ต้นไม้มีความเจริญเติบโตเขียวสดงดงาม เพราะไม่ถูกรบกวนจากผู้ทำลายด้วยการจุดไฟเผาป่าและแพร้วถาง มีต้นไม้ขึ้นอย่างหนาแน่นเต็มป่า ประการที่สอง พื้นที่ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยอินทรีย์วัตถุมากขึ้น จากการสังเกตใบไม้ที่ร่วงหล่นลงมาเป็นการเพิ่มปุ๋ยให้กับต้นไม้โดยธรรมชาติ ไส้เดือนที่อยู่ในดินก็มีที่หลบภัยและช่วยทำดินโปร่ง ช่วยทำให้ดินไม่ตาย และมีเห็ดเกิดขึ้นมากมาย ประการที่สุดท้าย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของคนในชุมชน เมื่อทุกคนรู้สึกว่าตัวเป็นเจ้าของป่า ต่างก็มีความรักและหวงแหน มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยกันปกป้อง ดูแลรักษาป่าในชุมชนของตนเองมากขึ้น

2.5 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

คนในชุมชนมีส่วนร่วม ดังนี้ **1)** ด้านการป้องกันรักษาแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชน 2) การปลูกป่าเพิ่มเติม 3) การป้องกันรักษาไฟป่า

2.6 การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์

มีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายพิธีกรรมป่าขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาศาล ศาลเจ้าที่ หรือ ศาลปู่ตาประจำป่าชุมชนและมีการบวงสรวงตามฤดูกาล โดยนำวัฒนธรรมที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติในด้านความเชื่อต่อป่าชุมชนดอนปู่ตา ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งที่จะสามารถดลบันดาลให้เกิดผลต่อชุมชนในด้านต่างๆ และเป็นวัฒนธรรมที่ชุมชนได้นำมาเป็นองค์ประกอบหนึ่งซึ่งจะสามารถอนุรักษ์ป่าชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมานไว้ได้จนถึงทุกวันนี้

2.7 การสืบทอดหรือการส่งไม้ต่อจากรุ่นสู่รุ่น

พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมาย กล่าวว่า “แม้ว่ากิจกรรมส่วนใหญ่การอนุรักษ์ป่าไม้จะมีผู้เข้าร่วมส่วนมากเป็นผู้นำในชุมชนทุกระดับ ผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนอื่นๆ เข้ามาร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันสำคัญทางศาสนาและในวันสำคัญต่าง ๆ และทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นก็ตาม” แต่ส่วนหนึ่งที่ไม่เคยมองข้ามคือ โรงเรียน คณะกรรมการได้ทำหนังสือเชิญผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งเด็กนักเรียนถือว่าเป็นกำลังหลักที่จะพัฒนาประเทศชาติในอนาคตอันใกล้ ต้องการให้เยาวชนเหล่านั้นได้มีโอกาสรับทราบข้อมูลผ่านกิจกรรมทางสังคมและได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการสถานศึกษาแทบทุกครั้ง แต่การส่งทอดหรือส่งไม้ต่อที่ชัดเจนก็คือ การให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนรับผิดชอบไปพร้อม ๆ กับผู้ปกครองทุกครัวเรือน

3. การส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

พระสงฆ์และชุมชนมีพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมือเชื่อมโยง ในการสร้างเครือข่ายเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยไปสู่การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศวิทยา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เกิดความร่วมมือกันในการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวัด หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยอาศัยความร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา กรมป่าไม้ ป่าไม้จังหวัด ที่ดินอำเภอ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร องค์บริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดกิจกรรมการบวชป่า/ปลูกป่า โดยพระครูสมหมาย อตฺถสิทฺโธ, ดร. หัวหน้าโครงการ ได้ทำหนังสือเชิญ/นิมนต์ คณะกรรมการเข้าร่วมรับฟังแนวทางในการดำเนินงาน เสร็จแล้วก็เข้าสู่กิจกรรมการบวชป่า/ปลูกป่า ซึ่งการดำเนินงานกิจกรรมในครั้งนี้ คณะผู้ดำเนินงานสามารถทำงานได้ทำตามแผนคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งด้านการบวชป่า/ปลูกป่า ประมาณ 100 ต้น อาทิ ต้นมะค่า ต้นยางนา ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นแดง ต้นพยุง ต้นขี้เหล็ก ต้นแคป่า ต้นเพกา ต้นสะเดาะหวาน ต้นจำปี ต้นทองอุไร และต้นผักหวาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้สาธารณชนได้ทราบ เพื่อมีความสนใจใน

การศึกษาดูงานและมาเยี่ยมชมป่าชุมชน สำหรับการติดตามประเมินผล มุ่งไปที่การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถตอบโจทก์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับนโยบายรัฐในการพัฒนา แก้ปัญหา และเป็นอีกทางเลือกในการสร้างรายได้ให้ประชาชนในชุมชนและสังคม ผลผลิตที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ โดยสรุปคือ ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเดิม มีแหล่งอาหารที่สามารถให้ผลผลิตตามฤดูกาล พระสงฆ์และชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชนมากขึ้นและมีความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างรู้คุณค่า ชุมชนที่แหล่งอากาศบริสุทธิ์ พระสงฆ์มีแหล่งปฏิบัติติที่เป็นธรรมชาติ และป่าได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

อภิปรายผล

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด 7 เสาหลักของพระสงฆ์และชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีประเด็นสำคัญที่ได้ค้นพบคือการที่จะฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ได้ผลอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชนแต่ละท้องที่เสียก่อน เพราะการรักษาป่าที่ยั่งยืนและประสบผลสัมฤทธิ์ได้มากที่สุดนั้นจะต้องเริ่มที่การปลูกจิตสำนึกที่ใจคนก่อนแล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง การสร้างความตระหนักให้พระสงฆ์และประชาชนได้เห็นคุณค่าป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติว่ามีความสำคัญต่อระบบนิเวศเป็นอย่างมากทั้งด้านการรักษาอุณหภูมิของโลก การรักษาปริมาณน้ำฝน ทำให้เกิดต้นน้ำลำธารและกระแสน้ำไหลตามปกติ ช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ทำให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ ทั้งยังช่วยให้อากาศชุ่มชื้น นอกจากนี้ป่าไม้ยังช่วยทำให้เกิดพืชพันธุ์ไม้อื่นและสัตว์ป่า เพราะป่าไม้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การรักษาป่านั้นถึงแม้ว่าเราจะมีมาตรการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณี ความเชื่อสังคม กฎหมายและข้อห้ามต่างๆ ก็ตาม แต่ถ้าคนไม่ปฏิบัติตาม กฎเหล่านั้นก็คงจะไร้ความหมาย ดังนั้น คณะผู้ดำเนินงานจึงได้นำประเด็นที่ได้ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาเชื่อมโยงเครือข่ายในการอนุรักษ์และนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. พระสงฆ์และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ได้มีการประยุกต์หลักธรรมและแนวคิด 7 เสาหลักเข้าด้วยกันอย่างลงตัว จนสามารถนำแนวคิดทั้ง 2 มาออกแบบแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชนพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ สำหรับมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐกับราษฎรในชุมชน มีวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพล พงษ์ต๊ะ และคณะ เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชน

บ้านป่าซางวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การจัดการป่าชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านป่าซางวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีการดำเนินการผ่านกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ได้แก่ การปลูกป่าและการบวชป่า การทำฝาย การทำแนวกันไฟ การสำรวจสภาพป่าและพันธุ์ไม้และการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ทศพล พงษ์ต๊ะ และคณะ, 2562)

2. ป่าไม้หรือต้นไม้คือปอดของชุมชนและมีบทบาทที่สำคัญต่อการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นการจัดการป่าที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ป่าสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ แหล่งจ้างงาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชน รวมถึงการลงทุนต่าง ๆ ในท้องถิ่นดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนของพระสงฆ์และชุมชน จึงเป็นการทำให้พื้นที่ป่าสามารถทำหน้าที่เพื่อการผลิตและบริการได้อย่างต่อเนื่องโดยการสนับสนุนการดำเนินโครงการจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ดำเนินโครงการ พระสงฆ์และกลุ่มเป้าหมายอาศัยแนวคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนของ สคาร ทีจันทึก ที่ว่า “หลักของการฟื้นฟูป่าไม้นั้นจะต้องวางแผนและดำเนินงานให้ครบขั้นตอน ตั้งแต่ทำให้ต้นไม้ตั้งตัวเกิดขึ้นมา การดูแลรักษาให้ต้นไม้เติบโต และการหาแนวทางใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าที่เรากำลังฟื้นฟูขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง (สคาร ทีจันทึก, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิด7 เสาหลักของพระสงฆ์และชุมชนวัดป่าจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” ได้องค์ความรู้ใหม่เป็นโมเดล AFLP แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

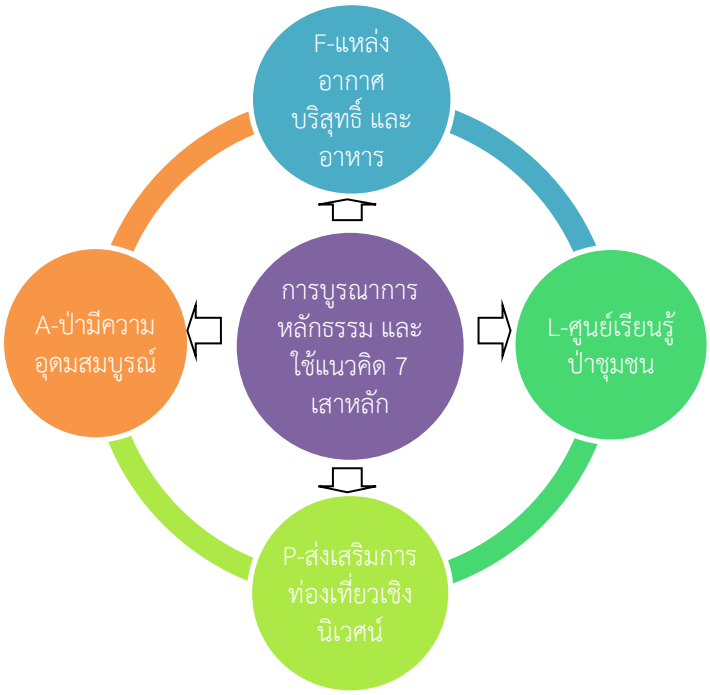

A-Abundant การปลูกป่ามีผลทำให้ผืนป่ามีจำนวนต้นไม้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งมีความอุดมสมบูรณ์ในอนาคต ทั้งนี้ต้องใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ป่าจึงจะมีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร ความอุดมสมบูรณ์จะมีมากขึ้นตามลำดับเมื่อต้นไม้เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลากว่า 10 ปีขึ้นไป

F-Food source ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ได้เป็นแหล่งอาหารที่สามารถให้ผลผลิตตามฤดูกาล โดยเฉพาะฤดูฝนอาหารป่าจะมีมากกว่าฤดูอื่นๆ เพราะพืชในป่าได้ความชุ่มชื้นจากน้ำฝน อาหารป่าที่พบทั่วไป เช่น ดอกกระเจียวป่า เห็ด ผักป่า รวมทั้งสัตว์ป่าขนาดเล็กบางชนิด เช่น กะปอม แย้ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้เก็บฟืนจากป่าไปทำเชื้อเพลิงอีกด้วย

L-Learning center ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน สถานศึกษาและผู้สนใจทั่วไป โดยเฉพาะสถานศึกษาในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงสามารถนำนักเรียน นักศึกษามาศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับนิเวศน์ ซึ่งจะเป็นการได้ศึกษาจากประสบการณ์จริง โดยป่าชุมชนจะมีคณะกรรมการป่าชุมชนคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับองค์ความรู้ของป่า

P-Promote ecotourism ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์จะกลายเป็นสถานที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอนาคต ทั้งนี้พระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐได้ช่วยกันรณรงค์ผืนป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในสื่อสังคมออนไลน์และทำกิจกรรมของวัดที่ผืนป่า เพื่อให้คนทั้งหลายได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับป่าและมีความสนใจที่จะมาศึกษาท่องเที่ยวดูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์

สรุป/เสนอแนะ

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและนำผลจากการวิจัยมาสรุปตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) พระสงฆ์และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ได้มีการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ หลักศรัทธา หลักจาคะ หลักอรรถประโยชน์ หลักความกตัญญูกตเวที หลักสามัคคีธรรม หลักศีล และหลักอิทัปปัจจยตา เข้ากับแนวคิด 7 เสาหลักเข้าด้วยกันอย่างลงตัว จนสามารถนำแนวคิดทั้ง 2 มาออกแบบแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และชุมชนพร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ 2) ป่าไม้หรือต้นไม้คือปอดของชุมชนและมีบทบาทที่สำคัญต่อการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นการจัดการป่าที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ป่าสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ แหล่งจ้างงาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชน รวมถึงการลงทุนต่างๆ ในท้องถิ่น ดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนของพระสงฆ์และชุมชน จึงเป็นการทำให้พื้นที่ป่าสามารถทำหน้าที่เพื่อการผลิตและบริการได้อย่างต่อเนื่องโดยการสนับสนุนการดำเนินโครงการจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ดำเนินโครงการ ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรูปแบบการอนุรักษ์ป่าไม้และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทว่ามีรูปแบบในการอนุรักษ์ป่าไม้หรือการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร 2) ควรศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ป่าไม้และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละชุมชนเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนให้เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ควรศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหาที่กำลังวิกฤติอยู่ในปัจจุบันคือปัญหาเกี่ยวกับด้านขยะ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วประเทศอยู่ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์จะมีวิธีการหรือควรใช้รูปแบบใดบ้างในการบริหารจัดการกับปัญหานี้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ทศพล พงษ์ต๊ะ และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าซางวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการเมืองการปกครอง, 9(3), 71-94.

ทิพวรรณ พฤฒากรณ์. (2556). การเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมไทย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ , 2(3), 92-107.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาพงศ์ทราทิตย์ ก้องเสียง และคณะ. (2563). ศีลห้าเครื่องมือพัฒนาบุคลิกภาพ. วารสารรัตนปัญญา, 5(2), 271-279.

พระอนุสรณ์ ปรกฺกโม. (2558). ศึกษาการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(2), 316-317.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สคาร ทีจันทึก. (2559). หลักของการปลูกฟื้นฟูป่า. เรียกใช้เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://www.facebook.com/permalink.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 32) นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .

สุมณฑา คณาเจริญ. (2548). ศรัทธาในพระพุทธศาสนา. วารสารวงการครู, 2(18), 98-101.

สุวรรณฐา ลึม และพระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2563). แนวทางส่งเสริมกตัญญูกตเวทีในสังคมไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(2), 424-434.

บทความวิชาการ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม*
GOVERNANCE IN A DEMOCRATIC SYSTEM UNDER THE RULE OF LAW

โกเมศ ขวัญเมือง
Gomes Kwanmuang
พระครูธรรมธรสฐาพร ปภสฺสโร
Phrakhrudhammathorn Sathaphorn Pabhassaro
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)
Phrakhruwinaithon Suriya Suriyo (Kongkawai)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: koutaice@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการนำเสนอเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรมการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการว่าด้วยประชาชนทุกคนในรัฐเป็นเจ้าของรัฐเท่าเทียมกัน ย่อมมีสิทธิที่แสดงความคิดเห็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม โดยเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้สร้างสังคม สร้างสถาบันทางสังคม รวมกันเข้าเป็นรัฐเป็นประเทศ ซึ่งปัจเจกบุคคลจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคทั้งทางสังคม การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ มีคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรมนั้น เป็นหลักการ แบบแผน ระเบียบ ข้อบังคับที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม เป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่เป็นปัจจัยย่อยอันส่งผลต่อการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติเป็นกฎระเบียบที่เป็นบรรทัดฐาน ที่ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้น การสร้างสังคมแห่งหลักนิติธรรมที่ยั่งยืนและเป็นจริงต้องเริ่มจากการสร้าง *“วัฒนธรรมการรักษากติกา”* ทำให้สังคมมีวัฒนธรรมแห่งการรักษากติกา โดยตระหนักถึงความสำคัญของ *“กติกา”* และการมีส่วนร่วมเพื่อให้กติกามีความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการรักษากติกาเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นรากฐานที่สำคัญของการสร้างสังคมนิติธรรมหรือสังคมที่มีกฎหมายเป็นใหญ่ ดังนั้น *“หลักนิติธรรม”* เป็นหนึ่งในแกนหลักที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม โดย

* Received September 7, 2021; Revised December 15, 2021; Accepted March 27, 2022

อาศัยพลังจากทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยผลักดันให้หลักนิติธรรมกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาสังคมในทุกมิติ
คำสำคัญ: การปกครอง, ระบอบประชาธิปไตย, หลักนิติธรรม

Abstract

This article is a presentation on the governance in a democratic system under the rule of law. Democracy is the principle that all citizens of the state are equal owners. shall have the right to express opinions can criticize the work of the government or making decisions for the benefit of the public. By the importance of individuals, social builders, social institutions, the state and the state. Therefore, everyone should promote freedom, equality, society, politics, education, economy and quality of life, life style. Governance in a democratic system under the rule of law the rules are based on the principle of fairness. It is the basis of law and an important factor that affects the support of the state and the solution of problems. On the basis of equality and equal citizen participation and fair law enforcement. Therefore, building a sustainable and realistic society of rule of law must begin with the creation of “Culture of rules-keeping” gives society a culture of rules-keeping. By recognizing the importance of "rules" and participating in making the maintenance of justice. For this reason, cultivating a culture of law-abiding is the starting point and the cornerstone of building a rule of law society. By using the power of all sectors to help drive the rule of law to become a fundamental factor of social development in all dimensions.
Keywords: Governance**,** Democratic System**,** Rule of Law

บทนำ

ประเทศไทยหลังมีประชาธิปไตยโดยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทั้งนี้ตลอดเวลาที่มีรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถือได้ว่าเป็นฉบับที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด แต่ไม่มีการบัญญัติถึง “*หลักนิติธรรม*” หรือ “*หลักนิติรัฐ*” อย่างชัดเจน แต่ปรากฏในหลักต่าง ๆ อยู่ ในหลักเสมอภาค หลักการแบ่งแยกอำนาจ ต่อมาเกิดรัฐประหารในปี พ.ศ.2549 จึงมีบทบัญญัติหลักนิติธรรมไว้ในมาตรการที่กำหนดไว้ว่า การใช้อำนาจรัฐนั้น จะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม จนถึงปี พ.ศ. 2557 ได้เกิดรัฐประหารและมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2557 (ฉบับ

ชั่วคราว) มิได้บัญญัติโดยตรงถือหลักนิติธรรม ที่ปรากฏในมาตรา 4 ว่า *"ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคบรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้"* (คณะอนุกรรมการวิชาการและคณะอนุกรรมการบรรณาธิการในคณะกรรมการว่าด้วยการส่งเสริม หลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2558) ประเทศไทยให้ความสำคัญในหลักนิติธรรมเป็นอย่างมาก โดยกำหนดว่าการบริหารงานของคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่สำคัญจะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้น ทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ มีการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังมีการกล่าวถึงหลักนิติธรรมอีกในหมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้ (6) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม แม้ว่าจะมีการระบุคำว่า *"หลักนิติธรรม"* ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ก็ยังไม่มีการกำหนดรายละเอียดหรือแนวทางการปฏิบัติของหลักนิติธรรมที่ชัดเจนตามบริบทของสังคมประเทศไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2555)

สังคมไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมามีความขัดแย้งทางความคิดและทางการเมืองอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลเสียหายอย่างมากแก่ประเทศชาติ หลายฝ่ายพยายามหาทางแก้ไขปัญหานี้และได้นำหลักนิติธรรมมาเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการบริหารประเทศให้เดินไปข้างหน้า หลักนิติธรรมโดยทั่วไปมักมีความเข้าใจว่าเป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองตามตัวบทกฎหมาย และใช้กฎหมายเป็นหลักในการตัดสินคดีความหรือกรณีพิพาทต่าง ๆ เท่านั้น แต่ในสภาพความเป็นจริงสังคมในระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรมที่ดี มีมิติในแง่มุมอื่น ๆ นอกเหนือจากการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ได้แก่ ความชอบธรรมและความเป็นธรรมในสังคม การลดปัญหาการคอร์รัปชั่น การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนยากจนในสังคม มีกลไกและกระบวนการ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย การบริหารบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการเติบโตก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น หลักนิติธรรมจึงเสมือนเป็นเสาหลักสำคัญของ

ระบอบประชาธิปไตยที่จะเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ทั้งด้านกฎหมาย ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจสังคม และด้านสิทธิ เสรีภาพ เพื่อให้สังคมไทยมีความผาสุกและเจริญก้าวหน้า (สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง, 2559) วิวัฒนาการของแนวความคิดหลักนิติธรรมเกิดขึ้นมาจากหลักพื้นฐานในระบบ กฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ ซึ่งรับรองคำพิพากษาของศาลมีค่าบังคับทางนิติศาสตร์ในการสร้างกฎหมาย (judge make law) นอกเหนือจากบทบัญญัติทางนิติบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา (Bingham, Tom, 2011) ในรัชสมัยพระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษ หลักนิติธรรมได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นเวลายาวนานจากความพยายามในการจำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อังกฤษและการรับรองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนโดยเอกสารมหากฎบัตร ตราบจนกระทั่งในศตวรรษที่ 17 การต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภาได้ยุติลงด้วย การสถาปนาหลักนิติธรรมที่ได้รับคุ้มครองโดยระบบกฎหมายจารีตประเพณี และอำนาจตุลาการของศาลอังกฤษ (Cough, J.W., 1955) การใช้อำนาจรัฐทุกกรณีต้องมีกรอบธรรมะกำกับอยู่ ด้วยไม่ใช่แค่จะต้องปกครองกันด้วยกฎหมาย แต่กฎหมายทั้งระบบไม่ว่าในการสร้างกฎหมายบังคับใช้กฎหมาย ตีความกฎหมายล้วนแต่จะต้องมีธรรมะของกฎหมายกำกับกฎหมายเหล่านั้นอีกชั้นหนึ่ง (จรัญ ภักดีธนากุล, 2556)

จะเห็นได้ว่า หลักนิติธรรมเป็นเสาหลักในระบอบประชาธิปไตย การมีกฎหมายที่ดีแต่การบังคับใช้หรือกระบวนการยุติธรรมไม่เข้มแข็งก็สามารถทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่น สร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติได้ กรณีกฎหมายที่มุ่งเสริมเฉพาะด้านเช่นเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็อาจส่งเสริมให้มีผู้ได้เปรียบและมีความไม่เสมอภาค ซึ่งอาจสร้างปัญหาที่ไม่ตั้งใจให้สังคม ดังนั้น สังคมไทยจึงไม่ควรพิจารณาหลักนิติธรรม เฉพาะในแง่หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายเพียงมิติเดียว แต่ควรพิจารณาหลักนิติธรรมให้เชื่อมโยงกับมิติอื่นทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจสังคม และสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยมีการพัฒนาไป (สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง, 2559) ทั้งนี้หลักนิติธรรมไม่ได้เจาะจงที่ผลลัพธ์ หากแต่เป็นเรื่องของกระบวนการหรือวิธีการ โดยมุ่งหมายในการสร้างกระบวนการหรือระบบที่เป็นธรรมแก่คนทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคม โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ สันติภาพ (peace) ประชาธิปไตย (democracy) และเสรีภาพ (freedom) และการที่หลักนิติธรรมมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ต้องมีความชัดเจนแน่นอนและเป็นที่ยอมรับ มีหลักธรรมาภิบาล (good governance) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม และต่อการพัฒนาโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2559) ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม ในหลายมุมมอง ได้แก่ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักนิติธรรมในสังคมไทย และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม ผู้เขียนได้รวบรวมนำเสนอในบทความนี้

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้นำเอาปรัชญาการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้เป็นหลักในการ ปกครองประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ ซึ่งในระยะเริ่มแรกมีการปลูกฝังการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยรัฐได้ให้ความสำคัญกับกลไกหรือรูปแบบกระบวนการของประชาธิปไตยมากกว่าการปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ โดยเฉพาะการสร้างวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงถาวรอย่างยั่งยืน *“หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย”* ซึ่งเป็นหลักการปกครองที่มีเจตนารมณ์สำคัญเพื่อการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือพลเมืองในสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติและตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้การดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมบ้านเมืองมีความสุข มีเกียรติมีศักดิ์ศรีมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการยอมรับในความแตกต่างทางความคิดเห็น โดยยึดหลักการสันติวิธีและสังคมประชาธรรม ต่อมามีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 19 ตลอดระยะเวลา 84 ปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้มีโอกาสเรียนรู้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง โดยการปฏิวัติรัฐประหาร และการยกเลิก รัฐธรรมนูญ รวมทั้งการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ในบางครั้งก็ได้ก่อให้เกิดความรุนแรง และเกิดความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกาย ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยนำมาเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาวิกฤติของชาติหรือบ้านเมือง แต่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ว่าเป็น *“การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”* (พีระศักดิ์ พอจิต, 2559) กล่าวได้ว่าประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ตลอดจนเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติภายใต้ความเชื่อที่ว่า *“คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน”* กล่าวคือ ได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย และโอกาสที่จะได้รับการบริการต่าง ๆ ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย ก็คือการที่รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน หรือประชาธิปไตยคือ สังคมที่ประชาชนมีเสรีภาพ สมภาพ และภราดรภาพ (สุรพล ศรีวิทยา, 2558)

ปัจจุบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีกระบวนการเลือกตั้งซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญ และจำเป็นกับระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนได้ใช้สิทธิทางการเมืองในการออกเสียง ลงคะแนนเลือกตัวแทนของตนเข้าไปบริหารประเทศ เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของประเทศในอันที่จะมอบ

ความไว้วางใจให้ตัวแทนปวงชนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน ซึ่งหลักประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด ซึ่งเรียกว่า อำนาจอธิปไตย ประกอบด้วยอำนาจนิติบัญญัติอำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กล่าวคือ อำนาจทั้ง สามต้องมาจากประชาชน เป้าหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ ความมีภาวะที่เป็นสุขของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภาวะที่เป็นสุขทางเศรษฐกิจคือ การมีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองได้ การมีภาวะที่เป็นสุขทางสังคมคือ การมีสังคมเอื้ออาทร มีความยุติธรรม และภาวะที่เป็นสุขทางด้านกิจกรรมของการเมืองือ กิจกรรมของเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุดหรือการเมืองโดยประชาชน ซึ่งภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง สภานิติบัญญัติทำหน้าที่ในการออกกฎหมายจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง มีความเที่ยงธรรม มีจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยเพื่อตรากฎหมายที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (the rule of law) (สุรศักดิ์ ตรีรัตน์ตระกูล, 2559) ในการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น ประเทศชาติจะต้องมุ่งความพยายามไปที่การสร้างระบบที่ให้อนาจแก่ประชาชน ไม่ใช่เฉพาะผ่านสิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่านั้น แต่ต้องปลูกฝังบรรทัดฐาน สถาบันและค่านิยมที่สนับสนุนสิทธิดังกล่าว และทให้สิทธินั้นมีความหมาย โดยสิ่งที่จะทให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์คือ ความตระหนักร่วมกันว่า ระบอบประชาธิปไตยต้องเริ่มต้นที่การเลือกตั้งต้องบริสุทธิ์ยุติธรรม ปราศจากการล่อลวง การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการคือ 1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty) โดยใช้อำนาจกำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง รวมถึงอำนาจในการถอดถอนตัวผู้ปกครอง 2) หลักเสรีภาพ (liberty) ได้แก่ การเลือกตั้ง ถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง และตรวจสอบผู้ปกครองการชุมนุม และเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งในการส่งเสริมสนับสนุนและคัดค้านนโยบาย และการกระทำของผู้ปกครอง 3) หลักการเสมอภาค (equality) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักควบคู่กับเสรีภาพ ซึ่งประชาชนจะได้รับโอกาสที่เสมอภาคกัน และทัดเทียมกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 4) หลักกฎหมาย (rule of law) มีอำนาจอันชอบธรรมการบังคับใช้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ และต้องให้ความคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน 5) หลักเสียงข้างมาก (majority rule) การสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นการควบคุม กำกับ และตรวจสอบเจตนารมณ์ในการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมากว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากลงมติ ตัดสินใจขัดต่อประโยชน์ของประชาชนก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธมติการตัดสินใจของเสียงข้างมากนั้นได้ (เชาวนะ ไตรมาศ, 2546)

ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือได้ว่าเป็นหลักการว่าด้วยประชาชนทุกคนในรัฐเป็นเจ้าของรัฐเท่าเทียมกัน ย่อมมีสิทธิที่แสดงความคิดเห็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมได้เท่ากัน โดยเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้สร้างสังคม สร้างสถาบันทางสังคม รวมกันเข้าเป็นรัฐเป็นประเทศ ซึ่งปัจเจกบุคคลจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคทั้งทางสังคม การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ รัฐบาลยังใช้เป็นเครื่องมือของประชาชนในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการอยู่ร่วมกันของประชาชน คอยอำนวยความสะดวก ประสานผลประโยชน์แก้ไขข้ออุปสรรคต่าง ๆ ให้กับสังคม และเป็นผู้รับใช้ประชาชน ทั้งนี้บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญย่อมเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักนิติธรรมที่การใช้อำนาจของรัฐ โดยที่มีบทบัญญัติของกฎหมายรับรองไว้และประชาชนจะต้องสามารถเข้าถึงได้ โดยสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐได้ ในส่วนของบทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่แค่การใช้สิทธิในการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ประชาชนต้องขวนขวายศึกษา พัฒนาตนเอง ใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดีเข้าไปแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ในการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชน จังหวัด และประเทศอย่างเข้มแข็ง และอย่างสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในฐานะรากฐานของระบอบประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมธรรมาภิบาลและมีส่วนสร้างประชาธิปไตยในประเทศให้ยั่งยืน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังถือเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชน การจะปฏิรูปการเมืองจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองทุกระดับ

หลักนิติธรรมในสังคมไทย

สังคมไทยกับวัฒนธรรมสังคมยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งปัญหาที่พบ ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ อิทธิพล อำนาจ ที่ทำให้เกิดอภิสิทธิ์ชนอยู่เหนือกฎหมาย การปกครองและบริหารประเทศขาดธรรมาภิบาล ซึ่งการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นของวัฒนธรรมการเคารพกฎหมายเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาให้คนไทยเคารพกฎหมายก็จะเป็นผลดีต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศในที่สุด และด้วยความแตกต่างของบริบท ความสัมพันธ์ทางการเมือง การทหาร และการมีส่วนร่วม ทำให้สังคมเกิดทัศนคติต่อกฎหมายในแต่ละยุคแต่ละสมัยแตกต่างกันไป ในบางยุคประชาชนก็เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากก็จะส่งผลให้เกิดความตื่นตัวทางกฎหมายทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ซึ่งนำไปสู่ค่านิยมในการนับถือกฎหมายในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์สังคมที่ทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน แต่ในยุคใดที่ปรากฏวงจรอุบาทว์

ในทางการเมืองเกิดการแทรกแซงโดยทหาร มีการรัฐประหารล้มล้างรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายในลักษณะคำสั่งเด็ดขาดของฝ่ายรัฐ ประชาชนก็จะเกิดความชิงชังต่อกฎหมายเหล่านั้นจนพาลไม่เคารพในกฎหมายไปในที่สุด (ทศพล ทรรศนกุลพันธ์, 2555) รวมถึงขาดธรรมาภิบาลเนื่องจากสังคมไทยเชื่อมโยงกับระบบอภิสิทธิ์ และการยึดถือตัวบุคคลมากกว่ากฎเกณฑ์ของสังคม ทำให้การบริหารจัดการแผ่นดินด้วยกฎหมายไม่สำริดผล (อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2543) ซึ่งเป็นการทำลายความศรัทธาต่อกระบวนการทางกฎหมายทั้งในหมู่ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง และสังคมโดยรวม หากกฎหมายและขนบประเพณีเข้ากันไม่ได้ รัฐจึงควรทำให้กฎหมายและขนบประเพณีมีความสอดคล้องกัน และต้องมีการเสริมสร้างจริยธรรมด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้คนไทยไม่เคารพกฎหมาย (ขัตติยา กรรณสูต, 2539) หรือแม้รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติไว้ แต่หากผู้คนในสังคมยังไม่มีวัฒนธรรมรักษากติกา ทำให้สังคมขาดความสงบสุขและความขัดแย้งได้

วัฒนธรรมการเคารพกติกา เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง *“สังคมนิติธรรม”* ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งการสร้างสังคมนิติธรรมเพื่อการยุติธรรมในสังคมไทย ซึ่งวัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกาเกิดขึ้นจริงในสังคมไทยนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากสังคมไทยมีการผูกโยงกับมิติทาง *“วัฒนธรรม”* อันเป็นฐานรากของสังคม การนำหลักนิติธรรมมาใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้สังคมสงบสุขและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่การจะทำให้สังคมนิติธรรมเกิดขึ้นได้ต้องสร้าง *“วัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา”* ให้เกิดขึ้นควบคู่กันด้วย กล่าวคือ ต้องทำให้คนเคารพกฎหมาย ซึ่งต้องผสานมิติของ *“คน”* เข้ากับมิติทาง *“วัฒนธรรม”* ไม่ใช่มองแค่เรื่องตัวบทกฎหมายและองค์กรบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว เรื่องหลักนิติธรรมและวัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา มีความเกื้อกูลและสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน สังคมที่มีนิติธรรมที่ดีที่คนเชื่อถือศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมจะส่งเสริมให้เกิด *“วัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา”* ซึ่งจะช่วยส่งเสริมหลักนิติธรรมเช่นกัน เมื่อมีการพิจารณาแล้วจะพบว่า สังคมไทยเป็นสังคมแบบผสมผสานระหว่างการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับการกำกับด้วยกฎหมาย มีระบบศักดินาที่พัฒนาต่อมาเป็น *“ระบบอุปถัมภ์”* จนกลายเป็นปัจจัยให้เกิด *“วัฒนธรรมของการไม่รักษากติกา”* ทั้งนี้เพราะคนที่มีต้นทุนในสังคมที่ดีกว่าจำนวนหนึ่ง มักใช้อภิสิทธิ์เพื่อให้พ้นจากกฎข้อบังคับ เนื่องจากอภิสิทธิ์เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงอำนาจและสถานภาพทางสังคม ขณะที่คนที่มีต้นทุนต่ำบางส่วนก็ใช้เป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามกฎ โดยอ้างว่าตนเองอยู่ในระดับที่ด้อยกว่า ไม่ได้รับความยุติธรรมมาตั้งแต่เกิด ดังนั้น เมื่อกระทำผิดก็ควรจะละเว้นบ้าง เพราะสังคมไม่ยุติธรรมกับตนด้วยเหตุนี้การบังคับใช้กฎหมายเพียงมิติเดียวจึงเป็นสิ่งท้าทายสังคมไทยเนื่องจากขัดกับรากวัฒนธรรมเดิมจึงเกิดพฤติกรรมการไม่เคารพกติกา (ธานี ชัยวัฒน์, 2565)

หลักนิติธรรม เป็นหลักการ แบบแผน ระเบียบ ข้อบังคับที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม เป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่เป็นปัจจัยย่อยอันส่งผลต่อการสนับสนุนและการแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติเป็นกฎระเบียบที่เป็นบรรทัดฐาน ที่ครอบคลุมการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และมีความเป็นสากลไม่เลือกปฏิบัติ โดยจะมีหน้าที่หลักคือ 1) การกำหนดข้อจำกัดทางกฎหมายให้แก่เจ้าหน้าที่ปกครอง และ 2) การรักษาระเบียบและประสานความสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของพลเมือง ในด้านของขอบเขตของความหมายในทางกฎหมายที่มีความโต้แย้งกันในด้านเนื้อหากฎหมายบางประการมักส่งผลขัดแย้งกับหลักการในการปกครอง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการขาดความ เข้าใจในด้านการตีความของบทกฎหมาย ดังนั้น ความเชื่อและการยอมรับในหลักนิติธรรม ยังคงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เนื่องจากปัจจัยด้านความเชื่อและความไว้วางใจที่มีความแตกต่างด้านบรรทัดฐานของความเชื่อ ย่อมส่งผลกระทบต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมต่าง ๆ ดังนั้น วิธีการที่สำคัญที่จะควบคุมและแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ คือ การตกลงอย่างเสมอภาคโดยปราศจากอคติและอิทธิพลภายนอกต่าง ๆ โดยอาศัยการพัฒนาระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายให้มีความเชื่อมโยงกัน (ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์, 2560) หากกฎหมายซึ่งเป็นเพียงวิธีการก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม บัญญัติโดยไม่ได้มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นธรรมแล้วย่อมเป็นกฎหมายที่ไม่ดี ซึ่งกฎหมายที่ดีจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทั้งนี้ เพราะสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัว มนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด จะเห็นได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญในระบอบประชาธิปไตยอันถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ และในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ก็ควรเป็นไปตามหลักนิติธรรมหรือระบอบประชาธิปไตยเป็น Road Map อันนำไปสู่หลักนิติธรรม (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2555)

สรุปได้ว่า การสร้างสังคมแห่งหลักนิติธรรมที่ยั่งยืนและเป็นจริงต้องเริ่มจากการสร้าง *"วัฒนธรรมการรักษากติกา"* ก่อน หากประสบความสำเร็จในการทำให้สังคมมีวัฒนธรรมแห่งการรักษากติกา คนในสังคมจะตระหนักถึงความสำคัญของ *"กติกา"* และการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งกติกาที่มีความยุติธรรม รวมทั้งจะให้ความสำคัญกับระบบที่นำกติกานั้นมาใช้อย่างเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการรักษากติกาจึงเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการสร้างสังคมนิติธรรมหรือสังคมที่มีกฎหมายเป็นใหญ่ ดังนั้น *"หลักนิติธรรม"* เป็นหนึ่งในแกนหลักที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพลังจากทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยผลักดันให้หลักนิติธรรมกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาสังคมในทุกมิติ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐที่ใช้บังคับกับประชาชนของรัฐ โดย *"อำนาจอธิปไตย"* ได้แก่ อำนาจซึ่งแสดง ความเป็นใหญ่ ความเป็นอิสระความไม่ขึ้นแก่ใคร หรือต้องเชื่อฟังคำสั่ง คำบังคับบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของตน (ปราณพงษ์ ติลภัทร, 2557) ซึ่งอำนาจอธิปไตยนี้ในทางกฎหมายมหาชนถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นอำนาจที่แสดงความเป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งรัฐใช้บังคับแก่ประชาชนโดยรัฐเป็นเจ้าของอำนาจปกครองแผ่นดินที่เรียกว่า *"อำนาจอธิปไตย"* รัฐแต่ละรัฐใช้อำ นาจอธิปไตยของตนกระทำการต่าง ๆ ได้แก่ การนิติบัญญัติ ได้แก่ การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ราษฎร การบริหาร ได้แก่ การบังคับใช้การต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และการตุลาการ ได้แก่ การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างราษฎรกับหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐใช้อำานาจอธิปไตยกระทำการต่าง ๆ โดยองค์กรเพียงองค์กรเดียวก็ทำได้ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) และที่สำคัญ คือ เรื่องของภราดรภาพ ความรัก ความเอื้ออาทร ความร่วมมือร่วมใจระหว่างกัน ทำให้ความเป็นประชาธิปไตยมีผลค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนหนึ่งของความเป็น ประชาธิปไตย คือ มนุษย์จะต้องมีจิตอาสา หรือที่เรียกกันว่า *"จิตสาธารณะ"* ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นประชาธิปไตย คือ การมุ่งในประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตน ถ้าสังคมใดประชาชนแก่งแย่งเอารัดเอาเปรียบกัน โดยมองประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเรื่องลำาดับรอง สังคมนั้นจะก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยค่อนข้างลำาบาก และสิ่งที่สำคัญของรัฐตามแนวความคิดในปัจจุบัน คือ การสร้างความตระหนักในประโยชน์ของสังคม สำหรับการสร้างความตระหนักในประโยชน์ของสังคม (Social awareness) นั้น โลกยุคปัจจุบันที่เรียกว่า *"โลกาภิวัตน์"* ที่มุ่งเน้นการจัดระเบียบโลกใหม่ โดยให้ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และการค้าเสรี โดยปัญหาสำคัญที่พบคือ 1) ขาดความซื่อตรง ความมีศักดิ์ศรี 2) ขาดความโปร่งใส และ3) ขาดความเป็นธรรม นอกจากการทำลายความขัดแย้งในเรื่องของอารยธรรม จึงเป็นกระแสที่คงต้องติดตามอย่างใกล้ชิด ในความเป็นรัฐที่มุ่งจะอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ให้อยู่ได้อย่างมีความผาสุก โดยการออกกฎหมาย ออกกฎเกณฑ์ บังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์ แล้วตัดสินให้เกิดความยุติธรรม โดยไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพ ตลอดทั้งกฎธรรมชาติ (ปราณพงษ์ ติลภัทร, 2557)

เมื่อพิจารณถึงหลักนิติธรรม พบว่า เป็นหลักที่มีความเป็นนามธรรม ไม่มีรูปแบบหรือความหมายที่ความชัดเจน ส่งผลให้ผู้ใช้อำนาจนำหลักนิติธรรมไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวเกิดเป็นปัญหาต่อประชาชนที่ส่งผลต่อการขาดความเชื่อมั่น ความเคารพ และความศรัทธาต่อกฎหมายภายใต้ ความเป็นธรรมกฎหมายบางประการมักส่งผลขัดแย้งกับหลักการในการปกครอง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการขาดความเข้าใจในด้านการตีความของบทกฎหมาย ตลอดจนความหวาดกลัวต่อความผิดในข้อบัญญัติกฎหมายที่ขัดแย้งกับหลักนิติธรรม เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูล และตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในแง่เนื้อหากลับละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น ห้ามไม่ให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ กรณีดังกล่าวนอกจากจะส่งผลต่อความเข้าใจ ขาดความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดติดที่ตัวบุคคล ไม่เคารพความถูกต้องและข้อกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยอ่อนแอ ในขณะเดียวกันหากหลักนิติธรรมมีความแน่นอนชัดเจนสามารถสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นได้ในสังคม ย่อมส่งผลดีและเกิดความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย ไม่มีการเลือกปฏิบัติมีความเป็นธรรมอย่างแท้จริง หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกหวงแหนต่อความเป็นประชาธิปไตย รู้จักเคารพกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เพื่อให้วัฒนธรรมทางการเมืองเกิดการพัฒนาและสร้างเกราะป้องกันความแตกแยกในสังคมได้ เมื่อพิจารณาถึงพื้นฐานของวัฒนธรรมและความเชื่อเดิมที่ถูกบ่มเพาะ ทำให้ประชาชนมีทัศนคติด้านลบเกี่ยวกับความเป็นธรรมและการใช้อำนาจของกฎหมาย ความเชื่อและการยอมรับในหลักนิติธรรม ดังนั้น วิธีการที่สำคัญที่จะควบคุมและแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ คือ การตกลงอย่างเสมอภาคโดยปราศจากอคติและอิทธิพลภายนอกต่าง ๆ โดยอาศัยการพัฒนาระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายให้มีความเชื่อมโยงกัน โดยการพัฒนาหลักนิติธรรมมีได้มากมายหลายรูปแบบและวิธีการ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับคุณค่า แนวคิด ทัศนคติและความเข้าใจในความหมายและขอบเขตของหลักนิติธรรม (สำนักวิชาการ, 2565) รวมถึงการธำรงไว้ซึ่งความถูกต้องตามหลักนิติธรรม ในสังคมย่อมเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้การแสดงเจตนารมณ์ของการยกร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้การปกครองประเทศเป็นไปตามหลักนิติธรรม เป็นการยืนยันว่าหลักนี้มีอยู่จริง และจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติตามจากบรรดาองค์กรของรัฐทุกประเภท ซึ่งสาระสำคัญของหลักนิติธรรม ประกอบด้วย การแบ่งแยกอำนาจ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ความชอบธรรมด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2546)

ดังนั้น ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีแนวโน้มไปสู่ประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมโดยตรงมากขึ้น ซึ่งหลักประชาธิปไตยของสังคมไทยมีแนวโน้มที่อยู่ตัวแล้ว แต่แนวโน้มนี้อาจเป็นความเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็น ค่อยไป แต่การเดินจากระบอบอัตตาธิปไตยไปสู่ประชาธิปไตยที่มวลชนมีส่วนร่วมนั้น นับว่าเป็นการกระโดดก้าวใหญ่สิ่งที่สำคัญคือ หลัก

ประชาธิปไตยของไทยจะต้องงอกเงยจากภายในของประเทศไทย จึงจะได้รับการยอมรับและดำเนินไปได้ประเทศจะต้องหาทางออกจากความขัดแย้งต่าง ๆ และจัดลำดับ ความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ และประสบการณ์ในทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้เห็นถึงความเปราะบางของประชาธิปไตยของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ หากต้องการให้วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเจริญขึ้นในสังคมไทย รัฐต้องส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั้งในระดับล่างหรือระดับท้องถิ่น รวมทั้งการส่งเสริมการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการประชาธิปไตย (สำนักวิชาการ, 2565) ประชาธิปไตย (democracy) เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่งซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมคติที่ว่าพลเมืองทุกคนในชาติร่วมกันพิจารณากฎหมายและการปฏิบัติของรัฐ และกำหนดให้พลเมืองทุกคนมีโอกาสแสดงความยินยอมและเจตนาของตนเท่าเทียมกัน กล่าวได้ว่า สังคมไทยมีหลักนิติธรรมเป็นแนวคิดในการปกครองประเทศ มิใช่มีหลักนิติธรรมแต่เพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเท่านั้น (อารีรัตน์ เลาหพล, 2559) นอกจากนี้การใช้กระบวนการประชาธิปไตยเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย การบริหารและทางสังคม ตลอดจนการมีความเป็นธรรมมากขึ้นจัดเป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันว่า การเมืองแบบประชาธิปไตยทำให้เกิดนิติธรรม เป็นส่งเสริมเสรีภาพทางการเมืองและเสรีภาพของประชาชน เกิดการเลือกตั้งได้ผู้จะทำหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติได้อย่างเสรีและเป็นธรรม โดยประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการมีธรรมาภิบาล เนื่องจากธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนกันอยู่ ประเทศใดที่มิได้เป็นประชาธิปไตยการมีธรรมาภิบาลคงเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง ทั้งนี้ธรรมาภิบาลจะยั่งยืนต้องมีประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจะเกิดได้ต้องมีประชาชนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมในการเป็นประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นสถาบันประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพทางการเมืองของประเทศ มีทุนทางสังคมสูง มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ผู้นำเป็นผู้แทนประชาชนอย่างแท้จริง มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (ยงยุทธ คุ้มญาติ, 2565)

สรุป

หลักนิติธรรม เป็นหลักการปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยคน โดยหลักการนี้ได้พัฒนาแนวคิดจากรัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีโครงสร้างการปกครองมาจากหลักประชาธิปไตย และหลักนิติธรรม ซึ่งก่อนจะบัญญัติกฎหมายขึ้น รัฐเคนเป็นศูนย์รวมอำนาจที่ตัวบุคคล ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ ปราศจากกฎเกณฑ์ ส่งผลกระทบกับประชาชนและ

นำมาสู่การต่อต้าน และเรียกร้องการวางกฎเกณฑ์การใช้อำนาจ เปลี่ยนจากอัตวิสัยเป็นภาวะนิสัย จนระทั่งนำมาสู่แนวคิดหลักนิติธรรมคือ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม หรือเรียกว่าหลักการปกครองโดยเหตุผล นอกจากนี้ กล่าวได้ว่าหลักนิติธรรมที่เป็นรูปธรรมคือ รัฐธรรมนูญที่เป็นเสรีประชาธิปไตย หรือหลักนิติธรรมคือ การปกครองโดยรัฐธรรมนูญ โดยหลักประชาธิปไตยคือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด และหลักนิติธรรมคือ การจำกัดอำนาจรัฐเพื่อพิทักษ์สิทธิของประชาชน และที่สำคัญกระบวนการประชาธิปไตยนำมาสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการสร้างการเจริญเติบโตในด้านการสร้างความรับผิดชอบและสร้างปัญญา ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งแนวทางที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนในการปกป้องและนำเสนอความสนใจ ซึ่งการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งระบบ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประชากร ให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น ด้านการเมืองต้องเสริมสร้างระบบการเมือง รัฐบาลต้องมีนโยบายการบริหารและพัฒนาประเทศให้ครอบคลุมถึงความต้องการของประชาชนอย่างรอบด้าน โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้เห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจต้องพัฒนาเศรษฐกิจ และสิ่งที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรมคือ ภราดรภาพ ความรัก ความเอื้ออาทร ความร่วมมือร่วมใจระหว่างกัน ทำให้ความเป็นประชาธิปไตยมีผลค่อนข้างสมบูรณ์ เนื่องจากส่วนหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตยคือ มนุษย์จะต้องมีจิตอาสา หรือเรียกกันว่า *"จิตสาธารณะ"* ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นประชาธิปไตยคือ การมุ่งในประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตน

เอกสารอ้างอิง

เชาวนะ ไตรมาศ. (2546). รัฐธรรมนูญกับการออกแบบการเมืองใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด.

ขัตติยา กรรณสูต. (2539). สะท้อนวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.

คณะอนุกรรมการวิชาการและคณะอนุกรรมการบรรณาธิการในคณะกรรมการว่าด้วยการส่งเสริม หลักนิติธรรมแห่งชาติ. (2558). หลักนิติธรรม (The Rule of Law). ความหมาย สาระสำคัญและผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีเอสพริ้นติ้งดีไซน์ จำกัด.

จรัญ ภักดีธนากุล. (2556). หลักนิติธรรมในบริบทของศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดาวน้อย สุทธินิภาพันธ์. (2560). หลักนิติธรรมกับการมีส่วนร่วมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 5 วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2555). ทำไมคนไทยไม่เครพกฎหมาย. วารสารนิติสังคมศาสตร์, 5(1), 40-63.

ธานี ชัยวัฒน์. (2565). วัฒนธรรมแห่งการเคารพกติกา. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2565 จาก https://www.bangkokbiznews.com/advertorials/news/884.

ปราณพงษ์ ติลภัทร. (2557). ประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย : ข้อพิจารณาเบื้องต้น. รัฐสภาสาร, 62(8), 11-37.

พีระศักดิ์ พอจิต. (2559). ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ยงยุทธ คุ้มญาติ. (2565). หลักธรรมาภิบาลในการทำงาน. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2565 จาก https://www.govesite.com/praluang/content.php?cid=20170704112821X994KHr.

ราชกิจจานุเบกษา. (2555). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). ศาลปกครองกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ. วารสารกฎหมายปกครอง, 24(3), 569-582.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2559). โครงการศึกษาวิจัยกรอบแนวคิดและกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านหลักนิติธรรม/นิติรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักวิชาการ. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2565 จาก http://www. parliament.go.th/library.

สิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง. (2559). หลักนิติธรรมกับสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10(21), 118-125.

สุรพล ศรีวิทยา. (2558). การปฏิรูปประชาธิปไตยไทยภายใต้กรอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับธรรมาธิปไตย. วารสารจุลนิติ, 12(6), 73-94.

สุรศักดิ์ ตรีรัตน์ตระกูล. (2559). การปกครองระบอบประชาธิปไตยเดินคู่ไปกับหลักนิติธรรม. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2543). ระบบอุปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารีรัตน์ เลาหพล. (2559). ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อุกฤษ มงคลนาวิน. (2555). หลักนิติธรรมกับสภาพของสังคมประเทศไทย. วารสารจุลนิติ, 9(1), 1-14.

Bingham, Tom. (2011). The Rule of Law. (2nd ed.). London: Penguin Books.

Cough, J.W. (1955). Fundamental Law in English Constitutional History. London: Oxford University Press.

บทความวิจัย

กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข และความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19*

NEW MEDIA COMMUNICATION STRATEGIES OF THE PUBLIC HEALTH MINISTRY AND PUBLIC TRUST DURING THE COVID-19 PANDEMIC

ศาศวัต จันทนะ
Sasawat Chantana
ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี
Natchuda Wijitjammaree
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University, Thailand
E-Mail: sasawat.cha@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข และศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) จากสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ระลอก 4 ในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม – 30 กันยายน 2564 และการศึกษาแนวทางการสื่อสารที่ส่งเสริมความไว้วางใจด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการ สื่อมวลชน บุคลากรทางการแพทย์ และผู้รับสาร จำนวน 15 คน ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ได้แก่ 1. ประเด็นที่ทันกระแส 2. แหล่งสารน่าเชื่อถือ และ 3. รูปแบบการสื่อสาร ได้แก่ 1) สื่อสารผ่านบุคคลที่สาม 2) สื่อสารด้วยภาพ 3) สร้างการมีส่วนร่วม 4) ใช้แฮชแท็ก 5) ใช้สื่อหลากหลาย และ 6) ใช้ช่องทางหลากหลาย ผลการศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจ พบว่า 1. ผู้ส่งสาร ควรเป็นศูนย์กลางการสื่อสาร ใช้ผู้ส่งสารที่มีความรู้ ใกล้ชิดเกี่ยวข้อง มีทักษะการสื่อสาร มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีจังหวะที่ดี วิเคราะห์ผู้รับสารได้ตรงไปตรงมา เห็นอกเห็นใจ ใช้การสื่อสารเชิงรุก และมีการทบทวนบทบาท 2. ช่องทางการ

* Received April 7, 2022; Revised April 15, 2022; Accepted April 26, 2022

สื่อสาร ที่รวดเร็ว เข้าถึงและใช้งานง่าย เผยแพร่สื่อได้หลายองค์ประกอบ และหลายช่องทาง 3. สาร มีความถูกต้อง รวดเร็ว เข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน สม่ำเสมอ ครบถ้วน มีข้อมูลทางวิชาการ สอดคล้องไปกับแนวปฏิบัติงาน แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ใช้ข้อมูลชุดเดียว ป้องกันข่าวปลอม และออกแบบสื่อดี 4. ผู้รับสาร ต้องเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง เลือกรับข้อมูลจากสื่อหลัก หรือผู้เชี่ยวชาญ
คำสำคัญ: โควิด-19, กลยุทธ์การสื่อสาร, ความไว้วางใจ

Abstract

The objectives of this research article were to study communication strategies through the new media of the Ministry of Public Health and to study the communication guidelines to promote public trust. The study used qualitative research design, divided into two parts: a study of communication strategies through the new media of the Ministry of Public Health during Thailand's fourth wave of the COVID-19 epidemic between 20 July – 30 September 2021 through document analysis; and a study of communication guidelines for promoting public trust through in-depth interviews with 15 key informants, including academics, public newspersons, medical professionals, and information receivers. The results indicated that communication strategies implemented by Ministry of Public Health included: 1. Trending topics, 2. Reliable sources of information, and 3. Forms of communication that include the following: 1) Communication via a third party, 2) Communication via images, 3) Participation, 4) Using hashtags, 5) Using a variety of media, and 6) Using a variety of channels. In addition, communication guidelines to promote public trust include 1. The communication should be conducted based on a sender-oriented form by relying on a knowledgeable, close, relevant, and communicatively skilled sender. Besides, a sender should possess emotional maturity, a good communication rhythm, the ability to analyze receivers, straightforwardness, empathy, the ability to use proactive communication, and role review. 2. Communication channels should be fast, easily accessible and easy to use, published through media with multi-dimension and multiple ways. 3. Information should be accurate, fast, easy to understand, concise, clear, consistent, complete, contains academic information. in accordance with the operational

guidelines reliable, reliable source with a single data set, prevention of fake news and efficient media design. 4. Receiver should compare information from many sources by only selecting to receive information from the mainstream media or an expert.

Keywords: COVID-19, Communication strategies, Trust

บทนำ

โรคระบาด (Epidemic) คือ โรคติดต่อที่สามารถแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง อาจมีภาวะของการเกิดโรคมากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา (พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 (ฉบับที่1), 2558) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ถือเป็นภัยคุกคามด้านสุขภาพและก่อให้เกิดความวิตกกังวล โดยในสถานการณ์โรคระบาดการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศที่ทำให้สถานการณ์การระบาดที่เกิดขึ้นได้รับการตอบสนอง นำเสนอ และถ่ายทอดสู่สาธารณชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งของสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีส่วนในการกระตุ้นองค์ประกอบของโรคระบาด 3 ด้าน ได้แก่ บุคคล ตัวเกิดโรค และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการระบาดของโรค ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่องค์กรอนามัยโลกได้ประกาศภาวะฉุกเฉินสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public health emergency of international concern PHEIC) และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้เป็นโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (กรมควบคุมโรค, 2563) นับเป็นโรคระบาดครั้งใหญ่ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านความมั่นคง อีกทั้งยังสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลก

จากสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข (Ministry of Public Health) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการสถานการณ์โรคระบาดทั้งในด้านการป้องกันควบคุมโรค และการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชน เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักด้านสุขภาพของรัฐบาลที่ทำหน้าที่พัฒนานโยบายและขับเคลื่อนการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของประเทศ ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการเฝ้าระวัง และป้องกันโรค โดยการกำหนดมาตรการทางด้านสาธารณสุข เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในประเทศ รวมถึงวิเคราะห์แนวโน้มของการระบาดเพื่อกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ นอกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสำคัญในการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอให้ประชาชนได้รับรู้ความเสี่ยง และข้อแนะนำที่ประชาชนสามารถ

ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามคำแนะนำทางสาธารณสุข (กรมควบคุมโรค, 2563) ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ความไว้วางใจของสาธารณชนมีความสำคัญต่อการรับมือกับสถานการณ์ เนื่องจากความไว้วางใจของประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคด้วยการปฏิบัติตามแนวทาง และคำแนะนำด้านสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ รวมถึงต้องมีการการพัฒนากลไกการสื่อสารมาตรการที่จะช่วยยับยั้ง ป้องกัน ควบคุม และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการสื่อสารที่แสดงถึงความเอาใจใส่ ถูกต้อง และสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (IFRC, & Unicef, 2020) ซึ่งการสื่อสารในสถานการณ์โรคระบาดเพื่อสร้างไว้วางใจแก่ประชาชนถือเป็นงานบริการสาธารณะที่สะท้อนถึงข้อตกลงหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการแลกเปลี่ยนความเชื่อถือ และความซื่อสัตย์จริงใจในการบริหารจัดการสถานการณ์โรคระบาด ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กร รวมถึงระบบการบริหารจัดการ โดยรัฐบาลจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม และครอบคลุมการสื่อสารในทุกขั้นตอน ซึ่งการสื่อสารในสถานการณ์โรคระบาดนับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดความตื่นตระหนก สร้างความตระหนัก คลี่คลายสถานการณ์ สะท้อนถึงความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนเชื่อถือข้อมูลข่าวสารที่ได้รับและเชื่อมั่นในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาล (พชรพจน์ นันทรามาศ และคณะ, 2564) โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สื่อใหม่ (New Media) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสื่อสาร การสื่อสารของภาครัฐในปัจจุบันจึงต้องเพิ่มช่องทางการนำเสนอให้เหมาะสมกับบริบท สถานการณ์ และพฤติกรรมของประชาชนในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มบทบาททั้งในแง่ของผู้สร้างข้อมูล และผู้ทำหน้าที่ให้บริการข้อมูลผ่านสื่อใหม่ เป็นช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนโดยตรงในสถานการณ์โรคระบาด ด้วยการยึดโยงรัฐบาลเป็นศูนย์กลางในการสื่อสารข้อมูลที่มีความชัดเจนและน่าเชื่อถือ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง เข้าถึงง่าย รวดเร็ว รวมถึงตอบสนองต่อพฤติกรรมการรับสารของประชาชนในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น (กรมควบคุมโรค, 2563)

การสื่อสารของกระทรวงสาธารณสุขในสถานการณ์โรคระบาด จึงจำเป็นต้องมีการวางกลยุทธ์ในการและกำหนดแนวทางการสื่อสารกับประชาชนที่ถูกต้องสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคม และสถานการณ์ อีกทั้งยังสามารถสร้างความไว้วางใจของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการสถานการณ์โรคระบาด รวมถึงเป็นกลไกในการสร้างความไว้วางใจให้แก่สาธารณชนถึงประสิทธิภาพการบริหารงานและการจัดการกับสถานการณ์โรคระบาดของกระทรวงสาธารณสุข จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารผ่าน

สื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข และความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19” เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 รวมถึงปัจจัยการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงการสื่อสาร และยกระดับความไว้วางใจของประชาชนในสถานการณ์โรคระบาดของกระทรวงสาธารณสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

2. เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข และความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ได้แก่

ส่วนที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธีการการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1. กลยุทธ์เกี่ยวกับประเด็นการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข 2. กลยุทธ์เกี่ยวกับการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล หรือแหล่งที่มาของสาร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และองค์กรที่มีความเกี่ยวข้อง 3. กลยุทธ์เกี่ยวกับรูปแบบหรือกลวิธีในการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข โดยการเก็บข้อมูลจากสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ติ๊กต็อก ยูทูบ และไลน์ออฟฟิเชียลแอคเคาท์ ระหว่างวันที่ 20 กรกฎาคม – 30 กันยายน 2564 ซึ่งเป็นการระบาดระลอกที่ 4 เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุข และผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่เพื่อนำมาวิเคราะห์ ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 แหล่งที่มาหรือแหล่งของสาร และรูปแบบหรือกลวิธีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่

ส่วนที่ 2 การศึกษาแนวทางการสื่อสารที่ส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ สื่อมวลชน บุคลกรทางการแพทย์ และผู้รับสาร ได้แก่ ประชาชนทั่วไป เช่น ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการ

โรงแรม จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นแนวทางในการสนทนา ซึ่งมีการกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารที่ส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยกำหนดประเด็นคำถาม 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร ซึ่งได้แก่ บทบาทของผู้ส่งสาร ลักษณะของผู้ส่งสาร และแนวการสื่อสาร 2) ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ คุณลักษณะของช่องทางการสื่อสาร 3) สาร ได้แก่ รูปแบบหรือลักษณะของสารที่ใช้ในการสื่อสาร และประเด็นที่เหมาะสมการสื่อสารช่วงก่อนการแพร่ระบาด ระหว่างการระบาด และหลังการระบาด และผู้รับสาร ได้แก่ การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข่าวสารในช่วงการแพร่ระบาด

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลโดยใช้การพิจารณาแหล่งเวลาและบุคคลในการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และในส่วนของการวิเคราะห์เอกสารจะมีการพิจารณาเปรียบเทียบเนื้อหาจากหลายแหล่งข้อมูลโดยการตรวจสอบที่มาของข้อมูลด้านเวลา และสถานที่เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (ส่งศรี ชมพูวงศ์, 2547)

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทีได้จากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม นำมาจำแนกข้อมูลออกเป็นเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตีความโดยผู้วิจัยโดยคำนึงถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ และนำเอาข้อมูลที่ได้มาสรุปประเด็นคำตอบแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประเด็นเนื้อหา 2) แหล่งที่มาของข้อมูลหรือแหล่งของสาร 3) รูปแบบหรือกลวิธีการสื่อสาร

ส่วนที่ 2 แนวทางการสื่อสารที่ส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร 2) ช่องทางการสื่อสาร 3) สาร ซึ่งได้แก่ รูปแบบการสื่อสาร และประเด็นการสื่อสาร 4) ผู้รับสาร

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

ผลจาการวิเคราะห์เอกสารและสื่อที่เผยแพร่บนสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ดังนี้

1. ประเด็นการสื่อสาร พบว่า มีการสื่อสารประเด็นที่ทันกระแสที่ ได้แก่ 1) ประเด็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับไวรัสโควิด-19 เช่น ความรู้เรื่องเชื้อไวรัสก่อโรค ความเสี่ยงในการติดเชื้อ

2) ประเด็นคำแนะนำและแนวปฏิบัติในการป้องกันโรค เช่น มาตรการ DMHTTA 3) ประเด็นคำแนะนำ และแนวปฏิบัติเมื่อติดเชื้อไวรัสโควิด-19 และการประสานงานขอความช่วยเหลือ 4) ประเด็นมาตรการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) การสื่อสารประเด็นความพร้อมด้านสถานพยาบาล หน่วยบริการทางการแพทย์ ครุภัณฑ์ และเวชภัณฑ์ 6) การสื่อสารประเด็นการรายงานและการประเมินสถานการณ์ เช่น รายงานสถานการณ์เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 7) ประเด็นเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เช่น ประเภทของวัคซีน

2. แหล่งที่มาของข้อมูลหรือแหล่งของสาร พบว่า มีการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ มีการอ้างอิงหน่วยงาน ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นกลไกในการสร้างความมั่นใจในข้อมูลข่าวสารที่กระทรวงสาธารณสุขนำเสนอ และโน้มน้าวใจให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ นักวิชาการด้านโรคติดต่อ เช่น นายแพทย์เฉวตสรร นามวาท นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์ 2) องค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เนื่องจากความเชี่ยวชาญของแหล่งสารแสดงถึงการมีความรู้และสามารถยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

3. รูปแบบหรือกลวิธีการสื่อสาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุขใช้กลยุทธ์รูปแบบหรือกลวิธีการสื่อสาร ดังนี้

3.1 กลยุทธ์การสื่อสารผ่านบุคคลที่สาม (Third Party Endorsement Strategy) พบว่า กระทรวงสาธารณสุขใช้บุคคลที่สาม ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียง และผู้มีอิทธิพลบนสื่อใหม่ที่ผู้รับสารให้ความไว้วางใจ หรือบุคคลที่สามที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมายในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เพศ อายุ การศึกษา สถานะ อาชีพ หรือรูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นตัวแทนในการสื่อสารกับประชาชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำ เช่น การรณรงค์การฉีดวัคซีนโดย คุณนิรุตต์ ศิริจรรยา (นักแสดง)

3.2 กลยุทธ์การสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication Strategy) พบว่า กระทรวงสาธารณสุขได้นำข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศมาสรุปในรูปแบบของงานกราฟฟิกทั้งในรูปแบบภาพนิ่ง และเคลื่อนไหวให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจง่ายในระยะเวลาอันรวดเร็วให้ประชาชนเกิดความสนใจสามารถรับรู้ เข้าใจข่าวสารได้ง่าย เช่น ภาพอินโฟกราฟิกคำแนะนำในการปฏิบัติเพื่อป้องกันไวรัสโควิด-19

3.3 กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement Strategy) พบว่า มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าสนใจโดยการหยิบยกคำ หรือวลีที่เป็นกระแสมาสร้างเนื้อหา กระตุ้นให้ประชาชนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและมีการส่งต่อข้อมูล ซึ่งสามารถแบ่งข้อมูลที่สื่อสารผ่านกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม

ได้แก่ 1) ชุดข้อมูลที่สร้างปฏิสัมพันธ์ 2) ชุดข้อมูลที่มีความชัดเจน 3) ชุดข้อมูลที่แสดงตัวตนขององค์กร

3.4 กลยุทธ์การใช้แฮชแท็ก (Hashtag Strategy) พบว่า กระทรวงสาธารณสุขได้ใช้แฮชแท็ก เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลเป็นเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงประเด็นในการสื่อสารที่ตรงกับความต้องการของผู้สื่อสาร และทำให้ผู้รับสารสามารถสืบค้นข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว พบว่า มีการใช้แฮชแท็ก 4 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) หมวดหมู่เนื้อหาเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เช่น #โควิด19 2) หมวดหมู่องค์กร เช่น #กรมควบคุมโรค 3) หมวดหมู่รณรงค์ เช่น #อยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ 4) หมวดหมู่มาตรการ และประกาศข้อบังคับ เช่น #CovidfreeSetting

3.5 กลยุทธ์การใช้สื่อหลากหลาย (Variety of Media Strategy) พบว่า มีการเลือกใช้สื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมของผู้รับสารความแตกต่างกัน ได้แก่ 1) สื่อรูปภาพ ได้แก่ ภาพจริง ภาพกราฟิก และภาพอินโฟกราฟิกที่ 2) สื่อวิดีโอ 3) ข้อความ

3.6 กลยุทธ์ช่องทางที่หลากหลาย (Multiple Channel Strategy) พบว่า มีการใช้ช่องทางที่มีความหลากหลายให้เข้าถึงประชาชนที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันแต่ยังคงมีประเด็นหลักเดียวกัน ได้แก่ ได้แก่ เว็บไซต์ เฟซบุ๊กแฟนเพจ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ยูทูบ ติ๊กต็อก และไลน์ออฟฟิเชียลแอคเคาท์ นำเสนอประเด็น เช่น มาตรการทางสาธารณสุข

ส่วนที่ 2 แนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุขควรมีแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนดังนี้

1. ผู้ส่งสาร

1.1 บทบาทของผู้ส่งสาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุขควรมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค การสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อม และรายงานความเสี่ยงด้านภัยสุขภาพของประชาชนในการรายงานสถานการณ์ภาพรวมทั้งในประเทศ และต่างประเทศเพื่อประเมินสถานการณ์ให้ประชาชนรอบด้านอย่างรวดเร็ว

“เป็นหน่วยงานกลางในการสื่อสารกับประชาชนเพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลว่า เรากำลังเผชิญกับโรคระบาดอะไร และจะมีวิธีการรับมืออย่างไร ทั้งในส่วนข้อมูลด้านวิชาการ ข้อมูลด้านนโยบาย และการบริหาร” (วัฒนศักดิ์ โสสุด, 2564)

1.2 คุณลักษณะของผู้ส่งสาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานภายใต้สังกัดของกระทรวงสาธารณสุข รวมไปถึงโฆษกและตัวแทนในการสื่อสารของกระทรวงในวาระต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข ผู้ช่วยรัฐมนตรี หรืออธิบดีกรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ในฐานะผู้ส่งสารควรมีลักษณะ ดังนี้

1) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสาร ควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและเป็นบุคคลประชาชนเชื่อถือในความสามารถ

2) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีความใกล้ชิด เนื่องผู้ส่งสารที่มีจากความใกล้ชิดประชาชนไว้วางใจและสามารถเข้าหาได้จึงทำให้ง่ายในการสร้างความเชื่อถือในข้อมูลข่าวสาร

3) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีความเกี่ยวข้องโดยตรง หรือมีหน้าที่รับผิดชอบในสถานการณ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน แสดงถึงการมีข้อมูล ความเข้าใจปัญหา และความเข้าใจ

“คนที่จะสื่อสารกับประชาชนต้องเป็นข้าราชการระดับสูงถึงจะสร้างความไว้วางใจได้ เพราะว่าเขาเป็นคนที่กำหนดทิศทาง เป็นคนที่มีอำนาจตัดสินใจ” (ติณห์ อินทยุง, 2564)

4) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีทักษะการสื่อสารที่ดีทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเพื่อสื่อสารให้ประชาชนรับรู้ และเกิดความเข้าใจ

“มีทักษะการพูด การใช้คำที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่ทำให้เกิดข้อสงสัย หรือเข้าใจผิดได้ คนที่สามารถรับมือกับสถานการณ์เฉพาะหน้าแบบนี้ได้ดี” (เสาวภาคย์ รัตนพงศ์, 2564)

5) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และทัศนคติเชิงบวกในการแสดงออกระหว่างการสื่อสารแม้ในสภาวะที่ยากลำบากจึงจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ และช่วยลดทอนอคติที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสาร

“มีภาวะผู้นำ และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือความฉลาดทางอารมณ์ เพราะฉะนั้นการสื่อสารที่เป็นทางการบางครั้งที่มีความฉลาดทางอารมณ์ทำให้การสื่อสารนั้นดูไม่น่ากลัวเกินความจำเป็น” (สุทธิพงศ์ วรอุไร, 2564)

6) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีจังหวะการสื่อสารที่ดีในการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ และอารมณ์ของประชาชนซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเห็นถึงความใส่ใจที่ผู้ส่งสารมีต่อผู้รับสาร

7) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีความสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารให้เข้าใจถึงความแตกต่างของพฤติกรรมการรับสาร และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารของประชาชน ก่อนวางแผนการสื่อสารที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม

"คนที่จะส่งสารต้องรู้ก่อนว่า คนที่เราจะสื่อสารเรื่องต่าง ๆ นั้นด้วยว่าเป็นใคร ชอบข้อมูลแบบไหน หรือใช้ช่องทางการสื่อสารไหนเยอะ ดังนั้น สิ่งที่ต้องทำคือวิเคราะห์ผู้ส่งสารก่อน" (พรรณสิรี สื่อกลาง, 2564)

8) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีความจริงใจ เปิดเผย โปร่งใส ตรงไปตรงมา ในการสื่อสารทั้งด้านสถานการณ์ การบริหารจัดการ การรับมือ ที่ตรงไปตรงมา และตรวจสอบได้

"โปร่งใส เปิดเผย คือ จริงใจกับประชาชน มีอะไรต้องบอกตามความเป็นจริง จะถูก จะผิด จะผิดพลาดคือต้องบอกทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ" (เสาวภาคย์ รัตนพงศ์, 2564)

9) โฆษก หรือตัวแทนในการสื่อสารควรมีความเห็นอกเห็นใจ และความร่วมทุกข์ร่วมสุขกับกับประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อจัดการสถานการณ์อย่างเต็มที่

"อย่างน้อยสิ่งที่เราควรรับรู้ได้คือความเห็นอกเห็นใจจากคนที่ออกมาพูด เราควรได้เห็นอะไรที่สื่อว่าเขาเห็นใจในความลำบากของประชาชน" (พิชามญช์ สิริพชรกิตติ์, 2564)

1.3 แนวการสื่อสาร พบว่า ควรมีการสื่อสารเชิงรุกที่ผลักดันข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนโดยตรง ให้ประชาชนเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในปริมาณมาก รวดเร็วที่สุด และมีการตอบคำถามประชาชนในประเด็นต่าง ๆ ให้ทันต่อความต้องการด้านข้อมูลข่าสารของประชาชน

2. ช่องทางการสื่อสาร พบว่า ในสถานการณ์ที่ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระทรวงสาธารณสุขควรเลือกช่องทางการสื่อสารที่มีความรวดเร็ว เข้าถึงง่าย เผยแพร่สื่อได้หลากหลายองค์ประกอบและมีการบูรณาการการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชนในการเปิดรับสื่อในรูปแบบและช่องทางที่เหมาะสมกับตนเอง

"ต้องเป็นสื่อที่สะดวก และรวดเร็ว เพราะข้อมูลมันเปลี่ยนแปลงบ่อย และเร็วมาก เพราะฉะนั้นสื่อที่จะใช้ก็ต้องรวดเร็วด้วย เลยบอกว่าสื่อออนไลน์เป็นอีกสื่อที่ช่วยเรื่องนี้ได้เยอะ" (ติณห์ อินทยุง, 2564)

3. สาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ส่งสารควรใช้สารที่มีลักษณะการสื่อสารที่รวดเร็ว ถูกต้องเข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน มีความสม่ำเสมอ มีข้อมูลเชิงวิชาการและ

แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ใช้ข้อมูลในการสื่อสารเพียงชุดเดียว โดยการนำเสนออย่างครบถ้วน เพียงพอรอบด้านเพื่อป้องกันข้อมูลเท็จและข่าวปลอม รวมถึงมีการออกแบบสื่อที่ดี รวมถึงกระทรวงสาธารสุขควรมีการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วงได้แก่ ก่อนการแพร่ระบาด ระหว่างการแพร่ระบาด และหลังการแพร่ระบาด อีกทั้งแนวการสื่อสารเชิงรุกและการทบทวนบทบาทด้านการสื่อสารของกระทรวงสาธารณสุข ดังนี้

3.1 ลักษณะการสื่อสาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ส่งสารควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความรวดเร็ว และทันเหตุการณ์ 3) มีความเข้าใจง่าย 4) มีความกระชับ 5) มีความชัดเจน 6) มีความสม่ำเสมอ 7) มีข้อมูลทางวิชาการ และข้อเชิงลึก ประกอบการสื่อสาร 8) มีความสอดคล้องไปกับแนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ส่วนต่าง ๆ ของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง 9) มีความครบถ้วน เพียงพอ รอบด้าน ด้วยการให้ข้อมูลในปริมาณที่มากกว่าความต้องการของประชาชนครอบคลุมรอบด้านกับทุกประเด็นที่ประชาชนต้องการ 10) มีแหล่งที่มาของข้อมูลที่เชื่อถือได้จากหน่วยงาน หรือองค์กรที่ได้รับการยอมรับนำมาประกอบข้อมูลก่อนการเผยแพร่ 11) ใช้ข้อมูลชุดเดียว ในการสื่อสารให้ประชาชนที่มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ป้องกันความสับสนและป้องกันการเข้าใจผิด 12) มีการป้องกันข้อมูลเท็จและข่าวปลอม 13) มีการออกแบบสื่อที่ดีทั้งสี การจัดวาง และการเรียงลำดับความสำคัญในงานออกแบบสื่อ

“ต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนเผยแพร่ทุกครั้ง ความถูกต้องของประเด็นการสื่อสารมันสำคัญมาก” (เสาวภาคย์ รัตนพงศ์, 2564)

“ลักษณะของเนื้อหาที่ต้องสื่อสารกับประชาชนต้องมีความกระชับ สั้น และสรุปจบได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว” (ธนธร นพคุณ, 2564)

“มีความชัดเจนในการสื่อสาร โดยต้องสื่อสารข้อมูลเนื้อหากับประชาชนอย่างตรงประเด็น เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และลดการบิดเบือนข้อมูล” (วัฒนศักดิ์ โสสุด, 2564)

“ต้องมีแหล่งที่มาที่ไป มีแหล่งข้อมูลอ้างอิง โดยเฉพาะชุดข้อมูลที่มีการเผยแพร่บนสื่อออนไลน์หลัก ๆ เช่น เพจของกรมควบคุมโรค เพราะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง” (นภา บุระเนตร, 2564)

3.2 ประเด็นการสื่อสาร พบว่า กระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ส่งสารควรสื่อสารประเด็นต่าง ๆ โดย แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนการแพร่ระบาด ช่วงที่มีการแพร่ระบาด และช่วงหลังการแพร่ระบาด ดังนี้

3.2.1 ช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรสื่อสารประเด็นเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคระบาดและโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อสร้าง

ความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตัว แนวทางการรับมือ และมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด ให้ประชาชนรับรู้ ตั้งรับ และเตรียมความพร้อมให้ความร่วมมือในการป้องกันการแพร่ระบาด

3.2.2 ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 พบว่า ควรสื่อสารประเด็นการปฏิบัติตัวหลังติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ข้อมูลช่องทางการติดต่อเมื่อติดเชื้อ การแบ่งระดับอาการของผู้ติดเชื้อ มาตรการการรักษาตัวของผู้ป่วยแต่ละระดับ การรายงานสถานการณ์โดยรวมทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานทางวิชาการที่ได้มีการค้นพบ ชี้แจงความพร้อมในการรับมือวางมาตรการหรือการปฏิบัติงานในการยับยั้งการแพร่ระบาด ควบคู่ไปกับการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีน

3.2.3 ช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรค พบว่า ควรมีการสื่อสารสถานการณ์ปัจจุบันว่าโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กลายเป็นโรคไข้หวัดประจำถิ่นที่อาจมีการระบาดใหม่แต่มีอัตราการเสียชีวิตต่ำและประชาชนสามารถใช้ชีวิตกันตามปกติได้ ผลการปฏิบัติงาน รวบรวมบทเรียน การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับโรค และการสื่อสารการเตรียมความพร้อมการรับมือกับโรคระบาดในอนาคต

4. ผู้รับสาร พบว่า ผู้รับสารควรมีการเปิดรับ และเปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง โดยปราศจากอคติซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลที่มีงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยที่ตรวจสอบและเชื่อถือได้ สื่อกระแสหลักที่มีการรายงานข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ แพทย์ที่มีความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอข้อมูลก่อน วิเคราะห์แนวโน้ม และตัดสินใจเชื่อถือข้อมูลชุดใดชุดหนึ่ง

อภิปรายผล

กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้มีการสื่อสารประเด็นที่ทันต่อกระแสของสังคม และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารของประชาชนอยู่เสมอ โดยการอ้างอิงจากแหล่งที่มาของข้อมูล หรือแหล่งของสารจากองค์กร หน่วยงาน ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่มีความเชื่อน่าเชื่อถือมาประกอบการสื่อสารในประเด็นต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว ที่อธิบายว่าในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ H1N1 การสื่อสารประเด็นข่าวสารจะมีการอ้างอิงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขเป็นแหล่งข้อมูลที่มีการอ้างอิงมากที่สุด นอกจากนั้นในสถานการณ์โรคระบาดกระทรวงสาธารณสุขควรมีรูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่มีความเหมาะสม สอดคล้อง ต่อพฤติกรรมการรับสาร และรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยการเลือกประเด็นการสื่อสารที่มีความน่าสนใจ ใช้สื่อที่มีความหลากหลายโดยอาศัยองค์ประกอบการสื่อสารด้วยภาพ สี ตัวอักษร ที่มีความสวยงาม น่าดึงดูด สามารถสร้างการมีส่วนร่วม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้

ส่งสารผ่านช่องทางที่หลากหลายให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ อีกทั้งยังมีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลข่าวสารบนสื่อใหม่ให้ประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ที่อธิบายว่าในการสื่อสารภาวะวิกฤตควรมีการผลิตชุดข้อมูลข่าวสารผ่านแม่แบบการสื่อสารแบบสองทางที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อการส่งต่อข้อมูลระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร อีกทั้งในสถานการณ์ดังกล่าวกระทรวงสาธารณสุขได้ใช้บุคคลที่สามซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารของกระทรวงสาธารณสุข

แนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ส่งสารต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูล โดยทำหน้าที่ในการสื่อสารความเสี่ยงด้านภัยสุขภาพ หรือภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพให้แก่ประชาชนแบบเชิงรุก ซึ่งตัวแทนของหน่วยงานหรือโฆษกต้องเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shanience B. Bickham and Diane B. Francis ที่อธิบายว่าในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารและมาตรการจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่ารัฐบาลกลาง และในสถานการณ์โรคระบาดกระทรวงสาธารณสุขควรเลือกใช้มีความรู้ ความเข้าใจ และเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร โดยอาศัยทักษะการสื่อสารและจังหวะการสื่อสารที่ดีทั้งวัจนภาษา อวัจนาภาษา และการเลือกจังหวะการสื่อสารที่เหมาะสม (Bickham, S. & Francis, D., 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิติมา สุรสนธิ ที่อธิบายว่า ในสถานการณ์วิกฤตควรใช้ผู้ส่งสารที่มีความรู้ และมีทักษะการสื่อสารเป็นมืออาชีพและมีความน่าเชื่อถือ มีกระบวนการการวางแผนการสื่อสารที่ครบถ้วนและครอบคลุม ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ผู้รับสารที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งในสถานการณ์โรคระบาดผู้ทำหน้าที่ส่งสารต้องสามารถควบคุมอารมณ์ระหว่างการสื่อสารได้อย่างดี แสดงออกด้วยความจริงใจ เปิดเผยโปร่งใส ตรวจสอบได้ และแสดงออกให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจ (กิติมา สุรสนธิ, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ IFRC and Unicef ได้อธิบายถึงการสร้างความไว้วางใจในสภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพ ได้แก่ การเป็นผู้นำด้วยความไว้วางใจ การแสดงให้เห็นถึงจริยธรรมและความสามารถ การแสดงถึงความมุ่งมั่นและการแสดงถึงความเข้าใจซึ่งกันและกัน และหน่วยที่ที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารควรมีการทบทวนบทบาทการสื่อสารอยู่เสมอ ใช้ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เข้าถึงและใช้งานง่าย สามารถนำเสนอสื่อได้หลายองค์ประกอบและเผยแพร่ในช่องทางสื่อใหม่ที่หลากหลาย โดยสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องตามหลักทางวิชาการและให้ข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้และได้รับการยอมรับ (IFRC, & Unicef, 2020) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hye-Jin Paek and Thomas Hove อธิบายว่า การสื่อสารในภาวะวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสวิด-19ควรสื่อสารข้อมูลเชิงลึกที่เป็น

ประโยชน์ผ่านช่องทางที่หลากหลายนอกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขควรนำข้อมูลเหล่านั้นมาสรุปและเผยแพร่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน ตรงประเด็นและมีทิศทางในการนำเสนอด้วยข้อมูลชุดเดียวกัน (Paek, H. & Hove, T., 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิติมา สุรสนธิ ที่อธิบายว่า การสื่อสารในสถานการณ์วิกฤตควรใช้สารที่มีความดึงดูดความสนใจ ง่ายต่อการทำความเข้าใจทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหาอีกทั้งยังต้องมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วครบถ้วน เพียงพอต่อความต้องการอย่างรอบด้าน ตอบสนองต่อความต้องการข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้อย่างทันการณ์ สม่ำเสมอ และสอดคล้องไปกับแนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติงานจริง (กิติมา สุรสนธิ, 2559)สอดคล้องกับแนวคิดของที่ได้เสนอแนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤตว่าควรมีความน่าเชื่อถือไว้วางใจ การประกาศที่รวดเร็ว ความโปร่งใส สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผย และถูกต้องตามความเป็นจริงซึ่งผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความเข้าใจของสาธารณชน อีกทั้งในสถานการณ์ดังกล่าวต้องมีการสื่อสารเพื่อป้องกัน และยับยั้งการเผยแพร่ข้อมูลเท็จและข่าวปลอม ซึ่งในช่วงดังกล่าวประชาชนในฐานะผู้รับสารต้องมีการเปิดรับข้อมูลจากหลายแหล่ง มีการประเมินคุณภาพของข่าวสาร และใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเปิดรับและส่งต่อ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุขควรใช้สื่อใหม่ในการสื่อสารกับประชาชนมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้รับสารในปัจจุบัน โดยประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ได้แก่ 1. การสื่อสารประเด็นที่ทันกระแส 2. แหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือ และ 3.กลยุทธ์รูปแบบการสื่อสาร ได้แก่ 1) การสื่อสารผ่านบุคคลที่สาม 2) การสื่อสารด้วยภาพ 3) การสร้างการมีส่วนร่วม 4) การใช้แฮชแท็ก 5) การใช้สื่อหลากหลาย 6) การใช้ช่องทางหลากหลาย ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจรูปแบบการสื่อสารในปัจจุบันและสามารถปรับใช้สื่อใหม่เพื่อสื่อสารในสถานการณ์โรคระบาดในอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนที่มีการเปิดรับสื่อจากสื่อใหม่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นผลการศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจ กระทรวงสาธารณสุขควรมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการสื่อสาร และการสื่อสารความเสี่ยงได้ภัยสุขภาพควรใช้ผู้ส่งสารทั้งหน่วยงาน ตัวแทนสื่อสาร หรือโฆษกที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความใกล้ชิด มีความเกี่ยวข้องโดยตรง มีทักษะการสื่อสาร มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีจังหวะการสื่อสารที่ดี มีความสามารถในการวิเคราะห์ผู้รับสาร มีความจริงใจ เปิดเผย โปร่งใส ตรงไปตรงมา และมีความเห็นอกเห็นใจ อีกทั้งสามารถวิเคราะห์ข่าวสารที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค ช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคมได้ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางใน

การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกระทรวงสาธารณสุขในสถานการณ์โรคระบาดที่ครอบคลุมทั้งสื่อเก่า และสื่อใหม่ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของกลยุทธ์การสื่อสารในช่องทางที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2563). คู่มือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินกรณีการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2564 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_other/g_other05.pdf

กิติมา สุรสนธิ. (2559). การสำรวจสภาพการณ์การสื่อสาร พ.ศ. 2556 เพื่อการกำหนดนโยบายการสื่อสารในภาวะน้ำท่วม. วารสารศาสตร์, 9(12), 7-23.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุริวิยาสาสน์.

พชรพจน์ นันทรามาศ และคณะ. (2564). Economic Outlook 2021. เรียกใช้เมื่อ 16 สิงหาคม 2564 จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_454Economic_Outlook_13_01_64.pdf

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558 (ฉบับที่1). (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 86 ก หน้า 27 (8 กันยายน 2558).

ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว. (2555). การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนเรื่องไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009. ใน วิทยานิพนธ์ สาขานิเทศศาสตรพัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่งศรี ชมพูวงศ์. (2547). การวิจัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัชนครศรีธรรมราช.

Bickham, S. & Francis, D. (2021). The Public's Perceptions of Government Officials' Communication in the Wake of the COVID-19 Pandemic. Journal of Creative Communications, 16(2), 190-202.

IFRC, & Unicef. (2020). Building Trust Within and Across Communities for Health Emergency Preparedness. Retrieved 5 September 2021 from https:// reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IFRC_UNICEF_Building_Trust_within_and_across_communities_Jul2020.pdf

Paek, H. & Hove, T. (2021). Information Communication Technologies (ICTs), Crisis Communication Principles and the COVID-19 Response in South Korea. Journal of Creative Communications, 16 (2), 213-221.

ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน*
SELF-MANAGEMENT EXPERIENCES OF OBESITY NURSING STUDENTS

มลฤดี แสนจันทร์
Monruedee Sanchan
นิสากร วิบูลชัย
Nisakorn Vibulchai
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก
Srimahasarakham Nursing College, Praboromarajchanok Institute, Thailand
E-mail: monruedee@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิตที่มีภาวะอ้วนและมีประสบการณ์ในการจัดการภาวะอ้วน อายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 12 คน รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของโคไลซี สร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยตามเกณฑ์ของลินคอล์นและคูบา ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน จำแนกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันจนเกิดความต่อเนื่อง ประกอบด้วย การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการบริหารจัดการเวลา 2) การจัดการตนเองด้านจิตใจ เป็นการตั้งเป้าหมายในการจัดการภาวะอ้วน การปรับเปลี่ยนมุมมองให้เกิดการยอมรับตนเองจนเกิดความเชื่อมั่นในการจัดการภาวะอ้วน ประกอบด้วย ตั้งปณิธาน เปลี่ยนมุมมอง และสร้างความเข้มแข็งในใจ 3) สิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเอง เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การจัดการภาวะอ้วนประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ต้องการภาพลักษณ์ที่ดี ต้องการมีสุขภาพที่ดี การกำกับตนเอง การใช้สื่อ สังคมโซเชียล และการมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจในการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับนักศึกษาพยาบาลครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ

* Received April 19, 2022; Revised May 4, 2022; Accepted May 20, 2022

และจิตสังคม รวมถึงใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมการจัดการตนเองในนักศึกษาพยาบาลหรือผู้ที่มีภาวะอ้วนให้ถูกต้องต่อไป
คำสำคัญ: ประสบการณ์, การจัดการตนเอง, ภาวะอ้วน, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This qualitative research aimed to describe the self-management experiences of obesity nursing students. This study used Husserlian's phenomenological approach. Twelve key informants were nursing students who had obesity and had self-management experienced of obesity, Age between 18-25 years old. Individual in-depth interview was used to collect the data. Data were analyzed using Colaizzi's approach. Trustworthiness was established following Lincoln and Guba's criteria. The findings revealed the self-management experiences of obesity nursing students composed of 3 themes: 1) Self-management for daily life, activity daily life routine and continuous such as diet control, exercise and time management 2) Self-management for psychological problems, goal setting to manage obesity into change perspective for self-acceptance and self-confidence such as attendance goal, change of view and strengthen the mind 3) Factors promoting self-management, that supports the successful of self-management such as body image, healthy, Self-regulation, social media and appropriate outcomes. The findings could enable nurses and the healthcare team to understand better self-management experiences of obesity nursing students and it could be provided as a basic information to assist and encourage nursing students to holistic nursing care for health promotion and prevention. It could be using information to development the appropriate self-management programs for nursing students and who had obesity.
Keywords: Experiences, Self-management, Obesity, Nursing Students

บทนำ

ภาวะอ้วน เป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่สำคัญอันดับต้นๆ ของประชากรทั่วโลก ส่งผลกระทบทางสุขภาพทั้งผลกระทบเฉียบพลันและปัญหาเรื้อรัง เกิดปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต จากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายทั่วประเทศล่าสุด ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562-2563 พบความชุกของภาวะอ้วน (ดัชนีมวลกาย หรือ BMI ตั้งแต่ 25 กก./เมตร^2

ขึ้นไป) ในประชาชนไทยอายุ15 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 42.2 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจฯ ครั้งที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2557 ความชุกของภาวะอ้วน (BMI ≥25 กก./เมตร^2) มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในผู้หญิงความชุกเพิ่มจากร้อยละ 41.8 ในปี พ.ศ. 2557 เป็นร้อยละ 46.4 ส่วนในผู้ชายเพิ่มจากร้อยละ 32.9 เป็น ร้อยละ 37.8 (วิชัย เอกพลากร และคณะ, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า คนไทยไม่ว่าชายหรือหญิงกำลัง “มีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน” มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การมีเส้นรอบเอว (Waist circumference) จากการวัดรอบเอวในท่ายืนด้วยสายวัดมาตรฐาน ≥ 90ซม. (หรือ ≥ 36 นิ้ว) ในชาย และ ≥ 80 ซม. (หรือ ≥ 32 นิ้ว) ในหญิงถือว่าอ้วนลงพุง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะอ้วนคือ การบริโภคอาหารมากเกินความจำเป็น โดยเฉพาะอาหารหวาน มัน เค็ม พฤติกรรมรับประทานอาหารพลังงานสูง อาหารหวาน/น้ำหวานในรูปต่างๆ เพิ่มขึ้น การเคลื่อนไหวร่างกาย การทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการออกกำลังกายมีน้อย (สายสมร พลดงนอก และคณะ, 2558) และยังพบว่าความเครียดมีผลให้สมองหลั่งฮอร์โมนความเครียด (stress hormone) ไปกระตุ้นให้มีการเก็บสะสมไขมันที่บริเวณหน้าท้องมากขึ้น (Van der Valk, E. S. et al., 2018) ภาวะอ้วนยังก่ออันตรายต่อสุขภาพโดยเป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด และมะเร็ง และจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ภาวะอ้วนลงพุง (Metabolic syndrome) มีความสัมพันธ์กับภาวะต้านอินซูลิน ภาวะเบาหวาน (Virgínia, R. et al., 2020) นอกจากนี้ภาวะอ้วนยังส่งผลให้ปีสุขภาวะลดลงจากการทำให้เกิดโรคเรื้อรัง มีผลต่อคุณภาพชีวิต และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเพิ่มค่าใช้จ่ายทางสุขภาพและการสูญเสียปีสุขภาวะจากภาวะพิการและการตายก่อนวัยอันควร (Liaw, FY. et al., 2016)

การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตและความปลอดภัย ต้องปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจริง นักศึกษาพยาบาลต้องมีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น รวมถึงอยู่ในช่วงวัย 18-22 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อาทิเช่น เปลี่ยนจากการอยู่กับผู้ปกครองมาใช้ชีวิตในหอพัก ทำให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความเครียดได้ง่าย จากการศึกษาของ สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ (สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ, 2561) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดในระดับสูง ร้อยละ 51.70 และระดับรุนแรงร้อยละ 20.10 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด คือ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการเรียน ปัจจัยด้านสัมพันธภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านกิจกรรม และปัจจัยด้านความคาดหวัง ซึ่งพบว่าความเครียดส่งผลให้รูปแบบการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงจนเกิดภาวะอ้วน (Roy, S.K. et al., 2021) ซึ่งนักศึกษาพยาบาลถือเป็นบุคลากรทางสุขภาพควรเป็นแบบอย่างทางสุขภาพแก่บุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตามจากการสำรวจเบื้องต้นในนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก พบว่า การเปลี่ยนสถานะจาก

นักเรียนเป็นนักศึกษา การอยู่หอพัก การฝึกภาคปฏิบัติ ทำให้วิถีชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และความเครียด นักศึกษาจำนวนมากมีน้ำหนักขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงแรกที่เข้าเรียน (วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. กลุ่มกิจการนักศึกษา, 2564) และจากการศึกษานำร่องที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน จำนวน 3 ราย นักศึกษาได้สะท้อนถึงภาวะอ้วนว่า มีรูปร่างใหญ่กว่าปกติ น้ำหนักเกิน ร่างกายอ่อนแอ เหนื่อยง่าย และมีวิธีการจัดการตนเองที่แตกต่างกัน เช่น การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การตั้งใจในการลดน้ำหนักฯลฯ

ดังนั้นการศึกษาข้อมูลผ่านมุมมองของประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาล ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้อาจารย์และบุคลากรผู้ให้การดูแลสุขภาพมีความเข้าใจในวิธีการจัดการภาวะอ้วนของนักศึกษาอย่างแท้จริงตามบริบทที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยพบว่า มีงานวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษาพยาบาลที่มีดัชนีมวลกายเกินมาตรฐาน (อรพินท์ สีขาว และคณะ, 2561) การวิจัยเชิงผสมผสานเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไข การลดน้ำหนักของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน (แสงเทียน ธรรมลิขิตกุล และสิริรัก สินอุดมผล, 2559) แต่ยังไม่พบการศึกษาเชิงคุณภาพด้านการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับนักศึกษาพยาบาลที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตสังคม ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อบรรยายประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วนตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูล (key informant)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน จำนวน 12 คน โดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (criteria) ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีภาวะอ้วนทั้งเพศหญิงและเพศชายอายุตั้งแต่ 18 ปีจนถึง 25 ปี 2) เคยมีประสบการณ์การของภาวะอ้วนและรับรู้ว่าตนเองมีภาวะอ้วน 3) ดัชนีมวลกายตั้งแต่ 25 กิโลกรัมต่อตารางเมตรขึ้นไป 4) สามารถสื่อสารและให้ข้อมูลได้ รวมถึงยินดีเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาการวิจัย จำนวนของผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูล

มีความสอดคล้องและตอบคำถามวิจัยได้สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยยุติการเก็บข้อมูลเมื่อผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลซ้ำๆ กับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่มาเพิ่มเติมอีก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นคนวิเคราะห์และจับประเด็น เตรียมความพร้อมโดยการศึกษาความรู้วิจัยเชิงคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกและไวต่อประเด็นที่ศึกษา ลดอคติในการวิจัย โดยใช้การบันทึกส่วนตัวเพื่อสะท้อนตนเองอย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงเวลาการวิจัย เป็นการบันทึกความรู้สึกหรือมุมมองของผู้วิจัยที่มีต่อข้อมูล รวมทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การสะท้อนตนเองเป็นการตรวจสอบผลกระทบจากความคิด ความรู้สึกของผู้วิจัยต่อผลการวิจัย ซึ่งจะช่วยลดความลำเอียงในการแปลความของผู้วิจัย

2. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอว

3. แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guideline) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดในประเด็นต่างๆ ไม่เป็นคำถามนำ ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อความถูกต้องและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 ราย เพื่อตรวจสอบเรื่องภาษา การสื่อความหมาย เป็นแนวคำถามกว้างๆเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เช่น นักศึกษาจัดการตนเองกับความอ้วนอย่างไร อะไรที่ช่วยให้นักศึกษาจัดการความอ้วนได้สำเร็จ เป็นต้น

4. แบบบันทึกภาคสนาม โดยบันทึกเกี่ยวกับบรรยากาศในระหว่างสัมภาษณ์ สิ่งที่สังเกตได้ และแบบบันทึกสะท้อนคิดเพื่อแยกแยะความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้วิจัยที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการวิจัย

5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกเสียง ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก และปากกาใช้สำหรับการบันทึกเสียงและจดบันทึกขณะทำการสัมภาษณ์

6. แบบบันทึกการถอดความสัมภาษณ์ สำหรับถอดเนื้อความจากเครื่องบันทึกเสียงแบบถอดคำต่อคำ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม IRB SNC 031/2564 วันที่ 16 ธันวาคม 2564 ผู้วิจัยมีการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน การเก็บข้อมูล ประโยชน์และความเสี่ยงของการเข้าร่วมวิจัย ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยอย่างอิสระ และสามารถถอนตัวจากการศึกษาได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ตามมา ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็น

ความลับ ไม่มีการเปิดเผยชื่อ-สกุลผู้ให้ข้อมูล และจะใช้เป็นรหัสแทน ข้อมูลจะเก็บไว้ในที่ปลอดภัยมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมและนำไปใช้เชิงวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวบข้อมูล

เมื่อโครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยติดต่อผู้ให้ข้อมูล บอกวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย และชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยเริ่มสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตัวต่อตัว ตามเวลาที่นัดหมาย คือหลังเลิกเรียน และเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ทำการสัมภาษณ์ที่ห้องประชุมเล็กในที่ทำงานของผู้วิจัย ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้มีการชวนพูดคุยสนทนาในเรื่องทั่วไป ก่อนนำเข้าสู่ประเด็น เริ่มด้วยทบทวนขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง และเริ่มทำการสัมภาษณ์ข้อมูล ขณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยสังเกตปฏิกิริยาท่าทางและอารมณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกจนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 45-60 นาที และทำการสัมภาษณ์ 1-2 ครั้งต่อราย ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของข้อมูล และขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมกรณีข้อมูลไม่ครบถ้วน เก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว (saturation of data) คือ ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การศึกษา เข้าใจเรื่องราวที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าอย่างชัดเจน และข้อมูลซ้ำๆ ไม่มีประเด็นใหม่เกิดขึ้น จึงยุติการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียง และทำการจดบันทึกภาคสนามเกี่ยวกับบรรยากาศในระหว่างการสัมภาษณ์ สิ่งที่สังเกตได้ รวมถึงบันทึกสะท้อนคิดเพื่อแยกแยะความรู้สึกของผู้วิจัยที่มีต่อผู้ให้ข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยถอดเทปคำต่อคำเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ.2565 – มีนาคม พ.ศ. 2565

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามเกณฑ์การพิจารณาความน่าเชื่อถือของลินคอล์นและคูบา (Lincoln, Y.S., & Guba, E.G., 1985) ดังนี้

1) ความน่าเชื่อถือ (credibility) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้แก่ 1.1) การให้เวลาอยู่กับผู้ให้ข้อมูลที่นานพอ เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจพร้อมที่จะแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายถูกสัมภาษณ์ 1-2 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 45-60 นาที และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น และ 1.2) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (member checking) ก่อนยุติการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยสรุปเรื่องราวให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้อง ผู้ให้ข้อมูลสามารถปรับและเพิ่มเติมได้ในข้อมูลบางส่วนที่เห็นว่าไม่สมบูรณ์หรือผู้วิจัยแปลบิดเบือนไป 2) ความสามารถนำไปอ้างอิง (transferability) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทั้งเพศหญิงและชายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมพอที่จะตัดสินได้ว่าจะนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมและบริบทที่คล้ายคลึงกัน 3) การพึ่งพาเกณฑ์ (dependability) ผู้วิจัยวิเคราะห์การเขียนบันทึกสะท้อนคิด

และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นอิสระ นำประเด็นมาอภิปรายร่วมกับผู้ร่วมทำวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพิจารณาประเด็นหลักและสาระไปในทางเดียวกัน 4) การยืนยันผลการวิจัย (conformability) ผู้วิจัยทำการบันทึกแหล่งที่มาของข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน ได้แก่ เทปบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละครั้งแต่ละราย โดยเก็บบทสัมภาษณ์และใช้รหัสเบื้องต้น แยกเป็นแฟ้มข้อมูลของแต่ละรายอย่างเป็นระบบ ไม่มีการลบข้อมูลและมีการจัดเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบรรยากาศปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล ปัญหาและอุปสรรค อย่างเป็นระบบในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล มีการจัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถอ้างอิงและตรวจสอบที่มาของข้อมูลซ้ำได้ตลอดเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาของโคไลซี่ (Streubert, H. J. & Carpenter, D. R., 2011) คือ ผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์ที่ถอดคำแบบคำต่อคำหลายๆครั้ง เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง ทบทวนแต่ละข้อความในทุกหน้าอย่างถ่องแท้ แยกประโยคสำคัญออกมา ให้รหัสข้อมูลแยก ทำความเข้าใจความหมายของประโยค และแยกออกเป็นประเด็น บรรยายประเด็นที่ได้ให้ละเอียดมากที่สุด แล้วนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 ราย ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล เป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ และได้วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้วิจัยอีก 1 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำผลการถอดความแบบคำต่อคำ การให้รหัส และการวิเคราะห์ไปตรวจสอบเป็นระยะๆ

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม จำนวน 12 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 10 คน เพศชาย จำนวน 2 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน 2) การจัดการตนเองด้านจิตใจ 3) สิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 การจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน

เป็นการจัดการตนเองในการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการบริหารจัดการเวลา เมื่อทำเป็นกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมที่ทำจะเกิดความต่อเนื่องตามมาน้ำหนักก็ตัวลดลง

1.1 การควบคุมอาหาร ผู้ให้ข้อมูลต่างมองว่า การควบคุมอาหารเป็นวิธีหนึ่งในการจัดการตนเองในการลดความอ้วน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารลดน้ำหนัก การคำนวณพลังงานที่ควรได้รับในแต่ละวัน การเลือกชนิดของอาหารที่มีไขมันต่ำ หลีกเลี่ยงอาหารที่ให้

พลังงานสูง ปริมาณอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อไม่มากเกินความจำเป็น หรือรวมถึงการเลือกใช้ภาชนะที่บรรจุอาหาร

"เมื่อก่อนจะชอบกินอาหารจานด่วน ไก่ทอดเคเอฟซี พิซซ่า เฟรนฟราย หมูกระทะ น้ำอัดลม ก่อนหน้านี้กินบ่อยมากเลยนะคะ เกือบทุกวันเลย ซึ่งมันไม่ค่อยดีทำให้น้ำหนักขึ้นเร็ว ตอนหลังเลยเปลี่ยนมาควบคุมอาหาร ลดและงดไม่กินอาหารพวกนี้เลย ผลคือสัดส่วนดีขึ้น น้ำหนักลดลงค่ะ มันเห็นผลดีมากถ้าเราทำเป็นประจำทุกวัน ตอนนี้แทบจะไม่กินเลย" (รายที่ 1, 2565) *"ถ้าจะให้ดี เห็นบางคนเขานับพลังงานในแต่ละวันด้วยนะคะ ต้องนับว่าวันนี้กินได้ไม่เกินเท่าไหร่ เวลาจะกินอะไรก็ต้องนับแคลตลอด เก่งเลขเลยค่ะ 555"* (รายที่ 2, 2565) *"ปกติทานข้าวสองจานซึ่งมากเกินไป 555 อดอาหารมันทำได้ แต่ไม่นาน พอทาน หนักกว่าเดิมเลยค่ะ 555 เลยเปลี่ยนเป็นตักข้าวแค่ครึ่งจานทุกมื้อจากครึ่งจาน เหลือเป็นครึ่งทัพพี ภาชนะที่ใช้ใส่อาหารควรเปลี่ยนเป็นขนาดเล็กลงนะคะ กินอย่างนี้ทุกมื้อ อาจไม่ลดเร็ว แต่ว่าลดแน่นอนค่ะ"* (รายที่ 3, 2565)

1.2 การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายเพื่อลดน้ำหนักควรทำแบบต่อเนื่องและมีแบบแผน ใช้ระยะเวลา 30-60 นาที 3-5ครั้งต่อสัปดาห์ หรือปฏิบัติให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานบ้าน การทำสวน การเดินแทนการขับรถ จะกระตุ้นให้ร่างกายมีการเผาผลาญมากยิ่งขึ้น

"การออกกำลังกายจะช่วยเผาผลาญสิ่งที่เราทานเข้าไป ขึ้นกับความชอบของแต่ละคน ขอแค่ขยับร่างกายก็จะทำให้เกิดการเผาผลาญในร่างกาย ทำอย่างน้อย วันละ 30-60 นาที สัปดาห์ละ 3-5 ครั้งหรือทำทุกวันได้ยิ่งดีครับ" (รายที่ 4, 2565) *ส่วนตัวชอบการปั่นจักรยาน ซึ่งทำให้ได้เหงื่อมากซึ่งแต่ละคนก็ชอบไม่เหมือนกัน การออกกำลังกายยังสำคัญที่สุดเสมอ ควรออกกำลังกายทุกวันตามที่แต่ละคนชอบจะเวิร์คมากกว่าค่ะ"* (รายที่ 3, 2565) *"เวลาไปขึ้นวอร์ด หนูก็จะเดินเอาแทนที่จะขับมอไซด์ ก็ถือเป็นการออกกำลังกายเหมือนกันค่ะ ยิ่งทำบ่อยยิ่งดี จากเหนื่อยๆตอนนี้สนุกมากค่ะ"* (รายที่ 5, 2565)

1.3 การบริหารจัดการเวลา

การบริหารจัดการเวลาต้องทำอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติเป็นชีวิตประจำวัน กลายเป็นนิสัยและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต บริหารเวลาในการออกกำลังกายควบคู่กับการควบคุมอาหาร สามารถจัดการภาวะอ้วนได้สำเร็จ

"ส่วนใหญ่เราไม่ค่อยมีเวลาในการออกกำลังกายเลย ด้วยความที่เราต้องขึ้นฝึกปฏิบัติงานพอลงวอร์ดมาก็เหนื่อยแล้ว แต่ถ้าเราบริหารจัดการดีๆ ให้เวลาร่างกายได้เผาผลาญสักนิด ทำได้แน่นอนครับ ดังนั้นมีตารางวางแผนไว้เลยว่าแต่ละวันเราจะออกกำลังกายช่วงเวลาไหนบ้าง" (รายที่ 6, 2565) *"เราควรออกกำลังกายควบคู่กับการควบคุมอาหาร ดังนั้น*

ต้องบริหารเวลา ทำให้ได้ทุกวัน รับรองน้ำหนักลดลงแน่ค่ะ อย่างตัวเองทำ IF ต้องนับชั่วโมงการกิน และนับแคล ทำ 16:8 ค่ะ (จำกัดเวลารับประทานอาหาร 8 ชั่วโมงและอดอาหาร 16 ชั่วโมง เช่น สามารถรับประทานอาหาร เวลา 06.00-14.00น. หลังจากนั้นเป็นช่วงงดอาหาร ทานได้แต่น้ำเปล่า ชา กาแฟที่ไม่ใส่น้ำตาล) น้ำหนักก็ลงเยอะนะคะทำนานเลยค่ะ 7-8 เดือน ทำทุกวัน หลังจากนั้นน้ำหนักคงที่เลยค่ะ" (รายที่ 7, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า หากมีการจัดการตนเองในการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการบริหารจัดการเวลาให้เหมาะสม ปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน จะทำให้เกิดความต่อเนื่องการจัดการภาวะอ้วนก็จะประสบผลสำเร็จ

ประเด็นหลักที่ 2 การจัดการตนเองด้านจิตใจ

เป็นการจัดการตนเองในการตั้งเป้าหมายในการลดความอ้วน โดยการเปลี่ยนมุมมองยอมรับตนเองจะทำให้ลดความเครียดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เปลี่ยนเป็นการสร้างความเข้มแข็งในจิตใจ เกิดความเชื่อมั่นตนเองในการลดความความอ้วน

2.1 ตั้งปณิธาน

การตั้งปณิธานเป็นการตั้งเป้าหมายในการจัดการตนเองด้านจิตใจของผู้ที่มีภาวะอ้วน ผู้ให้ข้อมูลมีการตั้งปณิธานในการจัดการภาวะอ้วนจากการมีประสบการณ์ในการพบเจอผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนมีภาวะอ้วน ทำให้เกิดความตั้งใจในการลดความอ้วน มีการกำหนดระยะเวลาในการลดน้ำหนัก รวมถึงการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง จะทำให้มีแรงจูงใจในการที่จะลดความอ้วน

"เราเรียนทางด้านสายสุขภาพ เห็นผู้ป่วยโรคเรื้อรังส่วนใหญ่มีไขมันในเลือดสูงบ้าง เบาหวานบ้าง ความดันบ้าง หัวใจบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนอ้วนทั้งนั้นค่ะ จึงกลับมามองตัวเองถ้าอายุมากขึ้นก็เป็นโรคเรื้อรังได้เหมือนกัน ดังนั้นเลยตั้งมั่นเลยค่ะว่าจะลดน้ำหนักให้ได้มากที่สุด" (รายที่ 8, 2565) *"เมื่อเราตัดสินใจจะลดน้ำหนัก เราต้องมีเป้าหมาย ภายใน 1 เดือนลดให้ได้อย่างน้อย 2 กิโล ถ้าเราไม่ตั้งเป้าหมายไว้ นานๆไปเราก็ไม่รู้ว่าเราผอมลงหรือเปล่า แต่ถ้าตั้งเป้าหมาย เราจะได้ตั้งใจตั้งมั่นลด"* (รายที่ 4, 2565) *"กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญถ้ามีครอบครัว เพื่อน คนรักเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุน จะทำให้เรามีกำลังใจในการลด อย่างหนูนี่แม่สร้างแรงจูงใจ บอกให้กิโลละสองพันนะคะ ตอนนั้นตั้งใจลดเลยค่ะ ก็มีลดลงบ้างสองถึงสามโล มันก็ได้ผลอยู่นะคะ"* (รายที่ 9, 2565) *"ถ้าเราอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ชอบออกกำลังกายจะทำให้มีแรงจูงใจเพิ่มมากขึ้น สร้างแรงบันดาลให้เรา เพราะเห็นความเปลี่ยนแปลงของคนที่ลดได้ เราก็อยากเป็นเหมือนเขา เลยตั้งใจลดเลย"* (รายที่ 6, 2565)

2.2 เปลี่ยนมุมมอง

เป็นการจัดการตนเองด้านจิตใจของผู้ที่มีภาวะอ้วน เพราะถูกเปรียบเทียบหรือถูกล้อเลียนทำให้เกิดปมด้อย เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ซึ่งมีผลกระทบต่อจิตใจ จึงมีการจัดการโดยการยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น จะทำให้รักตนเองมากขึ้น เป็นแรงผลักดันให้อยากลดน้ำหนัก

"เป็นคนอ้วนดำมาตั้งแต่เด็ก โดนเปรียบเทียบโดนล้อมาตลอด ยิ่งสมัยมัธยมกลับบ้านมาต้องร้องไห้เป็นประจำ เพราะโดนล้อ มันเลยทำให้เรามีปม ด้อยค่าตัวเอง พอโตขึ้นถึงมองโลกกว้างขึ้น ปรับมุมมองตนเอง และไม่แคร์คำพูดคนอื่น เราแคร์ความรู้สึกตัวเองดีกว่าทำเท่าที่เราไหว แต่ทำต่อเนื่อง" (รายที่ 9, 2565) *"เวลาไปที่สาธารณะ คนก็จะมอง เพราะเราใช้พื้นที่เยอะกว่าคนอื่น เช่น การนั่งรถประจำทาง หรือการนั่งเก้าอี้ในห้างสรรพสินค้า เราก็รู้สึกอาย แต่เดี๋ยวนี้ไม่อายค่ะ แค่ยอมรับตัวเองพอเรายอมรับตัวเองเราจะรักตัวเองมากขึ้นค่ะ"* (รายที่ 10, 2565) *"เวลาคนมอง แล้วเรารู้สึกว่าเขามองว่าเราอ้วนไม่สวย เลยไม่ค่อยมั่นใจและไม่กล้าแสดงออก ให้พูดก็ไม่ค่อยกล้าพูด รู้สึกเหมือนชีวิตมีปมด้อย เมื่อก่อนก็เศร้านะคะ แต่มันก็เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เราอยากลดน้ำหนัก"* (รายที่ 5, 2565)

2.3 สร้างความเข้มแข็งในใจ

เมื่อพบบททดสอบที่ยากเช่นการควบคุมอาหารเมื่อพบเห็นอาหารที่ชอบรับประทานแล้วอยากรับประทานถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งหรือไม่มั่นคง จะเกิดความคิดว่าพรุ่งนี้ค่อยลดก็ได้ รวมถึงมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำได้ และไม่กดดันตนเอง ค่อยเป็นค่อยไป จะทำให้จิตใจมีความเข้มแข็งพอในการจัดการภาวะอ้วน

"มันจะมีสิ่งหนึ่งที่ทุกคนต้องเจอ เป็นบททดสอบทำให้เราอดไม่ไหวห้ามใจไม่ได้เมื่อเจออาหารที่ชอบอยู่ตรงหน้าดังนั้นเราต้องตั้งมั่นและจิตใจต้องเข้มแข็งพอสมควรนะคะถึงจะอดได้" (รายที่ 10, 2565) *"พรุ่งนี้ค่อยลด เป็นอีกคำนึงที่ต้องประสบ ดังนั้นใจเราต้องเข้มแข็ง ต้องแทนที่ด้วยคำว่าต้องลดวันนี้ พยายามเข้มแข็งอย่าอยู่ในสถานการณ์นี้บ่อยๆนะคะไม่งั้นเราเสร็จแน่เลยค่ะ"* (รายที่ 11, 2565) *"เชื่อมั่นว่าตัวเองสามารถทำได้ หรือทำไม่ได้อย่างที่หวังก็อย่าพึ่งท้อถอยค่ะ ค่อยๆเป็นค่อยๆไป ไม่ต้องกดดันตัวเองมาก เพราะยิ่งกดดันตัวเองเราจะท้อได้ง่าย ถ้าใจเราไม่เข้มแข็งพอ ที่ลดๆมาทั้งหมดเป็นศูนย์เลยนะคะ อาจต้องเริ่มใหม่เลย"* (รายที่ 5, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า การจัดการตนเองด้านจิตใจ เป็นการตั้งใจตั้งเป้าหมายในการลดความอ้วน ความเครียดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจจากการถูกเปรียบเทียบหรือถูกล้อเลียนต้องมีการเปลี่ยนมุมมองให้เกิดการยอมรับตนเอง หรือมีแรงผลักดันให้อยากลดน้ำหนัก รวมถึงสร้างความเข้มแข็งในจิตใจให้เกิดความเชื่อมั่นตนเองในการลดความความอ้วน

ประเด็นหลักที่ 3 สิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเอง

เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลจัดการภาวะอ้วนได้ดี คือ ต้องการมีภาพลักษณ์ที่ดี ต้องการมีสุขภาพที่ดี การกำกับตนเอง การใช้สื่อ สังคมโซเชียล และการมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

3.1 ต้องการภาพลักษณ์ที่ดี

การจัดการตนเองในการลดความอ้วนเพื่อต้องการมีภาพลักษณ์ที่ดี ความอ้วนทำให้แน่นอัดอัด ใส่เสื้อผ้าขนาดเล็กไม่ได้ ต้องใส่เสื้อผ้าขนาดใหญ่ ทำให้ดูไม่สวยงาม และนักศึกษาพยาบาลเป็นตัวแทนทางด้านสุขภาพ ต้องมีภาพลักษณ์ที่ดี

"อ้วนมาก จะรู้สึกอัดอึดง่าย มันแน่นไปหมด ใส่เสื้อผ้าตัวเล็กก็ไม่ได้คับ และไม่สวยต้องใส่ตัวใหญ่ๆถึงจะหายใจสะดวก" (รายที่ 1, 2565) *"เวลาใส่เสื้อผ้า จะรู้สึกแน่นไปหมด พุงออกเยอะ ใส่เสื้อผ้าบางครั้งก็แน่นและดูไม่สวยเลย พอลองลดน้ำหนัก ที่เราเห็นได้ชัดคือสัดส่วนกระชับมากขึ้น ทำให้เรามั่นใจมากขึ้น"* (รายที่ 11, 2565) *"ตัวใหญ่ ตัวมันหนาออกข้าง คนมองก็เห็นว่าใหญ่ เสื้อผ้า รองเท้า ต้องใส่ขนาดที่ใหญ่กว่าเพื่อน มันดูเห็นขนาดเปรียบเทียบกันได้ชัดเจนเลย บางครั้งก็อายค่ะ อยากผอม อยากสวย"* (รายที่ 3, 2565) *"นักศึกษาพยาบาล พยาบาลเป็นตัวแทนทางด้านสุขภาพ ความคาดหวังจากสังคมก็มีเยอะค่ะ คนเขาก็มองว่าต้องหุ่นดี ไม่ควรอ้วน ไม่เป็นโรค เราก็ต้องมีลุก (Look) ที่ดีค่ะ"* (รายที่ 7, 2565)

3.2 ต้องการมีสุขภาพที่ดี

ความอ้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพ ทำให้เจ็บป่วยได้ง่าย เวลาทำกิจกรรมจะเหนื่อยง่ายกว่าปกติ ใจสั่น หัวใจเต้นแรง ความทนในการทำกิจกรรมลดลง การจัดการภาวะอ้วนจึงจำเป็นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบดังกล่าว

"ที่เจอกับตัวเองความอ้วนทำให้เราไม่สบายบ่อย เหนื่อยง่าย เป็นหวัดง่าย ภูมิแพ้ก็เป็นเวลาทำอะไรก็เหนื่อยง่าย ล่าสุดเป็นเหมือนหัวใจเต้นเร็ว ไม่ค่อยสม่ำเสมอ ถ้าอายุมากขึ้นยังไม่ลดความอ้วนอาจเป็นโรคหัวใจค่ะ" (รายที่ 7, 2565) *"เวลาเดินไปไหนไกลๆมันเหนื่อยกว่าคนอื่นเลยนะ เพื่อนเขายังไม่เหนื่อยแต่เรานี่บางครั้งหอบเลยนะ ทำอะไรนานๆ ไม่ได้เลย"* (รายที่ 8, 2565) *"ทำอะไรก็เหนื่อยง่าย เดินขึ้นบันไดไม่กี่ขั้น หอบเลยนะ บางครั้งรู้สึกหัวใจเต้นแรงกว่าปกติ ความทนไม่ค่อยจะมีเลยค่ะ"* (รายที่ 9, 2565) *"พออ้วนแล้วรู้สึกป่วยตลอด ใจสั่น เหนื่อยง่าย เหมือนเป็นไทรอยด์ หรือหัวใจ ทำอะไรนิดๆหน่อยๆ ก็ใจสั่น"* (รายที่ 5, 2565)

3.3 การกำกับตนเอง

เป็นสิ่งที่ช่วยให้การจัดการตนเองของผู้ให้ข้อมูลประสบผลสำเร็จในการลดภาวะอ้วน โดยมีการจดบันทึกเพื่อประเมินตนเองว่าในแต่ละวันรับประทานอาหารและได้รับพลังงานไปเท่าไหร่ การจัดทำตารางออกกำลังกายรวมถึงการประเมินการใช้พลังงานในแต่ละ

วัน การชั่งน้ำหนัก และการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวจะช่วยให้มีการกำกับตนเองที่ดีขึ้นในการจัดการภาวะอ้วน

"เวลาเราทานอะไรเราต้องมีการจดบันทึกด้วยนะ นับแคลว่าครบรึยังเหมือนเป็นการย้ำตัวเองว่าวันนี้ทานไปเท่าไหร่แล้ว เหลือที่ทานได้เท่าไหร่ ประเมินตัวเองไปในแต่ละวันเลย" (รายที่ 10, 2565) *"การทำตารางการออกกำลังกายก็สำคัญนะมันจะทำให้เรากำกับตัวเองไปในตัว เอาแบบติ๊กเอาก็ได้ว่าวันนี้ทำอะไรบ้างออกกำลังกายรึเปล่า ก็จะทำให้เรารู้ว่าเราใช้พลังงานไปเท่าไหร่ในแต่ละวัน"* (รายที่ 2, 2565) *"ชั่งน้ำหนักทุกสัปดาห์ หรือเดือนละ 2 ครั้งก็ได้ค่ะ จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลง ถ้าชั่งทุกวันอาจเห็นยาก ประเมินยาก เราจะท้อได้ง่ายค่ะ "* (รายที่ 12, 2565) *"แม่ก็คอยเตือนเหมือนกันนะคะ รู้ว่าเรากำลังลดน้ำหนัก จะคอยเตือนถ้าเราเผลอ ว่าอันนี้กินได้เหรอน้ำตาลเยอะนะ ไขมันเยอะนะ เราก็อ้อ ชะงักทันทีค่ะ 555 แม่ช่วยกำกับด้วยยิ่งดีเลยค่ะ"* (รายที่ 8, 2565)

3.4 การใช้สื่อ สังคมโซเชียล

การใช้สื่อ สังคมโซเชียลเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนการจัดการตนเองในเรื่องการสืบค้นความรู้ในการลดความอ้วน การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งจากคนที่มีประสบการณ์และบุคลากรทางการแพทย์

"อยู่ในกลุ่มเฟสบุค ไลน์ ก็ดีนะคะ เราสามารถหาความรู้จากกลุ่มเรานี้ได้ ทั้งเรื่องการทำ IF การออกกำลังกาย การบริหารหน้าท้อง มีหมดเลยค่ะ ยิ่งตอนนี้เรื่องพวกนี้ในติ๊กตอกเต็มเลยค่ะ" (รายที่ 2, 2565) *"อยู่ในเพจกลุ่มลดน้ำหนักจะมีคนชวนออกกำลังกายทุกวันเลยค่ะ มีความรู้เรื่องการควบคุมอาหาร อาหารที่ทานได้ หรือทานแล้วทำให้อ้วน ก็ง่ายดีค่ะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน บางครั้งเราถามไปหรือมีคนถามจะมีแอดมินหรือผู้เชี่ยวชาญมาตอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ เราก็ได้ความรู้เยอะเลยค่ะ"* (รายที่ 12, 2565)

3.5 การมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

การมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นเป็นความสำเร็จของการจัดการตนเองของผู้ให้ข้อมูลที่มีภาวะอ้วน ทำให้มีกำลังใจ ในการลดความอ้วน อยากทำอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น เช่น การใส่เสื้อผ้าแล้วดูกระชับ หน้าท้องลดลง บุคลิกภาพดูดี และเสียงสะท้อนคำชมจากบุคคลอื่น

"เวลามีคนชมว่าหุ่นดีขึ้น ใจมันฟูเลยนะคะ แสดงว่าไอ้ที่เราทำมา ไม่เสียเปล่าทำให้เราอยากลดต่อไปเรื่อยๆค่ะ มีกำลังใจในการลดค่ะ" (รายที่ 7, 2565) *"ช่วงแรกที่ควบคุมอาหาร งดแป้ง ไม่กินน้ำอัดลม น้ำตาล ทำได้ 2 สัปดาห์ น้ำหนักยังไม่ลดนะคะ แต่เวลาใส่เสื้อผ้าแล้วดูกระชับกว่าเดิม ไม่แน่นเหมือนก่อน แสดงว่าได้ผล เราก็อยากลดต่อไปค่ะ"* (รายที่ 12, 2565) *"ส่องกระจกแล้วก็ปลื้ม ผอมลงแล้วนะเรา หน้าท้องก็ลดลง ส่วนตัวมองว่าดูดีขึ้น มีชมตัวเองด้วยค่ะ ลดต่อค่ะ โกออน"* (รายที่ 11, 2565)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า สิ่งที่ช่วยสนับสนุนในการลดความอ้วนได้มีประสิทธิภาพ คือ ความต้องการมีรูปร่างที่สวยงามนั่นคือต้องการภาพลักษณ์ที่ดี ความต้องการมีสุขภาพที่ดี ดังนั้น จึงต้องมีการกำกับตนเองโดยการบันทึกและประเมินผลความสำเร็จในการลดความอ้วน รวมถึง การใช้สื่อ สังคมโซเชียลในการสืบค้นข้อมูล และการมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นทำให้มีกำลังใจในการลด ความอ้วน อยากทำอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นความสำเร็จของการจัดการตนเอง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน ประกอบด้วย การจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน การจัดการตนเองด้านจิตใจ และสิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเอง

1. การจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมอาหารเป็นวิธีหนึ่งในการจัดการตนเองเมื่อมีภาวะอ้วน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารที่ช่วยในการควบคุมน้ำหนัก การคำนวณพลังงานที่ควรได้รับในแต่ละวันในการรับประทานอาหาร การเลือกชนิดของอาหารที่มีไขมันต่ำ หลีกเลี่ยงอาหารที่ให้พลังงานสูง ปริมาณอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อไม่มากเกินความจำเป็น หรือรวมถึงการเลือกใช้ภาชนะที่เล็กลงจะช่วยลดปริมาณอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อ นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในหอพักเลือกซื้ออาหารสำเร็จรูปมารับประทานเนื่องจากสะดวก รวดเร็ว และอาหารมีรสชาติดี อาหารเหล่านี้มีแป้ง น้ำตาลและไขมันทำให้มีพลังงานสูงเกินความต้องการของร่างกายเกิดภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนได้ง่าย (นวรัตน์ โกมลวิภาต และวิลาวัลย์ อุดมการณ์เกษตร, 2560) ดังนั้นการจัดการตนเองในการควบคุมอาหารในชีวิตประจำวันที่เหมาะสม จะช่วยให้การลดน้ำหนักเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ การคำนวณพลังงานและสัดส่วนอาหารที่ควรได้รับในแต่ละวัน การเลือกเมนูอาหาร การหลีกเลี่ยงสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้อยากรับประทานอาหารมากยิ่งขึ้น (ดวงกมล ปิ่นเฉลียว, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่พบว่าการควบคุมอาหารเป็นวิธีการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วนหรือน้ำหนักเกินซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องจนถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน (อดุลย์ วุฒิจูรีพันธ์ และคณะ, 2562); (อรพินท์ สีขาว และคณะ, 2561)

ส่วนในเรื่องของการออกกำลังกายถือว่าเป็นการจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน เพราะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำควรออกกำลังกายอย่างมีแบบแผน ใช้ระยะเวลา 30-60 นาที 3-5 ครั้งต่อสัปดาห์ แทรกรูปแบบกิจกรรมทางกายให้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินแทนการขับหรือนั่งรถ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพพยาบาลต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติ นักศึกษาบางคนมีการเดินไปขึ้นฝึกปฏิบัติงานแทนการนั่งรถจึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการออกกำลังกายที่อยู่ในชีวิตประจำวัน หากเดินด้วยความแรงระดับปานกลางประมาณ 30 นาทีมีการ

เผาผลาญพลังงานเฉลี่ย 150 กิโลแคลอรี่ เป็นการออกกำลังที่ไม่มีแบบแผนแต่กระตุ้นให้มีการเผาผลาญพลังงานในร่างกายได้ ทำต่อเนื่องติดต่อกันช่วงละ 8-10 นาที โดยสะสมเวลารวมกัน 30-60 นาทีต่อวัน จำนวน 5 วันต่อสัปดาห์ และควรเลือกกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับตนเอง รวมถึงควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการออกกำลังกายร่วมด้วย (ดวงกมล ปิ่นเฉลียว, 2561)

แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการเวลาในการออกกำลังกายของนักศึกษาพยาบาลยังมีน้อย เนื่องจากมีเวลาที่จำกัด มีการเรียนทั้งภาคทฤษฎีในห้องเรียน ที่ต้องจดจำเนื้อหาเพื่อสอบและการฝึกภาคปฏิบัติทางคลินิกกับผู้ป่วยโดยตรง และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดความเครียด ความเหน็ดเหนื่อย ความเมื่อยล้าจากการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยทำให้นักศึกษาต้องการเวลาพักผ่อน จึงไม่เคร่งครัดกับการออกกำลังกาย สอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดสรรเวลาในการออกกำลังกายของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยสุพรรณบุรี ที่พบว่ามีการจัดสรรเวลาในการออกกำลังระดับปานกลาง (X = 3.06, SD=.924) (วิรงค์รอง ชมภูมิ่ง, 2562) ดังนั้นการบริหารจัดการเวลาในการออกกำลังกายจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการควบคุมอาหารที่รับประทานเข้าไปควรรับประทานอาหารให้เป็นเวลา อาหารมื้อเย็นควรให้ห่างจากเวลานอนอย่างน้อย 4 ชั่วโมง จะช่วยลดปริมาณอาหารที่รับประทานไม่ให้เกินความจำเป็น

2. การจัดการด้านจิตใจ เป็นการตั้งเป้าหมายในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง ตั้งปณิธานในการลดน้ำหนัก กำหนดเป้าหมายระยะสั้น หรือระยะยาว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีการกำหนดเป้าหมายในการลดน้ำหนัก เช่น ลดน้ำหนักอย่างน้อย 2 กิโลกรัมใน 1 เดือน การลดน้ำหนักไม่ควรทำอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปควรลดน้ำหนักประมาณ 0.5-1 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ และควรใช้ระยะเวลา 3-6 เดือนในการลดน้ำหนัก (ดวงกมล ปิ่นเฉลียว, 2561)การมีแรงจูงใจจะช่วยให้ลดน้ำหนักได้สำเร็จ เช่น การให้รางวัล อาจเป็นสิ่งของ เงิน คำชมเชย เป็นต้น ผู้ที่มีภาวะอ้วนอาจรู้สึกเครียด หรือกดดันตนเองในการลดน้ำหนัก รวมถึงความรู้สึกด้อยค่าที่เกิดขึ้นจากการถูกเปรียบเทียบ หรือถูกล้อเลียน ซึ่งเป็นปมด้อยที่เก็บอยู่ในจิตใจ ดังนั้นสิ่งสำคัญคือการเปลี่ยนทัศนคติในการมองตนเอง เปลี่ยนมุมมองให้เห็นคุณค่าของตนเอง ให้มองเห็นส่วนดี หรือความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการลดน้ำหนัก การที่ผู้ที่มีภาวะอ้วนรับรู้ความสามารถของตนเองในการลดน้ำหนักจะทำให้ลดน้ำหนักได้ประสบผลสำเร็จ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่งผลให้ค่าดัชนีมวลกายและเส้นรอบเอวลดลงอย่างชัดเจน (ปุสสมาศ สมัครสมาน และคณะ, 2561) ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารและการออกกำลังกายเป็นการทดสอบความเข้มแข็งของใจในการลดความอ้วนของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งในจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเกิดความท้อถอยหรือมีจิตใจที่อ่อนไหว ทำให้เกิดความกดดัน เกิดความเครียดในการจัดการภาวะอ้วน บุคคลที่

จะจัดการภาวะอ้วนได้ดีต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความต้านทานต่อสิ่งที่มากระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เพราะสุขภาพที่ดีเกิดจากความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ซึ่งถ้านักศึกษาพยาบาลมีสิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้สามารถจัดการภาวะอ้วนได้ดีเช่นกัน (ปภาสินี แซ่ติ๋ว และธนิดา ทีปะปาล, 2559)

3. สิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเอง ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ช่วยในการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วนคือ **การ**ต้องการภาพลักษณ์ที่ดี วัยรุ่นนิยมมีรูปร่างผอมบางเหมือนกับนางแบบในสื่อต่างๆ เนื่องจากมีบุคลิกภาพที่ดี รูปลักษณ์ที่ดี การสวมเครื่องแต่งกายมีความสะดวกในการสรรหามากกว่าคนที่มีรูปร่างอ้วน รวมถึงภาพลักษณ์ของพยาบาลเป็นสัญลักษณ์ทางด้านสุขภาพ นั่นหมายถึงต้องการมีสุขภาพที่ดีร่วมด้วย พยาบาลไม่ควรป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ความอ้วนทำให้มีอาการเหนื่อยง่าย ใจสั่น หรือบางครั้งหัวใจเต้นแรงกว่าปกติ ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบจากภาวะอ้วน จึงต้องมีการการกำกับตนเอง โดยการจดบันทึกปริมาณพลังงานและชนิดอาหารในแต่ละวัน รวมถึงการใช้พลังงานในแต่ละวันเพื่อประเมินตนเองในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละเดือน หากไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้ ควรนำมาปรับปรุงข้อบกพร่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด การชั่งน้ำหนักเป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นควรทำทุกสัปดาห์ และชั่งในช่วงเวลาเดียวกัน อีกสิ่งหนึ่งคือการใช้สื่อ สังคมโซเชียล เป็นช่องทางในการแสวงหาแหล่งความรู้ การส่งต่อข้อมูล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ที่สนใจในการลดน้ำหนัก มีการปรึกษาหรือให้คำแนะนำได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีการกระตุ้นเตือนกำกับติดตามหรือชักชวนทำกิจกรรมในการลดน้ำหนัก สอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมแรงจูงใจในการลดน้ำหนักผ่านการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน โดยใช้แอปพลิเคชั่น“FoodiEat”และรายงานผลพฤติกรรมการลดน้ำหนักผ่านแอปพลิเคชั่นไลน์ พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการลดน้ำหนักดีกว่าก่อนเข้าร่วมและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งการผลจากการจัดการตนเองจะทำให้มีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นซึ่งถือเป็นความสำเร็จของการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาล ทำให้มีกำลังใจในการลดความอ้วนอยากทำอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น เช่น การใส่เสื้อผ้าแล้วดูกระชับ หน้าท้องลดลง บุคลิกภาพดูดี และเสียงสะท้อนคำชมจากบุคคลอื่นทำให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการลดน้ำหนัก (อดุลย์ วุฒิจูรีพันธ์ และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการภาวะอ้วนของนักศึกษาพยาบาลมีการจัดการตนเองด้านชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันจนเกิดความต่อเนื่อง ได้แก่ การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการบริหารจัดการเวลา รวมถึงมีการจัดการตนเองด้านจิตใจ ตั้งเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนมุมมองให้เกิดการยอมรับตนเองจนเกิดความเชื่อมั่นสร้าง

ความเข้มแข็งในใจเพื่อจัดการภาวะอ้วน สิ่งที่ช่วยในการจัดการภาวะอ้วนให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ต้องการภาพลักษณ์ที่ดี ต้องการมีสุขภาพที่ดี การกำกับตนเอง การใช้สื่อ สังคมโซเชียล และการมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการทำความเข้าใจในเรื่องการจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน เพื่อใช้ข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับนักศึกษาพยาบาลให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตสังคม รวมถึงสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมหรือพัฒนาโปรแกรมการจัดการตนเองในนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษาที่มีภาวะอ้วน นำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีสุขภาวะที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ดวงกมล ปิ่นเฉลียว. (2561). การจัดการโรคอ้วนกับพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน. วารสารพยาบาลตำรวจ, 10(2), 433-441.

นวรัตน์ โกมลวิภาต และวิลาวัลย์ อุดมการณ์เกษตร. (2560). ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในตนเอง ต่อพฤติกรรมสุขภาพ น้ำ หนัก และเส้นรอบเอว ของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะโภชนาการเกิน. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 37(2), 118-131.

ปภาสินี แซ่ติ๋ว และธนิดา ทีปะปาล. (2559). การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพต่อการลดน้ำหนักของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี ที่มีภาวะน้ำหนักเกิน. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 9(3), 80-94.

ปุสสมาศ สมัครสมาน และคณะ. (2561). ประสิทธิผลของโปรแกรมการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง และความสามารถของตนเองของแม่บ้านที่อ้วนลงพุงในตำบลกกตูม อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วารสารพยาบาล, 67(2), 27-35.

รายที่ 1. (9 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 10. (21 กุมภาพันธ์ 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 11. (25 กุมภาพันธ์ 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 12. (4 มีนาคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 2. (10 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 3. (11 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 4. (17 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 5. (21 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 6. (24 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 7. (28 มกราคม 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 8. (4 กุมภาพันธ์ 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

รายที่ 9. (7 กุมภาพันธ์ 2565). ประสบการณ์การจัดการตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. (มลฤดี แสนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)

วิชัย เอกพลากร และคณะ. (2564). การสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562-2563. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม. กลุ่มกิจการนักศึกษา. (2564). รายงานผลการตรวจสุขภาพนักศึกษา ประจำปี 2564. มหาสารคาม: วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม.

วิรงค์รอง ชมภูมิ่ง. (2562). ความสามารถในการบริหารเวลาของนักศึกษาพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 35(3), 199-211.

สายสมร พลดงนอก และคณะ. (2558). ความรู้เรื่องโรคอ้วนลงพุง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: หน่วยสร้างเสริมสุขภาพ งานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลศรีนครินทร์.

สิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วารสาร มฉก.วิชาการ, 21(42), 93-106.

แสงเทียน ธรรมลิขิตกุล และสิริรัก สินอุดมผล. (2559). ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการลดน้ำหนักของนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. วารสารเกื้อการุณย์, 23(2), 23-30.

อดุลย์ วุฒิจูรีพันธ์ และคณะ. (2562). ประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมแรงจูงใจในการลดน้ำหนักผ่านการสื่อสาร ทางอิเล็กทรอนิกส์ในนักศึกษาพยาบาลที่มีภาวะอ้วน. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 35(2). 57-70.

อรพินท์ สีขาว และคณะ. (2561). พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษาพยาบาลที่มีดัชนีมวลกายเกินมาตรฐาน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. วารสาร มฉก. วิชาการ, 22(43-44), 1-12.

Liaw, FY. et al. (2016). Components of metabolic syndrome and the risk of disability among the elderly population. Sci Rep, 6(22750), 1-9.

Lincoln, Y.S., & Guba, E.G. (1985). Naturalistic inquiry. Newbury Park: Sage.

Roy, S.K. et al. (2021). Perceived stress, eating behavior, and overweight and obesity among urban adolescents. J Health Popul Nutr, 40(54), 1-13.

Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. (2011). Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative (5nded). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Van der Valk, E. S. et al. (2018). Stress and obesity: Are there more susceptible individuals? Current obesity reports, 7(2), 193–203.

Virgínia, R. et al. (2020). Metabolic syndrome in type 2 diabetic patients: A review of current evidence. Porto Biomedical Journal, 5(6), 1-6.

ประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย*
THE EXPERIENCES OF MOTHERS ON CARING LOW BIRTH WEIGHT PREMATURE INFANTS

สุจิมา ติลการยทรัพย์
Sujima tilakarayasrup
นุชนาถ บุญมาศ
Nutchanad boonmat
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก
Srimahasarakham Nursing College, Praboromarajchanok Institute, Thailand
นิศานาถ ถิระชัย
Nisanat tirachai
โรงพยาบาลมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
Mahasarakham Hospital Mahasarakham Province, Thailand
E-mail: sujima@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 คน เป็นมารดาที่คลอดทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม และทารกเข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย โรงพยาบาลมหาสารคาม รวมทั้งดูแลบุตรที่บ้านไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์หลังจำหน่ายทารกจากโรงพยาบาล รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยใช้แนวคิดของเลียวนาร์ด (Leonard’s method) สร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยตามแนวคิดของ Lincoln และ Guba ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยที่ผ่านการรักษาจากหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย มี 3 ประเด็นหลักได้แก่ 1. เฝ้าระวังภัยให้ลูกน้อย มารดาจะเฝ้าสังเกตและติดตามอาการ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น อุณหภูมิกาย อาการผิดปกติทั้งในขณะตื่นหรือนอนหลับ 2.เลี้ยงดูฟูมฟักด้วยความมั่นใจ มารดาจะพัฒนาทักษะในการเลี้ยงดูทารก โดยสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง 3. กายและใจที่พร้อมรับทุกสถานการณ์ แม้ยังอยู่ในระหว่างการรักษาตัวหลังคลอด มารดาต้องมาดูแลทารกและพร้อมจะยอมรับเมื่อทารกมีอาการเปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้

* Received April 11, 2022; Revised April 20, 2022; Accepted May 3, 2022

พยาบาลและทีมสุขภาพเข้าใจประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยมากขึ้น นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล/แนวปฏิบัติที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยต่อไป
คำสำคัญ: ประสบการณ์ , น้ำหนักตัวน้อย , ทารกเกิดก่อนกำหนด

Abstract

The qualitative research aimed to gain understanding of the experiences of mothers on caring low birth weight premature infants. The hermeneutic phenomenological approach was used in the study. The participants were eighteen mothers who delivered premature infants weigh less than 2,500 grams and the infants had been admitted at the sick newborn ward, Mahasarakham Hospital. The infants had taken care by their mothers at least one week after discharged from the hospital. Individual in-depth interview was used to collect the data. The contents were analyzed by using Leonard's approach. Lincoln and Guba had adopted to explain the overarching concept of trustworthiness. Three themes were identified from the experiences of mothers on caring low birth weight premature infants: 1) keeping the infant from harm: mother observed and monitored symptoms and changes such as temperature and abnormal symptoms while waking up or sleeping 2) nurturing with confidence: mothers developed skills in raising their premature infants by building confidence in one's own abilities. 3) mind-body accepting any situation: even though the mothers still in postpartum period, mother had to take care and accept symptom's changes of their babies. The results of this study will assist nurses and health care providers better understand mothers on caring low birth weight premature infants. This will be used to develop nursing quality/practices that respond to the problems and needs of mothers in the care of low birthweight preterm infants.
Keywords: Experiences, low birth weight, premature infants

บทนำ

ทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย เมื่อแรกคลอดจะมีโครงสร้าง และการทำหน้าที่ของระบบต่างๆ ในร่างกายยังไม่สมบูรณ์ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสุขภาพทั้งในระยะวิกฤติ และเรื้อรังได้ ไม่ว่าจะเป็น การหยุดหายใจ การหายใจลำบาก มีร่างกายเขียวคล้ำและขาดออกซิเจน

การควบคุมอุณหภูมิกายที่ไม่คงที่ ภาวะเหลืองจากตับยังทำงานไม่สมบูรณ์ มีโอกาสติดเชื้อง่ายจากภูมิคุ้มกันต่ำ มีโอกาสสำลักได้ง่ายจากปัญหาการดูดกลืน และเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของระบบประสาทล่าช้า (ชลดา จันทร์ขาว,2562) ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วยหรือทารกแรกเกิดวิกฤติ ทำให้ทารกถูกแยกจากบิดามารดาและครอบครัวตั้งแต่แรกเกิด (ศิริพร มีหมู และจินตนา ตั้งวรพงศ์ชัย, 2560) ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลนานกว่าทารกแรกคลอดอื่น ขึ้นอยู่กับภาวะสุขภาพของทารก ส่วนมารดาเมื่อไม่ได้เตรียมความพร้อมมาก่อนและไม่ทราบถึงวิธีการดูแลรักษาทารกแรกเกิด อีกทั้งไม่คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของการรักษาในหอผู้ป่วย เมื่อมารดาเข้าไปเยี่ยมทารกจึงมักพบว่ามารดาได้แต่ยืนมองทารกอยู่ข้างตู้อบ ไม่กล้าสัมผัสจับต้องทารก เมื่อพยาบาลให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูในตู้อบให้ มารดาจะยังไม่มีความมั่นใจในการดูแล และมีความยากลำบากในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด บทบาทหน้าที่ที่เคยคาดหวังไว้จึงถูกปรับเปลี่ยนไป (รุ่งทิวา หวังเรืองสถิตย์ และคณะ, 2562) ดังนั้นมารดาจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในการปรับลักษณะ/แนวทางในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยจากบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้การดูแลเพื่อความปลอดภัยในชีวิตของทารก

จากอุบัติการณ์การเกิดทารกคลอดและมีน้ำหนักตัวน้อย ในประเทศไทย เฉลี่ยมีถึงร้อยละ 5-18 ของทารกแรกเกิดมีชีพ 100 ราย ซึ่งยังเป็นปัญหาที่สำคัญด้านอนามัยแม่และเด็กในระดับประเทศ ทั้งที่มีการกำหนดเกณฑ์การคลอดทารกแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ต้องไม่เกินร้อยละ 7 ในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) จนถึงฉบับปัจจุบัน แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 – 2564) แต่ก็พบอัตราการคลอดทารกน้ำหนักน้อยกว่ามาตรฐาน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบมากถึงร้อยละ15.7 ของทารกเกิดมีชีพทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ทำให้หน่วยงานด้านสุขภาพจัดทำแนวทางในการดูแลเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง และมีเครือข่ายเชื่อมโยงการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด เพื่อให้ทารกได้รับการดูแล ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนและทุพลภาพ การเจริญเติบโตเชิงเส้นแบบเตี้ยแคระแกร็น (stunted linear growth) ในวัยเด็ก และผลกระทบระยะยาวสู่วัยผู้ใหญ่ เช่น มีไอคิวต่ำ มีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็นโรคอ้วน โรคเบาหวาน และปัญหาหัวใจและหลอดเลือด (วนิดา ภวภูตานนท์,2564) และมีการศึกษาถึงการให้มารดาได้มีส่วนร่วมในการดูแลทารกแรกเกิดก่อนกำหนด ทำให้มารดาเกิดความพร้อมและความมั่นใจในการดูทารก (พีรภาพ คำแพง ,2560) และมีการวางแผนจำหน่าย (Discharge Plan) ทารกแรกเกิดก่อนกำหนด โดยใช้ หลัก D- METHOD กับมารดาได้แก่ D Diagnosis เป็นการให้ความรู้เรื่องโรคที่ทารกเป็นอยู่ โดยสังเขป M Medicine การแนะนำเกี่ยวกับยาที่ทารกได้รับ E Environment โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของทารก T Treatment ทักษะที่จำเป็นในการดูแลทารก H Health คำแนะนำในการส่งเสริมสุขภาพทารก D Diet ให้ความรู้

เรื่องประโยชน์ของนมแม่ (สายใจ ฉายสุรีย์ศร ,2560) โรงพยาบาลมหาสารคาม โดยหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย ได้ศึกษาและนำผลจากการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการให้การพยาบาลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย เพื่อที่จะให้ทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยได้รับการดูแลรักษาอย่างมีคุณภาพ แต่จากการสนทนากลุ่มพยาบาลผู้ให้การดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ได้มีการให้ความรู้และสอนวิธีการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยให้กับมารดา และมีการวางแผนจำหน่าย (Discharge Plan) โดยใช้ หลัก D- METHOD มาใช้ในการจำหน่ายทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยออกจากโรงพยาบาล แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงความต้องการของมารดาที่แท้จริงตามบริบทที่เป็นอยู่ในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยของมารดา

การศึกษาข้อมูลผ่านมุมมองของประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ถือเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรผู้ให้การดูแลมีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริงตามบริบทที่เป็นอยู่ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของมารดาก่อนจำหน่ายทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ซึ่งเป็นรูปแบบโดยไม่ได้ศึกษาหรือเข้าใจความต้องการของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยในแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทำความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติตนและกรณี อื่นๆ ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย แผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลมหาสารคาม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic phenomenology) ตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ (Heidegger,1962) ซึ่งว่าด้วยการตีความหรือให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา เน้นที่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ทำให้เกิดความเข้าใจในการให้ความหมายของบุคคลต่อประสบการณ์นั้นๆ สะท้อนให้เห็นประสบการณ์นั้นอย่างลึกซึ้ง เหตุผลที่ผู้วิจัยใช้การศึกษาแนวนี้เข้าไปทำความเข้าใจประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย นั้น เนื่องจาก ต้องการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่มาจากมุมมองของมารดาทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงว่า มารดาให้ความหมายอย่างไรต่อประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยในขณะที่อยู่โรงพยาบาลและที่บ้าน อีกทั้งการศึกษานี้ผู้วิจัยได้มีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับบริบทพื้นที่และการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย จึงใช้การศึกษาแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความเข้าไปทำความเข้าใจปรากฏการณ์และเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความลุ่มลึกตามประสบการณ์จริงของมารดาที่มีทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย และเป็นข้อมูล

เบื้องต้นในการนำมาวางแผนและให้การพยาบาลที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของมารดาทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย อย่างแท้จริงต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ (Heidegger,1962) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งเน้นการตีความหมายของประสบการณ์ในทัศนะของบุคคลผู้ได้รับประสบการณ์นั้นเป็นหลัก โดยมีความเชื่อว่า บุคคลมีความสำคัญมากต่อการศึกษา แต่ละคนจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะของบุคคลและเป็นการให้ความหมายตามความคิดของแต่ละคนที่อาจแตกต่างจากคนอื่น การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาจากสภาพจริงที่เกิดขึ้นตามการรับรู้และประสบการณ์ของมารดาทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยที่อยู่ในสถานการณ์นั้น สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์นั้นอย่างลึกซึ้ง ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความหลากหลายที่สามารถบรรยายและอธิบายประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยภายใต้ประสบการณ์นั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยเป็นพยาบาลผู้ให้การดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ได้นำเอาความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย มาร่วมทำความเข้าใจกับสิ่งที่ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไฮเดกเกอร์ ที่เชื่อว่า บุคคลใช้ประสบการณ์ ความคิดในการตีความและให้ความหมายกับเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ไว้อย่างลึกซึ้งและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลโดยตรงและทำความเข้าใจถึงการรับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ว่าเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ ตามแนวคิดของ ไฮเดกเกอร์ (Heidegger) ซึ่งให้มารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย บอกเล่าและอธิบายถึงเรื่องราวและประสบการณ์ที่ตนเองประสบ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูล (key informant) เลือกแบบเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (criteria) ดังนี้ 1เป็นมารดาที่คลอดทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ผ่านการรักษาจากหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย แผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลมหาสารคามในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2564 ถึงมกราคม 2565และทารกได้รับ

การจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลแล้ว 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลาการวิจัย จำนวนของผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความเพียงพอและคุณภาพของข้อมูล โดยพิจารณาจากข้อมูลมีความสอดคล้องและตอบคำถามวิจัยได้สมบูรณ์มากกว่าจำนวนผู้ให้ข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยุติการเก็บข้อมูลเมื่อมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 ราย

พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา (research setting) เป็นหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย โรงพยาบาลมหาสารคาม ซึ่งเป็นหอผู้ป่วยที่ให้การดูแลทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยและสามารถให้มารดามานอนพักและให้การดูแลทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยได้

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการใช้อุปกรณ์ที่ช่วยในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัย ผู้วิจัยเป็นพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ที่โรงพยาบาลมหาสารคาม เป็นเวลานานมากกว่า 15 ปี ทำให้ผู้วิจัยรับรู้ถึงบริบทและวัฒนธรรมในการดูแลทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยและครอบครัว มากกว่าผู้ที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ ผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการทำวิจัย คือ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวปรากฏการณ์วิทยาอย่างต่อเนื่อง และได้มีการเตรียมตัวในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกและไวต่อประเด็นที่ศึกษา ไม่สับสน เมื่อเข้าสู่สนามการวิจัยจริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการลดอคติในการวิจัย โดยตลอดช่วงเวลาการวิจัยได้ทำการบันทึกสะท้อนตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการบันทึกความรู้สึกหรือมุมมองของผู้วิจัยที่มีต่อข้อมูลและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อตรวจสอบผลกระทบจากความคิด ความรู้สึกของผู้วิจัยต่อผลจากการวิจัย ซึ่งจะช่วยลดความลำเอียงในการแปลความของผู้วิจัย

2. แนวทางการสัมภาษณ์ (interview guideline) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดในประเด็นต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการ โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับ ประสบการณ์ในการดูแลทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย เช่น

"คุณแม่รู้สึกเช่นใดเมื่อได้รับแจ้งว่าให้มาดูแลบุตรที่หอผู้ป่วย ให้ความหมายว่าอย่างไร เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น"

"คุณแม่ช่วยเล่าเหตุการณ์ในแต่ละวัน ในช่วงที่ลูกยังต้องนอนรักษาในโรงพยาบาล"

3. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ผู้ป่วย

4. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับบันทึกข้อมูลหมายเลขผู้ให้ข้อมูล อายุ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์สำหรับการติดต่อ และประวัติการเจ็บป่วยของทารกก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย

5. แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับบันทึกข้อมูลหมายเลขผู้ให้ข้อมูลหลัก รายละเอียดของการสัมภาษณ์ เช่น ครั้งที่ วันที่ ระยะเวลา สถานที่ บรรยากาศ สภาพแวดล้อม ปัญหาที่พบและการแก้ไขปัญหาของผู้สัมภาษณ์ เป็นต้น

6. แบบบันทึกการถอดความสัมภาษณ์สำหรับการถอดเนื้อความจากเทปบันทึกเสียงแบบถอดคำต่อคำ

การเก็บรวบรวบข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์โดยดำเนินการสัมภาษณ์มารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักตัวน้อย ภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลอย่างน้อย 1 สัปดาห์ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 45-60 นาที ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้โทรศัพท์นัดสัมภาษณ์ตามช่วงเวลาที่มารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักตัวน้อยสะดวก และสัมภาษณ์ที่ห้องพักอาจารย์ ในที่ทำงานของผู้วิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของการวิจัย ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลตามแนวทางพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล แจ้งยินยอมในการเข้าร่วมวิจัยโดยวาจา และนัดหมาย วัน-เวลาในการสัมภาษณ์ตามที่มารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักตัวน้อยสะดวก ข้อมูลที่สามารถทำให้ทราบถึงผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อ ที่อยู่ เป็นต้น จะถูกเก็บในลิ้นชักโต๊ะและผู้วิจัยถือกุญแจไว้ผู้เดียว ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์และการรายงานผลการวิจัยจะถูกเปลี่ยนเป็นรหัสหมายเลขทั้งหมด และไม่มีข้อมูลใดๆ ที่ทำให้ผู้อ่านสามารถระบุตัวของผู้ให้ข้อมูลได้

ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แจ้งขออนุญาตในการบันทึกเสียงและการจดบันทึกย่อในขณะสัมภาษณ์ โดยได้สนทนาในเรื่องทั่วไปก่อนนำเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์ และในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ฟังและติดตามผู้ให้ข้อมูลทั้งเนื้อหาสาระ อารมณ์ ความรู้สึก ของมารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักตัวน้อย วิเคราะห์และจับประเด็น การทบทวนคำที่ผู้ให้ข้อมูลพูดออกมา การถามคำถามเพื่อขอความกระจ่างชัด ตลอดจนการสรุปสาระสำคัญระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สุขสบาย อึดอัด ไม่พร้อมในการให้ข้อมูลหรือได้ยินเสียงทารกแรกเกิดตื่น/ร้องไห้ ผู้วิจัยจะสอบถามถึงความต้องการในการหยุดพักสัมภาษณ์ต่อหรือยุติการสัมภาษณ์และนัดหมายการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะสิ้นสุดเมื่อ ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การศึกษา เข้าใจเรื่องราวที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าอย่างชัดเจน และผู้ให้ข้อมูลเริ่มให้ข้อมูลซ้ำๆ ไม่มีประเด็นใหม่เกิดขึ้น

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ. 2565 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามเกณฑ์การพิจารณาความน่าเชื่อถือของลินคอล์นและคูบา ดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (credibility) ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้แก่ (1) การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อเรียนรู้และเกิดความไว้วางใจที่ผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะแบ่งปันประสบการณ์แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายจะถูกสัมภาษณ์ 1-2 ครั้งๆละ 45-60 นาที และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังที่กล่าวข้างต้น และ (2) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (member checking) ผู้วิจัยจะสรุปเรื่องราวให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้อง ซึ่งสามารถปรับ ตัดและเพิ่มเติมในข้อมูลที่เห็นว่าไม่สมบูรณ์หรือผู้วิจัยแปลบิดเบือนไป ก่อนจะยุติการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง

2. ความสามารถนำไปอ้างอิง (transferability) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย อาทิเช่นอายุ การวินิจฉัยโรคของมารดา/ทารกแรกเกิดเป็นต้น เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุม ที่สามารถจะตัดสินใจได้ว่าจะนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพแวดล้อมและบริบทที่คล้ายคลึงกันได้

3. การพึ่งพาเกณฑ์ (dependability) ผู้วิจัยวิเคราะห์การเขียนบันทึกสะท้อนคิดและและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นอิสระ พิจารณาประเด็นหลักและสาระไปในทางเดียวกัน

4. การยืนยันผลการวิจัย (conformability) ผู้วิจัยทำการบันทึกแหล่งที่มาของข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน ได้แก่ เทปบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ทุกครั้ง โดยจัดเก็บบทสัมภาษณ์โดยการใช้รหัสเบื้องต้น แยกเป็นไฟล์ข้อมูลจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และมีการจัดเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับ บรรยากาศขณะให้สัมภาษณ์ ความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคอย่างเป็นระบบ ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล มีการจัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสามารถอ้างอิงและตรวจสอบที่มาของข้อมูลซ้ำได้ตลอดเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของเลียวนาร์ด (Leonard,1989) โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (1) ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค (2) ฟังเทป อ่านบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดหลายๆครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลจนเข้าใจชัดเจน (3) เขียนความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยแยกแยะประเด็นหลักไว้เป็นส่วนๆ (4) จัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์ตามประเด็นหลักที่เป็นเรื่องเดียวกันเข้าด้วยกัน (5) อธิบายคำที่เป็นจุดสะท้อนประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล และให้ความหมายเชื่อมโยงภาพเหตุการณ์ระหว่างเก็บข้อมูล สะท้อนความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล ต่อความหมายของประสบการณ์ ให้เกิดความชัดเจนในแต่ละประเด็น และ(6) เขียนสรุปสาระสำคัญ ที่มีความสัมพันธ์กันตามความหมาย /ตามพฤติกรรม ให้เข้าใจชัดเจนตามขอบเขตของความหมายนั้นๆ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลมหาสารคาม เลขที่ 65/013 วันที่ 26 มกราคม 2565 โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “ประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย” ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน การเก็บข้อมูล ประโยชน์และความเสี่ยงของการเข้าร่วมวิจัย ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยอย่างมีอิสระ และสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา ข้อมูลที่ได้ถูกเก็บเป็นความลับโดยมีผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และไม่มีการใช้ชื่อของผู้ให้ข้อมูลในการนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นมารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยที่เข้ารับการรักษาและได้รับการจำหน่ายออกจากหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วยแผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลมหาสารคามใน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2564 ถึงมกราคม 2565แล้วจำนวน 18 คน มีอายุระหว่าง 14-43 ปี (เฉลี่ย 27.26 ปี) คลอดก่อนกำหนดช่วงอายุครรภ์ตั้งแต่ 26 สัปดาห์ถึง 34 สัปดาห์ (เฉลี่ย 30.45 สัปดาห์)และทารกมีน้ำหนักระหว่าง 1,320-2,295 กรัม (เฉลี่ย 1,820 กรัม) และระยะเวลาที่รับการรักษาตัวที่หอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วย 7-23 วัน (เฉลี่ย 9.15 วัน) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ พบ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 เฝ้าระวังภัยให้ลูกน้อย เป็นความรู้สึกหรือการรับรู้ของมารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยทุกคน ในการเฝ้าสังเกตอาการของทารกและติดตามอาการ การเปลี่ยนแปลงของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย เช่น *อุณหภูมิกายเปลี่ยนแปลง อาการผิดปกติขณะทารกนอนหลับ* ดังคำบอกกล่าวที่ว่า

“เห็นลูกผ่านตู้อบ ตัวเล็กนิดเดียว ตอนช่วยเปลี่ยนแพมเพริสให้ลูก มองแล้วมองอีกกลัวลูกเขียว กลัวหายใจหอบ”

“น้องหายใจช้าลง บางครั้งเหมือนหยุดหายใจไปเลย ช่วงนั้นกังวลใจมากเลยนะคะ นั่งจ้องลูกไม่วางตาเลยค่ะ แรกๆแทบไม่ได้หลับเลย ต้องลุกมาส่องดูลูกทุกชั่วโมง ดูว่าหน้าอกยังกระเพื่อมมั้ย ถึงคุณพยาบาลจะบอกเป็นลักษณะของเด็กที่คลอดก่อนกำหนดก็ตาม ”

“ได้แต่เฝ้ามองลูกที่หลับแทบตลอดเวลา ไม่ค่อยขยับแขนขา ไม่ค่อยร้องไห้ ต้องคอยสังเกตว่าน้องยังหายใจอยู่มั๊ย อาการยังเหมือนชั่วโมงที่แล้วรึเปล่า ”

“ล้างมือแล้วต้องเช็ดและถูมือแรงๆให้มือไม่เย็น จำเลยค่ะ เวลาเอามือเย็นไปแตะตัวลูกแล้วลูกเหมือนจะสะดุ้ง เวลาเอาน้องออกมาดูดนมต้องห่อตัวให้มิดชิดกลัวว่าตัวลูกเย็นน้ำหนักไม่ขึ้น จะโตช้า ได้กลับบ้านช้านะคะ”

"หลังวัดไข้ อุณหภูมิของน้องต่ำ ตัวเย็น ต้องได้ห่อตัวไปนอนใต้เครื่องทำความร้อนอีกเกือบ 2 ชั่วโมง แอบชะเง้อมองเข้าไปดูลูกบ่อย ๆ"

"ซื้อปรอทมาไว้ใช้ที่บ้านเลยค่ะ วัดไข้ให้ลูกหลังอาบน้ำและก่อนนอนเลยค่ะ กลัวลูกไม่สบาย กลางคืนจะร้อนแค่ไหนก็สวมหมวกไหมพรมให้ค่ะ"

"เมื่อไหร่เห็นลูกตัวซีดๆ ตัวลายๆ จะรีบห่อตัว วัดปรอทเลยค่ะ"

"ช่วงอยู่โรงพยาบาลและได้เลี้ยงลูกเอง นั่งมองลูกหลับอยู่ดีๆเจอว่า ลูกไม่หายใจทีละแป๊บ ๆ ตกใจนะคะรีบเรียกพยาบาลมาดูอาการเลยค่ะ ถึงพยาบาลจะบอกว่าปกตินะคะ แต่ก็ยังเฝ้าดูแบบหวั่นใจอยู่ค่ะ"

"เวลาลูกนอนหลับหลังให้ดูดนมต้องค่อยๆเปิดดูว่าสีผิวเปลี่ยนไปมั๊ย หายใจอกกระเพื่อมต่างจากเดิมมั๊ย"

ประเด็นหลักที่ 2 เลี้ยงดูและฟูมฟักด้วยความมั่นใจ มารดาให้การดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยด้วยความระวัดระวัง ใช้ความพยายามในการพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะการเลี้ยงดูทารกเกิดก่อนกำหนด เช่น การให้นมแม่ การดูแลทารกประจำวัน การอุ้ม การนอน การให้ยา และเพิ่มความมั่นใจ ความเชื่อมั่นในความสามารถในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง ดังคำบอกกล่าวที่ว่า

"ช่วงที่ได้มาดูแลลูกที่โรงพยาบาล ตอนนั้นน้ำนมก็ยังมีนะคะ แต่ไม่พอให้ลูก พยาบาลก็ส่งไปคลินิกนมแม่ เจ็บเต้านมมากๆค่ะ ทั้งสอนทั้งดุ แต่ก็คุ้มค่าค่ะ ทำให้แม่อุ้มลูกเข้าเต้าได้ถูกไม่ปวดหลัง รู้สึกดีมากค่ะที่ลูกได้ดูดนมจากเต้าของเรา ถึงดูดได้ไม่พออิ่ม จะต้องให้นมแม่ที่บีบเก็บไว้จากขวดเพิ่มก็ตาม พอซักพัก น้ำนมมาเยอะมากค่ะ"

"จริงๆก็ปั๊มน้ำนม ให้พ่อเค้ามาส่งที่ตึกไอซียูให้ลูกนะคะ เอามาเยอะเลยค่ะ ยังเก็บไว้ในช่องแช่แข็งในตู้เย็นค่ะ ลูกไม่ดูดยอมดูดจากเต้าเลยค่ะ เค้าคงไม่ชินนะคะ แต่ไม่เป็นไรค่ะถึงดูดจากขวดก็น้ำนมเราค่ะ ประหยัดเยอะเลยนะคะ ตอนอยู่โรงพยาบาลแทบไม่ได้นอนพักเลยค่ะ อยู่คนเดียว ปั๊มน้ำนมเสร็จลูกตื่นมากินพอดี กว่าลูกจะหลับ ล้างขวดนมเอาไปนึ่ง ก็ถึงเวลาปั๊มน้ำนมละ กลับมาอยู่บ้านนี่ดีเลยค่ะ ทำเป็นทุกอย่างแล้ว ตากะยายช่วยบ้าง มีเวลาได้นอนพัก ได้ดูแลตัวเอง และยังได้ทำงานบ้านด้วยนะคะ"

"เห็นนักศึกษาพยาบาลอาบน้ำและสอนแม่ที่อยู่เตียงใกล้กันให้อาบน้ำลูก ก็อยากอาบให้ลูกบ้างจัง ลูกเราต้องเช็ดตัวให้จนกว่าน้ำหนักน้องพันแปดร้อยกรัม อาบน้ำเป็นก็ได้กลับบ้านแล้ว ตอนนี้แม่เก่งแล้วค่ะ สอนคนอื่นได้ด้วยนะคะ"

"พยาบาลเค้าสอนการให้ยาวิตามินสำหรับลูกค่ะ เอาขวดยากับหลอดดูดยามาให้เลยค่ะ ช่วงสายๆก็มาถาม มาดูหลอดยาที่เตรียมจะป้อนให้ลูก"

"ถึงเวลาชั่งน้ำหนักลูก คุณแม่ลุ้นทุกวันเลยค่ะ ช่วงที่น้ำหนักขึ้นๆลงๆ ใจล่วงเลยค่ะ แต่พอน้ำหนักขึ้นทุกวัน ใจชื้นมากค่ะ หายเหนื่อยเลยนะคะ"

"ช่วงแรก ทำอะไรไม่เป็นเลยค่ะ ไม่มั่นใจที่จะต้องดูแลลูก ไม่รู้จะจับลูกยังไง พยาบาลก็ทำให้ดู บอกสอนให้ทำแบบนี้นะ พี่นักศึกษาพยาบาลก็ช่วยสอนนะคะ กว่าหนูจะมั่นใจว่าดูแลลูกได้ ตอนนี้หนูก็เรียนออนไลน์ แม่หนูช่วยเลี้ยงให้ตอนกลางวัน หนูกะพ่อเค้าจะดูแลลูกเองหลังกลับจากเรียนค่ะ"

"ตอนนี้คิดว่ามั่นใจในการเลี้ยงลูกนะคะ ได้พยาบาลสอนบ้าง ดูจากคนนั้นคนนี้บ้าง ดูจากยูทูปบ้าง"

"พยาบาลก็บอกนะว่าให้สังเกตอาการของลูกนะ สอนให้ทำนั่นทำนี่ ช่วงแรกก็ค้านในใจ คิดว่าก็เราไม่ใช่พยาบาลนี่ แต่พอเห็นแม่คนอื่นๆเค้าดูแลลูกได้ ใจมันก็คึก เราต้องทำให้ได้ แม่คนอื่นพาทำบ้าง พยาบาลบอกบ้าง ตอนนี้เก่งเลยล่ะค่ะ"

ประเด็นหลักที่ 3 กายและใจแม่ที่ต้องพร้อมรับทุกสถานการณ์ มารดาบางคนยังอยู่ในระหว่างการรักษาตัวเองในหอผู้ป่วยหลังคลอด บางคนได้กลับไปพักรักษาตัวเองที่บ้าน ต้องมาดูแลทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อยในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิดป่วยด้วยความตั้งใจในการเลี้ยงลูกทำให้มารดามีจิตใจที่เข้มแข็งและตั้งมั่น ว่าจะต้องดูแลลูกให้ปลอดภัยถึงแม้จะพบเจอกับความเหนื่อยยากและความไม่พร้อมของร่างกายตนเอง มารดาคิดอยู่เสมอว่าต้องผ่านไปให้ได้จึงเกิดเป็นความพยายามลงมือทำ อย่างต่อเนื่อง ทำแล้วทำอีกด้วยความอดทน และพร้อมจะยอมรับเมื่อทารกมีอาการเปลี่ยนแปลงไปดังคำบอกเล่าที่ว่า

"ตอนที่ให้มาเลี้ยงลูกที่ตึก ผ่าท้องคลอดได้ไม่กี่วัน ต้องประคองหน้าท้องมาเลี้ยงลูก น้ำนมก็คัด เจ็บเต้านมเจ็บแผลนะคะ ต้องขึ้นไปตรวจที่ตึกหลังคลอดทุกวัน ต้องอดทนมากๆ เลยค่ะ ไม่กล้าร้องไห้ กลัวน้ำนมไม่มา ไม่น่าเชื่อว่าตัวเองจะแกร่งได้มากปานนั้น แต่ก็ผ่านมาด้วยดีค่ะ ทำให้รักลูก รักแม่ตัวเองเพิ่มขึ้นอีกมากมายเลยค่ะ"

"หลังคลอดความดันโลหิตยังสูงมากค่ะ พยาบาลให้บีบน้ำนมมาส่งให้ลูกที่ตึกหลังคลอด อยากมาเลี้ยงลูกเองมากๆ พออาการเริ่มดีขึ้นหมอเค้าก็ให้มาเลี้ยงลูก เจ็บแผลก็ทนได้ สามีก็ได้แค่เอาของเอาผลไม้ขึ้นมาส่ง อยากร้องไห้ สารพัดความรู้สึกเลยค่ะช่วงนั้น ดีที่ได้วีดีโอคอลคุยกับสามีพอให้คลายเหงา น้องเตียงเยื้องๆเค้ามาคุยด้วย ได้ระบายออกบ้าง ไปอาบน้ำซักผ้าก็สลับกันฝากดูลูกค่ะ"

"เจ็บแผลมากๆนะคะ บางครั้งแทบยืนไม่อยู่แต่ก็ต้องอดทนค่ะ อยากมาเลี้ยงลูกนี่คะ"

"เจ็บปวดมากกว่าแผลที่กรีด ก็ตอนพยาบาลออกมาบอกว่าต้องย้ายลูกเข้าไปดูแลในห้องวิกฤตินะคะ"

อภิปรายผล

ประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย พบว่า ความต้องการของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ประกอบด้วย การเฝ้าระวังภัยให้ลูกน้อย ความรู้สึกของมารดาในการพบเห็นบุตรที่ตัวเล็กมากกว่าบุตรคนอื่นๆ ต้องนอนภายในตู้อบ มีสายอุปกรณ์ต่างๆรอบตัว ต้องได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญอย่างใกล้ชิด เมื่อมารดาต้องไปให้การดูแลบุตรร่วมกับทีมการพยาบาลโดยที่ตนเองยังมีความรู้ไม่เพียงพอกอรปกับยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด มารดาจึงต้องเฝ้าสังเกตอาการของทารกและติดตามอาการ การเปลี่ยนแปลงของทารก สังเกตอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาของพีรภาพ คำแพง และละเอียด ไชยวัฒน์ กล่าวว่ามารดาควรได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักน้อย (พีรภาพ คำแพง และ ละเอียด ไชยวัฒน์, 2560) การให้คำแนะนำมารดาในการสังเกตพฤติกรรมของทารก การสังเกตอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้น จะทำให้มารดามีความพร้อมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยมากขึ้น และสามารถให้การดูแลทารกได้ถูกต้อง (รุ่งทิวา หวังเรืองสถิต,2562)

การเลี้ยงดูและฟูมฟักด้วยความมั่นใจ ในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยนั้นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากทารกคลอดครบกำหนด และต้องการการดูแลมากกว่าทารกอื่นเป็นพิเศษ เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน จะมีการเจริญเติบโตที่ปกติ ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนหรือทุพลภาพ และไม่ส่งผลกระทบระยะยาวเมื่อก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ สอดคล้องกับการศึกษาของพีรภาพ คำแพง และ ละเอียด ไชยวัฒน์ ที่กล่าวว่ามารดาจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย จะช่วยในการเสริมสร้างพลังอำนาจ ให้มารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยในการดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดในระยะยาว (พีรภาพ คำแพง และละเอียด ไชยวัฒน์, 2560) โดยเรียนรู้จากพยาบาลและจากกลุ่มมารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยด้วยกัน ผ่านการสาธิต-สาธิตย้อนกลับในทักษะที่จำเป็นในการดูแลทารก ทักษะการกระตุ้นพัฒนาการ การสังเกตพฤติกรรมการดูแลทารกของมารดา การตอบสนองพฤติกรรมที่ถูกต้องของมารดา (รุ่งทิวา หวังเรืองสถิต, 2562) ดังนั้นการให้ความรู้และการฝึกทักษะให้มารดาสามารถปฏิบัติเองได้จึงเป็นการส่งเสริมให้มารดาเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะการให้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์ของผู้อื่น การใช้คำ พูดชักจูงผ่านวิธีการให้คำชี้แนะ การใช้คำพูดสนับสนุนและการกระตุ้นเร้าทางอารมณ์ และ/หรือการดูแลต่อเนื่อง รวมทั้งการไปติดตามเยี่ยมบ้าน หรือเยี่ยมทางโทรศัพท์ (วนิดา ภวภูตานนท์ ,2564)

กายและใจแม่ที่ต้องพร้อมรับทุกสถานการณ์ มารดาที่คลอดก่อนกำหนดมักจะมีภาวะแทรกซ้อนในระหว่างการตั้งครรภ์ที่อาจส่งผลต่อภาวะสุขภาพของแม่เองหรือทารกใน

ครรภ์เป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องคลอดก่อนกำหนด ทำให้ในช่วงแรกหลังคลอดมารดาจะเกิดความเจ็บปวดขณะเคลื่อนไหวร่างกาย ต้องใช้เวลาในการปรับตัวเพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาพปกติ และเมื่อต้องมาให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย กอรปกับความไม่แน่นอนในอาการของบุตรที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา มารดาจึงต้องการการสนับสนุนและเสริมแรงจากทั้งบุคลากรทาการพยาบาลและครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของวรรษมน ปาพรมและคณะ ที่กล่าวว่าการสนับสนุนและให้ความรู้นี้ ช่วยให้มารดาวัยรุ่นเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด จะช่วยส่งผลให้ทารกคลอดก่อนกำหนดมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดีต่อไป (วรรษมน ปาพรม และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบริบทข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยในบริบทของประสบการณ์ตรง มารดามีความต้องการความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด สามารถสังเกตอาการผิดปกติต่างๆ ได้รับการสาธิตและสาธิตย้อนกลับ จนเกิดความมั่นใจมากพอที่จะดูแลทารกต่อที่บ้าน ได้รับการชี้แนะ ให้กำลังใจ สนับสนุนในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดที่ต่อเนื่อง ตลอดจนแนะวิธีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม อันจะส่งผลให้ทารกได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ไม่เกิดการเจ็บป่วยหรือภาวะแทรกซ้อนตามมา เกิดการมีสุขภาวะและพัฒนาการตามวัยที่ดีของทารกเกิดก่อนกำหนด ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย 1) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้พยาบาลและบุคลากรทางสุขภาพมีความเข้าใจมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยได้ดีขึ้น ดังนั้นจึงควรนำไปเป็นแนวทางในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยและครอบครัว โดยผสมผสานกับการดูแลที่มีอยู่ในปัจจุบันในบริบทการให้บริการของหน่วยงานนั้นๆ 2) ควรพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ ในการให้ข้อมูลที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของมารดาในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย รวมทั้งพัฒนาทักษะของพยาบาลในการสื่อสารกับมารดาของทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย และครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ 3) ควรพัฒนาศักยภาพของครอบครัวหรือผู้ดูแลอาทิเช่น บิดา หรือปู่ ย่า ตา ยาย ในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมของมารดา เพื่อแบ่งเบาภาระในการดูแลทารกและให้มารดามีเวลาได้พักผ่อนให้มากขึ้น ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป พัฒนาให้เกิดแนวปฏิบัติในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อย ที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของมารดาตามบริบทของแต่ละพื้นที่และส่งเสริมการให้ครอบครัวมีส่วนร่วม/พัฒนาศักยภาพของครอบครัวหรือผู้ดูแลในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชลดา จันทร์ขาว. (2562). การพยาบาลทารกแรกเกิด. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัชวาล วงค์สารี. (2563). การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา : สาขาพยาบาลศาสตร์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(1), 1-14.

ปุญญพัฒน์ ไชยเมล์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อน้ำหนักทารกแรกคลอด อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(3), 517-524.

พีรภาพ คำแพง และ ละเอียด ไชยวัฒน์. (2560). ผลของการวางแผนจำหน่ายต่อความรู้และการปฏิบัติตัว ของมารดาที่มีทารกคลอดก่อนกำหนดน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,000 กรัม. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2564 จาก http://www.cbh.moph.go.th/app/intranet/files/km/1507177334_4.

รุ่งทิวา หวังเรืองสถิต และคณะ. (2562). แนวทางการเตรียมความพร้อมมารดาในการดูแลทารกคลอด ก่อนกำหนด ภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลในประเทศไทย : การสังเคราะห์งานวิจัย อย่างเป็นระบบ. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 39(1), 66-78.

วรรษมน ปาพรม และคณะ. (2562) ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้ต่อพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดาวัยรุ่น.วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ , 39 (4), 86-96.

วนิดา ภวภูตานนท์. (2564). การพัฒนาระบบการจำหน่ายที่ส่งเสริมการดูแลอย่างต่อเนื่อง ในทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีน้ำหนักน้อย โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ (พ.ศ.2562). เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://1.179.152.242/2010/download/file_upload/338.pdf

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข. (2562). อัตราการเกิดมีชีพของทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อย. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2564, จาก http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/ealth_stati stics_2556.pdf

อัญญา ปลดเปลื้อง. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 23(2), 1-10.

Heidegger M. Being and Time (MacQuaeeie J. & Robinson E. trans). (1962). Harper&Row , New York.

บทความวิชาการ

ภาวะผู้นำท้องที่ตามแนวพระพุทธศาสนา*
LOCAL LEADERSHIP ALONG BUDDHISM

บุญฤทธิ์ คงยศ
Bunrit kongyot
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: bunrit_23@gmail.com

บทคัดย่อ

บริบทการปกครองของสังคมไทย เป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนั้นมา จากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน โดยส่วนใหญ่แล้วกำนันและผู้ ใหญ่บ้านจะมีความประพฤติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนโดยทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันปัญหาก็สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกัน ปัญหาจากการปฏิบัติงานของผู้นำท้องที่จากการไร้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม ที่สามารถแก้ไข้ด้วยการยึดนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ไขและนำทางการแก้ปัญหา การเป็นผู้นำแล้วนั้น ไม่ใช่ว่าจะเป็นได้เองตั้งแต่เกิด แต่การเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องเกิดจากการได้รับการสังเกต การได้เรียนรู้ พัฒนา ฝึกฝน การรับรู้ผ่านประสบการณ์ แต่อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่ตายตัว ซึ่งสามารถเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา พื้นที่ใดชุมชนใดมีผู้นำที่เป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำท้องที่ที่ยึดหลักตามแนวพุทธศาสนา พื้นที่นั้นจะมีแต่ความสงบสุข การได้มีผู้นำที่ถือเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัย เป็นวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการดำรงชีวิต และการทำงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องของภาวะผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเกี่ยวข้องกับผู้นำที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ภาวะผู้นำ คือ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำพา กลุ่มให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลทางสังคมซึ่งบุคคลหนึ่ง ตั้งใจให้กับผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด คุณลักษณะโดยพื้นฐานทั่วไปของผู้นำที่ มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ผู้นำท้องที่, หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

---

* Received April 12, 2022; Revised April 27, 2022; Accepted May 12, 2022

Abstract

the administrative context of Thai society It's a kinship relationship. the position of the village headman from direct elections of the people to represent the people for the most part, the headman and the main house will behave properly according to the sanctions. is respected by the general public but at the same time, problems can occur at the same time. Problems from the practice of local leaders from lack of morality and ethics that can be solved by applying Buddhist principles to solve and lead solutions. being a leader It's not that it can be from birth. But to be a good leader only comes from being noticed. learning, development, practice, perception through experience However, leadership is not fixed. Which can change according to various events or environments at any time. Any community has a leader who is a local leadership based on Buddhist principles. That area will be peaceful. To have a leader who is regarded as the doctrine of Buddhism is a modern thing. be science and can be adapted to life and current work especially on the subject of leadership, principles, teachings of the Lord Buddha It involves leadership that can be applied. Leadership is how one person influences a group and can lead. group to achieve organizational goals Leadership is a socially influential process in which a person intent on others to perform tasks or activities as required effective

Keywords: Leadership, Local Leadership, Principles of Buddhism

บทนำ

บริบทการปกครองของสังคมไทย ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ภายในสังคมที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ บทบาทของผู้นำท้องที่หรือหมายถึงบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานการบริหารพัฒนาของชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในการบริหารงานพัฒนาของผู้ใหญ่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าหน่วยการปกครองระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองขั้นพื้นฐานของประเทศที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนั้นมา จากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2551) จะต้องเป็นที่ยอมรับและ ไว้วางใจของทางราชการ และมีฐานะเป็นผู้นำทาง โดยส่วนใหญ่แล้วกำนันและผู้ ใหญ่บ้านจะมีความประพฤติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนโดยทั่วไป เป็นที่พึ่งพาอาศัยแก้ ไขปัญหาความเดือดร้อน เป็นผู้ดูแลทุกข์สุข และรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เป็นผู้นำที่กล้าแสดงออกเพื่อปกป้อง ช่วยเหลือประชาชน ดังนั้นกำนันและ

ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นผู้ที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตการดำเนินชีวิต ของประชาชนมากที่สุด และรู้สภาพและเหตุการณ์ของตำบลหมู่บ้านเป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกันปัญหาก็สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกัน ปัญหาจากการปฏิบัติงานของผู้นำท้องที่จากการไร้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม ที่สามารถแก้ไข้ด้วยการยึดนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ไขและนำทางการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2550)

ผู้นำท้องที่ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในหน้าที่การเป็นผู้นำแล้วนั้น ไม่ใช่ว่าจะเป็นได้เองตั้งแต่เกิด แต่การเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องเกิดจากการได้รับการสังเกต การได้เรียนรู้ พัฒนาฝึกฝน การรับรู้ผ่านประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การได้คิดวิเคราะห์สภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบเจอ แต่อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่ตายตัว ซึ่งสามารถเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หมื่แสน, 2561)

คุณค่าและประโยชน์ของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ คำสอนที่ศาสดานำมาเผยแผ่ สั่งสอน แจกแจง แสดงให้มนุษย์เว้นจากความชั่ว กระทำแต่ความดี ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา คำสอนดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสัจธรรม ศาสนามีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม ทำให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ศาสนาในโลกนี้มีอยู่มากมายหลายศาสนาด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์อันสำคัญยิ่งของทุกๆศาสนาเป็นไปในทางเดียวกันกล่าวคือ จูงใจให้คนละความชั่ว ประพฤติความดีเหมือนกันหมด หากแต่ว่าการปฏิบัติพิธีกรรมย่อมแตกต่างกันความเชื่อถือของแต่ละศาสนา (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2552)

พื้นที่ใดชุมชนใดมีผู้นำที่เป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำท้องที่ที่ยึดหลักตามแนวพุทธศาสนา พื้นที่นั้นจะมีแต่ความสงบสุข การได้มีผู้นำที่ถือเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัย เป็นวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการดำรงชีวิต และการทำงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องของภาวะผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เกี่ยวข้องกับผู้นำที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ หลักธรรมในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องที่จะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ของผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านกำนัน หรือตำแหน่งอื่นๆ ที่พึงควรจะมีและใส่ใจสำหรับการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานที่เป็นการบริการประชาชาชน และไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ผู้นำทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีควรมีหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 (Base of sympathy) ธรรมเพื่อให้คน เป็นที่รักของคนทั่วไป (เข็มทอง ศิริแสงเลิศ, 2561)

คุณค่าและประโยชน์ของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ คำสอนที่ศาสดานำมาเผยแผ่ สั่งสอน แจกแจง แสดงให้มนุษย์เว้นจากความชั่ว กระทำแต่ความดี ซึ่งมนุษย์

ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา คำสอนดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสัจธรรม ศาสนามีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม ทำให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ดังนั้นผู้นำท้องที่ถือเป็นจุดเล็ก ที่จะนำพาท้องที่ท้องถิ่นไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เป็นบุคคลที่ลดปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้นั้นจำเป็นต้องนำธรรมทางพระพุทธ มาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่หรือสังคมนั้นๆ เป็นไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นผู้นำท้องที่ที่ดีบ้านเมืองและของประเทศไทยสืบไป

ความหมายของภาวะผู้นำ

เป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับ ผู้นำ ผู้ตาม พฤติกรรมของผู้นำและผู้ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการแสดงออกของผู้นำภาวะผู้นำ หมายถึง การ ที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่คณะในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ สมาชิกใช้ความพยายามในการทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามสถานการณ์ที่กำหนด[3] และเป็นความสามารถที่มีอิทธิพล ต่อผู้ตามได้อย่างสัมฤทธิ์ผล หรือเป็นความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานได้อย่าง เต็มที่เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของงานอย่างเหมาะสม (บุญพา พรหมณะ, 2559)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อกลุ่มและสามารถนำพา กลุ่มให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลทางสังคมซึ่งบุคคลหนึ่ง ตั้งใจให้กับผู้อื่น เพื่อให้ปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในองค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการทางอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุ เป้าหมายได้ ภาวะผู้นำเป็นศาสตร์ที่จำเป็นและสำคัญต่อผู้บริหารที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผนและรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กร เมื่อมองการเป็นผู้นำแต่เพียงผิวเผินจึงเห็นว่าไม่ยากลำบาก แต่การเป็นผู้นำที่ดีในการทำงานนั้นเป็น เรื่องที่ยากจะทำให้สมบูรณ์ การเสริมสร้างภาวะผู้นำนี้จึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ควรเรียนรู้และพัฒนา (คมกฤช ภาวศุทธินนท์ และสุภาภรณ์ คงสวัสดิ์, 2554)

คุณลักษณะของผู้นำ

คุณลักษณะโดยพื้นฐานทั่วไปของผู้นำที่ มีประสิทธิภาพ ควรจะมีดังนี้ มีความเฉลียวฉลาด มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น มีความรอบรู้ในการ ทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อตรง และอื่น ๆ ซึ่งจะมีคุณลักษณะ บางอย่างที่โดดเด่นมากกว่าผู้ตาม

การมีคุณลักษณะดังกล่าวช่วยทำให้บุคคลที่ได้กล่าวไปนั้นมีโอกาส เป็นผู้นำเพิ่มสูงขึ้น คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพสังคมและสติปัญญา เพื่อหาคำตอบที่ว่า คนที่เป็นผู้นำ มีความแตกต่างกับคนที่เป็นผู้ตามอย่างไร พบว่าคุณลักษณะสำคัญของผู้นำมีอยู่ 6 ประการ ได้แก่

1) พลังและความทะเยอะทะยานสูง
2) มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น
3) มีความซื่อสัตย์สุจริตและความซื่อตรง
4) มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
5) มีความเฉลียวฉลาด
6) มีความรอบรู้ในการทำงาน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า การมีภาวะผู้นำท้องที่ที่ดี จำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะของผู้นำ ประกอบอยู่ด้วย เพื่อเป็นยึดเป็นแนวทางในการทำงาน (ชวลิตร เกิดทรัพย์ และคณะ, 2552)

ผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4

หลักธรรมในการปฏิบัติงานของผู้นำท้องที่จะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ของผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านกำนัน หรือตำแหน่งอื่นๆ ที่พึงควรจะมีและใส่ใจสำหรับการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานที่เป็นการบริการประชาชาชน และไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ผู้นำทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีควรมีหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 (Base Of Sympathy) ธรรมเพื่อให้คน เป็นที่รักของคนทั่วไป ซึ่งได้แก่

1.ทาน (Givingoffering) คือการให้ เสียสละ แบ่งปันแก่ผู้อื่น เช่น การให้รางวัลสวัสดิการที่ดี เป็นต้น

2.ปิยวาจา (Kindly speech) คือพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคลเวลา สถานที่พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดในทางสร้างสรรค์ และเกิดกำลังใจ เช่น การควบคุมการจูงใจ เป็นต้น

3.อัตถจริยา (Useful Conduct) ทำตนให้เป็นประโยชน์ ตามกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์ และเวลา เช่นการพัฒนาคน การบริหารงานตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น

4.สมานัตตตา (Even Andequal Treatment) คือทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมกับ ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข เช่น การสื่อสารการมอบอำนาจ เป็นต้น หลักธรรมทั้งหลายนี้หากผู้นำและบุคคลใดนำไปปฏิบัติก็จะเกิดความมั่นคงและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น ผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัตน์กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามสถานการณ์ที่กำหนด (เพ็ญนภา พลับฉิม, 2559)

ผู้นำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 คือ หลักคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐ ซึ่งคำว่า "พรหมวิหาร" มีความหมายว่า ธรรมอันเป็นที่อยู่ของพรหม การยึดถือหลักธรรมดังกล่าวจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเชื่อว่ามนุษย์จะประเสริฐได้ก็ต่อเมื่อมีคุณธรรมพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ ได้แก่

1. เมตตา คือการเอาใส่ใจ ดูแล สนับสนุนการทำงานของผู้ร่วมงาน ให้คำแนะนำด้วยความเมตตา และปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขด้านการทำงานระหว่างผู้นำท้องที่และผู้ร่วมงาน

2. กรุณา คือหากการทำงานเกิดมีอุปสรรค ผู้นำควรสอบถามปัญหา ชี้แนะแนวทางแก้ไข ไม่ปล่อยให้ผู้ร่วมงานแก้ปัญหาอย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง

3. มุทิตา คือ เมื่อผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จในเรื่องงาน หรือเรื่องต่างๆ ควรแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ เพื่อให้ผู้ร่วมงานเห็นถึงความใส่ใจที่มีต่อพวกเขา

4. อุเบกขา คือ การรู้จักวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ไม่เอนเอียง ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน

พรหมวิหาร 4 ไม่ได้เป็นหลักธรรมที่เข้าใจยาก หรือซับซ้อนอะไรเลย หากแต่เป็นหลักปฏิบัติทั่วไปในชีวิตประจำวัน หากปรับเปลี่ยนทัศนคติ และหมั่นสร้างนิสัยความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นประจำ ทุกคนก็สามารถมีพรหมวิหาร 4 ในใจได้เช่นกัน (กรรณิการ์ ศรีวารีรัตน์, 2551)

ผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4

“อิทธิบาท 4” อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นแนวทางสำหรับการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในการทำงาน หากสามารถเชื่อมโยงกระบวนการทั้ง 4 ข้อได้ ผลสำเร็จก็อยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม

1. ฉันทะ การมีใจรัก ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ หลายคนคงเคยได้ยินประโยคที่ว่า ที่ใดมีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่นั่นย่อมมีหนทางเสมอ การสร้างฉันทะ เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่าง ที่สำคัญคือต้องหมั่นตรวจสอบศรัทธานั้น ว่าดีต่อตัวเองและต่อผู้อื่นหรือไม่ หากดีทั้งสองอย่างจึงมุ่งมั่นทำด้วยความตั้งใจ การทำงานด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาที่ดี ย่อมเกิดผลสำเร็จที่ดีทั้งต่อตนเอง และสังคม

2.วิริยะ ความเพียร ความมุ่งมั่นทุ่มเท หมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูง ที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียร อาจอนุมานได้ว่าเรามีฉันทะหลอก ๆ หรือศรัทธาหลอก ๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น (กมลนัทธ์ ศรีจ้อย, 2560)

3.จิตตะ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบเมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม คำนี้สำคัญมากในปัจจุบัน เพราะสังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้บางคนไม่รู้จะทำอะไรก่อน ไม่สามารถมีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นาน ผลคือ ทำอะไรก็ไม่ดีสักอย่าง ทำผิดๆ ถูกๆ อยู่อย่างนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ความรับผิดชอบ เมื่อกระทำการสิ่งใดด้วยจิตจดจ่อแล้ว ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ทำด้วย จึงเรียกว่าเป็นผลสำเร็จดีงามตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนาและจริยธรรมของสังคม วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำใจ และเตือนใจ ความวิริยะอุสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่กล้าท้าทายต่ออุปสรรคทั้งปวง เพื่อเป้าหมายคือ ความสำเร็จนั่นเอง

4.วิมังสา การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา สิ่งที่ทำอันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จะต้องมีกระบวนการสุดท้ายคือ การทบทวนตัวเอง และองค์กร ว่าสิ่งที่ได้คิดได้ทำเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น (กนกอร สมปราชญ์, 2559)

ดังนั้น “อิทธิบาท 4” จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปในสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวาย ทำให้เราต้องฝึกฝนตนเอง เพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาองค์กรตลอดจนประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

สรุป

ดังนั้นผู้นำท้องที่นำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ ในการบริหารจัดการของชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยการยึดเอาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 นำไปใช้ จึงถือว่าเป็นหลักธรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยในการประสานหมู่คณะให้อยู่รวมกันอย่าง มีความสุข เพราะว่า เป็นหลักธรรมในการยึดเหนียวของหมู่คณะ คือหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นแนวทางในแก้ไขเพื่อให้ผู้นำท้องที่เป็นคนดี คนเก่ง คนที่มีคุณธรรม ศีลธรรมอันดีงามทั้งกาย วาจา และใจ ซึ่งมีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านทาน คือ การบริหารตน ควรปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ไม่นิ่งดูดายกับงานของส่วนรวม มีความศรัทธาต่อหน่วยงานช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส กระตือรือร้น พูดจาไพเราะอ่อนหวาน พูดชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นผู้รู้จักให้โดยไม่หวังผลตอบแทน มีความรัก ความผูกพันที่ดีให้กัน การ

เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2) ด้านปิยวาจา กล่าวคือ ผู้นำท้องที่ควรปลูกจิตสำนึกและตระหนัก ในการประพฤติปฏิบัติของตนเอง ด้วยวาจาที่สุภาพไพเราะ อ่อนหวาน มีกิริยาที่นอบน้อมต่อทุกคน ไม่พูดในสิ่งที่ทำให้บุคคลอื่นเสียหายคิดก่อนพูด แยกแยะ 3) ด้านอัตถจริยา คือ ผู้นำท้องที่ควรรู้จักเอื้อเฟื้อต่อกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ประพฤติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นรับใช้สังคมด้วยความเต็มใจ ไม่มีแบ่งพรรคแบ่งพวกเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่น 4) ด้านสมานัตตตา กล่าวคือ ผู้นำท้องที่ควรตระหนักในการมีความปรารถนาต่อทุกคนในทางที่ดีวางตนโดยไม่แบ่งแยกว่าใครอยู่ในตำแหน่งใดไม่ว่าจะเป็นสายการบังคับบัญชาแบบไหน ไม่ถือตัว นึกถึงใจเขา ใจเรามีจิตใจเป็นกลาง ซื่อสัตย์สุจริต มีความรัก สร้างความสามัคคีเป็นกันเองกับผู้อื่น หลักธรรมต่อมาที่ผู้นำท้องถิ่นควรนำมายึดถือให้เป็นหลักที่มั่นคงในการทำงานคือหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นตัวอย่างของหลักธรรม ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้ปกครอง ผู้นำ และหัวหน้างานหน่วยต่างๆ ได้ เนื่องจากหากนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบริหารองค์กร และบุคลากรแล้ว นอกจากจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ยังช่วยให้บรรยากาศในสถานที่ทำงาน น่าทำงานยิ่งขึ้นอีกด้วย โดยสามารถยกตัวอย่างพรหมวิหาร 4 ที่ใช้เป็นธรรมะประจำใจสำหรับการบริหารงาน และหลักธรรมสุดท้ายที่ผู้นำท้องถิ่นจะขาดไม่ได้เลยคือ หลักธรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ เต็มใจทำ ได้แก่ มีความต้องการที่จะทำมีใจรักที่จะทำใจใฝ่รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ 2) วิริยะ คือ แข็งใจทำ ขยันทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม อดทนไม่ท้อถอย อะไรจะเกิดก็แข็งใจทำ 3) จิตตะ คือ ตั้งใจทำ มีใจจดจ่อ ทำสิ่งนั้นด้วยความฝักใฝ่ เอาใจใส่เสมอ มีใจจดจ่อเป็นสมาธิ (Meditation) 4) วิมังสา คือ เข้าใจทำ มีความรู้ความสามารถในสิ่งที่ทำ ทำด้วยความพิจารณาหมั่นตรวจสอบ มีการวางแผน วัดผล ตลอดจนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงหลักธรรมนี้เป็นหลักธรรม ที่นำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จคือการเริ่มจากการเต็มใจทำ แข็งใจทำ ตั้งใจทำเข้าใจทำและรวมไปถึงการไม่หยุดในการหาความรู้ ฝึกฝนตนเองเสมอ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ผู้นำ หรือผู้ปกครองท้องถิ่นพึ่งมีอยู่แล้ว ในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ดังนั้นผู้นำท้องที่ถือเป็นจุดเล็ก ที่จะนำพาท้องที่ท้องถิ่นไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เป็นบุคคลที่ลดปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้นั้นจำเป็นต้องนำธรรมทางพระพุทธ มาปรับใช้ในการทำงาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่หรือสังคมนั้นๆ เป็นไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นผู้นำท้องที่ที่ดีบ้านเมืองและของประเทศไทยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2559). ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

กมลนัทธ์ ศรีจ้อย. (2560). การสังเคราะห์องค์ความรู้ ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรรณิการ์ ศรีวารีรัตน์. (2551). โมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตครู. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2561). การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ใน ประมวลสาระชุดวิชา นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

คมกฤช ภาวศุทธินนท์ และสุภาภรณ์ คงสวัสดิ์. (2554). การบัญชีบริหาร: บทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือสำหรับผู้นำองค์กรยุคใหม่. วารสารนักบริหาร, 31(3), 125-129.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2552). จิตตปัญญาศึกษา: รุ่งอรุณแห่งจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา. จุลสารประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา, 7(5), 6-9.

ชวลิตร เกิดทรัพย์ และคณะ. (2552). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ (ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์), 15(1), 141-160.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2551). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

เพ็ญนภา พลับฉิม. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หมื่แสน. (2561). ความเป็นผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2550). ว่าด้วยมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ระบบการปกครองกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง*
GOVERNANCE SYSTEM AND POLITICAL CHANGE

พระครูวาทีธรรมวิภัช (สุชาติ ฐิตญาโณ)
Phrakhruvadithamwiphat (Suchart Thittayano)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: vadithamwiphat.su12@gmail.com

บทคัดย่อ

การปกครองมักอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิด ความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและการเมืองนั้น ๆ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อกิจกรรมบ้านเมืองทำให้ผู้นำสามารถที่จะเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารข้อมูลตามที่ผู้นำต้องการได้ โดยเหตุนี้จึงไม่เป็นเรื่องยากที่จะปกครองประชาชน ตัวแบบผู้นำสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบันหลายประการ เช่น ประเทศมีการปกครองโดยชนกลุ่มน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ เกิดความรู้สึกเฉื่อยชาทางการเมือง เป็นต้น ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ลักษณะสำคัญของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลคือ นโยบายที่ยึดหลักเหตุผลนั้นเป็นนโยบายที่มุ่งเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของสังคม คำว่า “ผลประโยชน์สูงสุดของสังคม” หมายถึงรัฐบาลควรจะตัดสินใจเลือกนโยบายที่จะให้ผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไปให้มากที่สุดและสมควรหลีกเลี่ยงการเลือกนโยบายที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายมากกว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับมาใช้ ขั้นตอนสำคัญประกอบด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการตัดสินใจและผลผลิต ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยทรัพยากรทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผลสมบูรณ์แบบ รวมทั้งข้อมูลทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผล ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วยขั้นตอนของการตัดสินใจ 6 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายปฏิบัติการ, การเตรียมทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ, การเตรียมทางเลือกของนโยบายทั้งหมด, การเตรียมการพยากรณ์ผลประโยชน์ ต้นทุนของแต่ละทางเลือก, การคำนวณผลประโยชน์สุทธิของแต่ละทางเลือกและ การเปรียบเทียบและระบุทางเลือกที่ให้ผลประโยชน์สุทธิสูง ลักษณะสำคัญของตัวแบบส่วนเพิ่มนั้นมองนโยบายว่าเป็นกิจกรรมต่อเนื่องของรัฐบาลที่มีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

คำสำคัญ : ระบบการปกครอง, การเปลี่ยนแปลง, การเมือง

---

* Received April 13, 2022; Revised April 22, 2022; Accepted May 5, 2022

Abstract

Government is often influenced by ideas. The needs of the social and political elite, as the majority of the population is disinterested in civic activities, allows leaders to disclose or conceal information as they want. For this reason it is not difficult to rule the people. The leadership model reflects the realities of today's society in many respects, for example the country is ruled by ethnic minorities. because most people lack knowledge cause political indifference, etc. Rational Model The main characteristic of rational model is Rational policies are those aimed at the best interests of society. The term “best interests of society” means that governments should decide on policies that provide the benefit to society rather than outright costs. And it is better to avoid choosing policies that cost more than the benefits that society will receive. The key steps consist of the main factors: inputs, decision-making processes, and outputs. The inputs contain all the resources necessary for a perfectly rational decision-making process. including all the information necessary for a rational decision-making process. part about the decision-making process It consists of a six-step decision-making process: setting action goals, preparing resources and other valuable assets, preparing all policy alternatives, preparing benefit forecasts. cost of each alternative, calculating the net benefit of each alternative and Comparing and identifying high net benefit alternatives A key aspect of the marginal model is that policy is viewed as an ongoing government activity with little modification.

Keywords: Regimen, Change, Politics

บทนำ

โดยหลักการแล้วเป็นที่ทราบกันว่าการเมือง (Politics) ในความหมายที่พึงประสงค์เป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจ แล้วใช้อำนาจในการจัดสรรทรัพยากรของรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัดแบ่งสันปันส่วนทรัพยากรนั้นให้แก่พลเมืองในรัฐอย่างเสมอภาคบนพื้นฐานของความยุติธรรมสูงสุด การให้ความหมายลักษณะนี้ออกมาในลักษณะ “โลกสวย” หรือในเชิงอุดมคติ ซึ่งไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงเลยที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองมักจะแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเราปฏิเสธไม่ได้ว่าปุถุชนบุคคลย่อมมีกิเลส หรือความเห็นแก่ตัวเป็นฐานคติเบื้องต้นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลใดจะมีมากน้อยต่างกันอย่างไร นักปรัชญาการเมืองทั้งหลายจึงพยายามที่จะเสนอรูปแบบทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้บุคคลผู้เข้าสู่อำนาจทาง

การเมืองใช้อำนาจเพื่อตนเองให้น้อยที่สุด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) เปิดโอกาสให้ทุกคนในรัฐซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมือง (Political Stakeholder) ได้เข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจทางการเมืองให้มากที่สุด จึงมาลงเอยในรูปแบบเสรีประชาธิปไตยที่โดยหลักการมีความสอดคล้องกับความหมายของการเมืองในลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สุดหลักการที่ว่า “หลักการนี้นำไปสู่การศึกษาให้เห็นรูปธรรมซึ่งออกมาในลักษณะเป็นกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น ความสนใจการเมือง การหาความรู้ทางการเมือง การพูดคุยเรื่องการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การชุมนุมทางการเมือง การประท้วง การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง การได้รับตำแหน่งทางการเมือง การแสดงบทบาทของนักการเมือง ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้หากเป็นไปตามความหมายของการเมืองตามระบบประชาธิปไตยในลักษณะที่พึงประสงค์ ก็ออกมาในลักษณะที่เป็นไปเพื่อประชาชนโดยส่วนรวมบนพื้นฐานของหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักการแห่งฐานคติของประชาธิปไตย (Democracy assumptions) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับหลักการ 3 ประการ คือ หลักมนุษย์เป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว และสามารถปกครองตนเองได้ หลักสิทธิและเสรีภาพ เสรีภาพ หมายถึง ทำได้โดยปลอดอุปสรรค ส่วนสิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม การใช้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นในสังคมด้วย (ณัฐณิชา กงพะลี, 2552)

หลักความเสมอภาค ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง การได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต กระจายรายได้ นำเอาทรัพยากรทางสังคมมาใช้ประโยชน์ ลดช่องว่างระหว่างชนชั้น (ทองคำ ดวงขันเพ็ชร และคณะ, 2562)

นโยบายสาธารณะตามแนวนโยบายแห่งรัฐ

นโยบายดังกล่าวจะเป็นทิศทางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลในช่วง 4 ปีข้างหน้า กล่าวคือ นโยบายหลัก 12 ด้าน ได้แก่ 1) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญยิ่งต่อประเทศและประชาชนชาวไทย รัฐบาลถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์และปกป้องรักษาพระบรมเดชานุภาพด้วยความจงรักภักดีซึ่งรัฐบาลมีนโยบายดำเนินการ (ธัญญะ กิจนุเคราะห์, 2557) ดังนี้ 1.1 สืบสาน รักษา ต่อยอดศาสตร์พระราชาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักสำคัญ 1.2 ต่อยอดการดำเนินการของหน่วยพระราชทานและประชาชนจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ 1.3 สร้างความตระหนัก

รู้เผยแพร่และปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นจริงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชน ตลอดจนพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ 2) การสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ และความสงบสุขของประเทศ 2.1 รักษาและป้องกันอธิปไตยและความมั่นคงภายในของประเทศ 2.2 ปลูกจิตสำนึก เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นชาติไทย การมีจิตสาธารณะและการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้ประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติความสามัคคีปรองดองและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกันของประชาชน 2.3 พัฒนาและเสริมสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีธรรมมาภิบาล ความรักชาติและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 2.4 สร้างความสงบและความปลอดภัย ตั้งแต่ระดับ ชุมชน 2.5 แก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังทั้งระบบ 3) การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม 3.1 ส่งเสริมวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ3.2 ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูความซื่อสัตย์การมีวินัย เคารพกฎหมาย มีจิตสาธารณะและการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้ประเทศ และเป็นพลเมืองที่ดี3.3 ทำนุบำรุงศาสนาให้มีความเข้มแข็ง 3.4 สร้างความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ยอมรับและเคารพในประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และชาวต่างชาติที่มีความหลากหลาย ในลักษณะพหุสังคมที่อยู่ร่วมกัน (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540) 4) การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก 4.1 สร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในภูมิภาคและเวทีโลก 4.2 เสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน 4.3 ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม 4.4 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคง 4.5 ขับเคลื่อนงานการทูตเชิงรุกเพื่อประชาชน 5) การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.1 เศรษฐกิจมหภาค การเงินและการคลัง ดำเนินนโยบายการเงินการคลังเพื่อให้เศรษฐกิจไทยสามารถตอบสนองต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก กำกับดูแลวินัยการเงินการคลัง ปฏิรูปโครงสร้างรายได้ภาครัฐ ปฏิรูประบบการออม สร้างแพลตฟอร์มเพื่อใช้ในการออกแบบนวัตกรรมเชิงนโยบาย 5.2 พัฒนาภาคอุตสาหกรรม พัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพเศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว [Bio-Circular-Green (BCG) Economy] พัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีหรือแนวโน้มการค้าโลก สร้างกลไกสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการรายใหม่ พัฒนาระบบและกลไกภาครัฐและสภาพแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนผู้ประกอบการ 5.3 พัฒนาภาคเกษตร รักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและรายได้ให้กับเกษตรกรในสินค้าเกษตรสำคัญ อาทิ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์ม อ้อย และข้าวโพด โดยผ่านเครื่องมือและมาตรการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นภาระกับงบประมาณแผ่นดินเกินสมควร ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ พัฒนาองค์กรเกษตรกรและเกษตรกรรุ่น

ใหม่ ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าเป็นพืชเศรษฐกิจ ส่งเสริมการทำปศุสัตว์ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ฟื้นฟูและสนับสนุนอาชีพการทำประมงให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานของการรักษาทรัพยากรทางการประมงและทรัพยากรทางทะเลให้มีความสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง 5.4 พัฒนาภาคการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ รายได้สูง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานธุรกิจบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด ส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวสู่ชุมชน 5.5 พัฒนาการค้าการลงทุนเพื่อมุ่งสู่การเป็นชาติการค้า การบริการและการลงทุนในภูมิภาค ส่งเสริมการค้าชายแดนและแก้ไขปัญหาสินค้าชายแดน ส่งเสริมธุรกิจการค้าปลีกพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ข้ามพรมแดน ปรับปรุงระบบบริหารจัดการการนำเข้าส่งออกสินค้าบริเวณด่านชายแดน 5.6 พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศและสามารถ รองรับการขนส่งและการเดินทางต่อเนื่องหลายรูปแบบได้อย่างไร้รอยต่อ แก้ไขปัญหาจราจรติดขัดในพื้นที่เขตเมือง เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ยกระดับโครงข่ายระบบไฟฟ้าและพลังงานให้มีความทันสมัย ทั่วถึง เพียงพอมั่นคงและมีเสถียรภาพ พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำประปา แก้ปัญหาระบบระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสีย 5.7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและการมุ่งสู่การเป็นประเทศอัจฉริยะ รักษาคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน และลงทุนในอินเทอร์เน็ตเกตเวย์และเทคโนโลยีสื่อสารไร้สายในระบบ 5G พัฒนาการอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนธุรกิจการค้าการนำเข้าส่งออก และโลจิสติกส์ในรูปแบบดิจิทัล ส่งเสริมการค้าในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยทั้งในภาคการผลิตและบริการในการเข้าถึงตลาด 5.8 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เอื้อต่อการส่งเสริมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม สร้างระบบจัดการข้อมูลเพื่อรองรับการบริหารจัดการงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สนับสนุนการพัฒนาโรงงานห้องปฏิบัติการต้นแบบที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิจัยและนวัตกรรมในระดับต้นน้ำ 5.9 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ พัฒนาระบบนิเวศเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ เร่งรัดพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ ส่งเสริมเยาวชนและบทบาทสตรีในการเป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่

ดึงดูดบุคลากรที่มีทักษะสูงเข้ามาช่วยบ่มเพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ของไทย 6) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค 6.1 ส่งเสริมพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเอเชีย พัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้และการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพิ่มพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจแห่งใหม่ในภูมิภาค เร่งขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอย่างต่อเนื่อง 6.2 ส่งเสริมและเร่งรัดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะน่าอยู่ทั่วประเทศ (นพพล อัคฮาด, 2555) 7) การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก7.1 ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจชุมชนผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ สนับสนุนความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนผ่านเทคโนโลยี สร้างโอกาสและส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและบริการทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการลงทุนในชุมชนเพื่อสร้างงานในชุมชน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน7.2 สร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างผู้นำชุมชน ยกย่องปราชญ์ชาวบ้าน ยกระดับคุณภาพตลาดชุมชน สถาบันการเงินของชุมชนสวัสดิการชุมชน สาธารณสุขชุมชน ป่าชุมชน ไม้มีค่า ท่องเที่ยวชุมชน และส่งเสริมการขยายตลาดออกสู่ต่างประเทศ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน สร้างชุมชนที่น่าอยู่ สร้างพลังในชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง 7.3 ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจฐานราก 7.4 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย 7.5 ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย จัดให้มีระบบพัฒนาเด็กแรกเกิดอย่างต่อเนื่องจนถึงเด็กวัยเรียนให้มีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย 7.6 พัฒนาบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ปรับรูปแบบการเรียนรู้และการสอนเพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพของคนทุกช่วงวัยสำหรับศตวรรษที่ 21 จัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน 7.7 พัฒนาอาชีวะ พัฒนาคุณภาพวิชาชีพ และพัฒนาแรงงานรองรับอุตสาหกรรม 4.0 7.8 ดึงดูดคนเก่งจากทั่วโลกเข้ามาร่วมทำงานกับคนไทย และส่งเสริมผู้มีความสามารถสูง 7.9 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและความยากจน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง สร้างเครือข่ายการทำวิจัยระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ 7.10 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนควบคู่กับการพัฒนาครู พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาทักษะอาชีพทุกช่วงวัย ส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้อง 7.11 จัดทำระบบปริญญาชุมชนและการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น 8) การพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทางสังคม 8.1 พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข แพทย์สมัยใหม่และแพทย์แผนไทย 8.2 ส่งเสริมการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ 8.3 พัฒนาและยกระดับความรู้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 8.4 สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมด้าน

การศึกษา สุขภาพการมีงานทำที่เหมาะสมกับประชากรทุกกลุ่ม 8.5 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ปกป้อง รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรแร่และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อการพัฒนาประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน แก้ไขปัญหาก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พัฒนากลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาการจัดการขยะและของเสียอย่างเป็นระบบ (วราพร นิบูร์, 2550) 9) การปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ 9.1 พัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่ 9.2 ปรับเปลี่ยนกระบวนการอนุมัติอนุญาตของทางราชการที่มีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจและดำเนินชีวิตของประชาชนให้เป็นระบบดิจิทัล 9.3 พัฒนาระบบข้อมูลขนาดใหญ่ในการบริหารราชการแผ่นดิน 9.4 เปิดเผยข้อมูลภาครัฐสู่สาธารณะ 9.5 ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ 9.6 พัฒนากลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการสาธารณะและการตรวจสอบภาครัฐ 9.7 ปรับปรุงระเบียบกฎหมาย เพื่อเอื้อต่อการทำธุรกิจและการใช้ชีวิตประจำวัน ปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ การอำนวยความสะดวก ต้นทุนค่าใช้จ่าย กฎหมาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ ของภาครัฐ ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐจัดให้มีสนามทดลองแนวคิดทางธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมใหม่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงาน ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เสรีและเป็นธรรม 9.8 กระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ และเพิ่มบทบาทการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมบทบาทของเอกชนและชุมชนในการให้บริการสาธารณะ 10) การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และกระบวนการยุติธรรม 10.1 แก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบ 10.2 ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม (อาดิษฐ์ อินทรจักร, 2552)

สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองหรือองค์กรใด ๆ ที่ได้วางกรอบของนโยบายไว้นั้น ต้องมีกระบวนการคิดเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อความสมบูรณ์ของนโยบายสาธารณะที่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยบายสาธารณะนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับประชาชนเพราะเป็นการนำความคิดที่ริเริ่มผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ได้นโยบายที่ดีที่สุดและเกิดประโยชน์กับประชาชนที่สุด

ระบบการปกครองของสังคม

ระบบระบอบระเบียบของสังคมโลกโดยรวม ปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว

ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้ทฤษฎีการตัดสินใจการเลือกนโยบายสาธารณะของผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองในองค์การต่าง ๆ เลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ และสามารถสร้างผลกระทบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งผลผลิตของนโยบายต่าง ๆ สำหรับผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองในองค์การที่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกนโยบายนั้น การพิจารณาตัดสินใจเลือกนโยบายอาจขึ้นอยู่กับการคาดหมายว่านโยบายดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนหรือประชาชนหรือไม่ ในขณะที่เหตุผลที่แท้จริงของการตัดสินใจอาจจะไม่มีการแถลงให้ปรากฏก็ได้ ซึ่งในปัจจุบันทฤษฎีการตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะมีสถานะเป็นทฤษฎีพื้นฐานในการอธิบายและให้คุณค่าต่อประชาชนที่มีความแตกต่างกันระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีการตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะของผู้มีอำนาจนั้น อาจจะเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งกลุ่มเหล่านั้นมักจะตัดสินใจอยู่ภายใต้เหตุผลดังนี้ ได้แก่ พฤติกรรมอรรถประโยชน์ และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะ (สุภาภรณ์ ธานี, 2553)

นโยบายของแต่ละรูปแบบทางการเมืองมีความแตกต่างกันในด้านการได้มาซึ่งนโยบายการจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้โดยจุดมุ่งหมายคือการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ภายใต้กรอบของนโยบายทางการเมือง นโยบายสาธารณะ คือ แนวทางหรือการกระทำการใดๆของรัฐที่ส่งผลต่อการจัดตั้งนโยบายให้ออกสู่สาธารณะ กล่าวคือ การจัดทำนโยบายสาธารณะนั้นต้องเป็นนโยบายที่ผ่านกระบวนการทางการวิเคราะห์แล้วว่านโยบายสาธารณะเหล่านั้นสอดคล้องกับความต้องการทั้งของพรรคการเมืองและของประชาชนโดยนโยบายสาธารณะเหล่านั้นที่ ออกมาเพื่อหาเสียงนั้นต้องทำได้จริง ไม่ใช่นโยบายที่ออกมาเพียงเพื่อใช้ในการให้ได้มาโดยการโน้มน้าวใจของประชาชน (สุพรรณี เกลื่อนกลาด, 2549)

พัฒนาการพรรคการเมืองไทยภายใต้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง 2489 - 2550 ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติพรรคการเมืองของไทยเป็นผลพวงของการทำรัฐประหารหรือการยึดอำนาจรัฐ ที่มุ่งกำกับ ควบคุม และจำกัดบทบาทของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองภายในประเทศให้มีการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบที่รัฐกำหนดซึ่งเป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการของพรรคการเมืองที่เชื่องช้าอีกด้ว (สุดจิต นิมิตกุล, 2553) ย

การปฏิรูปพรรคการเมืองไทย : วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของพรรคการเมืองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นองค์กรที่อ่อนแอ ขาดความเป็นสถาบัน เนื่องจากความไร้ประสิทธิภาพของระบบการเมืองไทย ขาดอุดมการณ์ ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขาดการเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ขาดการสรรสร้างผู้นำทางการเมืองที่กำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์ของประชาชนในบทบาท

ของพรรคการเมือง 2) เหตุปัจจัยที่ทำให้พรรคการเมืองไทยขาดความองค์กรที่เข้มแข็ง คือ พรรคการเมืองไทยขาดความต่อเนื่องทางการเมืองและขาดการบริหารพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย 3) แนวทางพัฒนาให้พรรคการเมืองไทยเป็นสถาบันที่เข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตยคือพัฒนาการเมืองไทยให้รอดพ้นวงจรอุบาทว์ โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางพรรคการเมืองและพัฒนากฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ส่งเสริมระบบพรรคการเมืองของไทยให้เข้มแข็ (วราพร นิบูร์, 2550)

ระบบการปกครองกับพรรคการเมือง

พรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันของบุคคลหรือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้ได้รับเลือกให้เป็นรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่บริหารประเทศโดยนโยบายและกฎหมาย พรรคการเมืองจะต้องเปิดกว้างทางการเมืองกับประชาชน และมีความเป็นประชาธิปไตย การจะขึ้นเป็นรัฐบาลได้นั้นจะต้องได้รับการเลือกและรับรองจากเสียงของประชาชนผ่านการเลือกตั้งด้วยความไว้วางใจว่าจะทำตามความต้องการของประชาชนภายใต้หลักประชาธิปไตย (อภิญญา ขัดมะโน, 2551)

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเมืองที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองของรัฐเป็นหลัก ซึ่งมีฐานคติว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย และอำนาจอธิปไตยที่ใช้ไปก็เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของประชาชน สามหลักการดังกล่าวนำมาสู่การพิจารณากระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการตัดสินใจทางการเมืองมันมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รูปแบบและวิธีการใช้อำนาจอธิปไตย ตลอดจนผลประโยชน์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ดีการตัดสินใจทางการเมืองที่เกิดขึ้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของอรรถประโยชน์ทางการเมือง ไม่ว่าจะอธิบายด้วยทฤษฎีปัจจัยกำหนด ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ทฤษฎีจิตวิทยา และทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล ผลของการตัดสินใจทางการเมืองที่ปรากฏออกมาสามารถสรุปโดยสังเขปเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ บทบาทผู้สังเกตการณ์ บทบาทผู้มีส่วนร่วม และบทบาทความเป็นหุ้นส่วน รัฐในฐานะที่เป็น องค์กรกำหนดทิศทางของประเทศจำเป็นต้องพิจารณาประกอบการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ต้องมุ่งทั้งการตอบสนองความต้องการของพลเมืองและการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

การจัดบริการสาธารณะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะที่ดำเนินการจัดทำขึ้นโดยบุคคลในกฎหมายมหาชนหรือ โดยเอกชนซึ่งฝ่ายปกครองต้องใช้อำนาจกำกับดูแลบางประการและอยู่ภายใต้ระบบพิเศษ การบริการสาธารณะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การจัดบริการสาธารณะปกครอง การบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม การบริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการ

ประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองโดยผ่านกระบวนการการตัดสินใจเลือกตั้งและการการจัดบริการสาธารณะ อย่างไรก็ดีการประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งและการจัดบริการสาธารณะนั้น ภาคประชาชนและภาคผู้แทนประชาชนควรทำความเข้าใจและตระหนักอย่างแรงกล้าในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการทางการเมือง บริบทเชิงพื้นที่ ธรรมชาติของมนุษย์ระดับปัจเจกและสังคม เหตุผลการตัดสินใจของมนุษย์ เงื่อนไขการตัดสินใจทางการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์ทางการเมืองกับการตัดสินเลือกตัวแทน บุคลากรใน อปท. มีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ยกระดับรายได้ของประชาชนให้อยู่ในระดับสูง ส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มคุณภาพและมูลค่าของสินค้าเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประเทศ โดยมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน อปท. แต่ละแห่งได้นำนโยบายประเทศไทย 4.0 มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะให้เข้ากับบริบทของประชาชนในแต่ละท้องที่ ทั้งด้านการศึกษา ด้านการคมนาคม ด้านการเกษตร และด้านสาธารณสุขอย่างไรก็ตาม การจัดทำบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับแนวทางของนโยบายประเทศไทย 4.0 ยังมีปัญหาและอุปสรรคในด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ด้านบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 รัฐบาลจึงควร ให้ความรู้แก่บุคลากรในอปท. และประชาชน ให้เข้าใจถึงการนำเอาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นได้ก้าวเป็นท้องถิ่น 4.0 ต่อไปในอนาคตได้ กระบวนการนโยบายสาธารณะนั้น ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือการก่อตัวของนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องมีความเชื่อมโยงด้วยกันทุกขั้นตอน สำหรับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย มักจะพบปัญหาในทุก ๆ ขั้นตอน คือ การกำหนดนโยบายไม่เป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการนโยบาย การตัดสินใจในนโยบายไม่ได้คำนึงในหลาย ๆ มิติทางสังคมและเศรษฐศาสตร์ในระดับชุมชน นโยบายไม่มีหลักเหตุผลเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อการหาเสียงของพรรคการเมือง ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ไม่มีการศึกษาทางเลือกนโยบาย หรือการค้นคว้าวิจัยให้มีข้อมูลเชิงประจักษ์นโยบายขาดการศึกษาเรื่องผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ขาดการให้ประชาชนได้มีส่วนรับรู้ในโยบายตั้งแต่จุดเริ่มต้น การตัดสินใจมักเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจไม่ใช่ประชาชน บทบาทของกลุ่มการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทำให้นโยบายไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสาธารณะได้ การแก้ไขควรดำเนินการโดยต้องสร้างเสรีภาพให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ต้องมีหลักคิดเชิงทฤษฎีหรือมีเหตุผลสนับสนุน ควรมีหน่วยงานดำเนินการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม และวิเคราะห์อย่างมืออาชีพ เปิดโอกาสให้มีเวทีสาธารณะเพื่อการสร้างสรรค์แนวคิดนโยบายนวัตกรรมที่ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบเดิม ๆ และการตัดสินใจ

เลือกกำหนดนโยบายต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

สรุป

การตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองนั้นต้องอาศัยอำนาจอธิปไตยของประชาชน ซึ่งประชาชนเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยที่จะใช้อำนาจที่ตนพึงมีนั้นเลือกพรรคการเมืองใด ๆ ขึ้นมาเป็นรัฐบาล การใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าวนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้ใช้อำนาจเองกล่าวคือประชาชน ดังนั้น การตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองนั้นย่อมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่และแต่ละคนล้วนมีความต้องการแตกต่างกันขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่แปรผันตรงกับการตัดสินใจนั้น ๆ ตัวกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายของสิ่งที่รัฐบาลหรือพรรคการเมืองนั้น ๆ ต้องการจะทำ โดยการใช้นโยบายของแต่ละพรรคการเมืองย่อมมีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่านโยบายดังกล่าวจะเป็นไปตามเป้าหมายของประชาชนมากน้อยเพียงใด ผลการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองของกลุ่มองค์กร สถาบันต่าง ๆ เพื่อให้นโยบายเป็นไปตามความประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มองค์กรขบวนการต่าง ๆ หรืออาจจะกล่าวในทำนองที่ว่า นโยบายคือเนื้อหาของแนวทางที่เป็นผลพวงของการต่อสู้แข่งขันแย่งชิงต่อรองระหว่างอำนาจของกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ แน่นอนกว่าการใช้อำนาจในการเมืองแบบนี้จะเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen Participation) หลากหลายระดับตั้งแต่ระดับให้ความรู้ความคิดความเห็นไปถึงการใช้อำนาจตัดสินใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรท้องถิ่น ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ณัฐณิชา กงพะลี. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเจิงลาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทองคำ ดวงขันเพ็ชร และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริม การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2(3), 504-514.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. (พิมพ์ครั้งที่ 5) . กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.

ธัญญะ กิจนุเคราะห์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นพพล อัคฮาด. (2555). “มอง” หลักการปกครองท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 “ย้อน” แนวพระราชดาริการจัดตั้ง “การประชาภิบาล” ในสมัยรัชกาลที่ 7. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 5(1), 24-60.

วราพร นิบูร์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลมะนันยงในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี(พ.ศ.2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลมะนันยง อำเภอยะหรั่ง จังหวัดปัตตานีการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลมะนันยงในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี. ในการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นวิทยาลัยการปกครอง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุดจิต นิมิตกุล. (2553). กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการการปกครองที่ดี (good governamce). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

สุพรรณี เกลื่อนกลาด. (2549). กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา 4 เทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาภรณ์ ธานี. (2553). กลยุทธ์การนำองค์การสู่ความเป็นเลิศของ เทศบาลตำบลนาส่วง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิญญา ขัดมะโน. (2551). การศึกษาการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาดิษฐ์ อินทรจักร. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเวียงพร้าวอำเภอเวียงพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันทางการเมืองกับการปกครองแนวพุทธ*
POLITICAL INSTITUTIONS AND BUDDHIST GOVERNANCE

สามิตร อ่อนคง
Samit Onkong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
E-mail: samit.19957@gmail.com

บทคัดย่อ

สถาบันสังคมที่เป็นแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการสนองความต้องการของสมาชิกในการดำรงชีวิตตามกฎระเบียบของสังคม ควบคุมให้กลุ่มคนอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข กลุ่มสังคมในสถาบันการเมืองการปกครอง ประกอบด้วยกลุ่มสังคมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ กลุ่มสังคมที่มีการจัดระเบียบอย่างชัดแจ้ง ที่เรียกว่า องค์การ เช่น พรรคการเมือง กระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น แต่ละองค์การประกอบด้วยตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม เพื่อกระทำบทบาทและหน้าที่ตามสถานภาพนั้น องค์กรของสถาบันการเมืองที่สำคัญ มีดังนี้ 1) ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ องค์กรที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย 2) ฝ่ายบริหาร คือ องค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารและการบริการให้แก่สมาชิกโดยส่วนรวม 3) ฝ่ายตุลาการ คือ องค์การที่ทำหน้าที่ตีความกฎหมายในกรณีที่สมาชิกในสังคมเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน 4) ฝ่าย องค์กรอิสระ คือ องค์กรที่ประกอบด้วยคณะบุคคลที่ตั้งขึ้นด้วยวิธีปลอดจากอำนาจอิทธิพลของ บุคคลที่มีส่วนอาจได้เสียกับกิจการอันเป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระนั้น โดยเฉพาะอำนาจของข้าราชการเมืองและข้าราชการประจำ ผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาอรรถคดี ตำแหน่งของตุลาการเรียกว่า “ผู้พิพากษา” ตุลาการกับผู้พิพากษาของไทยในสมัยโบราณนั้นมีอำนาจหน้าที่คนละอย่างกัน ปัจจุบัน ในศาลยุติธรรมนั้น ตุลาการเป็นชื่อข้าราชการประเภทหนึ่ง เรียกว่า “ข้าราชการตุลาการ“ ส่วนผู้พิพากษาเป็นตำแหน่งของข้าราชการตุลาการ แต่ในศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญนั้น คำว่าตุลาการ ใช้เรียกเป็นชื่อข้าราชการและเป็นตำแหน่งด้วย สำหรับศาลยุติธรรมนั้น คำว่าข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้แก่สังคม

คำสำคัญ : สถาบัน, การเมืองกับการปกครอง, แนวพุทธ

---

* Received April 8, 2022; Revised April 17, 2022; Accepted April 29, 2022

Abstract

A formal social institution concerned with satisfying the needs of its members to live in accordance with the rules of society. control the group of people to live in society peacefully social groups in institutions of politics and government It consists of various social groups, which are clearly organized social groups, known as organizations, such as political parties, ministries, bureaus, departments, etc. Each organization consists of a position or social status. to perform roles and duties according to that status Organizations of important political institutions are as follows: 1) Legislative branch is the organization responsible for making laws 2) Administrative branch is the organization responsible for administration and services to members as a whole 3) Judicial branch is the organization responsible for interpreting laws in case of conflict among the members of society; 4) an independent body is an organization consisting of a group of persons formed in a way free from the influence of Persons who may have interests in the business that is the duty of that independent organization especially the powers of city officials and regular government officials Persons having powers and duties in judicial proceedings The position of a judge was called a “judge.” In ancient times, Thai judges and judges had different powers and duties. Judiciary is a type of civil servant, known as "judicial official", while judge is the position of judicial official. but in the Administrative Court and the Constitutional Court, the term judge is also used to refer to the name of a government official and a position. For the Court of Justice, the term judicial officials of the Court of Justice Create rules and regulations for society

Keywords: Institution, Politics and Governance, Buddhist Style

บทนำ

สถาบัน (Institutional Model) ตัวแบบสถาบันนี้วิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ภายใต้ฐานคติหลักคือ การเตรียมนโยบาย การอนุมัตินโยบาย หรือการประกาศเป็นนโยบาย หรือนำนโยบายไปปฏิบัติ ต่างมีศูนย์กลางอยู่ที่สถาบันการเมืองของรัฐ เช่น สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ ระบบราชการและสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ (ชวนากร จันนาเวช, 2560) จึงมีสาระสำคัญ คือ ประการที่ 1 เพื่อให้นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมานั้นมี

ความชอบธรรม ประการที่ 2 นโยบายที่กำหนดโดยสถาบันและองค์กรของรัฐดังกล่าวมีลักษณะที่ใช้ได้ทั่วไป ประการที่ 3 นโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมาโดยสถาบันดังกล่าวมีลักษณะผูกขาดบังคับเฉพาะสถาบันองค์การของรัฐเท่านั้นที่มีความชอบธรรมที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือละเมิดนโยบาย การศึกษาถึงสถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะอาจจะศึกษาได้จากรัฐธรรมนูญของประเทศนั้น ประเด็นที่มุ่งศึกษาตามตัวแบบคือสถาบันใดบ้างมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและในเรื่องใดบ้างซึ่งสถาบันนิติบัญญัติโดยทั่วไปจะหมายถึงรัฐสภา ประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรมักจะได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยที่การวิเคราะห์นโยบายโดยตัวแบบสถาบันนี้จะศึกษาถึงอำนาจหน้าที่และกระบวนการกำหนดนโยบายของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ตัวแบบสถาบันนี้นักรัฐศาสตร์นิยมนำมาใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะ (ตระกูล มีชัย, 2559) เนื่องจากง่ายและมีความสะดวกในการศึกษา จะมีการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน กฎ ระเบียบวิธีปฏิบัติ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) เป็นการศึกษาถึงกระบวนการทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองเป็นจุดสนใจศึกษา วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในแนวทางดังกล่าว คือ การค้นหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการโดยมีรายละเอียด ตัวแบบกระบวนการนี้เน้นขั้นตอนและพฤติกรรมที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย (ตรีเนตร ตันตระกูล, 2560) ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์นิยมนำมาใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะเป็นอย่างมาก แนวความคิดของนักทฤษฎีการเมืองจำนวน 2 ท่าน คือ เดวิด ทรูแมน (David Truman) และ อาร์เธอร์ เบนท์เลย์ (Arthur Bentley) ได้มีแนวคิดเรื่องการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งหน้าที่ของกระบวนการเมืองในการจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสามารถทำได้ (ทัศนีย์ สาแก้ว และคณะ, 2557)

สถาบันและกระบวนการต่าง ๆ

สถาบันทางการเมือง คือ สถาบันและกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้สังคม สิ่งนี้เองที่ถือว่าเป็นนโยบายของระบบการเมืองนั้น ซึ่งหากนโยบายนั้นเหมาะสมก็ย่อมจะก่อให้เกิดการสนับสนุนต่อการตัดสินใจของระบบการเมือง ครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในเชิงคำถาม ซึ่งคำว่า “ระบบ” (System) หมายถึง ชุดของสถาบัน และกิจกรรมต่าง ๆ (บุญชู บุญลิขิตศิริ, 2553) ที่สามารถระบุได้ในสังคมซึ่งมีหน้าที่ในการแปลงการเรียกร้องประชาชนไปสู่การตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคมทั้งหมด และหมายถึงระบบย่อยต่าง ๆ ของระบบใหญ่ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น และระบบใหญ่สามารถตอบสนองต่อการเรียกร้องของกำลังต่าง ๆ จาก

ภายนอก เพื่อให้ระบบนั้นคงอยู่ต่อไปได้โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึง กลุ่มใดที่มีอิทธิพลมากย่อมได้เปรียบ เนื่องจากนโยบายสาธารณะย่อมโน้มเอียงไปตามการเรียกร้องของกลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพลจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่ม ความมั่งคั่ง ความแข็งแกร่งขององค์การ ภาวะผู้นำ ความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ความสามัคคีภายในกลุ่มการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขององค์ประกอบของกลุ่มส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงของนโยบายสาธารณะด้วย (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) ตัวแบบกลุ่มนี้นิยมนำมาใช้อธิบายลักษณะการกำหนดนโยบายสาธารณะในระบบการเมืองแบบพหุสังคมประชาธิปไตย ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมีหลากหลายและมีอยู่จำนวนมาก เมื่อประชาชนแต่ละคนมุ่งหวังประโยชน์ร่วมกันก็จะเข้าไปรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และพยายามสำแดงพลังหรืออิทธิพลและสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาล หรือผู้กำหนดนโยบายให้รับรู้การเรียกร้องของตน นโยบายสาธารณะในระบบการเมืองดังกล่าว จึงเป็นผลมาจากการต่อรอง การประนีประนอมระหว่างข้อเรียกร้อง การต่อสู้แข่งขันทางการเมืองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลในระบบสังคมการเมือง ทั้งนี้เพื่อจะได้จัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559) คือ

1. สภาพแวดล้อมสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แยกจากระบบ
2. สิ่งที่นำเข้าสู่ระบบ ข้อเรียกร้อง ความต้องการในการรับบริการทรัพยากรด้านต่าง ๆ แรงสนับสนุนจากนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชนต่าง ๆ
3. กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่เป็นทางการของหน่วยราชการทั้งหมด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและวิธีปฏิบัติ ตลอดจนวัฒนธรรมทางการบริหารที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่นำเข้าให้เป็นนโยบาย
4. นโยบายอันเป็นผลผลิต
5. ผลของการให้บริการ
6. ทิศทางของการย้อนกลับ

ตัวแบบผู้นำ (Elite Model) ประเทศกำลังพัฒนาทั่วไปที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังไม่เจริญเต็มที่ การปกครองมักอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิด ความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำทางสังคมและการเมืองนั้น ๆ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจต่อกิจกรรมบ้านเมืองทำให้ผู้นำสามารถที่จะเปิดเผยหรือปิดบังข่าวสารข้อมูลตามที่ผู้นำต้องการได้ โดยเหตุนี้จึงไม่เป็นเรื่องยากที่จะปกครองประชาชน ตัวแบบผู้นำสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบันหลายประการ เช่น ประเทศมีการปกครองโดยชนกลุ่มน้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ เกิดความรู้สึกเฉื่อยชาทางการเมือง เป็นต้น (สมคิด ทับทิม, 2560)

ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ลักษณะสำคัญของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลคือ นโยบายที่ยึดหลักเหตุผลนั้นเป็นนโยบายที่มุ่งเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของสังคม คำว่า "ผลประโยชน์สูงสุดของสังคม" หมายถึง รัฐบาลควรจะตัดสินใจเลือกนโยบายที่จะให้ผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไปให้มากที่สุดและสมควรหลีกเลี่ยงการเลือกนโยบายที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายมากกว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับมาใช้ ขั้นตอนสำคัญประกอบด้วยปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการตัดสินใจและผลผลิต ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยทรัพยากรทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผลสมบูรณ์แบบ รวมทั้งข้อมูลทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับกระบวนการตัดสินใจที่ยึดหลักเหตุผล ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วยขั้นตอนของการตัดสินใจ 6 ขั้นตอนด้วยกัน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559) ได้แก่

1. การกำหนดเป้าหมายปฏิบัติการ
2. การเตรียมทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ
3. การเตรียมทางเลือกของนโยบายทั้งหมด
4. การเตรียมการพยากรณ์ผลประโยชน์ ต้นทุนของแต่ละทางเลือก
5. การคำนวณผลประโยชน์สุทธิของแต่ละทางเลือก
6. การเปรียบเทียบและระบุทางเลือกที่ให้ผลประโยชน์สุทธิสูง

สถาบันทางการเมืองกับนโยบายต่างๆ

สถาบันทางการเมืองจัดทำให้นโยบายเป็นไปตามความประสงค์หรือเป้าหมาย หรือนโยบายคือผลพวงของการต่อสู้ แข่งขันแย่งชิง ต่อรองระหว่างอำนาจของกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ที่รัฐไม่อิสระแต่เป็นไปตามการอธิบายของการเมืองในนโยบายแบบรัฐพหุนิยม และ รัฐแบบสหการ ประการที่สาม นโยบาย คือ สินค้าทางการเมือง นั่นคือ นโยบายเป็นผลการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าหรือนโยบายของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (สุรภา ชิตไธสง และตรีเนตร ตันตระกูล , 2563) จากฝ่ายพรรคการเมืองและนักการเมืองที่เป็นฝ่ายผลิตสินค้าหรือผลิตนโยบาย ที่ส่งนโยบายหรือสินค้าลงสู่ตลาดหรือปริมณฑลการหาเสียง คือเวทีการเลือกตั้ง ผู้ออกเสียงเลือกตั้งเลือกซื้อสินค้าหรือนโยบายที่เปรียบเหมือนผลของตัดสินใจเลือกนโยบาย ตามรัฐแบบทางเลือกสาธารณะ หรือตัวแบบรัฐตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล หรือ เหตุผลในการเลือก ประการที่สี่ นโยบาย คือ ผลการแทรกแซง ชี้นำ ใช้อิทธิพล บารมี ความเชื่อ ความไว้วางใจ ความศรัทธา หรือแม้นกระทั่งใช้ความรู้ ความสามารถของผู้นำ ชนชั้นนำ ต่อการตัดสินใจของอำนาจรัฐ ตามความหมายของนโยบายตามรัฐชนชั้นนำ นโยบายสาธารณะเป็นขอบข่ายหนึ่งของการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งหมายถึง แนวทางกิจกรรมการกระทำหรือการเลือกตัดสินใจของรัฐซึ่งได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อชี้นำการกระทำที่ตามมาให้บรรลุเป้าหมายที่ได้

กำหนดไว้ด้วยการวางแผน การจัดทำโครงการ การกำหนดวิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน การปฏิบัติงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของประชาชนสามารถจำแนกเป็น 4 ลักษณะคือ กิจกรรมแห่งรัฐบาล ทางเลือกสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาล แนวทางในการกระทำของรัฐบาล และ กฎหมายสำหรับกรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ (สุรเดช อรัญเวช, 2563) สามารถสรุปออกเป็น 3 แนวคิด ได้แก่ การศึกษาทฤษฎีหรือตัวแบบของนโยบาย ขอบเขตของนโยบาย และกระบวนการของนโยบาย กระบวนการนโยบายสาธารณะนั้นประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือการก่อตัวของนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องมีความเชื่อมโยงด้วยกันทุกขั้นตอน สำหรับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย มักจะพบปัญหาในทุก ๆ ขั้นตอน คือ การกำหนดนโยบายไม่เป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการนโยบาย การตัดสินใจในนโยบายไม่ได้คำนึงในหลาย ๆ มิติ ทางสังคมและเศรษฐศาสตร์ในระดับชุมชน นโยบายไม่มีหลักเหตุผล เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อการหาเสียงของพรรคการเมือง ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ไม่มีการศึกษาทางเลือกนโยบาย หรือการค้นคว้าวิจัยให้มีข้อมูลเชิงประจักษ์นโยบายขาดการศึกษาเรื่องผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ขาดการให้ประชาชนได้มีส่วนรับรู้ในโยบายตั้งแต่จุดเริ่มต้น การตัดสินใจมักเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจไม่ใช่ประชาชน บทบาทของกลุ่มการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทำให้นโยบายไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสาธารณะได้ การแก้ไขควรดำเนินการโดยต้องสร้างเสรีภาพให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ต้องมีหลักคิดเชิงทฤษฎีหรือมีเหตุผลสนับสนุน ควรมีหน่วยงานดำเนินการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม และวิเคราะห์อย่างมืออาชีพ เปิดโอกาสให้มีเวทีสาธารณะเพื่อการสร้างสรรค์แนวคิดนโยบายนวัตกรรมที่ไม่ยึดติดอยู่ในกรอบเดิม ๆ และการตัดสินใจเลือกนโยบายต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง (อาจารี รุ่งเจริญ, 2557)

สรุป

สถาบันทางการเมืองการปกครองมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ในแนวทางสู่ความสำเร็จในการทำงานโดยธรรมชาติของคนเรานั้นต้องการประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมิใช่เกิดขึ้นแค่เพียงวันใดวันหนึ่ง แต่ทุกคนอยากมีความสุขและรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในทุก ๆ วัน และในทุกด้านของชีวิตอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว เรื่องการงาน เรื่องการเงินหรือเรื่องธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งหลายคนก็ประสบความสำเร็จตามที่ตนหวังไว้ และในขณะเดียวกันยังมีอีกหลายคนกำลังเดินไปสู่ความสำเร็จในแต่ละด้านที่ตนต้องการ เป็นการดีที่จะได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตไปพร้อมกับการได้แสวงหาความรู้เพื่อมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคสมัยใหม่ ดังนั้น การที่จะเอาหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความมั่นคงในแต่ละด้านที่ตนเองต้องการนั้น ควรต้องเอา

หลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดประโยชน์การที่เอาหลักอิทธิบาท 4 นำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงานหรือการดำรงชีวิต เช่น การใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงสดับไว้อย่างแยบคาย อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือฉันทะ หรือ ความพึงพอใจ คือ พอใจกับการทำงานนั้น ๆ วิริยะหรือความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียรทำงานสิ่งนั้นด้วยความพยายาม จิตตะคือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำงานและทำสิ่งนั้นด้วยความตั้งใจ วิมังสา คือ ความไตร่ตรองในการทำงานหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตามความมุ่งหวัง

เอกสารอ้างอิง

ชวนากร จันนาเวช. (2560). กดหมายโบราณ จากเอกสารโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เอกสารวิชาการลำดับที่ 26 กลุ่มงานอนุรักษ์เอกสารโบราณสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

ตระกูล มีชัย. (2559). การปฏิรูปประเทศด้านการกระจายอำนาจการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น . กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ตรีเนตร ตันตระกูล. (2560). การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3(2), 1-14.

ทัศนีย์ สาแก้ว และคณะ. (2557). การพัฒนาจิตสาธารณะของอาสาสมัครสาธารณะสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท. ใน สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

บุญชู บุญลิขิตศิริ. (2553). การพัฒนากระบวนการสร้างความรู้ในชุมชนการเรียนรู้เชิงเสมือนสำหรับนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก http://www.stabundamrong.go.th/web/download/newkm/thailand4.0.pdf

สมคิด ทับทิม. (2560). การพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคมตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ. สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). กฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สุรเดช อรัญเวช. (2563). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของทัณฑสถานหญิง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค, 6 (3), 308 – 315.

สุรภา ชิตไธสง และตรีเนตร ตันตระกูล. (2563). กลยุทธ์การพัฒนาการตลาดและความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจอินทผลัมในเขตภาคกลางของประเทศไทย. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(1), 344-356.

อาจารี รุ่งเจริญ. (2557). การใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 16(1). 47-56.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกฺก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากโรและเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**.** (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก https://www.dailynews.co.th/article/666936

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺ.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิ้งค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)